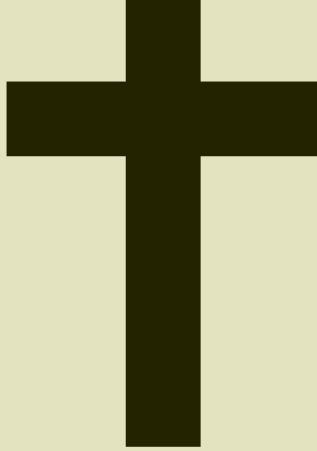

Àr 'ra'yo nkohi Jö har ñhöñhö maxei ntongwi ár

mahwifí har hai m'onda ne har ñhömfö

New Testament in Otomi, Querétaro (MX:otq:Otomi, Querétaro)

Àr 'ra'yo nkohi Jö har ñhõñhö maxei ntongwi ár mahwifí har hai m'onda ne har ñhömfö

New Testament in Otomi, Querétaro (MX:otq:Otomi, Querétaro)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Querétaro

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomi, Querétaro

otq

Mexico

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Querétaro

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
a3e32dbb-4826-53d8-92fc-afaa86ffff04

Contents

AR MATEO	1
AR MARKO	43
AR LUKA	69
AR XUWA	114
YA 'BEFI	147
AR ROMANU	185
ÁR NDUÍ AR KORINTIO	200
ÁR ÑOHO AR KORINTIO	215
AR GALATA	225
AR EFESIO	231
AR FILIPENSE	237
AR KOLOSENSE	241
ÁR NDUÍ AR TESALONISENSE	245
ÁR ÑOHO AR TESALONISENSE	248
ÁR NDUÍ AR TIMOTEO	250
ÁR ÑOHO AR TIMOTEO	254
AR TITO	257
AR FILEMON	259
AR EBREO	260
AR SANTIAGO	271
ÁR NDUÍ AR PEDRO	275
ÁR ÑOHO AR PEDRO	280
ÁR NDUÍ AR XUWA	283
ÁR ÑOHO AR XUWA	287
ÁR HÑU AR XUWA	288
AR HUDA	289
YA NTHANDI	291

Ar hoga mhö bi 'yot'a AR MATEO

*Yá pale ar Hesukristo
(Lk. 3:23-38)*

¹ Ar ndüi nunar t'ofonu, ma da 'yotkagihü ar 'ñu togo yá pale ar Hesukristo, n'ár mangan'a'бето ar Dabi ne ar Abra.

² Ar Abra már dada ar Isa, har Isa már dada ar Hakob, har Hakob már dada ar Huda ne yá jödöp'ü'ö.

³ Ar Huda már dada ar Fare ne ar Zara ár jödönu, gehyu xki 'yomba ar Tamar. Nunar Fare már dada ar Esrom, ha nunar Esrom már dada ar Aram.

⁴ Ar Aram már dada ar Aminadab, har Aminadab már dada ar Naso, har Naso már dada ar Salmon.

⁵ Ar Salmon már dada ar Bos xki 'yomba ar Rahab, nunar Bos már dada ar Obed xki 'yomba ar Rut, har Obed már dada ar Isai.

⁶ Ar Isai már dada ar ndö Dabi, ar ndö Dabi már dada ar Salomon xki 'yomba nö'ö ár 'behñöhmö ar Urias.

⁷ Nunar Salomon már dada ar Roboam, ar Roboam már dada ar Abia, har Abia már dada ar Asa.

⁸ Ar Asa már dada ar Hosafat, ar Hosafat már dada ar Horam, har Horam már dada ar Usias.

⁹ Ar Usias már dada ar Hotam, ar Hotam már dada ar Akas, har Akas már dada ar Esekias.

¹⁰ Ar Esekias már dada ar Manases, ar Manases már dada ar Amon, har Amon már dada ar Hosias.

¹¹ Ar Hosias már dada ar Hekonias ne yá jödöp'ü'ö, nuya pa mi ts'ixa ya me Israel har hai Mbabilonia.

¹² Núny Mbabilonia ka ba tinü ár bötsi ar Hekonias már thuhu ar Salatiel, ha nunar Salatiel már dada ar Sorobabel.

¹³ Ar Sorobabel már dada ar Abiud, ar Abiud már dada ar Eleakim, har Eleakim már dada ar Asor.

¹⁴ Ar Asor már dada ar Sadok, ar Sadok már dada ar Akim, har Akim már dada ar Eliud.

¹⁵ Ar Eliud már dada ar Eleasar, ar Eleasar már dada ar Matan, har Matan már dada ar Hakob.

¹⁶ Ar Hakob már dada ar Huse nö'ö már döme ar Maria togo bi 'yonga ar Hesu t'embabi ar Kristo.

¹⁷ Nu'mü, gatho nuyá pale ne yá mangapale, ga du'mhü nuya pa mi 'bü ar Abra, di göxa nú'mü mi 'bü ar Dabi, bi tho 'ret'amagoho m'üi. Ha di ndüi ar 'bede nuya pa mi 'bü ar Dabi, di göxa nú'mü mi ts'ixa ya me Israel har hai Mbabilonia, bi tho ma 'ret'amagoho m'üi n'ehe. Ha nu mi ts'ixa ya me Israel har hai Mbabilonia, di göxa nú'mü mi m'ü ar Hesukristo, bi tho ma 'ret'amagoho ya m'üi.

*Ar tsi Hmu Hesukristo bi zokwa har ximhai
(Lk. 2:1-7)*

¹⁸ Gehnu ar 'bede hanja bi m'ü ar Hesukristo. Ar Maria xki t'adi nda nthötwi ar Huse. Himi tsota ar pa nda m'ühwi, bi ndathi hár ts'edi ár Hñö Jö.

¹⁹ Ha nunar Huse togo xki 'yadi, mar hogajö'i; himi ne nda 'betwa ár tsa, jange ma nda hyep'ütho ñ'öntho.

²⁰ Nú'mü mi benga njap'ü, n'a mbi nhekitho n'ár enxe ar tsi Hmu, bi zo nt'i ne bi 'ñembabi: —Huse, ár 'бето'i ar Dabi, yo gi ntsu gi tsixa ar Maria ha ri ngu, ngetho ár Hñö Jö gehnu xi japi xi ñ'ü.

²¹ Ma da m'ü n'ár bötsi, ne ma gi hñu'spabi ár thuhu ar Hesu, ngetho ma da po ár hnini da gutwa yá ts'oki.

²² Bi njap'ü ne bi tho ngu xki mönga ár m'ehni Jö mam'et'o nú'mü bi 'ñenö:

²³ N'ar nxutsi ma da ndathi

ne da m'ü ár bötsi,

ne da thu'spabi ár thuhu Emanuel,

di bñi da 'ñenö: Di 'buhwihü Jö.

²⁴ Nu mi nu ar Huse, bi ma ba ot'a ngu xki xipa ár enxe ar tsi Hmu, ne bi zixa ar Maria hár ngu.

²⁵ Ne himbi ñ'öhwi ngur 'behñö, bi do'mi bi m'u ár 'bet'o t'u, ne bi hñu'spabi ár thuhu ar HESU.

2

Ra ya ñ'ohö mi het'a ya tso ba e bi k'ö'sa ar tsi bötsi

¹ Ar Hesu bi m'uhnu Belen har hai Nhudea nú'mu mar ndö ar Erode. Getya payu bi zohnu Herusalen 'ra ya ñ'ohö mi het'a ya tso xki 'ñe mahyats'i.

² Ne mi ñ'ani mi eñ'u:

–Habü bi 'bu ár ndö ya xodyo xi m'ui, ngetho xta hanthwe ár ts'onu mahyats'i, ne xta ehe ga ndöñhe.

³ Nu mi 'yo njap'u ar Erode, xa bi ntsu, ne gatho ya me Herusalen bi ntsuwi mahyegi.

⁴ Ar Erode dama bi zohna gatho ya ndömöjö ne ya böt'ofö mi 'buhnu, ne bi 'yambabi'u habu nda m'u ar Kristo.

⁵ Ne bi 'ñeñ'u:

–Nunu Belen har hai Nhudea, ngetho njap'u bi mönga ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö:

⁶ Nu'ahu gar menguhu Belen har hai Huda, hinxi thek'asehu,

ngetho xa ma da t'es'a ri nsuhu

gi töhu gatho nu ma'ra ya döñni har hai Nhudea;

ngetho ma da bomp'u n'ar ndö

da suka ma hnini ya me Israel.

⁷ Nu'mu ar Erode bi ñöwise nu'u ya ñ'ohö mi het'a ya tso, ne 'ramtx'u bi gukwabi'u ham'u xki hyant'u ar tso.

⁸ Ne bi 'ñembabi'u:

–Di möhu Belen ne ñ'añhu xiñho habu 'bu ar bötsi, ne nú'mu xki tiñhu, gi e gi xikagihu, ne ma ga ndönga n'ehe.

⁹ Nu mi wadi bi 'yoxa nö'ö bi mönga ar ndö Erode, bi gu yá 'ñu bi ma'u, ne nor tso xki hyanda mahyats'i mi 'bet'o mi utwabi'u ar 'ñu. Ha nu mi zonga habu mi 'bu ar bötsi, ka bi m'ahnu.

¹⁰ Nu mi hyant'u ar tso man'agi, xa bi njohya.

¹¹ Ne bi yut'u har ngu, ka bi hyandnu'u ar tsi bötsi mi 'buhwi ar Maria ár nönö, ne bi ndandihmö bi ndöñ'u. Ne bi xot'a yá m'ets'i, bi umba ya m'oñhe: ya k'axt'abojö xi mar mhödi, ya githni ne n'ar hogañuni ár thuhu ar mira.

¹² Ma nda thota habu xki 'ñehyu nda k'ö'sa ar Erode. Ha Jö bi xipabi nt'i hinge nda man'u, jange bi pata yá 'ñu, bi mengyá hai.

Ar Erode bi mö nda tho gatho ya t'ulo bötsi mi 'bu Belen

¹³ Nu mi mengyá hai ya jö'i mi het'a ya tso, n'ár enxé Jö bi 'ñemba nt'i ar Huse:

–Nangi, tsixa ar bötsi ne ár nönö di ma har hai Ehipto. Ne ka gi kohnu, go xka xi'a'i ham'u gi ehe, ngetho ar Erode ma da hyonga ar bötsi da hyo.

¹⁴ Ne bi nu ar Huse bi gu ar bötsi ne ár nönö, bi ñ'o ar 'ñu bi zixa har hai Ehipto nú'mu mi nxuitho.

¹⁵ Ne ka ba 'buhnu bi do'mi bi du ar Erode. Njap'u nda tho ngu xki mönga ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö: Da zo ma T'u nda bonga har hai Ehipto.

¹⁶ Ar Erode xa bi mbö ár kwe nú'mu mi bödi xki ka ya ñ'ohö mi het'a ya tso. Jange bi japi nda tho gatho ya tsi bötsi hinxki jwat'atho hñu njeye, mi 'buhnu Belen ne gatho ár nthet'i, ngu xki gukwa nu'u ya ñ'ohö'u.

¹⁷ Bi tho njap'u ngu xki mönga ar Heremia ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö:

¹⁸ Bi nheki n'ar mhafi núnu har hai Rama

ne n'ar döta ts'oni;

ar Raket zont'a yá bötsi,

ne himbi ne togo nda hot'i ngetho bi thopabi.

¹⁹ M'efa mi du ar Erode, Jö bi mengi bi mehna n'ár enxé ma ba k'ö'sa ar Huse núnu Ehipto, ne bi 'ñembabi:

²⁰ –Nangi, penga ri hai Israel, tsixa ar bötsi ne ár nönö, ngetho nu'u mi honga ar bötsi nda hyohmö, xi du'u.

²¹ Nu'mu, bi nangi bi zixa ar bötsi ne ár nönö, bi menga har hai Israel.

²² Ha nu mi 'yode mar ndö ar Arkelao ár t'u ar Erode har hai Nhudea, bi ntsu nda man'u. Ne Jö bi zo nt'i, jange bi ma har hai Ngalilea.

²³ Ne bi m'u har hnini ár thuhu Nasare. Njap'u bi tho ngu xki mönga ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö: Ma da t'embabi ar me Nasare.

3

Ar Xuwa Xixthe mi mönga ar hoga mhö

(Mr. 1:1-8; Lk. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Nuya pa'u ar Xuwa Xixthe bi ndui bi zo ya jö'i ha ya ot'at'ohö nünü Nhudea.

² Ne mi emba njanu:

—'Yothwü ár ntso'mi ngetho ár ts'ut'wi Jö ba ep'u'ho.

³ Nunar Xuwa gehnu ar ñ'ohö mi nonga ar m'ehni Isaia nú'mü bi 'ñenö:

Ár mhafi n'a togo engá har ot'at'ohö:

Hyojwü ár 'ñu ar tsi Hmu.

Jömfu habu da thogi.

⁴ Ar Xuwa mi hö n'ar he xki njumpa ár xi n'ar meti ár thuhu ar kameyo ne xki m'e, ne mi ngu'a n'ar ximhni. Ha nunar ñhuni mi tsi, ya mangak'oto ne ya t'afi mi tinga har t'ohö.

⁵ Ne nzeýe ya jö'i mi ponga ha ya hnini nda 'yoxa nö'ö mi möñ'ö, nuya me Herusalen ne gatho har hai Nhudea, ne nuya jö'i mi 'bu hár ñöni ar döthe Hordan.

⁶ Mi e'u nda damajöni yá ts'oki, ne ar Xuwa mi xixthe har döthe Hordan.

⁷ Nu mi hyandi nzeýe ya denga'bepeate ne ya dëngamöj mi e nda nxixthe n'ehe, bi 'ñembabi'u:

—Yá bötsi'ihu ya k'eñö gi gáthëu. Togo xi ut'ahu gi k'onthu ár kwë Jö xi 'ñep'u.

⁸ Mahyoni gi 'yothu nö'ö xiñho, ne da nheki xka 'yothwü ár ntso'mi.

⁹ Yo ma gi 'ñexa ri nsuhu gi 'ñensehu: Ma dadahe ar Abra. Ngetho nuga di xi'ahu, Jö tsá da guxa nuya doyu, ne da 'ñexa ngu yá bötsi ar Abra.

¹⁰ Ne di xi'ahu n'ehe, Jö ngu ar tsenza, hōda ar nts'enza hár 'ye da zëka ar za. Ha nunar za hinte mañho uni, da ts'eki ne da t'ent'a har tsibi.

¹¹ Nuga di xixthe'ihu har dehe ngetho xka 'yothwü ár ntso'mi. Nö'ö 'bëfa ma da xixthe'ihu hár Hñö Jö ne har tsibi. Nuga hindi 'ñepkagi ga hö'spa yá thiza, ngetho xa tökagi ár ts'edi.

¹² Nö'ö xi ñhoki pi'sa ar t'ei, ma da paxt'a ár thi ne da kwata ar t'ei hár t'u. Ha nö'ö ar paxi da 'yu'sa har tsibi hiñham'u da hwet'i.

Ár nxixthe ar Hesu

(Mr. 1:9-11; Lk. 3:21-22)

¹³ Ge'mü ba ponga ar Hesu har hai Ngalilea, ba e har döthe Hordan habu mi 'bu ar Xuwa, ne nda xixthenu.

¹⁴ Har Xuwa himi ne, mi embabi:

—Hanja xka e ga xixthe'i. Nu'ge go di 'ñep'a'i gi xixthegi.

¹⁵ Har Hesu bi döti:

—Xixthegipya, ne njap'u ga othu gatho nö'ö numaño Jö.

Nu'mü ar Xuwa bi netho bi xixthe ar Hesu.

¹⁶ Nu mi wadi bi nxixthe, mi bönga har dehe, n'a mbi xota mhets'i, ne bi hyanda ár Hñö Jö ba köi ngu n'ar domtxu, ba e bi zu'ö.

¹⁷ Ne bi nheki n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i mi enö:

—Gehnu ma hmöka T'u, jakagi ga njohya.

4

Ar ts'ondöhi mi tsata ar Hesu

(Mr. 1:12-13; Lk. 4:1-13)

¹ Nep'u ár Hñö Jö bi zixa ar Hesu ha ya ot'at'ohö, ne ja nda tsatnu ar ts'ondöhi.

² Ka ba 'buhnu yon'áte mpa ne yon'áte nxui hinte bi zi. M'ëfa bi zu ar thuhu.

³ Ba ep'u ar ts'ondöhi mi tsati mi embabi:

—Nu'mü ár T'u'i Jö, japa nuya doyu da nthuhme xö.

⁴ Ha nu ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Njawa engá hár T'ofö Jö: Hinge hönse ar thuhme da umbá ár te ar jö'i, mahyonibi ár mhö Jö n'ehe.

⁵ M'ëfa ar ts'ondöhi bi zixa ar Hesu har jöpahnini Herusalen, ne bi 'ñexa mañö hár ngöts'i ar dönganjö.

⁶ Ne bi 'ñembabi:

—Nu'mü majöni ár T'u'i Jö, 'yënga ar nsagi köi xö, ngetho njanu huxa har T'ofö: Jö da mëhna yá ënxë da su'a'i,

ne da mip'a ri 'ye,

hingi fama ri wa ha ya do.

⁷ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi:

—Xi t'ot'i n'ehe: Yo ma gi tsata Jö ri Hmu.

⁸ Nep'u ar ts'ondöhi man'agi bi zixa ar Hesu ha n'ar t'ohö mar ñhets'i, ne bi utwabi gatho ya hnini 'bu här nxidi ar ximhai ne gatho yá ñho pets'i.

⁹ Ne bi 'ñembabi:

—Gatho nuya hniniyu ga 'ra'i nu'mü gi ndandihmö gi nsundagi.

¹⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hyegagiwa ts'ondöhi, ngetho huxa har T'ofu: Nsunda Jö ri Hmu, ne honse'ö gi pepabi.

¹¹ Nu'mü ar ts'ondöhi dama bi 'wege, ne ba e yá enxe Jö mi umba te nda zi ar Hesu.

Ar Hesu bi dü'ma ár befi

(Mr. 1:14-20; Lk. 4:14-15; 5:1-11; 6:17-19)

¹² Nú'mü mi 'yo ar Hesu mi o har fadi ar Xuwa Xixthe, bi menga har hai Ngalilea.

¹³ Ba tsop'u Nasare bi ma ba 'bu Nkapernaum, get'u ar ñhonthé nünü ha yá hai ar Sabulon ne ar Neftali.

¹⁴ Njap'u bi tho ngu xki mönga ar m'ehni Isaia nú'mü bi 'ñeni:

¹⁵ Ár hai ar Sabulon ne ár hai ar Neftali, 'bu har 'ñu di ma har ñhonthé 'randitho ar döthe Hordan, nünü Ngalilea ár hai nu'u hingya xodyo.

¹⁶ Nö'ö ar hnini mi 'bu har 'bexui bi hyanda n'ar döta ñot'i. Nu'u xki m'e har 'bexui bi yot'wa n'ar hyats'i.

¹⁷ Nuya pa'u ar Hesu bi dü'mi bi mönga ar hoga mhö, ne mi emba ya jö'i:

—'Yothwu ár ntso'mi ngetho ár ts'ut'wi Jö 'bap'uho.

Ar Hesu bi zohna goho ya nguxhwö

¹⁸ Ar Hesu mi 'yo här ñöni ar ñhonthé Ngalilea. N'a mbi hyandatho yoho ya ñ'ohö mi njödö, n'a már thuhu ar Simu nö'ö bi t'embabi ar Pedro, nö'ö man'a már thuhu ar Andre, mi kót'a yá nt'ats'i, ngetho ma ya nguxhwö.

¹⁹ Ne bi 'ñembabi'u:

—Ba e gi tengagihu, ne ma ga ex'ahu gi juxu ya jö'i.

²⁰ Dama bi zop'u yá nt'ats'i'u, bi denga ar Hesu.

²¹ Bi ñ'o man'a tsi tui ar Hesu, ne bi hyanda ma yoho mi njödö, ar Hakobo ne ar Xuwa yá t'u ar Sebedeo, mi tohwinu yá dada har motsa mi pot'a yá nt'ats'i. Bi xipa nuya yohoyu nda deni.

²² Ne nuyu dama bi zop'u ar motsa ne ár dada'u, n'agitho bi denga ar Hesu.

²³ Ar Hesu mi thet'a xoge har hai Ngalilea, mi kut'a ha yá nijö ya xodyo mi utwabi, ne mi xipabi ar hoga mhö nonga ár ts'ut'wi Jö. Ne mi othebi yá hñeni ne yá ugi gatho ya mengunu.

²⁴ Bi nxanga ar 'bede nö'ö mi pefi xoge har hai Nsiria. Ne ba ts'impabi gatho ya dathi, nu'u mi tho ya ugi ne xki zu ya hñeni, nu'u mi nthexkwi ya ts'ondöhi, nu'u ma ya ndungo ne nu'u himi tsa nda 'ñöni. Ne ar Hesu bi othe xogeyu.

²⁵ Ne bi denga nzeýe ya jö'i me Ngalilea, me Ndekapoli, me Herusalen, ya me Nhudea ne nu'u mi 'bu 'randi ar döthe Hordan.

5

Ar nt'uti bi unga ar Hesu har t'ohö: Bi xipa ya jö'i nö'ö nzatho
(Lk. 6:20-23)

¹ Nu mi hyanda ar Hesu mi ñ'owi nzeýe ya jö'i, bi boxa har t'ohö. Ne mi zoni bi hñudi, ha nuyá maxte bi ma ba tsudi.

² Ne ar Hesu bi ndui bi utwabi'u, mi embabi njawa:

³ —Nzatho nu'u togo hingya ñ'ets'i, ngetho xi nhwëkwabi ár ts'ut'wi Jö.

⁴ Nzatho nu'u zoni, ngetho Jö go ma da hot'u.

⁵ Nzatho nu'u tsetatho gatho, ngetho go ma da t'umba ar ximhai yá meti'u.

⁶ Nzatho nu'u xa ne da 'yot'a nö'ö xiñho, ngetho Jö xa ma da umba nö'ö ne'u.

⁷ Nzatho nu'u pe'sa yá nhwëki, ngetho Jö ma da me'spa ar nhwëki n'ehe.

⁸ Nzatho nu'u xint'axi yá mfeni, ngetho ma da hyant'u Jö.

⁹ Nzatho nu'u togo 'ba made höka ar hñö, ngetho ma da t'embabi yá bötsi Jö.

¹⁰ Nzatho nu'u tho ya nt'utsa ot'a nö'ö xiñho, ngetho ma da m'u'u här ts'ut'wi Jö.

¹¹ Nzatho nú'mü xta ts'añ'ahu ne xta nt'utsa'ihu, ne da njus'ahu ya nhemhñö ngetho gi tengagihu.

¹² Xa gi njohyahu, ngetho Jö ma da 'ra'ahu n'ar döta nthöhö nünü mañö mhets'i. Njap'u bi nt'utsa yá m'ehni Jö mi 'bu mam'et'o.

Ár u ar ximhai

¹³ Nu'ahü gi ñehwihü ar u xi nkuhi habu t'uts'i. Jange 'ñuhü ri hogam'uihü, ngetho xi'mü ar u da m'e ár ñ'uxi, hanja dar nkuhi 'mü. Nö'ö ar u'ö hinter ñho, da t'emp'utho da nhe'mi.

Ár ñot'i ar ximhai

¹⁴ Nu'ahü gi ñehwihü n'ar ñot'i. N'ar hnini di huxa mañö n'ar t'ohö, hinda tsä da t'ögi. Nu'ahü n'ehe hinda tsä gi ñöhü ri hogam'uihü.

¹⁵ Hinto tsö n'ar ñot'i ne da ye'ma n'ar ts'oi da go'mi. Da 'ñexa habu xi ñhets'i, ne da yot'wa gatho nu'u 'bü har ngu.

¹⁶ Jahup'u, ñ'uhü n'ar hogam'ui ha yá nthandi ya jö'i, ne xta hyant'u, da nsundabi ri Dadahü bi 'bü mhets'i.

Ar Hesu bi nomba yá 'bepate ar Moise

¹⁷ Yo gi beñhü xta e ga hwatwa yá 'bepate ar Moise, wa xta e ga jö'spa nö'ö xi mönga yá m'ehni Jö. Nuga xta e ga ot'a gatho ngu xi möñ'u.

¹⁸ Xa majöni di xi'ahü, hinxi göxta ar ximhai ne ar mhets'i, xta wadi da tho gatho nö'ö mönga hár t'ofö ar Moise, hinda ma da go n'ar mhö wa n'ar xeni da njap'utho.

¹⁹ Nö'ö togo hinda 'yot'a gatho nö'ö mönga hár T'ofö Jö, mödi n'ar tsi t'ulo 'bepate, ne njap'u da uta ma'ra, hints'u ma da nhumañho hár ts'ut'wi Jö. Ha nö'ö togo da 'yot'a gatho ngu mönga hár T'ofö Jö ne da uta ma'ra, nö'ö ma da t'e'spa ár nsunü hár ts'ut'wi Jö.

²⁰ Di xi'ahü, nu'mü hingi pe'sü n'ar hogam'ui di töta yá m'ui ya deng'a'bepate ne yá m'ui ya böt'ofö, hinda tsä gi kuthü hár ts'ut'wi Jö.

*Ar Hesu bi nonga ar kwe
(Lk. 12:57-59)*

²¹ Gi pöhu, ri palehü bi nsipabi mam'et'o: Yo gi ñhotehü. Nö'ö toga da ñhote, hinda k'ont'a ar mfe'i xi t'ekwabi.

²² Ha nuga di xi'ahü, nu'mü togo da mbö ár kwé da utsa ár ñ'ohü, ja te da hñöxa majöni har ts'ut'wi. Nö'ö togo da 'ñemba ár ñ'ohü xi 'be ár mfeni, ma da duxa ar ts'oki ne pe'sa te da dö har ts'ut'wi. Ha nu'mü togo da zanga ár ñ'ohü ne da 'ñembabi hinter 'befi, nö'ö ma da gut'a har tsibi hiñham'u da hwet'i.

²³ Jange nu'mü xka hömfü n'ar m'oñhö Jö har nijö, ne ka gi beñhünü xka tsöthwü ár müi ri ñ'ohü,

²⁴ tsohñhmö ri m'oñhöhü, ne di möhü ba afü ar pumbate ri ñ'ohü, ne nupya hö, ba e gi umfü ri m'oñhöhü Jö.

²⁵ Nu'mü n'a ri ñ'uniñü da zix'ahü har ts'ut'wi, nú'mü gi ñ'owihü har 'ñü, ñhogamuiwihü. Ngetho xki tsongwihü har ts'ut'wi, da da'ahü ar nzaya, ne nö'ö da xipa yá maxte da go'ahü har fadi.

²⁶ Xa majöni di xi'ahü, hinda tsä gi poñhü, m'et'o gi k'ot'a ri thaiñü.

Ar Hesu bi nonga ar ts'inga nthöti

²⁷ Xka 'yohü xi t'enga mam'et'o: Yo gi tsimfü ár nthöti ri ñ'ohü.

²⁸ Ha nuga di xi'ahü, nu'mü togo da k'öt'a n'ar 'behñö da 'bente, xi 'yot'a n'ar ts'oki. Ñehwitho ngu xi zimba ár 'behñö man'a, ngetho bi benga hár mfeni.

²⁹ Jange nu'mü ri dahü ar ñ'ei ha'ahü gi 'yothü ar ts'oki, hñöhü gi 'yeñhü. Xiñho hönse gi 'beñü n'a xeni ri ndo'yohü, ngetho tema ñho gi jujü di xoge ri ndo'yohü ne da t'ent'ahü har tsibi hiñham'u da hwet'i.

³⁰ Nu'mü ri 'yehü ar ñ'ei ha'ahü gi 'yothü ar ts'oki, hyejü gi 'yeñhü. Xiñho hönse da m'e n'a xeni ri ndo'yohü, ngetho tema ñho gi jujü di xoge ri ndo'yohü ne da t'ent'ahü har tsibi hiñham'u da hwet'i.

Ar Hesu bi nonga ar ñhegi

³¹ Xi t'enö n'ehe: Nö'ö togo da hye ár 'behñö, mahyoni da hyokwa n'ar he'mi ñhegi.

³² Ha nuga di xi'ahü, nö'ö togo da hyep'u ár 'behñö, ne hinte ma ts'oki xi dimbabi ñ'owi man'ar jö'i, nö'ö ar döme'ö japa ar 'behñö da nts'oki. Ha nö'ö togo da nthötwi, pontho xi zimba ár 'behñö ár ñ'ohü.

Ar Hesu nonga nú'mü di ethü Jö made

³³ Xka 'yohü n'ehe, bi nsipabi ri palehü mam'et'o: Yo gi 'ñet'a Jö made nu'mü hingi pödi da za gi 'yot'e, ha nu'mü te xka ñöt'a Jö, 'yot'a ngu xka xipabi.

³⁴ Ha nuga di xi'ahü: Hinto gi 'ñethü made; hingi 'ñethü made mhets'i, ngetho ka bi 'buhñü ár thuxandö Jö.

³⁵ Hingi 'ñethü made ar ximhai, ngetho ka exp'u ár wa. Hingi 'ñethü made ar hnini Herusalen, ngetho ár hnini ar döta Ndö.

³⁶ Hingi 'ñethü made ri ñöhü, ngetho hinda tsä gi japa ri xtöhu da t'axki wa da boki.

³⁷ Hinge mahyoni te gi 'ñethu made gi hoñhu da t'ox'ahu. Nu'mu gi möñhu hö, hö, ha nu'mu hin'ö, hin'ö, ngetho nu'mu teme gi huxu, go unga ar ts'ondöhi.

Ar Hesu bi udi ar nko'sñöni
(Lk. 6:29-30)

³⁸ Xka 'yohu xi t'enga mam'et'o: Nö'ö togo da k'et'wa ár da man'a, nda nk'et'wa ár da'ö n'ehe. Ha nö'ö togo nda dokwa n'ár ts'i man'a, nda nthokwa n'ár ts'i n'ehe.

³⁹ Ha nuga di xi'ahu, yo gi toxu ar ts'ojö'i. Nu'mu togo da mep'a ri hmihu har ñ'ej, umfu da mep'ahu har ngöhö n'ehe.

⁴⁰ Ha nu'mu togo ne da hñömp'ahu ri pat'ihu, umfu da hñöxa ri pahnihu n'ehe.

⁴¹ Nu'mu togo da ja'ahu gi hñö'sfu n'ar 'beni n'apa ar 'ñu, hñö'sfu yo'gi ár yap'u.

⁴² Nu'mu n'ar jö'i te da 'ya'ahu, umfu. Ha nu'mu te da mip'ahu, yo ma gi komfu.

Möhu ri ñ'unihu
(Lk. 6:27-28, 32-36)

⁴³ Xka 'yohu xi t'enö n'ehe: Möhu ri ñ'ohu ne utsa ri ñ'unihu.

⁴⁴ Ha nuga di xi'ahu, möhu ri ñ'unihu, mathwu Jö nu'u togo tsañ'ahu, 'yothwu ar ñho nu'u togo utsa'ihu, 'yafu Jö da maxa nu'u togo ñömañ'u ne ek'athohu.

⁴⁵ Ngetho nu'mu gi 'yothu njap'u, nu'mu hö, yá böts'ihu Jö ar Dada bi 'bu mhets'i, nö'ö togo japa ar hyadi da yot'wa ya hogajö'i ne ya ts'om'ui, ne pempa ar 'ye nu'u ot'a xiñho ne nu'u hingi ot'a xiñho.

⁴⁶ Nu'mu gi möhu honse nu'u mö'ahu ne nu ma'ra ya jö'i hin'ö, tema nthöhö gi to'mhu 'mu. Ha hingi njap'u ya ts'om'ui n'ehe.

⁴⁷ Nu'mu honse ri kuhu gi zengwahu ne nu ma'ra ya jö'i hin'ö, tema ñho gi othu 'mu. Ha hingi njap'u nu'u hingya gamfi n'ehe.

⁴⁸ Mahyoni gi ñhogajö'ihu gi möhu gatho, ngu Jö ar Dada bi 'bu mhets'i ar hogajö'i mö'a gatho'ihu.

6

Ar Hesu bi nonga ar mfats'i t'umba ya hyoya

¹ Jamasuhu yo ma gi 'yothu ya hoga 'befi gi hoñhu da numañho'ihu ya jö'i. Ngetho nu'mu gi 'yothu njap'u, hinte ma nthöhö da 'ra'ahu ri Dadahu bi 'bu mhets'i.

² Jange nu'mu gi umfu n'ar mfats'i ya hyoya, yo gi jafu da nunga ar 'bede ngu ot'a ya nemhñö, ne da nthuxt'a ya k'axt'athuxi ha ya nijö ne ha ya dö'ñu, honi da t'espa yá nsu. Nu'u ot'a njap'u, gehnu yá nthöhö'u, hinte to'ma man'a.

³ Ha nu'ahu, nu xki umfu n'ar mfats'i ya hyoya, pósehu. Nö'ö da unga ri 'ñeihu, hinda bö ri ngöhöhu.

⁴ Ne ri mfats'ihu gi unthu ñ'ontho, ri Dadahu togo handa ñ'ontho, da 'ra'ahu ri nthöhöhu ha yá nthandi ya jö'i.

Ar Hesu bi mönga hanja da t'apa Jö
(Lk. 11:2-4)

⁵ Nú'mu gi afu Jö, yo gi othu ha yá nthandi ya jö'i ngu ot'a ya nemhñö, ne da 'ñexyá nsu. Nuyy apabi 'batho ha ya nijö ne ha ya tai. Xa majöni di xi'ahu, gehnu yá nthöhöyü, hinte to'ma man'a.

⁶ Ha nu'ahu, nú'mu xki 'yafu Jö, kut'a ha ri nguhu ne kothu ri goxthi. 'Yafu Jö ri Dadahu ñ'ontho gi 'busewihunu, ne ri Dadahu togo handa ñ'ontho, da 'ra'ahu ri nthöhöhu ha yá nthandi ya jö'i.

⁷ Nú'mu gi afu Jö, yo xa gi thöthu get'a ya mhö ngu ot'a nu'u hingya gamfi, beñ'u ngu ár nzeze ya mhö, njap'u Jö ma da 'yots'e.

⁸ Jange yo gi othu ngu yá 'befi'u, ngetho Jö ar Dada pödi xiñho tema gi k'athu nú'mu hinxka 'yafutho.

⁹ Nú'mu gi zohu Jö, 'yafu njawa:
Ma tsi Dada'ihe gi 'bu mhets'i,
xa nsunda ri thuhu.

¹⁰ Ba e gi ndöwa,
ne da t'ot'wa nö'ö gi mönge har ximhai ngu bi t'ot'ap'u mhets'i.

¹¹ 'Raje te ga tsihe ar pania.

¹² Pungagihe ma thaihe, nguje di pumfe nu'u togo tukagihe.

¹³ Ne yo gi hegagihe da tsatje ar ts'oki, ñöngagihe hinga othe nö'ö hingi ho.

Ngetho gar ndöge, ne ja ri ts'edi ne hiñham'u da göxa ri nsunda. Dá njap'u.

¹⁴ Ngetho nu'mu gi pumbabihu nö'ö togo ot'ahu ar ts'om'ui, ri Dadahu mhets'i n'ehe da pump'ahu ri ts'okihu.

¹⁵ Ha nu'mu hingi pumbabihu nö'ö togo ot'ahu ar ts'om'ui, Jö ar Dada hinda pump'ahu ri ts'okihu n'ehe.

Ar Hesu bi nonga ar bēhē

¹⁶ Nu'mu gi bēhu, yo gi ponga ri hmihu gi uhu ar dumui ngu ot'a ya nemhñö, honi da födi xi bē'u. Xa majöni di xi'ahu, gehnu yá nthöhö'u, hinte to'ma man'a.

¹⁷ Ha nu'ahu, nú'mu gi bēhu, 'yeka ri ñöhü ne xuka ri hmihu ngu gi othu hyax'mu.

¹⁸ Njap'u hinda födi gi bēhu. Hönse Jö togo 'bu habu hingi nheki, go da bö nö'ö gi ot'asehu, ne da 'ra'ahu ri nthöhöhu ha yá nthandi ya jö'i.

Pe'su ri ñhohunu mhets'i

(Lk. 12:32-34)

¹⁹ Yo xa gi umba ri muihu gi munsuwa har ximhai nzeýe ya ñho habu da zi ya zu'we, da zi ar hai ne da bē'ahu ya bē.

²⁰ Pe'su ri ñhohunu mhets'i habu hinte da japa ar zu'we, hinda zi ar hai, hinda bē'ahu ya bē.

²¹ Ngetho habu gi pe'su ri ñhohu, ka gehnu oda ri mfenihu.

Ar ñot'i yotka ma ndo'yohu

(Lk. 11:33-36)

²² Nuya ri dahü go yot'a gatho ri ndo'yohu, jange nu'mu ri dahü 'bui xiñho, gatho ri ndo'yohu 'bu har hyats'i.

²³ Ha nu'mu hingi 'bu xiñho ri dahü, gatho ri ndo'yohu 'mu, 'bu har 'bexui. Ha nu'mu nunar ñot'i yot'ahu xi m'exui, tenguhmö ár mpothi ar 'bexui.

Yoho ya hmu

(Lk. 16:13)

²⁴ Hinda tsá gi pefu yoho ya hmu, ngetho gi utsahu n'a, ha gi möhu nö'ö man'a. N'a gi pefu xiñho, ha nö'ö man'a hin'ö. Njap'utho n'ehe, hinda tsá gi pefu Jö nu'mu hönse oda ri mfenihu yá ñho ar ximhai.

Ar ñ'emui

(Lk. 12:22-31)

²⁵ Jange di xi'ahu, yo gi tu ri muihu nú'mu hiñ'otho te gi tsihu wa te gi hyethu ri ndo'yohu. Ha hinge ri tehü töpa ár nsu ar ñhuni, ne ri ndo'yohu töpa ár nsu ar he.

²⁶ Hyanthu ya ts'int's'u nzanga mhets'i. Nu'u hingi pot'i, hingi xofo, hinte pe'sa yá t'u, ha ri Dadahu mhets'i umba te da zi'u. Ha hingi töfu ár nsu pe'sa ya ts'int's'u.

²⁷ Togo tsá da japa ár ndo'yo da hñuxa ár ñhets'i xa di tupa ár müi.

²⁸ Yo'ö gi tu ri muihu gi beñhu tema gi hyehu 'mu. Hyanthu hanja te ya doni har 'batha. Nu'u hingi het'i, hingi pe man'ar 'befi.

²⁹ Ha di xi'ahu, nunar ndö Salomon, mödi xa mi döta ár nsu, himbi zá bi hye n'ar he ngu ár nzatho'u.

³⁰ Nu'mu Jö heta njap'u ya doni 'ba har 'batha ár pania, ne xudi da nk'uts'i da t'u'sa har tsibi, tengu da het'ahu 'mu. Yo'ö xa hinte gi pe'su ri jamfihu.

³¹ Jange yo gi tu ri muihu, gi eñhu: Tema ga tsihupya, wa te ga hehu.

³² Ngetho nu'u hinxi jamfi, hyax'mu tu yá müi nú'mu hinte pets'i te da zi, wa te da hye. Ha nu'ahu, ri Dadahu bi 'bu mhets'i pó'ö teme gi k'athu.

³³ Nu'ahu, hyoñhu m'et'o hanja gi 'buhu xiñho hár ts'ut'wi Jö, ne gi 'yothu nö'ö ne'ö, ne njap'u hö, hinda k'at'ahu gatho nö'ö gi hoñhu.

³⁴ Jange yo gi tu ri muihu nö'ö te di 'ñep'ahu xudi, ngetho hyaxtho ja te ga thohu. N'a ngu n'a ya pa pe'sase yá thogi.

7

Yo gi theñhu ri ñ'ohu

(Lk. 6:37-38, 41-42)

¹ Yo gi nthentehu, ne hinda nthet'ahu n'ehe.

² Ngetho ngu gi thenga ri ñ'ohu, Jö ma da hñös'ahu majöni. Nu'mu himbi go ri muihu, hinda ma da gor müi'ö n'ehe.

³ Hanja gi handwa ár ts'oki ri ku, jangutho n'ar paxi o hár da'ö, ne hingi jamasu ri döta ts'oki ngu n'ar xokaza o ha ri dage.

⁴ Hanja da tsá gi ñ'emba ri ku: To'mi ga höp'a ar paxi o ha ri da, ne hanja hingi handa nö'ö ar xokaza o ha ri dage.

⁵ Xa gar nemhñö. Hñö m'et'o ar xokaza o ha ri dage, ne njap'u hö, da tsá gi hyanda xiñho, ne gi hñömba ar paxi o hár da ri ku.

⁶ Yo gi umfu nõ'õ ár meti Jõ nu'u hingi numañho. Yo gi umfu ri ñhohu xi nhwék'ahu nu'u hingi numansu, ngetho ngu ya 'yo da ne da za'ahu, ne ngu ya ts'udi ts'ot'a gatho nõ'õ t'umbabi.

Ar mhat'a Jõ

(Lk. 11:9-13; 6:31)

⁷ Yahü ne da t'a'ahu, hyoñhu ne gi tiñhu, nzotehu ne da nsok'ahu ar goxthi.

⁸ Ngetho nõ'õ togo da 'yadi, da t'umbabi, nõ'õ togo da hyoni da dini, ha nõ'õ nzote, da nsokwabi.

⁹ Xi'mu n'a ri bötsihu da 'ya'ahu n'ar thuhme, hage gi umfu n'ar do.

¹⁰ Xi'mu da 'ya'ahu n'ar hwö, hage gi umfu n'ar k'eñö.

¹¹ Nu'mu gar ts'oktehu ne gi pöhu gi umfu nõ'õ xiñho ri bötsihu, hanguhmö ar Dada bi 'bu mhets'i xa da umba ar ñho gatho nu'u togo da 'yapabi.

¹² Ngu gi nehu da ja'ahu ya jö'i, japabihu njap'u n'ehe. Gehnu ne da 'ñenga yá 'bepate bi 'yot'a ar Moise ne nu ma'ra yá m'ehni Jõ.

Ar goxthi xi nts'ixt'i

(Lk. 13:24)

¹³ Kuthu har goxthi xi nts'ixt'i. Ngetho xi maxt'i ar goxthi ne xi nxidi ar 'ñu di ma har 'bexui, ne nzeye nu'u kutnu.

¹⁴ Xi nts'ixt'i ar gosthi, ne hingi maxt'i ar 'ñu di ma mhets'i, jange tx'utho nu'u togo tini da yutnu.

Fõtho tema za'õ xta fõdi te uni

(Lk. 6:43-44)

¹⁵ Jamasuhu hinda ts'ok'a ri mfenihu nu'u ense yá m'ehni Jõ emp'õ. Ma da 'ñep'u da ne da hya'ahu, feta ya hogajö'i ngu n'ar tsi deti, ha mbo yá mfeni ñhëhwi n'ar dumanthuhu miñ'o.

¹⁶ Ma gi pöhu togo'u, nhekitho yá ts'o'befi. Ngetho nuya ts'om'ui hingi tsá da 'yot'a n'ar hoga 'befi. Ngu n'ar 'minza hinda unga ya obxi, ne hingi tuju ya iuxi ha ya nk'axhna'mini.

¹⁷ Njap'u ar hoga 'baiza tsá da ts'ipa nõ'õ te uni, ha nõ'õ hingar hogaza hingi tsá da ts'ipabi.

¹⁸ Xi n'ar hoga 'baiza, hage tsá da unga nõ'õ hingi ho da ts'i. Wa n'ar ts'ozá, hage tsá da unga nõ'õ xiñho da ts'i.

¹⁹ Gatho ya 'baiza hingi unga nõ'õ xiñho da ts'i, da nk'uts'i ne da t'u'sa har tsibi.

²⁰ Jange gi pöhu togo yá kate m'ehni Jõ emp'õ, xki hyanthwu yá ts'o'befi ot'e.

Hiñham'u xta pö'ahu

(Lk. 13:25-27)

²¹ Hinga gatho nu'u engagi: Ma tsi Hmu'i, ma tsi Hmu'i, ma da yut'a hárs'ut'wi Jõ bi 'bu mhets'i; honse nu'u ot'a nõ'õ mönga ma Dada bi 'buhnu mhets'i.

²² Nu'mu xta göxa xoge, nzeye ma da 'ñengagi nuya pa'u: Ma tsi Hmu'ihe, ma tsi Hmu'ihe, nuje da juñ'ahe ár ts'edi ri thuhu da mömp'ahe ri mhö, da eñhe ya ts'ondöhi, ne da othe nzeye ya nt'udi.

²³ Ha nuga ma ga thötwabi: Hiñham'u xta mpöhwihi. 'Wehu, 'yot'ats'oki'ihu.

Yoho ya ñ'ohö bi hyo yá ngu

(Lk. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ Nõ'õ togo da 'yo nuya mhö di xi'ahu ne da 'yot'e, nõ'õ ma ga heka ngu n'ar ñ'ohö benga nõ'õ ma da mefi, ne bi hyo ár ngu har medo.

²⁵ M'efa ba e ya dö'ye, ba kö ya nzöthe ne bi ñ'o ya 'yomndöhi. Gathoyu bi zu har ngu'ö, himbi dext'i ngetho mi thöt'a xiñho har medo.

²⁶ Ha nõ'õ togo da 'yoxa nuya mhöyu ne hinda 'yot'e, nõ'õ ñhëhwi n'ar jö'i hingi benga nõ'õ pefi, ne bi hyo ár ngu har 'baxka 'bomu.

²⁷ Ba e ya dö'ye, bi gö ya nzöthe, bi ñ'o ya 'yomndöhi bi zu nõ'õ ar ngu'ö, bi yot'e xoge ne gatho bi m'edi.

²⁸ Nu mi wa ar Hesu bi mönga njap'u, ya jö'i xa mi 'yoda nõ'õ xki xipabi'u.

²⁹ Ngetho mi hömpa ár ts'edi Jõ, hinga ngu nuya böt'ofu.

8

Ar Hesu bi othe n'a mi tsu ar tsit'ando'yo

(Mr. 1:40-45; Lk. 5:12-16)

¹ Nu mi gö ar Hesu har t'ohö, ba köhwi nzeye ya jö'i mi teni.

² N'a mbi nthewitho n'ar jö'i mi tsit'a ár ndo'yo, ba e bi ndandihmö hár wa ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mú gi ne, da tsá gi othehi.

³ Ar Hesu bi maka ár 'ye, bi hñu'spabi ne bi 'ñembabi:

—Hö, di ne ga othe'i. Dá dix'a'i.

Ngu mi wadi bi mönga njap'u, nunar tsi jö'i dama bi hñöka ár hñeni.

⁴ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hinto ma gi xipabi, hõnse di ma har nijö da hyant'a ar möjö, ne hñöxa ri m'õñho ngu bi mönga ar Moise, ne da hyant'a'i ya jö'i xi dix'i.

Ar Hesu bi othebi n'ár 'bego n'ar döndogu me Nroma

(Lk. 7:1-10)

⁵ N'agi ar Hesu mi yut'a har hnini Nkapernaum, ba e bi züdi n'ar döndogu me Nroma, mi apa ar möte.

⁶ Ne bi 'ñembabi:

—Ha gi ode, tsi Tata. N'a ma 'bego oxa ar t'oxi 'wets'i, hingi tsá da 'ñöni, xa tho ya ugi.

⁷ Nu'mú ar Hesu bi 'ñenö:

—Gar manü, ma ga otheha.

⁸ Nunar ndö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hin'ö, tsi Tata, ngetho hindi 'ñepkagi gi kut'a ha ma ngu. Nö'ö di á'i, hõnse gi mö da dixa ma 'bego, nuga di ñ'emüi da njap'u.

⁹ Ngetho nuga 'bu togo 'bepkagi, ha di pe'sa ya ndogu di 'bepabi n'ehe. Nu'mú ga emba n'a, di manü, da ma. Ha nu'mú ga emba man'a, ba ehe, da ehe. Nu'mú ga emba ma 'bego: 'Yot'a nunar 'befinü, da 'yot'e.

¹⁰ Nu mi 'yoxa njap'u ar Hesu xa bi 'yocho, ne bi 'ñemba ya jö'i mi teni:

—Xa majöni di xi'ahü, hinxta tinga n'ar me Israel di pe'sa n'ar ñ'emüi ngu nunar ñ'ohõny.

¹¹ Ne di xi'ahü, ma da e nzeye xoge ár nxidi ar ximhái da yut'a mhets'i da hñuxkwi ar Abra, ar Isa ne ar Hakob hár ts'ut'wi Jö.

¹² Ha nu'u ndi 'ñepahmö nda 'yut'a mhets'i hár ts'ut'wi Jö, hinda ma da t'umba ar seki. Ma da t'enga nthi, da t'et'a har 'bexui habü ma da nzoni ne da guxt'a yá ts'i di tho ya ugi.

¹³ Nep'u ar Hesu bi 'ñemba ar döndogu:

—Di ma ri ngu, da njap'u ngu xka ñ'emüi.

Ne ge'mü dama bi dixa ár 'bego.

Ar Hesu bi othebi ár to ar Pedro

(Mr. 1:29-34; Lk. 4:38-41)

¹⁴ N'agi ar Hesu bi ma hár ngu ar Pedro, ka bi dinbabinü ár to mi the ar mpat'i.

¹⁵ Ar Hesu bi mipa ár 'ye, ne dama bi hye ar mpat'i mi the. Bi nanga nunar 'behñõny, ne bi umbabi te nda zi'u.

¹⁶ Mi taknxui ba ts'impá ar Hesu nzeye xki nthexkwi ya ts'ondöhi, ha nö'ö n'adar mhö nda 'bepabiyü, dama nda böni, ne bi othe gatho ya dathi.

¹⁷ Njap'u bi tho ngu xki mönga ar m'ehni Isaia nú'mü bi 'ñenö: Gese'ö bi hñögagihü ma hñenihü, ne bi hñöska ma ughü.

Nu'u mi ne nda denga ar Hesu

(Lk. 9:57-62)

¹⁸ N'agi mi hyanda ar Hesu xki got'atho ya jö'i, bi 'ñemba yá mæxte:

—Möhö 'randi ar dehe.

¹⁹ N'a mba ep'utho n'ar böt'ofö, ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Tsi Utate, ga teñ'a'i habü gatho gi ma.

²⁰ Ne bi dötwabi ar Hesu:

—Ya miñ'o pe'sa yá oki habü kü, nuya ts'int'sü pe'sa yá m'afi, ha Nö'ö Togo ba e bi Njö'i hiñ'otho habü da me ár ñö.

²¹ Man'a nu'u mi teni bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, 'raka ar seki ma ga á ma dada, ne xka pengi, ga teñ'a'i.

²² Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Hyep'u nu'u xi du da 'ya nu'u mahyegi xi duwi, ne ba e tengagi.

Ar Hesu bi japa ar 'yomndöhi bi ntsaya

(Mr. 4:35-41; Lk. 8:22-25)

²³ Mi böxa ar Hesu har motsa, nuyá mæxte bi deni n'ehe.

²⁴ Nú'mü mi kü har dehe, bi ñ'o n'ar 'yomndöhi. Yá mfets'i ar dehe mi hexta ar motsa, har Hesu mi ötho.

²⁵ Nuyá mæxte bi ma ba 'ya, ne bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu, faxkagihe, 'buṭho ga jōthū.

²⁶ Ne nō'ō bi 'ñembabi:

—Yo'ō gi ntsuhū. Tema bi ja ri jamfihū.

Ne bi nangi bi zū ar 'yomndōhi ne ar ñhonthē, ne dama bi ñhetho.

²⁷ Nu'mú nuyá máxte xa bi 'yotho ne mi eñ'ū:

—Togonū 'mū, ar 'yomndōhi ne ar dehe ota nō'ō 'bepabi.

Yoho ya me Gadara xki nthexkwi ya ts'ondōhi

(Mr. 5:1-20; Lk. 8:26-39)

²⁸ Nu mi zongwi ar Hesu yá máxte 'randi ar dehe har hāi Gadara, ba e yoho ya ñ'ohō bi zūdi xki nthexkwi ya ts'ondōhi, ba ponga ha ya t'agi, xa ma ya nts'o, hinto mi tsā nda tho har 'ñu habū mi 'bu'ū.

²⁹ Nuya ñ'ohoyū bi ñō nts'edi ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Te gi hongwa Hesu, ár T'ū'i Jō. Hage xka e gi 'raje ar mfeī mōdi hingi tsōta ar pa.

³⁰ Mi 'yonū yap'ū n'a mut'i ya ts'udi mi ñuni.

³¹ Nuya ts'ondōhi bi 'yapa ar mōte ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Nu'mū ma gi 'yengagihe, 'raje ar seki ma ga kūtē ha ya ts'udi 'yonū.

³² Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hō, di mōhū ma ba kūtū.

Nu'mū ya ts'ondōhi bi bōnga ha ya ñ'ohō, ne bi ma ba kut'a ha ya ts'udi. Ne gatho nuya ts'udi dama bi nixt'i ba ñhōma ha n'ar ma'ye, ba tso har dehe ne bi jōt'a gatho.

³³ Nu'ū mi su ya ts'udi xa bi ntsu bi nixt'i, ma ba kut'a har hnini. Nu mi zoñ'ū, dama bi xipa ya jō'i nō'ō tema xki ja nuya ñ'ohō mi nthexkwi ya ts'ondōhi.

³⁴ Gatho ya mengu nor hnini'ō bi boñ'ū ma ba tsū ar Hesu, ne mi hyant'ū, bi 'yapa ar mōte nda bōni nda zokwabinū yá hāi.

9

Ar Hesu bi othe n'ar dathi xki nza ár ndo'yo

(Mr. 2:1-12; Lk. 5:17-26)

¹ Nu'mú ar Hesu bi boxa har motsa ne bi 'ranga 'randi ar dehe, bi menga hár hāi man'agi.

² Mi zōnga hár ñōni ar dehe, ba ts'impa n'ar ñ'ohō xki nza ár ndo'yo mi oxa ha n'ar t'oxi, ne nu mi hyandwa yá ñ'emūi nu'ū mi tsihi, ar Hesu bi 'ñemba ar dathi:

—Ndada, yo gi tu ri mūi, ngetho xi mpump'a ri ts'oki.

³ Nu'mú 'ra ya bōt'ofō mi beñse njawa: Nunar ñ'ohōnū pōntho tsanga Jō.

⁴ Nunar Hesu mi pōtwatho yá mfeni, jange bi 'ñembabi'ū:

—Yo'ō gi beñhū hingi ho nō'ō di mōnga.

⁵ Temar ñhembī ga xipabinū: Xi mpump'a ri ts'oki, wa ga embabi: Nangi gi 'yo.

⁶ Pōhu'mū, Nō'ō Togo ba e bi Njō'i pe'skwa ar ts'edi har ximhāi da pungya ts'oki, hyanthū'mū te di pefi.

Nu'mú ar Hesu bi 'ñemba ar dathi:

—Nangi, juxa ri fidi, di ma ri ngu.

⁷ Nu'mú ar dathi dama bi nangi, bi ma ár ngu.

⁸ Mi hyanda ya jō'i nō'ō xki thogi, xa mi 'yotho, mi nsundabi Jō togo xki umba ar ts'edi ya meximhāi da 'yot'a ya dōta nt'udi.

Ar Hesu bi zo ar Mateo nda deni

(Mr. 2:13-17; Lk. 5:27-32)

⁹ Ar Hesu bi thohnū bi ma, ne har 'ñu bi hyanda n'ar ñ'ohō ár thuhu ar Mateo mar njot'abojō, mi huxa habū mi njut'a ar bojō mi jot'a ya ndō, ne bi 'ñembabi:

—Ba ehe, tēngagi.

Ha nō'ō bi nangi bi deni.

¹⁰ M'ēfa ar Hesu bi hñuhwi har mexa hár ngu'ō, ne nzeyē ya njotbojō ne ya 'yot'ats'oki ba e bi hñuhwi ar Hesu mi 'buhwinū yá máxte.

¹¹ Nu mi hyanda njap'ū ya dēnga'bepate, bi 'ñemba yá máxte ar Hesu:

—Yo'ō ñungwi ya njotbojō ne ya 'yot'ats'oki ri Utatehū.

¹² Mi 'yō ar Hesu bi 'ñembabi'ū:

—Nu'ū 'yomañho hingi hongga togo da othe, ha nu'ū hñeni hō, hoñ'ū.

¹³ Di ma ba hoñhū tema di bōnga habū enō: Hindi ne gi hōnju ya m'ōñho, 'ñuhū ar nhwēki. Hinxta e ga zo ya hogajō'i. Xta e ga zo ya 'yot'ats'oki da 'yot'wa yá ntso'mi.

Ar Hesu bi t'ambabi ar bēhē

(Mr. 2:18-22; Lk. 5:33-39)

¹⁴ M'ēfa ba ep'ū yá máxte ar Xuwa Xixthe, bi 'yamba ar Hesu ne bi 'ñeñ'ū:

—Yo'ö hingi bê nuya ri maḁte, ha nuje ne ya denga'bepeate xa di bêhë.

¹⁵ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'mu da t'ot'a n'ar ngo, ne nö'ö togo bi nthöti da zohna yá mpödi, nuyü mahyoni da njohyawü, ngetho 'buhwi nö'ö togo t'ot'wa ar dango. Njap'u ma maḁte n'ehe, nú'mü di 'bu'be johyayü. Ma da zo ar pa nú'mü xta ts'ixkagi, nu'mü hö, xinda ne, da bêhyü.

¹⁶ Hinjo'o n'a togo ju n'ar 'ra'yo m'ot'e pot'a n'ar ze dutu, ngetho nu xta yut'a ar 'ra'yo m'ot'e, da gut'a ar ze dutu ne da xe döta xeni.

¹⁷ Hingi sit'a ar 'ra'yo t'afi ha ya ze ximhni, ngetho nu'mü da njap'u da xe ya ze ximhni, da nö'ma ar t'afi ne da m'e ya ximhni. Ha nu'mü da sit'a ar 'ra'yo t'afi ha ya 'ra'yo ximhni, gatho yoho hinte da ja.

Ár t'inxu ar Hairo ne ar 'behñö bi damba ár pat'i ar Hesu

(Mr. 5:21-43; Lk. 8:40-56)

¹⁸ Mi wadi bi mönga njap'u ar Hesu, ba ep'u n'ar ndö bi ndandihmö ne bi 'ñemi:

—Mañhem'utho bi du ma t'inxu, jange xta e ga a'ar möte gi ma gi hñuxa ri 'ye; di ñ'emü da mengi da nte.

¹⁹ Har Hesu ne yá maḁte bi mewi nunar ndö'ö.

²⁰ Nú'mü mi 'yo ar 'ñu'u, n'ar 'behñö mi xot'wa ya ji, xki tho 'ret'amayoho njeye mi pe'sa nunar hñeninü, bi zonga hár xutha ar Hesu ne bi damba ár ñöni ár pat'i.

²¹ Ngetho mi ense hár mfeni: Nu'mü mödi honse ga thambahmó ár pat'i, da dixkagi.

²² Ar Hesu bi ñegi ne bi 'ñemba nunar 'behñö:

—Ma tsi t'inxu'i, njohya. Nuna ri jamfi xi ja'a'i xi dix'i.

Ne n'agitho bi dixa nunar 'behñönu.

²³ Nu mi zonga ar Hesu hár ngu ar ndö xki du ár t'inxu, mi hyandi mi 'buhnu nu'u mi huxt'a ya nthuza, ne nzeye ya jö'i xa mi umba yá müi mi zoni.

²⁴ Bi 'ñembabi'u:

—Poñhü, ngetho nunar nxutsinü, hinxi du, ötho.

Ne nuya jö'i xa mi thentho.

²⁵ Nu mi bongá gatho ya jö'i, ar Hesu bi yut'a mbo har ngu, bi mipa ár 'ye ar nxutsi, ne nuna dama bi nangi.

²⁶ Ne nunar 'bedenu bi nunga xoge nunar hai'ö.

Ar Hesu bi othe yoho ya godá

²⁷ Nú'mü mi manü ar Hesu, bi denga yoho ya godá mi 'befa xa mi mafi mi eñ'u:

—Ár bötsi'i ar Dabi, hwëgagihe.

²⁸ Ar Hesu bi thotho ne bi yut'a ha n'ar ngu. Nuya godá himba kohi, ba e bi yut'u har ngu n'ehe. Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ha gi jamfihü da tsá ga othe'ihü.

Bi dö'u:

—Hö da tsá, ma tsi Hmu'ihe.

²⁹ Nu'mü ar Hesu bi hñu'spa yá 'ye ha yá dá'u, ne bi 'ñembabi:

—Dá njap'u ngu xka jamfihü.

³⁰ Ne bi xo yá dá'u. Ar Hesu bi hñu'mba yá müi ne bi 'ñembabi:

—Jamahü hinto da bö nö'ö xi thogi.

³¹ Mödi bi nsipa njap'u, mi boñ'u bi 'yonga ar 'bede hagatho nor hai'ö.

Ar Hesu bi othe n'ar gone

³² Mi bongá nuya goda, ba ts'impa n'ar gone xki nthexkwi n'ar ts'ondöhi.

³³ Ar Hesu bi 'yenga ar ts'ondöhi, ne nunar gone bi zá bi ñö. Gatho ya jö'i mi 'buhnu, xa mi 'yotho ne mi eñ'u:

—Hiñham'u xta hanthüwa ha ma haihü Israel n'ar nt'udi ngu nö'ö xta hanthüpya.

³⁴ Ha nuya denga'bepeate mi eñ'u:

—Nunü engá ya ts'ondöhi, jümpa ár ts'edi ár ndö ya ts'ondöhi.

Döta ár 'befi Jö

³⁵ Ar Hesu bi ñ'o gatho ya döta hnini ne ya t'ulo hnini, mi kut'a ha yá nijö ya xodyo mi utwabi, mi xipa ár hoga mhö ár ts'ut'wi Jö, mi othebi yá hñeni ne yá ugi nuya mengunu.

³⁶ Nu mi hyanda gatho ya jö'i xa bi nkor nhwëki, ngetho bi hyanda ngu 'ra ya tsi deti xi mfont'i, hinte 'ñe ár ma'yo da su.

³⁷ Nu'mü ar Hesu bi 'ñemba yá maḁte:

—Xa majöni di xi'ahü, nzeye ar sofo ne tx'uda ya 'bego.

³⁸ Jange 'yapabihü Jö togo ár meti ar 'befi, da mehna ma'ra ya 'bego, da e da guxa nunar sofonu.

10

Ar Hesu bi hwahna nu'u 'ret'amayoho yá mpote

(Mr. 3:13-19; Lk. 6:12-16)

¹ Nu'mú ar Hesu bi zohna nu'u 'ret'amayoho yá maxte, ne bi umba ar ts'edi nda 'yenga ya ts'ondóhi, ne nda othebi tsant'ó yá hñeni ne yá ugi ya jö'i.

² Gehyü ya thuhu nu'u 'ret'amayoho yá mpote ar Hesu xki zohni: M'et'o ar Simu nö'ö bi thu'spabi ar Pedro, ar Andre ár jödöp'u'ö, ar Hakobo ne ar Xuwa ár jödö, yá t'uyü ar Sebedeo.

³ Ar Lipe, ar Bartolo, ar Toma, ar Teo nö'ö mar njobtojö, man'ar Hakobo ár t'u ar Alfeo, ar Lebeo nö'ö bi t'embabi ar Tadeo.

⁴ Nö'ö man'ar Simu xki ñ'owi nu'u mi ntuhni mi ñönga ár hnini, ne ar Huda Iskariote nö'ö m'efa bi dá ar Hesu.

Ar Hesu bi mehna nu'u 'ret'amayoho yá mpote xki hwahni

(Mr. 6:7-13; Lk. 9:1-6)

⁵ Ar Hesu bi mehna nu'u 'ret'amayoho yá mpote xki hwahni ne bi 'ñembabi'u:

—Yo ma gi thohü habü bi 'bü nu'u hingya xodyo. Yo gi kuthü ha yá hnini ya me Nsamaria.

⁶ Di ma ba zohü ya me Israel nu'u 'bü ngu ya tsi deti hinte 'ñe yá ma'yo.

⁷ Di möhü ne gi 'ñembabihü njawa: Ár ts'üt'wi Jö 'bap'ütho.

⁸ Othehü ya dathi, ne hñöjwü yá hñeni nu'u tsü ar tsit'ando'yo, jafü da nte nu'u xi du, 'yembabihü ya ts'ondóhi nu'u togo xi nthexkwi. Xta hwék'ahü nunar ts'edinü, hwëkwathobihü nu ma'ra n'ehe.

⁹ Yo gi nxö'sü ar bojö xi nk'axt'i, wa ya t'axbojö, wa ya theni.

¹⁰ Yo gi texju ri 'rozöhü, yo ma gi hñöxü yo mponi ar dutu, wa ma'ra ya thiza, hinte gi hñöxü n'ar ndöhö. Ngetho ar 'bego di 'ñepi da t'umba nö'ö te k'at'i.

¹¹ Nu xki tsöñhü ha n'ar döta hnini wa n'ar t'ulo hnini, hyoñhü n'ar hogajö'i, ne ka gi 'buhünyü hár ngu'ö gatho ya pa gi oxünyü.

¹² Nu xki kuthü har ngu'ö, zengwahü nu'u 'buhünyü.

¹³ Nu'mü da 'ra'ahü nseki, ár hogam'ü Jö da zu'u. Ha nu'mü hinda 'ra'ahü nseki, ar njöpi xka 'yafu, da mengi da zu'ahü.

¹⁴ Nu'mü hinto da 'yox'ahü, ne hinto da jamfi nö'ö gi xifu, poñhü har ngu'ö wa har hnini'ö, ne gi hwöthü ri wahü, da hyo ar fonthai xi wat'a ha ri thizahü.

¹⁵ Xa majöni di xi'ahü, nunar pa da thöxamajöni, nunar hnini'ö ma da hñönga n'ar döta mfeji, di töta ár mfeji ya hnini Sodoma ne ar Gomora.

Ya nt'utsate xi 'ñep'u

¹⁶ Nupya di peñ'ahü gi möhü, ma gi 'yohü ngu ya tsi deti mateda ya miñ'o. Jange zot'a ri dahü ngu n'ar k'eñö, ne di hñöx'ahü n'ar tsi domtxu.

¹⁷ Jamasuhü ngetho ya jö'i ma da dat'ahü ha yá 'ye ya ts'üt'wi, ne ma da mep'ahü ha yá nijö.

¹⁸ Nu'u ma da dat'ahü ha ya ts'üt'wi, ma da m'ap'ahü ha ya ndö ngetho gi tengagihü. Njap'u gi datwabihü majöniyu, ne nu'u hingya xodyo.

¹⁹ Nu'mü xta ts'oñ'ahü, yo gi tu ri müihü tema gi möñhü wa tema gi thöhü, ngetho ge'mü Jö ma da 'ra'ahü gatho nö'ö gi möñhü.

²⁰ Hingo ma gi ñösehü; nu ár Hñö Jö ár Dada go ma da mönga nö'ö da bongha ha ri nehü.

²¹ Nuya pa'u ya jö'i ma da utsase yá ku, ma da dá da tho. Nuya dada da dá yá t'u, nuya t'u ma da utsa yá dada, ne da dá'u da tho n'ehe.

²² Gatho ya jö'i ma da utsa'ihu ngetho gi tengagihü, ha nö'ö togo da zetatho da dö'mi da göxa xoge, go ma da mpo'ö.

²³ Nu'mü da nt'utsa'ihu ha n'ar hnini, poñhü di möhü man'a. Xa majöni di xi'ahü, hingi jwahü gi 'yohü xoge ya hnini har hai Israel, ne Nö'ö Togo ba e bi Njö'i da menga man'agi.

²⁴ Ar maxte hingi töpa ár nsu ár utate, ha n'ar 'bego hingi töpa ár nsu ár hmu.

²⁵ Xiñho nu'mü ar maxte da ñhehwi ár utate, ne ar 'bego da ñhehwitho ár hmu. Nu'mü ar dada bi t'embabi ar Belsebu, hanja to'mi da nsipabi yá bötsi 'mü.

Togo gi tsuhü

(Lk. 12:2-9)

²⁶ Jange hinto gi tsuhüwa, ngetho hiñ'otho tema xi t'ögi ne hinda thandi, wa tema xi t'ot'a ñ'öntho ne hinda födi.

²⁷ Nö'ö di ut'asehü ñ'öntho, utwabihü gatho ya jö'i, ha nö'ö di xi'ahü njantetho, möñhü nts'edi, da 'yo gatho ya jö'i.

²⁸ Yo gi tsuhü togo ne da hyo'ahü, ngetho ri pahü hingi tsá da hyo'u. Tsuhü Jö togo pe'sa ar ts'edi da mehna ri pahü ne ri ndo'yohü har tsibi.

²⁹ Nuya tsi ts'int's'u hingi hmödi, t'unga yoho ha n'ar tsi kut'a, ha hinda za da da n'a har hai nu'mu hinda ungar seki Jö ar Dada.

³⁰ Xi'ahuhmö. Ngetho ri xtöhu, Jö pödi hangu'u.

³¹ Jange yo gi ntsuhü, ngetho gi töfü ár nsu n'a mut'i ya ts'int's'u.

³² Nö'ö togo da datkagi majöni ha yá nthandi ya jö'i xi bökagi, nuga n'e ma ga damajöni xi bökagi hár nthandi ma Dada bi 'bü mhets'i.

³³ Ha nö'ö togo da kongagi ha yá nthandi ya jö'i, nuga n'ehe ma ga kongá hár nthandi ma Dada bi 'bü mhets'i.

Ngetho xpa e ar Hesu ma da ñhe ya jö'i

(Lk. 12:49-53; 14:26-27)

³⁴ Yo gi hu ri muñü xta e ga jö'sa ya tuhniwa har ximhai. Hin'ö, ma da gahni ngetho xta ehe.

³⁵ Xta e ga heka ya jö'i: nuya t'u ma da doxa yá dada, nuya t'inxu ma da doxa yá nö'nö, ha nuya ts'ihwe ma da doxa yá tsa.

³⁶ Nuyá ñ'uni ya jö'i ma da bonga ha yá nguse.

³⁷ Nö'ö töte ár mhöte pe'spa ár dada wa ár nö'nö, ne m'efa ka mökagiga, hindi 'ñepi da dengagi. Ne nö'ö töte ár mhöte pe'spa ár t'u wa ár t'inxu, ne m'efa ka mökagi, hindi 'ñepanu n'ehe da dengagi.

³⁸ Ne nö'ö togo hinda 'yent'a ár te da dengagi, hindi 'ñepi ga ñ'o'be.

³⁹ Nö'ö togo xa suwa ár te har ximhai, ma da 'bedi. Ha nö'ö da 'be ár te tengagi, ma da dinga ár te hiñham'u da thege.

Ya hoga nthöhö mhets'i

(Mr. 9:41)

⁴⁰ Nö'ö togo da 'ra'ahu ar seki go xi 'rakagiga, ha nö'ö togo 'raka ar sekiga go umba ar seki nö'ö togo xpa pengaki.

⁴¹ Nö'ö togo da umba ar seki n'ár m'ehni Jö ngetho mar m'ehni, ma da hñonga ar nthöhö ngu ar m'ehni. Ha nö'ö da umba ar seki n'ar hogajö'i ngetho mar hogajö'i, ma da hñonga n'ar nthöhö mahyegi ngu honga n'ar hogajö'i.

⁴² Ne nö'ö togo da umba n'a tsi 'bada ar tsethe n'a nuya tsi hyoyayu tengagi, xa majöni di xi'ahu hinda 'be ár nthöhö.

11

Ar Xuwa Xixthe bi mehna yoho yá maxte ma ba k'ö'sa ar Hesu

(Lk. 7:18-35)

¹ Nu mi wa ar Hesu bi xipa nu'u 'ret'amayoho yá maxte teme nda mefi, bi ma ba tsonga ya hnini har hai'ö, mi uta ya jö'i ne mi mönga ar hoga mhö.

² Nú'mu mi o har faði ar Xuwa Xixthe, bi 'yo gatho nö'ö mi ot'a ar Hesu, jange bi mehna yoho yá maxte ma ba k'öts'i,

³ ne bi 'ñembabi:

—Ha go ge'e ár m'ehni Jö ma nda ehe, wa ga to'mhe man'a.

⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Di möhu ba xifu ar Xuwa nö'ö xka 'yohü ne xka hyanthü.

⁵ Nuya godá xo yá dá, ya dowá 'yo, ya gogu ode, nu'u tsü ar tsit'ando'yo thits'i, nu'u xi du pengi nte, ha nuya tsi hyoya xi nsipabi ar hoga mhö.

⁶ Nzatho nö'ö togo hinda ü ár muñü xi zo ár gu nö'ö di pefi.

⁷ Nu mi böni bi ma yá maxte ar Xuwa Xixthe, ar Hesu bi ndüi bi nonga ar Xuwa ne bi 'ñemba ya jö'i:

—Togo ma ga hyanthü har ot'at'ohö. Hage ma ga hyanthü n'ar ñ'ohö hinte mi pe'sa ár ts'edi, ngu n'ar xithi hwönda ar ndöhi. Hin'ö wain'ö.

⁸ Te ga poñhu ga hyanthü 'mu. Hage n'ar ñ'ohö mi he ya dutu ximhödi. Hin'ö, ngetho nu'u kö yá nzatho dutu 'bü ha yá ngu ya ndö'u.

⁹ Tema ga poñhu ma ga hyanthü 'mu. Hage n'ár m'ehni Jö. Hö, ne xa majöni di xi'ahu, hinge honse n'ár m'ehni Jö, pe'sa man'ar döta nsu.

¹⁰ Ngetho gehnu xki nhonga mam'et'o har T'ofu habu enö:

Nuga di pehna ma m'ehni da m'et'o

da hyok'a ar 'ñu.

¹¹ Xa majöni di xi'ahu, hinxi m'u man'ar ñ'ohö di töpa ár nsu ar Xuwa Xixthe. Mödi njap'uhmö, nö'ö ar tsi t'ulo xi yut'a hár ts'ut'wi Jö, töpa ár nsu ar Xuwa.

¹² Nuya pa bi ndüi bi xixthe ya jö'i ar Xuwa ne nubyatho, ár ts'ut'wi Jö tho ar nhweni, ne honse nu'u umbyá muñü go kut'u.

¹³ Gatho yá m'ehni Jö ne ár t'ofó ar Moise bi möñ'u nda e ár ts'ut'wi Jö, ha nu mi zo ar Xuwa Xixthe bi möñ'ó mi 'bap'utho nda zoho.

¹⁴ Nu'mu gi ne gi ñ'emuibihu, gehnu ar Elia xka 'yohu nda penga man'agi.

¹⁵ Nö'ó togo tu ár gu, dá 'yoxa nö'ó di mó.

¹⁶ Togo ga hekwabi nuya jö'i 'bu nuya payu. Nuyü, ñhehwi nuya bötsi hu ha ya tai, mafi ñ'engwi yá ñ'ohu.

¹⁷ Ne eñ'u: Da huxthe ma nthuzahe ne hinga nehü, da ntuhe ya thuhu nt'agi ne hinga nzoñhu.

¹⁸ Ngetho ba e ar Xuwa Xixthe, hinto mi ntsixkwi, ne hinto mi ñungwi, ne gi eñhu: Nthexkwi n'ar ts'ondöhi.

¹⁹ M'efa ba e Nö'ó Togo bi Njö'i, to gatho ntsixkwi ne ñungwi, gi eñhu n'ar ts'o'yo ne n'ar mihni, ár ñ'owi ya njobojö ne ya 'yot'ats'oki. Nö'ó togo pe'sa ar mfödi, nhekitho ha yá hoga 'befi.

Yá mfei xi t'ekwa ya me'sku hnini

(Lk. 10:13-16)

²⁰ M'efa ar Hesu bi ndüi bi hñu'mba yá hmi ya hnini habu xki 'yot'a ya nt'udi, ngetho hinxki 'yot'wa yá ntso'mi, módi xki hyandwa ár ts'edi Jö. Ne bi 'ñeñ'ó:

²¹ —Hwékate'ihu gar menguhü Korasi ne gar me Betsaidahu. Ngetho nu'mu ya me Tiro ne ya me Sidon xi hyanthmó ya nt'udi xi t'ot'a ha ri haihu, xi 'yot'wahmó yá ntso'mi, ne xi hyemhö ya he dumui, ne xi nokoxhmó ar 'bospi ntso'mi.

²² Jange nuga di xi'ahu, nunar pa da thös'ahu majöni, ri mfeihu ma da döta nö'ó ma da hñönga ya me Tiro ne ya me Sidon.

²³ Ha nu'ahu gar menguhü Nkapernaum, ha gi hu ri muihu ma da njux'ahu mhets'i. Hin'ó, ma da t'e'ahu har 'bexui. Ngetho nu'mu har hai Sodoma xi t'othmó nuya nt'udi xka hyanthu, xi 'yot'wahmó yá ntso'mi, ne hinxi nhwati, di 'buhmó'u nuya payu.

²⁴ Jange di xi'ahu, nunar pa da thös'ahu majöni, ri mfeihu ma da döta ár mfei ya me Sodoma.

Ba e gi tsukagihu, gi tsayahu

(Lk. 10:21-22)

²⁵ Nor pa'ó ar Hesu bi ñö ne bi 'ñenö:

—Di nsunda'i, ma tsi Dada'i, gar Hmu mhets'i ne gatho ar ximhai. Di 'ra'a njamödi ngetho xka utwabi ri nt'uti nu'u ngu ya tsi bötsi hints'u te pödi, ne xka 'ñökwa nu'u ja yá mfödi ne ya nimfeni.

²⁶ Ngetho njap'u xka numañhoge, ma tsi Dada'i.

²⁷ M'efa bi 'ñemba nu'u mi 'buhnu:

—Gatho xi utkagi ma Dada. Hönse'ó pötka ma mfeni. Hinto pötwa ár m'ui ma Dada, hönse nuga ár T'ugi ne nu'u xta hwahni ga utwabi.

²⁸ Ba ehü gatho nuya gi nduhü ne xi za'ahu, ne ga tuk'a ri 'benihu gi tsayahu.

²⁹ Ngu n'ar tsi boi nt'ei, hñöñhu ar zan'wei di hus'ahu, ne da tsá gi tengagihu ma m'ui, dar hogajö'i ne hindar ñ'ets'i. Nu'mu gi 'buhü njap'u, hinda za'ahu ne hinda du ri muihu.

³⁰ Ngetho nunar zan'wei di hus'ahu, hingi hembu gi tuxu, ha nunar 'beni di tut'ahu, hingi hu.

12

Ya maxte bi doka ya ngöt'ei har pa ntsaya

(Mr. 2:23-28; Lk. 6:1-5)

¹ Nuya pa'u ar Hesu ne yá maxte bi 'ranga ha ya hwöhi xki 'bot'a ya t'ei. Mar pa ntsaya, ha nuyá maxte mi tsu ar thuhu, jange bi ndüi bi dokwa yá ngöhö ya t'ei, mi töki mi tsa'u.

² Mi hyanda ya denga'bepate, bi 'ñemba ar Hesu:

—Yo'ó ri maxte ot'a nö'ó hingi ho da 'yot'a har pa ntsaya.

³ Ha nunar Hesu bi dötwabi njawa:

—Ha hinxka nehü habu enga nö'ó bi 'yot'a ar Dabi nú'mu mi zu ar thuhu, nö'ó ne yá ñ'owi.

⁴ Bi yut'ó hár nijö Jö, ne bi zi nuya thuhme xki 'bo'spa Jö, ha nö'ó ne yá ñ'ohu himi ho nda zi'u, hönse ya möjö.

⁵ Ha hinxka nehü hár t'ofó ar Moise, nuya möjö mpe har nijö, módi ar pa ntsaya, hingi nhu ngu n'ar ts'oki.

⁶ Ha nuga di xi'ahu, 'bukwa n'a töpa ár nsu ar nijö.

⁷ Nu'mu gi pöhmöhu tema di bönga nö'ó mönga ár T'ofó Jö habu enö: Hindi ne gi hönkagihu ya m'öñh. Nö'ó di ne, gi 'ñu ri nhwékihü. Nu'mu xi zohmó ri mfenihu, hingi tsuhmöhü nuyü hinte xi 'yot'a nö'ó hingi njap'u.

⁸ Ngetho Nö'ö Togo ba e bi Njö'i gehnu á r Hmu ar pa ntsaya.

*Ar ñ'ohö xki 'yot'a ár 'ye
(Mr: 3:1-6; Lk. 6:6-11)*

⁹ Ar Hesu bi thogi, ma ba kut'a ha yá nijö'u.

¹⁰ Ka mi 'buhnu n'ar ñ'ohö xki 'yot'a n'ár 'ye. Ne nuya denga'bepate bi 'yamba ar Hesu: —Hage xiñho gi othe n'ar jö'i har pa ntsaya.

Bi 'yanga njap'u ngetho mi ne nda dinga te nda hyox'u.

¹¹ Ha nunar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xi'mu gi 'ñehü n'ar tsi deti ne da zo ha n'ar ots'i, ha hingi hñöhu mödi ar pa ntsaya.

¹² Ha hänge n'ar ñ'ohö töpa ár nsu n'ar tsi deti. Jange mahyoni ga othu ar ñho mödi ar pa ntsaya.

¹³ Nu'mú ar Hesu bi 'ñemba ar ñ'ohö xki 'yot'a ár 'ye:

—Maka ri 'ye.

Nö'ö bi jap'u, ne dama bi dixa ár 'ye, ne bi gohi ngu nö'ö man'a.

¹⁴ Nu mi bong'a ya denga'bepate, bi ñ'ut'i hanja nda tsá nda hyo ar Hesu.

Ar 'bego xki hñuxa Jö

¹⁵ Ar Hesu mi pötho te mi beñ'u, bi zohnu bi ma, ne nzeýe ya jö'i bi deni mi othebi yá hñeni.

¹⁶ Ne xa mi hu'mba yá muí hinto nda metwabi togo'ö.

¹⁷ Ne njap'u nda tho ngu xki mönga ar m'ehni Isaia nú'mu bi 'ñenö:

¹⁸ Gehnu ma hoga 'bego xta huts'i,

togo di mödi ne jakagi ga njohya.

Ga umba ma Hñö,

da zohna gatho ya hnini 'bu hár nxidi ar ximhai, ne da xipabi'u xi 'ñep'u ar pa da thö'spa majöni.

¹⁹ Hinto ma da ntsahñökiwi, hinda ma da mafi,

ne hinda ma da t'ö ár mhö ha ya 'ñu.

²⁰ Ma da hñu'mba yá muí nu'u hints'u pe'sa ár ts'edi yá ñ'emü, ngu n'ar xithi 'butho da dehmi.

Ma da me'spa ar nhwéki nu'u pe'sa n'a tsi tui ar ndo'mi, ngu n'ar tsibi funi.

Ne da japi da ntöte ar ñho.

²¹ Ne gatho ya jö'i 'bu hár nxidi ar ximhai da do'mba ár mfats'i uñ'ö.

Ar ñömañ'u t'emba ár Hñö Jö

(Mr: 3:20-30; Lk. 11:14-23; 12:10)

²² Nu'mú ar Hesu ba ts'impa n'ar jö'i mi gone ne mi goda, ngetho xki nthexkwi n'ar ts'ondöhi. Bi othe, ne dama bi zá bi ñö ne bi hyandi.

²³ Jange gatho ya jö'i xa mi 'yotho, ne mi eng'a n'a ngu n'a:

—Hage go gehnu ár T'u ar Dabi 'mu.

²⁴ Ha nuya denga'bepate mi 'yoxa nö'ö mi mönga ya jö'i, bi 'ñeñ'u:

—Nunu hingi ense ya ts'ondöhi, hōmpa ár ts'edi ar Belsebu ár ndö ya ts'ondöhi.

²⁵ Nunar Hesu bi bōtwatho yá mfeni'u, ne bi 'ñembabi:

—Nu'mu n'ar hnini da ñhege ne da ntunse, da jö'sase gatho nö'ö xi 'yot'e. Ha nu'mu da nt'utsase yá mengu n'ar ngu, hiñ'otho ár ts'edi, ne da nhwati.

²⁶ Xi ar ts'ondöhi, hage da 'yense yá mits'ondöhiwi. Nu'mu da jap'u, hinte di pe'sa ár ts'edi ne xi nhwata gatho 'mu.

²⁷ Gi eñhu nuga di eng'a ya ts'ondöhi ngetho di hōmpa ár ts'edi ar Belsebu. Xi ri m'ehnihu, tema ts'edi hö'u eng'a ya ts'ondöhi 'mu. Go da hñup'a ri hmih'u.

²⁸ Ha nu'mu di hōmpa ár ts'edi ár Hñö Jö di eng'a ya ts'ondöhi, pöhu 'mu, xi zokwa habu gi 'buhü ár ts'ut'wi Jö.

²⁹ Hanja da zá da yut'a n'ar bë hár ngu n'ar ñ'ohö xa di pe'sa ár ts'edi, da bëpa yá ñho nu'mu hinda xot'e m'et'o. Ne xta wadi hö, ja da tsá da bëpa yá ñho.

³⁰ Nu'u togo hindi ñ'o'be, utsagi, ne nö'ö togo hindi mus'be mahyegi, go font'i.

³¹ Di xi'ahu, gatho ya ts'oki ot'a ya jö'i, ne gatho ya ts'ate möñ'u, ma da mpumbabi. Ha nö'ö togo da 'yemba ar ñömañ'u ár Hñö Jö, hinda ma da mpumbabi.

³² Nu'mu togo da zanga Nö'ö ba e bi Njö'i, ma da mpumbabi. Ha nö'ö togo da ñömañ'u ár Hñö Jö, hinda ma da mpumbabipya, ne hiñham'u da me'sa ar pumbate.

³³ Beñhu nu'mu ar za xiñho, ma da unga nö'ö xiñho n'ehe. Ha nu'mu ar za hingi ho, hingi ho nö'ö ma da uni, ngetho nö'ö te unga n'ar za, ja föp'u tema za'ö.

³⁴ Ts'ojö'ihu di hñöx'ahu ya k'eñö. Hanja da tsá gi möñhu nö'ö xiñho xa gar ts'ojö'ihu. Ngetho nö'ö ñuxa ha ri muñhu, gehnu gi möñhu.

³⁵ Nō'ō togo benga ya hoga mfeni, mōnga nō'ō xiñho, ha nō'ō benga ya ts'omfeni, mōnga ya ts'omhō.

³⁶ Nuga di xi'ahū, gatho nō'ō te gi mōñhū ne hingi jamasuhū, ja tema gi thōhū nū'mū xta thōs'ahū majōni.

³⁷ Ngetho Jō ma da hñōs'ahū majōni gatho nō'ō gi mōñhū, ne da nsi'ahū ri hogajō'ihū wa ri ts'om'ūihū.

Ya ts'ojō'i a n'ar nt'udi

(Lk. 11:29-32)

³⁸ Nu'mū 'ra ya bōt'ofō ne ya denga'bepate mi 'buhū, bi 'ñemba ar Hesu:

—Utate, di ne ga hanthe gi 'yot'a n'ar nt'udi, njap'u da nheki xpa peñ'a Jō.

³⁹ Ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñenō:

—Ya ts'ojō'i 'bū nuya payū adi da hyanda n'ar nt'udi, ne hinte ma nt'udi da t'umbabi, hōñse ár nt'udi ar m'ehni Honas.

⁴⁰ Ngetho nō'ō bi ñ'o hñupa ne hñuxui mbo ár mui ar dōta hwō. Ma da njap'u Nō'ō Togo ba e bi Njō'i, ma da m'ū hñupa ne hñuxui hár mui ar hai n'ehe.

⁴¹ Nuya ne Ninibe ma da nanga har thōxamajōni, ne ma da hñu'mba yá hmi nuya jō'i 'bū nuya payū. Ngetho nu'ū bi 'yot'wa yá ntso'mi nū'mū mi zo ar Honas, ha 'bukwa n'a tōpa ár nsu ar Honas.

⁴² Nunar 'behñō mar ndō ndi 'ñe mak'angi, ma da nanga har thōxamajōni, da hñu'mba yá hmi nuya jō'i 'bū nuya payū. Ngetho nuna ba e har yap'u hai nda 'yo'spa ár mfōdi ar Salomon, ne gi 'buhwihūwa n'a xa tōpa ár nsu ar Salomon.

Ar ts'ondōhi bi pengi

(Lk. 11:24-26)

⁴³ Nep'u ar Hesu bi 'ñenō:

—Nu'mū n'ar ts'ondōhi da hye n'ar jō'i, da ñ'o ha ya ot'at'ohō di hongá habū da ntsaya, ne hinte tini,

⁴⁴ n'a nda bense ne da 'ñenō: Xi'mū ga penga ha ma ngu da pōni. Ne xta zohō da dini hinto di 'bui, xi njoki ne xi thoki xiñho.

⁴⁵ Nu'mū nō'ō ar ts'ondōhi'ō ma da hyonga ma yoto yá mits'ondōhiwi di tōte yá nts'o, ne da kut'i da m'uhwi. Ne nunár 'befa m'ui nunar jō'i xki hyehmō ar ts'ondōhi, di tōte ár nts'o hinge ngu 'bet'o. Ma da thota yá nts'o nuya jō'i 'bū nuya payū n'ehe.

Ár nōnō ne yá jōdō ar Hesu

(Mr. 3:31-35; Lk. 8:19-21)

⁴⁶ Ar Hesu himi jwatho nda zo ya jō'i, n'a mbi zōta ár nōnō ne yá jōdō mi 'bā nthi mi ne nda ñōwi.

⁴⁷ N'a togo bi 'ñembabi:

—Ri nōnō ne ri jōdō bi 'bahū nthi, ne gi ñōwi 'nō.

⁴⁸ Ar Hesu bi dōtwabi'ō:

—Togo ma nōnō ne ma jōdō.

⁴⁹ Bi uti habū mi 'bū yá maxte, ne bi 'ñenō:

—Go gehyū ma nōnō ne ma jōdō.

⁵⁰ Ngetho gatho nu'ū ot'a ngu mōnga ma Dada bi 'bū mhets'i, gehyū ma jōdō, ma nju ne ma nōnō n'ehe.

13

Ár 'bede ar mot'i

(Mr. 4:1-9; Lk. 8:4-8)

¹ Nunar pa'ō ar Hesu bi bōnga har ngu habū mi 'bui, ne bi ma ba hu har ñōnthe.

² Bi wat'a nzeýe ya jō'i habū mi 'bu'ō, jange bi bōxa ha n'ar motsa ne ka bi hñuxnū, ha gatho ya jō'i mi 'bā har ñōnthe.

³ Ne bi metwabi nzeýe ya 'bede mi utwabi. M'et'o bi me n'ár 'bede n'ar mot'i ne bi 'ñenō:

—N'ar mot'i bi bōni ma ba pot'a ár hwōhi.

⁴ Nū'mū mi mpot'i, n'a tui bi zo har 'ñu, ba e ya ts'int's'ū bi go bi za.

⁵ Man'a tui bi zo ha ya do habū himi kōxa nzeýe ar hai. Ngut'a bi k'ont's'i ngetho himar mpidi ar hai.

⁶ Ne nu mi bōxa ar hyadi bi hwixki. Himi tsā nda nunga yá 'yu, jange bi 'yot'i.

⁷ Man'a tui bi zo habū mi ja ya 'mini, bi xuhña ne bi ot'i.

⁸ Ha man'a tui bi zo habū mar ñho ar hai, xa bi unga n'ar hoga sofo, 'ra n'a nthehe, ma'ra hñun'ate, ne ma'ra n'atema'ret'a n'a ngu n'ar 'bai.

⁹ Nō'ō togo tu ar gu da 'yode, dá 'yoxa nō'ō te di mō.

Yo'ö ar Hesu mi zo m'ede ya jö'i

(Mr. 4:10-12; Lk. 8:9-10)

¹⁰ M'efa yá maḡte bi wat'a habu mi 'bu ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Yo'ö gi zo m'ede ya jö'i.

¹¹ Ar Hesu bi dötwabi ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu, Jö ut'ahu nö'ö hinxki fö mam'et'o tengu ár ts'ut'wi, ha nu ma'ra hinxi t'utwabi.

¹² Ngetho nö'ö to pets'i, ma da thu'spabi, ha nö'ö hinte pets'i, ma da thömba xoge.

¹³ Jange di zo m'ede, ngetho tu yá da, ne hingi handi, tu yá gu, ne hingi ode, ne hingi tso yá mfeni.

¹⁴ Thohyu ngu bi mönga ar m'ehni Isaia nú'mu bi 'ñenö:

Ma gi 'yohu, ne hinda zo ri mfenihu.

Ma gi hyanthu, ne hingi pöhu teme di bönga nö'ö gi hanthu.

¹⁵ Ngetho nuya jö'iyu xi japi xi më yá ñö,

ne hingi ne da 'yoḡa nö'ö ode.

Xi ts'aṅt'a yá da,

njap'u hinda xo yá da da hyandi,

ne hinda zo yá gu,

hinda kwata ha yá mu,

ne da hñuxka yá da,

ha nuga da tsa ga umba ar nzaki.

¹⁶ Ha nu'ahu, nzatho ri daṣehu xka hyanthu, ne ri gusehu xka 'yohu.

¹⁷ Ngetho xa majöni di xi'ahu, nzeye yá m'ehni Jö ne ma'ra ya hogajö'i, mi nemhö nda hyanda nö'ö gi hanthupya, ha himbi tsa bi hyant'u. Ne mi nemhö nda 'yoḡa nö'ö gi oḡupya, ha himbi 'yoḡ'u.

Ar Hesu bi mönga tema di bönga ár 'bede ar mot'i

(Mr. 4:13-20; Lk. 8:11-15)

¹⁸ 'Yohupya tema di bönga ár 'bede ar mot'i da xi'ahu.

¹⁹ Nö'ö togo da 'yoḡa ar mhö nomba ár ts'ut'wi Jö ne hinda zo ár mfeni, m'efa da e ar ts'ondöhi ne da hñömba ar mhö xki zomhö hár mu, gehnu nö'ö n'a tui bi zo har 'ñu.

²⁰ Nu'u ma'ra bi zo ha ya do, ngu nö'ö bi 'yoḡa ár mhö Jö ne da njohya da hñöni.

²¹ Ha hinxi 'ñet'a xiñho hár mu nunar mhönu, jange xta e ya thogi ne ya nt'utsa ngetho xi hñömgä ma mhö, da 'wege, ngu ar t'ei hinxi nunga ár 'yu ngut'a da 'yot'i.

²² Nö'ö n'a tui bi zo habu mi ja ya 'mini, gehyu nuya xi 'yoḡa ár mhö Jö, ne dama bi 'be ar ñ'emui, ngetho tupa ár mu gatho nö'ö te jawa har ximhai, ne ñhegi da ka ar bojö. Gathoyu da jö'sa ar mhö, jangutho ar t'ei hinte bi uni.

²³ Ha nu ma'ra bi zo habu mar ñho ar hai, gehyu nuya bi 'yoḡa ár mhö Jö ne bi zo yá mfeni. Xa bi unga n'ar hoga zofoyu, 'ra bi unga n'anthebe, 'ra hñun'ate, ha nu ma'ra n'aṅtema'ret'a n'a ngu n'ar 'bai.

Ár 'bede ar t'ei ne ar nxot'o

²⁴ M'efa ar Hesu bi metwabi'u man'ar 'bede ne bi 'ñenö:

—Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i jangu n'ar mot'i bi ma hár hwöhi ba pot'a ar t'ei xi thahni.

²⁵ Ha nú'mu mi ö yá 'bego, ba e ár ñ'uni ne bi mot'wa ya nxot'o hár hwöhi xki mot'a ar t'ei, ne bi ma.

²⁶ Nu mi te ar t'ei ne mi fuḡi nda ngöhö, bi k'onts'a ar nxot'o 'mu n'ehe.

²⁷ Nuya 'bego bi ma ba aṅga nö'ö togo ár meti ar hwöhi ne bi 'ñembabi'u: Tsi ndada, ha hinga pot'a ar t'ei xki nthahni ha ri hwöhi. Xi'mu ha xpa e nuya nxot'o 'mu.

²⁸ Nor ñ'ohö'ö bi 'ñemba yá 'bego: Zage n'a ma ñ'uni xi mot'i. Nuyu bi 'ñembabi'mu: Ha gi ne ma ga k'use ya nxot'o.

²⁹ Nö'ö togo ár meti ar hwöhi bi dödi ne bi 'ñembabi'u: Hin'ö, yo gi k'usu ngetho yo ma da k'uxkwi ya t'ei n'ehe.

³⁰ Hyehup'u da tewi mahyegi, ne nu xta zo ár pa ar sofo, ga xipa ya xathe da xat'a m'et'o ya nxot'o da dut'i, ne da gö'sa har tsibi da zöt'i. Ha nor t'ei da munts'i da kwata ha ma t'u.

Ár 'bede ar ndamurtasa bi 'bot'i

(Mr. 4:30-32; Lk. 13:18-19)

³¹ Ne ar Hesu bi metwa man'ar 'bede ne bi 'ñembabi'u:

—Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i ñhehwi n'ar ndamurtasa bi mot'a n'ar ñ'ohö hár hwöhi.

³² Nö'ö ar nda'ö xa tsi t'ulo töta gatho nu ma'ra. Ha nu xta te, töta gatho nu ma'ra ya k'ani, habu bi e ya ts'int'su köxa yá m'afi.

Ár 'bede ar njoxthuhme

(Lk. 13:20-21)

³³ Bi xipa man'ar 'bede ne bi 'ñembabi:
 —Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i ñhëhwi ar njoxtuhme bi pant'a n'ar 'beñhõ ha guto hwada ar juni, ne bi do'mi bi joxa xoge.

Teme mi japa ar Hesu ya 'bede
 (Mr. 4:33-34)

³⁴ Ar Hesu gatho nõ'ö te mi xipa ya jö'i, mi xipa m'ede. Nu'mu himar 'bede hinte mi xipabi.

³⁵ Njap'u bi thogi ngu xki mönga maham'u ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenõ:
 M'ede ma ga zo ya jö'i,
 Ma ga mönga nõ'ö xki t'ögi nú'mu mi thoka ar ximhai.

Ar Hesu bi mönga teme di bongá ár 'bede ar t'ei ne ar nxot'o

³⁶ Ar Hesu mi wadi bi 'ñe ya jö'i, bi ma har ngu habu mi 'bui, ne bi wat'a yá maxte, bi 'ñembabi:

—Xi'mu gi xikagihe teme di bongá ár 'bede ar nxot'o 'ba har hwöhi.

³⁷ Ar Hesu bi dõt'wabi'u ne bi 'ñenõ:

—Nõ'ö togo pot'a ar t'ei xi thahni, gehnu Nõ'ö Togo ba e bi Njõ'i.

³⁸ Ar hwöhi gehnu ar ximhai, ha nõ'ö ar t'ei xi thahni, gehyu nu'u 'bu hár ts'ut'wi Jö. Ha nunar nxot'o, nuya tenga ar ts'ondöhi.

³⁹ Ar n'uni pot'a ar nxot'o, ar ts'ondöhi. Nunar sofo gehnu ár ngöts'i ar ximhai, ne nuya xathe gehyu yá enxé Jö.

⁴⁰ Jangu ya xat'ei 'weka ar nxot'o da ts'öt'i, njap'u hár ngöts'i ar ximhai, ya enxé ma da 'weka nuya jö'i tenga ar ts'ondöhi.

⁴¹ Nõ'ö Togo ba e bi Njõ'i ma da mehna yá enxé da guka hár ts'ut'wi gatho nuya 'yot'ats'oki ne nu'u japa ma'ra da nts'oki.

⁴² Ne ma da t'ut'a har tsibi, ka ma da nzonu ne da guxtya ts'i di tho ya ugi.

⁴³ Ne nu'u ya hogajö'i ma da yot'u ngu ar hyadi núnu mhets'i, habu bi 'bu ár ts'ut'wi Jö yá Dada. Nu'u togo tu yá gu da 'yode, dá 'yoxa nõ'ö di mö.

Ár 'bede ar m'ets'i t'agi

⁴⁴ Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i ñhëhwi n'ar m'ets'i t'a har hai. Nunar m'ets'inu bi dinga n'ar jö'i, ne bi mengi bi 'ñõ man'agi. Ne xa bi njohya bi ma ba pa gatho nõ'ö mi pets'i, bi danga ar hai habu mi t'a ar m'ets'i.

Ar nzqtho do xa xi mhödi

⁴⁵ Nunár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i jangu n'ar ma hongá ya nzqtho do xa xi mhödi.

⁴⁶ Nu mi dinga n'ar hoga do, bi ma ba pa gatho nõ'ö mi pets'i ne bi ma ba tai.

Ar nt'ats'i

⁴⁷ Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i jangu n'ar nt'ats'i njöt'a har dehe ne tsant'ö ar zu'we bi guts'i.

⁴⁸ Nu xta ñuxa yá nt'ats'i, nuya ngxuhwö da guka har ñönthe, ne da hñudi da hwahna nuya xiñho da 'yut'a ha yá 'bõts'e, ne nu ma'ra hingi ho da 'yenga nthi.

⁴⁹ Ma da njap'u xta göxa ar ximhai, da e ya enxé da 'weka ya ts'om'ui xi nthöskwi ya hogajö'i.

⁵⁰ Ne da thot'a har tsibi, ka ma da nzonu ne da guxt'a yá ts'i.

Ya 'ra'yo ne ya gönga m'ets'i

⁵¹ Nu'mu ar Hesu bi 'yanga yá maxte:

—Ha xi zo ri mfenihu gatho nõ'ö xta xi'ahu.

Bi dö'u ne bi 'ñeñ'u:

—Hö, ma tsi Hmu'ihe.

⁵² Nu'mu nõ'ö bi 'ñembabi'u:

—Njap'u n'ar böt'ofõ pötwa xiñho ár ts'ut'wi Jö, ñhëhwi n'ar dada pe'sa ár m'ets'i, ne juka nu'u mi ja maham'u ne nu'u ja getya xi nja.

Ar Hesu mi 'buhnu Nasare

(Mr. 6:1-6; Lk. 4:16-30)

⁵³ Mi wadi bi mönga nuya 'bedeyu, bi ma bi zohnu nunar hnininu.

⁵⁴ Ne bi zonga hár hai'ö, mi kut'a ha yá nijö mi uti, ne nuya jö'i xa mi 'yotho ne mi eñ'u:

—Ha xpa tinga ar mfödi ne ar ts'edi da 'yot'a nuya döta nt'udiyu.

⁵⁵ Ha hinga gehnu ár t'u ar hyenza. Ha hingar Maria ár nõnõnu, ne ár jödö ar Hakobo, ar Huse, ar Simu ne ar Huda 'mu.

⁵⁶ Ha hinge di 'buhwihüwa yá nju n'ehe. Ha xpa pöñnu gatho nõ'ö mö ne otnu 'mu.

- 57 Ne nuya mengunꝯ xa mi tsot'a yá muí, jange ar Hesu bi ñembabi'ꝯ:
 —N'ár m'ehni Jö habꝯ gatho hnumansu, ha nu hár haíse hin'ö, ne hár nguse.
 58 Jange himbi 'yot'a nzeꝯe ya döta nt'udinꝯ, ngetho ya jö'i himi ñ'emꝯibi.

14

Bi tho ar Xuwa Xixthe
(Mr. 6:14-29; Lk. 9:7-9)

- 1 Nuya pa'ꝯ ar ndö Erode bi zo ár gu gatho nö'ö mi ot'a ar Hesu.
 2 Ne bi ñemba yá 'bego:
 —Nö'ö ar ñ'ohö'ö, gehni ar Xuwa Xixthe xi mengi xi nte, jange pe'sa nor ts'edi'ö.
 3 Ar Erode mi mönga njap'ꝯ ngetho xki gu ar Xuwa Xixthe, xki dö't'i, ne xki got'a har fadi.
 Nunꝯ mi hökwahmö hinge nda m'uhwi ar Erodia ár 'behñö ar Lipe ár jödöp'ꝯ'ö.
 4 Ngetho ar Xuwa Xixthe xki ñemba ar Erode:
 —Hingi ho gi 'buhwi nunar 'behñöꝯ.
 5 Jange ar Erode mi ne nda hyo. Himbi 'yot'e ngetho mi tsu ya jö'i, nuyꝯ mi jamfi már m'ehni Jö.
 6 Ha n'agi mi t'ot'wa ár dango ar Erode, nunár t'inxu ar Erodia bi nei mateda gatho nu'ꝯ mi 'buhꝯ, ha nu ar Erode xa bi numañho.
 7 Jange bi nö't'wabi nda umba gatho nö'ö nda 'yadi, ne bi ñiet'a made Jö.
 8 Nu'mꝯ ar nxutsi bi ñemba ar Erode:
 —Di ne gi 'rakagiwa ár ñö ar Xuwa Xixthe ha n'ar manza.
 Go bi 'ya'ö ngetho ár nö'nö xki 'yut'i tema nda 'yadi.
 9 Ar ndö Erode xa bi zot'a ár muí. Mödi njap'ꝯ himbi tsa bi ponga ár ne, ngetho xki ñiet'a made Jö, ne xki 'yoꝯa gatho nu'ꝯ mi 'buhwinꝯ har mexa. Jange bi mö nda t'umbabi.
 10 Ne bi möñ'ö nda thekwa ár ñö ar Xuwa Xixthe har fadi.
 11 Ba thömpa ár ñö ha n'ar döta manza, bi t'umba ar nxutsi, ne nunꝯ bi hñö'spa ár nö'nö.
 12 M'efa bi zö yá maxte har fadi habꝯ mi jothmö, bi hñö'spa ár ndo'yo ma ba aꝯi, ne bi ma'ꝯ ba xipa ar Hesu nö'ö xki thogi.

Ar Hesu bi 'winga tho ngudminthebe ya jö'i
(Mr. 6:30-44; Lk. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

- 13 Mi 'yo ar Hesu njap'ꝯ, bi böxa ha n'ar motsa, bi 'ranga 'randi ar dehe, bi ma habꝯ hinto mi 'bui. Ha nu mi 'yo ya jö'i ndi manu, ba ponga ha ya hnini, bi ma watho ma ba k'öts'i.
 14 Nu mi bönga ar Hesu har ñönthe, bi hyandi mi 'buhꝯ nzeꝯe ya jö'i mi to'mi. Xa bi hwéki ne bi othebi yá hñeni.
 15 Nu mi nde bi wat'a yá maxte habꝯ mi 'ba'ö, ne bi ñembabi:
 —Pehna ya jö'i ma da danga te da zi ha ya t'ulo hnini, ngetho bi nde, ne te da dingwa habꝯ di 'buhꝯ.
 16 Ar Hesu bi dödi ne bi ñembabi'ꝯ:
 —Hinda ma da hyonga te da ziyꝯ, go ma gi umfꝯ.
 17 Nuyá maxte bi dödi ne bi ñeñ'ꝯ:
 —Habꝯ ga tiñhe tema ga umfeyꝯ. Hönse 'bukwa kut'a ya thuhme ne yoho ya tsi hwö.
 18 Ne ar Hesu bi ñenö:
 —Ba höhꝯwa.
 19 M'efa bi xipabi ya jö'i nda hñu ha ya doni. Ne bi gu nu'ꝯ kut'a ya thuhme ne yoho ya tsi hwö, bi no'sa mhets'i bi jöpi, bi heke ne bi thokwabi yá maxte, ne nuyꝯ bi hembra ya jö'i.
 20 Gatho ya jö'i bi ñuni ne xa bi niñö, ha nuya xeni bi bongi bi njo, ne bi ñhu'sa 'ret'amayoho ya 'bots'e.
 21 Nu'ꝯ togo bi ñuni mi tsꝯ ngu ngudminthebe ya ñ'ohö, himbi yut'a ar m'ede ya 'behñö ne ya bötsi.

Ar Hesu mi 'yoda mañö ar dehe
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:15-21)

- 22 Nep'ꝯ ar Hesu bi xipa yá maxte nda böxa har motsa, ne nda m'et'o ndi ma 'randi ar dehe. Nö'ö nda gotho nda ñe ya jö'i.
 23 Nu mi ñ'ehwi gatho ya jö'i, bi böxase har t'ohö ma ba apa Jö. Nu mi nxui mi 'busenꝯ har t'ohö.
 24 Ha nunar motsa mi 'yo matedar ñhönthe, ne xa mi mfets'i ngetho mi ntoxkwi ar ndöhi.
 25 Ngu n'ar hñumxudi ar Hesu bi ma ba tsꝯ yá maxte, mi 'yoda mañö ar dehe.
 26 Nuyá maxte mi hyandi mi 'yo mañö ar dehe, xa bi ntsu ne mi eñ'ꝯ:
 —Atho di hanthꝯ n'ar pite.
 Ne xa mi mafi mi ntsu'ꝯ.
 27 Ha nunar Hesu bi zofo ne bi ñembabi'ꝯ:

—Go gekaga, yo gi ntsuhu.

²⁸ Nu'mú ar Pedro bi 'ñenō:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mú xa majōni go ge'e, 'bepkagi ga 'yo mañō ar dehe ma ga tsu'i.

²⁹ Ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ba e xō.

Ar Pedro bi gō har motsa, bi ma nda tsu ar Hesu mi 'yoda mañō ar dehe.

³⁰ Ha nu mi zā ar ndōhi bi zu, jange bi ndu'i bi yu har dehe. Dama bi mafi ne bi 'ñenō:

—Ma tsi Hmu'i, juxkagi, 'bu'ho ga jōt'i.

³¹ Nu'mú ar Hesu ngut'a bi pent'i, ne bi 'ñembabi:

—Yo'ō ga ntsu, ha hingi ñ'emui.

³² Bi bo'xkwi har motsa, ne ngut'a bi ntsaya ar ndōhi.

³³ Nu ma'ra xki go har motsa ba e bi nsunda ar Hesu, bi ndandihmō ne bi 'ñenō:

—Xa majōni go ar T'u'i Jō.

Ar Hesu bi othe ya dathi nūny Genesare

(Mr: 6:53-56)

³⁴ Ne bi zoñ'u 'randi ar dehe har hai Genesare.

³⁵ Nuya mengunū mi bō'u mar Hesu togo xki zōny, bi xañ'u ar 'bede gatho ar nthet'i nor hai'ō, ne ba ts'impa gatho ya dathi.

³⁶ Ha nuyū honse mi adi nda thegi nda damba ar ñōni ar pat'i, ne gatho nu'u mi thambabi mi thits'i.

15

Nō'ō japi da ts'oka ar jō'i

(Mr: 7:1-23)

¹ Nu'mú 'ra ya bōt'ofe ne 'ra ya denga'bepate xki 'ñe Herusalen nda k'ōnga ar Hesu, bi wat'i ne bi 'ñembi:

² —Yo'ō ri maxte ts'okwa ar nt'umbi ma palehu bi zoju. Yo'ō hingi xu'ye m'et'o nū'mu ñuni.

³ Nu'mú ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—Xi nu'ahu, yo'ō gi ts'ojwu ar 'bepate Jō gi teñhu nuya ri nt'umbihu.

⁴ Ngetho Jō bi mōnga njawa: 'Ñe'spa ar nsu ri dada ne ri nōnō, ha nō'ō togo da zanga ar dada wa ar nōnō, hinda ma da k'ont'i da tho.

⁵ Mōdi nu'ahu gi eñhu xiñho togo da 'ñemba ar dada wa ar nōnō: Hinda tsa ga fax'a'i, ngetho nō'ō ma nga 'ra'ahmō, xta ñōt'wa Jō.

⁶ Njap'u gi et'a ri xuthahu hinda t'e'spa ar nsu ar dada wa ar nōnō. Jange xka ts'okwabihu ar 'bepate Jō gi teñhu ri nt'umbihu.

⁷ Xa gar nemhñōhu. Xa majōni xi zu'ahu nō'ō bi mōnga ar m'ehni Isaia nū'mu bi 'ñenō:

⁸ Nuya jō'iyu oxta mañō enō eska ma nsu, ngetho himbi ponga ha yá mu'i.

⁹ Tema ñho'ō eska ma nsu, embabi n'ar hoga nt'uti nō'ō xi bense'u.

¹⁰ Nep'u ar Hesu bi zo ya jō'i nda wat'i, ne bi 'ñembabi:

—Yoxu xiñho nō'ō ma ga xi'ahu, ne da zo ri mfenihu.

¹¹ Hingi ts'oka ar jō'i nō'ō kut'a hár ne. Nō'ō pōni hō, ts'ok'ō.

¹² M'efa bi wat'a yá maxte habu mi 'bu ar Hesu, ne bi 'ñembabi'u:

—Ha gi ode, nuya denga'bepate xa bi mbo yá kwē mi 'yoxa nuya mhō ga mō.

¹³ Ar Hesu bi dōtwabi yá maxte ne bi 'ñembabi:

—Gatho nuya dōni hinxi mot'a ma dada bi 'bu mhets'i, ma da nk'uts'i.

¹⁴ Hyehup'u ya godā ne da gumhō yá migodāwi. Nu'mu n'ar godā da gūhna man'ar godā, da zowi har ots'i.

¹⁵ Ar Pedro bi 'yamba ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Xikagihe tema di bōnga nō'ō ar 'bede xka mō.

¹⁶ Ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—Ha hinxi zo ri mfenihu n'ehe.

¹⁷ Ha hingi pōhu, gatho nō'ō gi tsihu, di ma ri muihu ne da thogi gi 'yeñhu.

¹⁸ Ha nu'mu gi beñhu ya ts'omfeni, go di bōnga ha ri nehu, ne go da ja'ahu gi nts'ojū.

¹⁹ Ngetho ha yá ne ya jō'i ka bi pōmp'u ya ts'omfeni, ngu ar ntho, ar ts'inga nthōti, ar m'engwi jō'i, ar mfē, ar nhemhñō ne ar ts'ate.

²⁰ Gehyu ts'oka ar jō'i. Ha nō'ō hingi xuka ar 'ye m'et'o, m'efa da ñuni, nō'ō hinte ma ts'oki qt'e.

Ár ñ'emui nunar 'behñö me Nkanan

(Mr. 7:24-30)

²¹ Ar Hesu bi gu ar 'ñu bi ma ha yá hai ya hnini Tiro ne Sidon.

²² N'a mba eta n'ar 'behñö me Nkanan xa mi mafi mi enö:

—Tsi Hmu, ár T'u'i ar Dabi, hwégagi. Ma t'inxu xa nthexkwi ne xa feka n'ar ts'ondöhi.

²³ Ha nunar Hesu hinte bi döti. Nu'mú nuyá maxte bi ma ba tsüdi ne bi 'yapa ar möte mi embabi:

—Xipabi da ma, ngetho xa mafi 'befa möte ma xuthahu.

²⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nuga honse xpa m'enkagi ga munsá ya me Israel jangu ya tsi deti xi m'edi.

²⁵ Nu'mú ba ep'u nunar 'behñö'ö, bi ndandihmó hár wa ar Hesu, ne bi 'ñembi:

—Ma tsi Hmu'i, faxkagi.

²⁶ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hage xiñho da thömba ár ñhuni ya bötsi ne da t'umba ya 'yo.

²⁷ Nunar 'behñönu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Majöni nö'ö gi mó. Mòdi njap'u, nuya 'yo tsipa yá bone yá hmu tá har mexa.

²⁸ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Tsi 'behñö, xa döta ri ñ'emui. Dá njap'u ngu xka 'yadi.

Ne ja bi dixnu ár t'inxu.

Ar Hesu bi othe nzeýe ya dathi

²⁹ Ar Hesu bi zohnu nor hai'ö, bi thogi bi ma ba tsonga hár ñöni ar ñhonthé Ngalilea, ne bi boxa mañö ha n'ar ngwani, ma ba huhnu.

³⁰ Ne bi zonü nzeýe ya jö'i mi tsi ya dowá, ya godá, ya gone, ya do'ye ne ma nzeýe ya dathi. Ba ts'ihí bi m'okwa hár wa ar Hesu, ne nö'ö mi othe.

³¹ Jange nu'u ya jö'i mi 'buhnu xa mi 'yotho mi ode nda ñö ya gone, nuya do'ye mi thits'i, nuya dowá mi 'yo, nuya godá mi handi. Ne gathö'u mi nsunda Jö ár Dada ya me Israel.

Bi t'inga tho yon'atenthebe ya jö'i

(Mr. 8:1-10)

³² M'efa ar Hesu bi zohna yá maxte ne bi 'ñembabi'u:

—Di hwéka nuya jö'iyu, ngetho pe'sa hñupa di ñ'ohü ne hinte hö te da ziyu. Hindi ne ga pèhna yá ngu hinte xi zi, yo ma da went'a har 'ñu.

³³ Nu'mú nuyá maxte bi 'ñembabi:

—Habü ga tiñhüwa har ot'at'ohö nzeýe ya thuhme, ne ga 'wiñhü gathö nuya jö'iyu.

³⁴ Har Hesu bi 'yambabi'u:

—Hangu ya thuhme gi höhü.

Nuyá maxte bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Yoto, ne 'ra ya tsi hwö.

³⁵ Ne ar Hesu bi 'bepa ya jö'i nda hñu har hai.

³⁶ Bi gu nu'u yoto ya thuhme ne nuya tsi hwö, bi umbá njamödi Jö, bi xéka nuya thuhme ne bi umbá yá maxte nda thokwa ya jö'i.

³⁷ Gathö ya jö'i bi ñuni ne bi niñö'u. Nep'u bi njo nuya xeni thuhme xki bongi, ne bi ñhu'sa yoto m'ots'e.

³⁸ Gathö nu'u xki ñuni, mi tsü ngu yon'atenthebe ya ñ'ohö, himbi yut'ar m'ede ya 'behñö ne ya bötsi.

³⁹ Ne ar Hesu bi ñ'ehwi ya jö'i, ne bi boxa har motsa bi ma har hai Magdala.

16

Ar t'a nt'udi

(Mr. 8:11-13; Lk. 12:54-56)

¹ Ba e ya denga'bepate ne ya dengamöjö, ma ba hongá ar Hesu nda tsati, ne mi apabi nda uta n'ar nt'udi ndi 'ñe mhets'i.

² Nö'ö bi döti ne bi 'ñembi:

—Nu'ahu, nu'mü gi hanthü mhets'i xi ntheni 'bü nde, gi eñhu: Xudi ma da ñhoga mpa.

³ Ha nu'mü gi hanthü xi thenga ya gui 'bü xudi, gi eñhu ma da ndó'ye. Nemhñöhu, hanja gi hanthü nú'mü mponga mhets'i, ne hinxka hyanthü ya nt'udi ponga nuya payu, ne njap'u gi pöhmöhu xi zö ya pa xi bengá Jö.

⁴ Nu'ahu gar ts'ojö'ihü xka hyehü Jö, jange gi ahü da t'a'ahu n'ar nt'udi di 'ñe mhets'i. Ha hinte ma nt'udi ma da t'a'ahu, honse ár nt'udi ar Honas ár m'ehni Jö.

Ne bi zohnu bi gu ar 'ñu bi ma.

Yá nt'uti ya denga'bepate

(Mr. 8:14-21)

⁵ Mi zoñ'u 'randi ar dehe, ka bi böhnü yá maḁte xki mpumhni nda hñöxa te nda zi'u.

⁶ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Zot'a ri dahü ne jamasubihü yá nt'usthuhme ya denga'bepate ne ya dengamöjö.

⁷ Nuyá maḁte mi enḁe n'a ngu n'a:

—Mönga njap'u ngetho hinda höhü ar thuhme ga tsihü.

⁸ Mi böta ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Tema jamfi gi pe'sü. Yo'ö xa tup'a ri müihü nö'ö tema gi tsihü.

⁹ Ha hingi tsoda ri mfenihü. Wa xka pumhniḁ da hembra ngudminthebe ya jö'i, ne hangu m'ots'e ya xeni ga johü.

¹⁰ Ne ha hingi beñhü nu'u yoto ya thuhme da hembabi yon'atenthebe ya jö'i, ne hangu m'ots'e ya xeni ga johü n'ehe.

¹¹ Hanja himbi zo ri mfenihü nö'ö ar nt'usthuhme da xi'ahü. Hindi xi'ahü nö'ö ar thuhme ga pumhniḁ. Nuga di xi'ahü gi jamasuhü yá nt'usthuhme ya denga'bepate ne ya dengamöjö.

¹² Nu'mü hö, ka bi zo yá mfeni'u, nunar Hesu himi xipabi'u nda jamasu ar nt'usthuhme ts'i. Mi xipabi'u nda jamasu yá nt'uti ya denga'bepate ne ya dengamöjö.

Ar Pedro bi damajöni

(Mr. 8:27-30; Lk. 9:18-21)

¹³ Mi zoñ'u har hai get'u Nsesarea Filipino, ar Hesu bi 'yanga yá maḁte ne bi 'ñembabi'u:

—Nú'mü nhonga Togo ba e bi Njö'i, togo benga ya jö'i ge'ö 'nö.

¹⁴ Bi dö'u njawa:

—'Ra enö gar Xuwa Xixthe. Ma'ra gar m'ehni Elia, ha ma'ra enö gar Heremia wa man'ár m'ehni Jö mi 'bü mam'et'o.

¹⁵ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xi'ahü, togo gi eñhü go gekaga.

¹⁶ Ar Simu Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nu'ge gar Kristo xi t'ex'i gi ndö, ár T'u Jö togo höḁ ar te.

¹⁷ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi:

—Simu ár t'u'i ar Honas, xa xi jöp'a Jö ma Dada bi 'bü mhets'i, ngetho bi xi'asé togogi, himbi xi'a ar meximhai.

¹⁸ Nupya di xi'a'i gar Pedro, nuri thuhu di böni da 'ñenö n'ar do. Ne har ndödonü ma ga hoka ma nijö, ne ár ts'edi ar 'bexui hinda ma da döhö.

¹⁹ Nu'ge ma ga 'ra'a yá nsoki ár ts'ut'wi Jö. Nö'ö gi thöt'wa har ximhai, ma da nthötnü mhets'i n'ehe, ne nö'ö gi xot'wa har ximhai, ma da nsotnü mhets'i n'ehe.

²⁰ Nu'mü bi xipa yá maḁte hinto nda xipabi go mi ge'ö ar Kristo xki 'ñexa Jö.

Ar Hesu bi mö nda tho

(Mr. 8:31-9:1; Lk. 9:22-27)

²¹ Nuya pa'u ar Hesu bi ndüi bi xipabi yá maḁte mi mahyoni nda ma har hnini Herusalen, habü ma nda utsa ya dönzandö, ya ndömöjö, ya böt'ofö, ne nda tho. Ne ár hñupa nda mengi nda nte.

²² Nu'mü ar Pedro bi guki, ne bi ndüi bi hñu'mba ár müi bi 'ñenö:

—Ma tsi Hmu'i, hinda nejö. Yo ma da nja'a nö'ö xka mö.

²³ Nu'mü ar Hesu bi 'bat'i bi ñhandwi ar Pedro ne bi 'ñembabi:

—Hyegagiwa ts'ondöhi, ngetho nu'ge gi ne gi patka ma mfeni hinga otwa nö'ö ne Jö. Nu'ge hingi temba ár mfeni'ö, gi temba ár mfeni ya meximhai.

²⁴ Nu'mü ar Hesu bi zo yá maḁte ne bi 'ñembabi'u:

—Nö'ö togo ne da dengagi, dá pumhniḁe ár te, ne da ñ'ent'atho ga ñ'o'be.

²⁵ Ngetho nö'ö ne da japi da k'ont'a ár te, ma da 'bedi. Ha nö'ö ent'i da unga ár te da dengagi, ma da dinga ar te hiñham'u da göts'i.

²⁶ Tema ñho da gukwa n'ar jö'i da dö gatho nö'ö te jawa har ximhai, ne da 'be ár pa. Wa tema tsä da unga n'ar jö'i da danga ár pa.

²⁷ Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da penga man'agi di hömpa ár nsunda ár Dada mhets'i, ne di ñ'owi yá enxe. Ge'mü ma da umbyá nthöhö n'a ngu n'a tengu xi 'yot'e.

²⁸ Xa majöni di xi'ahü, 'ra gi 'buhyuwa hinga ma gi tuhu, m'et'o gi hyanthü Nö'ö Togo ba e bi Njö'i da zohö di ndö hár ts'ut'wi.

17

Bi mponga ár 'bai ar Hesu

(Mr. 9:2-13; Lk. 9:28-36)

¹ Mi tho 'rato mpa, ar Hesu bi zixa ar Pedro, ar Hakobo ne ar Xuwa ár jödö, ne bi boxaseyu ha n'ar t'ohö mar ñhets'i.

² Nú'mú mi 'buhnu har t'ohö'u, ar Hesu bi mponga ár 'bai. Nor hmi mi yot'a ngu ar hyadi, ne ár he xa mi hyats'i ngu n'ar ñot'i.

³ N'a mbi hyandatho yá maxte mi 'bahwi ar Moise ne ar Elia xki zohnu mi ñöwi ar Hesu.

⁴ Nu'mú ar Pedro bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, di za ga 'buhüwa. Nu'mú gi ne, ga hoje hñu ya m'et'e, n'a habü gi 'buke, n'a habü da m'u ar Moise, ne man'a habü da m'u ar Elia.

⁵ Himi jwatho nda ñö ar Pedro, n'a mbi go'matho'u n'ar hya'sagui, ne ka bi nhekinu n'ar mhö mi enö:

—Gehnu ma hmöka T'u, jakagi ga njohya. 'Yohu nö'ö xi'ahü.

⁶ Nuyá maxte mi 'yoxa nuya mhö'u, xa bi zo ar mbidi yá müi, ne bi nts'am'u, nuyá hmi mi tsonga har hai.

⁷ Ar Hesu bi wat'a habü mi 'boñ'u, bi hñuxa ár 'ye ne bi 'ñembabi'u:

—Nanjü, yo gi ntsuhü.

⁸ Nu mi guxyá da'u, hinto man'a bi hyandi, honse ar Hesu mi 'bahnu.

⁹ Nu mi gö'u har t'ohö, ar Hesu bi hñu'mba yá müi hinto nda xipabi nö'ö xki hyant'u. Nda do'mi m'et'o nda mengi nda nte man'agi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

¹⁰ Nuyá maxte bi ñ'ani ne bi 'ñembabi:

—Yo'ö enga ya böt'ofö, m'et'o ma da e ar Elia ne ka da e ar Kristo.

¹¹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hö majöni, ar Elia ma da m'et'o da ehe da hyokwa yá mfeni ya jö'i.

¹² Ha di xi'ahü, nunar Elia ba ehe, ne hinto bi jamfi ha go mi ge'ö. Ne bi t'ot'wabi gatho nö'ö bi ne ya jö'i, ne ma da njapabip'u n'ehe Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

¹³ Nu'mú nuyá maxte bi zo yá mfeni mi nonga ar Xuwa Xixthe.

Ar Hesu bi othe n'ar bötsi mar ndungo

(Mr. 9:14-29; Lk. 9:37-43)

¹⁴ Nu mi zoñ'u habü mi 'bü nzeze ya jö'i, ba ep'u n'ar ñ'ohö bi ndandihmö hár wa ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

¹⁵ —Tsi Tata, pe'spa ar nhwëki ma bötsi, ar ndungo. Xa nts'edi, n'andi tso har tsibi ne n'andi har dehe.

¹⁶ Xta tsimpa ri maxte, ne hinxi tsá xi othe.

¹⁷ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Yá bötsi'ihü ya me'sku ne gar ts'ojö'ihü. Hangu mpa ma ga 'buhwithohü, ne ga pes'ahü ar ts'eti. Ba tsinkagiwa ri t'u.

¹⁸ Ar Hesu bi zu ar ts'ondöhi, ne dama bi hye nor bötsi'ö, ha nunu bi dits'i.

¹⁹ M'efa yá maxte bi ñösewi ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Hanja himbi tsá da eñhe ar ts'ondöhi.

²⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ngetho thota ár tx'utho ri ñ'emüihü. Xa majöni di xi'ahü, nu'mú gi pe'su ngu ár döta n'ar ndamurtasa, da tsá gi 'ñembabihü nunar t'ohönu: Di ma injanu, ne nö'ö da ma, ne hindi ñ'otho nö'ö hinda tsá gi 'yothu.

²¹ Di xi'ahü, nuya ts'ondöhiyu xi ñhemi da böni, mahyoni ar nt'apa Jö ne ar behë.

Ar Hesu bi mengi bi mö nda tho

(Mr. 9:30-32; Lk. 9:43-45)

²² Ar Hesu nú'mú mi 'buhnu Ngalilea, bi 'ñemba yá maxte:

—Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da ndatwa ha yá 'ye ya jö'i.

²³ Ne nuya jö'i ma da hyo, ha nu ár hñupa da mengi da nte man'agi.

Ha nuyá maxte xa bi du yá müi.

Ar Hesu bi unga ar bojö mi jot'a ar nijö

²⁴ Nu mi zongwi ar Hesu yá maxte har hnini Nkapernaum, nu'u togo mi jot'a ár bojö ar nijö ba e bi k'önga ar Pedro, ne bi 'ñembabi:

—Xi ri Utatehü, ha hingi jut'a ar bojö jot'a ar nijö.

²⁵ Ar Pedro bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hö jut'i.

Nu mi yut'a har ngu, ar Hesu bi ñö m'et'o bi 'ñembabi:

—Ha gi öde Pedro. Xi nunar bojö jot'a ya ndö, hage jot'wa yá mäni wa nu'u hinte njawi.

²⁶ Ar Pedro bi döti:

—Nu'u hinte njawi.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nuyá mēni hinte jot'wabi 'mū.

²⁷ Di honi hinda mbo yá kwe nu'u jot'a ar bojō, jange di ma ar njuxhwō, ne nō'ō ar m'et'o hwō gi juts'i, xokwa ár ne, ka gi tinu n'ar bojō da wadi gi jut'a ri meti ne ma meti.

18

Togo tōte ár nsu

(Mr. 9:33-37; Lk. 9:46-48)

¹ Nuya pa'u ba e yá maḡte bi zū ar Hesu ne bi 'yambabi:

—Togo ma da ntōte ár nsu hár ts'ut'wi Jō bi 'bū mhets'i.

² Nu'mú ar Hesu bi ma't'a n'ar tsi bōtsi, bi 'ba'ma madetho.

³ Ne bi 'ñemba yá maḡte:

—Xa majōni di xi'ahū, nu'mū hingi pa'ta ri m'uihū ne gi 'būhū ngu n'ar tsi bōtsi, hinda tsa gi kuthū hár ts'ut'wi Jō.

⁴ Nō'ō togo ne da ndōnu hár ts'ut'wi Jō, mahyoni da ñhēhwi n'ar tsi bōtsi hinga ñ'ets'i.

⁵ Nō'ō togo da potka ma thuhu japamasu n'a di ñhēhwi n'ar tsi bōtsi, go jamasugi.

Ga ntsuñhū hinga othū ar ts'oki

(Mr. 9:42-48; Lk. 17:1-2)

⁶ Nō'ō togo da japi da da n'a nuya tsi bōtsi ñ'emūigi, nunar jō'i'ō xiñhohmō da ts'ut'wa n'ar dojūni hár 'yuga, ne da t'ent'a mateda ar ñhonthē.

⁷ Hwēkate ya meximhai ngetho nzeye ya nt'ut'i. Hyax'mū ja ya nt'ut'i. Hwēkate nuya nt'utate.

⁸ Jange nu'mū ri 'yehū wa ri wahū da ja'ahū gi 'yothū n'ar ts'oki, hyeju ne gi 'yeñhū yap'u. Tōte ar ñho gi kuthū mhets'i di k'at'a n'a ri wahū wa ri 'yehū, ne hingi mewihū gatho yoho ri 'yehū ne yoho ri wahū, da t'ent'ahū har tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁹ Nu'mū n'a ri dahū ja'ahū gi 'yothū ar ts'oki, hñōhū ne 'yeñhū yap'u. Tōte ár ñho n'ada ri dahū gi kuthū mhets'i, hinge gatho yoho ri dahū da t'e'ahū har 'bexui habū bi zo ar tsibi.

Ár 'bede ar tsi deti xki m'edi

(Lk. 15:3-7)

¹⁰ Jamasuhū hingi utsahū n'a nuyá tsi bōtsiyū. Ngetho di xi'ahū, nuya enxē mhets'i xi mehna Jō da su, hyax'mū handwa ár hmi ma Dada bi 'bū mhets'i.

¹¹ Nō'ō Togo ba e bi Njō'i xpa e da pō nu'u xki m'edi.

¹² Te gi beñhū, nu'mū n'ar ma'yo 'ñe n'anthebe ya deti ne da 'be n'a, hage hinda zop'u nu'u gohon'atema'ret'a ne guto, ne ma da hyonga ha ya t'ghō nō'ō xi m'edi.

¹³ Ne nu'mū xta dini, xa majōni di xi'ahū xa da njohya bi dinga nō'ō ar deti xki m'edi, ne hindi benga nu'u ma'ra gohon'ate ne 'ret'amaguto.

¹⁴ Njap'u nuri Dadahū bi 'bū mhets'i n'ehe, hingi ne'ō da m'e n'a nuyá tsi bōtsiyū.

Hanja gi pumbabihū ri kuhū

¹⁵ Di xi'ahū, nu'mū n'a'ahū da 'yot'ahū n'ar ts'oki ri ku, di ma ba k'ōts'i gi ñōwise. Nu'mū da 'yoxa nō'ō gi xipi, xka pengi gi ñhogamūiwī.

¹⁶ Ha nu'mū hinda 'yot'a'i, tsixa man'a wa yoho ri ku da 'yoxa nō'ō ma gi xipabi, ne njap'u da damajōni yoho wa hñū.

¹⁷ Nu'mū hinda 'yota nu'u ga tsits'i, xipabi gatho ya ku har nijō, ne nu'mū ar nijō hinda ne da 'yote n'ehe, hyandi ngu n'ar 'yot'ats'oki.

¹⁸ Xa majōni di xi'ahū, nō'ō gi hñū'spabihūwa har ximhai, ma da thu'spabinū mhets'i, ne nō'ō gi hñōkwabihūwa har ximhai, ma da thōkwabinū mhets'i n'ehe.

¹⁹ Di xi'ahū n'ehe, nu'mū yoho gi nkohūwa har ximhai tema gi 'yahū, ma Dada bi 'bū mhets'i da 'ra'ahū.

²⁰ Ngetho habū xi mhunts'a yoho wa hñū matkagi, ka di 'bū'beganū'u.

²¹ Nu'mū ar Pedro bi wat'a habū mi 'ba ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Tengu ár nzeye ga pumbabi ma ku otkagi ar ts'oki. Hage ga to'mi da zonga yoto.

²² Ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñenō:

—Nuga di xi'a'i, hinge hōnse yoto ar nzeye. Pumbabi hñun'atema'ret'a ya yoto ár nzeye, ne hingi nuhūtho nzeye.

Ár 'bede ar 'bego himbi me'sa ar nhwēki

²³ Ár ts'ut'wi Jō ñhēhwi n'ar ndō ma da hñō'spa majōni yá 'bego.

²⁴ Nu mi ndūi ba ts'impa n'ar 'bego mi tupabi n'anthebe ya 'ret'anthebe ar bojō.

²⁵ Nō'ō ar 'bego'ō himbi tsa bi gut'wa nō'ō mi tupabi. Jange ár hmu bi mō nda 'bawī mahyegi ár 'beñhō, yá bōtsi ne gatho nō'ō mi pets'i, ne nda njo'spa ár bojō.

²⁶ Nö'ö ar 'bego'ö bi ndandihmö här wa ár hmu, ne mi apa ar möte mi embabi: Pe'ska ar ts'eti, tobgagi ne ga jut'a gatho ri bojö.

²⁷ Nu'mü nu ár hmu nor 'bego'ö bi go ár müi ne bi pumbabi gatho nö'ö mi tupabi, ne bi hyegi bi ma.

²⁸ Ha nu mi manü, bi nthewi n'ár mi'begowi mi tupabi n'anthebe ya tsi t'axbojö. Bi ma ba mihi ne bi mit'wa ár 'yuga mi embabi: Nupya hö, ma gi jutka gatho nö'ö gi tukagi.

²⁹ Nu ár mi'begowi bi ndandihmö här wa, ne bi 'ñembabi: Pe'ska ar ts'eti tobgagi, ne ga jut'a gatho ri bojö.

³⁰ Ha nö'ö himbi ne bi do'mi. Bi zixa har faði habü ba kot'i, bi do'mi nda gut'wa gatho nö'ö mi tupabi.

³¹ Nu mi hyanda njap'u nu ma'ra ya 'bego, xa bi zot'a yá müi ne bi ma ba petwa ár hmu gatho nö'ö xki hyant'u.

³² Ar hmu bi zohna nu ar nduthai xki mpumbabi nzeýe, ne bi 'ñembabi: Nu'ge xa gar ts'ojö'i. Gatho nö'ö ar bojö ngi tukagi da pump'a'i, ngetho ga 'yaka ar möte.

³³ Ha hinge ndi 'ñep'a'i nda go ri müi ngi pumpabi ri mi'begowi, ngu nuga bi go ma müi da pump'a'i.

³⁴ Nu'mü nu ár hmu xa bi mbö ár kwe, bi datwa ha yá 'ye ya sufadi nda got'i, ne nda do'mi nda gut'a gatho ár thai.

³⁵ Ma Dada bi 'bü mhets'i ma da ja'ahu njap'u n'ehe, nu'mü hindi tsit'a ri müihü gi pumbabihü yá ts'oki ri kuhü.

19

Ar Hesu bi nõnga nu'u togo he yá nthöti

(Mr. 10:1-12; Lk. 16:18)

¹ Ar Hesu mi wadi bi mönga njap'u, bi zohnü ar hai Ngalilea. Bi gü ar 'ñu bi ma har hai Nhudea 'randi ar döthe Jordan.

² Bi denga nzeýe ya jö'i, ne nu'u mi pe'sa ya hñeni ka ba othenü.

³ Nu'mü ya denga 'bepate bi ma ba k'ö'sa ar Hesu nda tsati, ne bi 'ñembabi:

—Hage tsant'ö ya thogi da tsä da hye ár 'behñö n'ar ñ'ohö.

⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Ha hinxka nehü har T'ofö, nu här ndüi, Jö bi hyoka ar ndö ne ar 'behñö.

⁵ Ne bi 'ñenga Jö: Jange ar ñ'ohö da zop'u ár dada ne ár nöñö, ne da m'uhwi ár 'behñö, ne nuya yohoyü, da n'atho.

⁶ Hinga yoho 'mü, n'ase. Jange nö'ö xi junga Jö, hinda 'weka ar jö'i.

⁷ Nuya denga 'bepate bi 'ñemba ar Hesu:

—Yo'ö bi mönga ar Moise nda thoka n'ar he'mi ñhegi, ne nda tsä nda hyep'u ár 'behñö n'ar ñ'ohö 'mü.

⁸ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ar Moise bi unga ar seki ngetho xa xi me ri ñöhü. Nu här ndüi Jö himi ne njap'u.

⁹ Di xi'ahu, nö'ö togo da hyep'u ár 'behñö, ne hinte ma ts'oki xi dímbabi di ñ'owi man'ar jö'i, ne da nthötwi man'ar 'behñö, gehnü n'ar tsinganthöti. Ne nö'ö togo da nthötwi nor 'behñö xi nthep'u, gehnü n'ar tsinganthöti n'ehe.

¹⁰ Nuyá maýte bi 'ñemba ar Hesu:

—Nu'mü njap'u ár m'üi ar ñ'ohö ne ár 'behñö, xiñho hinda nthöta n'a 'mü.

¹¹ Bi dö ar Hesu ne bi 'ñembabi'u:

—Hinga gatho da tsä da 'yot'a njap'u, honse nu'u xpa umba Jö hinda nthöti.

¹² Ra ya ñ'ohö hingi tsä da nthöti ngetho xi m'üi njap'u, ma'ra xi japabi njap'u ya jö'i, ma'ra xi ne m'et'o da mepabi Jö togo ar ndö mhets'i. Nö'ö togo tsä da hñonga nunar mhöny, dá hñöni.

Ar Hesu bi jöpa ya tsi bötsi

(Mr. 10:13-16; Lk. 18:15-17)

¹³ M'efa ba ts'impabi 'ra ya tsi bötsi ar Hesu nda hñuxa yá 'ye ne nda 'yapa Jö nda jöpi. Ha nuyá maýte bi zui nu'u togo mi tsihi.

¹⁴ Nu'mü ar Hesu bi 'ñemba yá maýte:

—Hyehü ya tsi bötsi da e da zükagi, yo gi hökwabihü, ngetho gatho nu'u 'bü här ts'üt'wi Jö, ñhehwi n'ar tsi bötsi.

¹⁵ Nu mi wadi bi hñuxa yá 'ye ha ya tsi bötsi, bi gü ar 'ñu bi ma.

N'ar ñ'ohö xa mi the yá ñho bi ñöwi ar Hesu

(Mr. 10:17-31; Lk. 18:18-30)

¹⁶ M'efa ba e n'a bi 'yot'wa n'ar nt'ani ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Hoga Utate, tema ñho ga pefi, ne njap'u ga pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

- 17 Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:
 –Yo'ö gi xikagi dar hogajö'i. Hõnse Jö go ar hogajö'i'ö. Ha nu'mu gi ne gi pe'sa ar te hiñham'u da göts'i, 'yotwa gatho yá 'bepate jö.
- 18 Nor ñ'ohö'ö bi 'ñenö:
 –Tema 'bepate'u.
 Ar Hesu bi 'ñembabi:
 –Yo gi ñhote, yo gi tsimba ár nthöti ri ñ'ohu, yo gi mpë, yo gi juxya nhemhñö.
- 19 Ñe'spa ár nsu ri dada ne ri nõnö, ne mö ri ñ'ohu ngu gi mhöse.
- 20 Nunar ñ'ohö bi 'ñenö:
 –Gathoyu xta ot'a ndi bötsitho. Teme di 'bedi ga ot'e.
- 21 Ar Hesu bi 'ñembabi:
 –Nu'mu xa gi ne gi 'bui xiñho, di ma ba pa gatho nõ'ö gi pets'i ne hyemba ya hyoya. Njap'u gi pe'sa ri ñhonu mañö mhets'i, ne ba e gi tengagi.
- 22 Nu mi 'yo njap'u nunar ñ'ohonu, bi ma xa mi tu ár mu, ngetho mi the nze ye ya ñho.
- 23 Nu'mu ar Hesu bi 'ñemba yá maxte:
 –Xa majöni di xi'ahu, xa xi ñhemi da yut'a hár ts'ut'wi Jö n'ar jö'i hinte k'at'i.
- 24 Di xi'ahu xi ñhemi da tho n'ar döta meñi hár gu n'ar 'yomhni. Töte ár ñhemi da yut'a n'a hinte k'at'i hár ts'ut'wi Jö.
- 25 Nu mi 'yo njap'u yá maxte, xa bi 'yotho ne bi 'ñeñ'u:
 –Nu'mu njap'u, togo tsá da mpo 'mu.
- 26 Ar Hesu bi k'öt'i ne bi 'ñembabi'u:
 –Nö'ö hingi tsá da 'yot'a ya jö'i, Jö hinter ñhembibi da 'yot'ö.
- 27 Ar Pedro bi 'ñembabi 'mu:
 –Nuje xta tsohe xoge ne xta teñ'ahe. Tema nthöhö di to'mhe 'mu.
- 28 Ar Hesu bi 'ñembabi'u:
 –Xa majöni di xi'ahu, xta zo ar pa da n'a'yo xoge, xta hñuxa hár thuxandö Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, nu'ahu xka tengagihu ma gi hñuxu n'ehe ha 'ret'amayoho ya thuxandö, gi hñö'sfu majöni nu'u 'ret'amayoho yá m'ui ya me Israel.
- 29 To gatho xpa tsop'u yá ngu, yá jödö, yá nju, yá dada, yá nõnö, yá 'behñö, yá bötsi wa yá hai temga ma thuhu, ma da hñönga n'anthebe ár nze ye di töta nõ'ö xi zogi, ne ma da hñönga ar te hiñham'u da göts'i.
- 30 Nze ye nu'u 'bet'opya ma da m'efa, ha nu'u togo 'befapya ma da m'et'o'u.

20

Ár 'bede ya 'bego mpe har hwöhi'obxi

- 1 Ár ts'ut'wi Jö ñhehwitho n'ar ñ'ohö pe'sa n'ar hwöhi'obxi, ne da bonga ra n'litho ma da hyonga ya 'bego da mats'i.
- 2 Ne bi nkohwi nuya 'bego nda gut'wa nõ'ö tö n'ar 'bego n'a pa, ne bi mehna har hwöhi nda mpefi.
- 3 Ngu n'ar guito xudi bi bonga man'agi ma ba hongma ma'ra, ne bi dinga 'ra mi 'buhnu har tai hinte mi pefi.
- 4 Ne bi 'ñembabi'u: Di möhu ba mpehu ha ma hwöhi n'ehe, ne ga jut'ahu xiñho. Ne bi ma ba mpe'u.
- 5 Ngu madempa ne ar hñunde bi bonga man'agi, ne bi nthewi ma'ra, ne bi gohwi nda gut'wa xiñho n'ehe.
- 6 Ngu n'ar kut'a nde bi bonga man'agi, ne bi nthewi ma'ra ya jö'i hinte mi pefi, ne bi 'ñembabi: Yo'ö gi 'buthuwa gatho ar pa hinte gi pehu.
- 7 Nu'u bi dödi ne bi 'ñembabi: Hinto xi 'raje ar 'befi. Nu'mu nor ñ'ohö'ö bi 'ñenö: Di ma ba mpehu ha ma hwöhi n'ehe, ne ga jut'ahu xiñho.
- 8 Nu mi yu ar hyadi, nunar hmu bi 'ñemba ar ndöngi: Zohna ya 'bego gi jut'wa n'apa n'a ngu n'a. Jut'wa m'et'o nu'u bi yut'a m'efa, nep'u nu'u bi yut'a ar ndui.
- 9 Nu mi tho nu'u bi yut'a ngu kut'a nde, bi njut'wabi xoge ar pa.
- 10 Nu mi tho nu'u ya 'bet'o xki yut'a mi xudi, mi emp'ö nda hñuxa ár nze ye nda t'umbabi, ha nu'u bi njut'wabi n'apa n'ehe.
- 11 Nu mi hñönga hõnse'ö, mi ñömañ'u mi nõnga ar hmu.
- 12 Mi eñ'u: Nuyu xi yut'a m'efa, hõnse n'a xenimpa xta mpefi, ne xka jut'wabi mahyegi nguje xta mpehe gatho ar pa, xta tsethe ar pahyadi.
- 13 Nu'mu ar hmu bi 'ñemba n'a'u: Ha gi öde ñö, hage xta komp'a ri bojö. Hage hinda nkohwi nga jut'a nõ'ö ar nthöhö t'unga n'apa.
- 14 Hñöxa nõ'ö xka töhö ne di ma, ngetho nuga xta ne ga jut'wa ngu'i nuyu xi yut'a m'efa.
- 15 Hage ma gi xikagi teme ga japa ma bojö. Wa tsot'a ri mu gi handgi ko ma mu.

¹⁶ Ngetho nu'u 'bet'o ma da m'efa, ne nu'u 'befa ma da m'et'o'u. Nzeye xi ts'ohni, tx'u^utho nu'u xi thahni.

Ar Hesu bi mengi bi mö nda tho
(Mr 10:32-34; Lk. 18:31-34)

¹⁷ Ar Hesu mi 'yo ar 'ñu ndi ma Herusalen, n'a mbi 'weka n'amp'u nu'u 'ret'amayoho yá maxte ne bi 'ñembabi:

¹⁸ —Pöhu, nú'mu xka tsoñhu^u Herusalen, ka ma da mhihu^u Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Ma da ndatwa ha ya 'ye ya ndömöjö ne ya böt'ofu, ne da t'ent'i da tho.

¹⁹ M'efa ma da ndatwa ha yá 'ye nu'u hingya xodyo. Nuy^u ma da zani, da 'wet'i, ne da tsuta ha n'ar pont'i da thegi da du, ha nu ar hñupa da mengi da nte man'agi.

Nö'ö mi a ar nönö ar Xuwa ne ar Hakobo
(Mr 10:35-45)

²⁰ Nep'u ba e ar 'behñö ar Sebedeo mi ñ'owi yá t'u, dama bi ndandihmö hár wa ar Hesu mi apa ar möte.

²¹ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi:

—Teme gi ne.

Nor 'behñö bi 'ñenö:

—Di ne gi 'ñexa nuy^u yoho ma t'u gi hñuxkwi há ri ndö, n'a da hñuxa ha ri ñ'ei, ne nö'ö man'a ha ri ngöhö.

²² Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñemba ar Xuwa ne ar Hakobo:

—Hingi pöhu teme gi ahü. Ha gi hanthü gi tsethu ya thogi ngu ma ga tsetka.

Nu'u bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Hö ga tsethe.

²³ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Majöni ma gi thohu ya thogi ngu ma ga thoka. Ha nö'ö gi ne gi hñuxu ha ma ñ'ei ne ha ma ngöhö, hinda tsá te ga mönga. Ma Dada xi hokwabi togo xi hñux'ö ga hux'be.

²⁴ Nu mi bö nu'u ma 'ret'a yá maxte nö'ö xki 'ya nuya yoho mi njödö, xa bi mbö yá kwe.

²⁵ Ne ar Hesu bi zo yá maxte, ne bi 'ñembabi:

—Gi pöhu nuyá ndö ya hnini ñ'exase'u honi da hyoma hai nu ma'ra, ne nuya xi t'exa ngu ar ñöxhmu xa me'mda ya jö'i.

²⁶ Ha nu'ahü, yo gi njahup'u, ngetho nu'mu gi ne gi ndötahü, mahyoni gi pefu nu ma'ra.

²⁷ Nö'ö togo gi ne gi 'bet'ohü, mahyoni gi m'egohü n'ehe.

²⁸ Jahü ngu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Nö'ö himba ehe honi togo da mepabi. Xpa ehe da m'ego ne da unga ar te da gut'wa yá thai nzeye ya jö'i.

Yoho ya goda bi tsá bi hyandi
(Mr 10:46-52; Lk. 18:35-43)

²⁹ Nu mi bongá ar Hesu har hnini Heriko, mi tenga yá maxte ne mi tenga nzeye ya jö'i.

³⁰ Har 'ñu bi nthewi mi huhnu yoho ya goda, ne mi bö'u mi thohnu ar Hesu, bi mat'i ne bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu, ar T'u'i ar Dabi, pe'skagihe ar nhwéki.

³¹ Ya jö'i mi tsui hinga nda mafi, ha nu'u xa mi umba yá mu^u mi mafi mi eñ'u:

—Tsi Hmu, ar T'u'i ar Dabi, hwégagihe.

³² Nu'mú ar Hesu bi m'ai bi mat'i, ne bi 'ñembabi'u:

—Te gi ne ga ja'ahü.

³³ Nu'u bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ma tsi Hmu'i, di nehe da xo ma dāhe.

³⁴ Nu'mú ar Hesu bi hwéki ne bi hñuxa ar 'ye ha yá da'u, ne dama bi xogi, ne bi deni.

21

Ar Hesu bi yut'a Herusalen ngu n'ar ndö mi tho'mi
(Mr 11:1-11; Lk. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Ar Hesu mi zongwi yá maxte núnu Betfage, mote ar t'ohö Njömdöni, get'u ar hnini Herusalen. Ka bi meñnu yoho nda m'et'o.

² Ne bi 'ñembabi:

—Di möhu har t'ulo hnini gi hanthü 'buhnu. Ne xki tsoñhu ma gi tiñhu n'ar tsi n'oge di thöwinu ar t'ubru, gi xothu ne gi tsinkagihüwa.

³ Nu'mu togo da 'yañ'ahü, gi 'ñembabihu njawa: Ar tsi Hmu honi, ne ka da kos'a man'agi.

⁴ Gathoyu bi njap'u ne nda thogi ngu xki mönga ar m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö:

⁵ Di möhu Herusalen nö'ö ar hnini t'embabi ar Sion n'ehe, ne xifu ya mengunu:

Hyanthü ba ekwa ri Hmu^u xpa e da k'ös'ahü,

hingar ñ'ets'i, ngetho xpa ntö n'ar tsi n'oge,
 ár bötsi n'ar tsi zu'we ndu.

⁶ Nu'mú yá mǎxte bi ma'u ne bi 'yot'a ngu xki xipabi.

⁷ Nep'u ba tsimpa ar tsi n'oge mi ñ'owi ár bötsi, ne yá mǎxte bi gö'spa yá pat'i ne bi boxa ar Hesu bi ntöge.

⁸ Mi panu nzeýe ya jö'i, 'ra mi höka yá pat'i mi xi har 'ñu, ma'ra mi toka ya xiza mi po habu nda thogi.

⁹ Nuya jö'i mi 'bet'o ne nu'u mi 'befa xa mi mafi mi eñ'u:

—Xa nsunda ár T'u ar Dabi. Dá jöpa Jö ár m'ehni. Xa nsunda Jö bi 'bu mhets'i.

¹⁰ Ngu mi yut'u har hnini Herusalen, xa mi ñ'entya jö'i ne mi enga n'a ngu n'a:

—Togonu 'mu.

¹¹ Ne nu'u togo mi teni mi thödi ne mi eñ'u:

—Gehnu ar Hesu ár m'ehni Jö, ar me Nasare har hai Ngalilea.

Ar Hesu bi paxt'a ar dönganijö

(Mr. 11:15-19; Lk. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² Nep'u ar Hesu bi yut'a här thi ár dönganijö ar tsi Dada, ne bi 'yenga gatho nu'u mi mpa ne nu'u mi ntai. Bi pu'spa yá mexa ya patbojö ne yá nthuts'i nu'u mi pa ya domtxu.

¹³ Ne bi 'ñembabi:

—Hár T'ofö Jö enö: Ma ngu gehnu ár ngu mhat'ajö. Ha nu'ahu xka 'yothu n'ar ngu jar mfë.

¹⁴ Ra ya goda ne ya dowä ba e bi zuhnu har nijö, ne nö'ö bi othebi yá hñeni.

¹⁵ Nuya ndömöjö ne nuya böt'ofö mi hyanda ya döta nt'udi bi 'yot'a ar Hesu, xa bi mbo yá kwe mi 'yoxa nuya bötsi mi ma mbor nijö mi eñ'u: Xa nsunda ár T'u ar Dabi.

¹⁶ Ne bi xipa ar Hesu njawa:

—Ha hingi öxa nö'ö mönga ya bötsi.

Ar Hesu bi dötwabi ne bi 'ñembabi'u:

—Hö, di öde. Xi nu'ahu, ha hinxka nehü ár T'ofö Jö habu enö njawa:

Nuya bötsi ne nu'u ya lele tsutho,

Jö bi xokwa yá ne nda mat'ajö xiñho.

¹⁷ Ne bi zohnu'u bi bönga har hnini, bi ma Betania, ka ba oxhnu.

Ar Hesu bi ot'a n'ar 'bai'iuxi hinte mi uni

(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Ár hyax'ö n'itho bi menga man'agi Herusalen, ne nú'mú mi 'yo har 'ñu bi ntunthu.

¹⁹ Här ñöni ar 'ñu bi hyandi mi 'bahnu n'ar 'bai'iuxi. Bi ma ba k'öni, xömhö nda dinga te nda zi. Ha hinte mi tu, hönse xa mi k'amatho yá xi. Nu'mú bi 'ñemba ar 'bai'iuxi:

—Hiñham'u gi penga da ndu ri iuxi.

Ne dama bi 'yot'i.

²⁰ Nu mi hyanda yá mǎxte nö'ö xki thogi, xa mi 'yotho ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Hanja dama bi 'yot'a ar 'bai'iuxi.

²¹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Xa majöni di xi'ahu, nu'mú xa gi jamfihu, ne hingi yomihu da njap'u ngu gi nehü, hinge hönse da tsä gi 'yothu ngu xta ot'wa ar 'bai'iuxi. Da tsä gi 'ñembabihu nunar t'ohönu da mponi di ma har dehe, ne da ma.

²² Ne gatho nö'ö gi 'yahü ne gi ñ'emühü da t'a'ahu, gi hñöhü.

Ar Hesu bi t'ambabi togo mi hömpa ár ts'edi

(Mr. 11:27-33; Lk. 20:1-8)

²³ Nep'u ar Hesu bi yut'a man'agi har dönganijö Herusalen, mi uta ya jö'i. Ne ja bi zohnu ya ndömöjö ne yá dönzianö ya xodyo, ne bi 'ñembabi:

—Togo xpa peñ'a'i gi 'yot'a gatho nö'ö gi pefi. Togo gi hömpa ár ts'edi gi 'yot'a njap'u.

²⁴ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nuga n'e, ma ga ot'ahu n'ar nt'ani. Nu'mú gi thöhu, nuga n'e ga xi'ahu togo di hömpa ár ts'edi ga ot'a nö'ö di pefi.

²⁵ Nö'ö ar xixthe mi ot'a ar Xuwa Xixthe, togo ba peñ'ö, Jö wa ya jö'i.

Nu'u bi ndui bi njont'ane n'a ngu n'a, ne mi eñ'u:

—Xipya te ga thöhu. Nu'mú ga emfü ba pehna Jö, ma da 'ñengagihu: Yo'ö hinga 'yothu nö'ö mi möñ'ö.

²⁶ Ha nu'mú ga emfü ar Xuwa ba pehna ya jö'i, da mbo yá kweyu, ngetho gatho handa ar Xuwa Xixthe ngu ár m'ehni Jö.

²⁷ Nu'mú ya ndömöjö ne yá dönzianö ya xodyo bi 'ñemba ar Hesu:

—Hindi pöhe.

Nu'mú ar Hesu bi dödi:

—Nuga n'e hinga xi'ahũ togo xpa penkagi ga ot'a nö'ö di pefi.

Ár 'bede yoho ya t'u

²⁸ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Te gi nuhũ. N'ar ñ'ohõ mi 'ñe yoho yá t'u, ne bi 'ñemba n'a'u: Di ma ba mpe har hwõhi.

²⁹ Nö'ö ar t'u'ö bi dödi ne bi 'ñenö: Hin'ö, hindi ne ga ma. Ne m'efa bi 'yot'wa ár ntso'mi ne bi ma ba mpefi.

³⁰ Nep'u nu ár dada'ö bi 'ñemba nö'ö man'ár t'u: Di ma ba mpe har hwõhi. Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö: Hõ, ga ma. Ha himbi ma.

³¹ Xipya, nuya yohoyu, togo bi 'yot'a nö'ö bi 'bepa ár dada.

Bi dö nuya ndömöjõ:

—Nö'ö ar t'u bi mehna m'et'o.

Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majõni di xi'ahũ, nuya hyate ne nuya ts'o'behñõ ma da dö'ahũ m'et'o da yut'a hár ts'ut'wi Jõ.

³² Ngetho ba e ar Xuwa Xixthe bi ut'ahũ hanja gi ñhogajõ'ihũ, ne nu'ahũ hinga ne ga jamfihũ nö'ö mi möñ'ö. Nuya hyate ne ya ts'o'behñõ, nu'u hõ, bi 'yot'wa yá ntso'mi. Ha nu'ahũ, mödi te gatho xka hyanthũ, hinxka ñ'emũihũ nö'ö bi möñ'ö.

Ár 'bede ya ts'oñhandi

(Mr. 12:1-12; Lk. 20:9-19)

³³ Ar Hesu bi metwa man'ar 'bede ne bi 'ñembabi'u:

—Yohũ man'ar 'bede ga xi'ahũ: Mi 'bu n'ar ñ'ohõ xa mi the nzeýe yá hai. Ne bi 'ñet'a n'ar hwõhi'obxi, bi guxa n'ar jõdo bi got'i. Bi xá'ma n'ar moto, ne bi hyoka n'ar he'sa ngu nda hyanda xõge.

M'efa bi umba ñhandi ma'ra nda su, ne bi ma yap'u.

³⁴ Nu mi zo ar sofo, bi mehna 'ra yá 'bego ma nda k'õ'sa yá ñhandi, ne nda umba nö'ö made ndi 'ñepi.

³⁵ Nuya ñhandi bi gumpa yá 'bego, n'a bi meji, nö'ö man'a bi hyo, ne nö'ö man'a bi tẽdo bi gui bi ma.

³⁶ M'efa bi mengi bi mehna ma nzeýe yá 'bego, ha nuya ñhandi bi mengi bi 'yot'wa ngu xki 'yot'wa nu'u m'et'o.

³⁷ Nu ár ngõts'i, nö'ö tor meti ar hwõhi bi mehna ár t'u, ne bi 'ñenö: Numa t'u hõ, ma da 'yote.

³⁸ Ha nuya ñhandi mi hyandwa ár t'u, bi 'ñenga n'a ngu n'a: Go gehnu togo ma da gohwi ya hai. Ma ga hohũ ne ga tsõmfu yá hai.

³⁹ Nu'mú nuya ñhandi bi gumpa ár t'u, bi guka har hwõhi ne bi hyo.

⁴⁰ Nu xta penga nö'ö tor meti ar hwõhi, tema da japa nuya ñhandi.

⁴¹ Nu'mú nuya ndõxodyo bi 'ñenö:

—Nö'ö togo ár meti ar hwõhi da 'weka nuya ts'ojõ'i da hyo, hinda ma da hwëki. Ne da umba ma'ra ya 'bego ár hai, nu'u togo da umba nö'ö di 'ñepi xta zo ar sofo.

⁴² Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hage hinxka nehũ har T'ofõ habũ enõ:

Nö'ö ar do bi 'yemp'uñmõ ya guxjõdo,

nupya gehnu ar mũdi do xi nju'spa ár nijõ Jõ.

Gese Jõ xi 'yot'a njap'u,

ne di hanthũ nzathõ nö'ö bi 'yot'e.

⁴³ Jange di xi'ahũ, ma da thõmp'ahũ nö'ö ar ts'edi gi pe'su gi kuthuñmõ hár ts'ut'wi Jõ, ne da t'umba ma'ra ya jõ'i nu'u togo ne da 'yota nö'ö mönga Jõ.

⁴⁴ Nö'ö togo da ntõxkwi nor do'õ, da 'waka yá ndõ'yo, ha nö'ö togo da zẽ'mi, da kunt'i.

⁴⁵ Nu mi 'yo ya ndömöjõ ne ya denga'bepate nö'ö mi mönga ar Hesu, bi bö'u go mi embabi'u.

⁴⁶ Jange xa mi nemhõ'u nda gu ar Hesu. Hõnse mi tsu ya jõ'i, ngetho nuyũ mi beni ar Hesu már m'ehni Jõ.

22

Ár 'bede ar ngo

¹ Ar Hesu bi metwa man'ar 'bedeyũ ne bi 'ñembabi:

² —Ár ts'ut'wi Jõ bi 'bu mhets'i, ma ga heju ngu n'ar ndõ bi 'yot'wa n'ar ngo ár t'u bi nthõti.

³ Bi mehna yá 'bego ma nda tsi nu'u mi thõ'mi nda e har ngo, ha nu'u himba ne ba ehe.

⁴ Nep'u nunar ndõ bi mehna ma'ra ya 'bego, ne bi 'ñembabi: Ba xifu nu'u togo di to'mhe, xta ñhoje. Xta hohe ya meti ne ya nokaboi. Gatho xi thoki. 'Ñembabiũ: Ba ehũ ar ngo.

⁵ Ha nu'u mi tho'mi, himbi japamasu nö'ö bi xipa nuya 'bego. N'a bi mada ar 'befi ha yá hwöhi, ha man'a bi ma ba k'önga yá m'a har hnini.

⁶ Ma'ra bi gumpa yá 'bego ar ndö, bi fenza ne bi hyo.

⁷ Nu mi 'yo ar ndö gatho nö'ö xki njapa yá 'bego, xa bi mbo ár kwë. Bi munts'a yá ndogu, ne bi mehni ma nda hyonga nuya hyote nda hyo ne nda tsöt'wa yá hnini.

⁸ Nep'u ar ndö bi 'ñemba yá 'bego: Xi thoka gatho da ho ar ngo, ne nu'u ndi to'mi himba ne ba ehe. Bi nts'okse'u.

⁹ Jange nupya, di möhu ha ya dö'ñu, ne ba tsihu gatho nu'u gi nthewihu.

¹⁰ Bi ma yá 'bego ma ba munts'a gatho nu'u mi nthewi ha ya 'ñu, ya ts'om'ui ne ya hogajö'i. Njap'u bi ñuxa nö'ö ar dóta ngu habu mi t'ot'a ar ngo.

¹¹ Nu'mú ar ndö bi yut'a har ngu nda zengwa nu'u xki zoho, ne bi hyanda n'a mi 'buhnu hinxki theta ar hengo.

¹² Jange bi 'ñembabi: Ha gi ode ño. Hanja ga kut'wa ne hingi he ar hengo. Nö'ö hinte bi za te bi dödi.

¹³ Nu'mú ar ndö bi 'ñemba yá 'bego: Xothwu yá 'ye ne yá wa, ba eñhu nthi har 'bexui habu da nzoni ne da guxyá ts'i.

¹⁴ Nu mi wa ar Hesu bi metwa nunar 'bedenu, bi 'ñenö:

–Ngetho nzeye xi ts'ohni, ha tx'utho nu'u xi thahni.

Ar Hesu bi nonga ar bojö jot'a ya ndö

(Mr. 12:13-17; Lk. 20:20-26)

¹⁵ Nu mi 'yo ya denga'bepate njap'u, bi njuki bi ma'u, ma nda nkohi hanja nda tsá nda hyat'a ar Hesu.

¹⁶ Ba pehna 'ra ya maxte bi mewi 'ra yá ñ'owi ar Erode, ma nda 'yot'wa n'ar nt'ani, ne bi 'ñembabi:

–Utate, di póhe gi mönga nö'ö majöni ne gi utwa ya jö'i ár 'ñu Jö. Hinto gi tsu, ne hinto gi hwantho.

¹⁷ Jange di ne gi xikagihe, hage xiñho ga juthwe ar bojö jot'a ar Sesar, wa hin'ö.

¹⁸ Ha nunar Hesu mi pötwatho yá ts'omfeni, jange bi 'ñembabi:

–Xa gar nemhñöhu, yo'ö gi ne gi hyaju.

¹⁹ Utkagihu n'ar bojö a ar Sesar.

Nu'mú ba thömpabi ar bojö mi adi.

²⁰ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

–Togo ár meti ar hmi huxkwa ne nö'ö te mö.

²¹ Ha nu'u bi dödi ne bi 'ñenö:

–Ár meti ar Sesar.

Ar Hesu bi 'ñenö:

–Umfu ar Sesar nö'ö ár meti'ö, ne umfu Jö nö'ö ár meti'ö n'ehe.

²² Nu mi 'yo njap'u, xa bi 'yotho, ne bi zohnu ar Hesu bi ma'u.

Ya dengamöjö bi ñ'ani ar menga nte

(Mr. 12:18-27; Lk. 20:27-40)

²³ Nor pa'ö bi zohnu 'ra ya dengamöjö, nu'u hingi ñ'emü da mengi da nte nu'u xi du, ne bi 'yambabi,

²⁴ bi 'ñeñ'u:

–Utate, ar Moise bi 'ñenö, nu'mü n'ar ñ'ohö da du ne hinda zo n'ar bötsi, n'ár jödöp'u'ö da nthöwi ar 'ranxu, ne da gu'spa ár thuhu ár jödö man'agi.

²⁵ Nuje da póhe yoto mi njödö. Nö'ö ar 'bet'o bi nthöti, bi du ne hinte bi zo ar bötsi. Jange nunar 'behñö bi mengi bi nthötwi ár jödöp'u'ö.

²⁶ Nor ñoho ñ'ohö bi du n'ehe, ne ar hñu, ne bi njap'u gatho yoto.

²⁷ Ár ngöts'i bi du ar 'behñö n'ehe.

²⁸ Nu'mü xta mengi da nte man'agi, togo ár 'behñönu 'mu, ngetho bi nthötwi gatho yoto ya ñ'ohö mi njödö.

²⁹ Nu'mü ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

–Xi ts'onga ri mfenihu, ngetho hingi póhu ar T'ofu, ne hingi pohu ár ts'edi Jö.

³⁰ Nu xta menga ya jö'i da nte man'agi, hinda ma da nthöti, hinda ma da t'adi. Ma da ñhehwi yá enxe Jö bi 'bu mhets'i.

³¹ Nö'ö ha pengi da nte nu'u xi du wa hin'ö, hage hinxka nehü habu enga njawa Jö har T'ofu:

³² Nuga ár Jögi ar Abra, ar Isa ne ar Hakob. Jö go ár Jö nu'u te, hinga nu'u xi du.

³³ Nu mi 'yo xa njap'u ya jö'i, xa bi 'yo da nö'ö mi ut'ö.

Ar döta 'bepate

(Mr. 12:28-34)

³⁴ Nu mi bö ya denga'bepate nunar Hesu xki gotwa yá ne ya dengamöjö, bi mhunts'i nda nu te nda me'u.

³⁵ Nep'u n'a nu'u már böt'ofu, bi ma ba ot'wa n'ar nt'ani ar Hesu, xömhö nda hyat'i, ne bi 'ñembabi:

³⁶ —Utate, ndana ar 'bepate töte ár nsu hár t'ofu ar Moise.

³⁷ Ar Hesu bi 'ñenö:

—Xa gi 'ñet'a ri mü, gi 'yent'a ri te, ne gi hñuxa ri mfeni gi mö Jö ri Hmu.

³⁸ Go gehnu ar 'bet'o 'bepate, ne gehnu töpa ár nsu gatho nu ma'ra.

³⁹ Ne nor ñoho ñhehwitho: Gi mö ri mijö'iwu ngu gi mhöse.

⁴⁰ Ha nuya 'bepateyu, ka pongwa gatho yá 'bepate ar Moise, ne gatho nö'ö mönga yá m'ehni Jö.

Hanja mhö ar Kristo ár t'u ar Dabi

(Mr. 12:35-37; Lk. 20:41-44)

⁴¹ Nú'mü xki mhunts'a ya denga'bepate, ar Hesu bi 'yot'wa n'ar nt'ani.

⁴² Ne bi 'ñembabi:

—Togo gi beñhu ar Kristo. Togo ár t'u'ö.

Nuya denga'bepate bi 'ñeñ'u:

—Ár t'u ar Dabi.

⁴³ Nú'mü ar Hesu bi 'ñenö:

—Xi'mü, yo'ö ar Dabi, xki nzinga ár Hñö Jö, embabi ár Hmu 'mü. Ngetho bi 'ñenö:

⁴⁴ Jö ar Dada bi 'ñemba ma tsi Hmu:

Hñu ha ma ñ'ei ga huxkwi,

to'mi ga tsiñ'a nuya ri ñ'uni ga tsep'a ha ri wa.

⁴⁵ Nu'mü ar Dabi embabi ár Hmu, hanja ár t'u 'mü.

⁴⁶ Ne hinte bi za te bi dödi. Nu ar pa'ö di 'ñe injawa, hinto bi ne bi 'yot'wa ya nt'ani.

23

Ar Hesu bi nomba yá ts'o'befi ya denga'bepate ne ya böt'ofu

(Mr. 12:38-40; Lk. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Nu'mü ar Hesu bi zo yá maxte ne gatho ya jö'i mi 'buhnu, ne bi 'ñembabi'u:

² —Nuya denga'bepate ne ya böt'ofu, xi t'umba ar nsu da ut'ahu tema di bönga nö'ö bi 'yot'a ar Moise.

³ Jange 'yothu gatho nö'ö da xi'ahu. Höñse yo gi tembabi'u yá ts'o'befi, ngetho möñ'u xiñho, ha hingi ot'a njap'u.

⁴ Nu'u tutwa ya 'beni ya jö'i xi ñhu, ha nuyu hingi ne da dañ'uts'u da mats'i.

⁵ Nö'ö ot'u, te gatho pe ha yá nthandi ya jö'i, ne da 'ñexyá nsu. Tsuta ya t'ofu ha yá de ne ha yá 'ye, ne tutwa xi nixidi ár ñöni yá he.

⁶ Nu ha ya dango xa hongá da hñuxa ha ya m'et'o nthuts'i, ne xa ne da hñuxa ha ya hoga nthuts'i ha ya nijö, honi da t'e'spa yá nsu.

⁷ Xa ne da ndömyá 'ye nú'mü da nzengwa ha ya tai, ne da t'embabi'u: Ma tsi utate'ihe.

⁸ Ha nu'ahu, yo ma gi ñhehu da t'es'ahu ri nsuhu, ne da t'eñ'a'ihu gar utatehu. Ngetho n'adar Utate, höñse ar Kristo, ha nu'ahu gatho gi nkuhu.

⁹ Hinto ma gi 'ñembabi'u ri dadahuwa har ximhai, ngetho n'ada ri Dadahu, gehnu bi 'bu mhets'i.

¹⁰ Yo ma gi ñhehu da t'eñ'ahu gar utatehu gi tsixu ar 'ñu, ngetho n'ada togo tsixa ar 'ñu, gehnu ar Kristo.

¹¹ Nö'ö togo 'bu mañö pe'sa n'ar döta nsu, mahyoni da mepa nu ma'ra n'ehe.

¹² Ngetho nö'ö togo da ñ'exase, m'efa ma da m'etwa ár tsá, ha nö'ö togo da nts'a'mi, ma da t'e'spa ár nsu.

¹³ Hwëkate nu'ahu gar böt'ofohu ne gar denga'bepatehu, xa gar nemhñöhu. Hingi kuthu, ne hingi hehu da yut'a nu'u togo ne da yut'a hár ts'ut'wi Jö.

¹⁴ Nu'ahu gar böt'ofohu ne gar denga'bepatehu, xa gar nemhñöhu. Gi hathu ya tsi 'ranxu, gi hömfu yá ngu, ne xa gi othu ya nsadi, hingi ne da nheki ri ts'o'befihu. Jange xa döta ri mfei gi to'mhu.

¹⁵ Hwëkate nu'ahu gar böt'ofu ne gar denga'bepatehu, nemhñöhu. Xa gi mpunthu gi hoñhu togo da dempa ri nt'utihu. Ne xki tiñhu, xa gi ts'okwabihu yá mfeni, gi 'bet'ohu da ma njontho har 'bexui habu gir möhu n'ehe.

¹⁶ Di hñöx'ahü ya goda guhna ma'ra. Hwëkate'ihü gi eñhü, nu'mü togo da 'ñet'a made ar dönganijö, hinter me'ö. Ha nu'mü togo da 'ñet'a made ar k'axt'abojö ja har dönganijö, nu'mü hö, xi nts'uni nö'ö bi mö.

¹⁷ Gar godahü ne xa xka 'bë ri mfenihü. Ndana töte ár nsu, ar k'axt'abojö wa ar dönganijö japi da hñuxa ár nsunü.

¹⁸ Ne gi eñhü, nu'mü togo da 'ñet'a made ar t'uxm'oñhö, hinter me'ö. Ha nu'mü togo da 'ñet'a made nö'ö ar m'oñhö oxhnu, nu'mü hö, xi nts'uni nö'ö bi möñ'ö.

¹⁹ Godahü xka 'bëthwü ár 'ñu ar tsi Dada. Ndana töte ár nsu, ar m'oñhö wa ar t'uxm'oñhö nuna japi da hñuxa ár nsu.

²⁰ Jange nö'ö togo et'a made ar t'uxm'oñhö, et'a made gatho nö'ö te kuxhnu n'ehe.

²¹ Njap'ü hinge honse et'a made ar dönganijö, et'a made Jö togo 'buhnu.

²² Nö'ö togo et'a made mhets'i, et'a made ár thuxandö Jö, ne gese Jö togo huxhnu.

²³ Hwëkate'ihü gar böt'ofohü ne gar denga'bepatehü, gar nemhñöhü. Ngetho gi uñhü ár 'ret'a xeni ya doni t'u'sa ar ñhumi, ne xka hyehü nuna 'bet'o ha yá 'bepate ar Moise. Xka hyehü gi 'yothwü xiñho ma'ra, ar nhwëki ne ar ñ'emüi. Xiñho gi 'yothuyü, ne hingi hyehü nu ma'ra.

²⁴ Gar goda guhnatehü. Gi othü nö'ö hints'ü nts'uni, ne gi hehü nö'ö xa pe'sa ár nts'uni. Jangutho gi ntsuñhü hingi tuthü n'ar tsi t'ülo zu'we, ne gi tut'athohü ya döta zu'we.

²⁵ Hwëkate nu'ahü gar böt'ofohü ne gar denga'bepatehü, xa gar nemhñöhü. Gi ñhehwihi n'ar 'bada wa n'ar mohi, honse xi nsüt'a nthi, ne mbo ri müihü ne ri mfenihü xa ñuxa ar mfë ne ar ts'om'üi.

²⁶ Goda denga'bepatehü, xüthü m'et'o mbo ri mfenihü ne ri müihü, ne njap'ü da t'axk'ahü nthi n'ehe.

²⁷ Hwëkate nu'ahü gar böt'ofohü ne gar denga'bepatehü, xa gar nemhñöhü. Di hñöx'ahü ya t'agi xint'axi nthi ne nheki nzátho, ha kü yá ndo'yo nu'u xi du thota yá nts'otho.

²⁸ Gi njahup'ü n'ehe, ngetho ha yá hmi ya jö'i xa gi othü gar hogajö'i'ihü, ne ha ri mfenihü hingi tsaya ar nemhñöhü ne ar ts'oki.

²⁹ Hwëkate nu'ahü gar böt'ofohü ne gar denga'bepatehü, xa gar nemhñöhü. Ngetho gi hojwü yá t'agi yá m'ehni Jö, ne gi kö'thwü yá t'agi ya hogajö'i.

³⁰ Ne gi eñhü: Nu'mü xta 'buhmöhü nuya pa mi 'bü ma palehü, hinxta faxhmöhü xi hyopa yá m'ehni Jö.

³¹ Jange gi ndasehü yá 'bëto'ihü nu'u togo bi hyopa yá m'ehni Jö.

³² Jwathü 'mü nö'ö bi du'ma ri palehü.

³³ Yá bötsi'ihü ya k'eñö. Hanja ma gi k'onthü da 'beñ'ahü har tsibi.

³⁴ Jange ma ga peñ'ahü ma'ra ya m'ehni, ne nu'u di pe'sa yá hoga mfeni ne ya böt'ofö. 'Rayu ma gi hyohü, ma'ra gi tsüthü har pont'i, ma'ra gi fëhü ha ri nijöhü ne gi kuhü di ne ya hñini.

³⁵ Ne njap'ü go ma gi k'othü ar thai xi thuts'i nú'mü mi nhö'mba ár ji ya hogajö'i. Di ndü'ma nú'mü mi nhö'mba ár ji ar hoga Abel, di göxa ár ji ar Sakaria ár t'u ar Berekia, togo ga hyohü mateda ar ts'ötm'oñhö ne ar nijö.

³⁶ Xa majöni di xi'ahü, gatho nor thainü, ma da k'ot'a nuya jö'i 'bü nuya payü.

Ar Hesu bi zot'a ár müi bi hwëka ya me Herusalen

(Lk. 13:34-35)

³⁷ Nu'ahü gar menguhü Herusalen, gi k'ampabihü togo bi peñ'ahü, ne gi hofü yá m'ehni Jö. Hangu xta nemhö nga munts'a'ihü, ngu n'ar tsi öni munts'a yá tsi t'ü'ni da hwixa ha yá hwa, ne hinga nehü.

³⁸ Pöhu, Jö ma da hyek'ase ri nijöhü.

³⁹ Ngetho di xi'ahü, hinge ma gi hyandgagihü nuya payü. Gi to'mhü m'et'o da zo ar pa gi 'ñeñhü: Nsunda togo xpa pehna Jö ma Hmuhü.

24

Ar Hesu bi mö nda nhwata ar dönganijö

(Mr. 13:1-2; Lk. 21:5-6)

¹ Nu mi bönga ar Hesu har dönganijö, mi 'bä ar 'ñu nda ma, bi wat'a yá maxte mi utwabi tengü ár nzátho ar nijö.

² Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi'ü:

—Xa majöni di xi'ahü: Gatho nuya jödoyu gi hanthü, ma da thext'a gatho. Hinda ma da go n'ar do mañö ár midowi.

Ya nt'udi di 'bet'o nonga ar ngöts'i

(Mr. 13:3-23; Lk. 21:7-24)

³ Nɛp'u ar Hesu bi ma har t'ohɔ Njõmdoni ne ka ba huhnu. Ba ep'u yá mɛxte bi 'yambase ne bi ñembabi:

—Di ne gi xikagihe ham'u ma da tho gatho nõ'ò xka mö, ne tema nt'udi ma ga hanthe, njap'u ga pòhe 'bap'utho gi pengi, ne da göxa nuya payu di 'buhu.

⁴ Nu'mú ar Hesu bi dõt'wabi ne bi 'ñenõ:

—Jamasuhu yo ma gi ñhehu to da hya'ahu.

⁵ Ngetho ma da e nzeye togo ma da gumka ma thuhu ne da 'ñeñ'u: Nuga go dar Kristo. Ne njap'u ma da ka nzeye ya jò'i.

⁶ Ma gi 'yohu habu bi ja ya tuhni ne habu ja ma da ndui. Nu'ahu yo gi tu ri muihu, ngetho mahyoni da njap'u. Mõdi thohyu, hinxi zota ár ngõts'i gatho nõ'ò te japyá.

⁷ Nuya hnini ma da ntunkwi yá mihniwi. Ma da nja ya textehñeni, ar thuhu, ha nunar ximhai habu gatho ma da nhwõni.

⁸ Gatho nuya dumuiyu, hõnsè ár ndui ar ugi xi 'ñep'u.

⁹ Ma da ndat'ahu da mfep'ahu, da tho'ahu, ne xa ma da nt'utsa'ihu ngetho xka ñ'emugihyu.

¹⁰ Nuya pa'u nzeye ma da 'be yá jamfi, ne ma da ñ'utsa n'a ngu n'a, ne ma da daşe yá ñ'ohu.

¹¹ Ma da e nzeye ya hyate da 'ñenõ xpa pèhna Jõ, ne ma da hyat'a nzeye ya jò'i.

¹² Ne ár mhõte nzeye ya jò'i ma da 'bedi, ngetho ma da xu ar ts'oki gatho har ximhai.

¹³ Nu'u togo da zeta gatho nuya thogiyu, da do'mi da göxa xoge, go ma da mpo'u.

¹⁴ Ne ma da nunga nunar hoga mhõnu nomba ár ts'ut'wi Jõ gatho ár nxidi ar ximhai, ne da 'yo gatho ya jò'i. M'efa da göxa xoge.

¹⁵ Jange xki hyanthu ar ts'oki xi nts'otho da yut'a habu ndõnga Jõ, ngu bi 'yot'a ar m'ehni Dañe (nõ'ò togo da nehe, dá bõdi xiñho tema ne da mö),

¹⁶ nu'mú, nu'ahu gi 'buhüwa Nhudea, di möhu ba ñ'õñhu ha ya t'ohɔ.

¹⁷ Nõ'ò togo di to mañõ ar ngu, yo ma gi kuthu te gi juju. Nixt'i di möhu.

¹⁸ Nõ'ò togo 'yo har 'batha, yo ma gi penju gi juju ri pat'ihu.

¹⁹ Hwèkate nu'u ya 'behñõ di ñ'u, ne nu'u di tsutya bõtsi nuya pa'u.

²⁰ Yapabihu Jõ, nõ'ò ar pa gi nixt'ihu, hinda dat'a ya tse, ne hindar pa ntsaya.

²¹ Ngetho nuya pa'u, xa ma da nja ya thogi ngu hinxa hyanthu nú'mú mi nduta ar ximhai di njawa, ne xta thogi hinda ma da nja man'a ngu'ò.

²² Nu'mú hinda göxa ngut'a nuya pa'u, hinto da bonk'mú. Jõ ma da jõts'i, ngetho ma da maşa togo xi hwañ'ò.

²³ Nu'mú da t'eñ'ahu: Ka bi 'bukwa ar Kristo, wa da t'eñ'ahu: Ndi, bi 'buhnu, yo ma gi jafumasu.

²⁴ Ngetho ma da e ya kate Kristo ne ya kate m'ehni. Ma da 'yot'a ya dõta nt'udi da hyat'a ya jò'i, ne nu'mú da tsahmõ, da hyat'a nu'u xi thahni.

²⁵ Nuya xta xi'ahu m'et'ò, yo ma gi ñhehu da hya'ahu.

²⁶ Jange nu'mú da si'ahu: Bi 'buhnu har ot'at'ohɔ, yo ma gi k'ò'su. Wa nu'mú da t'eñ'ahu: 'Bukwa har ngu, yo ma gi jafumasu.

²⁷ Ngetho nu xta penga Nõ'ò Togo ba e bi Njõ'i, xki thañhu dama da zohɔ. Ne da nheki xoge ar ximhai, ngu n'ar hwei da yot'a ha mahyats'i ne di m'e mampuni.

²⁸ Nuya pa'u ma da ñhehwi jangu ya pada kwat'a habu 'benga n'ar meñi xi du.

Ár ño'gi 'ñehe Nõ'ò Togo ba e bi Njõ'i

(Mr 13:24-37; Lk. 21:25-36; 17:25-36; 12:41-48)

²⁹ Ngu da göxa nuya pa'u ñ'utho, ar hyadi ma da m'exui, ha nunar zõnõ hinda ma da unga ár hyats'i. Ya tso ma da hyoì, ne gatho nu'u ja yá ts'edi mhets'i ma da nhwõt'i.

³⁰ Nu'mú ma da nheki n'ar dõta nt'udi mhets'i ár yo mpengi Nõ'ò Togo ba e bi Njõ'i. Ne gatho ya jò'i 'bu hár nxidi ar ximhai, ma da nzoni nu xta hyandi da zohɔ xta 'fie ha ya gui, di hõ n'ar dõta ts'edi ne n'ar dõta nsunda.

³¹ Ne ma da mehna yá enxè xta nt'ò ar k'axt'athuxi, da muspa gatho nu'u togo xi hwañ'ò xoge ár nxidi ar ximhai, di ndu ha n'ár ñõni, di göxa man'a.

³² Põhu tema ne da utkagihu ár 'bede ar iuxi: Nú'mú xki hyanthu pòxa yá n'ogi ne pò yá xi, gi põhu ba ep'utho ar pahyadi.

³³ Jange nú'mú xki hyanthu gatho nuya thogiyu, põhu, 'bap'utho da göxa xoge.

³⁴ Xa majõni di xi'ahu, hinda theta gatho nuya jò'i 'bu nuya payu, ne xi wadi xi tho gatho nuya thogiyu.

³⁵ Mõdi da m'edi ar mhets'i ne ar ximhai, nuya mhõ xta mö, hinda ma da m'edi.

³⁶ Nõ'ò ar pa ne ar xenimpa ham'u da göxa xoge, hinto pòdi. Nuyá enxè Jõ hingi põhmõ n'ehe, hõnsè ma Dada bi 'bu mhets'i go pò'ò.

³⁷ Nu xta mengi da e man'agi Nõ'ò Togo ba e bi Njõ'i, ma da njangu nuya pa mi 'bu ar Noe.

³⁸ Nú'mú himi tsota ar pa nda yut'a ar Noe har motsa, ne nda ñuxa ar dehe xoge ar ximhaji, nuya jö'i mi ñuntho, mi tsithetho ne mi ota ngo.

³⁹ Himbi ne bi 'yo'u, mi ña'u bi ñuxa ar dehe xoge ar ximhaji, ne gatho bi jöt'i. Ma da njap'u xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

⁴⁰ Nuya pa'u, nu'mú yoho ya ñ'gho di 'yo har hwöhi di mpefi, xta ña'u n'a ma da ts'its'i ne nö'ö man'a ma da ts'op'u.

⁴¹ Nu'mú yoho ya 'behñö di kunga mahyegi, da ts'ixa n'a, nö'ö man'a da ts'ogi.

⁴² Jange ndo'mhu, ngetho hingi pöhu ham'u da zo ri Hmuhü.

⁴³ Beñhu 'mu, nu'mú n'ar mengu di pöhmö ham'u da zo ar bë, hinda ñ'ö 'mu. Da su hinda hyegi togo da bëpa ár ngu.

⁴⁴ Jange nu'ahu n'ehe ndo'mhu, ngetho xki thañhu ma da ep'u Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

Ar 'bego ot'e nö'ö nsipabi ne nö'ö hingi ot'e

(Lk. 12:41-48)

⁴⁵ Nö'ö togo ar hoga 'bego xa di ja ár mfeni, tsä da t'ent'wa hár 'ye ár ngu ár hmu, ne da ts'okwabi da 'winga gatho nu'u togo 'buhü.

⁴⁶ Nu'mú xa ma da njöpa nunar hoga 'bego'ö, xta zo ár hmu da dini di ot'a xiñho gatho ar 'befi xi ts'okwabi.

⁴⁷ Xa majöni di xi'ahu, nö'ö ar hmu'ö ma da 'yent'wa hár 'ye gatho nö'ö te pets'i.

⁴⁸ Ha xi'mú nö'ö ar 'bego'ö xi nts'o, ne ka'xmbeni ár hmu hinda ma da penga ngut'a.

⁴⁹ Ne da gu da me nu'u yá mi'begowi, ne da ñungwi ne da ntsithewi ya mihni.

⁵⁰ Xta ñani nunar pa hingi to'mi, dama da zo ár hmu.

⁵¹ Nu'mú nor hmu'ö ma da mbo ár kwe, xa ma da umba ar mfej, ne da 'ñet'a habü bi 'bu ya kate. Ka ma da nzonü ne da guxtyá ts'inü.

25

Ár 'bede 'ret'a ya nxutsi

¹ Nú'mú xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i da 'ñekwa ár ts'ut'wi, ma da ñehewi ngu n'ar nthöti bi t'ot'e. 'Ret'a ya nxutsi bi hñöxa yá ñot'i, ma ba thö ar ñ'gho ma nda nthöti.

² Ha nuya nxutsi'u, kut'a mi ja yá mfeni ne kut'a mi ñ'entho.

³ Nu'u kut'a mi ñ'entho, himbi hñöxa nzeze ar nziki da xit'a yá ñot'i.

⁴ Ha nu'u ma kut'a mi ja yá mfeni, bi hñöxwi mahyegi yá ñot'i n'a xito mi po ar nziki.

⁵ Nö'ö ma nda nthöti himbi ngut'a bi zoho, jange gatho 'ret'a ya nxutsi bi zopa ar t'öhö ne bi ñ'ö'u.

⁶ Ngu made ar xui bi nheki n'ar mhafi mi emba ya nxutsi: Xi 'ñep'u nö'ö togo ma da nthöti. Di ma ba thöhu.

⁷ Nu'mú nu'u 'ret'a ya nxutsi bi nuhu, ne dama bi tso yá ñot'i.

⁸ Nu'u mi ñ'entho bi 'ñemba nu ma kut'a mi ja yá mfeni: Thogagihe n'a tui ri nzikihu, ngetho ma ñot'ihe hwet'atho.

⁹ Ha nuya nxutsi mi ja yá mfeni, bi 'ñemba nu ma'ra: Hin'ö, xi'mú da k'atkagihe n'e. Xiñho ma gi tansehü habü bi 'ba.

¹⁰ Nú'mú mi 'yo ar 'ñu ma nda ñanga ar nziki, ge'mü bi zo nö'ö togo ma nda nthöti. Nu'mú nu'u kut'a ya nxutsi xki ñhoki bi yut'wi har ngo, ne bi njot'a ar goxthi.

¹¹ M'efa bi zo nu'u ma'ra ya nxutsi, ne mi eñ'u: Ndada, xogagihe ar goxthi.

¹² Ha nö'ö togo ma nda nthöti, bi döti ne bi 'ñembabi'u: Xa majöni di xi'ahu, hindi pöka togo'ihu.

¹³ Jange nu'ahu ndo'mhu, ngetho hingi pöhu tema pa, wa tema xenimpa, ma da zo Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

Ár 'bede n'ar hmu bi zokwa ár bojö yá 'bego

¹⁴ Ár ts'ut'wi Jö jangu n'ar hmu mi 'ba ar 'ñu nda ma man'ar hai yap'u. Ne bi zohna yá 'bego ne bi hyemba ár bojö nda japabi nda xu,

¹⁵ ngu ár nihi yá mfeni n'a ngu n'a. N'a bi umba kut'a ya bojö, man'a bi umba yoho, ha nö'ö man'a n'ase bi umbabi. Nep'u bi gu ar 'ñu bi ma.

¹⁶ Nö'ö togo bi t'umbabi kut'a, bi ma ba japa nunar bojönu bi mpefi, ne bi guka ma kut'a.

¹⁷ Njap'u nö'ö xki t'umba yoho n'ehe, bi guka ma yoho.

¹⁸ Nö'ö togo xki t'umba n'a, bi ma ba xa'ma n'ar ots'i, ne ka bi 'ñöhnü ár bojö ár hmu.

¹⁹ Mi tho nzeze ya pa ba penga ar hmu, ne bi hñö'spa majöni yá 'bego.

²⁰ Mi zo nö'ö xki ts'okwabi kut'a ya bojö, bi umba ár hmu ma kut'a xki döhö, ne bi 'ñembabi: Tsi ndada, ga tsogagi kut'a ya bojö, ha nuga da höñ'a ma kut'a xta töhö.

²¹ Nu'mú ar hmu bi dōdi ne bi 'ñenō: Xiñho nō'ō xka pefi, xa gar hoga 'bego gi ot'a nō'ō nsi'a'i. Ga pōdi ga su nō'ō tsi tui da 'ra'i. Nupya ma ga hus'a ár nzeye. Ba e ga 'buhwi ri hmugi, ne ga njohyawi.

²² M'efa bi zo nō'ō xki t'umbabi yoho ya bojō, ne bi 'ñemba ár hmu: Tsi ndada, ga tsogagi yoho ya bojō, ha nuga xta hōñ'a ma yoho xta tōhō.

²³ Nu'mú ar hmu bi dōdi ne bi 'ñenō: Xiñho nō'ō xka pefi, xa gar hoga 'bego gi ot'a nō'ō nsi'a'i. Ga pōdi ga su nō'ō tsi tui da 'ra'i. Nupya ma ga hus'a ár nzeye. Ba e ga 'buhwi ri hmugi, ga njohyawi.

²⁴ Nú'mú mi zo ar 'bego xki ts'okwa n'ar bojō, bi 'ñemba ár hmu: Tsi ndada, di pōdi xi nts'o'i, ne ma gi hñōmga nō'ō xta tōhō, ngetho gi xo nō'ō hinxka pot'i, ne gi munts'a ar t'ei hinxka pits'i.

²⁵ Jange nuga da tsu, ne ma da agi, ha nupya xi 'bukwa nō'ō ri meti.

²⁶ Ar hmu bi dōdi ne bi 'ñenō: Xa gar ts'o'bego ne gar dōhñe. Nu'mú ngi pōdi di xo nō'ō hinxka pot'i ne di munts'a nō'ō hinxka pits'i,

²⁷ nu'mú, yo'ō hinga kwata ma bojō ha ya jwatbojō, ne xta pengi nda t'akagi ma bojō ne nō'ō xki dōhō.

²⁸ Ne bi 'ñemba nu'u togo mi ñ'owi: Hñōmbabihu ar bojō da tsokwabinu, ne umbabihu togo pe'sa 'ret'a.

²⁹ Ngetho nō'ō togo pets'i, ma da t'umbabi da bongwathobi, ha nō'ō tsi tui pets'i, ma da thōmbabi xoge.

³⁰ Ne nō'ō ar 'bego hinter 'befi, 'ñethu har 'hexui habu jar ts'oni ne ar nguxt'ats'i.

Ar Hesu ma da hñō'spa majōni ya meximhai

³¹ Nu xta penga Nō'ō Togo ba e bi Njō'i di hō n'ar dōta nsunda, ne di ñ'owi yá enxé, da hñuxa hár thuxandō da hñō'spa majōni ya meximhai.

³² Ma da mhunts'a gatho ya jō'i 'bu hár nxidi ar ximhai, ne da hwahna n'a ngu n'a, njangu n'ar ma'yo 'weka ya deti ne ya t'ōxi.

³³ Ne ma da 'ba'ma hár ñ'ei ya tsi deti, ne hár ngōhō ya t'ōxi.

³⁴ Nu'mú nunar Ndō ma da 'ñemba nu'u 'ba hár ñ'ei: Ba ehū nu'ahu xi jōp'ahu ma Dada, kuthu hár ts'ut'wi Jō xi thok'ahu nú'mú hinte mi 'buhmō ar ximhai.

³⁵ Ngetho nú'mú ndi tunthu, ga 'raju te da tsi. Nú'mú ndi tuthe, ga 'raju ar dehe, ne nú'mú ndi ne ar 'ñu, ga 'raju habu da oxi.

³⁶ Nú'mú himi otho te nga he, ga hetkagihu. Nú'mú ndi hñeni ne ndi o ar fadi, ga e ga k'ōskagihu.

³⁷ Nu'mú nu'u bi 'yot'a xiñho da 'ñeñ'u: Ma tsi Hmu'ihe, ham'u da hant'ahe ngi tunthu, ne da 'ra'ahe te ngi tsi. Wa ham'u da hant'ahe ngi tuthe, ne da 'ra'ahe ar dehe.

³⁸ Ham'u da hant'ahe ngi ne ar 'ñu, ne da 'ra'ahe habu ngi oxi. Wa ham'u da hant'ahe mi otho te ngi hye, ne da het'ahe.

³⁹ Ham'u da hant'ahe ngi hñeni, wa ngi o ar fadi, ne ma da k'ōs'ahe.

⁴⁰ Nu'mú ar Ndō da dōdi ne da 'ñenō: Xa majōni di xi'ahu, nu'mú ga 'yothwu n'a nu'u ma tsi ku, mōdi hingi dōta hár nthandi ya jō'i, pōhu go ga 'yotkagihu.

⁴¹ M'efa ar Ndō da 'ñemba nu'u 'ba hár ngōhō: 'Wehu di mōhu nu'ahu xi zu'ahu ár kwé Jō. Di ma ba ñhghu har tsibi hiñham'u da hwet'i, xi t'ekwabi ar ts'ondōhi ne yá enxé teni.

⁴² Ngetho ndi tunthu, ne hinga 'rajuts'u te nga tsi. Ndi tuthe, ne hinga 'rajuts'u ar dehe.

⁴³ Ndi ne ar 'ñu, hinga 'raju ar seki habu nga oxi. Mi otho te nga he, ne hinga hyetkagihu. Ndi hñeni ne ndi o ar fadi, ne hinga ma ga k'ōskagihu.

⁴⁴ Nu'mú ya ts'ojō'i ma da dōdi ne da 'ñeñ'u: Ma tsi Hmu'ihe, ham'u da hant'ahe ngi tunthu, ngi tuthe, ngi ne ar 'ñu, hinte ngi pe'sa te ngi hye, ngi hñeni wa ngi o har fadi, ne hinda fax'ahe.

⁴⁵ Nu'mú ar Ndō da dōtwabi ne da 'ñenō: Xa majōni di xi'ahu, nu'mú hingi faxu n'a numa tsi ku hingi dōta hár nthandi ya jō'i, pōhu go gekagi togo hinxka faxu.

⁴⁶ Nu'mú nu'u di ma habu ma da hñōnga ar mfe'i hiñham'u da gōts'i. Ha nu'u xi 'yot'a xiñho, ma da yut'a mhets'i habu hiñham'u da gōxa yá te.

26

Ya ndōxodyo mi nkohi hanja nda gu ar Hesu

(Mr. 14:1-2; Lk. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Nu mi wa ar Hesu bi mōnga gatho nuya mhōyu, bi 'ñemba yá maxte n'ehe:

² —Ngu gi pōhu, hōñe yopa 'bedi da dat'a ar dango mbaxjwa. Nuya pa'u ma da nda Nō'ō Togo ba e bi Njō'i, da ts'uta har pont'i, ne da tho.

³ Nō'ō ar pa'ō bi mōnga njap'u ar Hesu, nuya ndōmōjō, ya bōt'ofō ne ya dōnzandō bi mhunts'a gatho hár thi ár ngu ar Kaifas nō'ō mar dōngamōjō.

⁴ Mi hoñ'u hanja nda gu ar Hesu ñ'ontho, ne nda hyo.

⁵ Honse mi eñ'u:

—Hinda tsá ga juhú nuya pa ndango, ngetho da mbo yá kwe ya jö'i.

Ar Hesu bi nhö'spa n'ar hogañuni núnu Betania

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Nú'mú mi 'bu ar Hesu har hnini Betania, hár ngu ar Simu togo xki hye ar hñeni tsit'ando'yo,

⁷ n'a mba ep'u n'ar 'behñö mi hö n'ar xito do, mi po n'ar hogañuni xa mar mhödi, ne bi xispa hár ñö ar Hesu nú'mú mi hu har mexa.

⁸ Nu mi hyanda njap'u yá maxte, xa bi mbo yá kwe, ne mi eñ'u:

—Yo'ö xi t'emp'utho nunar hogañuninu.

⁹ Xi 'bahmó ne xi t'unga nzeýe ar bojö xi themba ya hyoya.

¹⁰ Ar Hesu bi 'yo nö'ö mi möñ'u, ne bi 'ñembabi:

—Yo'ö gi theñhú nunar 'behñönu. Nzatho nö'ö xi 'yot'e.

¹¹ Yo gi hyoju nö'ö xi goxkagi. Ngetho nuya hyoya hyax'mú ma gi 'buhwihú, ha nuga hinga hyaxtho ma gi hyandgagihú.

¹² Nö'ö ar hogañuni xi goxkagi, ngu n'ar ñhoki di to'ma ma nt'agi.

¹³ Xa majöni di xi'ahú, habú gatho ma da nhonga nunar hoga mhö xoge hár nxidi ar ximhai, ne da mhönga nö'ö xi 'yotnu ngu n'ar feni.

Ar Huda bi mö nda dá ar Hesu

(Mr. 14:10-11; Lk. 22:3-6)

¹⁴ Nep'u n'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte már thuhu ar Huda, bi ma ba k'ö'sa ya ndömjö.

¹⁵ Ne bi 'ñembabi:

—Hangu gi 'rajú nu'mú ga dát'ahú ha ri 'yehú ar Hesu.

Ne bi gohwi n'ar nkohi, ha nuya ndömjö bi umba n'atema'ret'a ya t'axbojö.

¹⁶ Nor pa'ö ar Huda bi ndui mi hongha hanja nda zá nda dátwa ar Hesu ha yá 'ye'u.

Ar tsi Hmu bi zogi nda ts'inja ar t'oxi

(Mr. 14:12-25; Lk. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹⁷ Nö'ö ar pa bi ndú ar dango ts'i ya thuhme hinga jots'i, yá maxte bi wat'a habú mi 'bu ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Habú gi ne ga othe ar t'oximbaxjwa.

¹⁸ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Di möhú har hnini, ne xipabihú n'ar ñ'ohö 'buhnu: Ba penkagihe ar Utate ga xi'ahé njawa: Xi dát'a ar pa xi hñuska Jö, ne di ne ga tsi'be ar t'oximbaxjwa ma maxte ha ri ngu.

¹⁹ Ne nuyá maxte bi 'yot'a ngu xki 'bepabi, bi ma ba hoka ar t'oximbaxjwa.

²⁰ Nu mi nxui ar Hesu bi hñu har mexa, ne nu'u 'ret'amayoho yá maxte bi hñuhwi.

²¹ Nú'mú mi ñuni bi 'ñemba yá maxte:

—Xa majöni di xi'ahú, n'a nu'u gi huhuwa ma da dagagi.

²² Nuyá maxte xa bi du yá múi, ne n'a ngu n'a mi ambabi:

—Ma tsi Hmu'i, ha go geke.

²³ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nö'ö togo n'adar mohi di ñum'e, go ma da dagagi.

²⁴ Majöni, Nö'ö Togo ba e bi Njö'i 'ba ar 'ñu da t'ot'wa gatho nö'ö mönga hár T'ofö Jö, ha hwékate nö'ö togo ma da dá. Xiñhohmö hinxi zokwa har ximhai.

²⁵ Nu'mú ar Huda nö'ö togo ma nda dá, bi 'yamba ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Utate, ha go geke.

Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Go xka mönse go ge'e.

²⁶ Nú'mú mi nt'ox'u, ar Hesu bi gu ar thuhme, bi 'yapa Jö nda jöpi. Bi heke, bi hembabi yá maxte, ne bi 'ñembabi:

—Tsihú, gehnu ma ndo'yo.

²⁷ Nep'u bi guxa ar t'eni mi po ar t'afi'obxi, bi umba njamödi Jö, ne bi thokwa yá maxte, bi 'ñembabi'u:

—Tsihú gi gathohú.

²⁸ Gehnu ma ji da nhö'mi, ne da go ar 'ra'yo nkohi. Njap'u da njut'wa yá ts'oki nzeýe ya jö'i.

²⁹ Nupya di xi'ahú, hinga pengi ga tsipa ar t'afi ar 'bai'obxi nuya payú. Ma ga to'mi ga tsiwihú ma'ra'yo hár ts'ut'wi ma Dada.

Ar Hesu bi mö nda kongha ar Pedro

(Mr. 14:26-31; Lk. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Nu mi wa'u bi ntu n'ar jöhñö, bi ma'u har t'ohö Njömðoni.

³¹ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nunar nxuinu gatho ma gi hyegasegihu, ngetho xi t'ot'a har T'ofu: Ma ga ho ar ma'yo, ne nuyá ðeti ma da mfont'a gatho.

³² Ha nú'mú xka pengi ga nte man'agi, ma ga 'bet'o gar nthehunu Ngalilea.

³³ Nu'mú ar Pedro bi ðödi ne bi 'ñenö:

—Mödi gatho nu'u ma'ra da hyek'a'i, nuga hinga ma ga hek'a'i.

³⁴ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Xa majöni di xi'a'i, nunar nxuinu hinxi mata ar boxi, ha nu'ge xka kongagi hñu'gi.

³⁵ Ar Pedro bi ðödi ne bi 'ñembabi:

—Mödi ga tuga n'ehe, hinga koñ'a'i.

Ne gatho nu ma'ra yá maxte bi mönga njap'u n'ehe.

Ar Hesu bi 'yapa Jö ár Dada núnu Getsemani

(Mr. 14:32-42; Lk. 22:39-46)

³⁶ Ar Hesu bi zongwi yá maxte habu mar thuhu Getsemani, ne bi 'ñembabi'u:

—Hñuhüwa. Nuga ma ga ma n'a tsi tui injanu, ma ga apa Jö ma Dada.

³⁷ Ne bi zixa ar Pedro ne nu'u yoho yá t'u ar Sebedeo, bi ma tsi yap'u, ne ar Hesu bi müdi xa bi du ár muinu.

³⁸ Ne bi 'ñemba nu'u hñu yá maxte:

—'Buþho ga tu ar dumui. Kohüwa, mahyegi ga afu Jö.

³⁹ Ne ar Hesu bi tho tsi tui ár yap'u. Bi zohnu yá maxte, bi ndandihmö, bi me ár hmi har hai, bi 'yapa Jö ár Dada ne bi 'ñembabi:

—Ma Dada'i, nu'mú da tsahmö, da thota nunar t'eni xi 'ñep'u ne hinda zükagi. Mödi hindi ne gi 'yot'a ngu di nega, 'yot'a ngu gi nege.

⁴⁰ M'efa bi mengi ma ba k'ö'sa nu'u hñu yá maxte, ne bi dini mi ö'u, jange bi 'ñemba ar Pedro:

—Ha himi tsá ngi tsethu ngi faxju nga afu Jö n'a tsi xenimpa.

⁴¹ Zot'a ri dahü ne 'yafu Jö gi tsethu ya ts'othogi xi 'ñep'u. Xa majöni di xi'ahu, nuna ri hñöhu 'bui da tseti, honse ri ndo'yohu k'at'a ár ts'edi.

⁴² Ar Hesu bi menga man'agi habu mi apa Jö, ne bi 'ñenga man'agi njawa:

—Ma Dada'i, nu'mú da tsahmö da thota nuya thogi ne hinda zükagi, honse 'yot'a ngu gi nege.

⁴³ Ba pengi bi k'önga yá maxte habu xki zogi, ne bi dini mi öhö man'agi. Himi tsá nda zot'a yá da, ngetho xa mi kö ar t'öhö.

⁴⁴ Nu'mú ar Hesu bi zop'u man'agi, ne bi ma ba apa Jö ár Dada. Get'u ya mhö xki mönga m'et'o bi mengi bi xipabi.

⁴⁵ Ba penga habu xki zo nu'u hñu yá maxte, ne bi 'ñembabi'u:

—Nupya hö, te ri t'öhöhu ne tsayahu xiñho. Xi dat'a ar pa xi thu'spabi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, ma da ndatwa ha yá 'ye ya 'yot'ats'oki.

⁴⁶ Nanju möhö, ba ehnu nö'ö togo ma da dagagi.

Ar Hesu bi nju

(Mr. 14:43-50; Lk. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Himi jwadi nda mönga njap'u ar Hesu, mi zo ar Huda, n'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte, mi ñ'owi nzeýe ya jö'i mi hö ya ndojwai ne ya za. Nuya jö'i xki mehna ya ndömöjö ne ya dönzianö.

⁴⁸ Ar Huda togo mi da ar Hesu, xki nkohwi'u ne xki 'ñembabi:

—Nö'ö gi hyanthu ga tsu'spa ár hmi, gehnu dama gi juhu.

⁴⁹ Nu'mú ar Huda dama ba tsu ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Xa ar tsi te, Utate.

Ne dama bi zuts'i.

⁵⁰ Ar Hesu bi ðöti ne bi 'ñembi:

—Xi'ge, te xka 'ñeke ño.

Ha nuya jö'i bi wat'i bi gu ar Hesu.

⁵¹ Ngu mi nju ar Hesu, n'a nu'u mi ñ'owi'ö, bi k'os'a ar ndojwai, ne bi dakwa ár gu n'ár 'bego ar döngamöjö.

⁵² Nu'mú ar Hesu bi 'ñemba nö'ö mi hö ar ndojwai:

—Kwata ri jwai, ngetho gatho nu'u togo ju ar jwai ñhote, ma da nju ar jwai da tho'ö n'ehe.

⁵³ Ha hinxka pöthu da tsá ga apa ma Dada da menka n'a mut'i ya enxé, ne nö'ö da 'yot'e.

⁵⁴ Nu'mú ga jap'u, hanja da tho ngu mönga har T'ofu 'mu.

⁵⁵ Nu'mú ar Hesu bi 'ñemba ya jö'i:

—Hage dar bē xka ehū gi mikagihū, gi hōhū ya jwai ne ya za. Hyax'mū ndi 'buhnu har dōnganjō ndi ut'ahū, ne hinte ga jaju.

⁵⁶ Gathoyū xi thogi, ne nda njap'u ngu xki mōnga yá m'ehni Jō har T'ofu.

Nu'mú gatho yá mǎxte bi zohnū bi mfont'i bi ma'u.

Ar Hesu bi m'a'ma hár mhunts'andō ya xodyo

(Mr. 14:53-65; Lk. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Nu'u togo xki gu ar Hesu, bi zixa habū mi 'bu ar dōngamōjō mār thuhu Kaifas. Ka xki mhushnu n'ehe ya bōt'ofu ne ya dōnzianđō.

⁵⁸ Ha nu ar Pedro mi 'befatho tsi yap'u mi tenga ar Hesu. Mi zonga hár thi ár ngu ar dōngamōjō, ka bi hñuhwinū ya ndogu, mi ne nda hyandi tema nda thogi.

⁵⁹ Nuya ndōmōjō, ya dōnzianđō ne gatho ár mhunts'andō ya xodyo, mi hongá ya nhemhñō te nda hyoxa ar Hesu, ne njap'u nda tsá nda tho.

⁶⁰ Ne hinte bi zǎ te bi thimbabi, mōdi nzeyē ya jō'i mi juspa ya nhemhñō. Ha m'efa bi zohnū yoho ya nemhñō jō'i,

⁶¹ ne bi 'ñeñ'u:

—Nunar ñ'ohonū bi 'ñenō: Da tsá ga yot'wa ár nijō Jō, ne ár hñupa da tsá ga pengi ga júxa man'agi.

⁶² Nu'mú ar dōngamōjō bi m'ai ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Hage hinte gi thōdi. Te di bonga nuya thox'a'i.

⁶³ Nunar Hesu hinte bi dōdi. Nu'mú ar dōngamōjō bi 'ñembabi:

—Hár thuhu Jō nō'ō te, xikagihe, hage go ge'e ar Kristo ár T'u Jō.

⁶⁴ Nu'mú ar Hesu bi dōti ne bi 'ñenō:

—Hō, njap'u ngu xka mō. Ne di xi'ahū, nuya pa xi 'ñep'u ma gi hyanthū Nō'ō Togo ba e bi Njō'i da hñu hár ñ'ei Jō togo jár ts'edi. M'efa ma gi hyanthū da e ha ya gu.

⁶⁵ Nu'mú ar dōngamōjō bi xika yá he, ngetho mi beni ar Hesu xki ñōmañ'ubi Jō, ne bi 'ñenō:

—Xi zanga Jō. Te ga jafū man'a te da hyots'e, go xka 'yosēhū tema xi mō.

⁶⁶ Te gi mōñhū.

Ha nu ma'ra bi dōdi ne bi 'ñeñ'u:

—Nunū di 'ñepi da tho.

⁶⁷ Nu'mú 'ra'u bi zospa ár hmi ne mi fei, ne ma'ra mi umba ya mpetgu.

⁶⁸ Ne mi embabi:

—Gi enō gar Kristo, xije 'mū togo bi mep'a'i.

Ar Pedro bi kongá ar Hesu

(Mr. 14:66-72; Lk. 22:55-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ar Pedro mi huhnu har thi, n'a mba ep'utho n'ar nxutsi mi m'ego. Bi ma ba tsudi ne bi 'ñembabi:

—Nu'ge n'e, ngi ñ'owi ar Hesu ar me Ngalilea.

⁷⁰ Nu ar Pedro bi nkoni ha yá nhandi gatho ya jō'i ne bi 'ñenō:

—Hindi pōka te gi mōnge.

⁷¹ Nep'u bi ma'ō har goxthi. Ne man'ar nxutsi mi m'ego n'ehe bi hyandi, ne bi 'ñemba nuya jō'i mi 'buhnu:

—Nunar ñ'ohonū mi ñ'owi ar Hesu me Nasare n'ehe.

⁷² Ar Pedro bi mengi bi nkoni, bi 'ñet'a Jō made ne bi 'ñenō:

—Hindi pōka nor ñ'ohō'ō.

⁷³ Hingar ya'ō bi wat'a nuya jō'i mi 'buhnu, ne bi 'ñemba ar Pedro:

—Xa majōni ngi ñ'owi n'ehe, ngetho nhekitho hanja gi ñō.

⁷⁴ Nu'mú ar Pedro bi ntsate, ne bi 'ñet'a Jō made bi 'ñenō:

—Hindi pōdi tema ñ'ohō gi nōñhū.

Ne bi ma 'mū ar boxi.

⁷⁵ Nu'mú ar Pedro bi zo ár mfeni nō'ō xki xipa ar Hesu nú'mū xki 'ñembabi: Hinxi mata ar boxi, ha nu'ge xka kongagi hñu'gi. Ne bi bonga nthi, xa bi hyū ár ñō bi nzoni.

27

Ar Hesu ma ba m'amba ar Pilato

(Mr. 15:1; Lk. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Nu ár hyax'ō ja mi hats'i, gatho ya ndōmōjō ne ya dōnzianđō bi nko'u nda hyo ar Hesu.

² Ne bi zix'u xki nsot'e, ma ba dǎtwa ha yá 'yē ar Ponsio Pilato togo mar ndō Nhudea.

Hanja bi du ar Huda

³ Ar Huda togo xki da ar Hesu, mi hyandi xki t'ent'i nda tho, xa bi du ar mui nö'ö xki 'yot'e. Ne bi ntso'mi, bi ma ba ko'sa nu'u n'atema'ret'a ya t'axbojö xki umba ya ndömöjō ne ya dōnzandō.

⁴ Ne bi 'ñenō:

—Nuga xta ot'a n'a ra dōta ts'oki, ngetho xta da da tho n'ar ñ'ohō hinte tu.

Ha nu'u bi 'ñeñ'u:

—Hindi pōje. Hyandge te gi pefi.

⁵ Nu'mú ar Huda bi gu bi fōta ya bojō mbo har nijō, ne bi boni bi gōt'a ar xōgu ar 'yuga, ne bi ñhose.

⁶ Nuya ndömōjō bi go ya bojō, ne bi 'ñeñ'u:

—Nunar bojōnu hinda tsa ga uthu hár m'esbojö ar nijō, ngetho ar njut'i ar ji n'ar jō'i.

⁷ Nep'u bi nko'u nunar bojō'ō, ma nda danga nunar hai ar thuhu ar Hai ar Gō, ne nda nt'ahnū ya nzohō jō'i.

⁸ Jange gehnu ar thuhu pe'sa nuya payu, ar thuhu ar Haiji.

⁹ Njap'u bi tho ngu xki mōnga ar m'ehni Jō ar thuhu Heremia nú'mu bi 'ñenō: Bi nju nö'ö n'atema'ret'a ya t'axbojö, gehnu ar nzeje ar bojō xki thu'spa togo bi 'ba, ngu xki hñu'spa ya me Israel.

¹⁰ Ne bi t'uni bi thamba ar hai ar gō, ngu xki 'bepkagi ar tsi Hmu.

Ar Pilato bi hñō'spa majōni ar Hesu

(Mr. 15:2-5; Lk. 23:3-5; Jn 18:33-38)

¹¹ Ar Hesu mi 'bahnū hár nhandi ar Pilato, togo mar ndō Nhudea, ne nunar ndōny bi 'yamba n'ar nt'ani:

—Ha go ge'e ar Ndō ya xodyo.

Ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñenō:

—Hō, ngu xka mōnse.

¹² Nep'u ya ndömōjō ne ya dōnzandō xa te gatho mi hōts'e, ha nö'ö hinte bi dōdi.

¹³ Nu'mú ar Pilato bi 'ñemba ar Hesu:

—Ha hingi ode gatho nö'ö thox'a'i.

¹⁴ Nunar Hesu hinte bi dōtwabi, jange ar ndō xa mi 'yotho.

Ar Hesu bi t'ent'i nda tho

(Mr. 15:6-20; Lk. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Xki nzōnga ar ndō tat'a jeye har dango mbaxjwa nda hye n'ar 'yofadi, nö'ö nda 'ya ya jō'i.

¹⁶ Nuya pa'u mi o ar fadi n'ar ñ'ohō már thuhu Baraba. Gatho mi pōdi tema jō'i'ō.

¹⁷ Ne nú'mu mi mhunts'a nzeje ya jō'i, ar Pilato bi 'yambabi ne bi 'ñenō:

—Togo gi ne ga hek'ahu, ar Baraba wa ar Hesu t'embabi ar Kristo.

¹⁸ Ar Pilato mi pōdi xki zi'spabi ar Hesu nuya ndōxodyo, ngetho xki zot'a yá mui mi 'betwa yá tsa.

¹⁹ Nú'mu mi huxa ar Pilato har thuxandō, ar 'behñō ba pempa n'ar mhō, ne bi 'ñembabi: Yo te gi ñ'ent'i gi japa nunar hogajō'inu, ngetho xa xi pikagi n'ar t'i ar pania.

²⁰ Ha nuya ndömōjō ne ya dōnzandō bi ut'a ya jō'i nda 'yadi nda the ar Baraba, ne nda tho ar Hesu.

²¹ Nu'mú ar Pilato bi 'yamba ya jō'i man'agi ne bi 'ñembabi:

—Nuya yohoyu, ndana gi nehū ga hek'ahu.

Nuya jō'i bi dōdi ne bi 'ñenō:

—Ar Baraba.

²² Jange ar Pilato bi mengi bi ñ'ani ne bi 'ñenō:

—Xi'mu, teme ga japa nunar Hesu t'embabi ar Kristo.

Gatho bi dö'u bi 'ñenō:

—Tsuta har pont'i.

²³ Nu'mú ar Pilato bi 'ñembabi'u:

—Tema ts'oki xi 'yotnu.

Ha nu'u xa bi gahni bi mafi mi eñ'u:

—Tsuta har pont'i.

²⁴ Nu mi hyanda ar Pilato hinte mi tsa te nda mefi, hōnse mi fudi nda muxma ya jō'i, bi 'yadi nda thōmpa n'a tui ar dehe, ne bi nxu'ye ha yá nhandi ya jō'i, bi 'ñenō:

—Hingo ma ga tu'spa ar ji ma da nhō'mba nunar ñ'ohōny. Hyanthu te gi pēhu.

²⁵ Gatho ya jō'i bi dōdi ne bi 'ñeñ'u:

—Nuje ne ma bōtsihe go ma ga tusfe ar ji ma da nxani.

²⁶ Nu'mú ar Pilato bi hye ar Baraba. Ha nunar Hesu bi japi nda n'wext'i, ne bi 'yent'wa ha yá 'ye ya ndogu nda tsuta har pont'i.

²⁷ Nu'mú ya ndogu bi zixa ar Hesu habu mi 'bu ar döta ts'ut'wi, ne nunu xa ba kot'atho n'a mut'i ya ndogu.

²⁸ Ne nu'u bi mokwa yá he, ne bi gö'spa n'ar thenga dutu.

²⁹ Bi hñu'spabi hár ñö n'a ntsant'i ya 'mini xki m'e, ne bi t'ent'wa hár ñ'ei n'ar ts'ut'o. Bi ndandihmó hár nthand'i'ö, ne mi ot'wa ar thede mi embabi'u:

—Xar tsi te, ár Ndö'i ya xodyo.

³⁰ Mi tsox'u, ne mi homba ar t'o mi femba ár ñö.

³¹ Nu mi wadi bi 'yot'wa ar thede, bi thökwa ar dutu, ne bi mengi bi thetwa ár he, ne bi ts'ixa habu ma nda ts'uta har pont'i, ka nda dunu.

Ár nts'uti ar Hesu har pont'i

(Mr. 15:21-32; Lk. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Nu mi boñ'u bi nthewinu n'ar ñ'ohó már thuhu ar Simu, mar me Sirene. Nunar ñ'ohonu bi njapi bi duxa ar pont'i habu ma nda ts'uta ar Hesu.

³³ Ne mi zonga habu már thuhu Golgota, di boni da 'ñenö, Nñöxhmundo'yo.

³⁴ Ka ba t'umbabinu ar ixkat'afi mi nthöskwi n'ar bopo xi nju, ne nu mi za, himbi ne bi zi.

³⁵ Nuya ndogu mi wadi bi tsuta ar Hesu har pont'i, bi ñhe'u yá dutu bi 'yents'a ar nthöhö. Ne bi thogi ngu xki mönga ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö: Bi hega ma dutu, ne bi 'yents'a ar nthöhö, ne njap'u nda bö'u togo nda hñöska ma he.

³⁶ Ne ka bi hñuhnu'u bi su ar Hesu.

³⁷ Ne bi thuta n'ar xithe har pont'i mañö ár ñö, mi mö yo'ö xki ts'uti, mi enö njawa: Gehnu ar Hesu, ár Ndö ya xodyo.

³⁸ Bi ts'uta yoho ya bë habu bi ts'uta ar Hesu n'ehe, n'a mi zu hár ñ'ei, ha nö'ö man'a hár ngöhö.

³⁹ Ne nu'u mi thohnu xa mi theni ne mi hwötyá ñö.

⁴⁰ Mi embabi'u:

—Nu'ge xka mö gi yot'a ar dönganijö, ne ár hñupa gi pengi gi juts'i, mpose xö, kö har pont'i nu'mu xa majöni ár T'u'i Jö.

⁴¹ Nuya ndömöjö, ya böt'ofö, ya denga'bepate ne ya dönziandö mi ñömañ'ubi ar Hesu n'ehe, mi eñ'u:

⁴² —Bi pö ma'ra, ha hingi tsa da mpose. Nu'mu go gehnu ár Ndö ya me Israel, dá göpya har pont'i ne ga ñ'emuihu.

⁴³ Jamfi Jönu 'nö. Dá max'ö 'mu, nu'mu xa majöni mödi. Ha hinxi mönse gehnu ár T'u Jö.

⁴⁴ Nuya bë xki ts'uta mahyegi, mi njap'u mi ot'wa ar thede n'ehe.

Ar Hesu bi du

(Mr. 15:33-41; Lk. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Ngu made mpa bi ndui bi m'exui xoge ar ximhai, ne bi göxa ngu ar hñu nde.

⁴⁶ Nú'mu ma nda zu ar hñu nde, ar Hesu bi ñö nts'edi ne bi 'ñenö:

—Eli, Eli, lama sabaktani. Di boni da 'ñenö: Ma tsi Dada, ma tsi Dada'i, yo'ö xka hyegase.

⁴⁷ 'Ra nu'u mi 'buhnu bi 'yode ne bi 'ñeñ'u:

—Nunar ñ'ohonu mat'a ar m'ehni Elia.

⁴⁸ N'a'u dama bi nixt'i ba hö n'ar xi'yo ne bi pobo har ixkat'afi, bi tuta ha n'ar xithi, ne bi kwatwa hár ne.

⁴⁹ Ha ma'ra mi eñ'u:

—Hyehup'u, ma ga nuhu ha da 'ñep'u ar Elia da mats'i da k'ont'i.

⁵⁰ Ar Hesu bi mengi bi ñö nts'edi man'agi, bi da ár hñö ne bi du.

⁵¹ Ge'mu bi xi ar dutu mi naxa mbo ar dönganijö, bi ndu mañö di göxa hai ár nsegi. Ne bi nja n'a ra döta nhwöni, ne ya ndodo bi hege.

⁵² Bi xo ya t'agi, ne nzeýe ya hogajö'i xki du m'et'o bi mengi bi nte man'agi.

⁵³ Bi boñ'u ha yá t'agi, ne mi mengi bi nte man'agi ar Hesu, bi yut'u har hnini Herusalen, ne bi hyanda nzeýe ya jö'i.

⁵⁴ Nö'ö ar döndogu ne yá mindoguwu mi su ar Hesu, mi hyant'u bi nhwönga ar hai ne gatho nuya xki thogi, xa bi zu'u ne bi 'ñeñ'u:

—Xa majöni nunar ñ'ohonu már T'u Jö.

⁵⁵ Yap'utho mi 'bahnu nzeýe ya 'behñö, mi handa gatho nö'ö mi thogi, gehyu nu'u ba tenga ar Hesu har hai Ngalilea mi fats'i.

⁵⁶ 'Ra'u mar Maria me Magdala, ar Maria ár nöno ar Hakobo ne ar Huse, ne ár nöno nu'u yoho yá t'u ar Sebedeo.

Ár nt'agi ar Hesu

(Mr. 15:42-47; Lk. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Nú'mú 'butho nda yu ar hyadi, ba ehnu n'ar ñ'ohò mi tēnga ar Hesu, már thuhu ar Huse me Arimatea, mi the ya ñho.

⁵⁸ Bi ma ba ąpa ar Pilato nda umba ár ndo'yo ar Hesu. Nu'mú ar Pilato bi mö nda t'umbabi.

⁵⁹ Ar Huse bi ma ba hōmpa ár ndo'yo ar Hesu, ne bi maąa ha n'ar t'axdutu.

⁶⁰ Ne bi ma ba ą ha n'ar 'ra'yo t'agi, habu ma nda t'ase'ò, xki nsa'ma ha n'ar ndodo. Nep'u bi tōnga n'a ra dōta do, bi gota ar t'agi, ne bi ma.

⁶¹ Getnu, mi huhnu mi ñhandwi ar t'agi ar Maria me Magdala ne nō'ò man'ar Maria.

Ya ndogu mi su ar t'agi

⁶² Ár hyax'ò, nu xki tho ár pa ñhoki, bi ma ya ndömöjō ne ya dēnga'bepate, ma ba k'ò'sa ar Pilato,

⁶³ ne bi 'ñembabi:

—Ma ndò'ahe, da beñhe nunar hyate ñ'ohò nú'mú mi tetho, bi 'ñenò ár hñupa nda mengi nda nte man'agi.

⁶⁴ Jange di nehe gi pehna togo ma da su ar t'agi hñupa, yo ma da e yá maąte da bë, ne da 'ñeñ'u xi mengi xi nte. Ne nunar nhemhñ'ò da dōta nō'ò xi mhōnga m'et'o.

⁶⁵ Bi dō ar Pilato ne bi 'ñenò:

—Xi 'buhnu 'ra ya ndogu, tsixu ne suhu xiñho ngu gi möñhu.

⁶⁶ Nu'mú nuya ndömöjō ne ya dēnga'bepate bi ma'u ma ba thōt'a ar do mi kot'a ar t'agi, ne bi zohnu ya ndogu nda su.

28

Ar Hesu bi mengi bi nte

(Mr. 16:1-8; Lk. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nu mi tho ar pa ntsaya, ja mi fudi nda hats'i ár 'bet'o mpa man'a hñoto, ar Maria me Magdala ne man'a ar Maria ba e bi k'ōnga ar t'agi.

² Nu'mú, bi nja n'a ra dōta nhwōni, ngetho ba kō n'ar enxe mhets'i. Ne mi zohnu habu mi t'a ar Hesu, bi hñōka nunar do mi kot'a ar t'agi, ne ka bi hñuxhnu.

³ Nunár 'baj ar enxe xa mi yot'a ngu n'ar hwei, ne nuyá he mar nt'axi ngu n'ar t'axtse.

⁴ Nu mi hyanda ya ndogu xa bi zu'u, ne bi gohnu to da 'ñenò xki du.

⁵ Ha nunar enxe bi zo nuya 'behñō, ne bi 'ñembabi:

—Yo gi ntsuhu. Di pōdi gi hoñhu ar Hesu togo bi du har pont'i.

⁶ Hinjo'owa, bi mengi bi nte ngu bi möñ'ò. Ba e gi hyanthu habu bi 'be ar tsi Hmu.

⁷ Ngut'a di möhu, ba xifu yá maąte xi mengi xi nte. Ne nupya xi m'et'o di ma Ngalilea, ka ma gi hyanthunu man'agi. Gehnu xta e ga xi'ahu.

⁸ Nu'mú nu'u yoho ya Maria, xa mi johya ne mi ntsu, ne nixt'i ma ba xipa nunar mhōnu yá maąte ar Hesu.

⁹ Ne nu mi pa'u har 'ñu, n'a mbi dañ'u ar Hesu bi boni bi nthewi, ne bi zēngwa bi 'ñembabi: —Xa ar tsi te.

Nu'mú nuya 'behñō bi wat'i bi hyupa yá wa, ne bi nsundabi.

¹⁰ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Yo gi ntsuhu. Di möhu ba xifu ma ku da ma'u Ngalilea, ka ga nthē'benu man'agi.

Ya ndogu bi njapi nda go'ma nō'ò xki thogi

¹¹ Nu mi 'yo ar 'ñu ya 'behñō, bi ma 'ra ya ndogu mi su ar t'agi har hnini, ma ba xipa ya ndömöjō gatho nō'ò xki thogi.

¹² Nuya ndömöjō bi ñōwi ya dōnzandō, ne bi nko'u nda umba nzēye ya bojō ya ndogu nda go'mnda nō'ò xki thogi.

¹³ Ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu ma gi möñhu, mi nxui bi zu'ahu ar t'ohō, ne ge'mu bi zo yá maąte, bi bëpa ár ndo'yo.

¹⁴ Ne nu'mu ar ndō da bödi teme bi thogi, yo gi tu ri muñhu, ngetho nuje ga ñōhe hinte da nja'ahu.

¹⁵ Ne nuya ndogu bi hñōnga ar bojō, ne bi ma'u bi 'yot'a ngu xki nsipabi. Jange gehnu ar mfeni nōnga ya xodyo nuya payu n'ehe.

Ar dōta 'bepate

(Mr. 16:14-18; Lk. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Nuya 'ret'aman'a yá maąte bi ma Ngalilea har t'ohò habu xki xipabi ar Hesu nda nthewi.

¹⁷ Nu mi hyant'u, bi nsundabi, mödi 'ra himi ñ'emui.

¹⁸ Ar Hesu bi wat'i ne bi 'ñembabi'u:

—Gatho ar ts'ut'wi xi t'entka ha ma 'ye núnu mhets'i ne nuwa har ximhài.

¹⁹ Jange di móhu ba zohu ya jö'i xoge ár nxidi ar ximhài. Uthu da dengagi'ü n'ehe, ne xixthehü hár thuhu ar Dada, ar T'ü ne ár Hñö Jö.

²⁰ Ne utwabihü da 'yot'a gatho ngu nö'ö xta 'bep'ahü. Ne nuga hyax'mü ga 'bühwihü gatho ya pa di 'bütä ar ximhài. Dá njap'ü.

Ar hoga mhö bi 'yot'a AR MARKO

*Ar Xuwa Xixthe mi mönga ar hoga mhö
(Mt. 3:1-12; Lk. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ Á r ndüi ár hoga mhö ar Hesukristo ár T'u Jö.

² Ngu bi 'yot'a ar m'ehni Isaia:

Hyandi di pehna ma m'ehni da m'et'o habu gi pa,
da m'et'o da hyok'a ar 'ñu.

³ Á r mhafi n'a togo enga har ot'at'ohö:

Hyojwu ár 'ñu ar tsi Hmu; jömfu habu da thogi.

⁴ Ar Xuwa mi xixthe ya jö'i har ot'at'ohö, ne mi xipabi ar hoga mhö, ne nuyü nda 'yot'wa
yá ntso'mi ne nda mpumbabi yá ts'oki.

⁵ Ne mi ponga ya jö'i mi e nda zu ar Xuwa, gatho nu'u mi 'bu har hnini Herusalen ne nu'u
ma'ra ya hnini har hai Nhudea, mi damajöni yá ts'oki, ne mi xixthe'ö har döthe Hordan.

⁶ Ar Xuwa mi hö n'ar he xki njumpa ár xi n'ar meti ár thuhu kameyo ne xki m'e, ne mi
ngut'a n'ar ximhni, ha mi tsi ya mangak'oto ne ar t'afi mi t'inga har t'ohö.

⁷ Ne mi mönga ar hoga mhö mi enö:

—'Befa n'a xa tökagi ár ts'edi, hindi 'ñepkagi ga xot'wats'u ár thiza.

⁸ Nuga xta xixthe'ihu har dehe, ha nö'ö ma da xixthe'ihu hár Hñö Jö.

*Á r nxixthe ar Hesu
(Mt. 3:13-17; Lk. 3:21-22)*

⁹ Nuya pa'u ba e ar Hesu ba ponga har hnini Nasare har hai Ngalilea, ne bi xixthe ar Xuwa
har döthe Hordan.

¹⁰ Nep'u mi bongga har dehe, bi hyandi bi xo mhets'i, ne ár Hñö Jö ngu n'ar domtxu ba köi
bi zudi.

¹¹ Ne bi nheki n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i mi enö:

—Go ma hmöka T'u'i, gi jakagi ga njohya.

*Ar ts'ondöhi mi tsata ar Hesu
(Mt. 4:1-11; Lk. 4:1-13)*

¹² M'efa ár Hñö Jö bi zixa ar Hesu har ot'at'ohö.

¹³ Ne ba 'buhnu yon'ate mpa, har ts'ondöhi mi tsatnu. Ba 'bu mameda ya zu'we, ha nuyá
enxe Jö mi pepabi.

*Ar Hesu bi du'ma ár 'befi
(Mt. 4:12-17; Lk. 4:14-15)*

¹⁴ Nú'mu mi njot'a ar Xuwa har fadi, ar Hesu bi menga Ngalilea mi mömba ár hoga ts'ut'wi
Jö.

¹⁵ Mi enö njawa:

—Xi zo ar pa xki mhö, ne ár ts'ut'wi Jö 'bap'utho. 'Yothwu ár ntso'mi, ne ñ'emüihu ar hoga
mhö.

*Ar Hesu bi zohna goho ya nguxhwö
(Mt. 4:18-22; Lk. 5:1-11)*

¹⁶ Mi káta hár ñöni ar ñhönthe Ngalilea, ne bi hyanda ar Simu ne ar Andre ár jödöp'u, mi
köt'a yá nt'ats'i har dehe, ngetho ma ya nguxhwö.

¹⁷ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ba e gi tēngagihu, ne ga ex'ahu gi juxu ya jö'i.

¹⁸ Dama bi zop'u yá nt'ats'i'u bi deni.

¹⁹ Bi ñ'o man'a tsi tui ar Hesu, ne bi hyanda ar Hakobo ne ar Xuwa ár jödöp'u'ö, yá t'u ar
Sebedeo. Nuyü mi tohnu har motsa mi pot'a yá nt'ats'i.

²⁰ Dama bi zohni, ne nuyü bi zop'u ar Sebedeo yá dada'u, mi tohwi yá 'bego har motsa,
ne bi deni.

*N'ar ñ'ohö mi nthexkwi n'ar ts'ondöhi
(Lk. 4:31-37)*

²¹ Bi zoñ'u har hnini Nkapernaum, ne ar pa ntsaya bi yut'a ar Hesu ha yá nijö ya xodyo
mi uti.

²² Nu'u togo mi ots'e mi 'yoda ár nt'uti, ngetho mi ñö ngu n'a pe'sa ár ts'edi, hinge ngu
nuya böt'ofö.

²³ Ha mi 'buhnu n'ar ñ'ohò ha yá nijò'u mi nthexkwi n'ar ts'ondöhi, n'a mbi hyexa n'ar mhafi,

²⁴ bi 'ñenö:

—Tema gi pekwa, Hesu me Nasare. Hage xka e gi hwatkagihe. Di pödi togo'i, ár hoga T'u Jö.

²⁵ Nunar Hesu bi zui ne bi 'ñembabi:

—Kot'a ri ne, ne ponì hye nunar ñ'ohòny.

²⁶ Ha nunar ts'ondöhi bi hwò'sa nunar ñ'ohò, ne bi hyexa n'ar mhafi bi boni bi zop'u.

²⁷ Gatho xa mi 'yotho, ne mi ñöxhnatho mi eñ'u:

—Ter mehnupya. Tema 'ra'yo nt'utinü 'mü. Pe'sa ar ts'edi 'bepa ya ts'ondöhi, ne nuyü ote.

²⁸ Ne ngut'a bi nunga ár 'bede xoge há r nthet'i ar hai Ngalilea.

Ar Hesu bi othebi ár to ar Simu Pedro

(Mt. 8:14-15; Lk. 4:38-39)

²⁹ Mi bongá há r nijò'u, bi ma há r ngu ar Simu ne ar Andre, bi mewi ar Hakobo ne ar Xuwa.

³⁰ Ha nunár to ar Simu mi 'benü mi the ar mpat'i, ne ngut'a bi nsipabi ar Hesu.

³¹ Nu'mü bi wat'i bi mipa ár 'ye bi guts'i, ne dama bi hñoka ár mpat'i, ne bi nangi mi umbabi te nda zi'u.

Ar Hesu bi othe nze ya dathi mi yu ar hyadi

(Mt. 8:16-17; Lk. 4:40-41)

³² Mi taknde, ja xki yu ar hyadi, ba ts'impa gatho ya dathi ne nu'u mi nthexkwi ya ts'ondöhi.

³³ Gatho ya mengunü xa mi ñ'ent'i bi wat'a har goxthi.

³⁴ Ne bi othe nze ye tsant'ò ar hñeni mi pets'i, ne bi 'yenga nze ye ya ts'ondöhi, ne himi hegi nda ñö, ngetho mi pö'u togo'ö.

Ar Hesu bi ñ'o xoge har hai Ngalilea mi mönga ar hoga mhö

(Lk. 4:42-44)

³⁵ Ár hyax'ö ar Hesu bi nanga n'itho nú'mü mi nxuitho, bi ma ba apa Jö ha n'ar hai hinto mi 'bui.

³⁶ Ar Simu ne nu ma'ra mi ñ'owi, bi ma ba honi.

³⁷ Ne mi ñeni bi 'ñembabi:

—Gatho ya jö'i hoñ'a'i.

³⁸ Nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Möhö ma ga tsoñny ma'ra ya hnini ha ya nthet'i, ga xipabi'u ar hoga mhö n'ehe, ngetho ge'ö xta ehe.

³⁹ Ne bi ñ'o xoge Ngalilea, mi kut'a ha yá nijö, mi mönga ar hoga mhö ne mi engá ya ts'ondöhi.

Ar Hesu bi othe n'a mi tsu ar tsit'ando'yo

(Mt. 8:1-4; Lk 5:12-16)

⁴⁰ Ba e n'ar ñ'ohò mi tsu ar tsit'ando'yo, bi ndandihmö ne mi apa ar möte mi embi:

—Nu'mü gi ne, da tsá gi othegi.

⁴¹ Ne ar Hesu bi ko ár nhwéki, bi maka ár 'ye bi hñu'spabi, ne bi 'ñembi:

—Hö, di ne ga othe'i. Dá dix'a'i.

⁴² Nu mi mönga njap'u, nu ar tsit'ando'yo dama bi hyegi, ne bi dits'i.

⁴³ Nu'mü xa mi pembabi, ne bi mehni nda ma.

⁴⁴ Ne bi 'ñembabi:

—Ha gi ode, hinto ma gi xipabi. Hönse di ma ba ñ'udi da hyant'a ar möjö. Ne gi hñöxa ar m'öñho, gi jut'a ri nt'axki ngu bi mönga ar Moise, njap'u da bö'u xi dix'i.

⁴⁵ Ha nu mi ma'ö, xa to gatho mi xipabi, ne bi 'yonga ar 'bede nö'ö tema xki thogi. Jange ar Hesu himi tsá nda yut'a har hnini xiñho. Mi kota ha ya hai hinto mi 'bui, ne ka mi panü ya jö'i ma nda züdi. Nuya jö'iyü hagatho ya hai mi ehe.

2

Ar Hesu bi othe n'ar dathi xki nza ár ndo'yo

(Mt. 9:1-8; Lk. 5:17-26)

¹ Xki tho 'ra ya tsi pa, ne ar Hesu bi yut'a man'agi har hnini Nkapernaum, ne bi födi mi 'buhnu har ngu.

² Ne dama bi wat'a nze ye ya jö'i. Himi tsüdi nda yut'a har ngu, mödi nda m'ata har goxthi, ne nunü mi xipabi ar hoga mhö.

³ Nu'mü ba e 'ra ya ñ'ohò mi honi, mi tsi n'ar ñ'ohò xki nza ár ndo'yo, mi njunga goho mi muts'i.

4 Nuya jö'i xa mi nzeze, himi tsá nda yut'i. Jange bi xos'u n'a xeni ár m'et'e ar ngu, ne ka bi gö'mnu har oki nunar fidi mi oxa ar ñ'ohó xki nza ár ndo'yo.

5 Ar Hesu mi hyandwa yá jamfi nu'u togo mi tsihi, bi ñ'emba ar ñ'ohó xki nza ár ndo'yo:
—Ndada, xi mpump'a ri ts'oki.

6 Mi 'buhnu 'ra ya böt'ofó, mi 'yoxa njap'u mi ense ha yá mfeni:

7 Yo'ó ñó njap'unu. Ts'okwa Jö. Hinjo'o man'a tsá da pungya ts'oki, honse Jö.

8 Ar Hesu mi pót'watho yá mfeni ne te gatho mi beñ'u, jange bi ñ'embabi:
—Yo'ó te gatho gi benthu ha ri mfenihu.

9 Tamar ñ'hembabi ga embabi nunar ñ'ohónu xi nza ár ndo'yo: Xi mpump'a ri ts'oki, wa ga embabi: Nangi, juxa ri fidi, di ma.

10 Pöhupya, Nö'ó Togo ba e bi Njö'i pe'skwa ar ts'edi har ximhai da pungya ts'oki, nuhu teme ma ga pefi.

Ne bi ñ'emba nö'ó togo xki nza ár ndo'yo:

11 —Nu'ge di xi'a'i: Nangi, juxa ri fidi, di ma ri ngu.

12 Nu'mú nö'ó dama bi guxa ár fidi, bi thota mada da ya jö'i bi ma. Gatho xa mi 'yotho mi nsundabi Jö mi eñ'u:

—Hiñham'u xta hanthu n'ar nt'udi njanu.

Ar Hesu bi zo ar Lebi nda deni

(Mt. 9:9-13; Lk. 5:27-32)

13 M'efa ar Hesu bi mengi bi ma har ñönthe, ha nuya jö'i mi e nda zudi, ne nö'ó mi uti.

14 Nú'mú mi thohnu, bi hyanda ar Lebi ár t'u ar Alfeo, mi huxnu habu mi njut'a ar bojö mi jot'a ya ndö, ne bi ñ'embabi:

—Ba ehe tɛngagi.

Ha nö'ó bi nangi bi deni.

15 M'efa ar Hesu bi ma hár ngu ne bi hñu har mexa. Bi wat'a nzeze ya njotbojö ne ya 'yot'ats'oki, mi huhwi ar Hesu mahyegiwi yá maxte, ngetho mi ja nzeze togo xki deni.

16 Ha nuya böt'ofó ne ya denga'bepeate, mi hyandi mi ñungwi ya njotbojö ne ya 'yot'ats'oki, bi ñ'emba yá maxte:

—Tema di bompnyanu, ñungwi ya njotbojö ne ya 'yot'ats'oki.

17 Ar Hesu mi 'yo njap'u, bi ñ'embabi'u:

—Nu'u 'yomaño hingi hongá togo da othe, ha nu'u hñeni hö, hoñ'u. Hinxta e ga zo ya hogajö'i, xta e ga zo ya 'yot'ats'oki da 'yot'wa yá ntso'mi.

Ar Hesu bi t'amba ar behé

(Mt. 9:14-17; Lk. 5:33-39)

18 Nuyá maxte ar Xuwa Xixthe ne yá maxte ya denga'bepeate, xki nzöi mi bé'u. Jange n'agi ba e 'ra, bi 'yamba ar Hesu:

—Yo'ó yá maxte ar Xuwa Xixthe ne yá maxte ya denga'bepeate behé, ha nuya ri maxte hingi behyu.

19 Ar Hesu bi ñ'embabi:

—Hage tsá da bë nu'u togo xi ts'ohna ha n'ar ngo ne huhwi nö'ó togo xi nthöti. Hingi tsá da behyu, ngetho 'buhwi togo xi nthöti.

20 Xta zohmö ya pa da ts'imbabi; nu'mú hö, xi inda nehmö, da behyu.

21 Hinjo'o togo ju n'ar 'ra'yo m'ot'e pta n'ar ze dutu. Ngetho nu xta yut'a ar 'ra'yo m'ot'e, da gut'a ar ze dutu ne da xe döta xeni.

22 Hinto xit'a ar 'ra'yo t'afi ha ya ze ximhni. Ngetho nu'mú da jap'u, nunar 'ra'yo t'afi da xeka ya ze ximhni, ar t'afi da nö'mi ne da m'e ya ximhni. Jange ar 'ra'yo t'afi nsit'a ha ya 'ra'yo ximhni.

Yá maxte ar Hesu bi doka ya ngö't'ei har pa ntsaya

(Mt. 12:1-8; Lk. 6:1-5)

23 N'ar pa ntsaya ar Hesu bi tho ha ya hwöhi. Nuyá maxte nú'mú mi thohnu, bi ndui bi dokwa yá ngöhö ya t'ei.

24 Nu'mú nuya denga'bepeate bi ñ'embabi ar Hesu:

—Ndimhö, yo'ó pehyu nö'ó hingi ho da me har pa ntsaya.

25 Nö'ó bi ñ'embabi'u:

—Ha hinxa nehu nö'ó bi me ar Dabi nú'mú mi the ar ñhuni, ne bi zuhwi ar thuhu gatho nu'u mi ñ'owi.

26 Bi yut'a hár nijö Jö nú'mú mar döngamöjö ar Abiatar, ne bi zi ya thuhme xki 'bo'spa Jö, nö'ó hingi ho to gatho da zi, honse ya möjö. Ne himbi zise'ö, bi hyemba yá ñ'owi.

27 Ne ar Hesu bi ñ'embabi'u n'ehe:

—Nunar pa ntsaya bi thoki ngetho mi hong'a ar ñ'ohó, hinga ar ñ'ohó bi thoki nge'ö mi hong'a ar pa ntsaya.

²⁸ Jange Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, gehnu ár Hmu ar pa ntsaya.

3

*Ar ñ'ohó xki 'yot'a ár 'ye
(Mt. 12:9-14; Lk. 6:6-11)*

¹ Man'agi ar Hesu bi yut'a ha yá nijó ya xodyo, ne mi 'buhnu n'ar ñ'ohó xki 'yot'a n'ár 'ye.
² Ne nuya jö'i mi öthó, mi ne nda hyandi ha nda othe nunar dathi har pa ntsaya, ne nda dini te nda hyox'u.

³ Nu'mú nö'ö bi ñemba ar ñ'ohó xki 'yot'a ár 'ye:

—Nangi, 'ba madetho.

⁴ Ne bi 'yamba nu'u mi 'buhnu:

—Teme xiñho da t'ot'a har pa ntsaya, ar ñho wa ar ts'om'ui. Ha da t'othe n'ar dathi, wa da thegi da du.

Gatho bi ñhetho.

⁵ Nu'mú nö'ö bi mbo ár kwé bi ñhanda hár nthet'i, bi du ár müi ngetho xa mi kotyá müi, ne bi ñemba nunar ñ'ohó:

—Maka ri 'ye.

Nö'ö bi maki, ne dama bi dits'i bi m'ui xiñho.

⁶ Nu mi bong'a ya denga'bepeate, bi ñ'ut'wi yá ñ'ohu ar Erode hanja nda tsá nda hyo'u.

Nzeyé ya jö'i mi 'buhwi ar Hesu hár ñöni ar ñhonthé

⁷ Ha nu ar Hesu bi me'wi yá maxte hár ñöni ar ñhonthé. Ne bi denga nzeyé ya jö'i, ya me Ngallilea, ya me Nhudea,

⁸ ya me Herusalen, ya me Idumea, nu'u mi 'bu 'randi ar döthe Hordan, ne nu'u mi 'bu hár nthet'i ar hnini Tiro ne ar Sidon. Xki zo yá gu'u mi ot'a ya döta nt'udi, nzeyeyu ma ba k'öni.

⁹ Ar Hesu bi ñemba yá maxte nda ñhok'u di pe'sa n'ar motsa nú'mü mi mahyoni nda bots'e, ne hinga nda 'yent'a ya jö'i.

¹⁰ Ngetho xki othe nzeyé ya jö'i, jange gatho nu'u mi hñeni, xa mi ñ'ent'i mi ne nda dani.

¹¹ Ha nuya mi nthexkwi ya ts'ondöhi, nú'mü nda hyandi, mi ndandihmó hár wa'ö, ne mi mafi mi eñ'u:

—Nu'ge go ár T'u'i Jö.

¹² Nö'ö xa mi tsui hinga nda möñ'u togo'ö.

*Ar Hesu bi hwahna nu'u 'ret'amayoho yá mpote
(Mt. 10:1-4; Lk. 6:12-16)*

¹³ M'efa bi boxa har t'ohó, ne bi zohna nu'u togo mi ne'ö, ne nuyu bi ma ba tsudi.

¹⁴ Ne bi hñuxa 'ret'amayoho nda ñ'owi, ne nda me'ni ma nda mönga ar hoga mhö.

¹⁵ Ne nda me'sa ar ts'edi nda othe ya hñeni, ne nda 'yenga ya ts'ondöhi.

¹⁶ N'a'u ar Simu nö'ö bi hñu'spabi ar Pedro,

¹⁷ ar Hakobo ár t'u ar Sebedeo, ne ar Xuwa ár jödö ar Hakobo, gehyu bi thu'spabi ya Boanerges, ne da 'ñenö: Ya bötsi di hñöxa ár hñeti ar ñuni;

¹⁸ ar Andre, ar Lipe, ar Bartolo, ar Teo, ar Toma, ar Hakobo ár t'u ar Alfeo, ar Tadeo, ne ar Simu togo xki ñ'owi nu'u mi ntuhni mi ñonga ár hnini,

¹⁹ ne ar Huda Iskariote nö'ö togo bi da. Ne mi wadi bi hwañ'u, bi menk'u habu mi 'bu'u.

*Ar ñömañ'u t'emba ár Hñö Jö
(Mt. 12:22-32; Lk. 11:14-23)*

²⁰ Nu mi zqñ'unu, xa bi wat'a ra nzeyé ya jö'i man'agi, himi hegi nda ñuni.

²¹ Nu mi 'yo yá mëni ar Hesu, ba e'u nda zits'i, ngetho mi eñ'u xi 'be ár mfeni.

²² Nuya bö't'ofó xki ñe Herusalen mi eñ'u mi pe'sa ar Belsebu, ne mi hömpa ár ts'edi ár ndö ya ts'ondöhi, njap'u mi enga ya ts'ondöhi.

²³ Ar Hesu bi xipabi nda wat'a ya jö'i, ne mi ut'u m'ede, mi enö:

—Hanja tsá ar ts'ondöhi da ñ'ense.

²⁴ Nu'mü n'ar hnini da ntunse, da nhwati.

²⁵ Ne nu'mü nu'u togo 'bu ha n'ar ngu da ntunse, da ñhege.

²⁶ Ne nu'mü ya ts'ondöhi da mpo'kwé ne da ñhege, da nhwatase.

²⁷ Hinto tsá da yut'a hár ngu n'ar ñ'ohó xa ja ár ts'edi, ne da bëpa yá ñho nu'mü hinxi xot'e m'et'o. Nú'mü xta wadi da xot'e hö, da tsá da bëpa yá ñho.

²⁸ Xa majöni di xi'ahu, gatho yá ts'oki ya meximhai ma da mpumbabi, ne tsant'ö ar ts'ate xi mö.

²⁹ Ha nö'ö togo da 'yemba ar ñömañ'u ár Hñö Jö, hinda ma da mpumbabi. Xi t'ekwabi ar mfei hiñham'u da thege.

³⁰ Bi 'ñembabi njap'u ngetho xki 'ñeñ'u: Xi nthexkwi n'ar ts'ondöhi.

*Ár nönö ne yá jödö ar Hesu
(Mt. 12:46-50; Lk. 8:19-21)*

³¹ M'efa ba ehñu ár nönö ne yá jödö, himbi tho'u, bi gota nthi, ne bi meñ'u togo nda zofo.

³² Nu'u togo mi hu har nthet'i habu mi hu'ö, bi 'ñembabi:

—Ri nönö ne ri jödö bi 'ba nthi, hoñ'a'i 'nö.

³³ Ne nö'ö bi dödi:

—Togo ma nönö ne ma jödö.

³⁴ Bi k'öt'a nu'u mi hu hár nthet'i'ö, ne bi 'ñenö:

—Xi 'bukwa nu'u togo ma nönö ne ma jödö.

³⁵ Ngetho gatho nu'u togo ot'a ngu mönga Jö, go gehyu ma jödö, ma nju ne ma nönö n'ehe.

4

*Ár 'bede ar mot'i
(Mt. 13:1-23; Lk. 8:4-15)*

¹ Ar Hesu bi du'ma man'agi bi uta ya jö'i har ñönthe. Ne bi got'atho nzeýe ya jö'i, xa mar nzeýe. Jange nö'ö bi yut'a har motsa ne ka bi hñuxñu, ha gatho ya jö'i mi 'bata har ñönthe.

² Ne te gatho mi ut'u m'ede, ne njap'u mi utwabi'u ár nt'uti, bi 'ñembabi'u:

³ —'Yoxu nö'ö ma ga xi'ahü: N'ar mot'i bi böni ma ba mpot'i.

⁴ Ne nú'mu mi mpot'i, n'a tui bi zo har 'ñu, ba e ya ts'int'su bi go bi za.

⁵ Man'a tui bi zo ha ya do habu himi köxa nzeýe ar hai. Ngut'a bi k'ont'si ngetho himar mpidi ar hai.

⁶ Nú'mu mi böxa ar hyadi, bi hwixki, ne bi 'yot'i, ngetho himi tsá nda nunga yá 'yu.

⁷ Man'a tui bi zo habu mi ja ya 'mini. Ne nu mi te nuya 'mini, bi xuhña bi ot'i ne hinte bi uni.

⁸ Man'a tui bi zo habu mar ñho ar hai, ne bi unga n'ar hoga sofo, bi k'ont'si ne bi te. Bi unga n'atema'ret'a, hñun'ate ne n'anthebe n'a ngu n'a ar 'bai.

⁹ Ne bi 'ñembabi'u:

—Nö'ö togo tu ár gu, dá 'yoxa nö'ö di mö.

¹⁰ Nú'mu mi m'use nu'u mi teni ne nu'u 'ret'amayoho yá mañte, bi 'yambabi tema ndi bönga nunar 'bede'ö.

¹¹ Ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahü xi ut'ahü Jö nö'ö hinxi fö mam'et'o tengu ár ts'ut'wi, ha nu ma'ra hindi ñ'ohü, di utam'ede.

¹² Ne xta hyandi, hinda bödi ter me'ö, nu xta 'yode hinda zo yá mfeni, njap'u hinda 'yot'wa yá ntso'mi, ne da mpumbabi.

¹³ Ne bi 'ñembabi'u:

—Ha hingi pöñu tema di bönga nunar 'bedenü. Hanja ma gi pöñu tema di bönga gatho nuya 'bede 'mu.

¹⁴ Nunar mot'i, gehñu nö'ö togo xanga ár mhö Jö.

¹⁵ Nö'ö te 'bot'i bi zo har 'ñu, njangu nu'u togo xi nsipa ár mhö Jö. Ne xta wadi da 'yode, ngut'a da 'ñep'u ar ts'ondöhi, ne da hñömba nunar mhö xki zomhö ár müi.

¹⁶ Njap'utho nö'ö bi 'bot'a ha ya do, nú'mu xta nsipa ar mhö, njohya da hñöni.

¹⁷ Ha hinxi nunga yá 'yu, jange ngut'a da 'yot'i nu xta 'ñepabi ya thogi ne ya nt'utsa ngetho temba ár mhö Jö, dama da 'wege.

¹⁸ Ha nö'ö bi 'bot'a habu mi ja ya 'mini, ñheñwi nu'u togo xi 'yo ár mhö Jö,

¹⁹ ne tupár müi gatho nö'ö te jawa har ximhai. Ne ñhegi da ka ar bojö ne gatho nu ma'ra te hyoke, ne da hwata ar mhö xki zo hár müi, njangu ar t'ei hinte bi uni.

²⁰ Ha nu ma'ra bi zo habu mar ñho ar hai. Ge'u togo xi 'yo ár mhö Jö, ne da hñöni xiñho, njangutho nu'u bi unga ar hoga sofo, 'ra n'atema'ret'a, ma'ra hñun'ate, ne ma'ra n'anthebe n'a ngu n'ar 'bai.

*Gatho nö'ö t'ot'a ñ'öntho, n'ar pa ma da födi
(Lk. 8:16-18)*

²¹ Ar Hesu bi 'ñembabi'u n'ehe:

—Hage da thö n'ar ñot'i ne da jo'ma ha n'ar hwada, wa da 'bo hai n'ar fidi. Hage hinda t'exa har mfox'yo.

²² Njap'utho n'ehe, gatho nö'ö t'ot'a ñ'öntho, n'ar pa ma da födi, ne ma da böxa gatho nö'ö xi jo'mi.

²³ Nö'ö togo tu ár gu, dá 'yoxa nö'ö di mö.

²⁴ Ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Hyanthū xiñho tema gi ohū, ngetho nu'mū gi kwathū xiñho nö'ö nsi'ahū, ma da thus'ahū ár nzeye.

²⁵ Ngetho nö'ö togo pets'i, ma da thu'spabi ár nzeye, ha nö'ö hinte pets'i, da thömba nö'ö beni mi pe'shmö.

Ar 'bede hanja te ar 'bot'i

²⁶ Ar Hesu bi 'ñembabi n'ehe:

—Ár ts'ut'wi Jö ñhēhwi ngu n'ar ñ'ohō pont'ei har hai.

²⁷ Da ñ'öhō ne da nangi, parxui pots'e ne te, mödi hingi pödi hanja.

²⁸ Ngetho nunár ñhose ar hai unga ar sofo: m'et'o ar donitho, m'efa da ngöhö, ne nuya ngöhö da ñuxa ya t'ei.

²⁹ Ne nu xta ñöts'i, ngut'a da mfota ar t'exū, ngetho xi zō ar sofo.

Ár 'bede ar ndamurtasa bi 'bot'i

(Mt. 13:31-32; Lk. 13:18-19)

³⁰ Bi 'ñembabi n'ehe:

—Tema ga emfū di hñōxa ár ts'ut'wi Jö, wa tema 'bede ga hejwū.

³¹ Ñhēhwi n'ar ndamurtasa, nu'mū xta 'bot'i xa tsi t'ulo, tōta gatho nu ma'ra.

³² Ha nu xta te, töpa ár döta ma'ra ya k'ani. Ne xa di döta yá 'ye, nuya ts'int's'ū hokyá m'afi ha yá xudi.

Teme mi japa ar Hesu ya 'bede

(Mt. 13:34-35)

³³ Ar Hesu mi mönga nzeye ya 'bede nguyū. Njap'ū mi utwa ya jö'i ár mhö Jö, njangu mi tsā nda zo yá mfeni'ū.

³⁴ Nu'mū himar 'bede, hinte mi xipabi'ū, mödi yá mašte mi ot'wa ar 'ñu tema ndi boni, nú'mū mi 'buse'ū.

Ar Hesu bi japa ar 'yomndöhi bi ntsaya

(Mt. 8:23-27; Lk. 8:22-25)

³⁵ Nor pa'ö mi nxui, bi 'ñemba yá mašte:

—Ma ga thohū 'randi.

³⁶ Bi 'ñe ya jö'i, ne har motsa habū mi kü'ū, bi ma'ū. Mi 'buhñū ma'ra ya motsa n'ehe.

³⁷ Nú'mū mi kü har dehe, bi ñ'o n'ar 'yomndöhi, ne xa mi ensa ar dehe har motsa, 'butho nda kü'mi.

³⁸ Ne ar Hesu mi 'benga hár xūtha ar motsa mi öhö, xki gaxa ár ñö ha n'ar huhni. Bi ma ba t'a, ne bi t'embabi:

—Utate, ha hingi handi ma ga kuhū.

³⁹ Ne bi nank'ö bi zū ar ndöhi, ne bi 'ñemba ar ñhōnthe:

—Ñhe, ntsaya.

Ne bi ntsaya ar ndöhi, ne gatho bi ñhetho.

⁴⁰ Ar Hesu bi 'ñemba yá mašte:

—Yo'ö xa gi ntsuhū. Hanja hingi ñ'emūihū.

⁴¹ Nu'mū xa bi zū n'ar mbidi, ne mi enga n'a ngu n'a'ū:

—Togo'munū. Ar ndöhi ne ar ñhōnthe öte te 'bepabi.

5

Ar ñ'ohō me Gadara xki nthexkwi ya ts'ondöhi

(Mt. 8:28-34; Lk. 8:26-39)

¹ Bi 'rañ'ū 'randi ar ñhōnthe, bi zoñ'ū ha yá hai ya me Gadara.

² Ne nu mi gö ar Hesu har motsa, dama ba e bi zū n'ar ñ'ohō xki 'ñe ha ya t'agi, mi nthexkwi n'ar ts'ondöhi.

³ Nunar ñ'ohōñū mi 'bū ha ya t'agi, ne hinto mi tsā nda xot'e, himi öta ya nthöhöbojö.

⁴ Ngetho hinga n'agitho xki nthöt'a ya nthöhöbojö, ne nö'ö mi xeki ne mi kunt'a ya bojö, hinto mi tsā nda döhö.

⁵ Ne hyax'mū, parxui mi 'yo mi hexya mhafi ha ya t'ohō ne ha ya t'agi, ne mi ju ya do xa mi ntsense.

⁶ Nu mi hyanda ar Hesu mi e yap'ū, bi nixt'i ba e bi ndandihmö hár wa.

⁷ Ne mi mafi nts'edi mi enö:

—Te gi hongwa Hesu, ár T'ū'i Jö bi 'bū mhets'i. Di et'a Jö, di a'i hingi 'raka ar mfei.

⁸ Ngetho ar Hesu mi embabi:

—Ts'ondöhi, hye nunar ñ'ohonũ.

⁹ Ne bi 'yambabi:

—Temar hu'i.

Ne bi dödi bi 'ñenö:

—N'a mut'i, ngetho di nzeyeye.

¹⁰ Ne xa mi apa ar möte, hinge nda mehni nda ma ma'ra ya hai'u.

¹¹ Get'unũ mi 'yonũ nzeyeye ya ts'udi mi ñunga har ngwani.

¹² Gatho nuya ts'ondöhi mi apa ar möte ar Hesu mi embabi:

—Penkagihe ma ga kuthe ha ya ts'udiyu.

¹³ Ne ar Hesu bi umba ar seki. Nuya ts'ondöhi bi boni bi ma ba kut'a ha ya ts'udi. Nuyu mi tsu ngu n'atenthebe, ne gatho bi ñho har ma'ye, ma ba tso har ñhonthe, bi jöt'a gatho.

¹⁴ Ne nu'u togo mi su ya ts'udi, bi nixt'i ma ba xipa ya jö'i mi 'bu har hnini ne har nthet'i. Ne bi bong'a ya jö'i, ma ba handa te xki thohnũ.

¹⁵ Ba e bi k'önga ar Hesu'u, ne bi hyant'u mi 'buhwinũ nõ'ö togo xki nthexkwi ar mut'i ya ts'ondöhi, mi huhnũ xki hye ar dutu ne mi ja ar mfeni. Nu'mũ, xa bi zu'u.

¹⁶ Ne nuya togo mi 'buhnũ, ne bi hyanda tema xki ja nõ'ö togo mi pe'sa ya ts'ondöhi ne ya ts'udi, mi petwa nu ma'ra.

¹⁷ Ne nuya jö'i bi ndui bi 'yapa ar möte ar Hesu nda manũ nda zokwabinũ yá hai.

¹⁸ Ne mi boxa ar Hesu har motsa, nõ'ö ar ñ'ohö xki nthexkwi hmö ya ts'ondöhi, mi apa ar möte nda hyegi nda mewi.

¹⁹ Nö'ö himbi hyegi, ne bi 'ñembabi:

—Di ma ri ngu ne ba tsu ri mēni. Petwabi hangu ya döta nt'udi xi 'yot'a ar tsi Hmu, ne hanja xi mes'a ar nhwēki.

²⁰ Ne bi ma, bi ndui bi metwanũ Ndekapoli tengu ar döta ya nt'udi xki hwēkwa ar Hesu, ne gatho xa mi 'yotho.

*Ár t'inxu ar Hairo, ne ar 'behñö bi damba ár pat'i ar Hesu
(Mt. 9:18-26; Lk. 8:40-56)*

²¹ Bi 'raxa man'agi ar Hesu 'randi ar ñhonthe ha n'ar motsa. Bi wat'a ra nzeyeye ya jö'i, ne nõ'ö mi 'bata har ñonthe.

²² Ne ba e n'ar ndö ha yá nijö ya xodyo mar thuhu ar Hairo, mi hyandi bi ndandihmö hár wa.

²³ Ne xa mi apa ar möte mi embabi:

—Ma t'inxu ntsawí ar ndöte. Ba e gi hñuxa ri 'ye gi othe ne da nte.

²⁴ Bi mewi 'mu. Ra nzeyeye ya jö'i mi teni, ne nuyu xa mi ts'its'i.

²⁵ Ja mi panũ n'ar 'behñö mi pe'sa 'ret'a ma yonjeye mi xot'wa ya ji.

²⁶ Xa mi ñ'uda ar m'ui. Xki k'önga nzeyeye ya unga ñ'ethi, xki de gatho nõ'ö mi pēts'i ne hinte mañho xki dini, hõñse mi ts'a'ye hyax'mũ.

²⁷ Nu mi 'yode mi nhõnga ar Hesu, bi yut'a mada ya jö'i, ne ba e hár xũtha bi damba ár pat'i.

²⁸ Ngetho mi ense: Nu'mũ mödi hõñse ga thambahmö ár pat'i, da dixkagi.

²⁹ Ne n'agitho bi k'u nuya ji, ne bi zã hár ndo'yo xki hñõka nunar ugi'ö.

³⁰ Ar Hesu dama bi zã xki bong'a ar ts'edi hár ndo'yo, bi ñegi bi hyanda ya jö'i, ne bi 'ñembabi:

—Togo xi damga ma he.

³¹ Nuyá maxte bi 'ñembabi:

—Gi handi ts'is'a gatho ya jö'i, ne gi enö: Togo xi dañ'a'i.

³² Ha nõ'ö mi handa hár nthet'i mi honi togo xki 'yot'a njap'u.

³³ Nu'mũ nunar 'behñö, mi ntsu ne xa mi nhwöt'i, mi pö'ö tema xki mēfi, ba e bi ndandihmö hár wa'ö, ne bi datwa majöni.

³⁴ Ha nõ'ö bi 'ñembabi:

—Ma tsi t'inxu, nuna ri jamfi xi max'i xi dix'i. Di ma ter entho, xi hñõka ri ugi.

³⁵ Hinxki watho nda ñö, ba e 'ra xki 'ñe hár ngu ar ndö yá nijö ya xodyo, ne bi 'ñembabi:

—Yo gi hõkwa ár 'befi ar Utate. Xi du ri t'inxu.

³⁶ Mi 'yõ ar Hesu, bi 'ñemba ár ndö ar nijö:

—Yo gi ntsu. Hõñse ñ'emui.

³⁷ Ne hinto bi hyegi nda ñeni, hõñse ar Pedro, ar Hakobo ne ar Xuwa ár jödöp'u'ö.

³⁸ Ne bi ma hár ngu ar ndö'ö, ne bi hyanda ya jö'i xa mi nxint'i mi zoni ne mi mafi.

³⁹ Ne nu mi yut'i, bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö xa gi nxinthũ ne xa gi zoñhu. Nunar nxutsinũ hinxi du, ötho.

⁴⁰ Ha nu'u togo mi 'buhnũ mi thenthö. Nunũ bi 'yenga gatho, ne hõñse bi hyegi nda yut'a habũ mi 'bengar nxutsi ár dada, ár nõnõ ne nu'u mi ñ'owi.

- ⁴¹ Bi mipa ár 'yē ar nxutsi, ne bi 'ñembabi:
 —Talita kumi—di boni da 'ñenō: Nu'ge nxutsi, di xi'a'i gi nangi.
⁴² Ne dama bi nangi bi ñ'o. Nunar nxutsinū mi pe'sa 'ret'a ma yonjeye. Ne gatho nu'ū bi hyandi, xa bi 'yotho.
⁴³ Ar Hesu xa bi hñu'mba yá mui, hinto nda metwabi nō'ō xki thogi, ne nda t'umba te nda zi ar nxutsi.

6

Ar Hesu mi 'buhñu Nasare
 (Mt. 13:53-58; Lk. 4:16-30)

- ¹ Ar Hesu ba ponū bi ma ár hai, ne nuyá maxte mi teni.
² Mi zo ar pa ntsaya, bi ndui bi uta ya jō'i ha yá nijō. Ne nzeýe mi 'yode, xa bi 'yotho, ne mi eñ'u:
 —Ha xpa pōhñu gatho nō'ō mö. Tema mfōdi xi t'umbabinū. Hanja ot'a gatho nuya dōta nt'udiyu.
³ Ha hinga gehñu ar hyenza, ár t'ū ar Maria, ár jōdō ar Hakobo, ar Huse, ar Huda ne ar Simu n'ehe. Ha hindi 'buhwihūwa yá nju.
 Ne xa mi tsot'a yá mui.
⁴ Ha nunar Hesu mi embabi'u:
 —N'ár m'ehni Jō habu gatho nhumansu, ha nu hár haise hin'ō, ne hingi numansu yá mēni, ne hár nguse.
⁵ Ne himbi tsa bi 'yot'a nzeýe ya dōta nt'udinū, hōnse bi othe 'ra ya dathi mi hñu'spa ár 'yeyu.
⁶ Ne xa mi 'yotho hanja himi ñ'emui'u. Ne mi 'yo ha ya t'ulo hnini har nthet'i, mi uta ya jō'i.

Bi 'behna nu'ū 'ret'amayoho yá maxte
 (Mt. 10:5-15; Lk. 9:1-6)

- ⁷ M'efa ar Hesu bi zohna nu'ū 'ret'amayoho yá maxte, ne 'rama yoho bi mehni nda ma'u, ne bi umba ar ts'edi nda 'yenga ya ts'ondōhi.
⁸ Ne bi xipabi hinte nda hñōxa nda ñ'o har 'ñu. Hinte nda hñōxa ar 'rojō, wa te nda zi. Hinge nda nxō'sa ar bojō ha yá ngut'i, hōnse n'ar ndōho nda hñōts'i.
⁹ Nda dit'a yá thiza, ne hinge nda hñōxa yomponi ar dutu.
¹⁰ Ne bi 'ñembabi'u:
 —Nú'mū xki kuthū ha n'ar ngu, ka gi oxunū gatho ya pa gi 'buhñunū har hnini'ō.
¹¹ Nu habu hinda t'a'ahu ar seki, ne hinda ne da 'yox'ahu, poñhñunū ne hwōju ar fonthai xi wat'a ha ri wahu. Njap'u da bō'u hingi ho nō'ō te pe'u. Xa majōni di xi'ahu, nunar pa ma da thō'spa majōni nō'ō ar hnini'ō, ma da hñōnga n'ar dōta mfeji, di tōpa yá mfeji ya hnini Sodoma ne Gomora.
¹² Ne mi boñ'u mi xipa ya jō'i nda 'yot'wa yá ntso'mi.
¹³ Mi enga nzeýe ya ts'ondōhi, mi koxa ar nziki nzeýe ya dathi, ne mi othe'u.

Bi tho ar Xuwa Xixthe
 (Mt. 14:1-12; Lk. 9:7-9)

- ¹⁴ Ar ndō Erode bi zo ár gu gatho nō'ō mi ot'a ar Hesu, ngetho xki nunga ár thuhu gatho nuya hai'u. Ne mi enō:
 —Ar Xuwa Xixthe xi mengi xi nte zēi, jange pe'sa nor ts'edi'ō.
¹⁵ Ha ma'ra mi enō mar Elia. Ne ma'ra mi enō már m'ehni Jō, ngu nu ma'ra ya m'ehni mi 'bu mam'et'o.
¹⁶ Nu mi 'yō njap'u ar Erode bi 'ñenō:
 —Gehñu ar Xuwa togo da hekwá ár 'yuga xi mengi xi nte.
¹⁷ Ngetho geşe ar Erode xki mehna togo nda gu ar Xuwa, xki dōt'a ya bojō har fađi. Xki jap'u ngetho xki hñōkwahmō hinge nda m'uhwi ar Erodia, ár 'behñō ar Lipe ár jōdōp'ū'ō, xki zimbabi ne mi 'buhwi.
¹⁸ Ngetho ar Xuwa xki 'ñemba ar Erode:
 —Hingi ho gi 'buhwi ár 'behñō ri jōdō.
¹⁹ Ha nunar Erodia mi ōthō, mi ne nda hyohmō, ha himi tsa.
²⁰ Ngetho nunar Erode mi tsu ar Xuwa, mi pōdi mar hogajō'i ne hinte ma ts'oki mi tu, jange mi fats'i nda k'ont'i. Ne nú'mū mi oxa nō'ō mi mōñ'ō, himi pōdi te nda beni, ne mi johya mi ots'e.
²¹ Ha n'agi bi zo ar pa mi to'ma ar Erodia. Nú'mū mi dā ár dango ar Erode, mi umba n'ar t'oxi yá maxte mi ndōwi, ya ndōndogu ne ya ndōngi me Ngalileia.

22 N'a mbi yut'atho ár t'inxu ar Erodia bi nei, ne bi numañho ar Erode ne gatho nu'u mi huhwi har mexa. N'a mbi ñembatho nunar nxutsi:

—'Yaka gatho nõ'õ gi ne, ne ga 'ra'i.

23 Bi ñet'a made Jõ bi ñembabi:

—Gatho nõ'õ gi 'yakagi, ga 'ra'i. Di 'bui ga 'ra'a made ma ts'ut'wi di pets'i.

24 Mi bongá nunar nxutsi, bi ñemba ár nõnõ:

—Te ga apa ar ndõ.

Ne nunár nõnõ bi ñembabi:

—'Yapa da 'ra'a ár ñõ ar Xuwa Xixthe.

25 Nu'mú dama bi yut'a habu mi 'bu ar ndõ, ne bi 'ya njawa:

—Di ne gi 'raka n'agitho ha n'ar manza ár ñõ ar Xuwa Xixthe.

26 Ne nunar ndõ Erode xa bi zot'a ár mu. Ne himbi tsá bi ponga ár ne, ngetho xki ñet'a made Jõ, ne xki 'yoxa gatho nu'u mi huhwinu har mexa.

27 Jange n'agitho bi mehna n'ar ndogu nda hõmpa ár ñõ ar Xuwa.

28 Ar ndogu bi ma ba hekwa ár ñõ har fadi, ne ba hõmpabi mi o ha n'ar dõta manza. Ne bi datwa ar nxutsi, ha nuna bi thokwa ár nõnõ.

29 Nu mi 'yo yá maxte ar Xuwa tema xki thogi, ba e'u ne bi hñõ'spa ár ndo'yo ma ba agi.

Bi t'inga ngudminthebe ya jõ'i

(Mt. 14:13-21; Lk. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Númu ba penga yá maxte ar Hesu, bi ma ba tsu'õ, ne bi metwabi gatho nõ'õ xki me'u ne nõ'õ xki utwa ya jõ'i.

31 Ha nõ'õ bi ñembabi:

—Mõhõ har t'ohõ gi tsayahu n'a tsi tui habu hinto 'bui.

Xa nzeýe ya jõ'i ndi ma ne ndi ñehe, himi hegi nda ñuni.

32 Ne bi mase'u ha n'ar motsa, ndi ma habu hinto mi 'bui.

33 Ha nzeýe ya jõ'i bi hyandi mi ma'u, ne bi bõdi go mi gel'õ. Ba poñ'u ha ya hnini bi ma watho, ne bi dõhõ bi zoñ'u m'et'o habu ndi ma'u.

34 Ne nu mi gõ ar Hesu har motsa, bi hyandi xa mi nzeýe. Ne xa bi hwëki, ngetho mi ñehwi 'ra ya tsi deti hinte ñe ár ma'yo, ne bi mudí te gatho mi uti.

35 Númu mi nde, bi wat'a yá maxte ne bi ñembabi:

—Hinte jawa ya ngu har t'ohõ, ha bi nde.

36 Ñedi ma da hyonga te da ziyu har nthet'i ne ya t'ulo hnini, ngetho hinte höyu.

37 Ar Hesu bi dõdi ne bi ñembabi:

—Go gi umfu te da zi.

Bi dö'u:

—Habu ga tiñhe yonthebe mpa ar nthõhõ ga tañhe ya thuhme, ne ga 'wiñheyu.

38 Nõ'õ bi ñembabi'u:

—Hangu ya thuhme gi hõhu. Dí ma ba nuhu.

Ne mi bõdi bi ñeñ'u:

—Kut'a, ne yoho ya tsi hwõ.

39 Bi mõñ'õ nda nsipabi ya jõ'i nda hñudi mut'itho har k'angdoni.

40 Ne bi hñu'u bi 'yot'a ya mut'i nthebe, ne ma'ra ngudmi.

41 Nu'mú ar Hesu bi gu nuya kut'a ya thuhme ne nuya yoho ya hwõ, bi no'sa mhets'i bi jõpi. Bi heka ya thuhme, ne bi thokwa yá maxte bi hyemba ya jõ'i. Ne bi jap'u nuya yoho ya hwõ n'ehe.

42 Gatho ya jõ'i bi ñuni ne xa bi niñõ.

43 M'efa bi njo nuya xeni thuhme ne ya hwõ bi bongi, bi ñhu'sa 'ret'amayoho ya 'bõts'e.

44 Ha nu'u togo xki ñuni, mi tsu ngu ngudminthebe ya ñ'ohõ.

Ar Hesu mi yoda mañõ ar dehe

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:15-21)

45 M'efa ar Hesu bi xipa yá maxte nda boxa har motsa, nda m'et'o ndi ma'u Betsaida, mi 'bu 'randi har ngwani. Ha nõ'õ nda gohmõ nda ñ'ehwi ya jõ'i.

46 Ne mi wadi bi ñe'u, bi boxa har t'ohõ ma ba apa Jõ.

47 Nu mi nxu, ar motsa mi pa mateda ar ñhõnthe, ne nõ'õ mi 'buse har t'ohõ.

48 Mi hyanda yá maxte xa mar ñhembí nda ñ'õ har dehe, ngetho ar ndõhi mi ntõxkwi'u. Mi zo ngu ar hñumxudi, bi ma ba tsudi mi 'yoda mañõ ar dehe, ne bi 'yot'e ngu mi ne nda thothe.

49 Mi hyant'u mi 'yo har dehe, bi beñ'u mar pite, ne xa bi ma'u.

50 Gatho bi hyandi ne xa bi ntsu. N'agitho bi zofo ne bi ñembabi:

—Go gekaga, yo gi ntsuhu.

⁵¹ Ne bi boxkwi'u har motsa. Nu'mú bi nkót'a ar ndóhi, ne nu'u xa bi 'yotho, himi pödi te nda beni.

⁵² Ngetho hinxki zoda yá mfeni nú'mú mi japa ya thuhme bi xu, xa mar me yá mfeni.

*Ar Hesu bi othe ya dathi númu Genesare
(Mt. 14:34-36)*

⁵³ Mi zoñ'u 'randi ar dehe har hai Genesare, ka bi dötnu ar motsa.

⁵⁴ Ne nu mi gö'u, n'agitho bi bö ya jö'i go mar Hesu.

⁵⁵ Bi ne ya nguyu xoge har nthet'i nor hai'ö, ne bi ndui habu gatho mi ts'impa ya dathi mi kuxa ha ya fidi, habu nda nt'ode mi 'bu'ö.

⁵⁶ Ne habu gatho mi kut'a ar Hesu ha ya t'ulo hnini, ha ya döhni ne ha xki font'a ya ngu, mi ts'i ya dathi ne nda 'bö ha ya dö'nu. Ne nuyu honse mi adi nda thegi nda damba ar ñoni ar pat'i, ne gatho nu'u mi thambabi, mi thits'i.

7

*Nö'ö japi da ts'okar jö'i
(Mt. 15:1-20)*

¹ Nuya denga'bepeate ne 'ra ya böt'ofu xki 'ñe Herusalen, ba e bi wat'a habu mi 'bu ar Hesu.

² Ne mi hyant'u 'ra yá maxte ar Hesu hinge mi xu'ye nda ñuni, ne mi theñ'u.

³ Ngetho nuya denga'bepeate ne gatho ya xodyo xa mi tenga nunar nt'umbi xki zokwa yá pale, hinge nda ñuni nu'mú hinge nda nxu'ye xiñho.

⁴ Ne nú'mú nda menga har tai, m'et'o nda nxu'ye, ne ja nda ñuni. Hinge honse, bi gu ma'ra ya nt'umbi nda mefi, ngu ar sut'at'eni, ar sut'bada, ar sut'at'eni, ne nda menga yá fidi.

⁵ Bi 'yambabi 'mu ya denga'bepeate ne ya böt'ofu:

—Yo'ö ri maxte hingi temba yá nt'umbi ma palehu, ñuni hingi nxu'ye m'et'o.

⁶ Ar Hesu bi dötwabi'u ne bi ñembabi:

—Xa gar nemhñöhu. Majöni nö'ö bi 'yemp'ahu ar m'ehni Isaia xi t'ot'i njawa: Nunar hniniyu oxta mañö eñ'u eska ma nsu, ngetho himbi ponga ha yá müi.

⁷ Ter ñho'ö eska ma nsu, embabi ar hoga nt'uti nö'ö xi bense'u.

⁸ Ngetho xka hyehu ar 'bepeate Jö, ne xa gi ne gi temfu yá nt'umbi ya meximhai, ngu ar nsut'at'eni, ar nsut'bada, ne gatho nu ma'ra gi pehu njap'utho.

⁹ Mi embabi'u n'ehe:

—Hinte gi nuthu ar 'bepeate Jö, gi teñhu nuya ri nt'umbihu.

¹⁰ Ngetho ar Moise bi 'ñenö: 'Ñe'spa ar nsu ri dada ne ri nö'ö. Ne enö: Nö'ö togo da zanga ar dada wa ar nö'ö, hinda k'ont'i da tho.

¹¹ Ha nu'ahu gi eñhu xiñho togo da 'ñemba ar dada wa ar nö'ö: Hingi tsä ga fax'i, ngetho nö'ö nga 'ra'ahmö, gehnu ar Korban (poni da 'ñenö ar m'oñho Jö).

¹² Ne njap'u hingi hehu da maxa ar dada ne ar nö'ö.

¹³ Hinte gi nuthu ar mhö Jö, gi hokse ri nt'umbihu, ne nzeye ma'ra ya 'befi nguyu gi othu.

¹⁴ Ne bi zo gatho nu'u mi 'buhnu, bi 'ñembabi'u:

—Gi gathohu, 'yohu ne dá zo ri guhu nö'ö ma ga xi'ahu.

¹⁵ Hiñ'otho te da yut'a hár müi ar jö'i ne da ts'okwabi. Nö'ö bi ponga mbo hö, go ts'ok'ö.

¹⁶ Nö'ö togo tu ar gu da 'yode, dá 'yoxa nö'ö te di mö.

¹⁷ Nú'mú mi zop'u ya jö'i, bi yut'a har ngu, nuyá maxte bi 'yambabi tema ndi bonga nö'ö xki mö.

¹⁸ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hage nu'ahu n'ehe hinte xi zo ri mfenihu. Ha hinxka pohu gatho nö'ö kut'a hár ne ar jö'i, hingi tsä da ts'oki.

¹⁹ Ngetho hingi tsinga hár mfeni, honse tho hár müi, ne da 'yei xta ñ'exjo.

Bi mö njap'u, ne mi ñ'udi gatho ya ñhuni xint'axi.

²⁰ Ne mi enö:

—Gatho nö'ö ponga hár mfeni, nö'ö hö, japi da ts'oka ar jö'i.

²¹ Ngetho ka bi ehnu ya ts'omfeni, ya ts'inga nthöti, ya m'engwi jö'i, ar ntho,

²² ar mfë, ar nhem'ets'i, ya ts'om'ui, ar nhemhñö, ar nhe'behñö, ar hyöke, ne da 'yomba ar 'bede ma'ra, ar ñ'ets'i, ne ar k'at'amfeni.

²³ Gatho nuya ts'okiyu, di bonga mbo, ne ts'oka ya jö'i.

Ár jamfi ar 'behñö mar mengu man'ar hai

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Bi nangunu bi ma har hai Tiro ne Sidon. Mi zoni bi yut'a ha n'ar ngu, hinto mi ne nda bödi mi 'buhnu, honse himbi tsa bi ñ'öni.

²⁵ Ngut'a bi zo ár gu n'ar 'behñö mi 'ñe n'ár t'inxu xki nthexkwi n'ar ts'ondöhi. Mi bödi mi 'buhnu, dama ba e bi ndandihmó há wa.

²⁶ Nunar 'behñönu himar me Israel, xki m'u har hai Sirofenisia. Ne mi apa ar möte ar Hesu nda 'yemba ar ts'ondöhi ár t'inxu.

²⁷ Har Hesu bi 'ñembabi:

—To'ma m'et'o da niñö ya bötsi, ngetho hingi ho da gumpa yá thuhme tsi'u, ne da t'emba ya 'yo.

²⁸ Nunar 'behñö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hö tsi Hmu, mödi njap'u, nuya 'yo tsipa yá bone ya bötsi ta har mexa.

²⁹ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ngetho xka mönga nunar mhönu, di ma. Ar ts'ondöhi xi hyek'a ri t'inxu.

³⁰ Ne nu mi zonga ár ngu, bi dinga ár t'inxu mi 'benga har fidi, xki hye ar ts'ondöhi.

Ar Hesu bi othe n'ar gogu mar köne

³¹ Bi bongar ar Hesu har hai Tiro, bi thota har hai Sidon, ndi ma har ñhonthe Ngalilea, bi 'raxt'a ar hai Dekapoli.

³² Ne ba ts'impanu n'ar ñ'ohö mi gogu ne mar köne, bi t'apa ar möte nda hñu'spa ár 'ye.

³³ Nö'ö bi 'wekase, ne bi dint'wa yá xa ha yá gu'ö. Bi zoxa ár 'ye ne bi damba ár jöhne.

³⁴ Bi guxa ár da mhets'i, bi ngöts'i ne bi 'ñembabi:

—Efata —ne da 'ñenö: Dá xogi.

³⁵ Ne dama bi xo ár gu, ne bi tuka ár jöhne, bi ñö xiñho.

³⁶ Ar Hesu bi hñu'mba yá müi hinto nda xipabi'u. Ha nú'mü mi xipabi'u hinte nda mö, xa mi pe'u.

³⁷ Ne xa mi 'yo'u ne mi eñ'u:

—Gatho nö'ö pefi, ot'e xiñho: nuya gogu xokwa yá gu, ha nuya gone japi da ñö.

8

Bi t'inga ngu yon'atenthebe ya jö'i

(Mt. 15:32-39)

¹ Nuya pa'u xki wat'a ra nzeye ya jö'i man'agi, ne hinte mi pe'sa te nda zi. Ar Hesu bi zohna yá maxte ne bi 'ñembabi:

² —Di hwéka nuya jö'i, ngetho pe'sa hñupa di ñ'ohu, ne hinte hö te da ziyu.

³ Ha nu'mü ga pehna yá ngu hinte xi zi, yo ma da went'a har 'ñu, 'ra xpa e yap'u.

⁴ Nuyá maxte bi 'ñembabi:

—Ha di 'ñe gatho ar thuhme da japa da niñöwa har ot'at'ohö nuya jö'iyu.

⁵ Ha nö'ö bi 'yambabi'u:

—Hangu ya thuhme gi pe'su.

Ne bi 'ñeñ'u:

—Yoto.

⁶ Ar Hesu bi 'bepa ya jö'i nda hñu har hai 'mü. Bi guxa nuya yoto ya thuhme, bi umba njamödi Jö. Bi heke ne bi hyemba yá maxte, ha nuyá maxte bi mokwa ya jö'i.

⁷ Mi pes'u n'ehe 'ra ya tsi hwö. Bi jöp'ö n'ehe, ne bi mehna nda m'okwa ya jö'i.

⁸ Bi ñuñ'u ne xa bi niñö. Bi njo nuya xeni xki bongi, ne bi ñuxa yoto m'ots'e.

⁹ Mi tsu ngu yon'atenthebe nu'u bi ñuni, ne ar Hesu bi 'ñedi bi mehni bi ma'u.

¹⁰ M'efa bi boxkwi yá maxte har motsa, ne bi ma'u har hai Dalmanuta.

Ar t'a nt'udi

(Mt. 16:1-4; Lk. 12:54-56)

¹¹ Ba e 'mü ya denga'bepate nda ntsahñökiwi, ne mi apa nda uta n'ar nt'udi ndi 'ñe mhets'i, ne njap'u nda tsati.

¹² Ar Hesu bi 'yents'a n'ar ngöts'i dumui, ne bi 'ñenö:

—Yo'ö a ya nt'udi nuya ts'ojö'i 'bupya. Xa majöni di xi'ahu, hinda ma da t'umbabi.

¹³ Bi zop'u'u, ne bi mengi bi yut'a har motsa, bi 'raxa 'randi ar ngwani.

Yá nt'uti ya denga'bepate

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Yá maxte bi pumhni nda hñöxa ya thuhme, ne honse n'a mi hö'u har motsa.

¹⁵ Har Hesu bi 'ñembabi'u:

—Zot'a ri daḥu ne jamasubihū yá nt'usthuhme ya denga'bepate ne yá nt'usthuhme ar Erode.

¹⁶ Mi ñöxhnatho n'a ngu n'a mi eñ'u:

—Xikagihū njap'u ngetho hinda hōhū ya thuhme.

¹⁷ Mi böta ar Hesu, bi 'ñembabi'u:

—Hage xa gi ñöxhnathohū gi noñhū hinte gi pe'su ar thuhme. Wa hinxi xota ri mfenihū, ne xi meda ri ñöhū.

¹⁸ Ha hingi zo ri daḥu, wa hingi xo ri guhū, ne xka pumhnihu.

¹⁹ Nú'mū nda hembra kut'a thuhme ngüdminthebe ya jö'i, hangu m'ots'e ya xeni ga ñu'su.

Bi dö'u ne bi 'ñenö:

—Ret'amayoho.

²⁰ —Ne nú'mū nda hembra yoto thuhme yon'atenthebe ya jö'i, hangu m'ots'e ya xeni ga ñu'su n'ehe.

Ne bi 'ñeñ'u:

—Yoto.

²¹ Ar Hesu bi 'ñembabi'u 'mū:

—Hanja hinxi zoda ri mfenihū.

N'ar goda bi t'othe númu Betsaida

²² M'efa ar Hesu ba e Betsaida, ne ka ba ts'impanū n'ar goda, ne mi t'apa ar möte nda hñu'spa ár 'ye.

²³ Bi mipa ár 'ye ar goda 'mū, ne bi guka nthi ar hnini. Bi zospa ár da, bi hñu'spa ár 'ye, ne bi 'yambabi ha mi handa n'a tsi tui.

²⁴ Nö'ö mi wadi bi hyandi bi 'ñenö:

—Di handa ya jö'i ñihewi ya za, 'yo.

²⁵ Ne bi hñu'spa ár 'ye man'agi háar da, bi japi bi hyandi. Ne bi ho yá da, bi hyanda yap'u, ne bi hyanda gatho xiñho.

²⁶ Ar Hesu bi mehna ár ngu, ne bi hñu'mba ár mui bi 'ñembabi:

—Yo ma gi kut'a har hnini.

Ar Pedro bi damajöni

(Mt. 16:13-20; Lk. 9:18-21)

²⁷ Ar Hesu bi bongwi yá maxte, bi ma ha ya t'ulo hnini har hai Nsesarea Filipino. Ne nú'mū mi ne ar 'ñu, bi 'yambabi yá maxte:

—Togo engá ya jö'i go geke 'nö.

²⁸ Bi dö'u njawa:

—'Ra enö gar Xuwa Xixthe, ma'ra gar m'ehni Elia, ha ma'ra enö go ge'e n'a nuya m'ehni mi 'bu mam'et'o.

²⁹ Nu'mū nö'ö bi 'ñembabi:

—Xi'ahū, togo gi eñhū go gekaga.

Bi dö ar Pedro ne bi 'ñenö:

—Nu'ge go gar Kristo xi 'ñex'a Jö.

³⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi hinto nda xipabi'u.

Ar Hesu bi mö ma nda tho

(Mt. 16:21-28; Lk. 9:22-27)

³¹ Ne bi ndui bi uti mi mahyoni nda tho nzeye ya thogi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Ne nda utsa ya dönziandö, ya ndömöjö ne ya böt'ofö. Nda tho, ne ár hñupa nda mengi nda nte man'agi.

³² Mi ot'wa ar 'ñu xiñho. Nu'mū ar Pedro bi guki ne bi ndui bi hñu'mba ár mui hinge nda jap'u.

³³ Nunar Hesu bi ñhanda habū mi 'ba yá maxte, ne bi zu ar Pedro bi 'ñembabi:

—Di mawa, ts'ondöhi. Ngetho hingi temba ár mfeni Jö, gi tembatho yá mfeni ya meximhai.

³⁴ Bi zohna ya jö'i ne yá maxte, bi 'ñembabi:

—Nö'ö togo ne da dengagi, mahyoni da pumhnişé ár te, ne da ñ'ent'atho ga ñ'o'be.

³⁵ Ngetho nö'ö togo ne da japi da k'ont'a ár te, ma da 'bedi. Ha nö'ö togo ent'i da unga ár te da dengagi ne da mönga ar hoga mhö, ma da dinga ar te hiñham'u da göts'i.

³⁶ Ngetho tema ñho da gukwa n'ar jö'i, da dö gatho nö'ö te jawa har ximhai ne da 'be ár pa.

³⁷ Tema tsá da unga n'ar jö'i da danga ár pa.

³⁸ Ngetho nö'ö togo da ntsá da datka majöni ha yá nthandi nuya ts'ojö'i 'bu nuya payu, ne da ntsá da mönga ma mhö, Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da ntsá n'ehe xta ehe di hömpa ár nsunda ár Dada, ne di ñ'owi ya hoga enxé.

9

¹ Bi 'ñembabi n'ehe:

—Xa majöni di xi'ahu, gi 'buhüwa 'rapya, hingi ma gi tuhu, m'et'o ma gi hyanthwü ár ts'ut'wi Jö da ehe, xa di nheki ár ts'edi.

*Bi mponga ár 'bai ar Hesu
(Mt. 17:1-13; Lk. 9:28-36)*

² Mi tho 'rato mpa ar Hesu bi zixa ar Pedro, ar Hakobo ne ar Xuwa, bi boxaseyu ha n'ar t'ohö mar ñhets'i. Mi zoñ'u bi mponga ár 'bai ar Hesu hár nhandi'u.

³ Ne ár he xa mi hyats'i, bi t'axki ngu ar tse. Hinjo'owa har ximhai n'ar meni da tsá da japi da t'axki njangu'ö.

⁴ N'a mbi hyandatho yá máxte mi 'bahnu ar Elia ne ar Moise mi ñöwi ar Hesu.

⁵ Nu'mü ar Pedro bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Utate'i, xiñho ga 'buhüwa. Te gi mö, ga hoje hñu ya m'et'e, n'a habü gi 'buke, n'a habü da m'u ar Moise, ne man'a habü da m'u ar Elia.

⁶ Ar Pedro mi mönga njap'u, ngetho himi pödi teme nda mö, xa xki zuyu.

⁷ N'a mba eta n'ar gui bi go'mtho, ne bi nhekinu n'ar mhö bi 'ñenö:

—Gehnu ma hmöka T'u. 'Yohü nö'ö xi'ahu.

⁸ M'efa mi mengi bi hyant'u man'agi, hönse ar Hesu mi 'bahnu.

⁹ Ne mi gö'u har t'ohö, bi hñu'mba yá müi'u hinto nda xipabi nö'ö xki hyant'u, nda dö'mi m'et'o nda mengi nda nte man'agi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

¹⁰ Bi kwatatho'u nunar mhönu, ne mi ñö'u n'a ngu n'a teme ndi bönga nö'ö xki mö, nda mengi nda nte man'agi.

¹¹ Ne bi 'yambabi'u ar Hesu:

—Yo'ö engä ya bö't'ofö, m'et'o ma da e ar Elia, ne ka da e ar Kristo.

¹² Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni ar Elia da e m'et'o, ne da 'ñexa xiñho man'agi gatho te jawa. Xi'mü, yo'ö xi t'ot'a har T'ofö, Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da tho ya thogi, ne hinte ma da nhu.

¹³ Ha di xi'ahu, ar Elia ba ehe, ne bi 'yot'wabi gatho nö'ö mi ne ya jö'i, ngu xki t'ot'i nda tho'ö.

*Ar Hesu bi othe n'ar bötsi xki nthexkwi n'ar ts'ondöhi
(Mt. 17:14-21; Lk. 9:37-43)*

¹⁴ Nu mi zoñ'ö habü mi 'bü yá máxte, bi hyandi nzeyé ya jö'i xa xki got'atho, ne mi ñöwi ya bö't'ofö.

¹⁵ Ne mi zo'ö, gatho ya jö'i xa bi 'yotho, bi nixt'i ma ba tsüdi ne bi zengwa.

¹⁶ Nö'ö bi 'yambabi:

—Tema gi ñöwihü.

¹⁷ Bi dö n'a mi 'bü har mut'i, ne bi 'ñenö:

—Tsi Utate, da tsiñ'a ma t'u nthexkwi n'ar ts'ondöhi japi da ngone.

¹⁸ Habü gatho da züdi xa hwöts'i, ne japi da 'yents'a ya fugi hár ne, xa guxt'a yá ts'i, ne 'ramtx'u di 'yot'i. Da xipa nuya ri máxte nda 'yemhö, ne hinte bi japabi.

¹⁹ Bi dö'ö ne bi 'ñenö:

—Yá bötsi'ihü ya me'sku. Hangu ma ga 'buhwithohü ne ga pes'ahu ar ts'eti. Ba tsinjuwa ar metsi.

²⁰ Ne ba ts'impabi. Ha nunar ts'ondöhi mi hyanda ar Hesu, xa bi hwö'sa ar bötsi, mi zo har hai xa mi ntöni, ne xa mi ents'a ya fugi hár ne.

²¹ Ar Hesu bi 'yamba ár dada:

—Hangu pets'i njanu.

Ar dada bi dödi ne bi 'ñenö:

—Bi dü'mbabi mi t'ulotho.

²² N'andi ent'a har tsibi ne har dehe, ne da hyohmö. Ha nu'mü da tsá te gi japi, pe'skagihe ar nhwéki ne faxkagihe.

²³ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'mü da tsá gi ñ'emüi hö, ngetho nö'ö togo ñ'emüi, hinter ñhembibi.

²⁴ Ne n'agitho ár dada ar bötsi bi ñö nts'edi ne bi 'ñenö:

—Di ñ'emüi. Faxkagi da hñuxa ma ñ'emüi.

²⁵ Nu mi hyanda ar Hesu ya jö'i mi ntuts'i mi kwat'i, bi zü ar ts'ondöhi ne bi 'ñembabi:

—Ts'ondöhi gone ne gogu, di 'bep'a'i gi hyehnu, ne hingi pengi gi kut'a man'agi.

²⁶ Nu'mü ar ts'ondöhi xa bi hyéxa ar mhafi, ne xa bi nhwöste bi böni. Ne nunar bötsi bi gohnu wande xki du, jange nzeyé mi enö:

—Xi du.

²⁷ Ha nunar Hesu bi mipa ár 'ye bi 'ñei, ne bi nangi.

²⁸ Nu mi yut'ö har ngu, yá mǎxte bi 'yambase:

—Yo'ö himbi tsa da eñhe.

²⁹ Har Hesu bi 'ñembabi:

—Nuya ts'ondöhiyu xi ñhembabi da bõni, mahyoni ar nt'apa Jö ne ar bēhē.

Ar Hesu bi mengi bi mö ma nda tho

(Mt. 17:22-23; Lk. 9:43-45)

³⁰ Ne mi bõnu'u, bi ñ'o'u har hai Ngalilea, ne himi ne'ö togo nda bödi.

³¹ Ngetho mi uta yá mǎxte, ne mi embabi:

—Nö'ö Togo ba e bi Njõ'i ma da ndatwa yá 'ye ya jö'i, ne ma da tho. Ne ár hñupa da mengi da nte man'agi.

³² Ne nuyá mǎxte himi tso yá mfeni nö'ö mi xipabi'ö, ne mi tsu nda 'yambabi.

Togo töte ár nsu

(Mt. 18:1-5; Lk. 9:46-48)

³³ Ne bi zõnga Nkapernaum, mi yut'u har ngu, ar Hesu bi 'yambabi yá mǎxte:

—Te ngi mpehü har 'ñu.

³⁴ Ha nu'u bi ñhetho, ngetho har 'ñu mi ñöxhnatho'u, mi honi togo ma nda ntöte ár nsu.

³⁵ Nu'mü ar Hesu bi hñudi, ne bi zohna nu'u 'ret'amayoho yá mǎxte, ne bi 'ñembabi'u:

—Nö'ö togo ne da m'u m'et'o, mahyoni xa da m'efa, ne da mepa gatho nu ma'ra.

³⁶ Bi gu n'ar tsi bötsi ne bi 'ba'ma madetho, bi dets'i, ne bi 'ñembabi'u:

³⁷ —Nö'ö togo da potka ma thuhu japamasu n'ar tsi bötsi, jakamasugi. Ha nö'ö togo jakamasugi, go japamasu togo xpa penkagi.

Nu'u togo hingo ma ñ'unihu, go faxkagihu

(Lk. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Ar Xuwa bi 'ñembabi:

—Tsi Utate, xta hanthe n'a enga ya ts'ondöhi juñ'a ár ts'edi ri thuhu. Da höjwe ngetho hindi ñ'owihu.

³⁹ Ha nunar Hesu bi 'ñembabi:

—Yo gi hökwabihu, ngetho hinjo'o n'a togo di ot'a ya nt'udi junka ár ts'edi ma thuhu, ne m'efa da ñömañ'ugi.

⁴⁰ Ngetho nö'ö togo hingo ma ñ'unihu, faxkagihu.

⁴¹ Nö'ö togo da 'ra'ahu n'ar tsi 'bada ar dehe potka ma thuhu ngetho yá meti'ihu ar Kristo, xa majõni di xi'ahu, hinda ma da 'be ár nthöhö.

Ga ntsuñhu hinga othu ar ts'oki

(Mt. 18:6-9; Lk. 17:1-2)

⁴² Nö'ö togo da japi da da n'a nuya tsi bötsi ñ'emugi, xiñho da ts'utwa n'ar dojuni här 'yuga nö'ö ar jö'i'ö, ne da t'ent'a har dehe.

⁴³ Nu'mü ri 'yehu da ja'ahu gi tahu, hyeju. Xiñho gi kuthu mhets'i di k'at'a n'a ri 'yehu, ne hingi mewihu gatho yoho ri 'yehu har tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁴⁴ Nunu hingi the ya zu'we, ha nunar tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁴⁵ Ha nu'mü ri wahu ja'ahu gi tahu, hyeju. Xiñho gi kuthu mhets'i hinte di tu ri wahu, ne hingi gi mewi ri wahu har tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁴⁶ Nunu hingi the ya zu'we, ha nunar tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁴⁷ Ha nu'mü ri dahu ja'ahu gi tahu, hñöhu. Xiñho gi kuthu här ts'ut'wi Jö di k'at'a n'a ri dahu, ne hingi mewihu gatho yoho har tsibi.

⁴⁸ Nunu hingi the ya zu'we, ha nunar tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁴⁹ Ngetho gatho ma da thoka har tsibi, jangu gatho ar m'oñho da t'u'sa ar u.

⁵⁰ Ar u xiñho, ha nu'mü da 'be ár ñ'uxi, hanja gi ko'sfu ár nkühi. Di hñöx'ahu ar u, ne gi 'buhu n'ar hogam'ui n'a ngu n'a.

10

Ar Hesu bi nõnga nu'u togo he yá nthöti

(Mt. 19:1-12; Lk. 16:18)

¹ Ar Hesu bi zohnu nor hai'ö, bi gu ar 'ñu bi ma har hai Nhudea 'randi ar döthe Hordan. Ya jö'i bi mengi bi mhunts'i, ne nö'ö bi uti ngu xki nzõñ'ö.

² Bi wat'a ya denga'bepate nda hyathmõ, ne bi 'yambabi ha nda tsa nda hye ár 'behñö n'ar ñ'ohö.

³ Nö'ö bi döti ne bi 'ñembabi:

—Te bi 'bep'ahu ar Moise.

⁴ Nu'u bi 'ñeñ'u:

—Ar Moise bi unga ar seki da t'unga n'ar he'mi ñhegi, ne nda hyep'u ár 'behñö.

⁵ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Bi 'yot'a njap'u nunar 'bepatenü, ngetho xa xi me ri ñöhu.

⁶ Hár ndüi, Jö bi hyoka ar ndo ne ar 'behñö.

⁷ Jange ar ñ'ohö da zop'u ár dada ne ár nönö, ne da m'uhwi ár 'behñö.

⁸ Ne nuya yohoyu da n'atho. Hindi yoho, n'ase.

⁹ Jange nö'ö xi junga Jö, hinda 'weka ar jö'i.

¹⁰ Nu mi zoñ'u har ngu, nuyá mañte bi mengi bi 'yambabi nö'ö xki wadi xki mö.

¹¹ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nö'ö togo da hye ár 'behñö ne da nthötwi man'a, n'ar tsinganthöti.

¹² Ha nu'mü ar 'behñö da hye ár döme ne da nthötwi man'a, n'ar tsinganthöti n'ehe.

Ar Hesu bi jöpa ya tsi bötsi

(Mt. 19:13-15; Lk. 18:15-17)

¹³ Ne mi ts'impa ya tsi bötsi nda hñuxá 'ye, ha nuyá mañte mi tsüi togo mi tsihi.

¹⁴ Mi hyanda ar Hesu, bi zot'a ár müi, ne bi 'ñembabi'u:

—Hyehü ya tsi bötsi da e da zükagi, ne yo gi höjwü, ngetho gatho nu'u 'bü hár ts'ut'wi Jö, ñ'ehwi n'ar tsi bötsi.

¹⁵ Xa majöni di xi'ahü, nö'ö togo hinda hñömba ár ts'ut'wi Jö ngu n'ar tsi bötsi, hinda ma da yutnü.

¹⁶ Ne mi thex'u, mi hu'spa yá 'ye ne mi jöpi.

N'ar ñ'ohö xa mi the yá ñho bi ñöwi ar Hesu

(Mt. 19:16-30; Lk. 18:18-30)

¹⁷ Mi boñ'ö nda mengi nda gü ar 'ñu, ba e n'a mi nixt'i ne bi ndandihmó hár wa'ö, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi hoga Utate, tema ga pefi ne da t'aka ar te hinda göts'i.

¹⁸ Ar Hesu bi 'ñenö:

—Yo'ö gi engagi dar hogajö'i. Hönse Jö go ar hogajö'i'ö.

¹⁹ Gi pötwa yá 'bepate Jö: Yo gi tsimba ár nthöti ri ñ'ohü, yo gi ñhote, yo gi mpé, yo gi jüxa ya nhemhñö, yo gi hate, 'ñe'spa ár nsu ri dada ne ri nönö.

²⁰ Bi dö nunar ñ'ohö ne bi 'ñenö:

—Utate, gathoyü xta ot'e ndi bötsitho.

²¹ Nu'mü ar Hesu bi k'öt'i xa mi mödi, ne bi 'ñembabi:

—'Beta n'a te gi pefi: di ma ba pa gatho nö'ö te gi pets'i, ne hyembabi ya hyoya, njap'u gi pe'sa ya ñhonu mañö mhets'i. Ne gi 'yent'a ri te gi e gi tengagi.

²² Ha nö'ö mi 'yo nunar mhönu, xa bi du ár müi ne njap'u bi ma, ngetho xa mi the nzeze yá ñho.

²³ Nu'mü ar Hesu bi hyanda hár nthet'i, ne bi 'ñemba yá mañte:

—Xa xi ñhemi da yut'a hár ts'ut'wi Jö n'ar jö'i hinte k'at'i.

²⁴ Nuyá mañte xa bi 'yöda nö'ö te bi möñ'ö. Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi'u:

—Ma tsi bötsi'ihü, xa xi ñhemi da yut'a hár ts'ut'wi Jö nu'u togo xi hñuxá jamfi ha ya ñho.

²⁵ Xi ñhemi da tho n'ar döta meñi hár gu n'ar 'yomhni, ha töte ár ñhemi da yut'a n'a hinte k'at'i hár ts'ut'wi Jö.

²⁶ Nu mi 'yo njap'u, bi hñuxa yá 'yo'u, ne bi 'ñeñ'u n'a ngu n'a:

—Togo da mpo 'mü.

²⁷ Nu'mü ar Hesu bi k'öt'i, ne bi 'ñembabi:

—Nö'ö hingi tsá da 'yot'a ya jö'i, Jö hö, tsá da 'yot'ö, ngetho Jö hinter ñhembibi da 'yot'e.

²⁸ Nu'mü ar Pedro bi ndüi bi 'ñembabi:

—Nuje xta tsohe xoge xta teñ'ahé.

²⁹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Xa majöni di xi'ahü, gatho nu'u togo xi zop'u ár ngu, yá jödö, yá nju, ár dada, ár nönö, ár 'behñö, yá bötsi, wa xpa tsop'u yá hai xi dengagi mönga ar hoga mhö,

³⁰ ma da hñuxa n'anthebe ár nzeze nö'ö xi zop'u: yá ngu, yá jödö, yá nju, yá nönö, yá bötsi, yá hai, mödi da tho ya nt'utsa nuya payu, ne m'efa to'ma ar te hiñham'u da göts'i.

³¹ Nzeze nu'u 'bet'opya ma da m'efa, ha nu'u togo 'befapya ma da m'et'o'u.

Ar Hesu bi mengi bi mö ma nda tho

(Mt. 20:17-19; Lk. 18:31-34)

³² Mi 'yo ar 'ñu'u ndi ma Herusalen, ar Hesu mi 'bet'o, ha nuyá mañte xa mi 'yotho, mi teni mi ntsu'u. Nu'mü bi mengi bi 'weka nu'u 'ret'amayoho, ne bi müdi bi xipabi nuya thogi ma nda thogi. Bi 'ñenö:

³³ —Nupya gar möhö har hnini Herusalen, ne Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da t'ent'wa ha ya 'ye ya ndömöjō ne ya böt'ofō. Ma da 'yent'u da tho, ne da ndatwa ha ya 'ye nu'u hingya xodyo.

³⁴ Ne ma da ts'ani, ma da n'wet'i, ma da ts'ots'i ne da tho, ha nu ár hñupa ma da mengi da nte man'agi.

*Ár nt'qđi ar Hakobo ne ar Xuwa
(Mt. 20:20-28)*

³⁵ Nu'mú ar Hakobo ne ar Xuwa ya t'u ar Sebedeo, bi wat'a habu mi 'bu ar Hesu, ne bi ñembabi:

—Tsi Utate, di nehe gi ja ar möte gi 'raje nö'ö ma ga a'he.

³⁶ Nö'ö bi 'ñembabi:

—Tema gi ne ga 'ra'ahu.

³⁷ Bi 'ñeñ'u:

—Rakagihe ar seki xka tsōñhe ha ri nsunda, n'a da hñuxa ha ri ñ'ei, ne man'a ha ri ngöhö.

³⁸ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hingi pōhu tema gi ahu. Ha gi hanthu gi tsethu ya thogi ngu ma ga tsetka.

³⁹ Nu'u bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Hö ga tsethe.

Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Majōni ma gi thohu ya thogi ngu ma ga thoka.

⁴⁰ Mödi njap'u, nö'ö gi ne gi hñuxu ha ma ñ'ei ne ha ma ngöhö, hinda tsā ga unga. Ma da t'umba nu'u togo xi t'ekwabi.

⁴¹ Nu mi 'yo nu'u ma 'ret'a ya maxte, bi ndui bi mbō ya kwē, himi numañho ar Hakobo ne ar Xuwa.

⁴² Nu'mú ar Hesu bi zoñ'u ne bi 'ñembabi:

—Gi pōhu, nu'u togo xi t'exa ngu ar ndō ha n'ar hai, exyá nsu, ne nuya xi t'exa ngu ar ñōxhmu, xa memnda ya jō'i.

⁴³ Nu'ahu yo gi njahup'u. Nu'mú gi ne gi ndōtahū, mahyoni gi pefu nu ma'ra.

⁴⁴ Ne nö'ö togo gi ne gi 'bet'ohu, mahyoni gi m'egohu n'ehe.

⁴⁵ Jahu ngu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Nö'ö himba ehe honi togo da mepabi, ba ehe da m'ego, ne da unga ár te da gut'wa ya thai nzeze ya jō'i.

*Ar godā Bartimeo bi tsā bi hyandi
(Mt. 20:29-34; Lk. 18:35-43)*

⁴⁶ Ba e'u Nheriko, ne nú'mu mi 'yo ndi bōni, mi ñ'owi ya maxte, ne nzeze ya jō'i mi teni. Ar godā Bartimeo, ár t'u ar Timeo, mi hu har 'ñu mi peti.

⁴⁷ Ne mi 'yode mar Hesu me Nasare nö'ö mi thohnu, bi ndui bi mafi mi enō:

—Hesu, ár t'u'i ar Dabi, hwēgagi.

⁴⁸ Nzeze mi tsui hinga nda mafi, ha nö'ö xa mi umbár mu mi mafi:

—Ár t'u'i ar Dabi, hwēgagi.

⁴⁹ Nu'mú ar Hesu bi m'ai ne bi mö nda ts'ohna ar godā, ne bi nsipabi njawa:

—Yo gi tu ri mu. Nangi ngut'a, zo'a'i gi ma 'nö.

⁵⁰ Nu'mú bi 'yemp'u ár pat'i, dama bi nangi ba e bi zu ar Hesu.

⁵¹ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Te gi ne ga ja'a'i.

Ar godā bi 'ñenō:

—Tsi Utate, di ne da xo ma da.

⁵² Ar Hesu bi 'ñenō:

—Di ma, nuna ri ñ'emui xi max'a'i xka hñōni.

Ne n'agitho bi tsā bi hyandi, ne bi denga ar Hesu har 'ñu.

11

*Ar Hesu bi yut'a Herusalen ngu n'ar ndō mi tho'mi
(Mt. 21:1-11; Lk. 19:28-40; Jn. 12:12-19)*

¹ Nú'mu mi 'butho nda zonga har hnini Herusalen, mi pa'u get'u ha ya t'ulo hnini Betfage ne Betania, mi kuxa har t'ohō Njōmdōni. Ne ar Hesu bi mehna yoho ya maxte,

² ne bi 'ñembabi:

—Di möhu har t'ulo hnini gi hanthu 'buhnu, ne nu xki tsōñhu, ma gi tiñhu n'ar tsi t'ulo n'oge di thōt'i hinto xi ntōge. Gi xothu ne gi tsihu injawa.

³ Ha nu'mu togo da 'ñeñ'ahu: Yo'ö gi pēhu njap'u, 'ñemfu: Ar tsi Hmu honi, ne m'efa da mengi da kos'a man'agi.

⁴ Bi ma'u ne bi dinga n'ar tsi n'oge mi thöt'a hár goxthi n'ar ngu mi 'b'uta hár ñöni ar 'ñu, ne bi xot'u.

⁵ Ne 'ra nu'u mi 'b'uhnu bi 'ñembabi:

—Te gi pëhu gi xothu nunar tsi n'oge.

⁶ Nuya maxte bi 'ñemba ngu xki xipabi ar Hesu, ne bi hye'u.

⁷ Ne ba ts'impa ar tsi t'ulo n'oge ar Hesu, ne bi gö'spa yá pat'i'u, ne bi nto'ö.

⁸ Ne nzeýe mi xi yá pat'i har 'ñu, ha ma'ra mi tokwa ya ziza ne mi pokwa habu nda thogi.

⁹ Nu'u mi 'bet'o ne nu'u mi 'befa mi ma'u ne mi enö:

—Xa nsunda Jö. Dá jöpa Jö ár m'ehni.

¹⁰ Dá jöpa Jö ár ts'ut'wi ma palehu ar Dabi xi 'ñep'u. Nsunda Jö bi 'bu mhets'i.

¹¹ Ne bi yut'a ar Hesu núnu Herusalen ne har dönganijö. Ne mi wadi bi hyanda gatho ár nthet'i, bi menga Betania bi mewí yá maxte, ngetho mi fudi nda nxui.

Ar 'bai'iuxi bi ts'ui

(Mt. 21:18-19)

¹² Nu ár hyax'ö mi boñ'u har hnini Betania, ar Hesu bi ntunthu.

¹³ Bi hyanda yap'u n'ar 'bai'iuxi xa mi heda yá xi, bi ma ba k'öni, xömhö nda dinga te nda zi. Nú'mu mi zoni hinte bi dini ngetho himyá pa ya iuxi.

¹⁴ Nu'mu bi 'ñemba ar 'bai'iuxi:

—Hinto man'a da zimp'a ri sofo.

Ne nuyá maxte bi 'yo tema xki mö.

Ar Hesu bi p'axt'a ar dönganijö

(Mt. 21:12-17; Lk. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Ba e'u Herusalen 'mu, ne mi yut'a ar Hesu hár thi ar dönganijö, bi mu di bi 'yenga nu'u togo mi mpa ne mi ntai. Ne bi püspa yá mexa ya patbojö, ne yá nthuts'i nu'u mi pa ya domtxu.

¹⁶ Ne hinto mi hegi nda na'sa ar nijö te mi muts'i.

¹⁷ Ne mi utwabi njawa:

—Ha hinxka nehü habu enö: Ma ngu n'ar ngu habu da mat'a Jö gatho ya hnini 'bu har nxidi ar ximhai. Ha nu'ahu xka jafu ngu n'ar oki habu ñ'önga ya bë.

¹⁸ Ne bi 'yo nuya böt'ofö ne nuya ndömöjö, mi hongha hanja nda hyohmö. Himi tsá te nda jap'u, mi tsu ya jö'i, ngetho xa mi numañho'u ár nt'uti mi udi.

¹⁹ Ha mi nxui ar Hesu bi zohnu ar hnini, bi ma.

Ar 'bai'iuxi xki ts'ui bi 'yot'i

(Mt. 21:18-22)

²⁰ Ne mi thohnu man'agi ár hyax'ö, bi hyant'u xki 'yot'a ar iuxi xoge ár 'bai ne yá 'yu.

²¹ Nu'mu ar Pedro bi beni, ne bi 'ñembabi:

—Utate, ndi nunar 'bai'iuxi ga tsui, bi 'yot'i.

²² Bi dö ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Ñ'emühü Jö.

²³ Ngetho majöni di xi'ahu, nö'ö togo da xipa nunar t'ohönu: 'Bai di ma ba tso har ñhönthe, ne hindi yomi, ne kaẏmbeni da njap'u, ma da thogi nö'ö xi beni.

²⁴ Jange di xi'ahu, gatho nö'ö gi 'yafu Jö, kaẏmbenihü ma gi hñöñhu.

²⁵ Ne nú'mu gi afu Jö, pumbabihü ma'ra nu'mu ja te gi tsamañ'uhü, ne njap'u ri Dadahu bi 'bu mhets'i da pump'a'ihu ri ts'okihü n'ehe.

²⁶ Ngetho nu'mu hingi pumbabihü ma'ra, ri Dadahu bi 'bu mhets'i hinda pump'a'ihu ri ts'okihü n'ehe.

Ar Hesu bi t'ambabi togo mi hömpa ár ts'edi

(Mt. 21:23-27; Lk. 20:1-8)

²⁷ Ba penk'u man'agi har hnini Herusalen, ne nu mi 'yo har dönganijö, ba e bi zu ya ndömöjö, ya böt'ofö ne ya dönziandö,

²⁸ ne bi 'ñembabi'u:

—Togo gi hömpa ár ts'edi, ne togo xpa peñ'a'i gi 'yot'a nö'ö gi pefi.

²⁹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Ma ga añ'ahu n'ar nt'ani n'ehe. Nu'mu gi thöhu, ma ga xi'ahu togo di hömpa ár ts'edi ga ot'a nö'ö di pefi.

³⁰ Nunár xixthe ar Xuwa, ha xki 'ñe mhets'i, wa xki mehnatho ya jö'i. Xikagihü.

³¹ Nu'u mi nöse mi eñ'u:

—Nu'mu ga xifu ndi 'ñe mhets'i, ma da 'ñengagihü 'mu: Yo'ö hinga ñ'emühübihü.

³² Ha nu'mu ga eñhu xki mehnatho ya jö'i, ma da mbo yá kweyu.

Mi tsu ya jö'i, ngetho mi nu'u ar Xuwa ngu ár m'ehni Jö.

³³ Jange bi dö'u ne bi 'ñembabi ar Hesu:

—Hindi pöhe.

Nu'mú bi dö'ö ne bi 'ñembabi'u n'ehe:

—Njap'u nuga hinga xi'ahú togo xpa penkagi ga ot'a nö'ö di pefi.

12

Ár 'bede ya ts'oñhandi

(Mt. 21:33-46; Lk. 20:9-19)

¹ Nu'mú ar Hesu bi ndui mi utam'ede:

—N'ar ñ'ohó bi 'ñet'a n'ar hwóhi'obxi, bi guxa n'ar jödo, ne bi 'ya'ma n'ar moto habu nda de'mi. Bi hyoka n'ar he'sangu nda hyanda xoge. M'efa bi umba ñhandi ma'ra nda su, ne bi ma yap'u.

² Mi zonga ar pa bi mehna n'ar 'bego ma nda k'ö'sa ya ñhandi, ne nda 'yapa ar sofo ndi 'ñepi nda ññoni.

³ Ha nu'u bi gu bi fenza ne bi kots'i, honse yá 'ye bi hñöts'i.

⁴ Nö'ö togo már meti ar hwóhi, bi mengi bi mēmpabi man'ar 'bego. Nuyú bi hyoxa ya nk'ahni, bi zemba ár ñö ne bi kos'u n'ehe.

⁵ Bi mengi bi mehna man'a, ne nunu bi tho. Ne njap'u bi mengi bi mehna nzeye, 'ra mi fenza ne ma'ra mi ho.

⁶ Ár ngöts'i, mi 'ñe n'ár t'u xa mi mödi, bi mēmpabi n'ehe, mi eñ'ö: Numa t'u ma da numansu.

⁷ Nuya 'bego'u bi 'ñenga n'a ngu n'a: Gehnu togo ma da gohwi ya ñho. Ba ehú ga hohú ne ga kohwihú yá ñho.

⁸ Ne bi gu'u bi hyo, ne bi 'yeñ'u nthi har hwóhi.

⁹ Tema da mehmo nuna togo ár meti ar hwóhi 'mu. Ma da ehe ne da hyo ya ts'oñhandi, ne da thokwa ár 'befi ma'ra ya 'bego.

¹⁰ Ha hinxka nehú nunar t'ofonú engá njawa:

Nö'ö ar do bi 'yemp'uhmó ya guxjödo, nupya gehnu ar müdi do xi nju'spa ár nijö Jö.

¹¹ Gese Jö xi 'yot'a njap'u,

ne di hanthú nzatho nö'ö bi 'yot'e.

¹² Nuya ndö xa mi nemhö'u nda gu, ngetho bi zo yá mfeni go mi hox'u nunar 'bedenu. Honse mi tsu nda mbó yá kwé ya jö'i mi 'buhnu, jange bi zohnú bi ma'u.

Ar Hesu bi nonga ar bojö jot'a ya ndö

(Mt. 22:15-22; Lk. 20:20-26)

¹³ Ba 'bēmpabi 'ra ya denga'bēpate ne 'ra yá ñ'owi ar Erode, xömhö nda dinga te nda hyoxa ar Hesu.

¹⁴ Mi zo'u bi 'ñembabi:

—Utate, di pöhe gi mönga nö'ö majöni, ne hinto gi tsu, ngetho hingi hwanta ya jö'i, majöni gi u ár 'ñu Jö. Hage xiñho ga umfe ar bojö jot'a ar Sesar. Ga uñhe wa hin'ö.

¹⁵ Ha nö'ö bi bötwa yá ts'omfeni, bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi ne gi hyakagihú. Ba hönkagihú n'ar bojö ga handi.

¹⁶ Nu'u ba hōmpa n'ar bojö, ne bi 'ñembabi'u:

—Togo ár meti ar hmi huxkwa ne nö'ö te mö.

Ne bi dö'u:

—Ár meti ar Sesar.

¹⁷ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Umfü ar Sesar nö'ö ár meti'ö, ne umfü Jö nö'ö ár meti'ö n'ehe.

Ne xa bi 'yo'u.

Ya dengamöjö bi ñ'ani ar menga nte

(Mt. 22:23-33; Lk. 20:27-40)

¹⁸ Nu'mú ba ep'u ya dengamöjö nu'u hingi ñ'emui da mengi da nte nu'u xi du, ne bi 'yambabi njawa:

¹⁹ —Utate, ar Moise bi zogagihú har t'ofu, nu'mu n'ar ñ'ohó da du ne da zo ár 'behñö hinte xi dinga ar bötsi, nu ár jödö da nthötwi ar 'ranxu, ne da gu'spa ár thuhu ár jödö man'agi.

²⁰ Gi numhö: Mi 'bu yoto ya ñ'ohó mi njödö. Nunar 'bet'o bi nthöti, ne bi du hinte bi zo ar bötsi.

²¹ Ne nunár ñoho bi nthötwi ar 'ranxu, ne bi du. Njap'unu himbi zokwa ar bötsi, ne nunár hñu bi njap'u n'ehe.

²² Ne bi njap'u gatho yoto, ne hinte bi dinga ar bötsi. Ár ngöts'i bi du ar 'behñö n'ehe.

²³ Nú'mu xta zo ar menga nte, ne da nank'u, togo ár 'behñönu 'mu, ngetho bi nthötwi gatho yoto ya ñ'ohö mi njödö.

²⁴ Nu'mu ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Xi ts'oka ri mfenihu, ngetho hingi pöhu ar T'ofö, ne hingi pöthwu ár ts'edi Jö.

²⁵ Ngetho nu xta mengi da nte ya jö'i man'agi, hinda ma da t'adi, ne hinda ma da nthöti, ngetho ma da ñhëhwi yá enxë Jö bi 'bu mhets'i.

²⁶ Ha nö'ö nt'ani wa pengi da nte nu'u xi du wa hin'ö, ha hinxka nehü hár t'ofö ar Moise nú'mu mi zo Jö ha n'ar 'minza mi zo, ne bi 'ñembabi: Nuga ár Jögi ar Abra, ar Isa, ne ar Hakob.

²⁷ Jö go ár Jö nu'u te, hinge nu'u xi du. Jange nu'ahu xa xka 'bë ri mfenihu.

Ar döta 'bepate

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Bi wat'a n'ar böt'ofö xki 'yöde xki dödi xiñho, ne bi 'yambabi:

—Ndana ar 'bepate töpa ár nsu gatho nu ma'ra.

²⁹ Ar Hesu bi döti:

—Nunar 'bet'o 'bepate gehnu: Ha gi ohu, menguhü Israel. Ar tsi Hmu ma Jöhu, n'atho.

³⁰ Xa gi 'ñet'a ri mihi, gi hñuxa ri mfeni, gi 'yent'a ri te ne ri ts'edi gi mö Jö ri Hmu. Gehnu ar 'bepate töte ár ts'edi.

³¹ Ne nor ñoho di hñöts'i: Gi mö ri mijö'iwi ngu gi mhöse. Hiñ'otho man'ar 'bepate di töte ár nsu.

³² Nu'mu nunar böt'ofö bi 'ñembabi:

—Xiñho, Utate. Majöni nö'ö xka mö, n'adar Jö 'bui ne hinjo'o man'a.

³³ Ne nö'ö togo et'a ár müi, huxa ár mfeni, ent'a ár te ne ár ts'edi da mö Jö, ne da mö ár mijö'iwi ngu mhöse, töpa ár nsu gatho nuya m'oñho ne ya ñhöt'i.

³⁴ Ar Hesu nu mi hyandi mi ja ár mfödi, bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hingi 'yo yap'u gi kut'a hár ts'ut'wi Jö.

Ne hinto bi ne bi 'yot'wa ma'ra ya nt'ani.

Yo'ö mhö ar Kristo ár t'u ar Dabi

(Mt. 22:41-46; Lk. 20:41-44)

³⁵ Ar Hesu mi uta ya jö'i har dönganjö, ne mi enö:

—Yo'ö enga nuya böt'ofö ar Kristo ár t'u ar Dabi.

³⁶ Ngetho gesë ar Dabi bi 'ñenö xki nzinga ár Hñö Jö:

Jö ar Dada bi 'ñemba ma tsi Hmu:

Hñu ha ma ñ'ei ga huxkwi,

tö'mi ga tsiñ'a nuya ri ñ'uni ga tsep'a ha ri wa.

³⁷ Gesë ar Dabi embabi ár Hmu. Yo'ö mhö ár t'u 'mu.

Ne nzeye ya jö'i xa mi johya mi öts'e.

Ar Hesu bi nomba yá ts'o'befi ya böt'ofö

(Mt. 23:1-36; Lk. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ar Hesu mi embabi ya jö'i ha yá nt'uti:

—Jamahü hinda ka'ahu ya böt'ofö, xa ne da ñ'o di he yá dutu ko'mba yá wa, ne xa ne da nzengwabi ya jö'i di 'benga nt'ek'ei nú'mu 'yo har tai.

³⁹ Xa ne da hñuxa ha ya 'bet'o nthuts'i ha ya nijö ne ha ya ñhuni.

⁴⁰ Nuyü tekwa yá ngu ya tsi 'ranxu, ne öt'a 'ra ya nsadi ra ma, ne da go'mahmö. Njap'u ma da hñönga n'a ra döta mfeiyu.

Ár m'oñho ar tsi hyoya 'ranxu

(Lk. 21:1-4)

⁴¹ Ar Hesu mi huhnü mi ñhandwitho ár nt'utm'oñho ar nijö. Mi handi hanja ya jö'i mi pa mi tsohnü yá m'oñho, ne nu'u mi pe'sa yá ñho xa mi ut'a nzeye.

⁴² Ne ba e n'ar tsi hyoya 'ranxu, bi 'yut'a yoho ya tsi bojö himar mhödi.

⁴³ Nu'mu ar Hesu bi mat'a yá maxte, ne bi 'ñembabi:

—Xa majöni di xi'ahu, nunar tsi hyoya 'ranxunu, töte ár döta ár m'oñho, xi döta gatho nu ma'ra unga yá m'oñho n'ehe.

⁴⁴ Ngetho gatho xi unga nö'ö pongwabi. Ha nunu, mödi mi hyoya, bi unga gatho nö'ö mi pe'shmö nda zi.

13

Ar Hesu bi mö nda nhwata ar dönganjö

(Mt. 24:1-2; Lk. 21:5-6)

¹ Mi bönga ar Hesu har dönganjö, n'a nuyá maxte bi 'ñembabi:

—Utate, ndi, tengu ár nzatho ya do ne ár ñhets'i yá jödo ar nijö.

² Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ha gi handa nuya döta jõdoyu. Gatho ma da thext'i, hinda ma da go n'ar do mañör midowi.

Ya nt'udi di 'bet'o ne ka da e ar ngöts'i
(Mt. 24:3-28; Lk. 21:7-24; 17:22-24)

³ Mi zonga ar Hesu har t'ohö Njömdöni, bi hñudi mi ñhadi ar dönganjö. Ha nu ar Pedro, ar Hakobo, ar Xuwa, ne ar Andre bi 'yambase:

⁴ —Xikagihe, ham'ü ma da tho gathoyu. Tema nt'udi ma da nheki, ne da födi 'bap'ütho da göxa gathoyu.

⁵ Ar Hesu bi dötwabi'ü ne bi 'ñembabi:

—Jamasuhu, yo ma gi ñhehu to da ka'ahu.

⁶ Ngetho ma da e nzeze togo da gumka ma thuhu da 'ñenö: Nuga go dar Kristo. Ne njap'ü da ka nzeze ya jõ'i.

⁷ Ha nú'mü xki 'yohu habu gatho di ja ya tuhni, ne ma'ra ma da ndui, yo gi tu ri müihu. Ngetho mahyoni da tho njap'ü, mödi hinxi zota ár ngöts'i ar ximhai.

⁸ Ngetho ya hnini ma da ntukwi yá mihniñiwi, ya ndö ma da ntunkwi yá mindöwi. Ne xa hagatho ma da nhwönga ar hai, ne ma da nja ar thuhu, ne ya jõ'i xa di müxmatho. Hönse ár nduinu ya ügi xi 'ñep'ü.

⁹ Ha ntsunsehu, ngetho ma da ts'ix'ahu ha ya ts'ut'wi, ne da mfenza'ihu ha yá nijö ya xodyo. Ma da m'ap'ahu ha ya ts'ut'wi ne ya ndö ngetho gi tengagihu, njap'ü da tsa gi dathu majöni xka pökagihu.

¹⁰ Ne mahyoni m'et'ö da mhönga ar hoga mhö ha gatho ya hai jawa har ximhai, ne ka da e ar ngöts'i.

¹¹ Ha nu'ahu, nu xta ts'ix'ahu ma da ndat'ahu ha ya ndö, yo gi tu ri müihu tema gi möñhu, ne hingi hyoñhu tema gi thöhu. Ge'mü ma da t'a'ahu tema gi möñhu, ngetho hingo ge'ahu togo gi ñöhu, go ñö ár Hñö Jö 'bu ha ri müihu.

¹² Nuya njödö ma da dase ár jõdö da tho. Ne nuya dada ma da dase yá bötsi, ha nuya bötsi ma da gu yá dada da hyo.

¹³ Ne gatho ma da utsa'ihu ngetho gi tengagihu. Nö'ö da zetatho, da dö'mi da göxa xoge nuya thogiyu, go ma da mpo'ö.

¹⁴ Ha nú'mü xki hyanthu ar ts'oki xi nts'otho di 'bu habu hingi ho da m'ui, ngu bi 'yot'a ar m'ehni Dañe (nö'ö togo nehe, dá bödi xiñho teme ne da mö), nu'ü togo gi 'buhunu Nhudea, di ma ba ñ'öñhu ha ya t'ohö.

¹⁵ Nu'ü togo gi tohu mañö ar ngu, yo ma gi küthu te gi juju. Nixt'i di möhu.

¹⁶ Ha nu'ü togo gi 'yohu har 'batha, yo ma gi penju gi juju ri pat'ihu.

¹⁷ Hwëkate nu'ü ya 'behñö di ñ'ü, ne nu'ü di tsi yá bötsi di tsüda nuya pa'ü.

¹⁸ 'Yapabihu Jö, nunar pa gi nixt'ihu, hinda dat'a ya pa xi ntse.

¹⁹ Ngetho nuya pa'ü xa ma da nja ya thogi ngu hinxa hyanthu man'a, nú'mü Jö bi hyoka ar ximhai, ne xta thogi hinda ma da nja man'a ngu'ö.

²⁰ Ha nu'mü ar tsi Dada hinda japi da göxa nuya pa'ü, hinto ma da bonk'mü. Ma da jös'ö, ngetho ma da maña togo xi hwañ'ö.

²¹ Jange nu'mü da t'eñ'ahu: Ndi, ka bi 'bukwa ar Kristo, wa da t'eñ'ahu: Ndi, bi 'buhnu, yo ma gi jafumasu.

²² Ngetho ma da nja ya kate Kristo ne ya kate m'ehni. Ne ma da 'yot'a ya döta nt'udi da hyat'a ya jõ'i, ne nu'mü da tsahmö, da hyat'a nu'ü xi hwahna ar tsi Dada.

²³ Ha nu'ahu, zot'a xiñho ri dahü, ngetho xta xi'ahu nö'ö ma da thogi.

Ár ño'gi 'ñehe Nö'ö Togo ba e bi Njö'i
(Mt. 24:29-35, 42-44; Lk. 21:25-36)

²⁴ Nú'mü xta göxa nuya pa'ü ñ'ütho, ar hyadi ma da m'exui, ha nunar zönö hinda ma da unga ár hyats'i.

²⁵ Ne nuya tso ma da hyoi, ha nuya ts'edi bi 'bu mhets'i ma da nhwöt'i.

²⁶ Ne ma gi hyanthu 'mü Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, ma da nheki di e ha ya gui, di hö n'ar döta ts'edi ne n'ar döta nsunda.

²⁷ Ne ma da mehna yá enxe 'mü, da muspa gatho nu'ü togo xi hwañ'ö xoge hár nxidi ar ximhai, ne habu di göxa mhets'i.

²⁸ Hyanthu ar 'bai'ixi ne beñhu tema utkagihu: Nú'mü poxa yá n'ogi ne k'onts'a yá xi, gi pöhu 'bap'ütho ar pahyadi.

²⁹ Njap'ü nu'ahu n'ehe, nu xki hyanthu da tho gatho nuya thogiyu, pöhu, 'bap'ütho da göxa xoge.

³⁰ Xa majöni di xi'ahu, hinda theta nuya jõ'i 'bu nuya payu, ne xi wadi xi tho gatho nuya thogiyu.

- ³¹ Mōdi da m'edi ar mhets'i ne ar ximhaji, nuya mhō xta mōnga, hinda ma da m'edi.
³² Nor pa ham'u ma da gōxa xoge hinto pōdi. Nuya enxe bi 'bu mhets'i hingi pōhmō n'ehe, ne ár T'u Jō hingi pōdi, hōnse ar Dada go pō'ō.
³³ Zothu ri dahū, ndo'mhū ne 'yafu Jō, ngetho hingi pōhū ham'u da zo ar ngōts'i.
³⁴ N'hehwi n'ar n'ohō bi ma yap'u, bi zo ár ngu ne bi umba ar ts'edi nuyá 'hēgo. Bi zokwa yá 'befi n'a ngu n'a, ne ar sugoxthi bi xipabi hinga nda n'ōhō.
³⁵ Jange ndo'mhū, ngetho hingi pōhū tema xenimpa da ep'u togo ár mefi ar ngu, wa xta nde, made nxui, hár mhafi ar boxi, wa xta hats'i.
³⁶ Nu'mu n'a nda ep'utho, hinda diñ'ahū gi ōthū hingi to'mhū.
³⁷ Ne nō'ō di xi'ahū, get'ō di xipabi gatho: Ndo'mhū.

14

Ya ndōxodyo mi nkohi hanja nda gu ar Hesu
 (Mt. 26:1-5; Lk. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ár yopap'u mar baxjwa ne ar dango mi ts'i ar thuhme himi jots'i, nuya ndōmōjō ne ya bōt'ofō mi hongā hanja nda gu ar Hesu n'ōntho, ne nda hyo.

² Ne mi eñ'u:

—Hinda tsā ga juhu ha ya pa dango, ngetho da muxma ya jō'i.

Ar Hesu bi nhō'spa n'ar hogañuni nūnu Betania
 (Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Nu mi 'buhnu Mbetania hár ngu ar Simu xki hye ar hñeni tsit'ando'yo, ne nú'mu mi hu har mexa, n'a mba ep'utho n'ar 'behñō mi hō n'ar xito t'axdo, mi po n'ar hogañuni xa mar mhōdi. Bi tehma nunar xito ne bi nō'spa ár nō ar Hesu nunar hogañuninu.

⁴ Ja 'ra togo bi mbo yá kwē, ne mi eñ'u:

—Yo'ō xi t'emp'utho nunar hogañuninu.

⁵ Ngetho mi tsā xi 'ba ngu n'a njeje ár nthōhō n'ar jō'i, ne xi themba ya tsi hyoya.

Ne xa mi theñ'u nuna tsi 'behñō.

⁶ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hyeñunu. Yo'ō gi theñhu. Nzatho nō'ō xi 'yotkagi.

⁷ Nuya hyoya hyax'mu ma gi 'buhwihu, ne da tsā gi 'yothwu ar ñho nu'mu gi nehū. Ha nuga hinga hyax'mu ma gi hyandgagihūwa.

⁸ Nunū xi umbár muji xi 'yot'a nō'ō mi tsā nda mefi. Ne nunar hogañuninu xi goxkagi, gehnu n'ar ñhoki di to'ma ha ma nt'agi.

⁹ Xa majōni di xi'ahū, habū gatho ma da mhōnga nunar hoga mhōny xoge ár nxidi ar ximhaji, ma da mhōnga nō'ō xi 'yotnu ngu n'ar feni.

Ar Huda bi mō nda da ar Hesu
 (Mt. 26:14-16; Lk. 22:3-6)

¹⁰ Ar Huda Iskariote 'mu, n'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte, bi ma ba k'ōnga ya ndōmōjō, mi ne nda datwa ar Hesu.

¹¹ Nú'mu mi 'yo'u xa bi njohya, ne bi ñōt'i nda umba ar bojō. Ha nunar Huda mi honi hanja nda tsā nda datwabi'u.

Ar tsi Hmu bi zōgi nda ts'impa ár t'oxi
 (Mt. 26:17-29; Lk. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Nō'ō ar pa bi ndui ar dango ts'i ar thuhme hinxi jots'i, nú'mu mi tho ngu n'ar m'ōñho ar ndōni mbaxjwa, nuyá maxte ar Hesu bi 'ñembabi:

—Habū gi ne ga hoje ar t'oximbaxjwa.

¹³ Ne bi mehna yoho yá maxte, bi 'ñembabi'u:

—Di mōhū har hnini, ne nu xki nthewihu n'ar n'ohō muxa n'ar xōni ar dehe, teñhu.

¹⁴ Nu habū da yut'i, gi 'ñembabihu nō'ō togo ár mefi ar ngu: Ar Utate ba pehna ar nzengwa ga eñ'ahe njawa: Habū 'bu ar ngu di hoñhe ga tsi'be ar t'oximbaxjwa ma maxte.

¹⁵ Ne nō'ō ma da ut'ahū n'ar dōta ngu di to mañō, xi thoki xiñho. Ka gi hyojunu ar t'oximbaxjwa ga tsihū.

¹⁶ Nuyá maxte mi zōñ'u har hnini, bi diñ'u ngu xki nsipabi, ne bi hyoknu ar t'oxi.

¹⁷ Nu mi nxui ar Hesu ba ehwi nu'u 'ret'amayoho yá maxte.

¹⁸ Nú'mu mi hñuhnu har mexa mi nt'oxi, ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majōni di xi'ahū, n'a di ñungwihu, ma gi dagagihu.

¹⁹ Nu'u xa bi du yá muji, ne bi ndui bi 'yambabi'u n'a ngu n'a:

—Ha go geke.

Ne man'a mi embabi:

—Ha go nuga.

- ²⁰ Nö'ö bi dödi ne bi 'ñembabi'u:
 —N'a nu'u 'ret'amayoho togo n'adar mohi di thinthwü mahyegi ar thuhme.
- ²¹ Majöni Nö'ö Togo ba e bi Njö'i 'bä ar 'ñu da tho ngu xi t'ot'wabi, ne hwëkate nö'ö togo ma da da'ö. Xiñhohmö hinxi zokwa har ximhäi.
- ²² Ne nú'mü mi nt'ox'u, ar Hesu bi gü ar thuhme ne bi 'yapa Jö nda jöpi. Bi heke bi hembra yá maxte, ne bi 'ñembabi'u:
 —Tsihu; gehnu ma ndo'yo.
- ²³ M'efa bi guxa ar t'eni mi po ar t'afi'obxi, bi umba njamödi Jö, bi thokwa yá maxte, ne gatho bi zi n'a tsi nts'iki.
- ²⁴ Ne bi 'ñembabi'u:
 —Gehnu ma ji ma da nhö'mi da epa ár ñho nzeye ya jö'i, ne njap'u da go ar 'ra'yo nkohi.
- ²⁵ Di xi'ahu, hinga pengi ga tsipa ár t'afi ar 'bai'obxi nuya payu. Ma ga to'mi ga tsi ma'ra'yo hár ts'ut'wi Jö.

Ar Hesu bi mö nda konga ar Pedro

(Mt. 26:30-35; Lk. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

- ²⁶ Nu mi wadi bi ntu'u n'ar jöhñö, bi boñ'u ndi ma har t'ohö Njömdöni.
- ²⁷ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi'u:
 —Nunar nxuinu gatho ma gi hyegasegihu, ngetho xi t'ot'a har T'ofö, enö njawa: Ma ga ho ar ma'yo, ne da mfont'a xoge yá deti.
- ²⁸ Ha nú'mü xka pengi ga nte man'agi, ma ga 'bet'o gar nthehunu Ngalilea.
- ²⁹ Nu'mü ar Pedro bi 'ñenö:
 —Mödi gatho nu'u ma'ra da hyek'a'i, nuga hinga ma ga hek'ase.
- ³⁰ Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi':
 —Xa majöni di xi'a'i, nunar nxuinu hinxi zöta ár ñoho ár mhafi ar boxi, ha nu'ge ya xka kongagi hñu'gi.
- ³¹ Ha nunar Pedro himi tsaya mi enö:
 —Mödi ga tuga n'ehe, hinga koñ'a'i.
 Ne gatho nu ma'ra mi mönga njap'u n'ehe.

Ar Hesu bi 'yapa Jö ár Dada núnu Getsemani

(Mt. 26:36-46; Lk. 22:39-46)

- ³² Ba e'u núnu habu t'embabi ar Getsemani, ne ar Hesu bi 'ñemba yá maxte:
 —Hñuhüwa. Nuga ma ga apats'u Jö ma Dada.
- ³³ Ne bi zixa ar Pedro, ar Hakobo, ne ar Xuwa, ne bi ndui xa bi du ár müi.
- ³⁴ Bi 'ñembabi'u:
 —'Bütho ga tu ar dumüi. Kohüwa ne ndo'mhü, yo gi öhu.
- ³⁵ Bi tho man'a tsi tui ár yap'u ne ka bi ndandihmönü. Ne bi 'yapa Jö, nu'mü nda tsahmö, hinga nda zopabi nuya thögi ñ'ütho mi ep'ütho.
- ³⁶ Ne mi enö:
 —Ma tsi Dada'i, nu'ge hinter ñhemb'i. Hñöga nuya thögi xi 'ñep'u. Mödi hindi ne gi 'yot'a ngu di nega, 'yot'a ngu gi nege.
- ³⁷ M'efa ba ehe ne bi dinga nuya hñuyü mi öhö, ne bi 'ñemba ar Pedro:
 —Simu, ha gi öhö. Ha himbi tsä ga nuta n'a tsi xënimpa.
- ³⁸ Zot'a ri dahü ne 'yafu Jö gi tsethu ya ts'othogi xta ep'u. Xa majöni ri hñöhü 'büi da tseti, ha nuna ri ndo'yohü k'at'a ár ts'edi.
- ³⁹ Bi ma ba äpa Jö man'agi, ne bi mengi bi xipa nuya mhö xki xipa m'et'o.
- ⁴⁰ Nu mba pengi bi diñ'u mi öhö man'agi, ngetho nuyá da'ü xa mi kö ya t'öhö, ne himi pö'u te nda dödi.
- ⁴¹ Ba e ár hñu'gi, ne bi 'ñembabi'u:
 —Nupya hö, te ri t'öhöhü ne kö ri ndo'yohü. Xi zö ar pa xi thuts'i, ma da ndatwa ha yá 'ye ya 'yot'ats'oki Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.
- ⁴² Nanju möhö, ba ehnu nö'ö togo ma da dagagi.

Ar Hesu bi nju

(Mt. 26:47-56; Lk. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

- ⁴³ Himi jwata nda ñö ar Hesu nú'mü mba ep'u ar Huda, n'a nuya 'ret'amayoho yá maxte. Ne mi ñ'owi nzeye ya jö'i mi hö ya ndojwai ne ya za, xki mehna ya ndömöjö, ya böt'ofö, ne ya dönzandö.
- ⁴⁴ Ha nö'ö togo mi da, xki nkohwi ya jö'i ne xki 'ñembabi:
 —Nö'ö togo gi hyanthu ga tsuspa ár hmi, gehnu gi hoñü. Juhu ne xothu xiñho gi tsixu.
- ⁴⁵ Nu mi zohö, dama bi wat'a habu mi 'bä ar Hesu, ne bi 'ñembabi:
 —Utate.

Ne bi zuts'i.

⁴⁶ Nuya jö'i 'mu, dama bi wat'i ne bi gu ar Hesu.

⁴⁷ Ha n'a nu'u mi 'buhwinu, bi k'o'sa ar jwai, ne bi dakwa ar gu ar 'bego ar döngamöjö.

⁴⁸ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi ya jö'i:

—Hage dar bë xka ehü gi mikagihu, gi höhu ya jwai ne ya za.

⁴⁹ Hyax'mu ndi 'buhwihu har dönganijö, ne hinte ga jaju. Ne xi njanu, njap'u da tho ngu mönga har T'ofu.

⁵⁰ Nu'mu gathu nuyá mašte bi zohnu bi nixt'i bi ma'u.

Ar bötsi bi nixt'i

⁵¹ Ha n'ar bötsi mi teni, honse xki mpaxa n'ar dutu, ne nu mi nju,

⁵² dama bi zop'u ar dutu ne bi nixt'i ngotho.

Ar Hesu bi m'a'ma har mhunts'andö

(Mt. 26:57-68; Lk. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Ba ts'i ar Hesu bi m'amba ar döngamöjö, ne bi wat'a gathu ya ndömöjö, ya dönziandö ne ya böt'ofu.

⁵⁴ Ha nunar Pedro bi denda yap'u, ne bi zonga hár thi ar döngamöjö, bi hñuhwi ya ndogu mi mpat'a har tsibi.

⁵⁵ Nuya ndömöjö ne gathu ar mhunts'andö, mi hongu te nda hyoxa ar Hesu ne nda t'ent'i nda tho, hinte mi tiñ'u.

⁵⁶ Ngetho nzeye mi hoxa ya nhemhñö, mödi himi nthexkwi nö'ö te mi möñ'u.

⁵⁷ N'a mbi m'ata 'ra bi hyoxa ya nhemhñö, mi eñ'u:

⁵⁸ —Nuje xta ohe xi 'ñenö: Nuga ma ga yot'a nunar nijönu xi hyoka ar jö'i, ne ar hñupa ga pengi ga juxa man'a, hinte ma jö'i xi hyoki.

⁵⁹ Ha nuyü n'ehe himi nthé nö'ö mi möñ'u.

⁶⁰ Nu'mu ar döngamöjö bi m'a made ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Ha hinte gi thödi. Te di bönga nö'ö thox'a'i.

⁶¹ Nö'ö mi ñhetho, hinte bi dödi. Ar döngamöjö bi mengi bi 'yani ne bi 'ñenö:

—Hage go ge'e ar Kristo, ar T'u nö'ö togo nsundabi.

⁶² Ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hö, go geke. Ne ma gi hyanthu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i di hu hár ñ'e Jö togo pe'sa gathu ar ts'edi, ne di ehnu ha ya gui mhets'i.

⁶³ Nu'mu ar döngamöjö bi xika ar he, ngetho mi beni ar Hesu xki ñömañ'ubi Jö, ne bi 'ñenö:

—Te ga jafu man'a te da hyots'e.

⁶⁴ Xka 'yohu teme xi mö. Te gi möñhu.

Ne gathu'u bi hyox'u ndi 'ñepi nda tho.

⁶⁵ Ne 'ra bi müdi mi tsots'i. Mi kotwa yá da ne xa mi umba ya mfei, ne mi embabi:

—Xije togo bi mep'a'i.

Ne nuya ndogu xa mi umba ya mpetgu.

Ar Pedro bi kongu ar Hesu

(Mt. 26:69-75; Lk. 22:55-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ar Pedro mi 'buhnu hai har thi, ne n'a mba ep'utho n'ar 'behñö mi pepa ar döngamöjö.

⁶⁷ Ne mi hyanda ar Pedro mi mpat'a har tsibi, bi 'ñenö:

—Nu'ge n'ehe ngi ñ'owi ar Hesu me Nasare.

⁶⁸ Ha nö'ö bi nkoni bi 'ñenö:

—Hindi pöka togo'ö. Hindi pöhmö tema gi mö.

Ne bi wat'a har goxthi. Ne ge'mu bi ma ar boxi.

⁶⁹ Ne nunar 'behñönu mi hyanda man'agi, bi müdi bi 'ñemba nu'u mi 'buhnu:

—Nunu go yá ñ'ohu'u.

⁷⁰ Ha nö'ö bi mengi bi nkonga man'agi. Ne hingar ya'ö nu'u mi 'buhnu bi mengi bi 'ñembabi ar Pedro:

—Majöni nu'ge go ar ñ'owi'u n'ehe, ngetho gar me Ngalilea, ne gi ñö mahyegi ngu ñö'u.

⁷¹ Nö'ö bi ndui bi ntsate ne mi et'a made Jö, mi enö:

—Hindi pöka togo ar ñ'ohu gi noñhu.

⁷² Ne ar boxi bi ma ar ño'gi. Nu'mu ar Pedro bi bengu nö'ö te xki mönga ar Hesu: Hinxi zöta ar ñoho ar mahafi ar boxi, ha nu'ge ya xka kongagi hñu'gi. Mi oda ar mfeni njap'u, xa mi zoni.

15

Ar Hesu ma ba m'amba ar Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lk. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Ár hyax'ö ra n'itho, mi wadi bi nko'u ya ndömöjö, ya dönziandö, ya böt'ofu ne gatho ar mhunts'andö, bi zix'u ar Hesu xki nsot'e, ma ba ent'wa hár 'ye ar Pilato.

² Ar Pilato bi 'yambabi ar Hesu ne bi 'ñembabi:

–Hage go ge'e ár Ndö ya xodyo.

Nö'ö bi dödi ne bi 'ñembabi:

–Hö, ngu xka mönse.

³ Ne nuya ndömöjö xa te gatho mi hots'e.

⁴ Man'agi ar Pilato bi 'yambabi ar Hesu ne bi 'ñenö:

–Ha hinte gi thödi. Ndimhö te gatho thox'a'i.

⁵ Ha nunar Hesu hinte bi dödi, jange ar Pilato xa mi 'yotho.

Ar Hesu bi t'ent'i nda tho

(Mt. 27:15-31; Lk. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Ar ndö xki nzöi nda hyekwa n'ar 'yofadi har dango nö'ö nda 'ya'u.

⁷ Ne mi onu n'a már thuhu Baraba, xki jot'wi yá ñ'ohu, ngetho xki ñhote nú'mu xki njuts'i nda ntukwi ar ndö.

⁸ Ne mba e gatho ya jö'i, bi ndu bi 'yapabi nda umba ngu xki nzöi mi umba tat'a dango.

⁹ Ar Pilato bi dötwabi'u njawa:

–Ha gi ne ga hek'ahu ár Ndö ya xodyo.

¹⁰ Mi pö'ö xki ndatwabi ngetho xki zot'wa yá mu nuya ndömöjö.

¹¹ Ha nuya ndöyü mi ka ya jö'i nda 'ya'u nda the ar Baraba.

¹² Ar Pilato bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

–Tema gi nehü ga japka nö'ö gi emfu ár Ndö ya xodyo 'mu.

¹³ Ne nu'u bi mengi bi mafi, mi eñ'u:

–Tsuta har pont'i.

¹⁴ Ar Pilato mi embabi:

–Tema ts'oki xi 'yotnu.

Ha nu'u xa bi gahni bi mafi mi eñ'u:

–Tsuta har pont'i.

¹⁵ Ha nu ar Pilato mi ne nda gohwi xiño ya jö'i, jange bi xoka ar Baraba. Ha nu ar Hesu bi mö nda n'wext'i, ne bi datwa ya jö'i nda tsuta har pont'i.

¹⁶ Nu'mü, nuya ndogu bi zixa mbo hár thi ar döta ts'ut'wi, ne bi ts'ohna gatho yá mindoguwi mi 'buhnu.

¹⁷ Ne bi gö'spabi'u n'ar thenga dutu, ne bi hñu'spabi n'ar ntsant'i ya 'mini xki m'e.

¹⁸ Bi müdi bi zengwabi'u njawa:

–Xar tsi te, ár Ndö'i ya xodyo.

¹⁹ Ne mi ju n'ar t'o mi femba ár ñö, mi tsox'u, ne mi ndandihmö mi ndöñ'u emp'ö.

²⁰ Nu mi wadi bi t'ot'wa ar thede, bi thökwa ar thenga dutu xki njö'spabi, bi thetwa yá dutuse, ne bi njuki nda ts'uta har pont'i.

Ár nts'uti ar Hesu har pont'i

(Mt. 27:32-44; Lk. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Mi thohnu ar Simu me Sirene, ár dada ar Handro ne ar Rufo, xki 'ñe har hwöhi, bi njapi nda hñöxa ar pont'i habu nda ts'uta ar Hesu.

²² Ne bi ts'ixa habu mi t'embabi ar Golgota, di boni da 'ñenö Nñöxhmundo'yo.

²³ Ne nunu bi t'umbabi ar ixkat'afi, mi nthöskwi n'ar bopo xi nju ár thuhu ar mira, ha nö'ö himbi ne bi zi.

²⁴ Nuya ndogu mi wadi bi tsut'u har pont'i, bi ñhe'u yá dutu, mi ents'a ya nthöhö nda nu'u te nda hñöxa n'a ngu n'a'u.

²⁵ Mi tsu ngu n'ar guto xudi nú'mu mi ts'uti.

²⁶ Ne nunar xithe habu xki t'ot'a yo'ö xki ts'uti, mi enö: Gehnu ár Ndö ya xodyo.

²⁷ Bi ts'utwi ma yoho ya ñ'ohu ma ya bë, n'a hár ñ'ei ne man'a hár ngöhö.

²⁸ Njap'u bi thogi ngu xki t'ot'a har T'ofu habu enö: Bi nhu ngu n'ar ts'okte.

²⁹ Ha gatho nu'u mi thohnu, xa mi theni, ne mi hwöt'a yá ñö mi eñ'u:

–Xipya, ngi enö ngi yot'wa ár nijö Jö, ne ar hñupa ngi pengi ngi juspa man'agi,

³⁰ mpose 'mu, ne kö habu gi zudi.

³¹ Mi njap'u nu'u ya ndömöjö n'ehe, mi theni. Ne ya böt'ofu mi mpehwi mi eñ'u n'a ngu n'a:

–Bi po ma'ra, ne hingi tsá da mpose.

³² Nunar Kristo 'nö, ár Ndö ya me Israel, dá göpya har pont'i. Ga hanthe ne ga ñ'emuihe.

Ha nu'u togo xki ts'utwi mahyegi mi theni n'ehe.

Ar Hesu bi du

(Mt. 27:45-56; Lk. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Nu mi zonga madempa bi m'exui xoge ar ximhai, ne bi wadi mi zot'a hñunde.

³⁴ Nu mi zonga hñunde, ar Hesu bi 'ñenō nts'edi:

—Eloi, Eloi lama sabaktani, —pontho da 'ñenō: Ma tsi Dada'i, ma tsi Dada'i, yo'ō xka hyegase.

³⁵ 'Ra nuya mi 'buhnu mi 'yode bi 'ñeñ'u:

—Hyanthū hanja zo ar Elia.

³⁶ Ne bi nixt'i n'a, ma ba po n'ar xi'yo har ixkat'afi. Bi tuta ha n'ar xithi ne bi kwatwa hár ne, ne bi 'ñeñ'ō:

—Hyeħu, ma ga to'mhū ha da e ar Elia da maṣ'i.

³⁷ Har Hesu bi mafi nts'edi, ne bi du.

³⁸ Nu'mū bi xita made ar dōta dutu mi naxa mbo har dōnga nijō, mi kot'a habu xa mar nsunda, ba ndu mañō bi gōxa hai.

³⁹ Ha nunar dōndogu mi 'bahnu mi ñhandwi ar Hesu, mi hyandi bi du njap'u xki wadi bi mafi nts'edi, bi 'ñeñ'ō:

—Xa majōni nunar ñ'ohonū mār T'u Jō.

⁴⁰ Mi 'buhnu 'ra ya 'behñō n'ehe mi handatho yap'u. Mi ñ'owi'u ar Maria me Magdala, ar Salome, ne ar Maria ár nōnō ar 'befa Hakobo ne ar Huse.

⁴¹ Nu mi 'buhyu Ngalilea mi teni ne mi fāts'i, ne ma nzeƷe xki deni mba e Herusale.

Ár nt'agi ar Hesu

(Mt. 27:57-61; Lk. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Númū 'buṭho nda yu ar hyadi nor pa'ō ar ñhoki, nunár hyax'öp'u mar pa ntsaya,

⁴³ nunar Huse me Arimatea mi 'buhwi ar mhunts'andō, ne xa mi nhumañho, mi tō'mi nda hyandwa ár ts'ut'wi jō n'ehe, bi zeta ár muì ne bi yut'i ma ba ñōwi ar Pilato, bi 'yapa nda umba ár ndo'yo ar Hesu.

⁴⁴ Ar Pilato xa bi 'yotho mi 'yode xki du. Bi zofa nda e ar dōndogu nda 'yambabi ha majōni xki du.

⁴⁵ Ne mi wadi bi ñamajōni ar dōndogu, bi t'umba ar Huse ár ndo'yo ar Hesu.

⁴⁶ Ar Huse bi ñanga n'ar t'axdutu, ne bi kō'mba ár ndo'yo har pont'i. Bi maṣ'i, ne bi 'yent'a ha n'ar t'agi xki nsā'ma ha n'ar ndqdo, ne bi tōnga n'ar dōta do bi gotwa ár goxthi ar t'agi.

⁴⁷ Ha nunar Maria me Magdala ne ar Maria ár nōnō ar Huse mi hant'u habu bi t'agi.

16

Ar Hesu bi mengi bi nte

(Mt. 28:1-10; Lk. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nu mi tho ar pa ntsaya, ar Maria me Magdala, ar Maria ár nōnō ar Hakobo, ne ar Salome, bi ñanga ya hogañuni ma nda go'spa ár ndo'yo ar Hesu.

² Ne ár hyax'ō ra n'itho ár ndu ar hñōto, ba e'u har t'agi, mi k'onts'a ar hyadi.

³ Nu mi 'yo har 'ñu, mi ense'u n'a ngu n'a:

—Xipya, togo da hñōgagihuts'u ar do kot'a ar t'agi.

⁴ Ne mi hyant'u, bi nu'u xki thōka ar do. Nunar donu xa mar dōta.

⁵ Ne nu mi yut'u har t'agi, bi hyant'u mi huhnu har ñ'eñ n'ar bōtsi, mi he n'ar t'axhe mi jut'atho. Ne xa bi zu'u.

⁶ Ne nunu bi 'ñembabi'u:

—Yo gi ntsuhū. Gi hoñhu ar Hesu me Nasare nō'ō togo bi ts'uta har pont'i. Bi mengi bi nte. Ndi, hyanthū habu bi 'begi, hinte jawa.

⁷ Jange di mōhu ba xipabihu yá maṣte ne ar Pedro: Bi m'et'o di ma Ngalilea, ja gi hyanthunū ngu bi xi'ahu.

⁸ Ne xa bi nixt'i bi ma'u, ngetho xa xki zo ar mbidi yá muì. Ne hinto mi ñōwi'u, ngetho xa mi ntsu.

Ar Hesu bi ñ'udi nda hyanda ar Maria me Magdala

(Jn. 20:11-18)

⁹ Nu mi mengi bi nte ar Hesu n'itho har 'bet'o mpa ar hñōto, bi ñ'udi bi hyanda m'et'o ar Maria me Magdala, togo xki 'yemba yoto ya ts'ondōhi.

¹⁰ Nunar 'behñōnū bi ma ba k'ōnga nu'u mi ñ'owi ar Hesu. Nuyū xa mi tu yá muì mi zoñ'u, ne nunar 'behñō bi xipabi xki hyant'ō.

¹¹ Nu mi 'yo'u mi tetho ne xki hyant'ō, himbi ñ'emui.

Ar Hesu bi ñ'udi bi hyanda yoho nuya mi teni

(Lk. 24:13-35)

¹² M'efa bi ñ'udi n'añ'o, bi hyanda ma yoho nuya mi teni, mi 'yo ar 'ñu ndi ma har 'batha.

¹³ Nuyū n'ehe bi ma ba xipa nu'ū ma'ra. Njap'ūtho himbi ñ'emūibi.

Ar Hesu bi mehna yá mpote

(Mt. 28:16-20; Lk. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ M'efa bi ñ'udi bi hyanda nu'ū 'ret'aman'a yá mæxte, mi hu'ū har mexa. Ne bi zu'ū yo'ö himi ñ'emūi, ne xa mar me yá ñö, ngetho hinxki ñ'emūi nu'ū togo xki hyandi xki mengi xki nte.

¹⁵ Ne bi 'ñembabi'ū:

—Di möhū xoqe ár nxidi ar ximhái, ne xipabihū gatho ya jö'i ar hoga mhö.

¹⁶ Nö'ö togo da ñ'emūi ne da nxixthe, ma da mpohö. Ha nö'ö togo hinda ñ'emūi, ma da t'ent'i da hñömba ár mfei Jö.

¹⁷ Ne nuya nt'udiyū ma da 'yot'a nu'ū togo da ñ'emūi: Potka ma thuhu ma da 'yenga ya ts'ondöhi, ma da ñö ya 'ra'yo mhö,

¹⁸ ma da mita ya k'eñö, ne nu'mū da zi n'ar 'ñiethi hote, hinte da japabi, da hñuxa yá 'ye ha ya dathi ne da dits'i.

Ar Hesu bi njuts'i bi ts'ixa mhets'i

(Lk. 24:50-53)

¹⁹ Mi wadi bi zo yá mæxte, ar tsi Hmu bi njuts'i bi ts'ixa mhets'i, ne bi hñuxa hár ñ'ei Jö.

²⁰ Ne nuyū bi boni hagatho, ma ba mönga ar hoga mhö. Ne ar tsi Hmu mi fäts'i, ne mi umba ár ts'edi ár mhö ha ya nt'udi mi ot'ū. Dá njap'ū.

Ar hoga mhö bi 'yot'a AR LUKA

Ar t'ofö bi m'empabi ar Teofilo

- ¹ Ja nzeýe togo xi ne xi 'yotkagihü ar 'ñü gathö nö'ö xta thohüwa, ne di pöhü hö njap'u,
² njangu xi utkagihü nu'u hár ndüi bi hyandase, ne bi ñ'o bi mömbabi'u ár mhö ar tsi Hmu.
³ Jange nuga n'ehe, Nda Teofilo, nu nda jwadi da ñ'ani xiñho hanja bi ndüi ne hanja bi thohü, xta beni ga ot'i ga peñ'a'i, ne njap'u ga o't'a ar 'ñü,
⁴ ne gi pö xiñho nuna majöni xi t'ut'a'i.

N'ar enxé ba e bi mömba ár m'ui ar Xuwa Xixthe

- ⁵ Nuya pa'u mar ndö ar Erode har hai Nhudea, ne ka mi 'buhnü n'ar möjö már thuhu ar Sakaria, mi 'bü har mhunts'i ár thuhu ar Abia. Ha nö'ö ár 'behñö már thuhu ar Sabe. Gathö yohoyu ma yá mengü ar m'et'o möjö Aron.
⁶ Ar Sakaria ne ár 'behñö xa mi 'bui xiñho hár nthandi Jö, ne mi otwa gathö yá 'bepate.
⁷ Hönse hinxki dinga ar bötsi, ngetho ar Sabe himi tsá nda ñ'onte, ne gathö yoho mi pe'sa nzeýe ya jeye.

⁸ Nu ar Sakaria ne ma'ra yá mimöjöwi nuya mi mpehwi, bi zot'ar pa nda yut'a har dönganijö nda mepa Jö.

⁹ Nuya möjö bi 'yents'a ar nthöhö ngu yá nt'umbi'u, togo nda yut'i nda tsót'a ar githni. Ne bi zo ár thuhu ar Sakaria.

¹⁰ Ha nú'mü mi tsót'a ar githni mbo har nijö, nzeýe ya jö'i mi 'ba nthi mi mat'a Jö.

¹¹ Ar Sakaria n'a mbi hyandwathö n'ár enxé Jö mi 'ba hár ñ'ei ar t'u'sgithni.

¹² Ha nú'mü mi hyandi xa bi zu, ne himi pödi teme nda mefi.

¹³ Ha nunar enxé bi 'ñembabi:

—Sakaria, yo gi ntsu, ngetho xta ehe ga xi'a'i, nuya ri nsädi xi 'yoxa Jö, ne xi numañho. Jange ar Sabe ri 'behñö ma da 'yomp'a'i n'a ri t'u, ne gi hñu'spabi ár thuhu ar Xuwa.

¹⁴ Nunü xa ma da ja'a'i gi njohya, ne nzeýe ya jö'i xa ma da njohya n'ehe xta m'ui.

¹⁵ Ngetho nunü xa ma da njár nsu hár nthandi Jö. Hinda zä da zi ar ixkat'afi ne gathö nö'ö unga ar nti. Ne di oda nzit'ei, di hömpa ár Hñö Jö.

¹⁶ Ma da zo ya me Israel, ne nzeýe ma da hyep'u yá ts'oki, ne da mengi da hyonga Jö ár Dada'u.

¹⁷ Gehnü di 'bet'o hokwa habü da tho ar tsi Hmu. Ma da t'umba ár ts'edi ngu nö'ö bi t'umba ar Elia, da xokwabi yá mfeni ya dada da mö yá bötsi, ne nuya me'sku da 'yöde nö'ö nsipabi. Njap'u da hyokwa yá m'ui ya jö'i, ne xta 'ñep'u ar tsi Hmu da 'yots'e.

¹⁸ Ha nuna ar Sakaria bi 'ñemba ar enxé:

—Hanja ga pödi ma da thögi ngu xka xikagi. Ngetho nuga xta ndönzia, ne numa 'behñö xi ndötajö'i n'ehe.

¹⁹ Bi döta ar enxé ne bi 'ñembabi:

—Nuga dar Grabie, di 'bui habü bi 'bü Jö di pepabi. Jange go xpa penkagi ga xi'a'i nunar hoga mhö xta mö.

²⁰ Ha hinga ñ'emui, jange ma gi ngone, hinda zä gi ñö gathö nuya payü hinxi m'üta ri bötsi. Ngetho ma da thögi gathö ngu xta mö xta zonga ar pa xi benga Jö.

²¹ Ha nu'u ya jö'i mi 'ba nthi, mi to'mi nda bönga ar Sakaria. Ne himi pödi teme nda beni, ngetho mi ya'ö mi o mbo har nijö.

²² Ha nu mi böñ'ö, hinto mi tsá nda ñöwi ngetho mi gone. Njap'u bi böta ya jö'i xki hyanda n'a ngu ar t'i núnu mbo. Ne mi ja yá 'ye mi zo'u, ne bi gotho mi gone.

²³ Ha nu mi wa ya pa mi mpe har nijö, bi menga ár ngu.

²⁴ Hingar yapa ar Sabe ár 'behñö bi müdi bi ndäthi, ne himbi böngár ngu kut'a nzönö. Ne mi enö:

²⁵ Nunár hwéki Jö xi hñögagi ma m'etsá himi tsá nga tingar bötsi.

N'ar enxé ma ba mö nda m'u ar tsi Hesu

²⁶ Mi tho 'rato nzönö, Jö ba pehna man'agi ar enxé Grabie, bi zonga har hnini Nasare har hai Ngalilea.

²⁷ Ba e bi k'ö'sa n'ar nxutsi már thuhu Maria. Nunar nxutsinü xki t'adi nda nthötwi n'ar ñ'ohö már thuhu ar Huse, n'a yá 'beto ar ndö Dabi.

²⁸ Mi yut'a ar enxé mbor ngu habü mi 'bü ar Maria, bi zengwa ne bi 'ñembabi:

—Njohya, xi hwék'a'i ár mhöte Jö. Gi 'buhwi ar tsi Hmu. Xa xi jöp'a'i gi töta gathö ma'ra ya 'behñö.

²⁹ Nu ar Maria mi hyanda ar ɛnxɛ, bi 'yɔda nuya mhö mi nsipabi, ne mi bense teme ndi bonga nunar nzenɡwanu.

³⁰ Nu'mú ar ɛnxɛ bi 'ñembabi:

—Maria, yo gi ntsu, ngetho xka tsupa ár nhwëki Jö.

³¹ Ma gi ndathi ne ma da m'u n'a ri bötsi, ne gi hñu'spabi ár thuhu ar HESU.

³² Nö'ö xa ma da me'sa n'ar döta nsu, ne ma da t'embabi ár T'u Jö bi 'bu mhets'i. Ne Jö ar tsi Hmu ma da 'ñexa hár thuxandö, habu mi huxa ar ndö Dabi ár pale.

³³ Ne ma da ndö hár hnini yá 'beto ar Hakob gatho ya pa, ne nuna ár ts'ut'wi hinda ma da göts'i.

³⁴ Nu'mú ar Maria bi 'yambabi ar ɛnxɛ:

—Hanja da za da thogi nö'ö xka mö. Hinxta 'bu'be n'ar ndo.

³⁵ Ar ɛnxɛ bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Ár Hñö Jö da zu'a'i, ne ár ts'edi ar tsi Dada 'bu mhets'i da gop'atho ár xudi. Jange nö'ö ri bötsi ma da m'ui xa nsunda, da t'embabi ár T'u Jö.

³⁶ Ne ar Sabe ri mēni, ngu gatho gi pöhu himi tsá nda dingya bötsi, nupya mödi xi ndötajö'i, pe'sa 'rato nzönö bi müdi bi ndathi.

³⁷ Ngetho Jö hinter ñhembibi da 'yot'e.

³⁸ Nu'mú ar Maria bi 'ñembabi ar ɛnxɛ:

—Nuga dár 'begogi Jö. Da njap'u ngu xka xikagi.

Mi wa ar Maria bi mönga njap'u, ar ɛnxɛ bi zop'u bi ma.

Ar Maria bi ma ba tsonga ar Sabe

³⁹ Nuya pa'u dama bi ma ar Maria, ma ba tsonga ha n'ar hnini mi 'bu ha ya t'gho har hai Nhudea.

⁴⁰ Mi zoni bi yut'a hár ngu ar Sakaria, ne bi zengwa ar Sabe.

⁴¹ Nu mi 'yo ár nzenɡwa ar Maria, bi 'ñönga ár bötsi mbo hár müi, ne xa bi hñönga ár Hñö Jö.

⁴² Bi ñö nts'edi ne bi 'ñemba ar Maria:

—Jö xa xi jöp'a'i, gi töta gatho ma'ra ya 'behñö, ne xi jöp'a ri bötsi o nzit'e.

⁴³ Hanja xi t'akar seki da k'öskagi ár nönö ma tsi Hmuhu.

⁴⁴ Ngetho ngu da oxa ri nzenɡwa, numa bötsi bi njohya bi nsagi mbo ha ma müi.

⁴⁵ Jö xi jöp'a'i, ngetho ga ñ'emüi gatho ngu xi xi'a'i ar tsi Hmu nda thogi.

⁴⁶ Nu'mú ar Maria bi 'ñenö:

Di ent'a ma müi di nsundabi ma tsi Hmu mhets'i.

⁴⁷ Ne di ent'a ma ts'edi di johya di oxa nö'ö xi 'yotkagi Jö ma Pohote.

⁴⁸ Ngetho xi ko ár müi xi hyandgagi ár tsi 'begogi.

Da ndu nunar panu di map'u, nuya jö'i di 'ñep'u da 'ñengagi, Jö xa xi jöp'a'i.

⁴⁹ Ngetho Jö togo ár meti ar ts'edi, xa xi 'yotkagi ya döta 'befi.

Xa nsunda ár thuhu'ö.

⁵⁰ Jö pe'spa ar nhwëki gatho nu'u ne da 'yot'a nö'ö möñ'ö, ne hingi thege, thota n'ar m'ui di ma man'ar m'ui.

⁵¹ Xi ñ'udi ngu nö'ö hinte k'at'a ár ts'edi.

Ne xi japi xi 'be yá tsá gatho nu'u xa exa yá nsu.

⁵² Xi hñöka nu'u mi ja yá ts'edi habu mi huts'i,

ne nö'ö ar nsu mi pes'u, xi umba nu'u hinte mi pets'i.

⁵³ Nu'u mi tu ar thuhu, xi umbabi xi niñö, ha nu'u mi pongwathobi, xi hñömbabi gatho.

⁵⁴ Xi máxa ár hnini Israel yá 'bego, ne hinxi pumhni da me'spa ar nhwëki.

⁵⁵ Xi 'yot'a ngu xki ñöt'wabi ma dadahu ar Abra, ne gatho yá 'beto ne yá mंगा'beto; hinge nda the ár nhwëki pe'spabi'u.

⁵⁶ Ar Maria bi m'uhwi ar Sabe ngu hñu nzönö. M'efa bi menga ár ngu.

Ár m'ui ar Xuwa Xixthe

⁵⁷ Mi zonga ar pa bi m'u ár bötsi ar Sabe.

⁵⁸ Ne mi bö gatho yá n'angu ne yá mēni hanja Jö xki hwëkwabi n'ar bötsi, ma ba k'öts'i bi njohyawi.

⁵⁹ Ha nu ár hñöto mpa, ba e'u bi hñu'spabi ar nsegi hár ndo'yo ngu yá nt'umbi'u. Mi ne nda thu'spabi ár thuhu ar Sakaria ngu ár dada.

⁶⁰ Ha nunár nönö bi 'ñenö:

—Hin'ö, hinga hu'spabi hu njap'u. Ma ga hu'spabi hu ar Xuwa.

⁶¹ Nuyü bi dötwabi ar Sabe:

—Hanja ma da thu'spabi njap'u. Hinte gi 'ñe n'a ri mēni di pe'sa nunar thuhunu.

⁶² Nep'u bi ja yá 'ye bi t'amba ár dada tema thuhu nda thu'spabi.

⁶³ Har Sakaria xki ngone, jange bi 'ya n'ar xithe, ne ka bi hñuxp'u: Ár thuhu ar Xuwa. Gatho nuya mi 'buhnu xa mi 'yotho.

⁶⁴ Ge'mu bi mengi bi xo ár ne ar Sakaria, ne bi muđi bi nsundabi Jö.

⁶⁵ Gatho nuya jö'i bi hyanda nu te xki thogí, mi 'yotho ne himi pödi te nda beni. Ne nunar 'bedenu bi nxanga xoge ya t'ohq Nhudea.

⁶⁶ Gatho nu togo xki bödi, mi o yá mfeni, ne mi ense n'a ngu n'a:

—Tema nsu ma da t'umba nunar bötsinu.

Ngetho mi 'buhwi ár ts'edi Jö.

Ar Sakaria bi mö nö'ö mi umba Jö nda mö

⁶⁷ Nu ar Sakaria ár dada ar bötsi, xa bi zinga ár Hñö Jö, ne bi ndui bi mönga nö'ö mi umba Jö nda mö, ne bi 'ñenö:

⁶⁸ Xa nsunda Jö ma tsi Hmu mhets'i, ár Dada ya me Israel, ngetho xpa e da pokagihu yá hninigihu.

⁶⁹ Xpa penkagihu n'ar Pohote nö'ö hinda the ár ts'edi, xpa ponga ha yá mąnga'beťo ar ndö Dabi ár 'bego Jö.

⁷⁰ Gehnu xki ñötkagihu Jö, ngu bi mönga yá hoga m'ehni mam'et'o.

⁷¹ Bi ñötkagihu nda ñöngagihu, hinte nda jaju ma ñ'unihu ne nu'u hingi ne da nugagihu.

⁷² Nda me'spa ar nhwëki ma palehu,

ne hinga nda pumhni ár hoga nkohi bi nkohwi.

⁷³ Nunár ñhöt'i Jö bi 'ñet'ase ár thuhu, bi xipa ar Abra ma palehu, nda 'rakagihu.

⁷⁴ Bi xipabi nda ñöngagihu hinte nda jaju ma ñ'unihu,

njap'u nga pepabihu'ö, ne hinto nda pikagihu.

⁷⁵ Ne nga 'yohu xiñho, nga 'buhu xint'axi hár nthandi Jö gatho ma tehu.

⁷⁶ Ha nu'ge ma tsi bötsi'i, ma da nsi'a'i ár m'ehni'i Jö 'bu mhets'i,

ngetho ma gi 'bet'o gi paxt'wa ár 'ñu ar tsi Hmu.

⁷⁷ Gi xipa ár hnini Jö ma da mpumbabi yá ts'oki, ne njap'u da mpo'u.

⁷⁸ Ngetho Jö ma tsi Dadahu bi ko ár muđi,

bi ñ'udi ba penkagihu n'ar 'ra'yo hyats'i bi nheki mhets'i,

⁷⁹ da yot'wabi yá mfeni gatho nu'u 'bu har 'bexui, to'mda ar ndöte.

Ne da yotkagihu ar 'ñu ga 'buhu n'ar hogam'ui.

⁸⁰ Ne nuna ar bötsi mi te ne mi xu ár ts'edi ár pa. Mi 'buşe ha ya ot'at'ohq. Ba e bi ñ'udi nú'mu mi zonga ar pa bi ndui bi zo ya me Israel.

2

Ar tsi Hmu Hesukristo bi zokwa har ximhai

(Mt. 1:18-25)

¹ Nuya pa'u ar döngandö Augusto Sesar bi japi nda njuspa yá thuhu gatho ya jö'i.

² Ge'mu mar ts'ut'wi ar Sirenio har hai Nsiria, nu mi nja ar m'et'o njuxthuhu.

³ Gatho ya jö'i mi penga ha yá hnini habu mi 'bu yá mengu, nda unga yá thuhu.

⁴ Jange ar Huse bi bonga har hnini Nasare har hai Ngalilea, bi ma har hnini Belen har hai Nhudea, ngetho mar mengunu ar ndö Dabi, ha nu ar Huse ka xki 'ñehnu ha yá mëni ar Dabi.

⁵ Bi ma nda unga yá thuhu, nö'ö ne ar Maria xki 'yadı nda nthötwi, ha nuna mi ñ'u.

⁶ Nú'mu mi 'buhnu har hnini Belen, bi wa yá pa nda m'u ár bötsi.

⁷ Ka bi m'uhnu ár 'bet'o bötsi, bi mąxa ya m'ant'i, ne bi gaxa habu mi ñunga ya meťi, ngetho himi otho habu nda t'umba ar seki nda ñ'oxi.

'Ra ya ma'yo ma ba k'ö'sa ar tsi Hesu

⁸ Hingar yap'unu, 'ra ya ma'yo mi haxa har 'batha mi su yá deťi.

⁹ N'a mbi dañ'u bi hyandwa n'ár enxe ar tsi Dada, ne ár nsunda Jö bi yot'a gatho habu mi 'bu'u, ne xa bi zu'u.

¹⁰ Nunar enxe bi 'ñembabi'u:

—Yo gi ntsuhu, ngetho xta ehe ga xi'ahu n'ar hoga mhö, xa gi njohyahu ne gatho nu ma'ra ya jö'i.

¹¹ Ngetho nupya xi m'u hár hnini ar ndö Dabi, n'a togo da po'ahu, ne go ge'ö ar Kristo ar tsi Hmu.

¹² Gehnu n'ar nt'udi: Gi tiñhu ar bötsi 'baxa ya m'ant'i, di oxa habu ñunga ya meťi.

13 Nu mi wadi bi mönga njap'u ar enxe, n'a mbi nhekitho n'a mut'i ya enxe mhets'i mi 'bahwi, ne mi nsundabi Jö mi eñ'u:

14 Dar nsunda Jö bi 'bu mhets'i,

ne da m'ui n'ar hogam'ui nuya meximhai hár mhôte'ö.

15 Nu mi menga mhets'i ya enxe, ya ma'yo mi enga n'a ngu n'a:

—Möhö Belen, ma ga k'ö'su nö'ö xi thogi ngu xi xikagihu ar tsi Dada.

16 Nep'u nuya ma'yo dama bi ma'u, ne bi dinga ar Huse ne ar Maria, ha nunár bötsi mi oxa habu mi ñunga ya meti.

17 Ha nu mi hyant'u ar bötsi, bi ndui bi möñ'u gatho nö'ö xki nsipabi mi nhonu.

18 Ne gatho nu'u togo mi ots'e, xa mi 'yoda nö'ö te mi möñ'u.

19 Ha nunar Maria mi kwatatho hár mfeni gatho te mi mhö, ne mi bense teme ndi bongga gathoyu.

20 Ha nuya ma'yo bi menga har 'batha, mi nsunda ne mi umba njamödi Jö, gatho nuya xki 'yode ne xki hyandi bi thogi ngu xki nsipabi.

Ar tsi Hesu mi leletho bi ts'ixa har dönganjö bi ndatwa hár 'ye Jö

21 Mi pe'sa hñoto mpa xki m'u ar bötsi, bi thu'spabi ar nsegi hár ndo'yo ngu yá nt'umbi'u. Ne bi thu'spabi ár thuhu ar Hesu, gehnu ar thuhu xki mönga ar enxe nú'mu hinxki 'rotho.

22 Nu mi wa ya pa nda t'axk'u ngu mönga ha yá 'bepate ar Moise, ar Huse ne ar Maria bi zixa ar bötsi har dönganjö Herusalen, nda ndatwabi hár 'ye ar tsi Dada.

23 Bi 'yot'a njap'u, ngetho njanu xki t'ot'a ha yá 'bepate ar tsi Dada: Gatho nuya 'bet'o bötsi da m'ui, nu'mu ar ts'unt'u, mahyoni nda t'ekwa ar tsi Dada.

24 Ne bi ma'u har dönganjö, bi hñö'spabi ár m'oñho Jö, ngu mönga ha yá 'bepate ar tsi Dada, enö: Nu'mu n'ar 'behñö nda m'u ár bötsi, mahyoni nda zixa yoho ya ngongo wa yoho ya domtxu, nda hñö'spabi Jö ngu ar m'oñho.

25 Nuya pa'u mi 'bu n'ar ñ'ohö núnu Herusalen már thuhu ar Simiu. Xa mi 'yo xiñho hár nthandi Jö, mi hõmpa ár Hñö Jö, ne mi to'ma nda hyanda ar Ñönte, nö'ö togo ma nda ñõnga ya me Israel.

26 Go gehnu xki xipabi ár Hñö Jö, nda hyanda m'et'o nö'ö togo xki 'ñexa Jö nda ndö, ne ka nda du.

27 Nunu xki ma har nijö ngetho ár Hñö Jö xki zits'i. Nú'mu mi 'buhnu mbo, bi yut'a ar Huse ne ar Maria, mi tsi ar tsi Hesu nda ndatwa hár 'ye Jö, ngu mi mönga ha yá 'bepate ar Moise.

28 Nu'mu ar Simiu bi gu bi det'si, ne bi nsunda Jö bi 'ñenö:

29 Jö ma Dada'i, da za gi hyongagi.

Xi hñu ma mu, ngetho xta handa ngu xka xikagi.

30 Xi hyanda ma da ar Pohote xka pehni,

31 ne xka hyokwa ár 'ñu ha yá nthandi gatho ya jö'i.

32 Nö'ö ngu n'ar ñot'i da yot'wa yá mfeni gatho nu'u hingya me Israel,

ne njanu ma da t'e'spa ár nsu ri hnini Israel.

33 Ha nu ar Huse ne ar Maria ár nõnõ ar Hesu, xa mi 'yotho gatho nö'ö mi mhö mi nhöñ'ö.

34 Nep'u nu ar Simiu bi 'yapa Jö nda jöp'u, ne bi 'ñembabi ar Maria ár nõnõ ar Hesu:

—Nunar bötsinu xpa 'behni da pohö nzeje ya me Israel, ne ma'ra ma da m'edi. Gehnu n'ar nt'udi nzeje ma da doxta nö'ö te da möñ'ö.

35 Ne njap'u ma da nheki gatho nö'ö te pe'sa ha yá mfeni ya jö'i. Ne nu'ge xa ma gi tho n'ar dumui, ngu n'ar ndojwai da nsus'a ri mu.

36 Mi 'buhnu n'ar 'behñö n'ehe már thuhu ar Ana, nunu mi ñö mi hõmpa ár ts'edi Jö. Gehnu már t'inxu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Fanuel, nuyá mengu ma yá 'betö ar Aser. Xki ndötajö'inu, bi nthöti mi mxutsitho, ne xki m'uhwi ár döme yoto njeje.

37 Ha xki jwata gohon'ate ma goho njeje xki n'anxu. Himi ponga har nijö, ka mi 'buhnu parxui mi pepa Jö, mi behë ne xa mi apabi.

38 Nú'mu mi ñö ar Simiu, bi wat'a ar Ana n'ehe habu mi 'ba'u. Bi ndui bi umba njamödi Jö, ne mi nõnga ar tsi bötsi, mi xipa nu'u mi to'mi nda ñhõnga ar hnini Herusalen.

Ar Huse ne ar Maria bi menga har hnini Nasare

39 Nú'mu mi wadi ar Huse ne ar Maria bi 'yot'a gatho ngu mi huxa ha yá 'bepate ar tsi Dada, bi menga har hnini Nasare har hai Ngalilea.

40 Ha nunar bötsi mi te, ne mi huxa ár ts'edi. Xa mi te ár mfödi, ne ár nhwëki Jö mi ñ'owi hyax'mu.

Ar tsi bötsi Hesu mi 'bu har dönganjö

41 Tat'a jeje mi pa yá dada ar Hesu nda m'u har dango mbaxjwa núnu Herusalen.

⁴² Jange mi jwata 'ret'amayoho njeje ar Hesu, bi ma'u ar dango Herusalen ngu yá nt'umbi'u.

⁴³ Nu mi wa ar dango, ba penga ar Huse ne ar Maria. Ha nu ar Hesu ba kohnu Herusalen, ne nuyá dada himbi bödi.

⁴⁴ Nu'u mi hu yá mui mi nthöskwi ya jö'i nu'u mi pap'u ndi menga yá ngu. Bi ñ'o xoge n'apa. M'efa ka bi hyoñ'u ha mi ñ'owi yá mēni ne yá mpöhwi.

⁴⁵ Ne himbi diñ'u, jange bi gu ar 'ñu bi menga Herusalen man'agi, ma nda hyoni.

⁴⁶ Ne ár hñupa bi diñ'u mi 'buhnu mbo har dönganijö, mi huhnu mateda nu'u ya böt'ofu, mi öts'e ne mi öt'wabi ya nt'ani.

⁴⁷ Ne gathu nu'u ya jö'i mi öxa nö'ö te mi möñ'ö, xa mi 'yothu, ngetho xa mi jar mfödi, mi thödi xiñho gathu nö'ö te mi t'ambabi.

⁴⁸ Ne nu mi hyanda ár nöñö ne ar Huse mi huhwinu ya böt'ofu, himi pödi te nda beni. Ne ár nöñö bi 'ñembabi:

—Ma tsi t'u'i, yo'ö xka jakagihe njap'u. Ri dada ne nuga tu ma muihe di hoñ'ahe.

⁴⁹ Ha nunar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi hongagihu. Ha hingi pöhu mahyoni ga mpe hár 'befi ma Dada.

⁵⁰ Mödi nuyü himbi zo yá mfeni teme mi ne nda xipabi.

⁵¹ Ne bi mewi'u, bi menga Nasare, ne mi öta gathu nö'ö mi xipabi'u. Ha ár nöñö mi kwatho hár mfeni gathu nö'ö te xki bödi.

⁵² Ne nu ar Hesu mi te ár mfeni ne ár ndo'yo, ne mi 'yo ndi hñuxa mi numañho Jö ne ya jö'i.

3

Ar Xuwa Xixthe mi mönga ar hoga mhö

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Xki m'u ngu ar döngandö ar Tiberio Sesar 'ret'amakut'a njeje, ha nu har hai Nhudea mar ndö ar Ponsio Pilato, har Erode mar ndö har hai Ngallilea. Ha nunar Lipe ár jödönu, mar ndö har hai Iturea ne har hai Trakonite, ne ar Lisania mar ndö har hai Abilinia.

² Ge'mu ma ya döngamöjö ar Anas ne ar Kaifas. Nunar jeyenu Jö bi zohna ar Xuwa ár t'u ar Sakaria, mi 'bu ha ya ot'at'ohö, nda zo ya jö'i.

³ Nu'mü ar Xuwa bi ñ'o xoge ár ñöni ar döthe Hordan. Ne mi xipa ya jö'i nda 'yot'wa yá ntso'mi, ne nda nxixthe, njap'u nda mpumba yá ts'oki.

⁴ Bi thogi ngu xki 'yot'a ar m'ehni Isaia nú'mü bi 'ñenö:

Ár mhafi n'a togo enga har ot'at'ohö:

Hyokwabilu ár 'ñu ar tsi Hmu,

jömfu habu da thogi.

⁵ Gathu ya hñe da ñhuts'i.

Da thext'a ya t'ohö ne ya ngwani,

da jönga ya 'ñu nu'u xi noni,

ne da ts'uka habu gathu xi ñ'ödi.

⁶ Ne gathu ya jö'i da hyanda ar mpohö unga Jö.

⁷ Nzeye ya jö'i mi pa mi k'ö'sa ar Xuwa mi ne nda nxixthe, ne nö'ö mi embabi:

—Yá bötsi'ihu ya k'eñö gi hahetu. Togo xi ut'ahu gi k'onthu ár kwé Jö xi 'ñep'u.

⁸ Mahyoni gi 'yothu nö'ö xiñho, njap'u da nheki xka 'yothwu ár ntso'mi. Yo ma gi 'ñexase ri nsuhu gi 'ñeñhu: Ma dadahe ar Abra. Ngetho nuga di xi'ahu, Jö tsá da guxa nuya doyu, ne da 'ñexa ngu yá bötsi ar Abra.

⁹ Ne di xi'ahu n'ehe, Jö ngu ar tsenza hōdar nts'enza hár 'ye da zeka ar za. Ha nunar za hinte mañho uni, da ts'eki ne da t'ent'a har tsibi.

¹⁰ Nu'mü nuya jö'i bi 'yani ne bi 'ñembabi:

—Xi'mü, teme ga peje.

¹¹ Ne ar Xuwa bi döti ne bi 'ñembabi:

—Nö'ö togo pe'sa yoho yá pahni, da umba n'a nö'ö hinte köhö. Ha nö'ö togo pe'sa te da zi, da ñehwi nö'ö hinte pets'i.

¹² Ne ba e 'ra ya njotbojö nda nxixthe n'ehe, ne bi 'yamba ar Xuwa:

—Utate, xi nuje, te ga pehe.

¹³ Ar Xuwa bi dötwabi:

—Höñse jothu nö'ö xi nsi'ahu.

¹⁴ Nep'u ba e 'ra ya ndogu, ne bi 'yamba ar Xuwa:

—Xije, te ga peje.

Ar Xuwa bi 'ñembabi:

—Yo gi hömfu yá bojô ya tsi jô'i. Yo gi pehu ya nhemhño ne njap'u da jot'i. Nhogamuihu nõ'ö ar bojô gi tõhu.

¹⁵ Gatho ya jô'i mi oda yá mfeni ne mi ense'u: Xi nunar Xuwa, hage go gehnu ar Kristo 'mu.

¹⁶ Jange ar Xuwa bi 'ñembabi:

—Nuga di xixthe'ihu har dehe, ha 'befa man'a togo ma da xixthe'ihu hár Hñö Jö ne ar tsibi. Ha tõkagi ár ts'edi, ne nuga hindi 'ñepkagi ga xot'wats'u yá nthöt'i ár thiza.

¹⁷ Nö'ö xi ñhoki da mi'sa ar t'ei. Ma da paxt'a ár thi, ne da kwata ar t'ei hár t'u, ne nunar paxi da 'yu'sa har tsibi habu hiñham'u da wadi da nzô.

¹⁸ Njap'u ar Xuwa mi mõnga nzeye ya mhö mi zohna ya jô'i, ne mi xipa ar hoga mhö.

¹⁹ N'agi bi zuì ar nõö Erode, ngetho xki zimbabi ár 'beñhño ár jödö már thuhu ar Lipe, ne xki 'yot'a ma nzeye ya ts'oki.

²⁰ Nunar Erode, bi hñu'sa man'ar ts'oki, bi gu ar Xuwa ne bi 'ñet'a har fadi.

Ár nxixthe ar Hesu

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Nú'mu mi xixthe ya jô'i ar Xuwa, nuya pa'u ar Hesu bi nxixthe n'ehe. Ne nu mi 'yapa Jö, bi xo mhets'i.

²² ne ár Hñö Jö ba kõi ngu n'ar domtxu, ne bi zu'ö. Ne bi nheki n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i, bi 'ñenö:

—Go ma hmöka T'u'i, gi jakagi ga njohya.

Yá pale ar Heskristo

(Mt. 1:1-17)

²³ Ar Hesu mi pe'sa ngu n'atema'ret'a njeje nú'mu mi du'ma ár 'befi. Ne nõ'ö, ngu mi benga ya jô'i, már t'u ar Huse, ha nu ar Huse már t'u ar Eli.

²⁴ Ar Eli már t'u ar Matat, har Matat már t'u ar Lebi, ar Lebi már t'u ar Melki, ar Melki már t'u ar Hana, har Hana már t'u man'ar Huse.

²⁵ Ha nõ'ö man'ar Huse már t'u ar Matatia, ar Matatia már t'u ar Amos, ar Amos már t'u ar Naum, ar Naum már t'u ar Esli, har Esli már t'u ar Nagai.

²⁶ Ar Nagai már t'u ar Mat, ar Mat már t'u man'ar Matatia, ha nõ'ö man'ar Matatia már t'u ar Semei, ar Semei már t'u man'ar Huse, ha nõ'ö man'ar Huse már t'u ar Huda.

²⁷ Ar Huda már t'u ar Hoana, ar Hoana már t'u ar Resa, ar Resa már t'u ar Sorobabel, ar Sorobabel már t'u ar Salatiel, har Salatiel már t'u ar Neri.

²⁸ Ar Neri már t'u man'ar Melki, ha nõ'ö man'ar Melki már t'u ar Adi, ar Adi már t'u ar Kosam, ar Kosam már t'u ar Elmodam, har Elmodam már t'u ar Er.

²⁹ Ar Er már t'u ar Hosue, ar Hosue már t'u ar Elieser, ar Elieser már t'u ar Horim, har Horim már t'u man'ar Matat.

³⁰ Ha nõ'ö man'ar Matat már t'u man'ar Lebi, ha nõ'ö man'ar Lebi már t'u ar Simiu, ar Simiu már t'u man'ar Huda, ha nõ'ö man'ar Huda már t'u man'ar Huse, ha nõ'ö man'ar Huse már t'u ar Honan, har Honan már t'u ar Eliakim.

³¹ Ar Eliakim már t'u ar Melea, ar Melea már t'u ar Mainan, ar Mainan már t'u ar Matata, har Matata már t'u ar Natan.

³² Ar Natan már t'u ar Dabi, ar Dabi már t'u ar Isai, ar Isai már t'u ar Obed, ar Obed már t'u ar Bos, ar Bos már t'u ar Salmon, har Salmon már t'u ar Naso.

³³ Ar Naso már t'u ar Aminadab, ar Aminadab már t'u ar Aram, ar Aram már t'u ar Esrom, ar Esrom már t'u ar Fare, har Fare már t'u man'ar Huda.

³⁴ Ha nõ'ö man'ar Huda már t'u ar Hakob, ar Hakob már t'u ar Isa, ar Isa már t'u ar Abra, ar Abra már t'u ar Tare, har Tare már t'u ar Nakor.

³⁵ Ar Nakor már t'u ar Serug, ar Serug már t'u ar Ragau, ar Ragau már t'u ar Peleg, ar Peleg már t'u ar Eber, har Eber már t'u ar Sala.

³⁶ Ar Sala már t'u ar Kainan, ar Kainan már t'u ar Arfaxad, ar Arfaxad már t'u ar Sem, ar Sem már t'u ar Noe, har Noe már t'u ar Lamek.

³⁷ Ar Lamek már t'u ar Matusale, ar Matusale már t'u ar Enok, ar Enok már t'u ar Hared, ar Hared már t'u ar Malalel, har Malalel már t'u man'ar Kainan.

³⁸ Ha nõ'ö man'ar Kainan már t'u ar Enos, ar Enos már t'u ar Set, ar Set már t'u ar Adan, ha nu ar Adan már t'u Jö bi 'bu mhets'i.

4

Ar ts'ondöhi mi tsata ar Hesu

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Mi wadi bi nrixthe ar Hesu, ne xki nzinga ár Hñö Jö, bi zohnu ar döthe Hordan, ne ár Hñö Jö bi zixa ha ya ot'at'ohö.

² Ne ka ba 'buhnu yon'áte mpa, ne mi ehnu ar ts'ondöhi mi tsáti. Ha nu ar Hesu gatho nuya payu hinte xki zi, ne mi wahyu bi ntunthu.

³ Nu'mú ar ts'ondöhi bi 'ñembabi:

—Nu'mú ár T'u'i Jö, japa nunar do da nthuhme xö.

⁴ Ha nu ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Huxa har T'ofö njawa: Hinge hõnse ar thuhme da umba ár te ar jö'i, mahyonibi ár mhö Jö n'ehe.

⁵ Ne ar ts'ondöhi bi zixa ar Hesu ha n'ar t'ohö xa mar ñhets'i, ne bi utwabi gatho ya hnini 'bu har ximhai, ne bi nhekinu xogeyu.

⁶ Ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Ga ja'i gi ndö gatho nuya hniniyu, di pewi yá ñho, ngetho xi t'ent'ka ha ma 'yeyu, ne da tsa ga umbabi togo di nega.

⁷ Hõnse nu'mú gi ndandihmö ne gi nsundagi, gatho ga ent'a ha ri 'ye.

⁸ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hyegagiwa ts'ondöhi. Ngetho huxa har T'ofö: Nsunda Jö ri Hmu, ne hõnse'ö gi pepabi.

⁹ Nep'u ar ts'ondöhi bi zixa ar Hesu har hnini Herusalen, ne bi 'ñexa mañö hár ngõts'i ar dönganjö, ne bi 'ñembabi:

—Nu'mú go ár T'u'i Jö, 'yengar nsagi xö.

¹⁰ Ngetho huxa har T'ofö:

Jö da mehna yá enxé da su'a'i.

¹¹ Ne da mip'a ri 'ye,

hingi fama ri wa ha ya do.

¹² Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Enga har T'ofö n'ehe: Yo ma gi tsáta Jö ri Hmu.

¹³ Nú'mú himi tini hanja nda tsáti, ar ts'ondöhi bi 'wege 'ra ya pa.

Ar Hesu bi du'ma ár 'befi

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ Nep'u mi hõmpa ár ts'edi ár Hñö Jö, ar Hesu bi menga har hai Ngalilea. Gatho nu'u ya jö'i mi 'bu hár nthet'i bi 'yo mi nhoñ'ö.

¹⁵ Ne nö'ö mi kut'a ha yá nijö'u mi uti. Ne gatho mi e'spa ár nsu.

Ar Hesu mi 'buhnu Nasare

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ Nep'u ar Hesu bi menga har hnini Nasare habu xki te'ö. Bi zota n'ar pa ntsaya, bi yut'a har nijö ngu ár nt'umbi'ö, ne bi m'ai nda né ar T'ofö.

¹⁷ Bi t'umbabi nda ne ar t'ofö xki 'yot'a ar m'ehni Isaia, ne bi dinga nö'ö ar xeni enö njawa:

¹⁸ Nu ár Hñö Jö xi gobgatho,

ngetho xi hñuxkagi ga xipa ar hoga mhö ya hyoya.

Xpa penkagi ga hot'a nu'u tu yá mu,

ga xipabi nu'u togo jot'i, xi zo ar pa da bõni,

ga xokwabi yá da ya goda,

ga juxa nu'u xi thomahai.

¹⁹ Ne ga xipabi gatho ya jö'i xi zo ar pa da hwëgagihu ár mhöte Jö.

²⁰ Mi wa ar Hesu bi nepa ár T'ofö Jö, bi tani bi datwabi nö'ö mi faxte har nijö, ne bi hñudi. Ha gatho nu'u mi 'buhnu himi juxa yá da mi k'öt'i.

²¹ Nö'ö bi ndui bi zofö, ne bi 'ñembabi'u:

—Ar pania xi tho gatho nö'ö xka 'yohu da nehe har T'ofö.

²² Ne gatho nu'u mi 'buhnu xa mi ñõmañho, ne xa mi 'yoda ya nzatho mhö mi mönga ar Hesu, ne mi eñ'u:

—Ha hinga gehnu ár t'u ar Huse.

²³ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Di pödi ma gi 'ñengagihu: Nu'mú xa majöni gi othe ma'ra, ñ'othese. Ne ma gi 'ñengagihu: 'Yot'wa ha ma haihu n'ehe, ngu xta ohe xka 'yotnu Nkapernaum.

²⁴ Ne bi 'ñenö n'ehe:

—Xa majöni di xi'ahu, hinjo'o n'ár m'ehni Jö da nhumañho hár haise.

²⁵ Di xi'ahu majöni, nú'mú mi 'bu ar m'ehni Elia, himi k'at'a ya 'ranxu har hai Israel, ge'mu hinxki 'wö hñu njeje made, ne hagatho mi jar thuhu.

²⁶ Ha Jö himbi mehna ar Elia nda t'inga ha yá ngu'u. Bi mehna ba 'winga n'ar 'ranxu me Sarepta, get'u ar hnini Sidon.

²⁷ Ne nuya pa mi 'bu ar m'ehni Eliseo n'ehe, himi k'at'a togo mi tsu ar tsit'ando'yo har hai Israel, ha hinto bi dixyu, honse ar Naman mar me Nsiria.

²⁸ Nu mi 'yox'u nõ'õ mi mönga ar Hesu, gatho nuya jö'i xki mhunts'a mbo har nijö xa bi mbo yá kwe.

²⁹ Xa bi m'a'u, bi guka ar Hesu har hnini, bi zixa har nengama'ye habu mi huxa nunar hnininu, ne mi ne nda hyot'u.

³⁰ Ha nunar Hesu bi thota mateda ya jö'i, ne bi ma.

N'ar ñ'ohõ mi nthexkwi n'ar ts'ondõhi

(Mr. 1:21-28)

³¹ Nep'u ar Hesu bi ma Nkapernaum, n'ar hnini har hai Ngallilea, ne ha ya pa ntsaya mi uta ya jö'i.

³² Ne gatho nuya jö'i xa mi 'yotho tengu ár nt'uti, ngetho mi nõ ngu nõ'õ togo pe'sa ar ts'edi.

³³ Ka mi 'buhnu har nijö n'ar ñ'ohõ mi nthexkwi n'ar ts'ondõhi. N'a mbi hyexta n'ar mhafi, ne bi 'ñenõ:

³⁴ —Te gi hongwa. Hyegagihe, Hesu me Nasare. Hage xka e gi hwatkagihe. Di pödi togo'i, ár hoga T'u'i Jö.

³⁵ Ar Hesu bi zu ar ts'ondõhi, ne bi 'ñembabi:

—Kot'a ri ne, poni hye nunar ñ'ohõnu.

Nu'mú ar ts'ondõhi bi fõma ar ñ'ohõ mateda habu mi 'ba'u, bi hyegi ne hinte bi japi.

³⁶ Ne gathoyu xa bi zu, ne mi enga n'a ngu n'a:

—Tema mhõ möny. Honse da 'bepabi ya ts'ondõhi da boni, ne nuyy ote.

³⁷ Ne gatho har hai'õ ne ár nthet'i bi nunga ár 'bede ar Hesu.

Ar Hesu bi othebi ár to ar Simu Pedro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Nep'u mba ponga ar Hesu har nijö, bi ma hár ngu ar Simu. Ne ár to xa mi the ar mpat'i. Ne bi t'apabi ar Hesu nda nu.

³⁹ Ne nunu bi ñ'ani habu mi 'benga ar dathi, ne bi xipa ar mpat'i nda boni. Ne nunar mpat'i dama bi hyegi, ne nunar 'behñõnu bi nangi bi umba te nda zi'u.

Ar Hesu bi othe nze ya dathi mi yu ar hyadi

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Nú'mú mi yu ar hyadi, gatho nu'u tsant'õ ar hñeni mi thogi, mi ts'ixa habu mi 'bu ar Hesu nda hñu'spa ár 'ye n'a ngu n'a, ne gatho mi othe.

⁴¹ Ne nze'ye ya dathi nu'u mi nthexkwi ya ts'ondõhi mi embabi, ne nu nda bon'u, mi mafi mi enõ:

—Go ge'e ár T'u Jö.

Ha nunar Hesu mi tsui, ne himi hegi nda nõ, ngetho nuyy mi pödi go mi gehnu ar Kristo.

Ar Hesu bi ñ'o xoge har hai Ngallilea mi mönga ar hoga mhõ

(Mr. 1:35-39)

⁴² Ár hyax'õ n'itho ar Hesu bi bõnga har hnini, bi ma ha n'ar hai habu hinto mi 'bui. Ha nuya jö'i xa bi ñ'o bi hyoni, ne mi zõnga habu mi 'yo'õ, mi tsõmi himi ne nda hyegi nda ma.

⁴³ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Mahyoni ga ma ma'ra ya hnini, ga mönga ar hoga mhõ nõnga ár ts'ut'wi Jö, ngetho gehnu xpa 'benkagi ga e ga mönga'õ.

⁴⁴ Ne mi 'yo xoge Ngallilea, mi zo ya jö'i ha yá nijö.

5

Ar njõpa njuxhwõ

(Mt. 4:18-32; Mr. 1:16-20)

¹ N'ar pa ar Hesu mi 'yo hár ñõni ar ñhõntho Genesare. Nor pa'õ xa bi wat'a ra nze ya jö'i, 'butho nda 'yent'i, ngetho gatho mi ne nda 'yoxa ár mhõ Jö.

² Ar Hesu mi hyanda yoho ya motsa mi ku har ñõntho. Hinto mi 'yoni, ngetho nu togo yá meti xki göi, mi pet'a yá nt'ats'i.

³ Ne ar Hesu bi bõxa n'a nuya motsa mi 'buhnu, már meti ar Simu. Ne bi 'yapa ar möte nda 'ñet'a n'ar tsi tui mbo ar dehe, ne ka bi hñuxnu mi uta gatho ya jö'i.

⁴ Ne mi wadi bi zofo, bi 'ñemba ar Simu:

—'Yet'a ar motsa habu xi ñhe, ne ka gi köthunu ri nt'ats'ihü.

⁵ Ha nu ar Simu bi dõdi ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Utate'i, xta mpehe gatho ar xui, ne hinte xta juxe. Mödi njap'u, nu'mú gi penje, ma ga köthe ar nt'ats'i zéi.

⁶ Ne nu mi 'yot'a ngu xki nsipabi, mi guxa nuya nt'ats'i xa mi ñuts'i, 'bũtho nda xegi.

⁷ Jange bi guxa yá 'ye bi mat'a nu ma'ra yá ñ'ohũ mi et'a man'ar motsa, nda e nda mats'i. Mba e'u, bi ñu'sa gatho yoho ya motsa, 'bũtho nda yui.

⁸ Ha nu mi hyanda ar Simu njap'u, bi ndandihmō hár wa ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu'i, hindi 'ñepkagi ga ñ'owi, ngetho dar ts'okte.

⁹ Bi 'ñenō njap'u ngetho ngu'ō ne nu ma'ra, xa xki zu, ne himi pōdi te nda beni, xki hyanda gatho nuya hwō xki gux'u.

¹⁰ Njap'u nu ma'ra mi faxa ar Simu har nt'axhwō, ar Hakobo ne ar Xuwa nuyá t'u ar Sebedeo, xa xki zo ar mbidi yá mũi. Ha nunar Hesu bi 'ñemba ar Simu:

—Yo gi ntsu. Di ndũ ar pania ma gi 'yaxa ya jō'i da e da dengagi.

¹¹ Nu'mũ bi 'yet'a ya motsa hár ñōni ar dehe, ne bi zohnu gatho yá 'befi, bi denga ar Hesu bi mewi.

Ar Hesu bi othe n'a mi tsu ar tsit'ando'yo

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² N'agi ar Hesu mi 'bũ ha n'ar hnini, ne ba e n'ar ñ'ohō nts'edi mi tsu ar tsit'ando'yo. Mi hyanda ar Hesu, bi wat'a habũ mi 'bã'ō, bi ndandihmō, bi me ár hmi har hai. Ne mi apa ar mōte mi embabi:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mũ gi ne, da tsã gi othe gi.

¹³ Nu'mũ ar Hesu bi maka ár 'ye, bi hñu'spabi ne bi 'ñembi:

—Hō, di ne ga othe'i. Dá dix'a'i.

Ne ar tsit'ando'yo dama bi hyegi.

¹⁴ Nu ar Hesu bi hñu'mba ár mũi hinto nda xipabi, ne bi 'ñembabi:

—Hont'a di ma ba ñ'udi da hyant'a ar mōjō. Ne gi hñōxa ri m'ōñhō gi jut'a ri nt'axki ngu bi mōnga ar Moise, njap'u da bō'u xi dix'a'i.

¹⁵ Ha nunar 'bedenũ bi nungi, bi zo yá gu ya jō'i nō'ō mi ot'a ar Hesu. Ne xa mi kwat'i nda 'yoxa nō'ō te mi mō, ne nda othebi yá hñeni.

¹⁶ Jange ar Hesu mi 'wege habũ hinte mi 'bũ ya jō'i, mi mat'a Jō ár Dada.

Ar Hesu bi othe n'ar dathi xki nza ár ndo'yo

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ N'ar pa ar Hesu mi uta ya jō'i, ne mi 'bũhnũ 'ra ya denga'bepate ne ya bōt'ofō, xki 'ñie Herusalen ne ma'ra ya hnini har hai Nhudea ne Ngalilea. Ne ar Hesu mi hōmpa ár ts'edi Jō mi othe ya dathi.

¹⁸ Nep'u bi zō 'ra ya ñ'ohō mi tsi n'ar dathi xki 'yents'a ha n'ar fidi, ngetho xki nza ár ndo'yo. Ne nu'u togo mi tsihi, mi ne nda kut'a mbo habũ mi 'bũ ar Hesu nda othe.

¹⁹ Ha himi tsã nda yut'i, ngetho xa mi ja nze ya jō'i. Jange bi bōxa mañō ar ngu, ne bi guka 'ra ya domhi. Njap'u bi tsã bi kō'ma ar dathi mi oxa ár fidi habũ mi 'bã ar Hesu, mbo har ngu mada ya jō'i.

²⁰ Har Hesu mi hyandwa yá jamfi nu'u ya ñ'ohō mi tsihi, bi 'ñembabi ar dathi:

—Ha gi ode, ndada. Xi mpump'a ri ts'oki.

²¹ Nu'mũ nuya bōt'ofō ne ya denga'bepate mi ense'u njawa: Teme xi benga nunar ñ'ohonũ, ts'okwa Jō. Ngetho hōnse Jō tsã da pungya ts'oki.

²² Ar Hesu bi bōtwatho yá mfeni, jange bi 'ñembabi'u:

—Yo'ō gi beñhũ njap'u.

²³ Temar ñhemi ga xipkanu: Xi mpump'a ri ts'oki. Wa ga embabi: Nangi gi 'yo.

²⁴ Pōhũpya, Nō'ō Togo xpa e bi Njō'i pe'skwa ar ts'edi har ximhai da pungya ya ts'oki, nuhũ teme ma ga pefi.

Ne bi 'ñembabi ar dathi:

—Nu'ge di xi'a'i: Nangi, juxa ri fidi, di ma ri ngu.

²⁵ Nu'mũ ar dathi bi nanga mada ya jō'i, bi guxa ár fidi, ne bi ma ár ngu, mi umba njamōdi Jō.

²⁶ Ne gatho ya jō'i bi hyandi xa bi 'yotho, mi e'spa ár nsu Jō, xa mi ntsu mi eñ'u:

—Ar pania xta hanthũ ya dōta nt'udi.

Ar Hesu bi zohna ar Lebi nda deni

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ M'efa ar Hesu bi bōni bi ma, ne bi hyanda n'ar njobtojō már thuhu Lebi, mi huxa habũ mi njut'ar bojō mi jot'a ya ndō. Ne bi 'ñembabi:

—Ba e gi tengagi.

²⁸ Nu'mũ ar Lebi bi zop'u xoge, bi deni bi mewi.

²⁹ M'efa bi 'yot'wa n'ar dango ar Hesu hár ngu. Bi wat'a nze ye ma'ra yá minjobtojōwi, ne ma'ra ya jō'i bi hñuxkwiyũ har mexa.

³⁰ Nep'u nuya böt'ofu ne ya denga'bepeate bi ndui bi ñōmañ'u mi emba nu'u mi tenga ar Hesu, ne mi embabi'u:

—Hanja gi ñuñhu ne gi ntsixkwihu ya njobojö ne ya 'yot'ats'oki.

³¹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'u 'yomañho, hingi hongu togo da othe, ha nuya dathi hö, hoñ'u.

³² Nuga hinxta e ga zo ya hogajö'i. Xta e ga zo ya 'yot'ats'oki da 'yot'wa ya ntso'mi.

Ar Hesu bi t'amba ar bēhē

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Bi t'ambabi ar Hesu, ne bi t'embabi:

—Yo'ö yá maxte ar Xuwa Xixthe ne yá maxte ya denga'bepeate xa bēhē ne mat'a Jö. Ha nuya ri maxte ñumi ne tsithe.

³⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hage da tsá gi jafu da bēhē nu'u togo xi ts'ohna ha n'ar ngo ne 'buhwi nö'ö togo nthöti. Njap'u ma maxte n'ehe.

³⁵ Ha ma da zo ya pa nú'mu xta ts'ixkagi. Nuya pa'u hö, xinda ne, da bēhyu.

³⁶ Ne bi xipa man'ar 'bede, enö njawa:

—Hinjo'o togo da hyenga n'ar 'ra'yo he da mo't'a n'ar ze dutu. Ngetho nu'mu da jap'u, hinga hont'a da ts'onga ar 'ra'yo he, ar gönga dutu da xegi xta yut'a nö'ö ar 'ra'yo m'ot'e.

³⁷ Ne hinto xit'a ar ut'afi ha ya ze ximhni, ngetho ar t'afi da fokya ya ze ximhni, njap'u ya ximhni ne ar t'afi da m'edi.

³⁸ Jange mahyoni da nsit'a ar ut'afi ha ya 'ra'yo ximhni, ne njap'u hinte da jayu.

³⁹ Nö'ö togo tsi ar t'afi xi ñhegi, hingi ne da zi nö'ö xi ñ'utho, ngetho eñ'u, nö'ö xi ñhegi xiñho'ö.

6

Yá maxte ar Hesu bi doka ya ngöt'e'i har pa ntsaya

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ N'ar pa ntsaya ar Hesu ne yá maxte bi tho ha ya hwöhi xki 'bot'a ya t'e'i, ha nuyá maxte mi toka ya ngöt'e'i, ne mi töki mi tsa.

² Nu'mu 'ra ya denga'bepeate mi hyandi, bi 'yani ne bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi othu nö'ö hingi ho da t'ot'a har pa ntsaya.

³ Ha nu ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Ha hinxka nehü nö'ö bi 'yot'a n'agi ar Dabi nú'mu mi zuhwi ar thuhu yá ñ'owi.

⁴ Bi yut'a hár nijö Jö, ne bi guka nuya thuhme xki 'bo'spa Jö. Nuya thuhmeyu, hinto mi tsa nda zi, honse ya möjö. Mödi ar Dabi bi zi, ne bi umbabi gatho nu'u togo mi ñ'owi.

⁵ Ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, gehnu ár Hmu ar pa ntsaya.

Ar ñ'oho xki 'yot'a ár 'ye

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Man'ar pa ntsaya ar Hesu bi yut'a ha yá nijö'u, ne bi du'mi mi uti. Ka mi 'buhnu n'ar ñ'oho xki 'yot'a ár 'ye ñ'e'i.

⁷ Ha nuya böt'ofu ne ya denga'bepeate, mi öda ar Hesu mi handi ha nda othe ar ñ'oho har pa ntsaya, ne nda dinga te nda hyox'u.

⁸ Har Hesu mi pötwatho yá mfeni'u, ne bi 'ñemba ar ñ'oho xki 'yot'a ár 'ye:

—Nangi, 'ba madetho.

Ha nö'ö ar ñ'oho dama bi nangi, ne bi m'a madetho.

⁹ Nep'u ar Hesu bi 'ñembabi nuya böt'ofu ne nuya denga'bepeate:

—Ma ga ot'ahu n'ar nt'ani: Teme xiñho da t'ot'e har pa ntsaya, ar ñho wa ar ts'om'ui. Da t'ot'e n'ar dathi, wa da thegi da du.

¹⁰ Ne bi k'öt'a gatho nu'u mi 'buhnu, ne bi 'ñembabi ar ñ'oho:

—Maka ri 'ye.

Ar ñ'oho bi maka ár 'ye, ne dama bi dits'i.

¹¹ Nuya denga'bepeate ne ya böt'ofu xa bi mbo yá kwe, ne mi ñ'anga n'a ngu n'a teme nda jap'u ar Hesu.

Ar Hesu bi hwahna nu'u 'ret'amayoho yá mpote

(Mt. 10:1-4; Mr. 8:13-19)

¹² Nuya pa'u ar Hesu bi boxa ha n'ar t'oho, ma ba apa Jö, ne gatho ar xui bi m'uhnu mi ñöwi ár Dada.

¹³ Ár hyax'ö bi zohna gatho nu'u mi teni. Ne bi hwahna 'ret'amayoho yá maxte, ne bi 'ñembabi yá mpote n'ehe.

¹⁴ Go gehyú yá thuhu'u: ar Simu nö'ö bi t'embabi ar Pedro, ar Andre ár jödöp'u'ö, ar Hakobo ne ar Xuwa, ar Lipe, ne ar Bartolo,

¹⁵ ar Teo, ar Toma, ne nö'ö man'ar Hakobo ár t'u ar Alfeo, man'ar Simu togo mi t'embabi ar ñöngahnini n'ehe,

¹⁶ ar Huda nö'ö ár jödö ar Hakobo, ne ar Huda Iskariote togo m'efa bi da ar Hesu.

Ar Hesu bi maɣa nze ya jö'i

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Nep'u ar Hesu ba kö har t'ohö, ba ñ'owi nu'u 'ret'amayoho yá maɣte. Ne bi zoñ'u ha n'ar 'batha habú xki mhunts'a nzeɣe ya jö'i mi teni. Ne mi janú ma nzeɣe ya jö'i, ma ya me Herusalen ne ma'ra ya hnini har hai Nhudea, ma'ra xki 'ñe har hnini Tiro ne Sidon 'bu háñ ñöni ar döta ñhonthé. Nuya jö'iyu ba ehe nda 'yoɣa nö'ö mi mönga ar Hesu, ne nda othebi yá hñeni.

¹⁸ Nu'u mi nthexkwi ya ts'ondöhi mi embabi.

¹⁹ Ne gathö ya jö'i xa mi ne nda danga ar Hesu, ngetho nu'u togo nda dani, mi ponga n'ar ts'edi mi hókwa gathö yá hñeni.

Ar Hesu bi mönga nu'u nzathö ne nu'u ñ'uda yá m'ui

(Mt. 5:1-12)

²⁰ Ar Hesu bi hyanda yá maɣte, ne bi 'ñenö:

—Nzathö nuya gi hyoyahu, ngetho xi nhwék'ahu ár ts'ut'wi Jö.

²¹ Nzathö nuya gi thohú ar thuhu, ngetho ma gi niñöhú.

Nzathö nuya gi zoñhupya, ngetho ma gi njohya gi nthéhu.

²² Nzathö nú'mú xta útsa'ihu ya jö'i, xta gu'ahu, xta zañ'ahu, ne hinda ne da beñ'ahu ri thuhuhú ngu n'ar ts'ojö'i, ngetho gi teñhu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

²³ Nuya pa xki thohú gathö nuya thogiyu, xa gi njohyahu, ngetho xa ma gi hñöhü n'ar nthöhönü mañö mhets'i. Beñhu mam'et'o, gathö nuyá m'ehni ar tsi Dada bi nt'útsa ngu'ahu n'ehe.

²⁴ Ha hwékate nu'ahu te xka pe'suwa har ximhai. Xi göxa ri johyahu xka pe'su.

²⁵ Hwékate nu'ahu hinxka thohú ar thuhu, ngetho m'efa xa ma da zit'ahu ar thuhu.

²⁶ Hwékate nu'ahu xa gi johyahupya, ngetho m'efa xa ma gi nzoñhu gi thohú ar dumü.

²⁶ Hwékate'ihu nu'mú gathö ya jö'i es'ahu ri nsuhu, ngetho nuya jö'i mi 'bu mam'et'o, njap'u mi e'spa yá nsu nuyá m'ehniise hinxki mehna Jö.

Möhu ri ñ'unihu

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ Ha nu'ahu gi oxú nö'ö teme di mö, möhu ri ñ'unihu, ne 'yot'wabihu ar ñho nu'u togo útsa'ihu.

²⁸ 'Yafu Jö da jöpa nu'u togo tsañ'ahu, ne mat'wabihu Jö nu'u togo ñömañ'u'ihu.

²⁹ Ha nu'mú togo da mep'a n'a ri hmihu, ñhehu da mep'a nö'ö man'a n'ehe. Ha nu'mú da hñömp'a ri pañ'ihu, hyehu da hñöxa ri pahnihu n'ehe.

³⁰ Nu'mú togo te da 'ya'ahu, umbabihu. Ne nu'mú da hñöñ'ahu n'a te ri metihu, yo gi apabihu.

³¹ Nö'ö teme gi nehú da 'yot'ahu ya jö'i, 'yot'wabihu njap'u n'ehe.

³² Nu'mú honse gi möhu togo mö'ahu, tema ñho gi othu 'mü. Ha hingi jap'u yá ñ'ohu ya ts'okte n'ehe.

³³ Ne nu'mú honse gi ko'sfu ar ñho nu'u togo xi 'yot'ahu n'ehe, tema ñho gi othu 'mü. Ngetho nuya ts'okte njap'uthö n'ehe.

³⁴ Ha nu'mú gi hmifu ri bojöhü honse nu'u togo gi pöhu da gut'ahu, tema ñho gi othu 'mü. Ngetho ya ts'okte njap'u'y, hmipa yá bojö nu'u togo pödi da ko'spabi.

³⁵ Nu'ahu möhu ri ñ'unihu ne 'yot'wabihu ar ñho. Hmipabihu nö'ö da mi'ahu, ne yo gi to'mhu da ko'sahu. Ngetho nu'mú gi 'yothu njap'u, ma gi hñöhü n'ar döta nthöhö, ne da nheki yá bötsi'ihu Jö bi 'bu mhets'i. Ngetho nö'ö pe'spa ar ts'eti ya ts'om'ui ne nu'u hiñ'otho yá njamödi.

³⁶ Jange nu'ahu pe'spabihu ar hwéki gathö ya jö'i, ngu ot'a Jö ri Dadahu.

Yo gi theñhu ri ñ'ohu

(Mt. 7:1-5)

³⁷ Yo gi nthentéhu, ne njap'u hinda nthéñ'ahu n'ehe. Yo gi ñöthü ar mfeí, ne hinda ñhöt'ahu ar mfeí n'ehe. Pumbabihu ma'ra, ne njap'u da mpump'ahu n'ehe.

³⁸ Uñhu, ne da t'a'ahu, n'ar hoga t'eni xi nhwöt'i ne xa di 'baxki. Ngu nö'ö ar t'eni gi eñhu, get'ar t'eni ma da t'eñ'ahu n'ehe.

³⁹ Nep'u nö'ö bi xipabi'u n'ar 'bede, ne bi 'ñembabi:

—Hage da za n'ar goda da guhna man'ár migodawi. Hage hinda hyo gathö yoho har ots'i.

⁴⁰ Hinjo'o n'ar jö'i togo t'uti di töpa ár mfödi ár utate. Ha nu'mu da bödi xiñho, nu'mu hö, da ñhehwi ár utate.

⁴¹ Hanja gi handwa ár ts'oki ri ku, njangutho n'ar paxi o hár da'ö, ne hanja hingi jamasu nö'ö ri döta ts'oki ngu n'ar xoka za o ha ri dage.

⁴² Ne hanja da za gi ñembabi ri ku: To'mi ga höp'a ar paxi o ha ri da. Ne hanja hingi handa nö'ö ar xoka za o ha ri dage. Xa gar nemñö. Hñö m'et'o nö'ö ar za o ha ri dage, ne njap'u da za gi hyanda xiñho, ne gi hñö'mba ar paxi o hár da ri ku.

Fötho tema za'ö xta födi te uni

(Mt. 7:15-20; 12:34-35)

⁴³ Hiñ'otho n'ar hoga 'baiza da unga nö'ö hingi ho da ts'i, wa n'ar ts'o'bai da unga nö'ö xiñho.

⁴⁴ Föta tema za'ö xta födi te uni. Ngetho nuya 'mini hinda tsä da nthukwa ya iuxi, ha nuya 'minza hinda tsä da njo ya obxi.

⁴⁵ Njap'utho n'ehe n'ar hogajö'i ot'a nö'ö xiñho, ngetho xi me'sa ar ñho hár mfeni. Ha nor ts'om'ui jö'i ot'a nö'ö hingi ho, ngetho hár mfeni hyaxtho benga nö'ö hingi ho. Nö'ö di pe'su ha ma mfenihu, ge'ö ponga ha ma nehü.

Yoho ya ñ'ohö bi hyo yá ngu

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ Hanja gi engagihu: Ma tsi Hmu'ihe, ma tsi Hmu'ihe, ne hingi ne gi 'yothu nö'ö di xi'ahu.

⁴⁷ Nö'ö togo da e da zükagi, da 'yoxa nö'ö di mö ne da 'yot'e, ma ga xi'ahu te ñhehwi.

⁴⁸ Nö'ö ma ga hekwotho n'ar ñ'ohö ho n'ar ngu. Bi xa'ma habu da 'ñe ár ndui, bi zonga habu o ar medo, ne ka bi du'mnu bi guts'i. Ne nu mi zo ya dö'ye, ne bi gö ya nzotho, bi tho habu mi 'bu ar ngu. Nunar ngu'ö himbi 'ñöni, ngetho ár ndui mi foxa har medo.

⁴⁹ Ha nö'ö togo da 'yoxa nö'ö di mö ne hinda 'yot'e, ma ga hekwotho n'ar ñ'ohö bi hyo ár ngu har 'baxka hai, himbi xa'mi nda hyokwa ár ndui. Ne mi zo ya nzotho, xa mar nzedi, ne bi text'a nor ngu'ö, ne xa bi hwata gatho.

7

Ar Hesu bi othebi n'ar 'bego n'ar ndöndogu me Nroma

(Mt. 8:5-13)

¹ Mi wa ar Hesu bi zo ya jö'i, bi mengi bi yut'a man'agi har hnini Nkapernaum.

² Ka mi 'buhnu n'ar döndogu me Nroma, mi 'ñe n'ar 'bego xa mi mödi, ne mi hñeni, xa mi nts'edi, 'butho nda du.

³ Nunar döndogu mi 'yode mi nhonga ar Hesu, bi mehna 'ra ya ndöxodyo, nda 'yapa ar möte nda e nda othebi ár 'bego.

⁴ Ha nu mi zoñ'u habu mi 'bu ar Hesu, xa bi 'yapa ar möte nda ma, ne bi 'ñembabi'u:

—Nunar döndogu ba penkagihe, di beñhe di 'ñepabi gi fäts'i.

⁵ Ngetho mö ma jö'ihu, go gesé bi mö nda thogagihe n'ar nijö.

⁶ Jange ar Hesu bi mewi. Ne nú'mu ma nda zonga hár ngu ar döndogu, bi mehna 'ra ya ñ'ohü nda ñembabi:

—Yo gi tu ri müi, tsi Tata. Pengwotho, ngetho hindi 'ñepkagi gi kut'a ha ma ngu.

⁷ Jange hinda ne da mase ma nga tsi'a'i. Nö'ö di a'i, hönse gi mö ma 'bego da dits'i, nuga di ñ'emüi da njap'u.

⁸ Ngetho nuga 'bu togo 'bepkagi, ha di pe'sa ya ndogu di 'bepabi n'ehe. Nu'mu ga emba n'a: Di ma, da ma. Nu'mu ga emba man'a: Ba ehe, da ehe. Ha nu'mu ga emba ma 'bego: 'Yot'a nunar 'befinu, da 'yot'e.

⁹ Nu mi 'yo ar Hesu njap'u, xa bi 'yotho. Ne bi ñhanda habu mi 'bu ar mhuntsjö'i mi teni, ne bi 'ñembabi'u:

—Di xi'ahu, hinxta tinga n'ar me Israel di pe'sa n'ar jamfi ngu nunar ñ'ohönu.

¹⁰ Ha nu mi menga nu'u xki m'ehni hár ngu ar ndöndogu, bi hyandwa ár 'bego xki dits'i.

Ar Hesu bi ko'spa ár te ár t'u n'ar 'ranxu me Nain

¹¹ M'efa ar Hesu bi thogi bi ma man'ar hnini ár thuhu Nain, mi ñ'owi yá maxte, ne nzeyey ya jö'i mi teni.

¹² Nú'mu mi 'bai nda yut'a har hnini, bi nthewi mi ponga n'ar mhunts'i ya jö'i, ndi ma nda 'ya ár t'u n'ar 'ranxu, ne hönseñu mi 'ñehe.

¹³ Ar tsi Hmu mi hyanda ar tsi 'beññö, xa bi hwëki ne bi 'ñembabi:

—Yo gi zoni.

¹⁴ Nep'u bi wat'a habu mi pa'u, ne bi hñuxa ár 'ye har xithe habu mi oxa nö'ö xki du. Ha nuya mi muts'i bi m'ai, ne ar Hesu bi 'ñemba nö'ö xki du:

—Ts'unt'u, di xi'a'i gi nangi.

¹⁵ Nu'mú nǒ'ò xki du bi nangi bi hñudi, ne bi ndui bi ñò. Ne ar Hesu bi ðatwabi ár nǒnǒ.

¹⁶ Ha nu mi hyanda njap'u gatho ya jǒ'i, xa bi zu, ne bi ndui bi nsunda Jǒ mi eñ'u:

—N'ar ðóta m'ehni Jǒ xi zokagihu. Jǒ xpa pehni da maɁkagihu ár hmóka hninigihu.

¹⁷ Ne gatho har hai Nhudea, ne gatho nuya hnini mi 'bu hár nthet'i, bi zo yá gu nǒ'ò xki 'yot'a ar Hesu.

Ar Xuwa Xixthe bi mehna yoho yá maɁte ma ba k'ò'sa ar Hesu

(Mt. 11:2-19)

¹⁸ Nuyá maɁte ar Xuwa Xixthe bi ma ba xipabi gatho nǒ'ò xki thogi. Ne ar Xuwa bi zohna yoho,

¹⁹ bi mehna ma nda 'yanga ar Hesu: Ha go ge'e ár m'ehni Jǒ ma nda ehe, wa ga to'mhe man'a.

²⁰ Nu'mú yá m'ehni ar Xuwa bi ma ba k'ò'sa ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Ar Xuwa Xixthe ba penje ga eñ'ahé: Ha go ge'e ár m'ehni Jǒ ma nda ehe, wa ga to'mhe man'a.

²¹ Ha nú'mú mi zonga yá maɁte ar Xuwa, ar Hesu mi othe nzeýe ya ðathi, mi engá ya ts'ondóhi, ne mi othe nzeýe ya godá.

²² Jange nǒ'ò bi ðódi ne bi 'ñembabi'u:

—Di móhu ne ba xipabihu ar Xuwa nǒ'ò xka jwadi xka hyanthu ne xka 'yohu. Xipabihu nuya godá xo yá ða, nuya dowa 'yo, ha nu'u tsu ar tsit'ando'yo thits'i. Nuya gogu ode, ne nuya xki du pengi da nte, ha nuya tsi hyoya xi nsipabi ar hoga mhó.

²³ Ne nzatho nǒ'ò togo hinda u ár mu'i xi zo ár gu nǒ'ò di pefi.

²⁴ Ha nu mi mengá yá maɁte ar Xuwa, ar Hesu bi ndui bi nonga ar Xuwa, ne bi 'ñemba ya jǒ'i:

—Togo ma ga hyanthu har ot'at'ohó. Hage ma ga hyanthu n'ar ñ'ohó mi otho ár ts'edi, ngu n'ar xithi mi hwóna ar ndóhi. Hin'ó wain'ó.

²⁵ Xi'mú teme ga poñhu ma ga hyanthu. Hage n'ar ñ'ohó mi he ya dutu xi mhódi. Hin'ó, ngetho nu'u kó ya nzatho dutu ne pe'sa gatho nǒ'ò ne, 'bu ha yá ngu ya ndó'u.

²⁶ Tema ga poñhu ga hyanthu 'mú. N'ar m'ehni Jǒ. Hó, ne di xi'ahu hinga hõse n'ar m'ehni Jǒ, pe'sa man'ar ðóta nsu.

²⁷ Gehnu xki nhonga mam'et'o har T'ofó habu enó:

Nuga di pehna ma m'ehni da m'et'o, da hyok'a ar 'ñu.

²⁸ Nuga di xi'ahu, hinxi m'u man'ar m'ehni Jǒ togo xi me'sa ár nsu ngu ar Xuwa Xixthe. Ha nu'u xi yut'a hár ts'ut'wi Jǒ, módi nheki hinte pe'sa yá nsu, tópa ár nsu ar Xuwa.

²⁹ Gatho nu'u ya jǒ'i mi oxa nǒ'ò mi mónga ar Xuwa, ne nu'u ya njobojó bi hñómbár xixthe, mi ðamajóni xiño gatho nǒ'ò ot'a Jǒ.

³⁰ Ha nuya ðenga'bepeate ne ya bót'ofó, himbi numañho, ne himbi hñónga nunar ñho mi ne nda 'yot'wa Jǒ. Jange himbi ne'u nda xixthe ar Xuwa.

³¹ Ne ar tsi Hmu bi 'ñenó:

—Togo ga hekwabi nuya jǒ'i 'bu nuya payu, ne togo di hñóts'i.

³² Nu'u di hñóxa ya bót'si hu har tai ñ'eni, ne mat'a yá mibót'siwi, enó: Da huxthe ma nthuzáhe, ne hinga nehú. Da ntuhe ya thuhu dumú, ne hinga nzoñhu.

³³ Jange nu'ahu di hñóx'ahu nu'u ya bót'si'u, gi hanthu gatho hingi ho. Ngetho ga hyanthu bi zo ar Xuwa, hinto mi ñungwi, hinto mi ntsixkwi, ne ngi emfu mi pe'sa ya ts'ondóhi.

³⁴ M'efa bi zo Nǒ'ò Togo ba e bi Njǒ'i, ñungwi ne ntsixkwi ya jǒ'i, gi emfu xa tsu ar ts'o'yo ne ar ntí, ár ñ'owi ya njobojó ne ya 'yot'ats'oki.

³⁵ Ha nǒ'ò togo pe'sa ar hoga mfódi, nhekitho ha yá hoga 'befi.

Ar Hesu mi 'bu hár ngu n'ar ðenga'bepeate ár thuhu ar Simu

³⁶ N'ar ðenga'bepeate bi zohna ar Hesu hár ngu nda ñungwi. Ne nú'mú mi zoni bi yut'a har ngu ne bi hñuxa har mexa.

³⁷ Mi 'buhnu n'ar ts'o'behñó har hnini'ó. Mi bódi xki zohnu ar Hesu hár ngu ar ðenga'bepeate nda ñunu, bi ma ba k'óts'i. Ne bi hñóxa n'ar xito t'axdo, mi po n'ar ñuni xa mi yuni xiñho.

³⁸ Mi zoni bi ndandihmó hár wa ar Hesu, xa bi hñu ár mu'i bi nzoni. Nuyá gidá mi nǒ'mi, mi xukwa yá wa ar Hesu, ne mi ju yá xtó mi thukwabi. Xa mi tsuspabi, ne mi ko'spa nǒ'ò ar hogañuni mi hö.

³⁹ Nu mi hyanda ar ðenga'bepeate xki zohna ar Hesu hár ngu, mi ense hár mfeni: Nu'mú majóni ár m'ehni Jǒ nunar ñ'ohõnu, di pöhmó tema 'behñó thamba ár wa, ngetho n'ar ts'o'behñó.

⁴⁰ Jange ar Hesu bi 'ñembabi ar ðenga'bepeate:

—Ha gi óde Simu. Di ne ga xi'a'i n'ar 'bede.

Ar Simu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Xikagi, ma tsi Utate'i.

⁴¹ Ne bi 'ñenga ar Hesu:

—N'agi yoho ya ñ'ohò mi tupa n'ar hmibojö. N'a mi tu kut'anthebe ya t'axbojö, ha nö'ö man'a mi tu madenthebe.

⁴² Ha nu'u himi tsa nda gut'wa ár bojö nö'ö togo xki hmipabi. Jange nö'ö ar hmibojö, bi pumbabi yá thaj. Xikagipyá, nuya yoho ya ñ'ohoyu bi mpumbabi yá thaj, togo mi tsit'a ár muí mi mó togo xki hmi ar bojö.

⁴³ Nu'mú ar Simu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Za di enga nö'ö ar ñ'ohò mi tu nzeye.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hö, xka thödi xiñho.

⁴⁴ Nep'u bi ñhanda habu mi 'bu ar 'behñö, ne bi 'ñembabi ar Simu:

—Nu nda tsokwa ri ngu, hinxka 'rakats'u ar dehe ga xuka ma wa. Ha ndimhö, nunar 'behñönu, xi nö'ma yá gida xi xuga ma wa, ne xi gu yá xtö xi duki.

⁴⁵ Nu'ge hinxka tsuski ngu ma nt'umbihu. Ha nunar 'behñönu, ja nda kut'atho, hingi tsaya tsuska ma wa.

⁴⁶ Nu'ge hinga ko'ska ar nziki ma ñö, ha nunar tsi 'behñönu xi goska ma wa n'ar hogañuni.

⁴⁷ Jange di xi'a'ipyá, nunar 'behñönu xi mpumbabi gatho yá ts'oki, módi nzeye xki 'yot'e, jange xa ja nzeye ár mhöte. Ha nö'ö hingi nzeye ár ts'oki xi mpumbabi, hingi nze ár mhöte.

⁴⁸ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi ar 'behñö:

—Xta pump'a'i gatho ri ts'oki.

⁴⁹ Ha gatho nu'u ma'ra ya jö'i mi huhwinu har mexa, bi ndui bi bense ha yá mfeni, ne mi eñ'u:

—Togopyanu, pumba yá ts'oki ya jö'i.

⁵⁰ Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi ar 'behñö:

—Gi ñ'emui, jange xka mpohö, ha nupya di ma ter entho.

8

'Ra ya 'behñö mi faxa ar Hesu

¹ Mi tho gathoyu, ar Hesu bi ñ'o mi tsonga ya döñni ne ya t'ulo hnini, mi zohna ya jö'i, ne mi xipabi'u ar hoga mhö nonga ár ts'ut'wi Jö. Ne mi ñ'owi nu'u 'ret'amayoho yá maxte.

² Mi tenga 'ra ya 'behñö n'ehe, nuya xki othebi yá hñeni, ne nuya xki 'yemba ya ts'ondöhi. N'a már thuhu ar Maria mi t'embabi me Magdala, nö'ö xki t'embabi yoto ya ts'ondöhi.

³ Mi teñ'u ar Huana, nö'ö már 'behñö n'ar ñ'ohö már thuhu ar Txusa, mar ndöngi mi pepa ar ndö Erode. Mi teñ'u n'ehe ar Txana, ne ma'ra ya 'behñö nu'u mi faxa ar Hesu, mi unga yá ñho mi pets'i.

Ár 'bede ar mot'i

(Mt. 13:1-15, 18-23; Mr. 4:1-20)

⁴ Mi mhunts'a nzeye ya jö'i, ne ma'ra mi 'yo mi ponga ha yá hnini mi e mi k'öts'i, ar Hesu bi metwa n'ar 'bede, ne bi 'ñembabi'u:

⁵ —N'ar pa n'ar mot'i bi ma nda mpot'a hár hwöhi. Nú'mu mi mpont'eí, 'ra bi zo har 'ñu. Mi tho ya jö'i bi nets'i, ne ba e ya ts'int's'u bi go bi za.

⁶ Ha nu ma'ra bi zo ha ya do habu himi köxa nze ar haj. Nu mi k'ont's'i, bi 'yot'atho, ngetho bi k'at'a ár xa ar haj.

⁷ Nu ma'ra bi zo habu mi ja ya 'mini. Nu mi k'ont's'i bi tewi mahyegi, bi xuhña ne bi ot'i.

⁸ Ha nu ma'ra bi zo habu mar ñho ar haj, ne nu mi ho'ya'u, xa bi unga n'ar hoga sofo, bi unga n'anthebe n'a ngu n'a ar 'bai.

Nu mi wadi bi mönga njap'u, bi zo nts'edi ya jö'i, ne bi 'ñembabi:

—Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa nö'ö te di mó.

⁹ Yá maxte bi 'yamba ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Teme di bongá nunar 'bedenu.

¹⁰ Ha nö'ö bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu xi ut'ahu Jö nö'ö hinxki fö mam'et'o tengu ár ts'ut'wi'ö. Ha nu ma'ra ya jö'i, di zofo m'ede. Da hyandi ne hinda bödi teme'ö, ne da 'yode ne hinda zo yá mfeni tema di boni.

¹¹ Nunar 'bedenu xka jwadi xka 'yohu, di boni da 'ñenö: Nö'ö te 'bot'i, gehnu ár mhö Jö.

¹² Ha nuya bi zo har 'ñu, jangu nu'u xi 'yo ár mhö Jö. Ne xta 'ñep'u ar ts'ondöhi da hñömba ar mhö xki zohmó ár muí, njap'u hinda ñ'emui ne hinda mpohö.

¹³ Ha nu ma'ra bi zo ha ya do, ñhewhi nu'u xi 'yo ár mhö Jö, ne johya höni, pontho hinxi nunga yá 'yu. Jamfi 'ra ya tsi pa, ne xta ep'u ya ts'othogi da 'wege.

¹⁴ Nuya bi zo ha ya 'mini, di hñõxa nu'ũ togo xi 'yo ár mhõ Jõ, ne tupár mũj gatho nõ'õ te jawa har ximhai, ne ñhegi da ka ar bojõ, ne umba gatho te ne ár te. Njap'ũ 'ramtx'ũ da 'bedi gatho nõ'õ te xi 'yõde, pontho hinte unga ar sofo.

¹⁵ Ha nu'ũ bi zo habũ mar ñho ar hai, njangu nu'ũ togo ent'a yá mũj da 'yõtwa ár mhõ Jõ, ne da kwata xiñho nõ'õ xi 'yõde, to'mi da unga ar hoga sofo.

Gatho nõ'õ t'õt'a ñ'õntho, n'ar pa ma da fõdi
(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Ar Hesu bi 'ñenõ n'ehe:

—Hinto tsõ n'ar ñot'i ne da go'ma ha n'ar ts'õj, wa da 'ñõ ha n'ar fidi ne hinda yot'i. Nõ'õ da mefi, da 'ñexa har mfox'yo, ne njap'ũ gatho nu'ũ da yut'i da tsã da hyandi.

¹⁷ Njap'ũtho n'ehe gatho nõ'õ t'õt'a ñ'õntho, n'ar pa ma da fõdi, ne ma da boxa gatho nõ'õ xi jo'mi, ne da fõdi xiñho.

¹⁸ Jange hyanthũ xiñho tema gi õhũ, ngetho nu'mũ gi kwathũ xiñho nõ'õ nsi'ahũ, ma da thus'ahũ ár nzeyẽ. Ha nõ'õ togo hingi kwati, da thõmba nõ'õ mi beni mi pe'shmõ.

Ár nõnõ ne yá jödõ ar Hesu
(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ N'agi mi uta ya jõ'i, n'a mbi zõta ár nõnõ ne yá jödõ, ha himbi zã bi yut'a habũ mi 'bu'õ, ngetho xa xki wat'a nzeyẽ ya jõ'i.

²⁰ Ne bi t'embabi ar Hesu:

—Bi zõ ri nõnõ ne ri jödõ, top'a nthi gi ñõwi 'nõ.

²¹ Ar Hesu bi dõdi ne bi 'ñenõ:

—Nu'ũ togo xi 'yo ár mhõ Jõ ne da 'yõt'e, go gehyũ ma nõnõ ne ma jödõ.

Ar Hesu bi japa ar 'yomndõhi bi ntsayã
(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² N'ar pa ar Hesu bi boxa ha n'ar motsa bi me'wi yá maxte, ne bi 'ñembabi'ũ:

—Mõhõ 'randi ar dehe.

Ne bi ma'ũ.

²³ Nu mi pa har dehe, ar Hesu bi ñ'õhõ. Ne mi ñañ'ũ bi ñ'o n'ar 'yomndõhi, ne yá mfets'i ar dehe mi hexta ar motsa, 'bũtho nda yui.

²⁴ Nu'mũ nuyã maxte dama ba a ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Utate'ihe, 'bũtho ga jõthũ.

Ar Hesu bi nank'mũ bi zũ ar 'yomndõhi ne ar ñhõntho. Nu'mũ dama bi ntsayã gatho, xa bi ñhetho.

²⁵ Nep'ũ ar Hesu bi 'ñembabi yá maxte:

—Te bi ja ri jamfihũ.

Ha nu'ũ xa bi ntsu, mi 'yõtho nõ'õ bi 'yõt'a ar Hesu, ne mi eñ'ũ n'a ngu n'a:

—Togonũ 'mũ. Ar 'yomndõhi ne ar dehe õte nõ'õ 'bepabi.

N'ar ñ'õhõ me Gadara xki nthexkwi ya ts'ondõhi
(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Nu mi 'ranga ar dehe, ne bi zõnga har hai Gadara, mi 'bu hár ñõni ar ñhõntho, mi ñhandwitho ar hai Ngalilea.

²⁷ Ha nu mi gõ ar Hesu har motsa, n'a mba ep'ũtho bi zũ n'ar ñ'õhõ mar mengunũ. Mi pe'sa nzeyẽ ya pa xki nthexkwi ya ts'ondõhi, hinte mi he ar dutu, himi 'bũ hár ngu, mi haxa ha ya t'agi.

²⁸ Ne nu mi hyanda ar Hesu, ba e bi ndandihmõ hár wa, ne bi hyexa n'ar mha'fi bi 'ñenõ:

—Te gi hongwa, Hesu ár T'ũ'i Jõ bi 'bũ mhets'i. Xa di a'a'i, yo ma gi 'raka ar mfei.

²⁹ Bi mõnga njap'ũ ngetho ar Hesu mi 'bepa ar ts'ondõhi nda bõni. Mi pe'sa nzeyẽ ya pa xki nthexkwi nunar ñ'õhõnũ, ne xa te gatho mi japi. Nuya jõ'i nda gũ ne nda dõt'a ya nthõhibõjõ, ha mi xektho. Ha nõ'õ ar ts'ondõhi mi japi nda bõni nda ma ha ya ot'at'õhõ.

³⁰ Ar Hesu bi 'yambabi ne bi 'ñenõ:

—Temár hu'i.

Nõ'õ bi dõdi ne bi 'ñenõ:

—N'a mut'i.

Bi mõnga njap'ũ, ngetho xa xki yut'a nzeyẽ ya ts'ondõhi har ñ'õhõ'õ.

³¹ Ha nu'ũ ya ts'ondõhi xa bi 'yapa ar Hesu hinga nda mehna har 'bexui.

³² Xa mi 'yonũ nzeyẽ ya ts'ũdi, mi ñunga har ngwani. Jange ya ts'ondõhi xa bi 'yapa ar Hesu nda umba ar seki nda yut'a ha ya ts'ũdiyũ. Ne nõ'õ bi umba ar seki.

³³ Jange ya ts'ondõhi dama bi hye ar ñ'õhõ, bi ma ba kut'a ha ya ts'ũdi. Nuya ts'ũdiyũ bi nixt'i ma ba ñhõ har ma'ye, ba tso har dehe habũ ba jõt'a xoge.

³⁴ Ne nu'u togo mi su ya ts'udi, mi hyandi xa bi ntsu, bi hye ar nhixt'i ma ba 'yonga ar 'bede har hnini ne gatho ár nthet'i.

³⁵ Gatho ya jö'i bi ma ba handase nö'ö xki nsipabi. Ne mi zoñ'u habu mi 'bu ar Hesu, ka bi zuhnü nö'ö ar ñ'ohö xki t'embabi ya ts'ondöhi, mi huhnu hár wa, xki hye ár dutu, ne mi ja ár mfeni. Ne xa bi zu'u.

³⁶ Nep'u nu'u mi 'buhnu ne xki hyanda nö'ö xki thogi, mi xipabi'u hanja xki mengi xki m'ui xiñho nö'ö ar ñ'ohö'ö.

³⁷ Nu'mú gatho ya me Gadara bi 'yapa ar möte ar Hesu nda boni nda zokwabinu yá hai, ngetho xa mi ntsu'u. Jange ar Hesu bi boxa har motsa, ne bi mengi bi ma.

³⁸ Ha nö'ö ar ñ'ohö xki t'embabi ya ts'ondöhi, xa mi apa ar Hesu nda umba ar seki nda deni. Nö'ö bi xipabi nda gohi, ne bi 'ñembabi:

³⁹ —Di ma ri ngu, ne gi xipabi gatho ya jö'i nu'u ya döta nt'udi xi hwék'a Jö.

Jange bi mengi, ne bi ndui bi xipabi gatho ya jö'i tengu ar döta ya nt'udi xki hwékwa ar Hesu.

Ar t'inxu ar Hairo, ne ar 'behñö bi damba ár pat'i ar Hesu

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Númu mba penga ar Hesu 'randi ar dehe, ya jö'i xa bi njohya mi hyandi, ngetho mi to'mtho nda pengi.

⁴¹ N'a mba ep'utho n'ar ñ'ohö már thuhu ar Hairo, mar ndö hár nijö ya xodyonu. Bi ndandihmö hár wa ar Hesu, ne bi 'yapa ar möte nda mewi hár ngu.

⁴² Ngetho ár t'inxu mi ntsawi ar ndöte. Hõse ár t'inxunu mi 'ñehe, ne mi pe'sa 'ret'a ma yonjeye. Jange ar Hesu bi mewi. Ne nu mi ma, ra nze ya jö'i bi deni, xa mi ts'its'i.

⁴³ Nunu hár mhunts'i ya jö'i, ka mi panu n'ar 'behñö xki tho 'ret'a ma yonjeye xki xot'wa ya ji. Ne xa xki de gatho nö'ö mi pets'i mi honi nda ñ'othemö, ne hinxki za nda dits'i.

⁴⁴ Nunar 'behñönu bi wat'a hár xutha ar Hesu, bi damba ár ñöni ár pat'i. Ne dama bi dits'i, ne bi ntsaya nö'ö mi xot'wa ya ji.

⁴⁵ Nu'mú ar Hesu bi ñ'ani ne bi 'ñenö:

—Togo xi dangagi.

Gatho ya jö'i bi nkoni. Ha nu ar Pedro ne nu ma'ra mi ñ'owi, bi 'ñembabi ar Hesu:

—Ma tsi Utate'ihe, gi nuse nzeze ya jö'i xa ts'is'i, ne 'butho da 'yent'a'i. Yo'ö gi ñ'ani togo xi dañ'a'i.

⁴⁶ Ha nu ar Hesu bi 'ñenö:

—Di pödi xi nthangagi, ngetho da tsá bi bongar ts'edi ha ma ndo'yo.

⁴⁷ Nu mi hyanda ar 'behñö xki böta ar Hesu xki thamba ár pat'i, ba e bi ndandihmö hár wa, ne xa mi nhwöt'i. Madeda ya jö'i bi damajöni yo'ö xki dañ'ö, ne bi mö, númu mi damba ár ñöni ár pat'i, dama bi ntsaya ar hñeni mi thogi.

⁴⁸ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ma tsi t'inxu'i, nuna ri jamfi xi max'i xi dix'i. Di ma ter entho.

⁴⁹ Mi ñöda ar Hesu, n'a mbi zöta n'ar ñ'ohö xki 'ñe hár ngu ar Hairo már ndö har nijö, ne bi 'ñembabi:

—Yo gi hökwa ár 'befi ar Utate, ngetho xi du ri t'inxu.

⁵⁰ Ha nu mi 'yo njap'u ar Hesu, bi 'ñembabi ar Hairo:

—Yo gi tu ri müi, hõse gi jamfi ne ri t'inxu da k'ont'i.

⁵¹ Nu mi zonga hár ngu ar Hairo, ar Hesu hinto ma'ra bi hyegi bi yut'i, hõse ar Pedro, ar Hakobo, ar Xuwa, ár dada ne ár nõnö ar nxutsi.

⁵² Nzeze ya jö'i xki mhunts'a nthi, xa mi zont'i ne mi mafi. Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Yo gi zoñhu, ngetho nunar nxutsi hinxi du, ötho.

⁵³ Ha nu'u bi dentho, ngetho mi pö'u xiñho xki du.

⁵⁴ Nep'u ar Hesu bi mipa ár 'ye ar nxutsi, ne bi mat'i nts'edi:

—Nangi nxutsi.

⁵⁵ Ar nxutsi bi menga ár pa, ne dama bi nangi. Nep'u ar Hesu bi mö nda t'umba te nda zi.

⁵⁶ Ha nu ár dada ne ár nõnö xa mi 'yotho. Ne nu ar Hesu bi hñu'mba yá müi hinto nda xipabi nö'ö xki thogi.

9

Bi m'ehna nu'u 'ret'amayoho yá maxte

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Ha nu ar Hesu bi munts'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte, ne bi umba ar ts'edi nda 'yenga gatho ya ts'ondöhi, ne nda othebi yá hñeni ya jö'i.

² Ne bi mehni nda xipa ár ts'ut'wi Jö ya jö'i, ne nda othebi yá hñeni.

³ Ne bi 'ñembabi'u:

—Yo te gi hōxū nō'ō gi hoñhu har 'ñu. Yo gi hōxū ri ndoqohū, wa n'ar 'rozo, wa te gi tsihu, wa ar bojō, yo ma gi hñōxū yo mponi ar dutu.

⁴ Nor ngu habu ma gi tsoñhu, ka gi ponthonu nū'mu xki möhu.

⁵ Ne nō'ō ar hnini habu hinda ne da t'a'ahu ar seki gi kohu, poñhu, ne hwōju ar fonthai ri thizahu. Njap'u da bö'u hinda ma da k'ont'a ar kwe Jō, ngetho himbi ne bi 'yoxa nō'ō ga xifu.

⁶ Ne nu mi wadi bi xipa ar Hesu te nda 'yot'u, bi nxañ'u ha gatho ya hnini, mi mönga ar hoga mhō, ne mi othebi yá hñeni ya jō'i habu gatho mi tsoni.

Ar ndöte ar Xuwa Xixthe

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ar ndö Erode bi zo ár gu nō'ō mi ot'a ar Hesu, ne himi pōdi te nda beni, ngetho n'añ'o mi mönga n'a ngu n'a. 'Ra mi enō ma ar Xuwa Xixthe xki mengi xki nte.

⁸ Ma'ra mi enō mār m'ehni Jō Elia xki menga har ximhai. Ha nu ma'ra mi enō n'ár m'ehni Jō mi 'bu maham'u xki mengi xki nte.

⁹ Nu'mu ar ndö Erode mi ense:

—Ha hinge go gekase da 'bepa togo bi hyekwa ár nō ar Xuwa. Togo di ode mhō ot'a ya dōta 'beñi 'mu.

Ne mi honi hanja nda tsā nda hyanda ar Hesu.

Bi t'inga ngudminthebe ya jō'i

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Yá maxte ar Hesu mba pengi mi petwabi gatho nō'ō xki 'yot'u. M'efa bi zixyu nda mewi habu hinte mi 'bu ya jō'i, get'u ar hnini Betsaida.

¹¹ Ha nu mi bö ya jō'i ndi manū, bi deni. Ne nu mi zoñ'u, ar Hesu himbi kots'i, bi metwabi ár ts'ut'wi Jō, ne bi othebi yá hñeni.

¹² Nu mi nde, bi wat'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte, ne bi 'ñembabi:

—Di za gi pehna ya jō'i da mfont'i, da ma ha ya t'ulo hnini ne ya ngu 'bu har nthet'i, ma da hyonga te da zi ne habu da ñ'oxi. Ngetho habu di 'buhū, teme da dingwa te da zi har t'ohō.

¹³ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Go gi umfu te da ziyu.

Nu'u bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—Teme ga umfe. Hōñse kut'a ya thuhme ne yoho ya tsi hwō di hōhe. Wa gi ne ga tamfe te da zi gathoyu.

¹⁴ Xa mi ra nzeyē ya jō'i, hōñse ya ñ'ohō mi tsu ngu ngudminthebe. Ha nunar Hesu bi 'ñembabi yá maxte:

—Xifu da hñu madenthebe n'a ngu n'a ya mut'i.

¹⁵ Njap'u bi 'yot'u, ne bi japa gatho bi hñudi.

¹⁶ Ar Hesu bi hñōnga nu'u kut'a ya thuhme ne yoho ya tsi hwō, bi no'sa mhets'i, bi jōpi. Bi heke ne bi thokwa ya maxte, ne nuyū bi hyemba ya jō'i.

¹⁷ Gatho ya jō'i bi ñuni ne xa bi niñō. M'efa bi njo ya xeni thuhme xki bongi, ne bi ñhu'sa 'ret'amayoho ya 'bots'e.

Ar Pedro bi damajōni

(Mt. 16:13-20; Mr. 8:27-30)

¹⁸ N'agi ar Hesu mi 'busē ngetho xki ma nda 'yapa Jō, hōñse yá maxte mi ñ'owi. N'a mbi 'yambatho'u, ne bi 'ñembabi:

—Togo benga ya jō'i go geke 'nō.

¹⁹ Bi dō'u njawa:

—'Ra enō gar Xuwa Xixthe, ma'ra enō gar m'ehni Elia, ne ma'ra enō go ge'e n'a nuyá m'ehni Jō mi 'bu mam'et'o, xi mengi xi nte.

²⁰ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xi'ahu, togo gi eñhu go gekaga.

Ar Pedro bi dōdi, ne bi 'ñenō:

—Nu'ge go gar Kristo xi 'ñex'a Jō.

Ar Hesu bi mö nda tho

(Mt. 16:21-28; Mr. 8:31-9:1)

²¹ Nu'mu ar Hesu bi hñu'mba yá muñ hinto nda xipabi togo'ō.

²² Ne bi 'ñembabi:

—Nō'ō Togo ba e bi Njō'i, mahyoni nda tho nzeyē ya thogi. Nda utsa ya dönziandō, ya ndömōjō ne ya bōt'ofō, ne nda tho. Ha nu ár hñupa nda mengi nda nte man'agi.

²³ M'efa bi zo gatho ya jō'i xki mhunts'i, ne bi 'ñembabi:

—Nö'ö togo ne da dengagi, mahyoni da pumhnise ár te, ne hyax'mu da ñ'ent'atho ga ñ'o'be.

²⁴ Ngetho nö'ö togo ne da japi da k'ont'a ár te, ma da 'bedi. Ha nö'ö togo ent'i da unga ár te da dengagi, ma da dinga ar te hiñham'u da göts'i.

²⁵ Tema ñho da gukwa n'ar jö'i, da döho gatho nö'ö te jawa har ximhai, ne da 'be ár pa.

²⁶ Nö'ö togo da ntsá da damajöni pökagi ne da mönga ma mhö, Nuga Xta e ga Njö'i ma ga ntsaga n'ehe xka ehe di nheki ma nsunda, ne ga hömpa ár nsunda ma Dada, ne gar ñ'o'be ya hoga enxé.

²⁷ Xa majöni di xi'ahu, 'ra gi 'buhüwa hinge ma gi tuhu, m'et'o gi hyandwabihu ár ts'ut'wi Jö.

Bi mponga ár 'bai ar Hesu

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Mi tho ñhöto mpa xki wadi xki mönga ar Hesu njap'u, bi boxa ha n'ar t'ohö nda ñöwi Jö ár Dada, ne bi zixa ar Pedro, ar Hakobo ne ar Xuwa.

²⁹ Nú'mú mi ñöwi Jö, bi mpata ár hmi, ne ár he xa bi t'axki ne mi hyats'i.

³⁰ Ne bi nhekinu yoho ya ñ'ohö mi 'bahwi mi ñöwi, mar Moise ne ar Elia.

³¹ Habu mi 'ba'u xki go'matho n'ar hyats'i. Mi noñ'u ár ndöte ar Hesu ma nda thohnu Herusalen.

³² Nu ar Pedro ne nu'u mi ñ'owi xa mi tsu n'ar t'öhö, ha himbi döho. Ne bi hyanda ar nsunda mi nheki har Hesu ne nu'u yoho ya ñ'ohö mi 'bahwi.

³³ Nú'mú mi 'bai nda ñ'edi nuya ñ'ohoyu, ar Pedro bi ñ'enö:

—Ma tsi Utate'i, xiñho ga 'buhüwa. Te gi mö, ga hoje hñu ya m'et'e, n'a habu gi 'buke, n'a habu da m'u ar Moise, ne man'a habu da m'u ar Elia.

Ngetho ar Pedro himi pödi teme mi mö.

³⁴ Himi jwadi nda mönga njap'u, n'a mbi nhekitho n'ar gui, xa bi go'matho'u, ne xa bi ntsu'u.

³⁵ Ne har gui bi nheki n'ar mhö, bi ñ'enö:

—Gehnu ma hmöka T'u. 'Yohu nö'ö xi'ahu.

³⁶ Mi ñhe nu ar mhö'ö, ka bi hyant'u mi hönse ar Hesu mi 'bahnu. Ha nuyü hinte bi mö, ne hinto bi xipabi nuya pa'u nö'ö xki hyant'u.

Ar Hesu bi othe n'ar bötsi xki nthexkwi n'ar ts'ondöhi

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Ár hyax'ö ba kö'u har t'ohö, ne ra nzeye ya jö'i bi ma ba k'ö'snu ar Hesu.

³⁸ N'a mbi nö'ö nts'edi n'ar ñ'ohö mada ya jö'i, ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Tsi Utate, 'yotka ar möte gi e gi nutka ma t'u, ngetho hönse'ö di ñehe.

³⁹ Nthexkwi n'ar ts'ondöhi, ne nu xta umbabi japi da mafi. Xa hwöts'i, ne xa ents'a ya fugi här ne. Xa fomi, 'bedi da hyegi.

⁴⁰ Xta apahmö nuya ri maxte da 'yeni, ne hinte xi japabi.

⁴¹ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi ñ'enö:

—Yá bötsi'ihu ya me'sku ne gar ts'ojö'ihu. Hangu ma ga 'buhwithohu ne ga pes'ahu ar ts'eti. Ba tsinkawa ri t'u.

⁴² Nu mi ts'impabi ar Hesu nö'ö ar bötsi'ö, ar ts'ondöhi bi foma har hai, ne xa mi hwöts'i. Nu'mú ar Hesu bi 'yenga ar ts'ondöhi, bi othe ar bötsi, ne bi mengi bi datwa ár dada.

⁴³ Gatho ya jö'i xa mi 'yotho mi handwa ár ts'edi Jö.

Ar Hesu bi mengi bi mö ma nda tho

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Nuya pa'u xa mi 'yoda ya jö'i gatho nö'ö xki 'yot'a ar Hesu. Nö'ö bi ñ'emba ya máxte:

⁴⁴ —'Yohu xiñho nuna ma ga xi'ahu, yo ma gi pumhnihu: Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, ma da ndatwa ya 'ye ya jö'i.

⁴⁵ Ha nuyá maxte himbi bödi tema ndi bönga nö'ö bi xipabi, ngetho himi nthegi nda zo ya mfeni'u. Ne mi ntsu nda 'yambabi tema ndi bönga nö'ö xki möñ'ö.

Togo töte ár nsu

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Nep'u nuyá maxte bi ndüi bi ñöxnatho n'a ngu n'a togo nda ntöte ár nsu.

⁴⁷ Nunar Hesu mi pötwatho ya mfeni'u. Jange ba tsi n'ar tsi bötsi, bi 'ba'ma habu mi 'bu'ö.

⁴⁸ Ne bi ñ'emba'ihu:

—Nö'ö togo potka ma thuhu da japamasu n'ar tsi bötsi ngunu, jakamasugi. Ne nö'ö togo jakamasugi, japamasu nö'ö togo ba penkagi. Ngetho nö'ö togo hingar ñ'ets'ihu, go töte ri nsuhu.

*Nu'u togo hingo ma ñ'unihu, go faxkagihu
(Mr. 9:38-40)*

⁴⁹ Nep'u ar Xuwa bi ñ'embabi ar Hesu:

—Ma tsi Utate'i, xta hanthe n'ar ñ'oḡo juñ'a ár ts'edi ri thuhu, ɛnga ya ts'ondöhi. Da höjwe ngetho hindi ñ'ohu.

⁵⁰ Nu'mú ar Hesu bi ñ'embabi:

—Yo gi hökwabihu, ngetho nö'ö togo hingo ma ñ'unihu, faxkagihu.

Ar Hesu bi zui ar Hakobo ne ar Xuwa

⁵¹ Nú'mú mi 'bap'utho nda zo ar pa nda menga ar Hesu mhets'i, n'a mbi zeta ár müi, bi gu ar 'ñu bi ma Herusalen.

⁵² Ne bi meḡna 'ra togo bi m'et'o nda ma ha n'ar hnini har hai Nsamaria, nda hyoni habu ndi zoni.

⁵³ Ha nuya mengunu himbi ne bi umba nseki, ngetho mi 'yo ar 'ñu ndi ma Herusalen.

⁵⁴ Nu mi bö njap'u ar Hakobo ne ar Xuwa, yoho yá maxte, bi 'ñeñ'u:

—Ma tsi Hmu'ihe, ha hingi ne ga aḡu da da ar tsibi mhets'i, da tsöt'a nunar hnininu, ngu bi 'yot'a ar Elia.

⁵⁵ Nu mi mönga njap'u'u, ar Hesu bi 'bat'i bi k'öt'i, ne bi zui bi ñ'embabi:

—Nu'ahu, hingi pöhu tema mfeni gi pe'su gi möñhu njap'u.

⁵⁶ Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, hinxa e da hñökwa yá te ya jö'i, ba e da pohyu.

Ne bi thogi bi mewi yá maxte man'ar t'ulo hnini.

Nu'u mi ne nda denga ar Hesu

(Mt. 8:18-22)

⁵⁷ Nú'mú mi 'yo ar 'ñu, n'ar ñ'oḡo bi ñ'emba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, ga teñ'a'i habu gatho gi ma.

⁵⁸ Ar Hesu bi dödi ne bi ñ'embabi:

—Nuya miñ'o pe'sa yá oki, ne nuya ts'int'su pe'sa yá m'afi, ha Nö'ö Togo ba e bi Njö'i hiñ'otho habu da me ár ñö.

⁵⁹ Nu'mú ar Hesu bi ñ'emba man'ar ñ'oḡo:

—Ba e gi tengagi.

Ha nö'ö bi dödi ne bi ñ'enö:

—Ma tsi Hmu'i, di ne gi 'raka ar seki m'et'o ma ga a ma dada, ne xka pengi ga teñ'a'i.

⁶⁰ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi ñ'embabi:

—Hyep'u nu'u xi du da 'ya nu'u mahyegi xi duwi. Ne di mage ba mömba ár ts'ut'wi Jö.

⁶¹ Nep'u man'ar ñ'oḡo bi ñ'emba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, nuga di ne ga teñ'a'i n'ehe. Hõnse 'raka ar seki m'et'o ma ga e ma mengu.

⁶² Ha nunar Hesu bi ñ'embabi:

—Nu'mú n'ar wöhi heka n'ar the ne ñegi, nu ar the hinda ma njöntho. Njap'utho nö'ö togo da ñ'ent'i da dengagi, ne da ñegi, hingar hoga 'bego hár ts'ut'wi Jö.

10

Ar Hesu bi meḡna ma hñun'ate ma 'ret'a yá maxte

¹ Mi tho gathoyu, ar tsi Hmu bi hwahna ma hñun'ate ma 'ret'a ya ñ'oḡo mi teni. Bi meḡni 'ra ma yoho, nda m'et'o'u ha gatho ya hnini habu m'efa nda those'ö.

² Ne bi ñ'embabi'u:

—Majöni xa nzeyetho ar sofo, ha tx'utho ya 'bego. Jange 'yafu Jö togo ár meḡi ar sofo, da meḡna ya 'bego da gu'spa ár sofo.

³ Di möhu ne zot'a ri dahy, di peñ'ahu ngu ya tsi deti mateda ya miñ'o.

⁴ Yo te gi höxu ar nt'utboj, yo ma gi hoyo'u ri 'benihu, yo gi höxu n'a mponi ri thizahu. Ne yo ma gi 'bahy gi zengwahu ya jö'i har 'ñu.

⁵ Nu xki kuḡhu ha n'ar ngu, gi zengwahu njawa: Jö da hwék'ahu n'ar hogam'ui.

⁶ Ha nu'mú ya mengunu di 'bu n'ar hogam'ui, nu'mú Jö da hwék'wabi ngu xka xifu. Ha nu'mú hin'ö, da mengtho da zu'ahu ar hwéki.

⁷ Nu habu da t'a'ahu nseki, ka gi kohunu, ne gi tsihu nö'ö da t'a'ahu. Ngetho n'ar 'bego di 'ñepi da t'umbabi ár nthöhö. Ne ka gi 'buthunu, yo gi 'yo gi nehu ya ngu.

⁸ Nu'mú gi tsoñhu ha n'ar hnini ne da t'a'ahu ar seki, tsihu gatho nö'ö te da 'bos'ahu.

⁹ Othehu ya dath'i nu'u di 'buhnu, ne xifu nuya mengunu, ba ep'utho ár ts'ut'wi Jö.

¹⁰ Ha nu'mú gi tsoñhu ha n'ar hnini ne hinda t'a'ahu ar seki, 'bahy habu da 'yo'ahu ya jö'i, ne gi ñ'embabihu:

¹¹ Ma ga hwöthe ma wahe da hyo ár hai nuna hnininu xi m'at'i. Njap'u gi pöhu döta ri mfeihu ba ep'u, ngetho hinga ñ'emuihu nö'ö xta xi'ahe. Pöhu xiñho, ba ep'utho ár ts'ut'wi Jö.

¹² Di xi'ahụ, nunar pa da nthòxmajōni, xa ma da mē'sa n'ar mfeì nunar hnini'ò, ma da dōta ar hnini Sodoma nō'ò bi hwata Jō.

Ár mfeì ya hnini mē'sku
(Mt. 11:20-24)

¹³ Hwēkate nu'ahụ gar menguhụ Korasi, ne nu'ahụ gar me Betsaidahụ. Ngetho nu'mụ ya me Tiro ne ya me Sidon xi hyanthmō nuya nt'udi xi t'ot'a ha ri hahụ, nu'ụ xi 'yot'wahmō yá ntso'mi. Ne xi hyehmō ya he dumụ, ne xi nkoxhmō ya 'bospi ts'oni.

¹⁴ Ha nunar pa'ò xta thōsp'ahụ majōni, ma da dōta ri mfeìhụ nō'ò ma da hñōnga ya me Tiro ne ya me Sidon.

¹⁵ Ha nu'ahụ gar menguhụ Nkapernaum, gi hu ri mụihụ ma da njux'ahụ mañō mhets'i. Hin'ò. Ma da t'e'ahụ har 'bexui.

¹⁶ Ne bi 'ñembabi yá mąxte:

—Nō'ò togo da 'yoxa nō'ò gi xifụ, go otkagi. Ne nō'ò togo hinda 'yoxa nō'ò gi xifụ, hingi otkagi. Ha nō'ò togo hingi otkagi, hingi ota nō'ò togo xpa penkagi.

Nu'ụ hñun'ate ma 'ret'a ya m'ehni ba pengi

¹⁷ Nú'mụ mba penga nu'ụ hñun'ate ma 'ret'a ya m'ehni, xa mi johya bi zohọ, ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'ihe, nuya ts'ondōhi himi tseta ár ts'edi ri thuhu. Nō'ò ndi 'befe, mi otkagihe.

¹⁸ Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi'ụ:

—Hō. Nuga ndi handa ar ts'ondōhi ba tą mhets'i ngu n'ar hweì.

¹⁹ Xta 'ra'ahụ ar ts'edi gi nethụ ya k'eñō ne ya penzụ, ne gi tōhụ gatho ár ts'edi ar ts'ondōhi, ne nō'ò hinte da zą te da ja'ahụ.

²⁰ Ha hints'ụ gi njohyahụ ngetho ya ts'ondōhi ot'a nō'ò gi xifụ. M'et'o njohyahụ ngetho ri thuhuhụ xi nt'ot'a mhets'i.

Ar Hesu xa bi njohya

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Nu'mụ ar Hesu xa bi njohya hár ts'edi ár Hñō Jō, ne bi 'ñenō:

—Ma tsi Dada'i, go gar Hmu mhets'i ne gatho har ximhą. Di nsunda'i ngetho xka utwabi ri nt'uti nu'ụ ngu ya tsi bōtsi hints'ụ te pōdi, ne xka 'ñökwa nu'ụ ja yá mfōdi ne ya nimfeni. Hō, ngetho njap'ụ xka numañhoge, ma tsi Dada'i.

²² Mi wadi bi mōnga njap'ụ ar Hesu, bi 'ñemba nu'ụ mi 'buhny:

—Ma Dada xi 'yentk'a gatho ha ma 'ye. Hinto pōtka ma m'ui, nuga ár T'ugi Jō, hōnse ma Dada. Ne hinto pōtwa ár m'ui ma Dada, hōnse ár T'ugi ne nu'ụ togo xta hwahni ga utwabi.

²³ Ne bi ñhanda habụ mi 'bu yá mąxte, ne bi 'ñembase'ụ:

—Njohyahụ ngetho xi t'a'ahụ ar seki gi hyanthụ nō'ò gi hanthupya.

²⁴ Ngetho nuga di xi'ahụ, nzeye yá m'ehni Jō ne ya ndō mi 'bu mam'et'o, mi nehmō xi hyanda nō'ò gi hanthupya, ne himbi zą bi hyant'ụ. Ne mi nehmō xi 'yo nō'ò gi ohupya, ne himbi zą bi 'yo'ụ.

Ár 'bede n'ar me Nsamaria nō'ò bi mē'spa ar nhwēki ár mijō'iwi

²⁵ Nep'ụ n'ar bōt'ofo ma ba k'ò'sa ar Hesu nda 'yot'wa n'ar nt'ani, ne nda tsąti ha nda dōdi xiñho, ne bi 'ñemba njawa:

—Ma Utate'i, tema mahyoni ga pefi ne ga pe'sa ar te hiñham'ụ da gōts'i.

²⁶ Nu'mụ ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—Teme mōnga ár t'ofo ar Moise. Tema gi het'i.

²⁷ Nu ar bōt'ofo bi dōdi ne bi 'ñenō:

—Ar t'ofo enō njawa: 'Net'a ri mụ, 'yent'a ri te ne ri ts'edi, ne hñuxa ri mfeni gi mō Jō ri Hmu, ne gi mō ri mijō'iwi ngu gi mhōse.

²⁸ Nep'ụ ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'mụ gi 'yot'a ngu xka mō, da tsą gi 'bu n'ar te hiñham'ụ da gōts'i.

²⁹ Ha nunar bōt'ofo himi ne to nda k'a'spa ár nt'ani. Jange bi mengi bi 'yani:

—Togo ma mijō'i'be ga mōdi.

³⁰ Nu'mụ ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—N'agi n'ar ñ'ohọ mi ne ar 'ñu, xki 'ñe Herusalen ndi ma har hnini Heriko. Bi dąka 'ra ya dąkate, ne bi mōkwabi yá dutu bi hñō'spa gatho nō'ò te mi hō. Xa bi fenza, ne bi ts'ohnụ 'butho nda du.

³¹ M'efa bi thop'utho har 'ñu'ò n'ar mōjō, ne nu mi hyandi mi 'bemp'ụ har 'ñu, bi gąxa hár ñōni, ne bi thogi bi ma.

³² Nep'ụ bi thop'utho n'ar mąxte har nijō. Nunụ n'e, bi hyandatho ar ñ'ohọ mi 'bemp'ụ, ne bi gąxa hár ñōni ar 'ñu, bi thogi bi ma.

³³ Ha n'ar me Nsamaria bi thop'utho har 'ñu'ö. Ne mi zonga get'u habu mi 'beñ'ö, mi hyandi, xa bi hwëki.

³⁴ Bi ma ba k'öts'i, ne bi go'spa ar nziki ha yá nts'eni, bi xi'spa ar ixkat'afi, ne bi dut'wabi. M'efa bi 'yents'a hár n'oge, bi zixa ha n'ar ngu t'ungar hats'i, ne ka bi sunu.

³⁵ Ár hyax'öp'u, nu mi 'ba ar 'ñu nda ma, bi hñö ar bojö, ne bi gut'wabi yopa ar 'beñi nö'ö ar unga hats'i. Ne bi 'ñembabi: Di tsok'ats'uwa nunar ñ'ohonu gi su, ne nu'mu da k'at'a ar bojö, nu xka pengi ga jut'a'i.

³⁶ Nu mi wadi bi mönga njap'u ar Hesu, bi 'yamba ar böt'ofu, ne bi 'ñembabi:

—Nuya hñu ya ñ'ohoyu, togo gi beni ger mijö'iwu ar ñ'ohu xki thaki.

³⁷ Nu ar böt'ofu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nö'ö togo bi me'spa ar nhwëki.

Ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hö. Di ma ba jap'u n'ehe.

Ar Hesu bi zonga hár ngu ar Marta ne ar Maria

³⁸ Ar Hesu bi mengi bi ne ar 'ñu, ne bi zonga ha n'ar hnini. Ka mi 'buhnu n'ar 'beñö már thuhu ar Marta, togo bi umba ar sèki hár ngu.

³⁹ Mi 'ñe n'ár juhwe már thuhu ar Maria, gehnu bi hñu hár wa ar Hesu mi oxa nö'ö mi möñ'ö.

⁴⁰ Ha nu ar Marta xa mi nxint'i mi ot'a ar 'beñi har ngu. N'a mbi wat'atho habu mi 'bu ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, ha hingi handi numa juhwe tsogagi gatho ar 'beñi. Xipabi da e da maxkagi.

⁴¹ Nunar Hesu bi 'ñembabi:

—Marta, tsi Marta, xa gi xoni, ne xa gi tu ri mu, ngetho nzege ar 'beñi.

⁴² Honsè n'ar 'beñi mahyoni gi 'yot'e, ngu nunar hoga 'beñi xi hwahna ar Maria. Hinjo'o togo da hñökwabi.

11

Ar Hesu bi uta yá maxte hanja nda t'apa Jö

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Bi zota n'ar pa ar Hesu mi apabi Jö ár Dada, ne nu mi wa'ö, n'ár maxte bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, di ne gi utkagihe hanja ga afe Jö, ngu ar Xuwa mi utwabi yá maxte.

² Nu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nú'mu xki 'yafu Jö, gi 'ñeñhu njawa:

Ma tsi Dada'ihe gi 'bu mhets'i,

dár nsunda ri thuhu.

Dá ekwa ri ts'ut'wi,

ne da t'ot'a'iwa har ximhai ngu bi t'ot'a'ip'u mhets'i.

³ Rakagihe te ga tsihepya.

⁴ Ne pumgagihe ma ts'okihe, ngetho nuje n'ehe di pumfe togo xi ts'okagihe.

Ne yo gi heje da döje ar ts'ati, ñöngagihe hinga othe nö'ö xi nts'otho.

⁵ Ne ar Hesu bi 'ñemba yá maxte n'ehe:

—Ma ga möñhu, n'ar jö'i ntsixkwi man'a n'anguthowi. Ne ngu made nxui ma da k'önga hár ngu, ne da 'ñembabi: Xta ehe gi 'yotka ar möte gi hmika hñu ya thuhme.

⁶ Ngetho ka di zo man'ar ñ'ohu di ntsix'be n'ehe, xpa e yap'u, ha hiñ'otho te ga umbi.

⁷ Ne nö'ö da dödi mbo hár ngu, ne da 'ñenö: Hindi ne gi k'öskagipya. Xta kot'ma goxthi, ne di hwixa ma bötsi. Jange hinda tsá ga nangi ga 'ra'a nö'ö teme gi adi.

⁸ Ha nuga di xi'ahu, hinda nangi da umbabi nö'ö te adi mödi ár mpöhwu. Da nangi da umba gatho nö'ö k'at'i, njap'u da hyegi da 'yapa ár t'öhö.

⁹ Jange di xi'ahu, 'yahu ne da t'a'ahu. Hyoñhu, ne gi tiñhu. Mathu, ne da nsok'ahu ar goxthi.

¹⁰ Ngetho nö'ö togo da 'yadi, da t'umbabi. Nö'ö togo da hyoni, da dini. Ne nö'ö togo da mafi, da nsokwabi.

¹¹ Nú'ahu gar dadahu, nu'mu ri bötsihu da 'ya'ahu n'ar thuhme, hage gi umfu n'ar do. Xi'mu da 'ya'ahu n'ar hwö, hage gi umfu n'ar k'eñö.

¹² Xi'mu da 'ya'ahu n'ar t'axi, hage gi umfu n'ar penzu.

¹³ Nu'mu gar ts'oktehu, ne gi pöhu gi umfu nö'ö xiñho ri bötsihu, hanguhmö ar Dada mhets'i xa da umbabi ár Hñö Jö gatho nu'u togo da 'yapabi.

Da göxa yá mengu n'ar ngu nu'mu da ntunse

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

¹⁴ N'ar pa ar Hesu bi 'yemba n'ar ts'ondöhi n'ar ñ'ohö xki japi nda ngone. Nu mi bonga ar ts'ondöhi, ar gone bi za bi ñö. Ha nuya jö'i bi hyandi, xa bi 'yot'ho.

¹⁵ Ha 'ra mi eñ'u:

—Nunar ñ'ohonü engä ya ts'ondöhi, hõmpa ár ts'edi ar Belsebu ár ndö ya ts'ondöhi.

¹⁶ Ma'ra hont'a mi ne nda hyathmö, mi apabi n'ar nt'udi ndi 'ñe mañö mhets'i.

¹⁷ Ar Hesu mi pötho tema mi beñ'u, jange bi 'ñembabi'u:

—Nu'mü n'ar hnini da ñhege ne da ntunse, ma da jö'sase'u gatho nö'ö xi 'yot'e. Ha nu'mü n'ar ngu da ntunse nuya mengu, da göts'i.

¹⁸ Njap'utho n'ehe, nu'mü ar ts'ondöhi da ntunkwi yá mits'ondöhiwi, hanja da me'sa ár ts'edi'ö. Nuga di xi'ahü njap'u, ngetho gi eñhü di engä ya ts'ondöhi di hõmpa ár ts'edi ar Belsebu ár ndö ya ts'ondöhi.

¹⁹ Ha nu'mü njap'u ngu gi möñhü, xi nuya ri m'ehnihu 'mü, togo ár ts'edi hõmpabi da 'yengä ya ts'ondöhi. Go da hñump'a ri hmiñhü'u.

²⁰ Ha nu'mü di engä ya ts'ondöhi di hõmpa ár ts'edi Jö, pöhu 'mü, ár ts'ut'wi Jö xi zokwapya habu gi 'buhü.

²¹ Nu'mü n'ar ñ'ohö jár ts'edi ne the ya bojö tsä da su ár ngu, 'be'sa xiñho gatho yá ñho 'mü.

²² Ha nu'mü da zo man'a di töte ár ts'edi, ne da döhö, da hñõmba yá bojö the nda su ár ngu. Da hñõ'spabi nö'ö mi pets'i, ne da hyemba yá ñ'ohü gatho nö'ö te janü.

²³ Nö'ö togo hindi ñ'o'be, utsagi. Ne nö'ö togo hindi mus'be mahyegi, go font'i.

Ar ts'ondöhi bi pengi

(Mt. 12:43-45)

²⁴ Nu'mü n'ar ts'ondöhi da bonga ha n'ar jö'i, da ñ'o ha ya ot'a hai, di hongä habu da ntsaya, ne hinte tini. Nu'mü da bense ne da 'ñenö: Xi'mü ga pengä ha ma ngu da poni.

²⁵ Ha nu xta pengi da dinga nö'ö ár 'bet'o ngu habu mi 'bui, xi njoki, ne xi thoki xiñho.

²⁶ Nu'mü nunar ts'ondöhi'ö, dama da hyonga ma yoto yá mits'ondöhiwi di töpa ár nts'o, ne da kut'i da m'uhwi. Ne nunar 'befam'ui nunar jö'i xki hyehmö ar ts'ondöhi, di töta ár nts'o, hinge ngu 'bet'o.

Nu'u xa töta ar jöpi xi hñöni

²⁷ Nu'mü mi mönga njap'u ar Hesu, n'ar 'behñö mi 'buhny har mhunts'i bi ñö nts'edi, ne bi 'ñenö:

—Xa xi jöpa Jö nö'ö ar 'behñö xi 'yoñ'a'i, ne xi tede'i.

²⁸ Nu'mü ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Töta ar njöpi xi hñönga nu'u togo otwabi nö'ö mönga Jö.

Ya ts'ojö'i a n'ar nt'udi

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Mi 'yo mi mhunts'a ya jö'i há r nhet'i ar Hesu, ne nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Nuya jö'i 'bü nuya payü thota yá nts'o, adi da hyanda n'ar nt'udi, ha hinda ma da t'umbabi. Hõse da t'umba ár nt'udi ar m'ehni Honas.

³⁰ Ngetho njangu ar Honas bi 'behni ngu ar nt'udi da hyanda ya jö'i 'bü nuya payü.

³¹ Nunar 'behñö mar ndö ndi 'ñe mak'angi, ma da nanga har thõxamajöni, ne ma da hñu'mba yá hmi nuya jö'i 'bü nuya payü. Ngetho nuna ba e har yap'u hai nda 'yo'spa ár mfödi ar Salomon. Ne gi 'buhwihüwa n'a xa töpa ár nsu ar Salomon.

³² Nuya me Ninibe ma da nanga har thõxamajöni, ne ma da hñu'mba yá hmi nuya jö'i 'bü nuya payü. Ngetho nu'u bi 'yot'wa ár ntso'mi nu mi zo ar Honas. Ne gi 'buhwihüwa n'a xa töpa ár nsu ar Honas.

Ár ñot'i ma ndo'yohu

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Hinjo'o n'ar jö'i togo da tsö n'ar ñot'i ne da 'ñögi, wa da go'ma ha n'ar ts'oi. Nö'ö da 'yot'e, da 'ñexa habu da tsä da yot'a gatho mbo har ngu, ne da hyanda nu'u togo da yut'i.

³⁴ Nuya ri dahü ngu 'ra yá ñot'i ri ndo'yohü. Nu'mü ri dahü xiñho, xoge ri ndo'yohü 'bü har hyats'i. Ha nu'mü ri dahü hingi ho, xoge ri ndo'yohü 'bü har 'bexüi.

³⁵ Jange jamasuhü nö'ö ar ñot'i gi pe'su, da yot'a xiñho ri mfenihu, ne hingi 'buhü har 'bexüi.

³⁶ Nu'mü gatho ri ndo'yohü 'bü har hyats'i, ne hinte ts'omp'a ri mfenihu, xa di kop'athohü ar hyats'i, ngu n'ar ñot'i es'ahü ár hyats'i.

Ar Hesu bi nõmba yá ts'o'befi ya denga'bepate ne ya bö't'ofö

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lk. 20:45-47)

³⁷ Nu mi wadi bi mönga njap'u ar Hesu, n'ar denga'bepeate bi 'yapar möte nda mewi nda ñungwi hár ngu. Bi yut'a ar Hesu, ne bi hñu har mexa.

³⁸ Ha nu ar denga'bepeate xa bi 'yotho mi hyanda ar Hesu himbi nxu'ye m'et'o ne nda ñuni ngu yá nt'umbi'u.

³⁹ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'ö:

—Nu'ahú gar denga'bepeatehu, gi njanguhu n'ar xut'bada ne ar xutmohi, honse xut'a nthi, ha nu mbo xi nts'otho. Nu'ahú gi ne gi ponga ri hmihú ha yá nthandi ya jö'i, mödi gi pe'su ha ri mfenihú ar mfé ne ar ts'om'ui.

⁴⁰ Xa xka 'be ri mfenihú. Ha hingi pöhu, Jö ge'ö bi hyoka xoge ár 'bai ar jö'i, nthi ár ndo'yo ne mbo ár mfeni n'ehe.

⁴¹ Faxu ya hyoya hyemfu nö'ö gi pe'su, ne njap'u hö, da nt'axk'a'ihú xoge.

⁴² Hwékate nu'ahú gar denga'bepeatehu. Ngetho gi 'wekwabihú Jö n'a 'ret'a xeni ar xök'ni, ar ruda ne gatho nu ma'ra ya doni. Ha hinto gi ot'wabihú ar ñho, ne hingi möhu Jö. Xiñho gi 'wejwú ár meji Jö, ne hingi hyehu gi 'yot'wabihú ar ñho ma'ra, ne gi möhu Jö.

⁴³ Hwékate nu'ahú gar denga'bepeatehu. Ngetho gi ne gi hñuhú ha ya nthudi nsu ha ya nijö, ne gi nehu da nzengwa'ihú xa di 'benga nt'ek'ei ha ya tai.

⁴⁴ Hwékate nu'ahú gar böt'ofohú, ne gar denga'bepeatehu, xa gar katehu. Gi ñhéhwiuhú ya nt'agi hingi nheki, thotya jö'i mañö, ne hingi pö'u tengu ar nts'otho mbo.

⁴⁵ Nep'ü bi dö n'ar böt'ofu, ne bi 'ñembabi ar Hesu:

—Ma Utate'ihe, númu gi mönga njap'u, gi emgagihe dar böt'ofuhe n'ehe.

⁴⁶ Ha nunar Hesu bi 'ñenö:

—Hwékate nu'ahú gar böt'ofohú n'ehe. Ngetho gi jafu ya jö'i da muxa ya 'beni nu'u hingi tsa da muts'i, ha nu'ahú hingi ne gi thañhuts'u.

⁴⁷ Hwékate'ihú. Ngetho gi pengi gi hokwabihú yá nt'agi yá m'ehni jö mi 'bu mam'et'o, nu'u bi hyose ri palehu.

⁴⁸ Njap'u nheki gi et'athohu ri xuthahu nö'ö bi 'yot'a ri palehu. Ngetho nu'u bi hyo ya m'ehni, ha nu'ahú go gi pengi gi hokwabihú yá nt'agi.

⁴⁹ Jange Jö xki 'ñense hár döta mfödi: Ma ga pempabi'u ma m'ehni ne ma mpöte. 'Ra ma da tho, ne ma'ra xa ma da nt'utsa.

⁵⁰ Jange nuya jö'i 'bupya, Jö go ma da got'wabi gatho ár ji yá m'ehni xi nhö'mba di ndüi númu mi thoka ar ximhai.

⁵¹ Da ndü'ma númu mi nhö'mba ár ji ar Abel, di göxa ár ji ar Sakaria nö'ö bi tho madedar m'oxm'oñho ne ar nijö. Jange di xi'ahú, Jö gatho ma da got'wa nuya jö'i 'bu nuya payu.

⁵² Hwékate nu'ahú gar böt'ofohú. Ngetho hingi hehu da bötwa ár mhö Jö nu'u togo ne da bödi. Himbi zo ri mfenihú, ne hingi hehu ma'ra nda zo yá mfeni.

⁵³ Nu mi wadi bi mönga njap'u ar Hesu, nuya böt'ofu ne nuya denga'bepeate, xa bi fäts'i mi ot'wa nze ya nt'ani.

⁵⁴ Ngetho xa mi ne nda 'yo'u nda mönga nö'ö himi ho, ne njap'u nda dinga te nda hyots'e.

12

Jamasuhú yá ts'ont'uti ya denga'bepeate

¹ Nep'ü xa mi thota ár nze ye ya jö'i bi mhunts'i, ne mi ñ'ent'a n'a ngu n'a. Nu'mú ar Hesu bi ndüi bi ñö, ne m'et'o bi 'ñemba yá maxte:

—Jamasuhú, yo ma gi tembabiuhú yá ts'om'ui ya denga'bepeate, ngetho nu'u xa ot'a ñhogajö'i ne ya nemhñö, ne 'ramtx'u ts'omba yá mfeni ya jö'i.

² Hiñ'otho teme xi t'ögi ne hinda thini, wa teme xi t'ot'a ñ'ontho ne hinda födi.

³ Jange nuga di xi'ahú, gatho nö'ö gi möñhu ñ'ontho, me'efa ma da födi. Ne gatho nö'ö gi njont'anehu, ma da mhönga nts'edi gatho da 'yode.

Togo gi tsuhú

(Mt. 10:28-31)

⁴ Ha nuga di eñ'ahú, ma tsi ñ'owi'ihú, yo gi tsuhú togo ne da hñök'ahú ri tehu, ne m'efa hinda tsa te man'a da ja'ahú.

⁵ Ma ga xi'ahú togo mahyoni gi tsuhú. Tsuhú nö'ö tsa da hñök'a ri tehu, ne pe'sa ar ts'edi da meñ'ahú har tsibi n'ehe. Hö, go gi tsuhunu.

⁶ Nuya tsi ts'int's'u hingi hmödi, t'unga kut'a ha n'ar tsi ngudmi. Ha Jö hinxi pumhni n'ayu.

⁷ Xi'ahuhmö. Gatho ri xtöhu Jö pödi hangu'u. Jange yo gi ntsuhú, ngetho gi töfu ár nsu pe'sa n'a mut'i ya ts'int's'u.

Nu'u togo da dāta majöni ya jö'i xi bökagi

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Di xi'ahú, gatho nu'u togo da damajöni ha yá nthandi ya jö'i xi bökagi, Nuga xta e ga Njö'i, ma ga damajöni ha yá nthandi yá enxe Jö xta mpö'be'u.

⁹ Ha nu'u togo da kɔngagi ha yá nthandi ya jö'i, nuga n'e, ma ga kɔnga ha yá nthandi yá enxe Jö, ga enö hiñham'u xta mpö'be'u.

¹⁰ Nu'mu n'a da ñömañ'ubi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, da mpumbabi. Ha nö'ö togo da zanga ár Hñö Jö, hinda ma da mpumbabi.

¹¹ Nu xta ts'ix'ahü ha yá nijö ya xodyo, wa ha yá nthandi ya nzaya, wa ma'ra yá ndö ya hnini, yo gi tu ri muñhu tema gi thöhu, yo gi beñhu m'et'o tema gi möñhu.

¹² Ngetho nu xki ñöhu, ár Hñö Jö ma da ut'ahü teme mahyoni gi möñhu.

Ár 'bede n'ar ñ'ohö hinte mi k'at'i himi benga nö'ö xiñho

¹³ Nep'u n'ar ñ'ohö mi 'yo har mhuntsjö'i, bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma Utate'i, xipats'u ma jödö ga ñhe'be nö'ö bi zogagihe ndu ma dadahe.

¹⁴ Nunar Hesu bi 'ñembabi'ö:

—Xi'ge Ndada, togo xi hñuxkaga ngu ar nzaya ga hek'ahü ar hai.

¹⁵ Ne bi 'ñenö n'e:

—Jamasuhü hinge xa gi hyomfú yá ñho ar ximhai, ngetho ha ya ñho, hinge ja bi ehnu ar hogam'ui.

¹⁶ Ne bi xipa n'ar 'bede nu'u ya jö'i xki mhunts'i, ne bi 'ñembabi:

—Mi 'bü n'ar ñ'ohö xa mi pe'sa nzeye ya ñho, ne nuyá hai xa bi unga n'ar hoga sofo.

¹⁷ Nu'mú nö'ö ar ñ'ohö'ö bi bense, ne bi 'ñenö: Te ga pepya. Hiñ'otho habü ga kwata gatho ma sofo.

¹⁸ N'a mbi 'ñense hár mfeni: Da beni tema ga pefi. Ma ga yot'a nuyü ma t'u, ne ma ga hoka ma'ra di töte ár döta. Ne ka ga utnu gatho ma sofo ne gatho nö'ö te di pets'i.

¹⁹ Nep'u ka jwadi ga kwata gatho ma sofo, ma ga embasé ma te: Nupya hö, janü gatho nö'ö te di honi ga tsi nzeye ya jeye da 'ñep'u. Nupya da tsá ga tsaya, ga ñuni, ga ntsithe, ne xa ga njohya.

²⁰ Ha Jö bi 'ñembabi nö'ö ar ñ'ohö'ö: Xa xka 'be ri mfeni, ngetho ar nxuiny, ma gi tu, ne gatho nö'ö gi pets'i, hingi pödi togo ma da gohwi.

²¹ Njap'utho n'ehe, nö'ö togo xi munts'a nzeye ya ñho ár metise, nu xta du, ma da ñhoya hár nthandi Jö.

Yo gi tu ri muñhu tema di 'ñep'u

(Mt. 6:25-34)

²² Nep'u ar Hesu bi 'ñemba yá maxte:

—Nupya di xi'ahü, yo gi tu ri muñhu tema gi tsihu, wa tema gi hyehü.

²³ Ngetho ri tehu töpa ár nsu ar ñhuni, ne ri ndö'yohü töpa ár nsu ar he.

²⁴ Hyanthü ya ka. Nu'u hingi pot'i, hingi xofo, ne hiñ'otho yá t'u. Jö go 'wiñ'u. Ne nu'ahü gi töfü ár nsu gatho ya zu'we nsani.

²⁵ Togo da hñu'sa ár ñhets'i xa di tu ár müi.

²⁶ Nu'mü hingi tsá gi 'yothü nö'ö hingi hembu, yo'ö tup'a ri muñhu gatho nu ma'ra 'mu.

²⁷ Hyanthü hanja te ya doni. Hingi het'i, hingi pe man'ar 'befi. Ha di xi'ahü, nunar ndö Salomon, mödi xa mi pe'sa ár nsu, himbi za bi ñhe ngu ár nzatho'u.

²⁸ Nu'mü Jö heta ya doni da ndompya har 'batha, ne xudi da nk'uts'i da t'u'sa har tsibi, xi'ahü, tengu da thet'ahü 'mu. Yo'ö xa hinte gi pe'su ri jamfihu.

²⁹ Jange yo gi tu ri muñhu tema gi tsihu ne tema gi hyehü, ne hindi oda ri mfenihu tema gi k'athu.

³⁰ Ngetho gatho nu'u ya jö'i hinxi ñ'emüi, hyax'mü oda yá mfeni nö'ö te da zi ne te da hye. Ha nu'ahü, ri Dadahu bi 'bü mhets'i, pö'ö teme gi k'athu.

³¹ Jange hyoñhu m'et'o hanja gi 'bühu xiñho hár ts'ut'wi Jö, ne njap'u hö, hinda k'at'ahü gatho nö'ö gi hoñhu.

Pe'sa ri ñhohü núny mhets'i

(Mt. 6:19-21)

³² Ma tsi t'ulo mhunts'i'ihu, yo gi ntsuhü, ngetho Jö ri Dadahu xi hwék'ahü gi 'bühu hár ts'ut'wi'ö.

³³ Jange pahü ri m'ets'ihu, ne hyembabihu ya hyoya. 'Yothü ri 'benihu hingi thege, ne ri m'ets'ihunu mhets'i hinda göts'i, habü hinda yut'a ya bë da bëp'ahü, ne hinda de ar zu'we.

³⁴ Ngetho habü 'bü ri m'ets'ihu, ka 'bühnu ri mfenihu n'ehe.

Ar hoga 'bego ndo'mi

³⁵ Ñhoju ne ndo'mhu, ngu 'ra ya hoga 'bego di zö yá ñot'i.

³⁶ Jahü ngu 'ra ya 'bego to'ma yá hmu xta menga n'ar ngo nthöti, ne nu xta gant'a ar goxthi, nu'u ngut'a da xokwabi.

³⁷ Xa ma da njohya nu'u ya 'bego di nuhu nú'mü xta zö ár hmu. Nuga di xi'ahü, nunar hmu'ö da mo ar mexa, ne da 'ñei da 'wini.

³⁸ Mōdi da zō made ar xui, wa nú'mu 'butho da hats'i, xa ma da njohya nu'u ya 'bego da ts'udi nuhu.

³⁹ Ne di xi'ahu, nu'mu n'ar jō'i di pōhmō ham'u da zō ar bē, nu ar jō'i'ō hinda n'ōhō, da su ár ngu, hinda hye ar bē da yut'i da bēpabi.

⁴⁰ Jange nu'ahu ndo'mhu, ngetho nō'ō ar pa hingi beñhu, n'a ngi thañhutho, ma da mengi da ehe Nō'ō Togo ba e bi Njō'i.

*Ar hoga 'bego ne ar ts'o'bego
(Mt. 24:45-51)*

⁴¹ Nep'u ar Pedro bi 'yambar Hesu, ne bi 'ñembi:

—Ma tsi Hmu'i, xi nunar 'bede ga jwadi ga mō, hage hōnse ga xije, wa ga xipa gatho ya jō'i.

⁴² Ne ar tsi Hmu bi dōdi:

—Xi'mu n'ar hmu da bonga ár ngu da ma, togo da zokwa ár 'befi da su ne da 'wimbabi gatho yá 'bego. Hage hinda zokwabi n'ar hoga 'bego di pōdi te gatho mahyoni da mefi.

⁴³ Xa da njohya nō'ō ar 'bego nu xta zō ár hmu, ne da dini di ot'a gatho ngu nō'ō xki zokwabi nda mefi.

⁴⁴ Xa majōni di xi'ahu, nu ar hmu'ō ma da 'ñexa ar hoga 'bego'ō, da supa gatho nō'ō te pets'i.

⁴⁵ Ha nu'mu nō'ō ar 'bego togo bi ts'ogi nda supa ár 'befi ár hmu, da benga hár mfeni, nunár hmu hinda nxōni da pengi. Ne da ndui da me ya n'ōho ne ya 'behñō nu'u yá mi'begowi, ne xa di ñuntho, ne di tsithetho, ne xa di ntitho.

⁴⁶ Ha nu'mu ár hmu da zohō nō'ō ar pa'ō hindi to'ma nor 'bego'ō, xa ma da t'umba n'ar dōta mfei, ne da 'ñet'a habu bi kũ nu'u hingi ñ'emui.

⁴⁷ Nō'ō ar 'bego pōdi xiñho tema xi 'bepa ár hmu, ne hinda 'yot'e, tōte ár mfei ma da t'umbabi'ō.

⁴⁸ Ha nō'ō ar 'bego hindi pōdi xiñho teme xi 'bepa ár hmu ne hinda mefi xiñho, da t'umba ar mfei, mōdi hingar nzeýe ngu nō'ō man'a. Ngetho nō'ō togo da t'ent'wa nzeýe ar 'befi hár 'ye, njap'utho ma da thō'spa majōni n'ehe. Ne nō'ō togo da t'umbabi nzeýe da su, njap'utho ma da thō'spa majōni.

*Ngetho xpa e ar Hesu, ma da ñhe ya jō'i
(Mt. 10:34-36)*

⁴⁹ Nuga xta ekwa har ximhai ga u ar tsibi, ne xa di nehmō da ndui da nzo.

⁵⁰ Mahyoni ga tho nzeýe ya ugi ne ya dumui, ne xa di nehmō da ndui ga thogi.

⁵¹ Ha gi beñhu xta ekwa ga jō'sa ya tuhni har ximhai. Hin'ō, xta e ga exa ya jō'i da tuhni.

⁵² Da ndu ar pania di map'u, nu'mu ha n'ar ngu di 'bu kut'a, ma da ñhehyu, hñu da utsa nu yoho, ne yoho da utsa nu hñu.

⁵³ Ya dada da utsa yá t'u, ha nuya t'u da doxa yá dada. Ya nōnō da utsa yá t'inxu, ha nuya t'inxu da doxa yá nōnō. Nuya ka da utsa yá ts'ihwe, ha nuya ts'ihwe da utsa yá ka.

*Hanja hingi pōhu nuya pa gi 'buhu
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)*

⁵⁴ Ar Hesu bi 'ñembabi ya jō'i n'ehe:

—Nú'mu gi hanthu da njuxa ya gui nūnu mampuni, gi eñhu ma da 'wōi, ne majōni da njap'u.

⁵⁵ Nu'mu da ndui da ñ'ō ar ndōhi, gi eñhu ma da zō ar pahyadi, ne majōni da njap'u.

⁵⁶ Nemhñōhu. Gi pōhu gi hyanthu ham'u mponga mhets'i ne ar ximhai, hanja hingi pōhu mponga nuya payu gi 'buhu.

*Kohwi n'ar nkohi ri ñ'unihu
(Mt. 5:25-26)*

⁵⁷ Hanja hingi bensehu ndana'ō xiñho gi 'yothu, ne ndana'ō hingi ho.

⁵⁸ Nu'mu n'a da zix'ahu har ts'ut'wi, nu xki 'yohu har 'ñu, dama gi nkohwihu nú'mu gi 'yosehu, njap'u hinda zix'ahu har nzaya. Ngetho nú'mu xki tsoñhu har nzaya, nō'ō da dat'ahu ár mfats'i, ne nō'ō ár mfats'i da zix'ahu, ma da go'ahu har fadi.

⁵⁹ Di xi'ahu hinda za gi poñhu, ma gi 'buhunu gi k'othu gatho nō'ō gi tuhu.

13

'Yothwu ár ntso'mi, hyoñhu hingi m'ehu

¹ Nú'mu mi 'buhnu 'ra ya jō'i bi metwabi ar Hesu hanja ar Pilato bi mehna togo nda hyo 'ra ya me Ngalilea. Ne bi nthōspabi ár jise'u ár ji ya meti m'ōñho mi uñ'u har dōnganijō Herusalen.

² Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ha gi beñhu nuya ñ'ohoyu bi t'ot'wa njap'u ngetho mi töpa yá ts'oki gatho nu ma'ra ya me Ngalilea.

³ Di xi'ahu hin'ö. Ha nu'mu hingi 'yot'wabihu ár ntso'mi, ma gi m'ehu ngu bi m'e'u.

⁴ Xi nu'u 'ret'amahñoto ya jö'i bi ze'ma ar he'sjódo Siloe nú'mu mi yot'e, ha gi hu ri muihu mi töpa yá ts'oki gatho nu ma'ra ya me Herusalen.

⁵ Dí xi'ahu hin'ö. Ha nu'mu hingi 'yot'wabihu ár ntso'mi, ma gi m'ehu ngu bi m'e'u.

Ár 'bede n'ar 'bai'iuxi hinte mi tu

⁶ Ne ar Hesu bi xipa n'ar 'bede ya jö'i, ne bi 'ñembabi:

—N'ar ñ'ohö mi pe'sa n'ar 'bai'iuxi mi 'ba hár hwöhi. Ne n'ar pa bi ma ba k'öts'i nda nu ha xki ndu, ne hinte bi dini.

⁷ Nep'u bi 'ñemba ár 'bego mi su ar hwöhi: Di ne gi tseka nunar 'bai'iuxi, ngetho hñu njeje xta ehe di handi ha da ndu, ne hinte xta tini. Jange te ga jafu, hõse hongá nze ar hai ne hinte uni.

⁸ Nu'mú bi 'ñenga ar 'bego: Ma tsi hmu'i, yo gi tsejmö. Ma ga hehu man'a njeje. Ma ga fomba ar hai ne ga ut'wa ar 'yai.

⁹ Xõmhö njap'u da ndu. Ha nu'mu hinda uni, nu'mú hö, da za gi tseki.

N'ar pa ntsaya ar Hesu bi othe n'ar 'behñö mar nk'oxtha

¹⁰ N'ar pa ntsaya ar Hesu mi 'bu ha n'ár nijö ya xodyo, mi uta ya jö'i.

¹¹ Ne mi 'buhnu n'ar tsi 'behñö xki nk'oxtha. Xki tho 'ret'amahñoto njeje n'ar ts'ondöhi xki japi nda ñheni, himi hegi nda jõnga ár xutha.

¹² Nu mi hyanda ar Hesu, bi zofo ne bi 'ñembabi:

—Nõnõ, nupya xi hyek'a'i ri hñeni.

¹³ Nu'mú bi hñu'spa yá 'ye ar tsi 'behñö. Ne dama bi za bi jõnga xiñho ár ndo'yo, ne bi mudi bi umba njamödi Jö.

¹⁴ Ne nõ'ö mar ndõngi har nijö, bi mbö ár kwe, ngetho ar Hesu bi othe ar tsi 'behñö har pa ntsaya. Ne bi 'ñemba ya jö'i:

—Di pe'su 'rato mpa ga mpehu. Nu'mu tsu'ahu ya hñeni, ba ehü nuya pa'u da t'othe'ihu, hinge nuya pa ntsaya.

¹⁵ Ar tsi Hmu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nemhñohü. Ha hingi xo'thu ri boihu wa ri n'ogehu gi tsithu, mödi ar pa ntsaya.

¹⁶ Xi nunar tsi 'behñöny ár mangan'betö ar Abra, xi 'we'sa ar ts'ondöhi 'ret'amahñoto njeje, hage hingi ho da sot'i mödi ar pa ntsaya.

¹⁷ Ne nu mi mõnga njap'u ar Hesu, gatho nuyá ñ'uniwi mi 'buhnu, bi 'be ya tsá. Ha nu ma'ra ya jö'i xa mi johya mi hyanda ya döta nt'udi mi ot'a ar Hesu.

Ár 'bede ar ndamurtasa bi 'bot'i

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Bi 'ñenga ar Hesu n'ehe:

—Tema ga emfü di hñöxa ár ts'ut'wi Jö, wa tema ga hekwabihu.

¹⁹ Njangu n'ar tsi ndamurtasa bi mot'a n'ar ñ'ohö hár hwöza. Ne xa bi te n'ar 'baiza, ne ya ts'int'sü ka köxhny yá m'afi.

Ár 'bede ar njoxthuhme

(Mt. 13:33)

²⁰ Bi 'ñenga ar Hesu n'ehe:

—Tema ga hekwabipya ár ts'ut'wi Jö.

²¹ Ñ'ehwi ar njoxthuhme bi pant'a n'ar 'behñö ha guto hwada ar juni, ne bi dö'mi bi joxa xoge.

Ar goxthi xi nts'ixt'i

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Ar Hesu mi ne ar 'ñu ndi ma Herusalen, mi tho ha ya döta hnini ne ya t'ulo hnini, mi uta ya jö'i.

²³ Ne n'ar jö'i bi 'yani ne bi 'ñembi:

—Tsi Hmu'i, hage tsi tui ya jö'i ma da mpohö.

Ha nõ'ö bi 'ñembabi:

²⁴ —Umba ri muihu gi kuthu har goxthi xi nts'ixt'i. Nuga di xi'ahu, nzeje di nemhö da yutnu, ne hinda tsá.

²⁵ Jangu xta got'a ar goxthi nõ'ö togo ár mefi ar ngu, njap'u nu'ahu m'efa xa ma gi mahmöhü ne gi 'ñeñhu: Ma tsi Hmu'ihe, xogagihe ar goxthi. Ha nõ'ö ma da dödi ne da 'ñeñ'ahu: Hindi pödi habu xka 'ñehu.

²⁶ Nep'u nu'ahũ ma gi 'ñembabihu: Hanja hingi pöje. Ndi ñũñhu ne ndi tsithehu, ne ha ma hninihe go ngi utkagihe ri 'ñũ.

²⁷ Ha nö'ö ma da 'ñeñ'ahũ: Di xi'ahũ hindi pödi habũ xka 'ñehũ. 'Wehu, 'yot'ats'oki'ihũ.

²⁸ Ne xa gi nzoñhũnu, ne xa ma da du ri muñhu, nu xki hyanthũ ndu ri muñdi palehu ar Abra, ne ar İsa, ne ar Hakob, ne gatho ya m'ehni Jö di 'bũhnu hár ts'ut'wi Jö, ne nu'ahũ hinda thek'ahũ gi kuthũ. Ma gi kohũ nthi.

²⁹ Ne ma da e ya jö'i xoge ar ximhái, di du'ma mahyats'i, di göxa mampuni, ne mahwifí di göxa mak'angi. Ne ma da yut'u hár ts'ut'wi Jö, ma da hñuhnu har mexa da ñuni.

³⁰ Ne nuya pa'u, nu'u 'bet'opya, ma da m'efa, ha nu'u 'befa, ma da m'et'o'u.

Ar Hesu bi zot'a ár muí bi hwëka ya me Herusalen

(Mt. 23:37-39)

³¹ Nunar pa'ö, bi zo 'ra ya denga'bepate ha mi 'bu ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Di ma, tsokwa nunar hainũ, ngetho ar ndö Erode ek'atho da hyo'i.

³² Ha nu ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Di möhũ ba xifu nö'ö ar hyate jö'i: Nupya ne xudi hinga tsaya ga engu ya ts'ondöhi, ne ga othe ya dathi, ne ndamöni ga jwata ma 'befiwa.

³³ Nupya ne xudi ne ndamöni, ga ne ma 'ñũ gar ma Herusalen, ngetho habũ xi thopa yá m'ehni Jö, mahyoni da thogaginũ n'ehe.

³⁴ Nu'ahũ gar menguhũ Herusalen, gi hofũ yá m'ehni Jö, ne gi k'ampabihu togo bi peñ'ahũ. Hangu xta nehmo nga munts'ahũ, ngu n'ar tsi oni munts'a yá t'u'ni da hwixa ha yá hwa, ne hinga nehũ.

³⁵ Pöhu, Jö ma da hyek'asẽ ri nijöhu. Ne di xi'ahũ, hinga ma gi hyandgagihũ nuya payu. Gi to'mhũ da zo ar pa gi 'ñeñhu: Nsunda nö'ö togo xpa pehna Jö ma tsi Hmuhũ.

14

Ar Hesu bi othe n'ar ñ'ohö mi neni

¹ N'ar pa ntsaya ar Hesu bi ma ba ñunga hár ngu n'ar ndö mar denga'bepate, ne nuyá ñ'ohũ mi öthó tema mi ot'ö.

² Ne ka mi 'bũhnu n'ar ñ'ohö mi ñhandwi xa mi neni.

³ Nep'u ar Hesu bi 'yambabi ya denga'bepate ne ya böt'ofö, bi 'ñembabi'u:

—Hage ja ar seki da t'othe n'ar dathi har pa ntsaya, wa hin'ö.

⁴ Ha nu'u bi ñhetho, hinte bi dödi. Nu'mũ ar Hesu bi hñu'spa ár 'yẽ nö'ö ar ñ'ohö mi neni, bi othe ne bi mehni bi ma.

⁵ Nep'u bi 'ñembabi ya denga'bepate ne ya böt'ofö:

—Nu'mũ da zo n'a ri n'ogehũ wa n'a ri boihũ ha n'ar pöthe, ha hinga dama gi hñöhu mödi ar pa ntsaya.

⁶ Ha nu'u himbi za te bi dödi.

N'ár 'bede togo bi ts'ohna har ngo

⁷ Ar Hesu mi hyanda mi tso nu'u xki ts'ohna har ñhuni, ne mi hwañ'u ya 'bet'o nthuts'i nda hñu har mexa. Bi xipabi'u n'ar 'bede, ne bi 'ñembabi:

⁸ —Nú'mũ xta ts'oñ'a'i ha n'ar ngo, yo ma gi hñuxa ha ya 'bet'o nthuts'i. Xi'mũ da zo man'a nö'ö xi ts'ohni ne töte ár nsu.

⁹ Nep'u nö'ö togo xi zoñ'a'i, da 'ñeñ'a'i: Tsokwap'u ar nthuts'i nuna man'a. Ge'mũ n'ar m'etsa nu xki 'bai gi hñu har ngöts'i.

¹⁰ Jange nú'mũ xta ts'oñ'a'i ha n'ar ñhuni, hñuxa har ngöts'i. Ne nu xta hyant'a togo xi zoñ'a'i, da 'ñeñ'a'i: Hanja ga hñuxkwa, ñö. Thogi di ma ba hñuxa ha ya 'bet'o nthuts'i. Ne njap'u da hyanda nu'u ma'ra di hñuhũ har mexa, ne da t'es'a'i ri nsu.

¹¹ Nuga di xi'ahũ, nö'ö togo da ñ'exase, ma da 'be ár tsã. Ha nö'ö togo hingar ñ'ets'i, da t'es'pabi ár nsu.

¹² Ne bi 'ñembabi nö'ö togo xki zohni:

—Nu'mũ gi beni gi unga n'ar ñhuni wa n'ar nt'oxiwa ha ri ngu, yo gi zohna nuya ri mpödi, ri ku, nuya ri mēni, wa ri n'angu nu'u pe'sa ya bojö. Ngetho njap'u, nu'u n'ar pa ma da zoñ'a'i n'ehe, ne da kos'atho ngu xka 'yot'wabi.

¹³ Nú'mũ xki 'yot'a n'ar ngo, zohna ya tsi hyoya, nu'u do'ye, nu'u dowa, nu'u ya tsi goda.

¹⁴ Nuya tsi jö'i'u, hinda ma da kos'a nö'ö gi otwabi'u. Ne m'efa har ñoho m'ui, nu xki pengi gi ntewi gatho nu ma'ra xi 'yot'a xiñho, ma gi njohya gi hñönga ri nthöhö.

Ár 'bede n'ar ñ'ohö bi 'yot'a n'ar döta ñhuni

¹⁵ Nu mi 'yo njap'u nu'u ya jö'i mi huhnu har mexa, n'a'u bi 'ñemba ar Hesu:

—Tengu ár johya nö'ö togo ma da hñudi da ñunga hár ts'ut'wi Jö.

¹⁶ Nu'mũ ar Hesu bi 'ñembabi:

—N'ar pa n'ar ñ'ohò bi 'yot'a n'ar dōta ñhuni, ne bi zohna nze ya jō'i nda ñungwi.

¹⁷ Nū'mū mi ñhoki nda ñuni, bi mehna yá 'bego nda xipa nuya jō'i xki zohni: Ba ehū, ngetho xi 'bòk'ahū ar mexa.

¹⁸ Ha gatho nu'ū ya jō'i xki zohni, bi 'ya ar mpumbate, ngetho hinge nda ma. Nō'ò m'et'o bi 'ñenō: Gi pumgagi ngetho hingi tsā ga ma. Ka di jwadi di tanga n'ar hai, ne mahyoni ma ga k'òts'i.

¹⁹ Ha nō'ò man'a bi 'ñenō: Xta tanga kut'a nt'ei ya boi. Jange di adi gi pumgi, hinda tsā ga ma, ngetho mahyoni ma ga nu ha mpefi xiñho.

²⁰ Ha nō'ò man'a bi 'ñenō: Ka di jwadi di nthōti, hinda tsā ga ma.

²¹ Mi menga ar 'bego, bi xipabi ár hmu hanja bi dō gatho nu'ū xki zohni. Nu'mū ar hmu xa bi mbò ár kwe, ne bi 'ñemba ár 'bego: Di ma har tai ne ha ya 'ñu har hnini, ne ba tsinkawa gatho nu'ū gi timp'ū, ya tsi hyoya, ne nu'ū do'ye, nu'ū dowa, ne ya goda, ba tsihi ga ñum'e.

²² M'efa nu ar 'bego bi 'ñemba ár hmu: Xta ot'a ngu xka xikagi, ne pongda habū da hñuxa ma'ra.

²³ Nep'ū ar hmu bi 'ñembabi ár 'bego: Nupya di ma ha ya dō'ñu, ne hár nthet'i ar hnini. Ne gatho nu'ū gi nthewi gi japi da ehe, ne da ñuxa ma ngu habū pongi.

²⁴ Ngetho nuya da zohna m'et'o, di xi'ahū hinto ma da zipka ma ñhuni.

Hangu ar ñhemi da denga n'a ar Hesu

²⁵ Nzeye ya jō'i mi ñ'owi ar Hesu, ne nō'ò bi ñhandwi ne bi 'ñembabi'ū:

²⁶ —Nō'ò togo ne da dengagi, mahyoni di tōte ar mhōte di pe'skagi, ne m'efa da mō ár dada, ár nōnō, ár 'beññō, yá bōtsi, yá ku, ne ár tese. Ha nu'mū hindi njap'ū, hinda tsā ga embabi ma maxte.

²⁷ Ha nō'ò togo hinda ñ'ent'a ár te da dengagi, hinda tsā ga embabi ma maxte.

²⁸ Xi'mū n'ar jō'i beni da hyoka n'ar he'sjōdo, hage hinda hñudi m'et'o da nu ha jwa ar bojō, wa hinda zā da jwati.

²⁹ Ha nu'mū hinda nu m'et'o, ne hōnse da du'mba ár wa ar jōdo, ne hinda zā da jwati, gatho nu'ū ya jō'i bi hyandi, ma da deni.

³⁰ Ne da 'ñeñ'ū: Nunar ñ'ohonū, hōnse bi du'ma ar 'befi, ne himbi zā bi jwati.

³¹ Xi'mū n'ar ndō beni da doxa man'ar mindōwi togo pe'sa yonthebenthebe ya ndogu, hage hinda hñudi da nu m'et'o, ha da zā da dōhō hōnse di pe'sa nu'ū n'anthebenthebe ya ndogu.

³² Ha nu'mū handi hinda ntōte, da mempa 'ra yá m'ehni ár mindōwi bi e yap'utho, da xipabi teme adi, ne da mengtho hinda ntunkwi.

³³ Jange nuga di xi'ahū, nu'ū togo hinda hyep'ū gatho nō'ò te pets'i, hinda tsā ga embabi ma maxte.

Nu'mū ar u da 'be ár ñ'uxi

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ Nu ar u xiñho, ha nu'mū da 'be ár ñ'uxi, hanja da menga ár nkūhi.

³⁵ Hingi ho da t'ut'a har hwōhi, wa da jwata ngu ar 'yai. Hinte ár ñho, jange da t'emp'ū. Nō'ò togo tu ár gu, dá 'yoxa nō'ò te di mō.

15

Ár 'bede ar tsi deti xki m'edi

(Mt. 18:10-14)

¹ Nzeye ya njotbojō ne ma'ra ya ts'ojō'i, bi ma ba tsū ar Hesu nda 'yoxa nō'ò mi mōñ'ò.

² Jange nuya denga'be pate ne nuya bōt'ofō, mi ñōmañ'ū mi eñ'ū:

—Nunar ñ'ohonū ñōwi ne ñungwi ya ts'ojō'i.

³ Nu'mū ar Hesu bi xipabi n'ar 'bede, ne bi 'ñembabi'ū:

⁴ —Xi'mū gi 'ñehū n'anthebe ya deti, ne gi 'behu n'a, ha hingi tsohū nuya gohon'ate ne 'ret'amaguto har 'batha, ne gi 'yohū xoge ar ngwani, gi hyoñhū nō'ò xka 'behu.

⁵ Ne xki tiñhū, gi 'yents'a ha ri xi'nxihū, ne xa gi njohyahū gi tsihū.

⁶ Ne xki tsohū ri nguhū, gi zoñhū gatho ri mpōhwihū ne ri n'anguhū, ne gi 'ñembabihū: Di ne ga njohyahū, ngetho xta tinga n'a ma deti xki m'edi.

⁷ Jange di xi'ahū, njap'utho n'ehe, nu'mū n'ar 'yot'ats'oki da 'yot'wa ár ntso'mi, xa tōte ar johya mañō mhets'i, tōta nu'ū gohon'ate ne 'ret'amaguto ya hogajō'i beni himahyoni da 'yot'wa yá ntso'mi.

Ár 'bede ar bojō xki m'edi

⁸ Xi'mū n'ar 'beññō pe'sa 'ret'a ya bojō ne da 'be n'a, ha hinda tso ar ñot'i, ne 'ramtx'ū da goka xoge ár ngu da hyoni.

⁹ Ne xta dini, da zohna gatho yá mpödi ne yá n'angu, ne da 'ñembi: Di ne ga njohyahu, ngetho xta tinga n'a ma bojõ xki m'edi.

¹⁰ Jange di xi'ahu, njap'utho n'ehe, nu'mu n'ar 'yot'ats'oki da 'yot'wa ár ntso'mi, bi ja ar johya habu bi 'bui yá enxë Jõ.

Ár 'bede ar 'ragit'u

¹¹ Ar Hesu bi 'ñenõ n'e:

—N'ar ñ'ohõ mi 'ñe yoho yá t'u.

¹² Nõ'õ ar 'befat'u bi 'ñemba ár dada: Te gi mö dada, xi'mu gi 'raka nõ'õ ar xeni ma gi tsoyagi. Ha nu ár dada bi hyembabi yá t'u gatho nõ'õ mi pets'i.

¹³ Xki tho 'ra ya tsi pa, nu ar 'befat'u bi munts'a gatho nõ'õ te xki t'umbi. Ne bi bongá hár ngu, bi gu ar 'ñu bi hñõts'i, bi ma man'ar hai yap'u, habu ba emp'u ár bojõ mi 'bu n'ar 'muí himar ñho.

¹⁴ Ha nu mi dege gatho nõ'õ te mi hö, xa bi nja n'ar thuhu har hnininu habu mi 'bu'õ, hinte mi tini te nda zi.

¹⁵ Bi ma ba apa ar 'befi n'ar ñ'ohõ mar mengunu, ne nunar ñ'ohõ'õ bi mehna hár 'batha nda supa yá ts'udi.

¹⁶ Xa mi tsu n'ar thuhu, mi ne nda zipahmõ nuyá ñhuni mi tsi ya ts'udi, ne hinto mi hwëki nda umbats'u te nda zi.

¹⁷ N'a mbi bense: Hangu yá 'bego ma dada pongwathobi te da zi, ha nuga di tuwa ar thuhu.

¹⁸ Ma ga penga hár ngu ma dada, ne ga embabi: Ma dada'i, xta ts'okwa Jõ, ne nu'ge n'ehe.

¹⁹ Hindi 'ñepkagi gi 'ñengagi ri t'ugi. Hyandgagipya ngu n'a ri 'begotho.

²⁰ Ne bi gu ar 'ñu bi menga hár ngu ár dada.

'Butho nda zõni, bi hyanda ár dada, ne xa bi hwëki, bi nixt'i ba thõdi. Mi nthewi bi hyufi, ne bi zu'tsi.

²¹ Ar t'u bi 'ñenõ: Ma dada'i, xta ts'okwa Jõ, ne nu'ge n'ehe. Hindi 'ñepkagi gi 'ñengagi ri t'ugi.

²² Ha nu ár dada bi 'ñembabi yá 'bego: Ba hömfu ar hoga he, ne hyethu. Tuthwu n'ar mfo'ye, ne tit'wabilu ya thiza.

²³ Ne ba tsihu ar nokaboi, ga hohu ne ga ñuñhu. Ma ga othu n'ar dango njohya.

²⁴ Ngetho numa t'u ndi humamu xki du, ha tetho. Xki m'edi ne da pengi da tini. Ne bi ndui ar dango njohya.

²⁵ M'efa bi zo ar 'bet'ot'u mi 'yo har hwõhi. Ha nu mi zonga get'u ar ngu, bi 'yode mi ja ya me'mda ne ya nhei.

²⁶ Bi mat'a n'ar 'bego, ne bi 'yani te mi ja har ngu.

²⁷ Nu ar 'bego bi 'ñembabi: Ri jödõ ba pengi, jange ri dada xi mö nda tho ar nokaboi da njohya, ngetho xi zomãho.

²⁸ Nu'mu nunar 'bet'ojödõ xa bi mbõ ár kwe, himi ne nda yut'i. Ne ba ponga ár dada nda xipabi nda yut'i.

²⁹ Ha nunu bi 'ñemba ár dada: Gi pösë hangu ya jeyë di 'buhwi, ne di pep'a'i. Xta ot'a gatho ngu xka xikagi, ne hinxka 'raka n'ar tsi t'õxi ga njohya'be ma mpödi.

³⁰ Ha nupya hö, xi zo ri t'u togo xpa emba ri bojõ ya ts'o'behñõ. Nõ'õ hö, gi hoga ar nokaboi.

³¹ Nunár dada bi 'ñembabi: Ma tsi t'u'i, nu'ge hyaxtho di 'buhwi, ne gatho nõ'õ di pets'i ri meti n'ehe.

³² Hõnsë nupya mahyoni ga njohyahu, ne ga othu ar dango njohya. Ngetho ri jödõ ndi humamu xki du, ne xpa pengi tetho. Xki m'edi, ne da pengi da tiñhu.

16

Ár 'bede n'ar 'bego mi ka ár hmu

¹ Ar Hesu bi 'ñembabi yá maxte n'ehe:

—Mi 'bu n'ar ñ'ohõ xa hinte mi k'at'i. Ne mi 'ñe n'ar 'bego, xki nsipabi mi emba ár bojõ.

² Jange ar hmu bi zohna ár 'bego, ne bi 'ñembabi: Xta oka 'ra ya 'bede nthox'a'i. Jange di ne gi datka majõni gatho ri 'befi, ngetho hindi ne gi pepkathogi.

³ Nep'u nõ'õ ar 'bego'õ bi bense hár mfeni, ne bi 'ñenõ: Xipya te ga pefi. Ma hmu da hñõmga ma 'befi, ha hiñ'otho ma ts'edi ga xa'mar hai, ha 'raka ar m'etsa ga mpeti.

⁴ Xta beni te ga pefi. Ma ga nu ha ga japi da 'rakar seki ha yá ngu nu'u togo tupabi ma hmu, nú'mu xta thõgagi ma 'befi.

⁵ Ne bi zohna 'raman'a nu'u togo mi tupabi ár hmu. Nõ'õ ar ndui bi 'yambabi: Hangu gi tupa ma hmu.

⁶ Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö: Di tupabi n'anthebe nts'qi ar nziki. Ha nö'ö ar 'bego bi 'ñembabi: 'Bukwa ar he'mi habu huts'i hangu gi tupa ma hmu. Dama hyoka man'a habu di mö, hõnse madenthebe nts'qi gi tu.

⁷ Nep'u nö'ö man'a bi 'ñembabi: Xi'ge hangu gi tuge. Nö'ö bi 'ñenö: N'anthebe ndu ar t'ei. Nep'u nö'ö ar 'bego bi 'ñembabi: 'Bukwa ri he'mi habu huxa hangu gi tupa ma hmu. Hyoka man'a habu di mö, hõnse gohon'ate gi tu.

⁸ Nep'u nu ár hmu bi 'ñe'spa ár nsu nö'ö ar ts'o'bego'ö, ngetho dama bi tita ár mfeni bi gohwi xiñho nu'u togo mi tu ya thai. Jange njap'u nuya meximhai, xa ka mbödi da zixkwi xiñho yá ñ'ohu nuyá 'befi'u, ha nu'u xi jamfi Jö hingi njap'u'u.

⁹ Ha nuga di xi'ahu, nunár bojö ar ts'oximhai gi pe'su, faxu ma'ra, ne njap'u gi ntsixk-wihu. Ne nu xta the ri tehu, ne da the ar bojö, ma da t'a'ahu habu gi tsayahunu mhets'i hiñham'u da göts'i.

¹⁰ Nö'ö togo su xiñho nö'ö n'a tsi tui t'umbabi, njap'utho nu'mu da t'umba nzeye. Ha nö'ö hingi su xiñho nö'ö tsi tui t'umbabi, nu'mu da t'umba nzeye, hinda su n'ehe.

¹¹ Njap'utho n'ehe, nu'mu hingi sufu xiñho ya ñho jawa har ximhai, togo da kaxmbeni'ihu da 'ra'ahu gi kwathu ya ñho hiñham'u da thege.

¹² Nu'mu hingi suhu xiñho nö'ö hingo ri metihu, togo da 'ra'ahu nö'ö ri metihu gi suhu.

¹³ N'ar 'bego hinda tsá da mepa yoho yá hmu, ngetho njap'u da utsa n'a, ne da mö man'a. Wa da mepa n'a, ne nö'ö man'a hin'ö. Njap'u n'ehe, hinda tsá gi pefu Jö ne di oda ri mfenihu ya ñho.

¹⁴ Ha nuya denga'bepate mi 'buhnu mi ots'e, xa mi thentho'u, ngetho xa mi mö ya bojö.

¹⁵ Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu hõnse gi 'ñu ri hmihu ha yá nhandi ya jö'i. Ha Jö pöt'atho'ihu ri mfenihu, ngetho nö'ö numañho ya jö'i, Jö handi xi nts'otho.

Yá 'bepate ar Moise ne ár ts'ut'wi Jö

¹⁶ Nú'mu himi tsota ar Xuwa Xixthe, ya ngi pe'sfu yá 'bepate ar Moise ngi 'yothu, ne nö'ö xki mönga ma'ra yá m'ehni Jö. Ne nu mi zo ar Xuwa dinjawa, xka 'yohu xi nsi'ahu ar hoga mhö nonga ár ts'ut'wi Jö, ne nzeye xi umba yá mui da yut'a hár ts'ut'wi'ö.

¹⁷ Ar mhets'i ne ar ximhai hingi hembu da göts'i. Ha hiñ'otho n'ar t'ofu xi t'ot'a hár T'ofu Jö, hinda njap'utho. Ma da tho gathu ngu möñ'ö.

Ar Hesu bi nonga nu'u togo he yá nthöti

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ Nu'mu n'ar ñ'ohö da hyep'u ár 'behñö ne da nthötwi man'a, tsimbabi ár nthöti. Ne nö'ö togo da nthötwi n'ar 'behñö xi hye ár döme, tsimba ár nthöti n'ehe.

Ár 'bede n'ar ñ'ohö hinte mi k'at'i ne ar Lasaro

¹⁹ Mi 'bu n'ar ñ'ohö hinte mi k'at'i, ne xa mi ñhe xiñho, mi ko 'ra ya hoga dutu xa mar nzatho. Ne hyax'mu mi exa ár nsu mi ot'a ya dango.

²⁰ Ne mi 'bu n'ar tsi meti már thuhu ar Lasaro, hyax'mu mi huhnu hár goxthi ár ngu ar ñ'ohö hinte mi k'at'i. Nunar tsi metinu xa xki foxt'a xoge ár ndo'yo, ne mi po.

²¹ Mi e ya 'yo mi te'spabi habu xki 'ya. Ne nö'ö ar tsi ñ'ohö'ö, mi nembö nda go nda zi nu'u ya xeni mi tã hár mexa ar ñ'ohö hinte mi k'at'i.

²² N'ar pa bi du ar tsi meti, ne ya enxé mhets'i ba e bi zits'i nda m'uhwi ar Abra. M'efa bi du nö'ö hinte mi k'at'i n'ehe, ne bi t'agi.

²³ Nu mi onu har 'hexui, xa mi tho n'ar ugi. Bi guxnu ár da, ne bi hyanda yap'u ar Abra ne ar Lasaro mi 'buhwinu.

²⁴ Bi mat'i ne bi 'ñembabi: Ma tsi dada'i Abra, pe'ska ar nhwéki. Ba pehna ar Lasaro da po n'ár xa ha n'ar tsi tui ar dehe, da e da tsetka ma jöhne. Ngetho xa di thokwa ya ugi ha ya faspí.

²⁵ Ha nu ar Abra bi 'ñembabi: Ma tsi t'u'i, benga nú'mu ngi 'buhnu har ximhai, xa ngi 'bui xiñho, ha nu ar Lasaro mi ñ'uda ár m'ui mi hyoya. Ha nupya, nunu 'bukwa xiñho, ha nu'ge ñ'uda habu gi 'bui.

²⁶ Ha hinda tsá da map'u ar Lasaro, ngetho ja n'ar ma'ye madetho xa ra ñhe. Jange nu'u 'bukwa, hinda zã da map'u, ha nu'u bi 'bup'u, hinda zã di 'ñekwa.

²⁷ Ha nö'ö ar ñ'ohö'ö bi 'ñenö: Ma tsi dada'i Abra, nu'mu, di a'a ar möte gi peñnats'u ar Lasaro hár ngu ma dada.

²⁸ Ngetho di 'ñe kut'a ma jödö, di ne da zofu ne hinda ekwa da tho ya ugi ngu di thoka.

²⁹ Ha nunar Abra bi 'ñembabi: Nu'u bi pe'spa nö'ö bi 'yot'a ar Moise ne nö'ö bi 'yot'a nu'u ma'ra yá m'ehni Jö. Go da 'yox'u.

³⁰ Nunar ñ'ohö'ö bi mengi bi 'ñenö: Hö, majóni nö'ö gi mö, ma dada'i Abra. Di beni, nu'mu gi pehna n'a nu'u xi du, da 'yots'e ne da 'yot'wa yá ntso'mi.

³¹ Ha nunar Abra bi mengi bi ñembabi: Nu'mu hingo ota nö'ö bi mönga ar Moise ne ma'ra yá m'ehni Jö, hinda ne da jamfi nö'ö da xipa n'a togo xi mengi xi nte.

17

Ga ntsuñhu hinga jafu ma'ra da 'yot'a ya ts'oki

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ Ar Hesu bi ñembabi yá maxte:

—Hyaxm'u ja togo da japa ya jö'i da nts'oki. Hwëkate nö'ö ar jö'i da 'yot'a njap'u.

² Xiñhohmö nö'ö ar jö'i'ö da ts'utwa n'ar dojuni hár 'yuga, ne da t'ent'a har dehe, ne njap'u hinda japi da da nu'u hinxi zeta yá ñ'emui.

³ Jange ntsuñhu. Nu'mu n'a ri kuhu da 'yot'ahu n'ar ts'om'ui, hñökwabihu. Nu'mu da 'yot'wa ár ntso'mi, pumbabihu.

⁴ Nu'mu da 'yot'ahu ar ts'om'ui yoto mpengi ar pa, ne yoto mpengi da ehe da ñeñ'ahu: Pungagi, pumbabihu.

Hñuska ma ñ'emuihe

⁵ Nuyá maxte ar Hesu bi ñembabi:

—Hñuska ma ñ'emuihe.

⁶ Nu'mu ar tsi Hmu Hesu bi ñenö:

—Nu'mu gi pe'suhmö ar ñ'emui ngu n'ar ndamurtasa ár döta, da za gi ñembabihu nunar döta 'baizanu: K'uxa habu gi 'bai, ne di ma ba kut'a har dehe. Ne nunar za'ö da 'yot'ahu ngetho gi ñ'emuihu.

Nö'ö di ñepi da 'yot'a n'ar 'bego

⁷ Ar Hesu bi ñembabi'u n'ehe:

—Nu'ahu gi ñehu n'ar 'bego, hage gi ñembabihu xta penga har hwöhi wa ar 'ba'yo: Thogi gi hñudi gi ñuni.

⁸ Hin'ö. Ma gi ñembabihu: M'et'o hogar t'oxi, ne gi 'raka te ga tsi. M'efa xka jwadi, ka gi hñudi gi ñunge n'ehe.

⁹ Ha gi umfu njamödi nö'ö ar 'bego bi 'yot'a nö'ö ga 'befu. Di enga hin'ö.

¹⁰ Njap'utho n'ehe, nu xki jwahu gi pefu ár 'befi Jö xi 'bep'ahu, mahyoni gi ñeñhu: Hindi ñepkagihe gi 'raje njamödi, ngetho dar 'begothohe, ne hõse xta pehe nö'ö ndi ñepkagihe nga pehe.

Ar Hesu bi othe 'ret'a ya ñ'ohö mi tsu ar tsit'ando'yo

¹¹ Ar Hesu ndi ma Herusalen, ne bi 'ranga mateda yoho ya hai, n'ár thuhu Nsamaria, ha nö'ö man'a Ngalilea.

¹² Nú'mu mi zonga hár ñut'i n'ar hnini, bi bonga 'ret'a ya ñ'ohö mi tsu ar tsit'ando'yo.

¹³ Nya ñ'ohoyu bi m'a yap'utho.

¹⁴ Bi ma'u nts'edi, ne bi ñeñ'u:

—Hesu, tsi Utate, hwëgagihe.

¹⁴ Ar Hesu nu mi hyant'u, bi ñembabi:

—Di möhu ba ñ'uhü da hyant'ahu ya möjö.

Ne nu mi ma'u, mi 'yo ar 'ñu bi dixá yá hñeni.

¹⁵ Ne n'ayu, mi za xki dits'i, bi mengi xa bi ñö nts'edi, mi nsunda Jö.

¹⁶ Ne bi ndandihmö hár wa ar Hesu, bi me ár hmi har hai, bi umba njamödi ngetho xki othebi. Nö'ö ar ñ'ohö'ö mar me Nsamaria.

¹⁷ Nu'mu ar Hesu bi ñenö:

—Hage himi 'ret'a nu'u bi dits'i. Xö nu'u ma guto 'mu.

¹⁸ Hage hõse nuna hingár me Israel ba pengi da nsunda Jö.

¹⁹ Ne bi ñemba nö'ö ar ñ'ohö'ö:

—'Bai di ma. Ya xka mpõhõ ngetho xka jamfigi.

Ár nzohö ár ts'ut'wi Jö

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nep'u nuya denga'bepate bi 'yamba ar Hesu ham'u nda zo ár ts'ut'wi Jö nuwa har ximhai. Nö'ö bi dödi ne bi ñembabi:

—Nu xta e ár ts'ut'wi Jö, hinda ma da thandi.

²¹ Hinda za da t'eñ'ahu: Xi 'bukwa. Wa da t'eñ'ahu: Bi 'buhnu. Nu ár ts'ut'wi Jö gi 'buhwihupya.

²² Nep'u bi ñembabi yá maxte:

—Nuya pa xi ñep'u, ma gi nehmoñhu gi hyanthu mödi n'a pa di ndö Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, ha hinda tsá.

²³ Ne ma da t'eñ'ahü: Ka 'bukwa. Wa da t'eñ'ahü: Ka bi 'buhnu. Yo gi pahü gi k'ò'su, ne yo gi teñhu nu'u togo da xi'ahü njap'u.

²⁴ Ngetho ngu gi hanthü n'ar hwei dama da yot'a n'ár ñöni mhets'i, ne da k'onga nö'ö man'ár ñöni, ma da njap'u nö'ö ar pa xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

²⁵ Ne nunü mahyoni m'et'o da tho nzeýe ya thogi, ne xa ma da utsa ya jö'i 'bu nuya payu.

²⁶ Ngu bi tho nuya pa'u mi 'bu ar Noe, ma da njap'utho nuya pa xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

²⁷ Nuya jö'i'u mi ñuntho, mi tsithetho, ne mi nthöta n'a ngu n'a. Mi dañ'u bi zo ar pa bi yut'a ar Noe har döta motsa, ne bi ñuxa ar dehe xoge ar ximhai, ne bi jöt'u gatho.

²⁸ Bi njap'u nuya pa mi 'bu ar Lot n'ehe. Ya jö'i mi ñuni, mi tsithe, mi mpa ne mi ntai, mi mpot'i ne mi ho ya ngu.

²⁹ Ha nunar pa bi bongar Lot har hnini Sodoma, bi 'wö ya tsibi mi nthöskwi ya k'axt'ado mi zo, ne gatho ya jö'i bi zöt'i.

³⁰ Ma da njap'u nö'ö ar pa xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i n'ehe.

³¹ Nu ar pa'ö, nu'mü n'a di to mañör ngu, yo ma da göi da yut'a hár ngu da guka te pets'i. Ne nö'ö togo di 'yo hár hwöhi, yo ma da mengár ngu.

³² Beñhu teme bi ja ár 'behñö ar Lot.

³³ Gatho nu'u da su ár te, da 'bedi. Ha nu'u togo xi 'yent'a ár te da thökwi, da dini.

³⁴ Di xi'ahü, nö'ö ar nxui'ö, yoho di 'bonga ha n'ar fidi, xta dañ'u n'a da ts'its'i, ha nö'ö man'a da ts'op'u.

³⁵ Yoho ya 'behñö di kunga mahyegi, xta dañ'u n'a da ts'its'i, ha nö'ö man'a da ts'op'u.

³⁶ Yoho ya ñ'ohö di 'yo ha n'ar hwöhi, n'a da ts'its'i, ha nö'ö man'a da ts'ogi.

³⁷ Nu mi 'yo njap'u yá maxte, bi 'yambabi ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'ihe, habu ma da nja nö'ö ga mö.

Nö'ö bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nünü habu di 'benga n'ar megi xi du, ka ma da watnu ya pada da za'u.

18

Ár 'bede n'ar 'ranxu ne n'ar ts'onzaya

¹ Ar Hesu bi xipa n'ar 'bede yá maxte, mi honi nda bö'u, mahyoni hinge nda ntsaya, ne hinda za'u nda 'yapa Jö.

² Ne bi 'ñembabi'u:

—Mi 'bu n'ar nzaya ha n'ar hnini, himi tsupa Jö, ne himi japamasu nö'ö nda mönga ya jö'i.

³ Ka mi 'buhnu har hnini'ö n'ar 'ranxu n'ehe. Xa mi doni mi k'ò'sa ar nzaya, ne mi embabi: 'Yotka ar ts'ut'wi, ñöngagi hinte da jakagi ma ñ'uni'be.

⁴ Bi tho 'ra ya pa nunar nzayanü himbi ne bi 'yot'wa ar ts'ut'wi. Ne n'a mbi bense, bi 'ñenö: Nuga hindi tsupa Jö, ne hindi japamasu nö'ö mönga ya jö'i.

⁵ Mödi njap'u, nunar 'ranxunü xa tsotka ma müi. Jange ma ga ot'wa ar ts'ut'wi, xi'mü hyaxtho da ehe, ne da 'betka ma tseti.

⁶ Nu'mü ar tsi Hmu Hesu bi 'ñenö:

—'Yohü nö'ö bi mönga ar ts'onzaya.

⁷ Xi Jö, hage hinda 'yot'wa ar ts'ut'wi nu'u togo xi hwahni, gehyu parxui apabi. Hage hinge ngut'a da mats'i.

⁸ Di xi'ahü hö, dama da 'yot'wa ar ts'ut'wi. Ha nu xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, hage da dinga n'a togo di ñ'emüi.

Ár 'bede n'ar denga'bepate ne n'ar njobtojö

⁹ Ar Hesu bi mönga man'ar 'bede, mi xipa nu'u mi beñ'u ma ya hogajö'i ne himi numañho yá ñ'ohü. Bi 'ñemba njawa:

¹⁰ —Yoho ya ñ'ohö bi ma ba apa Jö har dönganijö, n'a mar denga'bepate, ha nö'ö man'a mar njobtojö.

¹¹ Nu ar denga'bepate mi 'bai mi apase Jö, ne mi enö njawa: Ma tsi Dada'i, di jamödi ngetho nuga hindi ñhe'be nu ma'ra ya jö'i, ya bë, ya ts'om'ui, ya zinga 'behñö, ne hindi hñöxkagi nunar njobtojö 'bahnu.

¹² Nuga tat'a hñöto di bë yo'gi, ne di 'ra'a ár 'ret'a xeni ma nthöhö.

¹³ Ha nö'ö ar njobtojö mi 'bata yap'u, himi ne nda guxhmö ár da mhets'i. Xa mi et'a ár müi mi apa Jö, mi enö: Ma tsi Dada'i, hwégagi, dar 'yot'ats'oki.

¹⁴ Jange bi 'ñenga ar Hesu:

—Di xi'ahü, nö'ö ar njobtojö bi zu ár mpumbate yá ts'oki, ne bi menga ár ngu mi nhu hinte ma ts'oki mi tu. Ha nunar denga'bepate himbi zu ar mpumbate. Ngetho nö'ö togo da ñ'exase, ma da m'etwa ár tsä. Ha nö'ö togo hinda ñ'ets'i, m'efa da t'e'spa ár nsu.

Ar Hesu bi jöpa ya tsi bötsi
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Ba ts'impa ya tsi bötsi ar Hesu nda hñu'spa yá 'ye ne nda jöpabi'u. Ha nu mi hyanda yá mašte, bi zui nu'u togo mi tsihi.

¹⁶ Ha nunar Hesu bi mat'a ya bötsi nda wat'i, ne bi 'ñenö:

—Hyeñu ya tsi bötsi da e da zükagi, yo gi hökwabihü. Ngetho gatho nu'u 'bu hár ts'ut'wi Jö, ñheñwi n'ar tsi bötsi.

¹⁷ Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo hinda hñömba ár ts'ut'wi Jö ngu n'ar tsi bötsi, hinda ma da yutñu.

N'ar ñ'ohö xa mi the yá ñho bi ñöwi ar Hesu
(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ N'ar ndö bi 'yambabi ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Hoga Utate, te ga pefi ne da t'aka ar te hiñham'u da göts'i.

¹⁹ Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi:

—Yo'ö gi engagi dar hogajö'i. Hönse Jö go ar hogajö'i'ö.

²⁰ Gi pötwa yá 'bepate Jö: Yo gi tsimba ár nthöti ri ñ'ohü, yo gi ñhote, yo gi mpé, yo gi juxa ya nhemñö, 'ñe'spa ár nsu ri dada ne ri nöñö.

²¹ Nö'ö ar ñ'ohö bi 'ñenö:

—Gatho xta otyu ndi bötsitho.

²² Ha nu mi 'yo ar Hesu njap'u, bi 'ñembabi:

—'Beta n'a te gi pefi. Di ma ba pa gatho nö'ö gi pets'i, ne hyembabi ya hyoya. Njap'u gi pe'sa ri ñhonu mañö mhets'i. Ne ba e gi tēngagi.

²³ Nú'mü mi 'yo njap'u nö'ö ar ndö'ö, xa bi du ár müi, ngetho mi the nzeye yá ñho.

²⁴ Nu mi hyanda ar Hesu xa xki du ár müi, bi 'ñenö:

—Xa xi ñhemi da yut'a hár ts'ut'wi Jö n'ar jö'i hinte k'at'i.

²⁵ Xi ñhemi da tho n'ar döta meñi hár gu n'ar 'yomñni, ha töte ár ñhemi da yut'a n'a hinte k'at'i hár ts'ut'wi Jö.

²⁶ Ha nu'u togo bi 'yođe mi mönga njap'u, bi 'ñenö:

—Nu'mü njap'u, togo da za da mpohö 'mü.

²⁷ Nu ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nö'ö hingi tsá da 'yot'a ya jö'i, Jö hinter ñhembibi da 'yot'ö.

²⁸ Ar Pedro bi 'ñembabi:

—Nuje xta tsohe gatho nö'ö ndi pe'shmöhe ne xta teñ'ahe.

²⁹ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi:

—Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo xi zop'u ár ngu, ár dada, ár nöñö, ár ku, ár 'beññö, wa yá bötsi, ngetho xi hñömba ár ts'ut'wi Jö,

³⁰ ma da thu'spabi ár nzeye nö'ö da hñöngwa nuya payu, ne m'efa ma da hñönga ar te hiñham'u da göts'i.

Ar Hesu bi mengi bi mö ma nda tho
(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ Ar Hesu bi 'weka n'amp'u nu'u 'ret'amayoho yá mašte, ne bi 'ñembabi:

—Nupya gar möhö Herusalen, habu ma da tho gatho ngu xi 'yot'a yá m'ehni Jö, bi möñ'u te gatho nda t'ot'wa Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

³² Ma da t'ent'wa yá 'ye ya jö'i nu'u hingyá xodyo. Ha nu'u ma da zani, te gatho da thots'e, ne ma da ts'ots'i.

³³ Xa ma da n'wet'i, nep'u da tho. Ne ár hñupa ma da mengi da nte man'agi.

³⁴ Ha nuyá mašte himi tso yá mfeni nö'ö mi xipa ar Hesu, ne himi tsá nda bö'u te ndi bönga nö'ö mi möñ'ö.

N'ar goda me Heriko bi tsá bi hyandi
(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Nu mi zonga ar Hesu hár ñut'i ar hnini Heriko, ka bi nthewinu n'ar tsi goda mi huhnu har 'ñu, mi peti.

³⁶ Ha nu mi 'yođe mi thohnu nzeye ya jö'i, bi ñ'ani teme mi thohnu.

³⁷ Ne bi nsipabi mi thohnu ar Hesu me Nasare.

³⁸ Bi mafi nts'edi ne bi 'ñenö:

—Nu'ge Hesu, ár T'u'i ar ndö Dabi, pe'ska ar nhwëki.

³⁹ Nuya jö'i mi 'bet'o mi tsui, ne mi xipabi nda ñhe. Ha nö'ö xa mi umba ár müi mi mafi mi enö:

—Ár T'u'i ar Dabi, hwëgagi.

⁴⁰ Nu'mü ar Hesu bi m'ai, ne bi meñna togo nda tsihi. Mi zonga habu mi 'ba'ö, bi 'yani,

- 41 ne bi 'ñembabi:
 —Te gi ne ga ja'a'i.
 Ha nu ar goda bi dödi:
 —Ma tsi Hmu'i, di ne da xo ma da.
 42 Ne ar Hesu bi 'ñembabi:
 —Nupya dá njap'u ngu gi ne. Ga ñ'emüi, jange xka hñöni.
 43 Nu'mü ar goda bi za bi hyandi, ne bi denga ar Hesu, mi umba njamödi Jö. Ne gatho nu'u ya jö'i bi hyandi, mi nsunda Jö n'ehe.

19

Ar Hesu ne ar Sakeo

- 1 Nu mi zonga ar Hesu har hnini Heriko, bi thota mateda ar hnini.
 2 Ka mi 'buhnu n'ar ñ'ohö hinte mi k'at'i, már ndö ya njotojöö.
 3 Xa mi ne nda hyanda ar Hesu, ne himi tsa, ngetho xki got'atho nzeýe ya jö'i, ne nö'ö himar ñhets'i.
 4 Jange bi m'et'o, ne bi boxa ha n'ar za habu ma nda tho ar Hesu, ne njap'u nda tsa nda hyandi.
 5 Nu mi thop'u ar Hesu habu mi toge, bi nots'e ne bi 'ñembabi:
 —Sakeo, ngut'a ba köi, ngetho mahyoni ga oxa ar pania ha ri ngu.
 6 Nö'ö dama bi göi, ne xa mi johya bi zixa ar Hesu hár ngu.
 7 Nuya jö'i mi hyandi xa bi nthente, mi nöñ'u ar Hesu xki yut'a hár ngu n'ar ts'okte.
 8 Nunar Sakeo bi m'ai, ne bi 'ñemba ar Hesu:
 —Ma tsi Hmu'i, ma ga hembra ya hyoya made nuya ñho di pets'i, ha nu'mü togo xta pépa n'a, ga ko'spa goho.
 9 Ha nu ar Hesu bi 'ñenö:
 —Ár pania xi zo ar mpohö har ngunu, ngetho nunu ár manga'бето ar Abra n'ehe.
 10 Nö'ö Togo bi Njö'i, ba e da hyoni ne da pohö nu'u togo xi m'edi.

Ár 'bede 'ret'a ya bojö

- 11 Ya jö'i mi oxa nö'ö mi mönga ar Hesu. Ne nö'ö bi xipa n'ar 'bede, ngetho 'butho nda zonga Herusalen, ne nuya jö'i mi hu yá müi ma nda nheki n'agitho ár ts'ut'wi Jö.
 12 Jange ar Hesu bi 'ñembabi:
 —Mi 'bu n'ar ñ'ohö már mēni n'ar ndö. Bi ma ha n'ar hai yap'u, ma nda t'ets'i ngu ar ndö hár haise, ne m'efa nda pengi.
 13 Ha m'et'o, bi zohna 'ret'a yá 'bego, bi umba n'ar bojö. 'Rangutho bi umbabi, ne bi 'ñembabi'u: Jafu da mpe da xu nö'ö ar bojö xta 'ra'ahu, ne gi 'rajü xka pengi. Ne bi gu ar 'ñu bi ma'ö.
 14 Ha nuya mengunu xa mi utsa, ne bi mehna 'ra togo nda deni, ma nda mö njawa: Hindi nehe ngu ma ndöhenü.
 15 Mödi njap'u, bi t'ets'i ngu ar ndö. Ne mba penga ár hai, bi zohna gatho nu'u xki umbabi ar bojö, mi ne nda bödi hangu xki dö n'a ngu n'a.
 16 M'et'o ba e n'a, ne bi 'ñenö: Ma ndö'i, nuri bojö ga 'rakagi, da japi bi xu ma 'ret'a ár nzeýe.
 17 Xa bi njohya ar ndö, ne bi 'ñembabi: Di za nö'ö xka pefi. Xka japi bi xu nö'ö tsi tui da 'ra'i. Ma ga ex'a'i gi ndö 'ret'a ya hnini.
 18 Ba ep'u man'ar 'bego, ne bi 'ñembabi: Ma ndö'i, nuri bojö ga 'rakagi, da japi bi döho ma kut'a ár nzeýe.
 19 Nu'mü ar ndö bi 'ñembabi: Nu'ge n'ehe, ma ga ex'a'i gi ndö kut'a ya hnini.
 20 Ne bi zo man'a nu'u ya 'ret'a xki t'umbabi ar bojö, ne bi 'ñenö: Ma ndö'i, xta höñ'a ri bojö, hont'a da paxa ha n'ar nthu'mxi.
 21 Da tsu da mbö ri kwe, ngetho hingi pe'sa ar hwëki. Gi hönga nö'ö hingi töhö, ne gi xoyo nö'ö hingi pot'i.
 22 Nu'mü ar ndö bi 'ñembabi: Ts'o'bego, nuna xka mö, bi ts'ok'a'i. Nu'mü ngi pödi hiñ'otho ma nhwëki, di hönga nö'ö hinxta töhö, ne di xo nö'ö hinxta pot'i.
 23 yo'ö hinga tsokwa ma bojö ya njwatbojöö 'mü, ne nú'mü nga pengi, nda njoska ma bojö ne yá nthöhö.
 24 Nep'u bi 'ñembabi nu ma'ra yá 'bego mi 'buhnu: Hñömfu ar bojö, ne umbabihu nö'ö togo bi dö ma 'ret'a.
 25 Nu'mü nu'u bi 'ñembabi: Ma tsi ndö'ahe, nö'ö ya pe'sa 'ret'a ya bojö.
 26 Ha nunar ndö bi dödi ne bi 'ñenö: Di xi'ahu, nu'u togo pe'sa nzeýe, da t'umbabi. Ha nu'u togo pe'sa tx'utho, da thömbabi.
 27 Ha nuya ma ñ'uni himi ne nda nugagi ngu yá ndö'u, ba tsihyuwa ga handi gi hyohu.

Ar Hesu bi yut'a Herusalen ngu n'ar ndö mi tho'mi
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Nu mi wadi bi mönga njap'u, bi gu ar 'ñu mi 'bet'o ndi boxa Herusalen.

²⁹ Númu mi zonga get'u ar hnini Betfage ne ar hnini Betania kuxa har t'ohö Njömđoni, bi mehna yoho yá maxte,

³⁰ ne bi 'ñembabi:

—Di möhü har t'ulo hnini gi hanthü 'buhü, ne nu xki tsoñhü, ma gi tiñhü n'ar tsi n'oge di thötnü, hinto xi ntoge. Gi xothü ne gi tsihü injawa.

³¹ Nu'mü togo da 'yañ'ahü yo'ö gi xothü, gi 'ñembabihü: Ar tsi Hmu honi.

³² Nu'mü nuya yoho yá maxte bi ma ne bi dini ngu xki xipabi'ö.

³³ Ka mi xot'a ar n'oge, ba ep'u nu'u togo yá meti, ne bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi xothü.

³⁴ Nuyü bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Ar tsi Hmu honi.

³⁵ Ne ba tsimpabi ar Hesu, bi gö'spa yá pat'i, ne bi ntoge.

³⁶ Xoge har 'ñu habü mi thogi, ya jö'i mi xi'mbabi yá pat'i.

³⁷ Ne nu mi donts'a har t'ohö Njömđoni nda göi, gatho nu'u mi teni bi ndüi bi mafi mi johya'u. Ne mi nsunda Jö mi handa gatho nö'ö xki 'yot'a ar Hesu.

³⁸ Ne mi eñ'u:

—Njöpa ar Ndö xpa e pota Jö. Xa enda ár m'ui Jö, ne xa nsunda núny mhets'i.

³⁹ Nu'mü nuya denga'bepate mi panü n'ehe, bi 'ñembabi ar Hesu:

—Utate, hñökwabi nuyü teñ'a'i hinda mafi.

⁴⁰ Nu'mü ar Hesu bi dötwabi:

—Di xi'ahü, nu'mü da ñheyü, ya do da mafi.

⁴¹ Nu mi zonga get'u ar hnini Herusalen, mi hyandi, xa bi hwéki ne bi nzoni.

⁴² Ne bi 'ñenö:

—Nu'mü xi zohmö ri müihü togo tsä da 'ra'ahü ar hogam'ui. Nö'ö bi zohö ngi pöhmöhu, ne hinxi za xka hyanthü, ngetho xi njot'a ri dahü.

⁴³ Ma da zo ya pa ñ'utho, ngetho ri ñ'unihü ma da ehe, xa da go'athohü gatho ar nthet'i, ne hinda tsä gi poñhü, xa ma da tsi's'ahü.

⁴⁴ Ma da thext'a ri jödohü, hinda go n'ar do mañör midowi. Ma da tho'a gatho ri jö'ihü 'bu har hnini, ngetho hinga ne ga hñöñhü ar mpohö xpa peñ'ahü Jö.

Ar Hesu bi paxt'a ar dönganijö
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Nep'u ar Hesu bi yut'a hár thi ar dönganijö, ne bi ndüi bi 'yenga gatho nu'u mi mpa ne mi ntai.

⁴⁶ Ne bi 'ñembabi:

—Enga hár T'ofö Jö: Ma ngu, ar ngu mhat'ajö. Ha nu'ahü xka jafu ngu n'ar oki habü ñ'önga ya bë.

⁴⁷ Hyax'mü ar Hesu mi uta ya jö'i har nijö. Ha nuya ndömöjö, nuya böt'ofö, ne ya ndöxodyo, mi honi hanja nda hyo.

⁴⁸ Ha himi tini handa japi, ngetho gatho ya jö'i xa mi oxa nö'ö mi möñ'ö.

20

Ar Hesu togo mi hõmpa ár ts'edi
(Mt. 21:3-27; Mr. 11:27-33)

¹ N'ar pa ar Hesu mi 'bü har dönganijö mi uta ya jö'i, ne mi xipa ar hoga mhö. N'a mbi zöta ya ndömöjö, ya böt'ofö, ne ya dönzandö.

² Ne bi 'ñembabi'u:

—Di ne gi xije, togo xpa peñ'a'i gi 'yot'a nuya te gi pefi, ne togo xi 'ra'a ar ts'edi.

³ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Nuga ma ga añ'ahü n'ar nt'ani n'ehe. Di ne gi thöhy:

⁴ Togo xki mehna ar Xuwa mi xixthe. Hage Jö, wa ya jö'i.

⁵ Nu'mü nu'u bi ndüi bi ñ'ani n'a ngu n'a, ne mi eñ'u:

—Te ga thöhupya. Nu'mü ga emfü Jö ba pehni, ma da 'ñengagihü: Yo'ö hinga jamfihü.

⁶ Ha nu'mü ga emfü ba pehna ya jö'i, da mbo yá kweyu, ne da hyoju nk'ahni, ngetho beñ'u ar Xuwa xi mehna Jö.

⁷ Nu'u bi dödi himi pödi togo xki mehni.

⁸ Jange ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Njap'u nuga, hinga xi'ahü n'ehe togo xi 'raka ar ts'edi ga ot'a nö'ö di pefi.

Ár 'bede ya ts'oñhandi

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Nep'u ar Hesu bi du'mi bi xipa ya jö'i n'ar 'bede, ne bi 'ñembabi:

—Mí 'bu n'ar ñ'ohq bi 'ñet'a n'ar hwöhi'obxi. Bi umba ñhandi 'ra ya jö'i, ne bi ma yap'u nzeze ya pa.

¹⁰ Nu mi zo ar sofo, bi mehna n'ar 'bego ma nda nu ya ñhandi, ne nda 'yapa nö'ö ndi 'ñepabi'ö. Ha nuya ñhandi bi gu ar 'bego bi meji, ne bi kots'i, honse ya 'ye bi hñöts'i.

¹¹ Ha nö'ö togo már meti ar hwöhi, bi mengi bi mehna man'ar 'bego. Nö'ö n'ehe bi mfeji, bi ts'ani, ne bi njui hinte bi t'ent'wa hár 'ye.

¹² Nep'u bi mehna man'a. Ha nuya ñhandi bi gu bi fenza, ne xa bi zeni, ne bi gui bi ma.

¹³ Nep'u nö'ö togo már meti ar hwöhi bi bense hár mfeni, ne bi 'ñenö: Xipya, te ga pepya. Ma ga pehna ma hmöka t'u. Xómhö xta hyant'u, da numansu.

¹⁴ Ha nuya ts'oñhandi, mi hyandi bi zo ár t'u nö'ö togo már meti ar hwöhi, bi 'ñeñ'u: Gehnu togo ma da gohwi yá hai á dada. Ma ga hohu ne ga tsömfu ya hai.

¹⁵ Jange nu'u bi gumpa ár t'u, bi guka har hwöhi, ne bi hyo.

Nu'mú ar Hesu bi 'yambabi ya jö'i, ne bi 'ñembi:

—Xi nö'ö togo már meti ar hwöhi, tema gi beñhu da japa nuya ts'oñhandi.

¹⁶ Ma da e da hyo gatho'u, ne da umba ár hwöhi ma'ra ya ñhandi.

Nu mi 'yo njap'u ya jö'i, bi 'ñeñ'u:

—Hinda ne Jö ga njahup'u.

¹⁷ Nu'mú ar Hesu bi hyant'u, ne bi 'ñembabi:

—Tema di bonga nö'ö huxa hár T'ofu Jö, habu enö njawa:

Nö'ö ar do bi 'yemp'uhmö ya guxjödo,

nupya gehnu ar mudido xi nju'spa ár nijö Jö.

¹⁸ Nö'ö togo da ntöxkwi nö'ö ar do'ö, da 'waka yá ndo'yo. Ha nö'ö togo da ze'mi, da kunt'i.

Ar Hesu bi nonga ar bojö jot'a ya ndö

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Ya ndömöjö ne ya böt'ofu xa mi nehmö ge'mu nda gu ar Hesu, ngetho bi tsot'wa yá muji nunar 'bede xki 'yembabi'u. Mödi mi tsu nda mbö yá kwe ya jö'i.

²⁰ Jange bi mehna 'ra ya 'ñöxte nu'u mi ot'a ngu ya hogajö'i, xómhö nda 'yo ar Hesu nda ñömañ'u, ne nda dini te nda hyots'e, ne nda 'yent'wa ár 'ye ar ts'ut'wi.

²¹ Nuya 'ñöxteyu bi 'yot'wa n'ar nt'ani, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Utate'ihe, di pöhe gi mö ne gi uta nö'ö xiñho, ne hingi hwahna togo gi ot'wa ar ñho, ngetho gi utkagihe ár 'ñu Jö majöni.

²² Di ne gi xikagihe, hage xiñho ga juthe ar bojö jot'a ar Sesar, wa hin'ö.

²³ Nunar Hesu bi böt'watho yá ts'omfeni'u, ne bi 'ñembabi:

—Yo'ö gi ne gi hyaju.

²⁴ Utju n'ar bojö. Togo ár meti ar hmi huxkwa ne nö'ö te mö.

Bi dö'u ne bi 'ñembabi:

—Ár hmi ar ndö Sesar.

²⁵ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Umfu ar Sesar nö'ö ár meti'ö, ne umfu Jö nö'ö ár meti'ö n'ehe.

²⁶ Ne hinte bi za bi dimp'u te nda hyots'e nö'ö mi möñ'ö ha yá nthandi ya jö'i. Go bi 'yose'u nö'ö bi dödi, ne hinte bi za te bi möñ'u.

Ya dengamöjö bi ñ'ani ar menga nte

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ M'efa mi zo 'ra ya dengamöjö nu'u hingi ñ'emui da mengi da nte nu'u xi du. Ne bi 'yambabi'u,

²⁸ bi 'ñenö:

—Utate, ar Moise bi zogagihu har t'ofu, nu'mu n'ar ñ'ohq da du ne da zop'u ár 'behñö hinte bi dinga ar bötsi, ár jödöp'u'ö da nthötwi ar 'ranxu, ne da gu'spa ár thuhu ár jödö man'agi.

²⁹ Gi nuhmö, mi 'bu yoto ya ñ'ohq mi njödö. Nunar 'bet'o bi nthöti, ne bi du hinte bi zo ar bötsi.

³⁰ Ne nunár jödö mi ntongwi bi mengi bi nthötwi ar 'ranxu. Bi du'ö n'ehe, ne hinte bi zokwa ar bötsi.

³¹ Bi nthötwi ár hñu n'ehe, ne bi njap'u gatho yoto, hinte bi zokwa ar bötsi.

³² Ar ngöts'i bi du ar 'behñö n'ehe.

³³ Jange xi xta mengi da nte, togo ár 'behñönu mhets'i mu. Ngetho gatho yoto ya jödö bi nthötwi.

³⁴ Nep'u ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Nuwa har ximhai ya jö'i nthöti ne nt'adi.

³⁵ Ha nu xta mengi da nte'u, ne xta m'uhnu mhets'i nu'u di 'ñepi da m'uhnu, hinda ma da t'adi, ne hinda ma da nthöti.

³⁶ Ngetho hinda tsä da mengi da du. Ma da ñehwi ya enxe, ne yá bötsi Jö gathu nu'u xi mengi xi nte.

³⁷ Ha nu'mu gi ne gi pöhu ar menga nte, gese ar Moise bi udi har T'ofu, ma da mengi da nte nu'u xi du. Nu habu nonga ar 'minza mi zo, ka bi nomp'utho: Gehnu ár Jö ar Abra, ar Isa, ne ar Hakob.

³⁸ Ngetho Jö, ár Jö nu'u te, hinge nu'u xi du. Hár nthandi'ö, gathu ya jö'i ja yá te.

³⁹ Nep'u 'ra ya böt'ofu bi 'ñembabi:

—Utate, majöni nö'ö xka mö.

⁴⁰ Ne bi ntsaya hinte bi ne te bi 'yambabi.

Yo'ö mhö ar Kristo ár t'u ar Dabi

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hanja t'enö ar Kristo ár t'u ar Dabi.

⁴² Ne ar Dabi ense njawa hár T'ofu Jö ha ya Dönga Nsadi:

Jö ar Dada bi 'ñemba ma tsi Hmu:

Hñu ha ma ñ'ei ga huxkwi,

⁴³ to'mi ga tsiñ'a nuya ri ñ'uni ga tsep'a ha ri wa.

⁴⁴ Nu'mu ar Dabi embabi ár Hmu, hanja ár t'u 'mu.

Ar Hesu bi nomba yá ts'o'befi ya böt'ofu

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lk. 11:37-54)

⁴⁵ Nu mi oxta gathu ya jö'i, ar Hesu bi xipa yá maxte njawa:

⁴⁶ —Jamasuhü hinda ka'ahu ya böt'ofu. Xa ne da ñ'o ko yá he xi ma jut'atho, honi da t'e'spa yá nsu. Ne xa ne da zengwabi ya jö'i di 'benga nt'ek'ei nú'mu 'yo ha ya taji. Ne xa ne da hñuxa ha ya 'bet'o nthuts'i ha ya nijö ne ha ya ñhuni.

⁴⁷ Ne tekwa yá ngu ya tsi 'ranxu, ne xa ot'a 'ra ya nsadi ra ma, honi da go'mahmö. Nuyu xa ma da hñönga n'a ra döta mfeji.

21

Ar m'oñho ar tsi hyoya 'ranxu

(Mr. 12:41-44)

¹ Ar Hesu mi handa gathu nu'u hinte mi k'at'i, mi ut'a yá bojö hár nt'utm'oñho ar nijö.

² Ne bi hyanda n'ar tsi 'ranxu, xa mi hyoya, bi 'yentnu yoho ya tsi bojö.

³ Ne ar Hesu bi 'ñenö:

—Xa majöni di xi'ahu, nunar tsi hyoya 'ranxu xi unga nzeye, töta gathu nu ma'ra.

⁴ Ngetho gathu nu ma'ra xi 'yut'a hár nt'utm'oñho Jö nö'ö pongwathobi. Ha nunu, mödi mi hyoya, bi unga gathu nö'ö mi pe'shmö nda zi.

Ar Hesu bi mö nda nhwata ar dönganjö

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ 'Ra nu'u mi 'buhnu mi mpede mi noñ'u ar dönganjö. Mi möñ'u mi nheki nzatho ya hoga do xki thoki, ne xa xki thutnu nu'u tema xki t'uni ngu ya m'oñho. Nep'u ar Hesu bi 'ñembabi'u:

⁶ —Gathu nö'ö te gi hanthu, ma da zo ar pa da thext'i, ne hinda ma da go n'ar do mañö ár midowi.

Ya nt'udi di 'bet'o, ne ka da e ar ngöts'i

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Nep'u nuyá maxte bi 'yani ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Utate'ihe, ham'u da tho nö'ö xka mö. Tema nt'udi ma da nheki ne da födi 'hap'utho da tho gathoyu.

⁸ Nu'mu ar Hesu bi 'ñenö:

—Jamasuhü, yo ma gi ñehü togo da ka'ahu. Ngetho ma da ep'u nzeye togo da gumka ma thuhu, ne da 'ñeñ'u: Nuga go dar Kristo. Ne da 'ñenö n'ehe: Xi zo ar pa ma da mhunts'a xoge. Yo ma gi teñhu.

⁹ Ne nu xki 'yohü hagatho di ja ya tuhni, ne habu gathu ya jö'i di toxa ya ts'ut'wi, yo gi ntsuhü. Ngetho m'et'o mahyoni da tho gathoyu, mödi hinda dama göxta ar ximhai.

¹⁰ Ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Nuya hnini ma da ntunkwi yá mihniniwi, ha nuya ndö da ntunkwi yá mindöwi.

¹¹ Ne xa ma da nja ya nhwöni di nts'edi, ne hagatho xa ma da nja ar thuhu ne ya textehñeni. Ha nu mañö mhets'i, ma da nheki 'ra ya döta nt'udi nu'u xa ma da japi da bit'a ya jö'i.

¹² Ma da tho gatho nö'ö di xi'ahu. Ha m'et'o ma da t'utsa'ihu, ma da ts'ix'ahu da m'ap'ahu ha ya nijö, ne da jo'ahu har fadi. Ma da ts'ix'ahu ha ya ndö ne ha ya ts'ut'wi ngetho gi tengagihu.

¹³ Ne ka da tsä gi dahunu majöni xka pökagihu.

¹⁴ Umba ri muihu hingi beñhu hanja gi thöthwü ya ts'ut'wi gi ñonga ri tehu.

¹⁵ Ngetho nuga go ma ga 'ra'ahu nö'ö tema gi möñhu ne ar mfödi. Njap'u nuya ri ñ'unihu hinda za te da döt'ahu, ne hinda za da dö'ahu.

¹⁶ Nuri dadasehu, ri kuhü, ri mēnihu, ne ri mpöhu, go ma da da'ahu, ne 'ra ma da thök'a ri tehu.

¹⁷ Ne gatho ya jö'i ma da utsa'ihu ngetho gi jamfigihu.

¹⁸ Mödi njap'u, hinda ma da m'e n'ase ri xtöhu, gatho da gotho.

¹⁹ Ne nu'mü gi tsethu gatho nö'ö ma da thi'sa ar kwe jö ha nunar hnininu.

²⁰ Nu xki hyanthu ár nthet'i ar hnini Herusalen di ñuxa ya ndogu, pöhu, bi zo ar pa da nhwati.

²¹ Gatho nu'u di 'bu har hai Nhudea, dá nixt'i ma da ñ'onga ha ya t'ohö. Nu'u togo di 'bu mbo har hnini Herusalen, dama da böni. Ha nu'u togo di 'yo har 'batha, yo ma da mengi da yut'i.

²² Ngetho nuya pa'u ma da nheki ár kwe Jö, ne ma da tho gatho ngu mönga hár T'ofö Jö.

²³ Hwëkate nu'u ya 'beñö di ñ'u, ne nu'u di tsuta yá bötsi nuya pa'u. Ngetho xa ma da nja n'ar döta ugi ha nunar haiñu, ne ma da thi'sa ar kwe jö ha nunar hnininu.

²⁴ Ngetho ma da tho ndojwai 'ra, ha ma'ra ma da ts'ixa yap'u da nxanga ha ya hai. Ne nuya nzohö jö'i ma da ndö har hnini Herusalen. Ma da njap'u gatho ya pa da umba ar seki Jö.

Ár ño'gi ñ'ehe Nö'ö Togo ba e bi Njö'i

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ Nuya pa'u ma da nheki ya nt'udi har hyadi, har zönö ne ha ya tso. Ne gatho ya jö'i xoge har ximhai xa di ntsu, ne hindi pödi te da beni nu xta hida ar döta ñhonthe xa di mpunts'i.

²⁶ Ha nuya jö'i ma da k'at'a yá ts'edi xa di ntsu, ne di ndo'mtho te da thokwa har ximhai, ngetho nuya ts'edi janü mhets'i ma da nhwöt'i.

²⁷ Ne gatho ma da hyanda Nö'ö Togo ba e bi Njö'i xta pengi, di e har gui di 'ñu ár döta ts'edi ne ár döta nsunda.

²⁸ Nu xki hyanthu da ndüi da nheki nö'ö di xi'ahu, yo gi ntsuhü. Juxa ri dahü mhets'i, ngetho 'bap'utho da zo togo ma da ñöñ'ahu.

²⁹ Ne bi xipabi'u n'ar 'bede, bi 'ñenö:

—Hyanthu ár 'bai ar iuxi ne ma'ra ya za.

³⁰ Nu xta ndüi da k'onts'a yá xi, gi pöhu xi 'ñep'utho ar pahyadi.

³¹ Njap'u n'ehe, nu xki hyanthu da thogi ngu xta xi'ahu, pöhu xi 'ñep'utho ár ts'ut'wi Jö.

³² Xa majöni di xi'ahu, hinda ma da theta nuya jö'i 'bu nuya payu, ne xi wadi xi tho gatho nuya thogiyu.

³³ Mödi da m'edi mhets'i ne ar ximhai, nuya mhö xta mö hinda ma da m'edi.

³⁴ Ntsuñhu, yo gi ñhehu da me ri mfenihu har ts'o'yo, har nti, ne ha ya 'befi jawa har ximhai, yo ma da zu'ahu nunar pa hinge ngi to'mhu.

³⁵ Ngetho ma da njap'u gatho nu'u 'bu hár nxidi ar ximhai, xta dani da zo ar pa, njangu n'ár xögu ar nthöhi bi thuts'i, himi to'mi.

³⁶ Jange ndo'mhu hyax'mü, ne xa gi 'yafu Jö da tsä gi k'onthu gatho nuya thogi xi 'ñep'u, ne njap'u da za da nhu'ahu xiñho hár nthandi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

³⁷ Ar Hesu mi uta ya jö'i har dönganjö 'bu mpa, ha nu'mü xui mi pa har t'ohö Njömdöni.

³⁸ Ne gatho ya jö'i hyax'mü mi e n'itho har dönganjö, mi oxa nö'ö mi möñ'ö.

22

Ya ndöxodyo bi nkohi hanja nda hyo ar Hesu

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

¹ Ma nda dat'a ar dango mbaxjwa nú'mü mi ts'i ar thuhme himi jots'i.

² Ya ndömöjö ne ya böt'ofö mi hongha hanja nda hyo ar Hesu, ne himi pödi hanja nda gu, ngetho mi tsu ya jö'i.

³ Nep'u ar ts'ondöhi bi yut'a hár mfeni ar Huda, nö'ö mi t'embabi ar Iskariote, n'a nu'u ret'amayoho yá maxte ar Hesu.

⁴ Ne bi ma ba k'ò'sa ya ndömöjò ne yá ndò ya sunijò, ma ba ñòwi hanja nda zà nda ñatwa ar Hesu ha yá 'ye'u.

⁵ Nu'u xa bi njohya, ne bi nkohi nda umba ar bojò.

⁶ Ha nunar Huda mi hong'a hanja nda tsà nda ñatwa ar Hesu ha yá 'ye'u, ne mi hwahna ha'mu hindi njo'o nze ya jò'i habu mi 'bu'ò.

Ár t'oxi ar tsi Hmu

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Bi ñat'a ar ñango nú'mu mi ts'i ar thuhme hinxki jots'i, ge'mu mi mahyoni nda tho ngu n'ar m'òñho ar ndòni mbaxjwa.

⁸ Nu'mu ar Hesu bi mehna ar Pedro ne ar Xuwa, ne bi 'ñembabi'u:

—Bet'o di mòhu ba hoyoju ar t'oxi mbaxjwa ga tsihu.

⁹ Ne nu'u bi ñ'ani ne bi 'ñembabi:

—Habu gi ne ga hoje.

¹⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nú'mu xki kùthù har hnini, gi nthewihunù n'ar ñ'òhò di muxa n'ar xonì ar dehe. Teñhu habu di yut'ò.

¹¹ Ne gi 'ñembabihu nò'ò togo ár mefi ar ngu: Ar Utate ba pèhna ar nzeñgwa ga eñ'ahe njawa: Habu 'bu ar ngu di hoñhe ga tsi'be ar t'oxi mbaxjwa ma maxte.

¹² Ne nò'ò ma da ut'ahu n'ar dòta ngu di to mañò, xi thoki xiñho, ne ka gi hojunu ar t'oxi mbaxjwa.

¹³ Mi ma'u, bi thogi gatho ngu xki xipa ar Hesu. Ne ka bi hyoknu ar t'oxi.

¹⁴ Ne nu mi hñu'u nda ñuni, ar Hesu bi hñuhwi yá maxte har mexa.

¹⁵ Ne bi 'ñembabi'u:

—Hangu xta to'mi ga tsiwihu mahyegi nunar t'oxinu mbaxjwa m'et'o, ne ka ga tho ar thogi.

¹⁶ Ngetho di xi'ahu, xta wadi da tho xoge nò'ò tema mi ne nda boni, ma ga pengi ga tsi man'agi hár ts'ut'wi Jò.

¹⁷ Nep'u bi gu n'ar t'eni, bi umba njamödi Jò, ne bi 'ñembabi'u:

—Hñòñhu, mfaxu tsihu n'ar tsi ntsiki n'a ngu n'a.

¹⁸ Ngetho di xi'ahu, hinga pengi ga tsipa ár t'afi ar 'bai'obxi nuya payu. Ma ga to'mi ga tsi man'agi xta e ár ts'ut'wi Jò.

¹⁹ M'efa bi gu n'ar thuhme, bi umba njamödi Jò, bi hekwabi'u ne bi 'ñembabi:

—Gehnu ma ndo'yo ma ga uni di homp'a ri ñhohu. 'Yothu njanu gi bengagihu.

²⁰ Mi wadi bi nt'oxi, bi jap'utho bi gu ar t'eni, ne bi 'ñembabi'u:

—Nunar t'afi'obxinu, pontho n'ar nt'udi nonga ar 'ra'yo nkohi, ma da gohi xta nhò'ma ma ji, di homp'a ri ñhohu.

²¹ Ha n'a gi huhuwa har mexa, ma gi dagagihu.

²² Majöni Nò'ò Togo ba e bi Njò'i, 'ba ar 'ñu da tho gatho ngu xi thu'spabi, ha hwèkate nò'ò togo ma da ña.

²³ Nep'u nu'u yá maxte bi ndui bi ñ'anga n'a ngu n'a togo nda 'yot'a nunar ts'okinù.

Togo pe'sa ár nsu

²⁴ Nuyá maxte mi ñ'ani n'a ngu n'a, mi ne nda bö'u togo mi tôte ár nsu.

²⁵ Nunar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ya ndò tsixa ya hnini me'ma nu ma'ra, ne nu'u pe'sa yá nsu nsipabi ot'a n'ar ñho.

²⁶ Ha nu'ahu, yo gi njahup'u. Nò'ò togo di pe'sa ár nsu, mahyoni da nts'a'mi. Ha nò'ò togo di ja ár ts'edi, mahyoni da njangu n'ar 'bego.

²⁷ Togo tôte ár nsu. Hage nò'ò huxa har mexa, wa nò'ò togo pepabi. Hage hinge nò'ò huxa har mexa. Hö njap'u, mödi nuga di 'bukwa ngu n'a ri 'begogihu.

²⁸ Ha nu'ahu hinxka hyegasegihu, xta thohwihu gatho ya thogi xta thoka.

²⁹ Jange nuga ma ga 'ra'ahu ri nsuhù ngu ar ndò, ngu ma Dada xi 'rakagi.

³⁰ Ma ga 'buhwihu ha ma ts'ut'wi, ga ñuñhu, ga tsithèhu, ne ga ex'ahunu ha ri thuxandòhu, gi hñò'sfù majöni nu'u 'ret'amayoho yá m'ui ya me Israel.

Ar Hesu bi mö ma nda konga ar Pedro

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Ar tsi Hmu Hesu bi 'ñemba ar Simu Pedro:

—Simu, ar ts'ondöhi xpa adi da ja'ahu ngu ar t'ei nú'mu thoke.

³² Ha nuga xta apa Jò ma Dada hinda the ri ñ'emui. Ne nu xta mengi da xu ri jamfi man'agi, faxa nu'u ma'ra ri ku da zeta yá ñ'emui n'ehe.

³³ Ha nu ar Simu bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, nuga di 'bui ga teñ'a'i teme gatho gi thogi. Nu'mu har fadi, ga maga n'e. Ha nu'mu da tho'i, da thogagi n'ehe.

³⁴ Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi'ö:

—Nuga di xi'a'i Pedro, nuna nxuinu, hindi mata ar boxi, ha nu'ge xka kongagi hñu'gi.

Ar nt'utbojö, ar 'beni ne ar jwai

³⁵ Ar Hesu bi 'yamba ya maxte, ne bi 'ñembabi:

—Nú'mu nda peñ'ahu, hinga hñöxu ar nt'utbojö, hinga hñöxu ri 'benihu, wa n'ar mponi ya thiza, hage te ga k'athu.

Nu'u bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hin'ö.

³⁶ Nep'u nö'ö bi 'ñembabi:

—Nupya hö di xi'ahu, nu'u togo pe'sa ar nt'utbojö, dá hñöts'i, ne dá hyoka ár 'beni. Ha nö'ö hinte hö ár jwai, dá ma ár pat'i da danga n'a.

³⁷ Ngetho nuga di xi'ahu, mahyoni ga tho ngu mönga ár T'ofu Jö, habu enö: Bi theta ya 'yot'ats'oki. Ngetho gatho nö'ö xi t'otkagi, mahyoni da thogi.

³⁸ Nu'mu bi 'ñeñ'u:

—Ma tsi Hmu'ihe, 'bukwa yoho ya jwai.

Nö'ö bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Di za, hönse'u.

Ar Hesu bi 'yapa Jö ár Dada núnu Getsemani

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Nep'u ar Hesu bi boni bi ma har t'ohö Njömöni ngu xki nzöi. Ne nuyá maxte bi deni.

⁴⁰ Ha nu mi zöñ'u, bi 'ñenö:

—'Yafu Jö gi tsethu ya thogi xta 'ñep'u.

⁴¹ Nep'u bi 'wege ngu ar yap'u tsonga n'ar nk'ahni, ne bi ndandihmö ba apa Jö ár Dada.

⁴² Ne mi enö:

—Ma Dada'i, nu'mu gi nehmo, da thota nunar t'eni xi 'ñep'u ne hinda zükagi. Mödi hindi ne gi 'yot'a ngu di nega, 'yot'a ngu gi nege.

⁴³ Ne núnu habu mi apa Jö, bi zöñu n'ar enxe xki 'ñe mhets'i mi umba ar ts'edi.

⁴⁴ Ha nu ar Hesu xa mi döta ár dumui, xa mi ent'a ar ts'edi mi apa Jö. Xa mi xanthe, ne nunar xanthe mi tu har hai, mi ñehwi n'ar döta tu ar ji.

⁴⁵ Nu mi wadi bi 'yapa Jö, ba penga habu xki zo ya maxte, ne bi diñ'u mi öhö, ngetho xki went'i mi tu ya müi.

⁴⁶ Ne bi 'ñembabi'u:

—Hanja xka öhu. Nanju ne 'yafu Jö gi tsethu ya thogi xta 'ñep'u.

Ar Hesu bi nju

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Himi jwatho nda nö ar Hesu, n'a mbi zöta nzeye ya jö'i. Ne ar Huda, n'a nu'u 'ret'amayoho ya maxte, mi 'bet'o, ne dama bi wat'i bi zu'sa ar Hesu.

⁴⁸ Har Hesu bi 'ñembabi:

—Huda, hage har ntsuts'inu gi da Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

⁴⁹ Nuyá maxte mi ñ'owi ar Hesu, mi hyandi tema nda thogi, bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'ihe, ha gi ne ga juje ya jwai ga ñöñ'ahe.

⁵⁰ N'a'u bi k'o'sa ar jwai, ne bi dakwa ár gu ñ'ei n'ar 'bego ar döngamöjö.

⁵¹ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hyehup'u, yo te gi jafu.

Ne bi hñuxa ár 'ye hár gu ar 'bego, ne bi othebi.

⁵² Nep'u bi 'ñemba ya ndömöjö, ya ndö sunijö, ne ya dönzian dö nu'u xki 'ñe nda zits'i:

—Hage dar bëga xka ehü gi mikagihu, gi höhu ya za ne ya ndojwai.

⁵³ Hyax'mu ndi 'buhwihu har dönganjö, hinte ga jaju. Ha nupya hö, ja ri ts'edihu, ne ja ár ts'edi ar 'bexui.

Ar Pedro bi kongga ar Hesu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Nep'u bi nju ar Hesu, ne bi ts'ixa hár ngu ar döngamöjö. Ha nu ar Pedro mi 'befa yap'utho, mi teni.

⁵⁵ Ne mi zonga hár ngu ar döngamöjö, xki t'u n'ar tsibi har thi, ka mi huhnu 'ra ya jö'i mi mpat'i, ne ar Pedro ka bi hñuhwini'u.

⁵⁶ N'a mba ep'utho n'ar nxutsi mi m'ego. Nu mi hyanda ar Pedro mi huhnu har tsibi, xa bi k'öt'i, ne bi 'ñenö:

—Nunar ñ'ohönu mi ñ'owi ar Hesu n'ehe.

⁵⁷ Ha nõ'ö bi nkõni, ne bi 'ñenõ:

—Nõnõ, hindi pödi togo'ö.

⁵⁸ Hingar ya'ö bi hyanda man'ar jö'i, ne bi 'ñembabi:

—Ha hingo ngi ñ'owi ar Hesu n'ehe.

Ha nu ar Pedro bi mengi bi nkõni, bi 'ñenõ:

—Tata, hinge ndi ñ'o'bega'ö.

⁵⁹ M'efa xki tho n'a tsi tui, man'a bi 'ñenõ:

—Majõni nunar ñ'õhõnu go mi ñ'owi ar Hesu, ngetho fötho ar me Ngalilea.

⁶⁰ Ne ar Pedro bi 'ñenõ:

—Tata, hindi pödi teme gi mö.

Himi jwata nda mönga njap'u, n'a mbi ma ar boxi.

⁶¹ Nu'mü bi 'bat'a ar tsi Hmu bi hyanda ar Pedro. Ha nu ar Pedro dama bi benga nõ'ö xki xipabi m'et'o, nú'mü xki 'ñembabi: Hindi mata ar boxi, ha nu'ge ya xka kongagi hñ'u'gi.

⁶² Jange ar Pedro bi bongana nñi, xa bi hyu ár ñö bi nzoni.

Ar Hesu mi t'ot'wa ar thede ne mi mfei

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Nuya jö'i mi su ar Hesu, xa mi ot'wa ar thede, ne xa mi fei.

⁶⁴ Bi gü n'ar dutu bi dut'wa yá da, mi umba ya mpetgu, ne mi embabi'u:

—Xijexö, togo bi mep'a'i.

⁶⁵ Ne xa ra nts'otho nõ'ö te mi xipabi'u, mi tsani.

Ar Hesu bi m'q'ma har mhunts'andö

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Ár hyax'ö bi mhunts'a ya dönziandö, ya ndömöjö, ne ya böt'ofö, ne bi ts'ixa ar Hesu habu xki mhunts'u. Ka bi t'ambabinu, ne bi t'embabi:

⁶⁷ —Xije, ha go ge'e ar Kristo xi 'ñexa Jö.

Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'mü ga xi'ahu go geke, hingi ñ'emugihu.

⁶⁸ Ha nu'mü ga ot'ahu ya nt'ani, hingi thöhu, ne hingi hyegagihu.

⁶⁹ Gi numhõhu nuya pa xi 'ñep'u, Nõ'ö Togo ba e bi Njõ'i ma da hñu hár ñ'ei Jö togo pe'sa gatho ar ts'edi.

⁷⁰ Nep'u gatho'u bi 'yambabi'ö, ne bi 'ñembabi:

—Nu'mü ha go ár T'u'i Jö.

Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Hö, njap'u ngu xka mönsehu.

⁷¹ Nu'mü bi 'ñeñ'u:

—Te ga jafu ma'ra te da hyots'e. Xta qsehu nõ'ö xi wadi xi mö.

23

Ar Hesu ba m'amba ar Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Dama bi nanga gatho nu'u mi 'bu har mhunts'i, bi gü ar Hesu bi zi'spa ar Pilato.

² Ne nunu te gatho bi ndui bi hyox'u, ne bi 'ñeñ'u:

—Xta tiñhe nunar ñ'õhõnu mi 'yonu mi ts'okwa yá mfeni ya jö'i, ne mi ut'i hinda gut'a yá njut'i a ar ndö Sesar. Ne xi 'ñense gehnu ar Kristo xi 'ñexa Jö ngu n'ar ndö 'nõ.

³ Jange ar Pilato bi 'ñembabi:

—Ha go ge'e ár Ndö ya xodyo.

Nu ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenõ:

—Hö, ngu xka mönse.

⁴ Ha nu ar Pilato bi 'ñemba ya ndömöjö ne gatho ya jö'i:

—Hinte ma ts'oki di timba nunar ñ'õhõnu.

⁵ Ha nu'u xa himi tsaya mi apabi ne mi eñ'u:

—Gehnu xa hagatho 'yo, utya jö'iwa har hai Nhudea, ba du'ma har hai Ngalilea, ne xi gö'skwa Herusalen.

Ar Hesu bi ts'ixa ma ba m'amba ar Erode

⁶ Nu mi 'yo ar Pilato mi nhõnga Ngalilea, bi ñ'ani hage már me Ngalilea ar Hesu.

⁷ Jange nu mi bö ar Pilato már mengu habu már ndö ar Erode, dama bi mepabi, ngetho nuya pa'u xki zõhõ mi 'buhnu Herusalen.

⁸ Ar Erode, nu mi hyanda ar Hesu, xa bi njohya. Nzeye ya pa mi ne nda hyandi, ngetho xa xki 'yode mi nhõni. Ne xki dq'mi nda nu nda 'yot'a n'ar nt'udi.

⁹ Bi 'yamba nzeye ya nt'ani, mödi ar Hesu hinte bi dödi.

- ¹⁰ Ka mi 'buhnu ya ndömöjō ne ya böt'ofō, xa mi umba yá muí te gatho mi hox'u.
¹¹ Nep'u ar Erode ne yá ndogu mi nu'u hinter me'ō, xa mi ot'wa ar thede, bi gó'spa n'ar hoga he nzatho, ne bi mengi bi mempa ar Pilato man'agi.
¹² Nor pa'ō, ar Pilato ne ar Erode bi ñhogamui, ngetho himi ntsix'u.

Ar Hesu bi t'ent'i nda tho

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:38-19:16)

- ¹³ Nep'u ar Pilato bi zohna ya ndömöjō, nuya ts'ut'wi, ne gatho nu ma'ra ya jō'i.
¹⁴ Ne bi 'ñembabi'u:
 –Nu'ahu xka tsinkagihūwa nunar ñ'ohōnu, gi eñhū ut'a ya jō'i. Nuga xta ot'wa ya nt'ani ha ri nthandihū, ne xka 'yosehū hinte ma ts'oki xta timbabi ngu gi hoxu.
¹⁵ Nunar ndō Erode hinxpa timba n'ar ts'oki, jange ba behna man'agi injawa. Pōhū 'mu, nunu hinte ma ts'oki xi 'yot'e gi 'ñeñhū di 'ñepi da tho.
¹⁶ Jange nuga, hōnse ma ga japi nda n'wext'i, ne ga hegi da ma.
¹⁷ Ar Pilato mi mahyoni nda hye n'ar 'yofadi tat'a dango mbaxjwa, ngetho njap'u ma yá nt'umbi'u.

- ¹⁸ Ha gatho nu'u ya jō'i mi 'buhnu, bi ndui bi n'amamafi, ne bi 'ñeñ'u:
 –Hñōka made nunar ñ'ohōnu. Hye ar Baraba.
¹⁹ Nu ar Baraba xki njot'a har fadi, ngetho xki guxa ya jō'i nda ntunkwi ya ndō har hnini, ne xki ñhote.
²⁰ Ha nunar Pilato mi ne nda hye ar Hesu, jange bi mengi bi zo ya jō'i.
²¹ Nuyu bi ndui bi n'amamafi man'agi, mi eñ'u:
 –Tsuta har pont'i, tsuta har pont'i.
²² Nu ar Pilato bi hñu'gi bi 'ñembabi'u:
 –Te ma ts'oki xi 'yotnu. Nuga hinte ma ts'oki di timbabinu di 'ñepi da tho. Ma ga japi da n'wext'i, nep'u ga hegi.
²³ Ha nuya jō'i xa bi gahni bi mafi, mi adi nda tsuta har pont'i. Ne nuyá mhafi'u, ne yá mhafi ya ndömöjō, bi japi nda t'umba nō'ō mi ne'u.
²⁴ Jange ar Pilato bi 'yent'a ar Hesu nda t'ot'wa nō'ō mi a'u.
²⁵ Bi hye nō'ō ar ñ'ohō xki 'ya ya jō'i, már thuhu Baraba, xki njot'a har fadi ngetho xki guxa ya jō'i nda ntuhni, ne xki ñhote. Ha nu ar Hesu bi ndati nda tho ngu mi beñ'u.

Ar nts'uti ar Hesu har pont'i

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

- ²⁶ Mi pa mi ts'ixa ar Hesu ma nda tsuta har pont'i, bi nthewi n'ar ñ'ohō mar me Sirene, már thuhu ar Simu, xki 'ñe har 'batha. Bi njapi bi du'spa ár pont'i, mi 'befa mi tenga ar Hesu.
²⁷ Ne mi tenga ra nzeye ya jō'i, ne nzeye ya 'behñō mi zont'i.
²⁸ Nunar Hesu bi ñegi bi hyant'u, ne bi 'ñembabi:
 –'Behñōhū gar menguhū Herusalen, yo gi zontkagihū, nzoñhūsehū ne zonthū ri bōtsihu.
²⁹ Ngetho ma da zo ar pa ma da 'ñenga ya jō'i: Mat'a Jō nu'u togo hinxi dinga ar bōtsi, ne hinto xi tede.
³⁰ Nuya pa'u nuya jō'i ma da 'ñemba ya t'ohō: Tsebga gihe. Ha nuya ngwani da 'ñembabi'u: Kobgagihe.
³¹ Xa majōni ma da ep'u ya thogi, ngetho nu'mū hinte nhu ar k'aza, teme da do'ma ar 'yonza.
³² Bi ts'ixkwi ar Hesu ma yoho ya ñ'ohō xki t'ent'i nda tho n'ehe, ngetho ma ya 'yot'ats'oki.
³³ Ha nu mi zonga habu mi t'embabi Nñōxhmundo'yo, ka bi ts'utnu har pont'i ar Hesu ne nu'u ma yoho ya ñ'ohō, n'a bi ts'uta hár ñ'ei, ha nō'ō man'a hár ngōhō.
³⁴ Nu mi zuhnu ar Hesu har pont'i, bi 'ñenō:
 –Ma Dada'i, pumbabi nō'ō otka nuya jō'iyu, ngetho hingi pōhyu nō'ō te pefi.
 Ha nuya ndogu mi 'buhnu, bi 'yents'a ar nthōhō togo nda hñō'spa yá dutu ar Hesu.
³⁵ Ya jō'i mi 'bahnu mi handi, ya ndōxodyo mi 'bahnu n'ehe, xa mi theñ'u mi enō:
 –Nunu mi pō ma'ra, ha nu'mū xa majōni go gehnu ar Kristo xi 'ñexa Jō, di ne ga hanthu da mposepya xō.
³⁶ Nuya ndogu xa mi theni n'ehe, bi wat'i mi umba ar ixkat'afi.
³⁷ Ne bi 'ñembabi'u:
 –Nu'mū xa majōni ár Ndō'i ya xodyo, mpose xō.
³⁸ Ne xki thutwa n'ar xithe har pont'i mañō hár ñō, mi mō yo'ō xki ts'uti. Xki t'ot'i har griego, har lati, har ebreo, ne mi enō njawa: Go gehnu ár Ndō ya xodyo.
³⁹ Nep'u n'a nuya 'yot'ats'oki mi zuhwinu mahyegi, bi ñōmañ'ubi, ne bi 'ñenō:
 –Nu'mū majōni go ge'e ar Kristo, mpose ne pokagihe n'ehe.
⁴⁰ Ha nō'ō man'a ar 'yot'ats'oki xki ts'uti, mi tsui ne mi embabi:

—Ha hingi tsupke Jö, yo'ö gi mönga njap'u. 'Butho gi tuge n'ehe.

⁴¹ Nuju majöni di 'ñepkagihü nö'ö di thohü, ngetho di juthü ma ts'okihü xta othü. Ha nunar ñ'ohonü hinte ma ts'oki xi 'yot'e.

⁴² Nep'u bi 'ñembabi ar Hesu:

—Bengagi nú'mü xki hñuxa ha ri thuxandö.

⁴³ Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Nuga di xi'a'i, ár pania ma ga 'buhwinü mhets'i.

Ar Hesu bi du

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴ Ngu made mpa bi ndüi bi m'exui xoge ar ximhai, ne bi göxa ngu hñunde,

⁴⁵ ngetho ar hyadi himbi yot'i. Ha nu ar döta dutu mi naxa mbo har dönganjö, bi xi madetho.

⁴⁶ Nep'u ar Hesu bi mafi nts'edi ne bi 'ñenö:

—Ma Dada'i, di dat'a ha ri 'ye ma hñö.

Ne mi wadi bi mönga njap'u, bi du.

⁴⁷ Nu mi hyanda ar döndogu nö'ö xki thogi, bi nsunda Jö, ne bi 'ñenö:

—Majöni nunar ñ'ohonü xa mar hogajö'i.

⁴⁸ Gatho nu'u ya jö'i xki wat'i, mi hyanda tema xki thogi, bi du yá müi bi müdi bi mfont'i.

⁴⁹ Ha gatho nuyá mpödi ar Hesu, ne nuya 'behñö xki deni xki ndü har hai Ngalilea, bi gohi tsi yap'utho, mi handa gatho nö'ö te mi thogi.

Ár nt'agi ar Hesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Mi 'bu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Huse, már mengü ar hnini Arimatea har hai Nhudea, xa mi ot'a xiñho ne mar hogajö'i. Mi 'bu há r mhunts'andö ya xodyo n'ehe.

⁵¹ Ha mi to'mi nda hyandwa ár ts'ut'wi Jö, ne hinxki 'ñet'a ár xütha nö'ö mi ot'a yá mindöwi, ne nö'ö xki nko'u har mhunts'i.

⁵² Ne bi manü ma ba k'ö'sa ar Pilato nda 'yapa ár ndo'yo ar Hesu.

⁵³ Ne bi kö'ma har pont'i, bi máxa n'ar dutu, ne ba ent'a ha n'ar 'ra'yo t'agi xki nsa'ma ha n'ar ndödo. Nunar t'aginü hinto xki 'ra'yo.

⁵⁴ Ha nor pa'ö már pa ar ñhoki, mi thota nde, 'butho nda yut'a ar pa ntsaya.

⁵⁵ Nuya 'behñö xki denga ar Hesu har hai Ngalilea, mi 'befa nda hyanda habü xki t'a ar Hesu, ne hanja xki 'bekwa ár ndo'yo.

⁵⁶ Ha nu mi menga habü mi 'bu'u, bi hyoka 'ra ya hogañuni ne 'ra ya njots'i nda go'spa ár ndo'yo ar Hesu. Ne bi ntsaya'u ar pa ntsaya ngu mi mönga ar 'bepate.

24

Ar Hesu bi mengi bi nte

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Ár hyax'ö ra n'itho ár m'et'o mpa ar hñöto, nuya 'behñö bi menga habü xki t'a ar Hesu, mi hö'u nö'ö ar hogañuni xki hyoki. Ne bi mewi ma'ra yá mi 'behñöwi.

² Mi zoñ'u har t'agi, bi hyandi xki thöka nunar do mi kothmö.

³ Nu mi yut'u, himbi dimba ár ndo'yo ar tsi Hmu Hesu.

⁴ Himi pödi te nda beñ'u. N'a mba dañ'u, bi hyandi mi 'bahnu yoho ya ñ'ohö, nuyá he xa mi hyats'i.

⁵ Ha nuya 'behñö bi ntsu bi nts'a'mtho'u, himi juxyá da. Ne nuya ñ'ohö bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi hoñhüwa har t'agi nö'ö te.

⁶ Hinjo'owa, xi mengi xi nte. Beñhu te bi xi'ahü nú'mü ngi 'buhü Ngalilea.

⁷ Mi eñ'ahü, Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, mi mahyoni nda ndatwa ha yá 'ye ya 'yot'ats'oki, ne nda ts'uta har pont'i. Ne ár hñupa nda mengi nda nte.

⁸ Nuya 'behñö ka bi beñ'u 'mü nö'ö teme xki xipa ar Hesu.

⁹ Nu mba penk'u har t'agi, bi müdi bi metwa nu'u 'ret'aman'a yá maxte ne nu ma'ra mi tenga ar Hesu, gatho nö'ö xki hyant'u.

¹⁰ Gehyü ya 'behñö togo bi ma ba xipa ya maxte: Ar Maria me Magdala, ar Huana, ar Maria ár nöñö ar Hakobo, ne ma'ra ya 'behñö.

¹¹ Ha nuya maxte himi ñ'emüi, mi beñ'u xki 'be yá mfeni nuya 'behñöyü.

¹² Ha nunar Pedro bi nixt'i ma ba k'ö'sa ar t'agi. Mi zoñ'ö bi hyanda mbo, ne honse bi hyanda ya dutu xki m'axa ar Hesu mi 'bomp'u. Nep'u bi menga habü mi 'bu'u, xa mi 'yotho, himi pödi te nda beni teme xki thogi.

Nö'ö bi thohnü har 'ñu di ma Emaus

(Mr. 16:12-13)

¹³ Get'ö ar pa'ö yoho ya ñ'ohö mi temhö ar Hesu, mi ne ar 'ñu ndi ma har t'ulo hnini Emaus, mi pe'sa ngu madempa ar 'ñu nda ñ'o nda zonga Herusalen.

¹⁴ Mi 'yo ar 'ñu, mi mpe'u te gatho xki tho nuya pa'u.

¹⁵ Ha nú'mu mi mpe'u, gese ar Hesu bi zudi, ne bi mewi mahyegi.

¹⁶ Mödi mi ñ'owitho, himi tsa nda bödi togo'ö, ngetho xki njot'a yá da.

¹⁷ Ha nu ar Hesu bi 'yambabi njawa:

—Tema gi 'yo ar 'ñu gi möñhu. Hanja xa gi tu ri muihu.

¹⁸ N'a mar thuhu ar Kleofa, bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Gatho ya jö'i pödi tema xi thohnu Herusalen nuya payu. Hanja hinte gi pöke.

¹⁹ Nep'u ar Hesu bi 'ñembabi:

—Teme xi thogi.

Ne nu'u bi dödi:

—Ha hinxka 'yo xi nhonga ar Hesu me Nasare, gehnu már m'ehni Jö. Mi nheki ár ts'edi ha ya mhö mi mö, ne ha ya nt'udi mi ot'a ha yá nthandi ya jö'i ne hár nthandi Jö.

²⁰ Ha nuya ndömöjö, ne nu'u ma'ra ma ndöhu, bi gu bi t'ent'i nda tho, ne bi ts'uta ha n'ar pont'i.

²¹ Nuje ndi beñhe go mi ge'ö nö'ö ma nda ñönju ya me Israel. Ha nupya ya pe'sa hñupa xi du.

²² Hinge honse'ö, 'ra ya 'behñö ma ñ'owihe, bi ma manxudi ra n'itho har t'agi. Ne pikagihe,

²³ enö himbi dimba ár ndo'yo ar Hesu. Ne mi eñ'u n'ehe, xki hyanda 'ra ya enxé ngu n'ar t'i. Nuyü bi xipabi ar Hesu xki mengi xki nte.

²⁴ Nep'u bi ma 'ra ma ñ'owihe, ma ba k'ö'sa ar t'agi. Ne eñ'u bi dinga ngu xki mönga ya 'behñö. Nuyü n'ehe himbi dimba ár ndo'yo ar Hesu.

²⁵ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö xa xi me ri ñöhu, ne xi ñhemi gi jamfihu nö'ö xi mönga yá m'ehni Jö.

²⁶ Ha hingi pöhu mi mahyoni nda tho njap'u ar Kristo, nep'u nda mengi nda nte, ne nda hñuxa hár nsunda.

²⁷ Ne bi ndui bi 'yot'wa ar 'ñu gatho ngu mönga ár T'ofö Jö habu noñ'ö. Bi ndu hár t'ofö ar Moise, ne gatho nö'ö bi mönga ma'ra yá m'ehni Jö.

²⁸ Ha nu mi zonga har hnini habu ndi ma'u, ar Hesu bi 'yot'e ngu ma nda thotho.

²⁹ Nuyü bi zömi nda ñ'oxhnu, ne bi 'ñembabi:

—Kohi, ngetho bi nde, ne tx'utho 'bedi da nxui.

Jange ar Hesu bi yut'a ha yá ngu'u nda gohnu.

³⁰ Nu mi hñu har mexa nda nt'oxi, ar Hesu bi gu ar thuhme, bi umba njamödi Jö, ne bi heke bi umbabi'u.

³¹ Dama bi xo yá da'u, ne bi bö'u mar Hesu. Ha nunu bi m'etho.

³² Ne bi 'ñense'u:

—Xa majöni ndi tsañu n'ar johya ha ma muihu nú'mu mi utkagihu ár T'ofö Jö ndi 'yohu har 'ñu.

³³ Nu'mu dama bi menk'u Herusalen. Ne ka bi dinu nu'u 'ret'aman'a yá maxte xki mhunts'i, ne ma'ra yá ñ'ohu.

³⁴ Ne bi 'ñeñ'u:

—Xa majöni xi mengi xi nte ma tsi Hmuhu. Ar Simu xi hyandi.

³⁵ Nep'u nuya yoho'u bi metwabi'u n'ehe gatho nö'ö xki tho har 'ñu, ne hanja bi bö'u mar Hesu nú'mu mi hyeka ar thuhme.

Ar Hesu bi ñ'udi nda hyanda yá maxte

³⁶ Himi tsa nda watho nda mönga nö'ö xki hyant'u ne nö'ö xki thogi, n'a mbi nhekitho ar Hesu mateda habu mi 'bu'u, ne bi 'ñenö:

—'Buhu ter entho.

³⁷ Ha nu'u xa bi ntsu, ne mi beni xki handwa ár pa n'ar jö'i.

³⁸ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hanja gi ntsuhü. Yo'ö gi yomihu.

³⁹ Hyandgagihu ma 'ye ne ma wa, go gekaga. Thangagihu ne hyandgagihu xiñho, ngetho ár pa n'ar jö'i hinte pe'sa ár ngo, hingi pe'sa ár ndo'yo ngu gi hanthu di pe'ska.

⁴⁰ Nu mi wadi bi mönga njap'u, bi utwabi yá 'ye ne yá wa.

⁴¹ Ha himi tsa nda ñ'emui'u, ngetho xa mi johya ne mi 'yo'u. Jange himi hegi nda bödi ha majöni nö'ö mi hant'u. Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ha gi pe'suwa te da ts'i.

⁴² Ne bi t'umba n'ar xeni ar hwö xki nthöxi, ne n'a xeni ar t'afi sefi.

⁴³ Ar Hesu bi hñöni, ne bi za ha yá nthandi'u.

⁴⁴ Nep'u bi 'ñembabi:

—Xta thogi nö'ö da xi'ahü nú'mü ndi 'buhwithohü. Ngetho mi mahyoni nda tho gatho nö'ö xi t'otka há r t'of o ar Moise, ne nö'ö xi 'yotka ma'ra yá m'ehni Jö, ne nö'ö mönga ha ya Dönga Nsädi.

⁴⁵ Nep'u nö'ö bi xokwa yá dā nda zo yá mfeni nö'ö mönga há r T'of o Jö.

⁴⁶ Ne bi 'ñembabi:

—Njap'u xi nt'ot'i, ar Kristo mi mahyoni nda du, ne ár hñupa nda mengi nda nte man'agi.

⁴⁷ Ne bi 'ñenö n'ehe, ma da njumpa ár ts'edi ár thuhu'ö, da nhonga xoge ár nxidi ar ximhai, da ndu'mnü Herusalen. Da nsipabi ya jö'i da 'yot'wa yá ntso'mi ne da mpumba yá ts'oki.

⁴⁸ Ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Nu'ahü ma gi dahü majöni nö'ö xka hyanthü.

⁴⁹ Ne nuga ma ga peñ'ahü nö'ö xi ñöt'ahü ma Dada. Jange ka gi kohüwa Herusalen, to'mhü m'et'o gi hñöñhü ar ts'edi di 'ñe mhets'i.

Ar Hesu bi njuts'i bi ts'ixa mhets'i

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ Nep'u ar Hesu bi zixa yá mǎxte get'u har t'ulo hnini Betania. Ne nunu bi guxa yá 'ye bi jöpabi'u.

⁵¹ Ne nú'mü mi jöpi, bi ñ'o bi m'edi bi ts'ixa mhets'i.

⁵² Nuyá mǎxte mi wadi bi nsundabi bi menk'u Herusalen, xa mi pes'u n'ar döta johya.

⁵³ Ne hyax'mü mi 'buhnü har nijö, mi nsunda Jö. Dá njap'u.

Ar hoga mhö bi 'yot'a AR XUWA

Nö'ö ar mhö mi 'buhwi Jö ba e bi njö'i

¹ Har ndui nú'mu hinte mi jawa har ximhai, hinte mi janu mhets'i, Nö'ö Togo mar Mhö mi 'bu'ö, mi 'buhwi Jö, ne go gese Jö n'ehe.

² Har ndui, Nö'ö Togo mar Mhö, mi 'buhwi Jö.

³ Ne gatho nö'ö te ja go bi hyok'ö. Nu'mu hinte xi hyoki, hinte di jamhö 'mu.

⁴ Ge'ö hör te, ne nunar tenu gehnu ar ñot'i yot'wa yá mfeni ya jö'i.

⁵ Nunar ñot'inu yot'a har 'bexui, ne nunar 'bexui hinxi za xi döhö.

⁶ Mi 'bu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Xuwa, xki mehna Jö.

⁷ Ba 'behni ngu n'ar ndamajöni. Nunu bi damajöni togo ar ñot'i, ne njap'u nda ñ'emui gatho ya jö'i.

⁸ Ar Xuwa hingo mi ge'ö ar ñot'i, honse ba ehe nda damajöni togo mar ñot'i.

⁹ Nuna togo mar ñot'i majöni, ne yot'wa yá mfeni ya jö'i, ndi ñekwa har ximhai.

¹⁰ Gese bi hyoka ar ximhai, ha nú'mu mba ekwa har ximhai bi m'ui, nuya jö'i himbi bödi togo'ö.

¹¹ Ba e hár haise, ha nuya mengunu himbi numansu.

¹² Ha nu'u togo bi numansu, ne bi ñ'emui bi ár thuhu, bi t'umba ar ts'edi bi mbötsi Jö.

¹³ Nuyu hinto hömpa ár ji, ne hinto di hñö'spa ár ndo'yo, hinxi m'ui ngetho xi ne n'ar ñ'ohö, honse Jö xi jap'u yá bötsi.

¹⁴ Nö'ö Togo mar Mhö ba e bi njö'i, ne da 'buhwihüwa. Xa mi ko ár nhwëki, ne himi tsaya mi mönga nö'ö majöni. Da handwabihe ár nsunda, ngu ár nsunda nö'ö n'ase ár T'u ar Dada bi 'bu mhets'i.

¹⁵ Ar Xuwa bi damajöni togo'ö, mi ñö nts'edi mi enö:

—Gehnu togo ndi xi'ahu ndi ñep'u m'efa. Ne nunu xa töka ár nsu, ngetho nú'mu hinge ndi m'ukatho, ha mi 'bu'ö.

¹⁶ Gathogihu xa di hömfu yá ñho, ne hiñham'u di k'athu ár nhwëki'ö.

¹⁷ Nuya 'bepate ba 'behna ar Moise bi utkagihu. Ha nupya xpa 'behna ar tsi Hmu Hesukristo, xpa hönju ar nhwëki ne nö'ö majöni.

¹⁸ Hinto xi hyanda Jö ar Dada. Nö'ö n'ase ár T'u bi 'buhwi ar Dada, gehnu xi utkagihu ár m'ui'ö.

Ar Xuwa Xixthe bi damajöni

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lk. 3:15-17)

¹⁹ Gehnu ar mhö bi damajöni ar Xuwa Xixthe, nú'mu ya xodyo bi mehna ya möjö ne yá maxte xki ñe Herusalen, nda t'ambabi mi togo'ö.

²⁰ Himbi nkoni bi damajöni bi ñienö:

—Nuga hinar Kristo.

²¹ Nu'u bi 'yambabi ne bi ñeñ'u:

—Xi'mu, togo'i. Hage gar m'ehni Elia.

Ar Xuwa bi dödi ne bi ñienö:

—Hin'ö, hingo geke.

Bi mengi bi t'ambabi ne bi t'embabi:

—Hage go ge'e ár döta m'ehni Jö ma nda ehe.

Bi dödi ne bi ñienö:

—Hin'ö.

²² Bi mengi bi ñembabi'u:

—Xi'mu, togo'i. Xikagihe tema gi mönse go ge'a'i. Ne ga hö'sfe ar mhö nu'u togo xpa penkagihe ga k'ös'ahe.

²³ Ar Xuwa bi dödi ne bi ñembabi'u:

—Nuga go geke nö'ö bi mönga ar m'ehni Isaia: Ár mhafi n'a togo enga har ot'at'ohö: Jömfu ár ñu ar tsi Hmu.

²⁴ Nuya jö'i xki m'ehni ma yá ñ'ohu ya denga'bepate.

²⁵ Bi mengi bi 'yamba man'agi ar Xuwa ne bi ñeñ'u:

—Xi'mu, yo'ö gi xixthe nu'mu hingar Kristo, hingar Elia, hingár döta m'ehni Jö nda ehe.

²⁶ Ar Xuwa bi dödi ne bi ñienö:

—Nuga di xixthe'ihu har dehe, ha gi 'buhwihüwa n'a hingi pöhu togo'ö.

²⁷ Gehnu ndi enga nda ñep'u m'efa. Nunu xa töka ár nsu, hindi ñepkagi ga xot'wats'u ár nthöt'i yá thiza.

²⁸ Gathoyu ba tho nuni Betabara 'randi ar döthe Hordan, habu mi xixthe ar Xuwa.

Ar tsi Ntxönanndöni ba pehna Jö

²⁹ Nu ar hyax'öp'u, ar Xuwa mi hyanda ar Hesu ndi 'ñe nda zudi, bi 'ñenö:

—Ndi, ba ehnu togo xpa pehna Jö ngu n'ar tsi Ntxönanndöni, da t'uni ngu ar m'oñho, ne da hñökwa yá ts'oki ya meximhai.

³⁰ Go gehnu togo ndi xi'ahu: 'Befa n'ar ñ'ohö xa töka ar nsu. Nú'mu hinge ndi m'ukatho, mi 'bu'ö.

³¹ Nuga hinge ndi pödi togo'ö. Di xixthega ya jö'i har dehe, ne njap'u nda bö ya me Israel nú'mu nda e'ö.

³² Ne ar Xuwa bi damajöni bi 'ñenö:

—Nuga da handwa ar Hñö Jö ba kö mhets'i ngu n'ar tsi domtxu, ba e bi zuhnu.

³³ Nuga hinge ndi pöhmö togo'ö. Nö'ö togo ba penkagi ga xixthe'ihu har dehe bi 'ñengagi: Ma gi hyandwa ar Hñö Jö da gö mhets'i, ne da zu n'ar ñ'ohö da m'uhwi. Gehnu ma da xixthe'ihu ne gi hñömfu ar Hñö Jö.

³⁴ Nuga da handi, jange di damajöni go gehnu ar T'u Jö mhets'i.

Yá 'bet'o maxte ar Hesu

³⁵ Ar hyax'ö man'agi mi 'bahwinu ar Xuwa yoho yá maxte.

³⁶ Mi hyanda ar Hesu mi thohnu bi 'ñenö:

—Ndi ba ehnu togo xpa pehna Jö ngu n'ar tsi Ntxönanndöni, ma da t'uni ngu ar m'oñho.

³⁷ Nuya yoho ya maxte ar Xuwa mi 'yo njap'u, dama bi denga ar Hesu.

³⁸ Ar Hesu mi ñegi bi hyandi mi tanga nuya yohoyu, bi 'ñenö:

—Te gi hoñhu.

Nu'u bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Rabi (pontho da 'ñenö Utate), habu gi 'bui.

³⁹ Nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Möhö gi hyanthu.

Bi ma'u ne bi bödi habu mi 'bu'ö. Ne bi m'uhwinu gatho nor pa'ö, ngetho mi tsu ngu n'ar goho nde.

⁴⁰ Nu'u yoho yá maxte ar Xuwa bi 'yoxa nö'ö xki mö ne bi denga ar Hesu, n'a'u már thuhu ar Andre ar jödö ar Simu nö'ö bi t'embabi ar Pedro.

⁴¹ Nu mi ma'ö, m'et'o bi nthewi ar Simu ar jödö, ne bi 'ñembabi:

—Xta nthēhe ar Mesia (ne da 'ñenö ar Kristo).

⁴² Nep'u bi zi'spa ar Hesu. Ha nú'mu mi zoni, ar Hesu bi k'öt'i ne bi 'ñembabi:

—Nu'ge gar Simu ar t'u'i ar Honas. Nupya di hus'a'i gar Sefa (ne da 'ñenö ar Pedro).

Ar Hesu bi zohna ar Lipe ne ar Natanael ngu yá maxte

⁴³ Ar hyax'ö bi benga ar Hesu nda ma har hai Ngalileä, ne nu mi ma, bi nthewi ar Lipe ne bi 'ñembabi:

—Ba e gi tengagi.

⁴⁴ Ar Lipe mar me Betsaida, ja ma ya mengunu ar Andre ne ar Pedro n'ehe.

⁴⁵ Ar Lipe bi nthewi ar Natanael ne bi 'ñembabi:

—Xta nthēhe nö'ö togo xi nonga ar Moise hár t'ofö, ne ngu bi 'yot'a nu ma'ra yá m'ehni Jö. Gehnu ar Hesu ar t'u ar Huse me Nasare.

⁴⁶ Ar Natanael bi 'ñenö:

—Hage da tsä di 'ñe n'ar ñhonu har hnini Nasare.

Nu'mu ar Lipe bi 'ñembabi:

—Ba e gi hyandase.

⁴⁷ Ar Hesu mi hyanda ar Natanael ndi 'ñe nda zudi, bi 'ñenö:

—Hyanthu, xi 'ñekwa n'ar me Israel hingar nemhö.

⁴⁸ Nu'mu ar Natanael bi 'ñemba ar Hesu:

—Hanja gi pökagi.

Ha nu ar Hesu bi dötwabi:

—Nú'mu hinxki zo'atho ar Lipe ngi e ngi k'öskagi, da hant'a'i ngi 'ba hár wa ar 'bai'iuxi.

⁴⁹ Ar Natanael bi dödi ne bi 'ñenö:

—Utate, nu'ge go ar T'u'i Jö, ne go ge'e ar Ndö ya me Israel.

⁵⁰ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hage ga ñ'emui nú'mu honse da xi'a'i da hant'a'i ngi 'ba hár wa ar 'bai'iuxi. Nuya pa xi 'ñep'u ma gi hyanda ma'ra ya döta nt'udi.

⁵¹ Ne bi 'ñembabi:

—Xa majöni di xi'a'i, nunar panu ne nuya di 'ñep'u, ma gi hyanda mhets'i di xogi, ne gi hyandwa yá enxé Jö di pots'e ne di köi da zu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

2

N'ar nthōti núnṽ har hnini Nkana

¹ Ár hñupa bi nja n'ar nthōti núnṽ Nkana har h̄ai Ngalilea. Ka mi 'buhnu á r nōnō ar Hesu n'ehe.

² Ar Hesu ne yá maxte bi nsipabi nda ma har ngo n'ehe.

³ Nú'mú mi k'at'a ar ixkat'afi, ár nōnō ar Hesu bi 'ñembabi:

—Bi the ar ixkat'afi.

⁴ Ha nu ar Hesu bi 'ñenō:

—Yo'ō gi xikagiga, tsi 'bēhñō. Hinxi zōta ar pa da nheki ma ts'edi.

⁵ Nep'u ár nōnō bi 'ñemba nu'u mi faxte har ngo:

—'Yōthṽ gatho nō'ō da xi'ahṽ.

⁶ Ne mi tihnu 'rato ya dōta moto mi sit'a ar dehe, ngu yá nt'umbi ya xodyo ja mi nt'axkunu. Mi ñ'enga ngu hñu wa goho xoni ar dehe n'a ngu n'a ya motoyu.

⁷ Ar Hesu bi 'ñemba ya 'bego:

—Ñu'sṽ ar dehe nuya motoyu.

Ne nu'u bi ñuts'i xiñho, xa bi 'baxki.

⁸ M'efa bi 'ñembabi n'ehe:

—'Yāthṽ ne hñō'spabihṽ ár ndō nunar ngonṽ.

Nu'u bi hñō'spabi'ō.

⁹ Nunár ndō ar ngo mi zā ar dehe xki ñ'ixkat'afi, himi pōhnu habṽ xki 'ñehe. Hōnse nuya 'begoyu mi pō'u xki 'yāt'u har dehehmō. Nunar ndō 'mú bi ma ba zo nō'ō togo xki nthōti.

¹⁰ Ne bi 'ñembabi:

—Gatho nu'u togo ot'a n'ar ngo, m'et'o unga ar hoga ixkat'afi, ne nú'mú xi nithe nu'u xi ts'ohni, unga nō'ō hints'u ho. Ha nu'ge xka kwata nō'ō xiñho, ne ja xka umpya.

¹¹ Gehnu ar 'bet'o dōtant'udi bi 'yot'a ar Hesu núnṽ Nkana har h̄ai Ngalilea. Bi ñ'u ár nsunda ne nuyá maxte bi ñ'emui'ibi.

¹² Nep'u ar Hesu bi ma Nkapernaum, bi mewi ár nōnō, yá jōdō ne yá maxte. Ka ba 'buhnu 'ra ya tsi pa.

Ar Hesu bi paxt'a ar dōnganjō

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lk. 19:45-46)

¹³ Nú'mú mi 'bap'utho ar baxjwa ár dango ya xodyo, ar Hesu bi bōts'e bi ma Herusalen.

¹⁴ Mi zōnu bi hyanda 'ra mi 'buhnu hár thi ar dōnganjō mi pa ya boi, ya deṽi, ya domtxu, ne mi huhnu ya paṽbojō.

¹⁵ Ar Hesu bi hyoka n'ar nk'enxi nthōhi, ne bi 'yenga nuya mā, mahyegiwi yá deṽi ne yá boi mi 'bṽ har nijō. Bi font'wa yá bojō ya paṽbojō ne bi puspa yá mexa.

¹⁶ Ne bi 'ñemba nu'u togo mi pa ya domtxu:

—Jujuwayṽ, yo gi jafu ár ngu ma Dada n'ar tai.

¹⁷ Nu'mú, nuyá maxte bi beñ'u xki t'ot'a hár T'ofō Jō habṽ enō: Di tuseṽ di sup'a ri ngu.

¹⁸ Nuya ndōxodyo bi 'ñemba ar Hesu:

—Tema dōtant'udi gi utkagihe, njap'u ga pōhe togo xi 'ra'a ar ts'edi gi 'yot'a njap'u.

¹⁹ Ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi'u:

—Hwathṽ nunar nijōnu, ne ár hñupa ga pengi ga juxa man'agi.

²⁰ Nu'mú nuya xodyo bi 'ñeñ'u:

—Yon'atema'rato njeje bi njuxa nunar nijōnu. Hage hñupatho gi juxa man'agi.

²¹ Nunar nijō mi nōnga ar Hesu gehnu ár ndo'yose.

²² Ha nú'mú mi mengi bi nte man'agi ar Hesu, nuyá maxte bi beñ'u xki mōnga njap'u, ne bi ñ'emui'u gatho nō'ō xki t'ot'a hár T'ofō Jō, ne nō'ō mi mōnga ar Hesu.

Ar Hesu pōtwatho yá mfeni ya jō'i

²³ Nu mi 'buhnu Herusalen har dango mbaxjwa, nzeje ya jō'i bi ñ'emui ar Hesu, mi hyanda ya nt'udi mi ot'ō.

²⁴ Ha nō'ō himi ñhetho, ngetho mi pōtwatho yá mfeni'u.

²⁵ Ne himi hoñ'ō togo nda xipabi tengu yá m'ui ya jō'i, ngetho nō'ō mi pōtho tema mi benga n'a ngu n'a'u.

3

Ar Hesu ne ar Nikodemo

¹ Mi 'bṽ n'ar ñ'ohō mar dēnga'bepate már thuhu Nikodemo, mar ndō mada ya mixodyowi.

² Nunṽ ba e nxui bi k'ōnga ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Utate, di pöhe xpa peñ'a Jö ngu ár utate, ngetho hingi tsá to da 'yot'a nuya nt'udi gi otge nu'mu hingi 'buhwi'ö.

³ Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Xa majöni di xi'a'i, nö'ö togo hinda mengi da m'u man'agi, hinda tsá da hyandwa ár ts'ut'wi Jö.

⁴ Ar Nikodemo bi 'ñembabi:

—Hanja tsá da mengi da m'u man'agi n'ar ñ'ohö xi ndönzia. Hage tsá da yut'a hár müi ár nönö man'agi, ne da mengi da m'ui.

⁵ Bi dötwa ar Hesu:

—Xa majöni di xi'a'i, nö'ö togo hinda m'u har dehe ne hár Hñö Jö, hinda tsá da yut'a hár ts'ut'wi Jö.

⁶ Nu'u to gatho xi 'yonga n'ar jö'i, ar jö'i n'ehe. Ha nu'u xi umba ár te ár Hñö Jö, ar hñö n'ehe.

⁷ Yo gi 'yo nu'mu di xi'a'i, mahyoni gi pengi gi m'u man'agi.

⁸ Ar ndöhi habu gatho 'yo ne gi ode bu, ha hingi pödi habu xpa ehe, wa habu di ma. Njap'u nu'u xi m'u man'agi xi nzinga ár Hñö Jö.

⁹ Ar Nikodemo bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hanja tsá da tho njap'u.

¹⁰ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ár utate'i ya me Israel, yo'ö hingi pöhyu.

¹¹ Xa majöni di xi'a'i, nö'ö di pöhe di xi'ahu, ne nö'ö xta hanthe di dahe majöni, ha nu'ahu hingi ñ'emuihu nö'ö di xi'ahe.

¹² Nu'mu hingi ñ'emuihu nö'ö di xi'ahu di hekwa nö'ö te jawa har ximhai, hanja ma gi ñ'emuihu nu'mu ga xi'ahu nu'u te janu mhets'i.

¹³ Hinto xi boxa mañö mhets'i, gese'ö ba kö mhets'i, gehnu Togo ba e bi Njö'i, ar mengunu.

¹⁴ Ne njangu ar Moise bi tsuta n'ar k'eñö ha n'ar za, nú'mu mi 'yo ya me Israel ha ya ot'at'ohö, ma da njap'u Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, mahyoni da ts'uta ha n'ar za n'ehe.

¹⁵ Ne gatho nu'u togo da ñ'emui, hinda m'edi, ma da mes'u ar te hiñham'u da göts'i.

Jö xa bi mö ya meximhai

¹⁶ Jö xa bi mö ya meximhai, jange bi unga nö'ö n'ase ár T'u, ne njap'u gatho nu'u togo da ñ'emui, hinda m'edi, ma da me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

¹⁷ Ngetho Jö hinxpa pehna ár T'u har ximhai da mehna har 'bexui ya meximhai. Xpa pehni da pohyu.

¹⁸ Nö'ö togo da ñ'emui'ö, hinda ma da 'behna har 'bexui. Ha nö'ö togo hinda ñ'emui, xi t'ekwabi da 'behna har 'bexui, ngetho himbi ñ'emui'ö nö'ö n'ase ár T'u Jö.

¹⁹ Nu'u ma da m'ehna har 'bexui, ngetho ar hyats'i ba ekwa har ximhai, ha nu'u xa bi mö ar 'bexui, ngetho himi ot'u nö'ö xiñho.

²⁰ Gatho nu'u togo ot'a nö'ö hingi ho, utsa ar hyats'i, ne hingi kwat'i, njap'u hinda nheki hingi ho nö'ö ot'e.

²¹ Ha nö'ö togo ot'a nö'ö majöni, kwat'a har hyats'i, honi da nheki nö'ö ot'e, ngetho ot'e jumpa ár ts'edi Jö.

Ár yate ar ñ'ohö nthöti

²² M'e'fa ar Hesu bi me'wi yá maxte har hai Nhudea, ne ka ba 'buhnu 'ra ya pa, mi xixthe ya jö'i.

²³ Ar Xuwa n'ehe mi xixthe núny Enon get'u ar hnini Salim, ngetho mi janu nzeye ar dehe. Jange ya jö'i mi panu nda nxixthe'u.

²⁴ Gathoyu bi thogi nú'mu hinxki t'et'atho ar fadi ar Xuwa.

²⁵ Nu'mu yá maxte ar Xuwa bi ntsahñökiwi yá mixodyowi, mi noñ'u ar xixthe nt'axki.

²⁶ Bi ma ba k'ö'sa ar Xuwa, ne bi 'ñembabi:

—Utate, nunar ñ'ohö ga nthewi 'randi ar döthe Hordan, nö'ö ga damajöningu, xixthe n'ehe, ne gatho ya jö'i pa bi tsüdi.

²⁷ Ar Xuwa bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hinto tsá te da me'sase nu'mu hingo xi umba Jö.

²⁸ Nu'ahu xka 'yosehu nú'mu nda enö: Nuga hinar Kristo. Hönse xpa 'benkagi ga 'bet'o.

²⁹ Njangu n'ar ñ'ohö ma da nthöti, go ma da zixa ar 'behñö'ö, ha nö'ö ar 'yate ñ'owi, oxa nö'ö te mö ne xa johya. Di njagap'u n'ehe, di johya di o nö'ö te thogi.

³⁰ Ngetho mahyoni da hñuxa ár nsu'ö, ne nuga da the ma nsu.

Nö'ö ba e mhets'i

³¹ Nö'ö xpa e mhets'i töpa ár nsu nuya 'bukwa har ximhai. Ha nuya meximhai ár meti ar ximhai, ne hönse mönga nö'ö te jawa. Hö, töte ár nsu nö'ö togo xpa e mhets'i.

³² Nunu xipa ya jö'i te xpa ode ne xpa handnu, mödi njap'u hinto ñ'emui nö'ö möñ'ö.
³³ Nu'u togo homba ár mhö, ñ'u njap'u majöni nö'ö mönga Jö.
³⁴ Nö'ö togo xpa pehna Jö, mömba ár mhö'ö, ngetho Jö hingi embatho ár Hñö umbabi.
³⁵ Jö ar Dada xa mö ár T'u, jange xi 'yent'wa gatho hár 'ye.
³⁶ Nö'ö togo ñ'emui ar T'u, pe'sa ar te hiñham'u da göts'i. Ha nö'ö hingi ne da ñ'emui ar T'u, hinda ma da me'sa nunar tenu, honse ár kwé Jö ma da nthexkwi'ö.

4

Ar Hesu ne ar 'behñö me Nsamaria

¹ Nú'mu mi bö ar tsi Hmu xki zo yá gu ya denga'bepate nö'ö mi pe ya jö'i, mi eñ'u: Ar Hesu xa xixthe nzeze ya jö'i, töta ar Xuwa Xixthe

² (mödi ar Hesu hingo mi xixthe'ö, yá maxte go mi ot'u).

³ Ne bi bonga har hai Nhudea, bi menga man'agi har hai Ngalilea.

⁴ Mi mahyoni nda thota har hai Nsamaria.

⁵ Jange mi thohnu Nsamaria, ba e ha n'ar hnini ár thuhu Sikar, get'u habu 'bu ár hai ar Hakob xki zokwa ar Huse ár t'u.

⁶ Ka mi 'buhnu n'ar pothe, mi t'embabi ár pothe ar Hakob. Nu mi thohnu ar Hesu, xki zabi mi ne ar 'ñu, bi ma ba huhnu habu mi 'bu ar pothe, mi tsu ngu made mpa.

⁷ Ba e har pothe n'ar 'behñö me Nsamaria nda 'yat'a ar dehe, ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—'Raka n'a tsi tui ar dehe ga tsi.

⁸ Ha nuyá maxte xki ma har hnini, ma nda danga te nda zi'u.

⁹ Nunar 'behñö me Nsamaria bi 'ñemba ar Hesu:

—Hanja gi akar dehe, ngetho gar xodyo, ha nuga dar me Nsamaria.

Bi mönga njap'u ngetho nuya xodyo himi ne nda ntsixkwi ya me Nsamaria.

¹⁰ Nu'mu ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Nu'mu gi pötwahmö ár nt'uni Jö, ne nu'mu gi pöhmö togo a'a ar dehe, go xka 'yakagi'mu, ne nuga xta 'ra'a ar dehe unga ar te.

¹¹ Ne nunar 'behñö bi 'ñenö:

—Tsi Tata, nunar pothe xi ñhe, ne hinte gi hö te gi 'yat'i. Habu ma gi hö ar dehe unga ar te mu.

¹² Hage gi töpke ár nsu ma palehe ar Hakob togo bi zogagihe nunar pothenu. Ka mi tsithewa'ö, yá t'u ne gatho yá meti.

¹³ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Nu'u togo da zi nunar dehenu, ma da mengi da ntuthe.

¹⁴ Ha nö'ö togo da zi nunar dehe di unga, hinda ma da mengi da ntuthe. Ngetho nunar dehe ga umbabi, ma da njangu n'ar pothe hár mu, unga ar dehe hiñham'u da xa.

¹⁵ Nu'mu nunar 'behñö bi 'ñembabi:

—Tsi Tata, 'raka nö'ö ar dehe'ö. Njap'u hinga pengi ga ntuthe, ne hinga e ga höxa ar dehe.

¹⁶ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Di ma ba tsi ri döme, ne gi penga injawa.

¹⁷ Ar 'behñö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hinte ma döme di 'ñehe.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Majöni nö'ö xka mö, hinte gi 'ñe ri döme.

¹⁸ Ngetho kut'a ya ndo xka 'ñehe, nö'ö gi 'buhwipya hingo ri döme. Jange majöni nö'ö xka mö, hinte ma döme gi 'ñehe.

¹⁹ Nu'mu bi 'ñemba ar 'behñö:

—Tsi Tata, gar m'ehni Jö ngubeni.

²⁰ Numa palehe bi ndönga Jö núnu har t'ohönu. Ha nu'ahu gar xodyohu, gi eñhu mahyoni da ndönga Jö núnu Herusalen.

²¹ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ma ga xi'a'i, nöno, ma da zo ar pa nú'mu gatho nu'u togo ne da ndönga Jö ar Dada, hinda ma da ekwa har t'ohönu, ne hinda manü Nherusalen.

²² Nu'ahu gi ndöñhu nö'ö hingi pohu, ha nuje hö, di pöhe togo di ndöñhe, ngetho ar mpöho bi e ha ya xodyo.

²³ Xi 'ñep'u ar pa ne xi zopya, nú'mu togo majöni ndönga Jö ar Dada, da 'yot'e di ponga hár mu ne ngu nö'ö majöni, ngetho ar Dada honga togo da ndönga njap'u.

²⁴ Jö ar hñö, ne hingi nheki. Jange nu'u togo da ndöni, mahyoni di ponga hár mu ne ngu nö'ö majöni.

²⁵ Bi 'ñenga ar 'behñö:

—Di pödi ma da e ar Mesia nö'ö t'embabi ar Kristo, ne nú'mú xta e'ö, ma da 'yotkagihe xiñho ar 'ñu.

²⁶ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Go geke togo di ñöwipyä.

²⁷ Ge'mú bi zö yá máxte, ne nu'u xa bi 'yotho bi hyant'u ar Hesu mi ñöwi n'ar 'behñö, mödi hinto bi ñ'ani tema mi ambabi, wa tema mi mpe'u.

²⁸ Nú'mú nunar 'behñö dama bi zop'u ár xoni, bi nixt'i bi ma har hnini, ne bi 'ñemba gatho ya jö'i:

²⁹ —Ba ehü gi hyanthü n'ar ñ'ohö xi xikagi gatho nö'ö xta ot'e. Ha hinga gehnü ar Kristo 'mü.

³⁰ Nú'mú nzeye ya jö'i ba ponga har hnini, ba e bi k'öts'i.

³¹ Nu mi ma ar 'behñö, nuyá máxte mi pembabi'u ar Hesu mi embabi:

—Utate, ba e gi ñuni.

³² Ha nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Di pe'ska n'ar ñhuni di tsi, nö'ö hingi pöhy.

³³ Nuyá máxte mi enga n'a ngu n'a:

—Hage to xpa hömpa te da zi 'mü.

³⁴ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nuna ñhuniga, ga ot'wa ngu ne nö'ö togo xpa penkagi, ne ga jwata gatho nö'ö xi 'bepkagi.

³⁵ Nu'ahü gi eñhy, 'beta goho nzönö da zö ar sofo. Ha nuga di xi'ahü: Ndi, hyanthü ya 'bot'i xi ñöts'i da nsofo.

³⁶ Nuya xathe hönga ar nthöhö ne juxa ya sofo hiñham'u thege, jange nuya xofo njohyawi ya mot'i.

³⁷ Xa majöni nö'ö engar jö'i: N'añ'o togo pot'i ne man'a togo xofo.

³⁸ Nuga di peñ'ahü gi munsü ya jö'i, ngu n'ar xofo nö'ö hinxka mpehy. Ma'ra togo xi mpot'i, ne nu'ahü go xka johü ar sofo.

³⁹ Ne nzeye ya mengu ar hnini'ö har hai Nsamaria, bi ñ'emüi mi 'yo'u nö'ö mi damajöni nunar 'behñöny, mi enö: Xi xikagi gatho nö'ö xta ot'e.

⁴⁰ Nú'mü mi zonga ya me Nsamaria habü mi 'bü ar Hesu, bi 'yapa ar möte nda gohny, ne bi gohny yopa.

⁴¹ Ne ma nzeye bi ñ'emüi mi 'yo nö'ö te mi möñ'ö.

⁴² Ne mi embabi'u ar 'behñö:

—Nupya di ñ'emüihe honge hönse da ohe nö'ö ga xikagihe. Xta osehe nö'ö mö, ne di pöhe xiñho go gehny ar Kristo togo xpa 'behni da pö ya meximhai.

Ar Hesu bi othebi ár t'u ár máxte n'ar ndö

⁴³ Ár yopa bi gü ar 'ñu man'agi ndi ma Ngalilea.

⁴⁴ Ngetho ar Hesu xki dase majöni bi 'ñenö, n'ár m'ehni jö hingi t'e'spa ár nsu hár haise.

⁴⁵ Mi zonga Ngalilea, nuya menguny bi numañho, ngetho xki hyanda gatho nö'ö xki 'yot'a núny Herusalen har dango. Nuya pa'u ka mi 'bühny'u n'ehe.

⁴⁶ M'efa ar Hesu bi ma man'agi núny Nkana har hai Ngalilea, habü xki japa ar dehe xki ñ'ixkat'afi. Núny Nkapernaum ka mi 'bühny n'ár máxte ar ndö togo mi hñenga ár bötsi.

⁴⁷ Nu mi 'yohny ar Hesu ba tsop'u Nhudea, ba e Ngalilea, bi ma ba apabi nda e nda hyandwa ár bötsi, ngetho mi tx'uda ár te.

⁴⁸ Ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'ahü, nu'mü hingi hyanthü ya dotant'udi, hingi ñ'emüihü.

⁴⁹ Nunár máxte ar ndö bi 'ñenö:

—Tsi Hmu, ba e ngut'a, 'bütho da du ma t'u.

⁵⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Di ma, ri t'u 'büi xiñho.

Ne nunar ñ'ohony bi ñ'emüi nö'ö bi nsipabi, bi gü ár 'ñu bi ma.

⁵¹ Nú'mü mi 'yo ar 'ñu ndi ma ár ngu, nuyá 'bego ba e bi dödi, ne bi 'ñeñ'u:

—Ri t'u 'büi xiñho.

⁵² Nö'ö bi 'yambabi ham'u bi ndüi bi m'u xiñho. Nu'u bi 'ñembabi:

—Mande, ngu n'ar nde bi hye ar mpat'i.

⁵³ Nunár dada ar bötsi bi beni ge'mü xki xipa ar Hesu mi 'bü xiñho ár t'u, ne bi ñ'emüiwi gatho yá mëni.

⁵⁴ Go gehny ár ñoho ar döta nt'udi bi 'yot'a ar Hesu núny Ngalilea nú'mü mba penga Nhudea.

5

Ar ñ'ohò xki nza ár ndo'yo núnu Betesda

- 1 M'efa bi dat'a n'ár dango ya xodyo núnu Herusalen, ne ar Hesu bi manú n'ehe.
 2 Núnu Herusalen ka 'buhnu n'ar pòthe t'embabi Betesda har hñò ebreo, ne pe'sa kut'a ya m'et'e, 'bu get'u ar goxthi t'embabi ar Goxthideti.
 3 Ka mi 'bonu nze'ye ya dathi, ya goda, ya dowa ne nu'u xki nza yá ndo'yo, gathoyu mi to'mi nda mfe'sa ar dehe.
 4 Ngetho mi jar pa mi kò n'ár enxe Jò mi wònt'a ar dehe, ne nõ'ò togo nda ntòte nda yut'a m'et'o har dehe, nõ'ò nda dixa tsant'ò ar hñeni mi thogi.
 5 Ne mi 'buhnu n'ar ñ'ohò mi pe'sa n'atema'ret'a ne hñoto nje'ye mi hñeni.
 6 Ar Hesu bi hyandi mi 'benu, mi bòdi mi pe'sa nze'ye ya jeye mi njap'u, bi 'ñembabi:
 —Ha gi ne da dix'a'i.
 7 Ar dathi bi dodi ne bi 'ñembabi:
 —Tsi Tata, hinto di 'ñe togo da maxkagi ga kut'a har dehe nú'mu xta mfets'i, ngetho nú'mu di pahmò ga kut'i, man'a tókagi da yut'a m'et'o.
 8 Ar Hesu bi 'ñembabi:
 —Nangi, juxa ri fidi ne 'yo.
 9 Ne nunar ñ'ohonu dama bi dits'i, bi guxa ár fidi ne bi ñ'o. Ha nor pa'ò mar pa ntsaya.
 10 Jange nuya ndòxodyo bi 'ñembabi nunar ñ'ohò xki t'othé:
 —Ar pa ntsayapa, hingi ho gi hñòxa ri fidi.
 11 Nunar ñ'ohò xki dits'i bi 'ñembabi'u:
 —Nò'ò togo bi othegi, gese'ò bi 'ñengagi: Juxa ri fidi gi 'yo.
 12 Ne nu'u bi 'yambabi:
 —Togo bi xi'a'i gi juxa ri fidi gi 'yo.
 13 Ha nunar ñ'ohò xki dits'i, himbi bòdi togo xki othe, ngetho mi 'buhnu nze'ye ya jò'i, ha nunar Hesu xki ma.
 14 M'efa ar Hesu bi nthewi har nijò nunar ñ'ohonu mi hñemhö, ne bi 'ñembabi:
 —Ha gi ode, nu'ge bi dix'a'i. Yo ma gi pengi gi 'yot'a ar ts'oki, yo ma da 'ñep'a'i n'ar thogi di tôte ár dóta.
 15 Nep'u nunar ñ'ohonu bi ma ba k'ò'sa ya ndòxodyo, bi xipabi'u ar Hesu go xki othe'ò.
 16 Jange nuya ndòxodyo xa mi utsa ar Hesu, ne xa mi nemhö'u nda hyo, ngetho mi ot'a ya dóta nt'udi har pa ntsaya.
 17 Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:
 —Ma Dada hinxi ntsaya mpefi, di njagap'u n'ehe.
 18 Mi 'yo'xa nuya mhòyu, nuya ndòxodyo xa bi hñuxa yá kwe. Ne mi ne nda hyo'u, ngetho himi ot'a nõ'ò mônga har t'ofò habu nonga ar pa ntsaya, ne mi embase Jò go már Dada, njap'u mi ñhuxkwi.
- Ar ts'edi pe'sa ár T'u Jò*
- 19 Nu'mú ar Hesu bi dodi ne bi 'ñembabi'u:
 —Xa majöni di xi'ahu, hinte tsa te da 'yot'ase ár T'u Jò. Tenda nõ'ò ot'a ár Dada, ngetho gatho nõ'ò ot'a ar Dada, ot'a ar T'u n'ehe.
 20 Jò ar Dada xa mò ár T'u jange uta gatho nõ'ò te ot'ò. Ne ma da uta ma'ra xa di thota ár dóta, ne xki hyanthu xa gi 'yohu.
 21 Jò ar Dada ko'spa yá te nu'u xi du, njap'u ár T'u n'ehe umba ár te nu'u togo da ne'ò.
 22 Jò ar Dada hinto hö'spa majöni, ngetho gatho bi 'yent'wa hár 'ye ár T'u, go da hñòxa majöni'ò.
 23 Ne njap'u gatho ya jò'i da 'ñe'spa ár nsu ar T'u, ngu t'e'spa ár nsu Jò ar Dada. Nò'ò togo hingi e'spa ár nsu ar T'u, hingi e'spa ár nsu ar Dada togo xpa pehni.
 24 Xa majöni di xi'ahu, nõ'ò togo jamasu nõ'ò di mò, ne ñ'emui Jò togo xpa penkagi, pe'sa ar te hiñham'u da göts'i. Ne hinda 'behna har 'bexui, ngetho 'butho xki du, ne bi mengi bi me'sa n'ar 'ra'yo te.
 25 Xa majöni di xi'ahu, xi 'ñep'u ar pa, ne xi zopya, nú'mu nu'u xi du ma da 'yo ár mhò ár T'u Jò, ne nu'u togo da 'ñet'a ár mu'i, ma da me'sa ar te hiñham'u da göts'i.
 26 Ngetho jangu Jò ar Dada hõse ar te, njap'u xi umba ar ts'edi ár T'u da hñõse ar te n'ehe.
 27 Ne xi 'yent'wa hár 'ye ár T'u da hñõ'spa majöni gatho ya jò'i, ngetho go ba e bi njò'i'ò.
 28 Yo gi 'yohu nu'mu di xi'ahu njap'u, ngetho ma da zo ar pa, nu'u to gatho xi t'agi ma da 'yo'spa ár mhò ár T'u Jò.
 29 Ne nu'u togo xi 'yot'a nõ'ò hingi ho, ma da nangi da me'sa ar te hiñham'u da göts'i. Ha nu'u togo xi 'yot'a nõ'ò hingi ho, ma da nangi da 'behna har 'bexui.

Nu'u damajöni togo ar Hesu

³⁰ Nuga hingi tsá te ga ot'ase. Ngu di ode xika ma Dada, njap'u di ot'a ar ts'ut'wi. Ne ma ts'ut'wi xiñho, ngetho hindi ot'a ngu di nega, di ot'e ngu ne ma Dada togo xpa penkagi.

³¹ Nu'mu ga mōnse togogí, hinter me nō'ō di mō.

³² 'Bui n'a togo damajōni togogí, ne di pōdi pe'sa ár nsu nō'ō mōñ'ō.

³³ Nu'ahu ga peñhu 'ra togo ma ba amba ar Xuwa togogí, ne nō'ō bi damajōni togogí.

³⁴ Ha nuga hindi hongá da damajōnigi n'ar jō'i. Nu'mu xta xi'ahu njap'u, di honi gi mpohu.

³⁵ Ar Xuwa mi ñhehwi n'ar ñot'i. Nō'ō mi xi'ahu mi yot'a ri mfenihu, ne ga njohyahu 'ra ya tsi pa ngi oxu.

³⁶ Ha nuya 'befi di pefi tōpa ár ts'edi ar Xuwa da damajōni togogí. Ngetho di pe ar 'befi ba penkagi Jō ga jwati, ne nuya 'befiyu damajōni ge'ō xpa penkagi.

³⁷ Ma Dada togo ba penkagi go damajōni n'ehe togogí, mōdi hinxka 'yohu xi ñō, ne hinxka hyanthu tengu'ō.

³⁸ Hingi pe'sfu ár mhō ha ri muihu, ngetho hinga ñ'emuihu togo ba peñ'ō.

³⁹ Hñethwu ár T'ofó Jō, ngetho gi kaxmbenihu ka gi tiñhunu ar te hiñham'u da göts'i. Hinxi zoda ri mfenihu ka ñongaginú.

⁴⁰ Ne hingi ne gi ñ'emuihu, ne gi pe'su ar te hiñham'u da göts'i.

⁴¹ Nuga hindi honi da 'ñeska ma nsu ya jō'i.

⁴² Di pōtho nu'ahu hingi pe'sfu ár mhōte Jō.

⁴³ Nuga xta e di pota Jō ar Dada, ne hingi numañhogihu. Nu'mu da ehmō n'ar jō'i di e di ñonse ár thuhuse, nu'mu hō, gi numansuhu.

⁴⁴ Hingi tsá gi ñ'emuihu, ngetho m'et'o gi hoñhu da t'es'ahu ri nsuhu n'a ngu n'a, ne hingi hoñhu da 'ñes'ahu ri nsuhu nō'ō n'ase Jō.

⁴⁵ Yo gi beñhu ma ga dat'a'ihu hár nthandi Jō ma Dada. Nō'ō togo ma da da'ahu, gesé ar Moise togo gi kaxmbenihu ma da ñōñ'ahu.

⁴⁶ Ngetho nu'mu gi ñ'emuihmōhu ar Moise, gi ñ'emuihu 'mu, ngetho ar Moise bi 'yot'a ar t'ofó ñongagi.

⁴⁷ Ha nu'mu hingi ñ'emuihu nō'ō bi 'yot'ō, hinda tsá gi ñ'emuihu nō'ō di mōnga.

6

Ar Hesu bi 'winga tho ngudminthebe ya jō'i

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lk. 9:10-17)

¹ 'Efa ar Hesu bi 'ranga 'randi ar dehe habu ár thuhu Ngalilea, get'ō ar ñhonthé Tiberia.

² Ha nzeye ya jō'i bi deni, ngetho xki hyanda ya nt'udi mi ot'e, nu'mu mi othe ya dathi.

³ Nu'mu ar Hesu bi boxa mañō ar t'ohō ne ka ba huxkwinu yá maxte.

⁴ Mi 'bap'utho ar baxjwa ár dango ya xodyo.

⁵ Ar Hesu mi hyanda ra nzeye ya jō'i xki 'ñe nda zudi, bi 'ñemba ar Lipe:

—Habú ga tañhu ya thuhme ga 'wiñhu gathó nuya jō'iyu.

⁶ Bi xipa njap'u mi ne nda tsata ar Lipe, ngetho ar Hesu mi pōdi teme nda mefi.

⁷ Ar Lipe bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—Nunar nthōhō hōnga yonthebe ya jō'i n'a pa, hinda wadi ga tañhu ar thuhme ga hemfu n'a tsi xeni n'a ngu n'ayu.

⁸ N'a mbi dōta n'ár maxte ár thuhu ar Andre, ár jōdō ar Simu nō'ō mi t'embabi ar Pedro, ne bi 'ñenō:

⁹ —'Bukwa n'ar bōtsi hō kut'a ya tsi thuhmesebada ne yoho ya tsi hwō. Te di ñombabiyu.

¹⁰ Nu'mu ar Hesu bi 'ñemba yá maxte:

—Xifu ya jō'i da hñudi.

Xa mi janu ya doni ne ka bi hñuhu, mi tsu ngu ngudminthebe ya ñ'ohō.

¹¹ Ne ar Hesu bi hñōnga nu'u ya tsi thuhme, bi umbá njamōdi Jō, ne bi hyemba yá maxte. Nuyú bi umbá nu'u mi hudi, ne bi jap'u ya hwō n'ehe, mi t'umba gathó nō'ō mi ne'u.

¹² Númu mi niñō gathó ya jō'i, ar Hesu bi 'bepa yá maxte, ne bi 'ñembabi:

—Johu nuya xeni bi bongi ne hinte da m'edi.

¹³ Bi go'u ne bi ñu'sa 'ret'amayoho m'ots'e ya xeni thuhme bi bongwabi nu'u xki ñuni.

¹⁴ Nuya ñ'ohō'u mi hyanda nuna dōta nt'udinú bi 'yot'a ar Hesu, bi 'ñeñ'u:

—Xa majōni go gehnu ár m'ehni Jō ma nda e har ximhai.

¹⁵ Ar Hesu mi pōtho mi ne nda zix'u nda 'ñexa ngu yá ndō. Jange nō'ō bi mengi bi ma ba 'buse har t'ohō.

Ar Hesu mi 'yo har dehe

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Nu mi nxui ba kō yá maxte, bi ma hár ñōni ar ñhonthé.

¹⁷ Ne bi yut'u ha n'ar motsa ndi ma'u Nkapernaum. Nú'mú mi 'yo'u har dehe, xki m'exui, har Hesu hinxki zota habu mi 'bu'u.

¹⁸ Ne bi ñ'o n'ar 'yomndöhi, xa mi japi nda mpunsa ar dehe.

¹⁹ Nú'mú xki 'yet'u ar motsa ngu yon'atenthebe ya wëni ár yap'u, bi hyant'u ar Hesu mi pap'u mi 'yo har dehe, ndi wat'a har motsa, ne xa bi zu'u.

²⁰ Ha nõ'ö bi 'ñembabi'u:

—Yo gi ntsuhü, go geke.

²¹ Nu'mú nuyü xa bi njohya bi po'sa ar Hesu har motsa, ne dama bi zoñ'u hár ñöni ar dehe.

Ya jö'i bi hyonga ar Hesu

²² Nu ár hyax'öp'u, nuya jö'i xki go 'randi ar dehe, xki hyant'u n'adar motsa mi 'buhnu, ne ka xki manü yá maxte, ha nu ar Hesu hinxki mewi'u.

²³ Nu'mú bi zo ma'ra ya motsa xki 'ñe Tiberia, bi zoñ'u get'u habu ar tsi Hmu xki umba njamödi Jö, ne xki 'winga gatho ya jö'i.

²⁴ Nu mi hyanda ya jö'i himi 'buhnu ar Hesu ne yá maxte, bi boxa ha ya motsa, ne bi ma'u Nkapernaum ma ba honi.

Ar Hesu, ar thuhme unga ar te

²⁵ Nu mi dinga ar Hesu mi 'yo 'randi ar dehe, bi 'ñeñ'u:

—Utate, ham'u ga tsokwa.

²⁶ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahu, gi hongagihü ngetho da 'ra'ahu ga tsihü ar thuhme ne ga niñöhü, hinge gi honju ngetho ga hyanthü ya döta nt'udi.

²⁷ Yo gi umba ri muhü gi hoñhü ar ñhuni ngut'a da thege. Umba ri muhü gi hyoñhü ar ñhuni unga ar te hiñham'u da göts'i, da 'ra'ahu Nö'ö Togo ba e bi Njöö'i, ngetho go xi hñuxa Jö ár Dada da uñ'ö.

²⁸ Nu'mú bi 'ñeñ'u:

—Tema mahyoni ga pehe, ne njap'u ga pehe nõ'ö ne Jö ga othe.

²⁹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Gehnu ar 'befi ne Jö gi 'yothü, gi ñ'emühü nõ'ö togo xpa peñ'ö.

³⁰ Bi 'ñeñ'u 'mu:

—Tema nt'udi gi ot'e ga hanthe ne ga ñ'emüi'ihe. Tema döta 'befi gi pefi.

³¹ Numa palehü bi zi ar thuhme mi ta mahets'i núnu ha ya ot'at'ohö, ngu enga har t'ofö: Bi umba ar thuhme ndi 'ñe mhets'i nda zi'u.

³² Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahu, ar Moise himbi 'ra'ahu ar thuhme ndi 'ñe mhets'i. Ha numa Dada hö, 'ra'ahu ar thuhme majöni di 'ñe mhets'i.

³³ Ngetho ar thuhme unga Jö, gehnu nuna ba kö mhets'i, ne umba ár te ya meximhai.

³⁴ Nu'u bi 'ñembabi'u:

—Tsi Hmu, 'raje hyax'mü nunar thuhme'ö.

³⁵ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nuga go dar thuhme ungar te. Gatho nu'u togo da e da hyongagi, hiñham'u ma da ntunthu, ha nu'u togo da ñ'emüigi, hiñham'u ma da ntuthe.

³⁶ Ngu xta xi'ahu, mödi xka hyandgagihü, hingi ñ'emühü.

³⁷ Gatho nu'u togo xi 'raka Jö ma Dada, ma da e da hyongagi. Ha gatho nu'u togo da e da zükagi, hinga kots'i.

³⁸ Ngetho nuga xta kö mhets'i, hinxta ehe ga ot'a nõ'ö di nesega, xta e ga ot'a gatho nõ'ö ne togo xpa penkagi.

³⁹ Gehnu ne ma Dada togo xpa penkagi, gatho nu'u togo xi 'yentk'a ha ma 'ye hinga 'bedi, ne nuya ngöxapa, ma ga ko'spa yá te hiñham'u da göts'i.

⁴⁰ Nö'ö togo xpa penkagi, ne'ö gatho nu'u togo da hñuxa yá da ár T'ugi Jö, ne da ñ'emüigi, pe'sa ar te hiñham'u da göts'i, ne nuga ga ko'spa yá te ha ya ngöxapa.

⁴¹ Nu'mú nuya xodyo mi njont'ane n'a ngu n'a, ngetho xki 'ñeñ'ö: Nuga go dar thuhme xta kö mhets'i.

⁴² Ne mi eñ'u:

—Ha hinga gehnu ar Hesu ár t'u ar Huse, di pöthwü togo yá dada. Hanja em'u xpa kö mhets'i.

⁴³ Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi ñöxnathohü.

⁴⁴ Ngetho hinto tsá da e da hyongagi nu'mü hinda zopa ár mfeni Jö ma Dada togo xpa penkagi. Ne nuga ga ko'spa ár te ha ya ngöxapa, ne da me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

⁴⁵ Njawa xi 'yot'a yá m'ehni Jö har t'ofo: Jö ma da uta gatho ya jö'i. Jange gatho nu'u togo xi 'yoxa nö'ö mönga ma Dada, ne xi zo hár mfeni, da e da hyongagi.

⁴⁶ Hingi 'bu' n'a togo xi hyanda Jö ar Dada, hõnse nö'ö togo xpa pehni. Nö'ö hö, go xi hyanda ar Dada.

⁴⁷ Xa majöni di xi'ahu, nu togo ñ'emugi pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

⁴⁸ Nuga go dar thuhme ungar te.

⁴⁹ Nuya ri palehü mam'et'o bi zi ar thuhme mi tã mhets'i ha ya ot'at'ohö, ne bi du'u.

⁵⁰ Nunar thuhme di xi'ahu, hingi njap'u. Nunu di 'ñe mhets'i, ne gatho nu'u togo da zi, hinda ma da du.

⁵¹ Nuga go dar thuhme ungar te xpa e mhets'i. Nö'ö togo da zi nuna thuhmenü, ma da me'sa ar te hiñham'u da göts'i. Nunar thuhme di xi'ahu, gehnu ma ndo'yose ga da, ne njap'u ya meximhai da me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

⁵² Nuya xodyo mi ntsahñöki n'a ngu n'a mi eñ'u:

—Hanja da tsã da 'rakagihü ga tsafu ár ndo'yosenü.

⁵³ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahu, nu'mü hingi tsafu ár ndo'yo ne hingi tsifu ár ji Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, hinda nja ri tehü hiñham'u thege.

⁵⁴ Nö'ö togo tsaka ma ndo'yo ne tsika ma ji, pe'sa ar te hiñham'u da göts'i, ne ga ko'spa ár te hár ngöts'i ar ximhai.

⁵⁵ Ngetho ma ndo'yo gehnu ar ñhuni majöni, ne ma ji ar ts'ithe majöni. Gehyu unga ar te hiñham'u da göts'i.

⁵⁶ Nö'ö togo tsaka ma ndo'yo ne tsika ma ji, ma ga 'bu'be'ö.

⁵⁷ Njangu Jö ar Dada togo ba penkagi hö ar te, nuga di te ngetho di 'bu'bega'ö. Ha nu'u togo da zaka ma ndo'yo, da nte n'ehe ngetho di 'bu'bega'u.

⁵⁸ Go gehnu ar thuhme di xi'ahu ba kö mhets'i. Nö'ö togo da zi, ma da me'sa ar te hiñham'u da göts'i, hinge njangu ri palehü bi zi ar thuhme mi tã mhets'i, ne bi du'u.

⁵⁹ Nuya mhöyu bi mönga ar Hesu nú'mü mi uta ya jö'i ha yá nijö'u núnu Nkapernaum.

Ya mhö ungar te hiñham'u da göts'i

⁶⁰ Nzeye nu'u togo mi teni, mi 'yoxa njap'u mi eñ'u:

—Xi ñhembabi nö'ö teme mö. Togo tsa da 'yot'e.

⁶¹ Ar Hesu mi pötho tema mi njont'ane, ne bi 'ñembabi'u:

—Hage tsot'a ri müihü nö'ö di xi'ahu.

⁶² Tema gi beñhü nu'mü gi hyanthü Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, da mengi da böxa mhets'i habu mi 'bu'ö m'et'o.

⁶³ Ar hñö go unga ar te, ha nö'ö bi e har ndo'yo hinte fats'i. Nuya mhö xta xi'ahu nõnga ar hñö ne unga ar te.

⁶⁴ Hõnse, 'ra hingi ñ'emuihü.

Ngetho ar Hesu hár ndüi mi pötho togo himi ñ'emuihi, ne togo ma nda da.

⁶⁵ Ne bi 'ñenö:

—Jange da eñ'ahu, hinto tsã da e da hyongagi nu'mü hinda zo ma Dada.

⁶⁶ M'efa nzeye nu'u togo mi teni, bi hyep'u ne himi ñ'owi.

⁶⁷ Jange ar Hesu bi 'ñemba nu'u 'ret'amayoho yá mæxte xki hwahni:

—Hage gi ne gi möhü n'ehe.

⁶⁸ Ar Simu Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Tsi Hmu, togo man'a ga teñhe. Hõnse'i gi mönga ya mhö ungar te hiñham'u da göts'i.

⁶⁹ Ha nuje xta ñ'emuihe ne xta pöhe go gar Kristo ár T'u'i Jö togo hõse ar te.

⁷⁰ Ar Hesu bi dödi:

—Nuga da hwañ'ahu gi 'ret'amayohohü. Mödi njap'u, n'a di hñöx'ahu ar ts'ondöhi.

⁷¹ Nö'ö mi nõnga ar Huda Iskariote ár t'u ar Simu, ngetho go ma nda da'ö, ne mi n'a nu'u 'ret'amayoho yá mæxte.

7

Nuyá jödö ar Hesu himi ñ'emuihi már m'ehni jö

¹ M'efa ar Hesu mi 'yo har hai Ngalilea, himi ne nda m'uñhü Nhudea ngetho ya xodyo mi honi nda hyo.

² Mi 'bap'utho ár dango ya xodyo nö'ö ár thuhu, ar dango nguxiza.

³ Nuyá jödö bi 'ñemba ar Hesu:

—Poni di ma Nhudea, ne nu'u togo teñ'a'i da hyanda nuya döta nt'udi gi ot'e.

⁴ Ngetho nu'mü n'ar jö'i ne da ñ'udi, hingi ot'a ar 'bëfi ñ'õntho. Nu'ge gi ot'a nuya döta nt'udiyü, ñ'udi habu gatho da hyant'a'i.

⁵ Mi mönga njap'u ngetho mödi ma yá jödö, himi ñ'emuihü xki 'ñexa Jö.

6 Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hingi tsada ga manú, ha nu'ahú tsada ham'u gi ne gi móhu.

7 Nuya jö'i hingi tsá da útsa'ihú, ha nuga hö útsagi, ngetho di xipa yá ts'o'befi pe'u.

8 Di móhu ar dango. Nuga hingi tsada ga ma.

9 Hõnse bi xipabi njap'u, ne bi gohnu Ngalilea.

Ar Hesu bi ma ar dango nguxiza

10 Nu mi wadi bi ma yá jódó, ar Hesu bi ma har dango n'ehe, módi bi ma ngu ñ'õntho, himi ñ'udi.

11 Nuya ndõxodyo mi hongá har dango, ne mi eñ'u:

—Habú bi 'yo'õ 'mú.

12 Ne nzeye nuya mi 'buhnu mi nõnga ar Hesu, 'ra mi enõ: Nunú ar hogajö'i, ne ma'ra mi enõ: Hingar hogajö'i, ngetho ka ya jö'i.

13 Txi 'ramtx'u mi ñö'u, ngetho mi tsu nuya ndõxodyo.

14 Xki tho ngu made ar dango, mi yut'a ar Hesu har dõnganijö ne mi uta ya jö'i.

15 Nuya ndõxodyo xa mi 'yothu ne mi eñ'u:

—Hanja pe'sa nzeye ar mfõdinu, hiñhabu xi ma xpa t'uti.

16 Ar Hesu bi dõt wabi'u ne bi 'ñenõ:

—Nõ'õ te di udi hingo di mõnsega, go ár meti togo xpa penkagi.

17 Nu'u togo ne da 'yot'a nõ'õ ne Jö, da bö'u di utwa ár mhö Jö, hinga nõ'õ di bensega.

18 Nõ'õ togo bense nõ'õ mõ, hõnse ne da t'e'spa ár nsu. Ha nõ'õ togo ne da t'e'spa ár nsu togo xpa pehni, ge'õ mõnga majõni ne hingar kate.

19 Ar Moise bi 'ra'ahú ar t'ofó. Hinto xka 'yothu ngu mõnga har t'ofonu. Yo'õ gi ne gi hyogagihu 'mú.

20 Nuya jö'i xki mhunts'i bi dõdi ne bi 'ñeñ'u:

—Gi pe'sa ar ts'ondõhi. Togo ne da hyo'a'i.

21 Ar Hesu bi dõdi ne bi 'ñembabi'u:

—Hõnse n'ar 'befi da ot'e, ne xa gi 'yohú.

22 Ar Moise bi 'ra'ahú ar nsegi gi huxu ha ri ndo'yohú, módi hingo mar meti'õ, már meti ya pale. Ha nu'ahú gi huxu ar nsegi módi ar pa ntsaya.

23 Nú'mú gi hu'sfú ar nsegi ri bõtsihu, módi ar pa ntsaya, hingi nehú gi ts'okwabihu ár t'ofó ar Moise. Xi'mú hanja gi mbó ri kwehú ngetho da othebi gatho ár ndo'yo n'ar ñ'õho har pa ntsaya.

24 Beñhu xiñho hanja gi nthentehú, wa njap'u wa hin'õ. Yo ma gi nthentehú hõnse gi hanthú nõ'õ oxa mañõ.

Nuya jö'i mi enõ: Ha go gehnu ar Kristo

25 'Ra ya me Herusalen mi eñ'u:

—Ha hinga gehnu togo thoni da tho.

26 Hyanthu 'bahnú mateda ya jö'i uti, ne hinte nsipabi. Hage xi ñ'emui ma ndõhu go gehnu ar Kristo 'mú.

27 Ngetho di põhu habú xpa ehnu, ha nu xta e ar Kristo, hinto ma da bõdi habú di 'ñehe.

28 Nu'mú mi 'yo njap'u ar Hesu, mi 'bahnú mi uta ya jö'i har dõnganijö, bi ñö nts'edi ne bi 'ñenõ:

—Gi pökagihu ne gi põhu habú dar mengu. Ha hinxta esega, xpa penkagi nõ'õ togo majõni, ne nu'ahú hingi põhu togo'õ.

29 Nuga hö di pödi, ngetho ka xta ehnu, ne ba penkagi ga ehe.

30 Nuya ndõxodyo mi 'yoxa njap'u, xa mi ne nda guhmõ'u. Ne hinte bi japabi, ngetho hinxki zõta ár pa.

31 Ha nzeye ya jö'i mi 'buhnu bi ñ'emuibí, ne mi eñ'u:

—Xi nu xta e ar Kristo, hage ma da dõhõ da 'yot'a ya nt'udi ngu nuya xi 'yotnu 'mú.

Ya denga'bepeate bi mehna togo nda guhmõ ar Hesu

32 Nuya denga'bepeate mi bõdi mi nõnga ar Hesu ya jö'i, nuyú ne ya ndõmõjõ bi meñ'u ya nsunijõ ma nda guhmõ.

33 Jange ar Hesu bi 'ñenõ:

—Hõnse ma'ra ya tsi pa ga 'buhwihu, ne ga penga habú bi 'bu togo ba penkagi.

34 Ma gi hyongagihu ne hingi tingagihu. Nu habú gar maga, hinda tsá gi móhu.

35 Nu'mú, nuya ndõxodyo mi 'buhnu mi enga n'a ngu n'a'u:

—Habú di manú 'mú, enõ hinda tsá ga tiñhu. Hage ma da zú nu'u xi mfont'a ha yá hai nu'u hingya xodyo, ne da ut'u.

36 Tema di bõnga nõ'õ bi 'ñenõ: Ma gi hyongagihu ne hingi tingagihu, ne nu habú gar maga, hinda tsá gi móhu.

Ngu n'ar döthe ar dehe unga ar te

³⁷ Nö'ö ar pa mar nsu ár ngöts'i ar dango, ar Hesu bi m'ai ne bi ñö nts'edi bi 'ñenö:
—Nu'mu ja togo tsu ar duthe, da e da hyongagi da ntsithe.

³⁸ Nö'ö togo ñ'emugi, ma da bongga hár muì ngu ya döthe ar dehe unga ar te, ngu mönga har T'ofu.

³⁹ Ar Hesu mi nonga ár Hñö Jö, nö'ö ma nda hñönga nu'u togo nda ñ'emubi'ö. Ha nunár Hñö Jö hinxki etho, ngetho ar Hesu hinxki mengda hár nsunda mhets'i.

Ya jö'i bi ñhege

⁴⁰ Nu mi 'yoxa njap'u ya jö'i, 'ra mi eñ'u:

—Xa majöni gehnu ár m'ehni Jö.

⁴¹ Ma'ra mi enö:

—Gehnu ar Kristo.

Ha ma'ra mi eñ'u:

—Hage di 'ñe Ngalilea ar Kristo 'mu.

⁴² Hin'ö, ngetho har T'ofu enö, ar Kristo ma nda e ha yá 'beto ar Dabi mar mengu Belen.

⁴³ Mi n'añ'ö n'a ngu n'a yá mfeni mi nonga ar Hesu, jange ya jö'i bi ñhege.

⁴⁴ 'Ra mi ne nda gumhö, ne hinte bi japabi.

Nuya ñ'ohoyu mi eñ'u: Hinto man'a xi ñö njanu

⁴⁵ Nu'u togo xki m'ehni nda guhmö ar Hesu, bi mengi ma ba k'ö'sa ya ndömjö ne ya denga'bepate. Ne nuya ndöyü bi 'ñeñ'u:

—Yo'ö hinga tsihu.

⁴⁶ Nu'u xki 'behni bi dödi:

—Hinda tsihe, ngetho da ohe nö'ö bi mö, ngu hinto man'a xi mönga njap'u.

⁴⁷ Nu'mu nuya denga'bepate bi döti ne bi 'ñembabi'u:

—Hage xi ka'ahu n'ehe.

⁴⁸ Gi pöhu xiñho, hinjo'o n'ar ndömjö, wa n'ar denga'bepate xi ñ'emüi.

⁴⁹ Nu'u togo xi ñ'emüi, gehyu nu'u hingi pö ar t'ofu, ne xi theke da m'edi.

⁵⁰ Ar Nikodemo, nö'ö togo xki ma nxui ma ba k'önga ar Hesu, mar denga'bepate n'ehe, bi 'ñemba nu'u mi 'buhnu:

⁵¹ —Gi pöhu numa t'ofohu, hingi hoxa ár ts'oki n'ar jö'i nu'mu hinxi 'yots'e m'et'o, ne xi bödi teme xi 'yot'e.

⁵² Nuya ndömjö ne yá mi denga'bepatewi bi 'ñembabi:

—Hage gar me Ngalilea n'ehe. Hñet'a xiñho ar T'ofu, ne gi pödi hinxpa ehnu Ngalilea n'ar m'ehni Jö.

⁵³ Mi wa ar dango, n'a ngu n'a bi menga yá ngu.

8

Ar zinganthöti 'behñö

¹ Ha nu ar Hesu bi ma har t'ohö Njömöni.

² Nu ár hyax'ö n'itho, ba penga man'agi har dönganjö, ne bi wat'a ra nzeýe ya jö'i, bi hñuhnu bi uti.

³ N'a mba ep'u'ho ya bö't'ofu ne ya denga'bepate, mi tsimpa n'ar 'behñö xki ts'udi mi 'bengwi n'ar ñ'ohö himár döme. Bi m'a'ma madetho,

⁴ ne bi 'ñembabi'u:

—Utate, nunar 'behñönu xi ts'udi mi 'bengwi n'ar ñ'ohö himár döme.

⁵ Ar Moise 'bepkagihu hár t'ofu ga hohu nk'ahni nuya 'behñö njanu. Wa te gi mönge.

⁶ Nu'u bi mönga njap'u mi honi nda hya'hmö, mi ne nda dimbabi teme nda hyots'e. Ha nunar Hesu bi ñ'ani, bi ja ár 'ye mi ot'a har hai.

⁷ Ha nu'u himi tsaya mi ambabi. Nu'mu ar Hesu bi m'ai ne bi 'ñembabi'u:

—Nö'ö togo hinte ma ts'oki tu, dá du'mi da unga ar nk'ahni.

⁸ Ne bi mengi bi ñ'ani mi ot'a har hai man'agi.

⁹ Nu mi 'yo njap'u, ba e ha yá mfenise nuyá ts'oki xki 'yot'u, ne 'raman'a bi böni bi ma'u, m'et'o bi bongga nu'u ya dönzia, m'efa nu ma'ra mi bötsitho. Hönse bi gohnu ar 'behñö mi 'ba made, ne ar Hesu.

¹⁰ Mi mengi bi m'a ar Hesu, hinto bi hyandi, hönse ar 'behñö mi 'bahnu, ne bi 'ñembabi:

—Habuma nu'u togo mi hox'a'i. Hage hinto bi ne bi k'añ'a'i.

¹¹ Bi 'ñeñ'ö:

—Hinjo'o, tsi Tata.

Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nuga n'e, hinte di hox'a'i. Di ma, ne yo ma gi pengi gi 'yot'a ar ts'oki.

Ar Hesu gehnu ár ñot'i ya meximhai

¹² Ar Hesu bi mengi bi zo ya jö'i ne bi ñembabi'u:
—Nuga go dar ñot'iga di yot'wa ya meximhai. Nö'ö togo da dengagi, hinda ma da ñ'o har 'bexui, ngetho da yot'wabi ar ñot'i unga ar te.

¹³ Nu'mu nuya denga'bepeate bi ñembabi'ö:

—Gi mönse togo'i, jange hinga majöni nö'ö gi mö.

¹⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi ñembabi'u:

—Mödi di mönse togogi, majöni nuna di mö, ngetho nuga di pödi habu xta ehe ne habu gar ma. Nu'ahu hingi pöhu habu xta ehe wa habu gar ma.

¹⁵ Nu'ahu gi höxu majöni ngu ri mfenisehu, ha nuga hinto di hö'spa majöni.

¹⁶ Ha nu'mu togo di hö'spa majöni, nö'ö di mö majöni 'mu, ngetho hindi höxase, di höx'be ma Dada togo xpa penkagi.

¹⁷ Nu ha ri t'ofohu enö: Nu'mu yoho ya jö'i n'at'wu mö, majöni.

¹⁸ Nuga di damajöni togogi, ma Dada togo ba penkagi damajöni togogi n'ehe.

¹⁹ Bi 'yambabi'u:

—Habu bi 'bu ri Dada.

Ar Hesu bi dödi ne bi ñenö:

—Hingi pökagihu, ne hingi pöhu ma Dada. Nu'mu gi pökagihuhmö, gi pöhmöhu togo ma Dada n'ehe.

²⁰ Ar Hesu bi mönga njap'u nu'mu mi uta ya jö'i nünü habu mi 'bu ar m'esbojö har dönganjö. Ne hinto bi tsä bi gu, ngetho hinxki zota ar pa nda jwata ár 'befi.

Habu gar maga, nu'ahu hinda tsä gi möhu

²¹ Ar Hesu bi mengi bi ñembabi'u:

—Ma ga maga, ne nu'ahu gi hyongagihuhmö. Ha ma gi tuwi ri ts'okihu, ne hinda tsä gi möhu habu gar maga.

²² Nuya ndöxodyo mi ense'u:

—Hage ma da ñhose 'mu. Hanja enö: Habu gar maga, hinda tsä gi möhu.

²³ Nep'u ar Hesu bi ñembabi'u:

—Nu'ahu ja gar menguhüwa, ha nuga xta e mañö mhets'i. Nu'ahu ár meti'ihu ar ximhai, ha nuga hingo ár metigi.

²⁴ Jange da xi'ahu ma gi tuwi ri ts'okihu, ngetho nu'mu hingi ñ'emuihu go geke, ma gi tuhu gi tuxta ri ts'okihu.

²⁵ Nep'u nu'u bi ñembabi'ö:

—Xi'ge togo'i 'mu.

Ar Hesu bi dödi ne bi ñembabi'u:

—Get'ö ngu da xi'ahu har ndui.

²⁶ Nuga mödi di pe'sa ma'ra teme ga xi'ahu, ne ga hö'sa majöni ri m'uuihu, honse di xi'ahu nö'ö xi xikagi togo xpa penkagi. Gehnu di mönga har ximhai, ne majöni nö'ö möñ'ö.

²⁷ Ha nu'u togo mi ots'e, himbi bö'u mi nonga Jö ár Dada.

²⁸ Jange ar Hesu bi ñembabi'u:

—Nú'mu xki tsuthu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i gi hyohu, ma gi pöhu 'mu togo xa majöni go geke. Ne gi pöhu n'ehe hinte di ot'ase. Nö'ö ba utka ma Dada, gehnu di xi'ahu.

²⁹ Numa Dada togo ba penkagi hinxi hyegase, hyax'mu di 'bu'be, ngetho nuga di ot'a nö'ö numañho'ö.

³⁰ Nú'mu mi mönga njap'u ar Hesu, nzeze ya jö'i bi ñ'emui.

Nö'ö majöni xi xogagihu xki gogagihu ar ts'oki

³¹ Ar Hesu bi ñemba nu'u ya xodyo xki ñ'emui:

—Nu'mu gi ñet'a xiñho ri muuihu ma mhö, xa majöni ma ñ'owi'ihu 'mu.

³² Ne ma gi pöhu nö'ö majöni, ha nu'mu gi pöhu nö'ö majöni, gehnu da xok'ahu.

³³ Nu'u bi dödi ne bi ñembabi':

—Nuje yá 'betogihe ar Abra. Hiñham'u xi jokagihe ngu togo yá metigihe. Hanja gi enö da sogagihe.

³⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi ñenö:

—Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo ot'a ar ts'oki, nunu xi got'atho ar ts'oki.

³⁵ Nu'u togo m'egotho, hinda ma da go har ngu gatho ya pa. Ha nu ar t'u hö, da gohnu.

³⁶ Njap'utho n'ehe, nu'mu ár T'u Jö da guk'ahu har ts'oki, majöni xka poñhu, ne hinte ko'ahu.

³⁷ Di pödi yá 'betoi'ihu ar Abra. Mödi njap'u gi ne gi hyogagihu, ngetho gi tsamañ'uhu nö'ö di xi'ahu.

³⁸ Nuga di mönga nö'ö xi utkagi ma Dada, ha nu'ahu gi othu nö'ö xi mönga ri dadahu.

³⁹ Nu'u bi dödi ne bi ñembabi':

—Ma palehe ar Abra.

Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nu'mu yá 'beto'ihu ar Abra, gi tembahmöhü ár 'befi'ö 'mu.

⁴⁰ Ha nu'ahu mödi xta xi'ahu nö'ö majöni xi xika Jö, gi ne gi hyogagihu. Ar Abra himbi 'yot'a njap'u.

⁴¹ Nu'ahu gi othu ngu ot'a ri dadahu.

Nu'mu nu'u bi 'ñemba ar Hesu:

—Nuje hinge togatho di emfe ma dadahe. Hõse n'a ma Dada di 'ñehe, gehnu Jö.

⁴² Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nu'mu ri Dadahumö Jö, gi mökagihu, ngetho xta e habu bi 'bu'ö. Hinda ese, go ba penkagi.

⁴³ Hanja hingi tso ri mfenihu nö'ö di xi'ahu. Hingi tso, ngetho xi njot'a ri muihu.

⁴⁴ Ar ts'ondöhi go ri dadahu'ö, ne gi ne gi 'yothwu nö'ö ne'ö. Här nduitho mar hyote ne ar hyate, hiñham'u mönga nö'ö majöni. Nu'mu mönga ya nhemhö, go bense, ngetho ar nemhö, ne go bi du'ma ar nhemhö'ö.

⁴⁵ Nu'ahu hingi ñ'emugihu, ngetho di mönga nö'ö majöni.

⁴⁶ Hinjo'ö togo da tsä te gi hyoxkagihu n'ar ts'oki. Nu'mu di mönga nö'ö majöni, yo'ö hingi ñ'emugihu.

⁴⁷ Nu'u togo yá meti Jö, otwa ár mhö. Hingi ne gi 'yospabihu, ngetho hingo yá meti'ihu'ö.

Nu'mu hinxi m'uta ar Abra, nunar Hesu mi 'bu'ö

⁴⁸ Nep'u nuya xodyo bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hage hinge majöni nö'ö di xi'ahe, gar me Nsamaria ne xka nthexkwi n'ar ts'ondöhi.

⁴⁹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hindi nthex'bega n'ar ts'ondöhi. Nuga di numansu ma Dada, ha nu'ahu hingi numan-sugihu.

⁵⁰ Nuga hindi mönga njap'u di honi gi 'ñeskagihu ma nsu. Ngetho 'bu' n'a togo eskagi, ne go ma da hñöxmajöni'ö.

⁵¹ Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo ot'a nö'ö di mö, hiñham'u da du.

⁵² Nu'mu ya xodyo bi 'ñembabi:

—Nupya hö, di pöhe gi nthexkwi n'ar ts'ondöhi. Ngetho ar Abra bi du, nuyá m'ehni Jö bi du'u n'ehe. Hanja gi enö, nö'ö togo da 'yot'a nö'ö gi mö, hiñham'u da du.

⁵³ Hage ri nsu töpa ár nsu ar Abra 'mu. Ngetho bi du'ö ne yá m'ehni Jö bi du'u n'ehe. Tema nsu gi beni gi pe'ske 'mu.

⁵⁴ Ha nu ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nu'mu ga exase ma nsu, pontho hinter me'ö. Numa Dada go eska ma nsu, nö'ö togo gi emfu ri Jöhu.

⁵⁵ Ha nu'ahu hingi pöhu togo'ö. Nuga hö di pödi. Nu'mu ga enö hindi pödi, gar nemhöhmö ngu'ahu, ngetho di pödi ne di otwa ár mhö.

⁵⁶ Ri palehu ar Abra xa mi johya, mi to'ma nda zonga ar pa nga 'bukwa har ximhai, ne bi njohya bi hyandi.

⁵⁷ Nuya xodyo bi 'ñembabi'ö:

—Hinxa jwata madenthebe njeye. Hanja tsä xka hyanda ar Abra.

⁵⁸ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahu, ndi 'buka mam'et'o nú'mu hinxi m'uta ar Abra.

⁵⁹ Jange nu'u bi guxya do nda k'ahmö. Ha nunar Hesu bi ñ'öni, bi bönga har nijö bi thota madetho bi ma.

9

Ar Hesu bi xokwa yá da n'ar ñ'ohö xki m'ui himi handi

¹ Nu mi panu ar Hesu, bi hyandi mi 'buhnu n'ar ñ'ohö xki m'ui mi goda.

² Nuyá maxte bi 'yambabi'ö ne bi 'ñeñ'u:

—Utate, togo bi 'yot'a ar ts'oki ne bi m'ui goda, gesenu wa yá dada.

³ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hingo ár ts'okinü, ne hingo ár ts'oki yá dada n'ehe. Ngetho njanu nda nheki ár döta 'befi Jö här te'ö.

⁴ Nupya mpa, mahyoni ga pepa ár 'befi nö'ö togo ba penkagi. Ba ep'u ar xui nú'mu hinto tsä da mpefi.

⁵ Nupya di 'bukwa har ximhai, go dar ñot'iga di yot'wa ya meximhai.

⁶ Mi wadi bi mönga njap'u, bi ntsojni har hai, bi 'ñöt'a ar böhai. Ne bi go'spa ha yá da ar ñ'ohö mi goda.

⁷ Ne bi 'ñembabi:

- Di ma ba peka ri da har pothe Siloe (nunar thuhu'ö pöni da 'ñenö, xi m'ehni).
 Bi ma'ö ma ba peka ár da, ne mba pengi mi tsa nda hyandi.
⁸ Nu'mú nuyá n'angu ne nuya jö'i xki hyandi mi goda, mi eñ'u:
 —Hage hinga gehnu togo mi hudi mi peti.
⁹ 'Ra mi enö mi ge'ö, ma'ra mi enö ndi hñöts'i. Nö'ö mi ense:
 —Go geke.
¹⁰ Ne bi t'embabi:
 —Hanja xi xo ri da.
¹¹ Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:
 —Nu ar ñ'ohö ár thuhu ar Hesu, bi 'ñöt'a ar bohái, bi goska ma da, ne bi 'ñengagi: Di ma har pothe Siloe ba peka ri da. Nuga da ma da peke, ne bi tsa da handi.
¹² Nu'u bi 'yambabi:
 —Habü bi 'bu'ö.
 Bi dö'ö ne bi 'ñenö:
 —Hindi pödi.
Ya denga'bepate bi hñö'spa majöni ar ñ'ohö mi godahmö
¹³ Ya jö'i bi zi'spa ya denga'bepate nö'ö mar godahmö.
¹⁴ Ha nö'ö ar pa xki 'ñöt'a ar bohái ar Hesu, ne xki xokwa ár da ar ñ'ohö mi goda, mar pa ntsaya.
¹⁵ Nuya denga'bepate bi 'yambabi n'ehe hanja xki dixá ár da. Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:
 —Bi goska ar bohái ha ma da, da ma da peke, ne bi za da handi.
¹⁶ 'Ra ya denga'bepate mi eñ'u:
 —Nunar ñ'ohönu hinxpa pehna Jö, ngetho hingi japamasu ar pa ntsaya.
 Ha ma'ra mi enö:
 —Nu'mú n'ar 'yot'ats'okihmö, hage da tsa da 'yot'a nuya döta nt'udiyu.
 Ne njap'u bi ñhe'u.
¹⁷ Nep'u bi mengi bi t'embabi ar ñ'ohö mi godahmö:
 —Xi'ge, tema gi enge togo bi xok'a ri da.
 Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:
 —Gehnu n'ár m'ehni Jö.
¹⁸ Ha nuya ndöxodyo himi ñ'emüi mar goda ne xki xo yá da, jange bi zompabi ár dada ne ár nö'ö.
¹⁹ Ne bi ñ'añ'u:
 —Hage go gehnu ri t'uhü gi eñhu bi m'ui mi goda. Xi'mü, hanja hantya.
²⁰ Nuyá dada bi 'ñeñ'u:
 —Di pöhe xiñho, go gehnu ma t'uhe bi m'ui mi goda.
²¹ Nuje hindi pöhe hanja hantya, wa togo bi xokwabi ár da. Pe'sa yá jeye, 'yambabihu'ö, tsa da döse.
²² Bi mönga njap'u yá dada, ngetho mi tsu ya ndöxodyo, hinge nda hyegi nda yut'a ha yá nijö'u. Ngetho nuya ndö xki 'yot'a n'ar nkohi'u, mi enö, nö'ö togo nda 'ñemba ar Hesu mar Mesia, mi to'mi nda t'enga har nijö.
²³ Jange bi 'ñenga yá dada: Pe'sa yá jeye, 'yambasehu'ö.
²⁴ Nu'mú bi mengi bi ts'ohna nunar ñ'ohö mar godahmö ne bi t'embabi:
 —Umba njamödi Jö. Di pöhe xiñho, nunar ñ'ohö togo bi xok'a ri da, n'ar 'yot'ats'oki.
²⁵ Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:
 —Hindi pöka hage ar 'yot'ats'oki wa hin'ö. Hönse di pöka ndar goda, ha nupya di handi.
²⁶ Bi mengi bi t'ambabi man'agi:
 —Tema bi ja'a'i. Hanja bi xok'a ri da.
²⁷ Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:
 —Xta xi'ahü, mödi hinxka ne xka 'yoxu. Yo'ö gi ne gi 'yohü man'agi. Ha gi ne gi teñhu n'ehe.
²⁸ Nu'u bi zani ne bi 'ñembabi:
 —Nu'ge go gi tenge. Di tenje ar Moise.
²⁹ Di pöhe Jö bi zo ar Moise, ha nunar ñ'ohönu hindi pöhe habü xpa ehe.
³⁰ Nunar ñ'ohö mar godahmö bi dödi ne bi 'ñenö:
 —Tengu'ö, nu'ahü hingi pöhu habü xpa ehe, ha nuga bi xoga ma da.
³¹ Di pöhu xiñho, Jö hingi oxa ya 'yot'ats'oki. Ha nu'u togo tsupi ne ot'a ngu ne'ö, hö ots'e.
³² Hiñham'u xta ohü n'a togo xi xokwa yá da n'a xi m'u goda.
³³ Nu'mü hinxpa pehna Jö nunar ñ'ohönu, hinte xi tsahmö xi 'yot'a nö'ö xi 'yot'mü.
³⁴ Ha nu'u bi dödi ne bi 'ñembabi:
 —Nu'ge ga m'uhwi ar ts'oki. Tema da za gi utkagihe.

Ne bi 'yeñ'u har nijö.

Mi jotyá dá nu'u mi humamuí mi 'bui xiñho

³⁵ Ar Hesu bi 'yode xki t'enga har nijö nö'ö mar godahmô. Bi ma ba honi, ne nu mi dini bi 'ñembabi:

—Ha gi ñ'emuiibi ár T'u Jö.

³⁶ Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ndada, togo'ö ne ga ñ'emuiibi.

³⁷ Ne bi 'ñenga ar Hesu:

—Xka hyandi. Nö'ö togo gi ñöwipya go ge'ö.

³⁸ Nö'ö mar godahmô bi 'ñenö:

—Tsi Hmu, di ñ'emui'i.

Ne bi ndandihmô bi nsunda.

³⁹ Ar Hesu bi 'ñenö:

—Nuga xta ekwa har ximhai ga ot'a ar ts'ut'wi. Njap'u nu'u goda da xo yá da, ha nu'u xo yá da da ngoda.

⁴⁰ Nu'mu'ra ya denga'bepate mi 'buhnu, bi 'yo nö'ö bi möñ'ö ne bi 'ñembabi:

—Xi nuje, hage dar godahe n'ehe.

⁴¹ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nu'mu'gar godahuhmô, hinte ma ts'oki gi tuhü. Ngetho gi eñhü gi hanthü, jange gi tuda ri ts'okihü.

10

Ár 'bede ar ma'yo

¹ Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo hingi kut'a hár goxthi ár nguñ'o ya deti, ne pöxta har jödo, n'ar bë ne ar ðakate.

² Ha nö'ö togo kut'a har goxthi, gehnu ar ma'yo.

³ Ar sugoxthi xokwabi, ne ya deti pötwa ár mhö ar ma'yo. Ne nunu da zopa yá thuhu n'a ngu n'a, ne da guki.

⁴ Nu xta bonga nthi gatho yá meti, da m'et'o ar ma'yo, ne nuya deti teni, ngetho pötwa ár mhö.

⁵ Ne nuyá deti hingi tanga ya n'añ'o ma'yo, da nixt'i ngetho hingi pö ya n'añ'o mhö.

⁶ Nunar 'bedenu bi xipabi'u ar Hesu, mödi himbi bö'u teme mi ne nda xipabi.

Ar Hesu ar hoga ma'yo

⁷ Jange ar Hesu bi mengi bi xipabi'u:

—Xa majöni di xi'ahu, nuga go dar goxthigi habu kut'a ya deti.

⁸ Gatho nu'u togo xi zo m'et'o, nú'mu hinge ndi tsotka, ma ya bë ne ya ðakate, ne nuya deti himbi 'yote.

⁹ Nuga go dar goxthi. Nö'ö togo da yut'a har goxthi'ö da mpohö, di kut'i ne di pöni, ne xta böni da dinga te da zi.

¹⁰ N'ar bë honse bi ehe da mpë, da ñhote ne da hwati. Ha nuga xta ehe ga unga ar te, hinge n'ar tetho, n'ar hoga te hiñham'u da göts'i.

¹¹ Nuga go dar hoga ma'yo. Ar hoga ma'yo ent'a ár te da ñonga yá deti.

¹² Ha nö'ö togo m'egotho ne hingar ma'yo'ö, hingo yá meti ya deti, xta hyandi da e ar miñ'o, da nixt'i da zop'u ya deti. Ha nunar miñ'o da font'i habu gatho da ma.

¹³ Njap'u nö'ö togo m'egotho, da nixt'i da ma, ngetho ger 'bego hingi tupa ár muí te da ja ya deti.

¹⁴ Nuga go dar hoga ma'yo, ne di pödi togo ma deti, ne numa deti pökagi n'ehe.

¹⁵ Jangutho ar Dada pökagi, ne nuga di pöka'ö, ne di ent'a ma te ga ñonga ma deti.

¹⁶ Ne 'bu ma'ra ma deti nu'u hingya mengu nunar nguñ'onu. Nu'u n'ehe ma ga tsihi, ma da 'yo ma mhö. N'adar mhunts'i ma da nja, ne n'adar ma'yo.

¹⁷ Jö ar Dada xa mökagi ngetho di unga ma te, ne ga pengi ga honga man'agi.

¹⁸ Hinto da hñomga ma te, nuga go di unse. Di pe'sa ar ts'edi ga uni, ne di pe'sa ar ts'edi ga honga man'agi. Njap'u bi 'bepkagi ma Dada.

¹⁹ Nuya xodyo bi mengi bi ñöxhnatho ngetho bi 'yoxa nö'ö bi mönga ar Hesu.

²⁰ Nzeye mi eñ'u:

—Nthexkwi n'ar ts'ondöhi ne xi 'be ár mfeni. Yo'ö gi japamasuhü gi oxu.

²¹ Ha ma'ra mi enö:

—Nuya te mö, hinda tsá da mönga n'a togo di nthexkwi n'ar ts'ondöhi. Ha n'ar ts'ondöhi hinda tsá da xokwa yá dá ya goda.

Nuyá ndö ya xodyo bi utsa ar tsi Hmu Hesu

²² Núnú Herusalen mi tət'a n'ar dango mfeni, mi fenga ar pa xki mengi xki n'a'yo man'agi ar nijö, ne nuya pa'u mar ntse.

²³ Ha nu ar Hesu mi 'yonu hár m'et'e ar dönganjö, t'embabi ár m'et'e ar Salomon.

²⁴ Nuya ndöxodyo xa bi got'atho ne bi 'ñembabi:

—Ham'u ma gi hyegagihe gi jaje di yomihe. Nu'mu xa majöni go gar Kristo, xikagihe n'agitho.

²⁵ Ar Hesu bi dödi:

—Xta xi'ahu, ne hingi ne gi ñ'emuihu. Nuya 'befi di pefi di pota ma Dada, ka nhekip'u togogi, ngu xta xi'ahu.

²⁶ Ne ngu xta xi'ahu, nu'ahu hingi ñ'emuihu, ngetho hingo ma deti'ihu.

²⁷ Nuya ma deti öxa ma mhö. Di pöka'u, ha nu'u tengagi.

²⁸ Ne di umba ar te hiñham'u da göts'i, hiñham'u ma da m'edi, ne hinto tsä da zimga ha ma 'ye.

²⁹ Numa Dada togo bi 'rakagi, xa döta ár ts'edi, ne hinto tsä da zimba hár 'ye'ö.

³⁰ Nuga ne ma Dada di n'atho'be.

³¹ Mi 'yoxa njap'u ya ndöxodyo, bi mengi bi guxya do, mi ne nda hyoxya nk'ahni.

³² Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nzeye ya hoga 'befi xta ot'e bi pehna ma Dada. Tema 'befi'ö hingi hanthu xiñho, ngetho gi ne gi k'ankagihu.

³³ Nu'u bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hindi ne ga k'añ'ahé ngetho gi ot'a ya hoga 'befi. Di ne ga othe ngetho gi hökwa ár nsu Jö. Gar jö'i nguje, ne gi ñhuxkwi Jö.

³⁴ Ar Hesu bi dötwabi'u:

—Ha hingi enga njawa ha ri t'ofohu: Nuga da enö: Nu'ahu gar jöhu.

³⁵ Nu'mu bi hñu'spabi ya jö nu'u togo bi umba ár mhö, ha nunar T'ofö bi zoju Jö hinto tsä da 'ñenö hinga majöni,

³⁶ nuga togo xpa entk'agi ne xpa penkagi Jö ar Dada, hanja gi engagihu di hökwa ár nsu, honse da mönga ár T'ugi Jö.

³⁷ Nu'mu hindi ot'wa ár 'befi ma Dada, yo gi ñ'emuihu.

³⁸ Ha nu'mu di ot'wabi, mödi hingi ñ'emuihu, ñ'emuihu nuya 'befi di ot'e, ne njap'u gi 'ñet'a ri muihu gi pöhu di 'bu'be Jö ar Dada.

³⁹ Man'agi ya ndöxodyo mi nehmö nda gu, ha bi k'ot'i bi ma.

⁴⁰ Nep'u ar Hesu bi mengi bi ma 'randi ar döthe Hordan, habu m'et'o mi xixthehmö ar Xuwa, ne ka ba kohnu'ö.

⁴¹ Ne nzeyé ya jö'i mi pa mi tsüdi, ne mi eñ'u:

—Majöni nunar Xuwa hinte ma nt'udi bi 'yot'e. Mödi njap'u, gatho nö'ö bi xikagihu mi nonga ar Hesu, xi tho njap'u.

⁴² Ne nzeyé ya jö'i bi ñ'emuinu.

11

Ar ndöte ar Lasaro

¹ Mi hñenga n'ar ñ'ohö már thuhu Lasaro me Betania, ar t'ulo hnini habu mar mengu ar Maria, ne ár juhwe ár thuhu ar Marta.

² Ar Lasaro nö'ö mi hñeni, már indö ar Maria, togo xki go'spa ar hogañuni hár wa ar Hesu, ne mi ju yá xtö mi thukwabi.

³ Nuya 'behñö mi njuhwe bi mempa ar mhö nda nsipa ar Hesu njawa:

—Tsi Hmu, nö'ö togo xa gi mödi hñeni.

⁴ Mi nsipa ar Hesu njap'u ne bi 'ñeñ'ö:

—Nunar hñeninü hingar ndöte. Njap'u ma da nheki ár nsunda Jö, ne njap'u da nsundabi ár T'u Jö n'ehe.

⁵ Ha nu ar Hesu xa mi mö ar Marta, ár juhwe ne ár jödö Lasaro, nuya hñuyü mi nku.

⁶ Ne nú'mu mi 'yo mi hñenga ar Lasaro, bi gohnu ma yopa habu mi 'bui.

⁷ Mi tho nuya yopa, ar Hesu bi 'ñemba yá maxte:

—Möhö Nhudea man'agi.

⁸ Nuyá maxte bi 'ñembabi:

—Utate, hingar yapa nuya ndöxodyo mi ne nda hyo'a nk'ahnitho. Yo'ö gi ne gi penga injanu man'agi.

⁹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hage hingi pöhu, nunar pa pe'sa 'ret'amayoho xenimpa. Nu'u togo 'yo 'bu mpa, hingi nthewi ya mfets'e, ngetho yot'wa ar ñot'i yot'a ar ximhai.

¹⁰ Ha nö'ö togo 'yo 'bu xui, da nthewi ya mfets'e, ngetho hiñ'othobi ar ñot'i.

11 Mi wadi bi xipabi njap'u, bi 'ñembabi n'ehe:

—Ma tsi ñ'ohu Lasaro ôhó. Ma ga a.

12 Nuyá maḡte bi 'ñem'u:

—Tsi Hmu, nu'mu ôtho, da dix'mu.

13 Nunar Hesu mi ngmba ár ndóte ar Lasaro, ha nu'u mi hu yá muḡi ar t'ôhótho.

14 Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi xiñho:

—Ar Lasaro xi du.

15 Di johya hinda 'buhnu nú'mu mi hñeni. Gehnu ri ñhohu, ngetho njanu da te ri ñ'emuihu. Mòhó ma ga k'ò'su.

16 Nu'mú bi 'ñenga ar Toma nõ'ó mi t'embabi ar Didimo ngetho xki m'uḡhwi man'ár ku, bi 'ñemba nuyá mimaxtewi:

—Mòhó n'ehe, ga tuwihu mahyegi'ó.

Ar Hesu juxa nu'u xi du ne unga ar te

17 Mi zonga ar Hesu habu mi 'bu ar Lasaro, bi nsipabi mi pe'sa goho mpa xki t'agi.

18 Ar hnini Betania 'bu get'u ar hnini Herusalen, ngu n'atenthebe ya wëni ár yap'u.

19 Ne nzeyé ya xodyo xki ma ba k'ò'sa ar Marta ne ar Maria, nda hñu'mba yá muḡi ngetho xki du yá indó.

20 Nu mi 'yo ar Marta ndi 'ñe ar Hesu hár ngu, bi ma ba thódi. Ha nunar Maria bi gota har ngu.

21 Ne ar Marta bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mu xka 'buhmówa, ma indó hinxi duhmó.

22 Mòdi di pópya n'ehe, gatho nõ'ó te gi 'yapa Jô da 'ra'i.

23 Ha ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ri indó ma da mengi da nte man'agi.

24 Nep'u ar Marta bi 'ñembabi:

—Di pódi, har ngópa ma da mengi da ntenu, xta mengi da nte gatho nu'u xi du.

25 Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nuga di juxa nu'u xi du, ne di unga ar te. Nu'u togo ñ'emuiḡi, môdi xi du, da mengi da nte.

26 Nu'u togo 'buḡi ne ñ'emuiḡi, hiñham'u da du. Ha gi ñ'emui nõ'ó di xi'a'i.

27 Ar Marta bi 'ñembabi:

—Hó tsi Hmu'i, di ñ'emuiḡi go gar Kristo ár T'u Jô, ndi to'mhe nda ekwa har ximhai.

Ar Hesu bi nzonga hár t'agi ar Lasaro

28 Ngu mi wadi bi mõnga njap'u ar Marta, dama ba xipa ar Maria ár juhwe, txi 'ramtx'u bi 'ñembabi:

—Xi zokwa ar Utate ne top'a'i.

29 Nu mi 'yo'ó, dama bi m'ai ma ba k'òts'i.

30 Ar Hesu hinxki yut'atho har hnini, ka xki gohnuḡtho habu ma ba thó ar Marta.

31 Ha nuya xodyo mi 'buhnu hár ngu ar Maria mi hu'mba ár muḡi, mi hyant'u dama bi nangi bi bonga har ngu, bi deñ'u, ne mi enga n'a ngu n'a:

—Di ma da nzonga hár t'agi ár indó.

32 Ar Maria nu mi zonga habu mi 'bu ar Hesu, mi hyandi bi ndandihmó hár wa, ne bi 'ñenó:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mu xka 'bukwa, hinxi duhmó ma indó.

33 Nu mi hyanda ar Hesu xa mi zonga ar Maria, ne nuya xodyo mi ñ'owi xa mi zoñ'u n'ehe, xa bi ko ár muḡi ne xa bi zamañ'u.

34 Ne bi 'ñeñ'ó:

—Habu ga 'yahu.

Nu'u bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'ihe, ba e gi hyandi.

35 Ne ar Hesu bi nzoni.

36 Nuya xodyo bi 'ñenga n'a ngu n'a:

—Hyanthu tengu mi môdi.

37 'Ra bi 'ñeñ'u:

—Gehnu togo bi xokwa ár da ar goda. Hage hinge mi tsá te nda mefi ne hinxi duhmó ar Lasaro.

Ar Lasaro bi mengi bi nte

38 Ar Hesu xa bi zamañ'u man'agi, bi ma ba k'ò'spa ár t'agi, mi 'bu ha n'ar oki, ne mi kota n'ar dóta do.

39 Bi 'ñenga ar Hesu:

—Hñöjü ar do.

Ha nu ar Marta ár nju nö'ö xki du, bi 'ñenö:

—Ma tsi Hmu'i, xi xöt'i, ngetho pe'sa goho mpa xi du.

⁴⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ha hinxta xi'i, nu'mü gi ñ'emüi ma gi hyandwa ár nsunda Jö.

⁴¹ Nep'u nuya jö'i bi hñöka nö'ö ar do mi kot'a ár goxthi habu xki t'a ar Lasaro, ne ar Hesu bi no'sa mhets'i ne bi 'ñenö:

—Ma tsi Dada'i, di jamödi xka 'yoxa nö'ö xta a'a'i.

⁴² Di pödi hyax'mü gi oxkagi. Nú'mü da mönga njap'u, di hongá nuya nze ya jö'i xi mhunts'i, da ñ'emüi go xka penkagi.

⁴³ Mi wadi bi mönga njap'u, bi mafi nts'edi ne bi 'ñenö:

—Lasaro, ponga nthi.

⁴⁴ Ne nö'ö xki duhmö, ba poni mi sot'a ya xuni dutu yá 'ye ne yá wa, ne mi 'baxa n'ar nthu'mxi ár ñö. Ar Hesu bi 'ñemba ya jö'i:

—Xothwü ya dutu, hyehü da ma.

*Ya ndöxodyo bi nkohi hanja nda hyo ar Hesu
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lk. 22:1-2)*

⁴⁵ Nzeye ya xodyo nu'u ma ba hu'mba ár müi ar Maria, mi hyant'u nö'ö bi 'yot'a ar Hesu, bi ñ'emüi.

⁴⁶ Ha ma'ra bi ma ba xipa ya denga'bepate nö'ö xki 'yot'a ar Hesu.

⁴⁷ Nu'mü nuya ndömöjö ne ya denga'bepate bi 'yot'a n'ar mhunts'andö, ne bi 'ñeñ'u:

—Te ga pehüpya. Ngetho nunar ñ'ohönu ot'a nze ye ya nt'udi.

⁴⁸ Nu'mü ga hehütho njap'u, gatho ya jö'i ma da ñ'emüi. M'efa da e ya me Nroma da hwata ma nijöhu ne ma hninihu.

⁴⁹ Nu ar Kaifas n'a nuya möjö mar döngamöjö nor jeye'ö, bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu hinte gi pöhu.

⁵⁰ Hinxka beñhu, xiñho n'ar ñ'ohö da unga ár te da pöta gatho ar hnini, ne njap'u gatho ma haihu hinda m'edi.

⁵¹ Himbi bense nö'ö bi möñ'ö. Ngetho mar döngamöjö nunar jeye'ö, jange Jö bi umba nö'ö bi mö. Mi enö, nunar Hesu ma nda unga ár te nda pöta ya mengu nunar hai'ö.

⁵² Ne hinge honse nor hainu, gatho yá bötsi Jö habu gatho xi nxani, da munts'a n'atho.

⁵³ Jange nor pa'ö nuya ndöyü bi nkohi nda hyo.

⁵⁴ Nu'mü ar Hesu bi hyegi mi 'yo ha yá nthandi ya ndöxodyo. Bi ma get'u ha ya ot'at'ohö ha n'ar hnini ár thuhu Efrain, ne ka bi gohwinu yá maxte.

⁵⁵ Mi 'bap'utho ar baxjwa, n'ar dango ya xodyo. Nzeye ya jö'i ha yá hai'u bi m'et'o bi ma'u har hnini Herusalen, ma ba nt'axki.

⁵⁶ Nú'mü mi 'buhnu har dönganjö mi hongá ar Hesu, ne mi enga n'a ngu n'a:

—Te gi beñhu. Hage hinda e ar dangopya 'mü.

⁵⁷ Ha nuya ndömöjö ne ya denga'bepate xki xipabi ya jö'i, nö'ö togo nda bödi habu ndi 'bui, nda dá ne nda nju nda njot'i.

12

*Ar Hesu bi njo'spabi n'ar hogañuni núnu Betania
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)*

¹ Nú'mü mi 'be 'rato mpa nda zo ar baxjwa, ar Hesu ba e har hnini Betania, habu mi 'bu ar Lasaro nö'ö xki duhmö ne bi mengi bi ko'spa ár te man'agi.

² Ne ka bi t'ot'wabinu n'ar t'oxi. Ar Marta go mi pöxa ar mexa, ne ar Lasaro mi huhwinu har mexa n'ehe.

³ Ar Maria n'a mbi hñö n'ar xito, mi ñ'enga ngu made nt'eni n'ar hogañuni xa mar mhödi, ne bi go'spa ár wa ar Hesu. Ne bi gu yá xtö mi thukwabi, ne xoge ar ngu bi ñuxa nor hogañuni'ö.

⁴ Ne bi 'ñenga ar Huda Iskariote ár t'u ar Simu, n'a nuyá maxte togo ma nda dá m'efa:

⁵ —Yo'ö himbi 'ba nunar hogañuninu, xi t'a n'a nje ye ár nthöhö n'ar jö'i, ne xi themba ya tsi hyoya.

⁶ Ar Huda bi mönga njap'u, hinge mi tupa ár müi ya hyoya. Bi mö ngetho már bë, ha go mi hö'ö ar 'rozöbojö, ne mi ju nö'ö mi ne'ö.

⁷ Ha nunar Hesu bi 'ñembabi:

—Hyehnu. Xi goxka ar hogañuni xki kwati to'ma ár pa ma nt'agi.

⁸ Ngetho nuya hyoya hyax'mü ma gi 'buhwihu, ha nuga hinge hyax'mü ma ga 'buhwihu.

Ar nkohi nda tho ar Lasaro

⁹ Nzeye ya xodyo bi bödi ar Hesu mi 'buhnu Betania, ba e'u ma ba k'öni. Ne hinge honse'ö, mi ne nda nu'u n'ehe ar Lasaro togo xki mengi xki nte man'agi.

¹⁰ Nu'mú nuya ndömöjö bi nko'u nda hyo ar Lasaro n'ehe.

¹¹ Ngetho nö'ö xki t'ot'wabinu, bi japa nzeye ya xodyo xki 'wege ne xki ñ'emüi ar Hesu.

Ar Hesu bi yut'a Herusalen ngu n'ar ndö mi tho'mi

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lk. 19:28-40)

¹² Ar hyax'ö nzeye ya jö'i xki 'ñe ar dango. Mi 'yo'u ndi 'ñe ar Hesu Herusalen,

¹³ bi doka ya denthí, ne bi ma ba thödi xa mi mafi mi eñ'u:

—Xa nsunda Jö. Njöpa ár m'ehni Jö, gehnu ár ndö ya me Israel.

¹⁴ Ar Hesu bi dinga n'ar tsi n'oge ne bi ntöge, njap'u nda tho ngu mönga har T'ofö habu enö:

¹⁵ Yo gi ntsuhu, menguhu Sion;

hyanthu ba ehnu ri Ndöhu,

nto n'ar tsi n'oge.

¹⁶ Nuyá maxte himbi zo yá mfeni n'agitho yo'ö xki thogi njap'u. Nú'mü mi menga hár nsunda ar Hesu, ka bi beñ'u xki t'ot'a gatho nuna tema xki njapi.

¹⁷ Ne mi damajöni nuya mi 'buhwi hár t'agi ar Lasaro, nú'mü mi mat'i ne bi ko'spa ár te xki du.

¹⁸ Jange nuya jö'i ba e bi dödi, ngetho xki 'yo'u xki 'yot'a ar Hesu nunar nt'udinü.

¹⁹ Ha nuya denga'bepate bi 'ñense n'a ngu n'a:

—Hinte xi za te xka pehu. Hyanthuhmö gatho ya jö'i di ma teni.

'Ra ya me Gresia mi hongar Hesu

²⁰ 'Ra ya me Gresia mi 'buhnu, xki ma nda ndönga Jö har dango n'ehe.

²¹ Ne nuyü bi wat'a habu mi 'ba ar Lipe ar me Betsaida har hai Ngalilea, ne bi 'yapa ar möte bi 'ñeñ'u:

—Tata, di ne ga hanthe ar Hesu.

²² Ar Lipe bi ma ba xipa ar Andre, ne bi ma ba xipabi'u ar Hesu.

²³ Ar Hesu bi dötwabi'u ne bi 'ñenö:

—Xi zo ar pa da hñönga ár nsunda mhets'i Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

²⁴ Xa majöni di xi'ahu, nu'mü n'ar ndat'ei hinda zo har hwöhi ne da du, da gose. Ha nu'mü da du, da unga nzeye ar sofo.

²⁵ Nö'ö togo xa mö ár te, da 'bedi. Ha nö'ö togo da utsa ár tewa har ximhai, ma da me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

²⁶ Nö'ö togo ne da mepkagi, dá dengagi, ne habu ga 'buka ka da m'uhnu n'ehe. Nu'u togo da mepkagi, ma Dada da 'ñe'spa ár nsu.

Ar Hesu bi mö ma nda tho

²⁷ Nupya xa di tu ma müi. Te ga apa Jö ma Dada. Hage ga embabi: Nöngagi hinga tho nunar thogi ba ep'u. Hinda tsa, ngetho xta e ga tho'ö.

²⁸ Ma Dada'i, japa da nsunda ri thuhu.

Bi nheki 'mü n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i mi enö:

—Xa xta japi xi nsunda, ne ga japi da nsunda man'agi.

²⁹ Mi 'buhnu nzeye ya jö'i nu'u bi 'yoxa nunar mhönu. 'Ra mi enö xki t'o n'ar ñuni, ma'ra mi enö n'ar enxe xki zo ar Hesu.

³⁰ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hinge ma ñhoga nunar mhö xpa ehnu mhets'i, xpa hoñ'a ri ñihohu.

³¹ Xi zo ar pa ya meximhai ma da thö'spa majöni, ne ar ts'ondöhi ár ndö nunar ximhainu, ma da thömba ár ts'edi.

³² Nuga, nú'mü xta njuxka har hai ne da ts'utkagi, ma ga tsigase gatho da hyongagi.

³³ Bi mönga njap'u, ne nda födi hanja nda du.

³⁴ Ya jö'i bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nuje xta pöhe enga har t'ofö, nunar Kristo hinda ma da göxa ár m'ui. Yo'ö gi enö ma da njuxa Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Togo Nuna ba e bi Njö'i 'mü.

³⁵ Ar Hesu bi 'ñembabi 'mü:

—Honse ma'ra ya tsi pa ma gi 'buhwihu ar ñot'i. 'Yohu núpya gi pe'su ar ñot'i, yo ma da zu'ahu ar 'bexui. Ngetho nu'u 'yo har 'bexui hingi handi habu di ma.

³⁶ Jange núpya gi 'buhwihu ar ñot'i, ñ'emüibihu ne gi mbötsihu ar ñot'i.

Njap'u bi mönga ar Hesu. M'efa bi ma ba ñ'öni habu hinge nda hyant'u.

Ya xodyo himbi ñ'emüibi ar Hesu

³⁷ Mödi ar Hesu xki 'yot'a nzeye ya nt'udi ha yá hmi ya xodyo, nu'u himi ñ'emüi.

³⁸ Bi njanu ne nda tho ngu xki mönga ar m'ehni Isaia nú'mü bi 'ñenö:

Tsi Hmu'i, hinto xi jamfi nõ'õ di mõñhũ.

Hinto xi ñ'emũi nuya dõta nt'udi xka 'yot'e.

³⁹ Himi tsã nda ñ'emũi'u, ngetho bi 'ñenga ar Isaia n'ehe:

⁴⁰ Jõ bi gotwa yá da, ne bi japi bi me yá mfeni,

Njap'u hinda xo yá da da hyandi,

ne hinda kwata ha yá mũ,

ha nuga da tsã ga umba ar nzaki.

⁴¹ Ar Isaia bi mõnga njap'u nú'mũ mi hyandwa ár nsunda, ne bi ðamajõni togonũ.

⁴² Mõdi njap'u, nzeyey ya xodyo bi ñ'emũibi ar Hesu, mõdi himi ðamajõni, ngetho mi tsu ya ðenga'bepate nda 'yenga ha yá nijõ.

⁴³ Ngetho mi honi nda 'ñe'spa yá nsu ya jõ'i, hinge Jõ.

Ya jõ'i ma da duxa yá ts'oki ngetho himbi ñ'emũi nõ'õ bi mõnga ar Hesu

⁴⁴ Ar Hesu bi nõ nts'edi bi 'ñenõ:

—Nõ'õ togo ñ'emũigi, hinge hõnse ñ'emũigi, ñ'emũi togo xpa penkagi n'ehe.

⁴⁵ Ne nõ'õ togo handgagi ma m'ui, handwa ár m'ui nõ'õ togo ba penkagi.

⁴⁶ Nuga go dar ñot'i, xta ekwa har ximhã. Gatho nu'u togo da ñ'emũigi, hinda m'u har 'bexui.

⁴⁷ Nõ'õ togo xi 'yoxa nõ'õ xta mõ ne hinda 'yot'e, hingo ma ga ent'wa ár mfeĩ. Ngetho hinxta eka ga ent'wa ár mfeĩ ya meximhã, xta e ga poka'u.

⁴⁸ Nõ'õ togo utsagi ne hingi ne da ñ'emũi nõ'õ di mõ, 'ñe togo da 'yent'wa ár mfeĩ, gehnu ar mhõ xta xi'ahũ, go da 'yent'wa ár mfei'õ har ngõxapa.

⁴⁹ Ngetho hinxta bense nõ'õ xta mõ. Ma Dada togo ba penkagi, bi xikagi teme ga mõ ne ga xipa ya jõ'i.

⁵⁰ Ne di põi, nõ'õ te xi 'bepkagi, gehnu da xi'ahũ, ne da 'ra'ahũ ar te hiñham'u da göts'i. Jange nõ'õ di mõ di tenda ngu xi xikagi ma Dada.

13

Ar Hesu bi xukwa yá wa yá maxte

¹ Mi 'bap'utho ar ðango mbaxjwa. Ar Hesu mi põi xki zo ar pa nda zokwa ar ximhã, ne nda menga habũ bi 'bu ár Dada. Nõ'õ bi mõdi nu'u mi 'bukwa har ximhã mi teni, xa bi mõ'u gatho ya pa bi m'ukwa.

² Ha nú'mũ mi nt'ox'u, ar ts'ondõhi xki wadi xki 'yent'wa hár mũ ar Huda Iskariote, ár t'u ar Simu, nda da ar Hesu.

³ Mi põ ar Hesu ár Dada xki 'yent'wa gatho hár 'ye, ne xki 'ñe habũ mi 'bu'õ, ne ma nda mengũ man'agi,

⁴ jange mi nt'oxi, n'a mbi nangtho, bi mo ár pat'i, bi gu n'ar dutu bi bõt'i.

⁵ Nep'u bi xit'a ar dehe ha n'ar dõngmohi, ne bi ndũi bi xukwa yá wa yá maxte. Ne mi ju ar dutu mi bõt'i, mi thukwabi.

⁶ Ha nú'mũ ma nda xukwabi yá wa ar Pedro, bi 'ñeñ'õ:

—Ma tsi Hmu'i, hage ma gi xuga ma wa.

⁷ Ar Hesu bi dõdi ne bi 'ñenõ:

—Nõ'õ tema di pepya hingi tso ri mfeni, ne m'efa ma gi põi.

⁸ Ar Pedro bi 'ñembabi:

—Hinga ñhegi gi xuga ma wa.

Ar Hesu bi dõti:

—Nu'mũ hinga xuk'a'i, hinte ma njawi.

⁹ Ne bi 'ñenga ar Simu Pedro:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mũ, hinge hõnse gi xuga ma wa, xuga ma 'ye ne ma ñõ.

¹⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nõ'õ togo xi wadi xi nxaha, xi nt'axki, hõnse mahyoni da xuka yá wa. Ne nu'ahũ xi nt'axk'a'ihũ, mõdi hingi gathohũ.

¹¹ Ngetho mi põ'õ togo ma nda da, jange bi 'ñenõ: Hinga gatho xi nt'axk'a'ihũ.

¹² Nú'mũ mi wadi bi xukwa yá wa yá maxte, bi gu bi mat'a ár pat'i, ne bi mengi bi hũu har mexa, bi 'ñembabi'u:

—Ha gi põhũ tema di bõnga nõ'õ xta ja'ahũ.

¹³ Nu'ahũ gi engagihũ dar Utate ne dar Hmu. Majõni nõ'õ gi xiju, ngetho hõ njap'u.

¹⁴ Ngu xka mõñhũ, nuga dar Hmu ne dar Utate xta xuk'ahũ ri wahũ. Nu'ahũ n'ehe mahyoni gi xukwabihũ yá wa n'a ngu n'a ri ñ'ohũ.

¹⁵ Nuga xta ut'ahũ gi tenthũ ngu xta otka, njap'u gi 'yothũ n'ehe.

¹⁶ Xa majõni di xi'ahũ, n'ar 'bego hingi tõpa ár nsu ár Hmu, ngu n'ar m'ehni hingi tõpa ár nsu togo xi meñni.

¹⁷ Nu'ahụ gi pöhü n'ö'ö di xi'ahụ, ne nu'mụ gi 'yothü, xa xi njöp'ahụ.

¹⁸ Hinga gatho'ihü di noñ'ahü, di pöka togo xta hwañ'ahü. Hõse mahyoni da thogi ngu mönga har T'ofõ habü enõ: N'ö'ö togo di ñhe'be ar thuhme, bi guxa ár 'ye bi doxkagi.

¹⁹ Di xi'ahüpya hingi thotho, ne nú'mụ xta thogi, gi ñ'emüihü go geke.

²⁰ Xa majõni di xi'ahü, n'ö'ö togo numansu ma m'ehni, numansugi. Ha n'ö'ö togo numansugi, numansu togo ba penkagi.

Ar Hesu bi mö nda dq ar Huda

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lk. 22:21-23)

²¹ Mi wadi bi mönga njap'u ar Hesu, xa bi du ár mụi, ne bi 'yot'wa ar 'ñu yá mąxte tema ndi bõnga nuya mhõ, ne bi 'ñenõ:

—Xa majõni di xi'ahü, n'a gi 'buhüwa ma gi dagagihü.

²² Nuyá mąxte mi nk'õt'a n'a ngu n'a, himi p'ö'u togo mi nõni.

²³ N'ár mąxte togo ar Hesu xa mi mödi, mi huhwi get'u.

²⁴ Jange ar Pedro bi ja ár 'ye nda 'yambabi togo mi nõni.

²⁵ Nu'mụ, nunar mąxtenü bi njwaxa hár tiñõ ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, togo'ö.

²⁶ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenõ:

—N'ö'ö togo ma ga umba ar thuhme xi mobo, go ge'ö.

Bi mo ar thuhme ne bi umba ar Huda Iskariote ár t'u ar Simu.

²⁷ Mi wa ar Huda bi zi nunar xenithuhmenü, ar ts'ondõhi bi yut'a hár mfeni. Nu'mụ ar Hesu bi 'ñembabi:

—N'ö'ö ma gi pefi, 'yot'a ngut'a.

²⁸ Nu'u mi huhnü har mexa, hinto bi bödi yo'ö mi xipabi njap'u.

²⁹ 'Ra mi beni mi emba ar Hesu: Di ma ba tanga tema di hoñhü har dango. Wa mi embabi nda ma nda umba n'a tui ar bojõ ya hyoya, ngetho ar Huda go mi kwata ar bojõ.

³⁰ Nú'mụ mi wadi bi zi ar xenithuhme, dama bi bõni bi ma. Mar m'exui 'mü.

Ar 'ra'yo 'bepate

³¹ Nu mi boñ'ö, ar Hesu bi 'ñenõ:

—Nupya ma da nheki ár nsunda Togo ba e bi Njõ'i, ne ma da ñ'u ár nsunda Jõ xta tho ya thogi.

³² Nú'mụ xta ñ'u ár nsunda Jõ, Jõ ma da ñ'u ár nsunda'ö n'ehe, ne ngut'a ma da njap'u.

³³ Ma tsi bõtsi'ihü, hinga ma ga 'buhwihü nzeye ya pa. Ma gi hyongagihü, ne ngu xta xipabi ya xodyo, di xi'ahü n'ehe: Habü gar maga, hinda tsą gi möhü.

³⁴ Di 'bep'ahü n'ar 'ra'yo 'bepate, gi mhõhü n'a ngu n'a. Ngu xta mö'ahü, njap'u gi mhõhü n'ehe.

³⁵ Nu'mụ xa majõni gi mhõhü n'a ngu n'a, njap'u gatho ya jõ'i ma da bödi ma mąxte'ihü.

Ar Hesu bi mö ma nda konga ar Pedro

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lk. 22:31-34)

³⁶ Ar Simu Pedro bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu, habü gi ma.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Habü gar maga, hinda tsą gi tengagipya, mödi m'efa hõ, gi tengagi.

³⁷ Ar Pedro bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, yo'ö hingi tsą ga teñ'apya. Di 'bui ga unga ma te ga teñ'a'i.

³⁸ Ar Hesu bi döti:

—Hage gi 'bui gi unga ri te. Xa majõni di xi'a'i, m'et'o ma gi kongagi hñu'gi, ne ka da ma ar boxi.

14

Ar Hesu ger 'ñu'ö di ma n'a habü bi 'bü ar Dada

¹ Yo gi tu ri müihü. Gi ñ'emüihü Jõ, ñ'emüigihü n'ehe.

² Núnu habü bi 'bü ma Dada, bi ja nzeye ya ngu. Nu'mụ hindi njap'u, xta xi'ahü n'agitho. Gar manü 'mü, ma ga hok'ahü habü gi 'buhü.

³ Ne xka ma ga hok'ahü habü gi 'buhü, ma ga pengase ga tsix'ahü, ne njap'u mahyegi ga 'buhühü, ne habü ga 'buka ka gi 'buhünü n'ehe.

⁴ Gi pöhü habü gar ma, ne gi pöhü ar 'ñu.

⁵ Ar Toma bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu, hindi pöhe habü gi ma. Hanja ma ga pöhe ar 'ñu.

⁶ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nuga dar 'ñu, dar majöni ne dar te. Hinjo'o togo da zonga habu bi 'bu ma Dada nu'mu hindi tengagi.

⁷ Nu'mu gi pökahmögihü, gi pöhmöhü ma Dada n'ehe. Di ndu ar pania, xka pöhu ne xka hyanthu.

⁸ Ha ar Lipe bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu, honse di nehe gi utkagihe ar Dada.

⁹ Nu'mu ar Hesu bi 'ñenö:

—Xta 'buhwihü nze ye ya pa. Hanja hinxka pökagi, Lipe. Nö'ö togo xi hyandgagi, xi hyanda ma Dada. Hanja gi enge: Utkagihe ar Dada.

¹⁰ Hage hingi ñ'emüi di n'at'be ar Dada. Nuya mhö di xi'ahu, hinxta bense, ngetho ar Dada togo di 'bu'be go ot'a ar 'befi'ö.

¹¹ Ñ'emüihü nuga di n'at'be ar Dada. Nu'mu hingi ñ'emüigihü nö'ö di mö, ñ'emüigihü ngetho di ot'a nuya 'befiyü.

¹² Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo ñ'emüigi ma da 'yot'a nuya 'befi di otka n'ehe, ne da dökagi da 'yot'e, ngetho gar maga habu bi 'bu ma Dada.

¹³ Ne gatho nö'ö tema gi 'yafu ma Dada gi thötju ma thuhuga, nuga ma ga ot'ahu, ne njapü nuga ar T'ugi ga e'spa ar nsu ar Dada.

¹⁴ Nu'mu tema gi 'yafu Jö gi thötju ma thuhu, ga otga.

Ar Hesu bi mö nda mehna ar Hñö Jö

¹⁵ Nu'mu gi mökagihü, 'yothu nö'ö di 'bep'ahu.

¹⁶ Ne nuga ma ga apa Jö ma Dada da meñ'ahu man'a togo da hup'a ri müihü, ne ma gi 'buhwihü gatho ya pa.

¹⁷ Ge'ö ar Hñö Jö togo mönga majöni. Ne nuya jö'i hingya gamfi hinda tsä da hñöñ'ö, ngetho hingi handi, ne hingi pö'u togo'ö. Ha nu'ahu hö, gi pöhu, ngetho gi 'buhwihü, ne ma da m'u ha ri müihü.

¹⁸ Hinga ma ga hek'asehü. Ga pengi ga 'buhwihü man'agi.

¹⁹ Ma'ra ya tsi patho, ne nuya jö'i hinda ma da hyandgagi, ha nu'ahu ma gi hyandgagihü. Ngetho nuga di te, nu'ahu n'ehe ma gi ntehu.

²⁰ Nuya pa'u ma gi pöhu di n'atho'be ma Dada, ne gi n'at'wihü ma m'ui, ne di n'at'wi ri m'uihü.

²¹ Nö'ö togo ot'a nö'ö di 'bepabi, go mökagi. Ne nö'ö togo mökagi, ma Dada ma da mödi n'ehe, ne nuga ma ga mödi, ne ma ga ñ'udi da hyandga ma m'ui.

²² Nu'mu ar Huda (hinge ar Iskariote) bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, yo'ö honse ma gi ñ'udi ga hant'ahe ri m'ui, ha nu ma'ra ya jö'i hin'ö.

²³ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Nö'ö togo mökagi, da 'yot'a nö'ö di mö. Ne ma Dada da mödi, ne ga e'be ga 'bue n'at'wu'ö.

²⁴ Nö'ö togo hingi mökagi, hingi ot'a nö'ö te di mö. Ha nö'ö ar mhö xka 'yohü, hingo xta mönse, ar meti ma Dada togo xpa penkagi.

²⁵ Xta xi'ahuyü nüpya di 'buhwihü.

²⁶ Ha nunár Hñö Jö togo ar Humamüi, ma da mehna ma Dada potka ma thuhu, go da ut'ahu ne da beñ'ahu gatho te xta xi'ahu.

²⁷ Di tsok'ahu gi 'buhü n'ar hogam'ui ngu di 'buka, hinge ngu nunar m'ui unga ar ximhai. Jange yo gi tu ri müihü, yo gi ntsuhü.

²⁸ Ngu xka 'yohü xta xi'ahu, ma ga ma, ne ga pengi ga 'buhwihü. Nu'mu gi mökhmöhü, xka njohyahü nu'mu nda xi'ahu: Gar ma habu 'bu ma Dada. Ngetho töpka ma nsu.

²⁹ Di xi'ahuyü nö'ö hinxi thotho, ne nu'mu xta njapü gi ñ'emüihü.

³⁰ Hinga ma ga ñöwihü nze ye ya pa, ngetho ba ep'u ar ndö nunar ximhai, ne nö'ö hinte di nja'be.

³¹ Di ne da bö ya meximhai di mö ar Dada, jange di ot'a ngu 'bepkagi'ö. Nanju, möhö ga poñhüwa.

15

Ar 'bai'obxi ne ya 'ye

¹ Nep'u ar Hesu bi 'ñembabi ya maxte:

—Nuga go dar 'bai'obxi majöni, ne ma Dada gehnu togo su.

² Nu'u togo di 'bu'be, jangu ya 'ye ar 'bai'obxi. Nu'u ya 'ye uni, nö'ö togo su da hoki xiñho, honi xa da du. Ha nu'mu hinte uni, da meki.

³ Nu'ahu xi hok'ahu xiñho nuya mhö xta xi'ahu.

⁴ Kwathu ga 'buhwihü. Jangu ar 'yeza hingi tsä te da uni nu'mu hingi thöt'a hár 'bai, njap'utho'ihü n'ehe, nu'mu hindi 'buhwihü, hinte mañho gi uñhü.

⁵ Nuga go dar 'baj'obxi, ha nu'ahū yá 'ye. Nō'ō togo di 'bu'be, nunū xa unga ar ñho. Ha nu'mū hindi 'bu'be, hinte tsá te da mēfi.

⁶ Nō'ō togo hindi 'bu'be, ma da t'enga har ñōni ngu n'ar 'yeza, ne da 'yot'i. Nep'u da njo, ne da t'u'sa har tsibi habū da nzo.

⁷ Nu'mū xa gi umba ri muihū ga 'buhwihū, ne di oda ri mfenihū ma mhō, 'yahū gatho nō'ō gi nehū ne da t'a'ahū.

⁸ Nu'mū xa gi uñhū ar ñho, njap'u nheki ár nsunda ma Dada, ne njap'u gi 'ñuhū go ma maxte'ihū.

⁹ Ngu xi mōkagi ar Dada, njap'u di mō'ahū n'ehe. Yo ma gi 'wehū, 'buhū ha ma mhōte.

¹⁰ Nu'mū gi 'yothū nō'ō xta 'bep'ahū, gi 'buhū ha ma mhōte 'mū, jangu xta ot'a nō'ō xpa 'bepkagi ma Dada, ne di 'bu hár mhōte'ō.

¹¹ Di xi'ahū njap'u ne ga thok'ahū ma johya, ne da nxoge ri johyahū.

¹² Gehnu ma 'bepate: Gi mhōhū n'a ngu n'a ngu xta mō'ahū.

¹³ Hiñ'otho man'ar mhōte di tōpa ár nsu, da unga ár te da pō yá ñ'ohū.

¹⁴ Nu'ahū go ma ñ'ohū nu'mū gi 'yothū nō'ō di 'bep'ahū.

¹⁵ Nupya hindi nu'ahū ngu n'ar 'bego, ngetho n'ar 'bego hingi pōdi tema pē ár hmu. Ha nu'ahū ma ñ'ohū, ngetho gatho nō'ō xta ode xi mōnga ma Dada, xta xi'ahū n'ehe.

¹⁶ Nu'ahū hinga hwankagihu, nuga go da hwañ'ahū, ne xta ex'ahū gi mōhū, ne da nheki ri hoga 'befihū hiñham'u da thege. Njap'u gatho nō'ō gi 'yafū ma Dada gi potju ma thuhu, da 'ra'ahū.

¹⁷ Nō'ō di 'bep'ahū: Mhōhū n'a ngu n'a.

Nu'u hingya gamfi ma da utsa'ihu

¹⁸ Nu'mū xta utsa'ihu ya jō'i, beñhū bi utsagiga m'et'o.

¹⁹ Nu'mū ár meti'ihuhmō ar ximhai, nuya meximhai da mō'ahū ngu mō yá mi meximhai. Ha nu'ahū hingya meti'ihū, ngetho nuga nu'mū nda hwañ'ahū, da zoñ'ahū mada da ya meximhai, jange utsa'ihu.

²⁰ Beñhū nō'ō xta xi'ahū, ar 'bego hingi tōpa ár nsu ár hmu. Nō'ō togo xi utsagi, ma da utsa'ihu n'ehe. Ha nu'mū xi 'yot'a nō'ō xta mō, ma da 'yot'ahū nō'ō gi xipabihū n'ehe.

²¹ Ha nu'u togo da utsa'ihu, ma da jap'u ngetho xka ñ'emuihū, ne hingi pō'u togo xpa penkagi.

²² Nu'mū hinxta ekahmō ne hinxta zohmō nuya jō'iyu, hinte ma ts'oki di tuhmōyū. Ha xta ehe xta xipabi, jange hiñ'otho te da dō'u.

²³ Nō'ō togo utsagi, pontho utsa ma Dada n'ehe.

²⁴ Nu'mū hinxta ñ'uhmō ya nt'udi nō'ō hinto man'a xi zā xi 'yot'e, hinte ma ts'oki di tuhmō'u. Ha xi hyandya nt'udi, ne xi utsagi mahyegi'be ma Dada.

²⁵ Xi njap'u ne nda tho ngu mōnga ha yá t'ofu habū enō: Xi utsagi mōdi hinte xta japabi'u.

²⁶ Ne ma ga peñ'ahū ar Humamūi, gehnu ár Hñō Jō mōnga majōni, di 'ñe habū bi 'bu ma Dada. Nunū da dat'ahū majōni togogi.

²⁷ Nu'ahū n'ehe ma gi dathwū majōni ma'ra togogi, ngetho har nduitho ndi 'buhwihū.

16

¹ Di xi'ahū njap'u, ne hingi 'wehū xta 'ñep'u ya nt'utsa.

² Ma da t'eñ'ahū ha ya nijō, ne ma da zō ya pa nu'mū togo ma da hyo'ahū, njap'u pepa jō emp'ō.

³ Nu'u ma da 'yot'ahū njap'u, ngetho hingi pō'u togo ma Dada, ne hingi pō'u togogi.

⁴ Xta xi'ahū nuya mhōyū, ne nu'mū xta tho njap'u, gi beñhū xta xi'ahū m'et'o.

Ár befi ár Hñō Jō

Hinda xi'ahū njap'u ár ndūi, ngetho ndi 'buhwithohū.

⁵ Ha nupya ma ga penga habū bi 'bu togo ba penkagi. Ne hinto xka 'yangagihū habū gar ma.

⁶ Honse xa gi tu ri muihū ngetho xta xi'ahū njap'u.

⁷ Majōni di xi'ahū, gi to'mhū ri ñhohū nu'mū gar maga. Nu'mū hinga ma, hinda e ar Humamūi. Ha nu'mū ga ma, ma ga pemp'ahū gi 'buhwihū.

⁸ Nu xta zō'ō, ma da hñu'mba yá hmi ya jō'i, da bō'u xa tu yá ts'oki, hanja da m'u xiñho, ne Jō ma da hñō'spa majōni.

⁹ Ma da utwabi'u xa tu ya ts'oki, ngetho hingi ñ'emuihū.

¹⁰ Ma da utwabi hanja da m'ui xiñho, ngetho nuga ma ga penga man'agi habū bi 'bu ma Dada, ne hinga ma gi hyandgagihū.

¹¹ Ne da utwabi ar thōxamajōni, ngetho nō'ō togo ndōwa har ximhai, xi wadi xi thu'spa ár mfei.

¹² Di pe'sta ma nzeye tema ga xi'ahu, ha nupya hinda tsā ga ut'ahu, ngetho hinda tsā da zo ri mfenihū xoge.

¹³ Nu xta ep'u ár Hñö Jö nö'ö mönga majöni, ma da 'yot'ahu xiñho ar 'ñu nö'ö majöni. Ngetho hinda ma da mönga nö'ö bense, ma da mönga nö'ö xi 'yode, ne da xi'ahu nö'ö tema da tho m'efa.

¹⁴ Ma da 'ñeska ma nsu, ngetho ma da gunka ma meṭi ne da ut'ahu.

¹⁵ Gatho nö'ö ár meṭi ma Dada ma meṭi n'ehe, jange xta xi'ahu da gunka ma meṭi ne da ut'ahu.

Ma da the ar dumui, ma da zo ar johya

¹⁶ 'Be 'ra ya tsi pa, ne hinge ma gi hyandgagihū. Ne da tho ma'ra ya tsi pa, ne ma gi hyandgagihū man'agi, ngetho gar ma habū bi 'bu ma Dada.

¹⁷ Nu'mú 'ra yá mǎxte mi enga n'a ngu n'a:

—Tema di bonga nö'ö te mö enö: 'Be 'ra ya tsi pa, ne hinge ma gi hyandgagihū. Ma da tho ma'ra ya tsi pa, ne gi pengi gi hyandgagihū, ngetho gar ma habū bi 'bu ma Dada.

¹⁸ Mi eñ'u:

—Tema di bonga nö'ö eñ'ö: 'Be 'ra ya tsi pa. Hindi pöhu tema ne da mö.

¹⁹ Ar Hesu bi bötho tema mi ne nda 'yambabi'u, jange bi 'ñembabi'ö:

—Yo'ö gi ñ'añhu n'a ngu n'a nö'ö te xta xi'ahu: 'Be 'ra ya tsi pa, ne hingi hyandgagihū. Ne ma da tho ma'ra ya tsi pa, ne gi hyandgagihū man'agi.

²⁰ Xa majöni di xi'ahu, xa ma gi nzoñhu ne ma gi thohū ar dumui, ha nuya meximhai ma da njohya. M'efa nuna ri dumuihu ma da thege, ne ma da e ar johya.

²¹ Ma gi njahu ngu n'ar 'behñö tho ya ugi ngetho xi zo yá pa da m'u ár bötsi. Ha nu xta wadi da m'u ár bötsi, da pumhñitho ar ugi bi thogi, di töte ar johya pets'i, ngetho xi zokwa n'ar bötsi har ximhai.

²² Gi njahupya, xa gi tu ri muihu. Ha nú'mu xka pengi ga hant'ahu, xa ma gi njohyahu, ne hinto ma da hñöñ'ahu nunar johyanu.

²³ Nuya pa'u hinte ma nt'ani gi 'yangagihū. Xa majöni di xi'ahu, gatho nö'ö gi 'yapabihū ma Dada gi nonju ma thuhu, go da 'ra'ahu'ö.

²⁴ Hinte xka 'yapathohū gi nonju ma thuhu. 'Yafu ne da t'a'ahu, njap'u da nxoge ri johyahu.

Ar Hesu bi dö ar ximhai

²⁵ Nö'ö xta xi'ahu xta mönga m'ede. Ma da zo ar pa hinga zo'ahu njap'u. Ma ga xi'ahu n'agitho togo ma Dada, ne njap'u da zo xiñho ri mfenihū.

²⁶ Nuya pa'u ma gi 'yapabihū ma Dada gi nonju ma thuhu. Di xi'ahu hinge mahyoni ga apa ma Dada da 'yot'ahu.

²⁷ Geṣe ma Dada mö'ahu, ngetho xka mökagihū, ne xka ñ'emuihu xta e habū bi 'bu'ö.

²⁸ Ndi 'bu habū bi 'bu ma Dada, ne xta ekwa har ximhai. Ma ga tsokwa ar ximhai, ne ga penga man'agi habū bi 'bu ma Dada.

²⁹ Nuyá mǎxte bi 'ñembabi:

—Nupya gi ñö xiñho, ne hinte ma 'bede gi mö.

³⁰ Xi zo ma mfenihepya gi pö gatho, hinge mahyoni te da t'añ'a'i. Jange di ñ'emuihe xka e habū bi 'bu Jö.

³¹ Ar Hesu bi dötwabi'u ne bi 'ñenö:

—Hage gi ñ'emuihupya.

³² Pöhu ma da ep'u ar pa, ne di xi'ahu, 'bap'utho nú'mu ma gi mfonthū. N'a ngu n'a ma gi juhu ri 'ñuhu, ne ma gi hyegasehu. Mödi hinga ma ga 'buse, ma ga 'bu'be ma Dada.

³³ Xta xi'ahu njap'u, gehnu da ja'ahu gi 'buhū ter entho ga 'buhwihū. Nuwa har ximhai ma gi thohū ya thogi. Yo gi tu ri muihu, ngetho nuga xta tö ar ximhai.

17

Ar Hesu apa ár Dada da ma'spa yá mǎxte

¹ Mi wadi bi mönga njap'u, ar Hesu bi nō'sa mhets'i ne bi 'ñenö:

—Ma Dada'i, xi zo ar pa da gökwa nö'ö xka 'beṭkagi ga ot'e. 'Ñe'spa ár nsu ri T'ugi, ne nuga ga es'a ri nsuge n'ehe.

² Ngetho xka 'raka ar ts'edi töpa gatho ya meximhai, ga umba ar te hiñham'u da göts'i nu'u togo xka datka ha ma 'ye.

³ Gehnu ar te hiñham'u da göts'i: da bö'a'i ḥonse'i gar Jö majöni, ne da bökagi dar Hesukristo togo xka penkagi.

⁴ Nuga xta jwata ma 'beñi xka 'rakagi, njap'u xta ñ'u ri nsundawa har ximhai.

⁵ Ma tsi Dada'i, koska ma nsunda ga 'buhwi habu gi 'bui, ne njap'u da nheki ma nsu, ngu nunar nsu ndi pe'skwi nu'mu hinxki thoktho ar ximhai.

⁶ Xta utwabi togo'i nuyu xka hwahna har ximhai, ne xka 'yentk'a ha ma 'ye. Go ma ri meti ne xka 'rakagipya. Nuyu xi 'yot'a gatho ngu xka penkagi ga xipi.

⁷ Nupya pohyu, gatho no'o di pefi, go xka 'bepkagi.

⁸ Ngetho xta xipa no'o xka xikagi, ne nuyu xi hñoni. Ne xi bohuy majoni xta ehe habu ndi 'buhwi, ne xi n'emui go xka penkagi.

⁹ Nuga di a'i gi suyu. Hinge di a'i gi su nu'u hingya gamfi, di a'i gi su nuyu togo xka 'rakagi, ngetho go ri meti n'ehe.

¹⁰ Gatho no'o ma meti go ri meti n'ehe, ne no'o ri metige go ma meti n'e. Gehyu xa japabi xi nheki ma nsunda.

¹¹ Ma ga hegi di 'buka har ximhai, ngetho gar map'u habu gi 'bui. Ha nuyu ma da m'ukwatho har ximhai. Ma tsi Dada'i xa xint'axi'i, nuya xka 'rakagi, suyu har ts'edi ri thuhu, ne da n'athoyu, nguju di n'athowi.

¹² Nu'mu ndi 'bu'bewa har ximhai, go ndi suga har ts'edi ri thuhu hinge nda 'wege. Nu'u ga 'rakagi ndi su, hinto bi m'edi, honse no'o xki t'ent'i nda m'edi, ne nda tho ngu huxa har T'ofu.

¹³ Nupya ma ga map'u habu gi 'bui. Nu'mu di 'bukwatho har ximhai di monga nuya mhoyu, njap'u ga thokwabi ma johya ne da nxoge ya johyayu.

¹⁴ Xta umbabi ri mhoyu. Ne ar ximhai bi utsa, ngetho hingya meti ar ximhai, nguga hingo ar metigi ar ximhai.

¹⁵ Hindi a'i gi juka har ximhai, honse di a'i gi nñoni hinte da japa ar ts'ondöhi.

¹⁶ Nuyu hingya meti ar ximhai, nguga hingar metigi ar ximhai.

¹⁷ Di a'i gi utwabi no'o majoni, ne da 'yent'a ya te da mep'a'i. Nuna ri mhö gehnu majoni.

¹⁸ Jangu xka penkagi har ximhai, njap'u xta penkayu har ximhai n'ehe.

¹⁹ Nuga di homba ya nhoyu. Gesegi di ent'a ma te ha ri 'befi, ne njap'u nuyu n'ehe da 'yentya te ha ri 'befi, ngetho pohyu no'o majoni.

²⁰ Hinge honse di a'a'i gi faxyu. Faxats'u nu'u togo ma da n'emui gi n'ehe xta 'yo ya mhö damajoniyu.

²¹ Ne da n'athoyu ngu di n'athowi, ma tsi Dada'i, ngetho nu'ge ne nuga di 'buhwi mahyegi. Ne ga n'at'wihuyu n'ehe, ne njap'u ya meximhai da n'emui go xka penkagi.

²² Ngu no'o ar nsunda xka 'rakagi, njap'u ga thokwabiyu n'ehe, ne da n'athoyu ngu di n'athowi.

²³ Nuga ma ga 'bu'beyu, ne nu'ge di 'buhwi. Njap'u di n'athoyu, ne ya meximhai da bödi xka penkagi, ne xa gi möhyu ngu xka mökagi.

²⁴ Ma tsi Dada'i, nuyu xka 'yentk'a ha ma 'ye, di ne da m'u habu di 'buka, ne da hyanda no'o ar nsunda xka 'rakagi, ngetho ngi möki nu'mu hinxki thoktho ar ximhai.

²⁵ Ma tsi hoga Dada'i, nuya jö'i hingya gamfi hinxi bö'i. Ha nuga di pö'i, ne nuyu xka 'rakagi pohyu n'ehe go xka penkagi.

²⁶ Xta utwabiyu togo'i ne tengu ri m'ui, ne hinga ma ga tsaya ga utwabi. Ne njangu xka mökagi, nuyu n'ehe da me'sa nunar mhöte'o ha ya mu, ne ma ga 'bu'begayu.

18

Ar Hesu bi mhihi

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lk. 22:47-53)

¹ Ar Hesu mi wadi bi mönga njap'u, bi mewi ya maxte bi 'rañ'u ar hñe ar thuhu Nsedro. Mi 'buhnu n'ar hwöza, ne ka bi yutnu.

² Ha nu ar Huda, togo bi da ar Hesu, mi pödi habu mi 'bu' nunar hwöhinu, ngetho nzeye ya pa ar Hesu xki mewinu ya maxte.

³ Jange ar Huda bi zixa n'a mut'i ya ndogu xki 'ñe har ts'ut'wi, ne 'ra ya ndogu mi su ar nijö, xki mehna ya ndömöjö ne ya denga'hepate, bi mayu mi hö ya ñot'i, ya tunza, ya za ne ya jwai.

⁴ Ar Hesu mi pötho tema nda 'ñepabi, jange bi m'et'o ma ba thödi, ne bi 'ñembabi'u:

—Togo gi hoñhu.

⁵ Nu'u bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Di hoñhe ar Hesu me Nasare.

Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Go geke.

Ne mi n'owu'u n'ehe ar Huda togo mi da.

⁶ Nu'mu mi 'ñembabi'u: Go geke, nu'mu bi nthixtha ne bi hwank'u.

⁷ Ar Hesu bi mengi bi 'ñembabi'u:

—Togo gi hoñhu.

Nu'u bi 'ñeñ'u:

—Ar Hesu me Nasare.

⁸ Ar Hesu bi dõt wabi:

—Xta xi'ahü, go geke. Nu'mü gi hongagihü, hyeñü da ma nuyü di ñ'o'be.

⁹ Bi njap'u ne bi tho ngu xki möñ'ö xki 'ñenö: Gatho nu'u xka 'rakagi, di pe'stho, hinto xta 'bedi.

¹⁰ Nu'mü ar Simu Pedro n'a mbi k'osta n'ar ndojwai mi nxöts'i, ne bi dakwa ár gu hár ñ'ei ár 'bego ar ndömöjö. Nor 'bego'ö már thuhu ar Malko.

¹¹ Ar Hesu bi 'ñemba ar Pedro 'mü:

—Kwata nor ndojwai hár nt'o. Ngetho nunar nt'eni xinju xi hñuska ma Dada, hage ga hep'u hinga tsi 'mü.

Ar Hesu bi ts'ixa ma ba m'amba ar ndömöjö

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lk. 22:54)

¹² Nep'u nunar mut'inü ya ndogu mi ñ'owi yá ndö, ne ya ndogu mi su ar nijö xki meñna ya dönziandö, bi gü ar Hesu ne bi xot'e.

¹³ M'et'o bi ts'l'spa ar Anas, ngetho már ndöññö ar Kaifas togo mar döngamöjö nor jeye'ö.

¹⁴ Nunar Kaifasnu gehnu togo xki xipa ya ndöxodyo mar ñho nda duse n'ar ñ'ohö, hinga gatho ya jö'i.

Ar Pedro mi 'bu hár thi ár ngu ar Anas

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lk. 22:55-57)

¹⁵ Ha nu ar Simu Pedro ne nö'ö man'a ár mimaxtewi mi teñ'u ar Hesu mi nju. Nö'ö man'ar maxte már mpödi ar döngamöjö, jange bi yut'a hár thi ar ngu.

¹⁶ Har Pedro xki go nthi har goxthi. Jange ba e nö'ö man'ar maxte mi mpöhi ar döngamöjö, bi xipa ar 'behñö mi su ar goxthi, nda hye ar Pedro nda yut'i.

¹⁷ Nu'mü nor 'behñö mi su ar goxthi bi 'ñemba ar Pedro:

—Ha hingo ngi ñ'owi nor ñ'ohönu n'ehe.

Ar Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hin'ö, nuga hin'ö.

¹⁸ Nuya 'bego ne nuya sunijö xki 'ñu'u n'ar tsibi ngetho mar ntse, mi 'bahnu mi mpat'u. Ar Pedro mi 'bahnu n'ehe.

Ar Anas bi 'yot'wa ya nt'ani ar Hesu

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lk. 22:66-71)

¹⁹ Ha nu ar döngamöjö bi 'yamba ar Hesu tema xki ja yá maxte ne ár nt'uti.

²⁰ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nuga hinte xta otka ñ'ontho. Nö'ö di mö xta mönga ha ya t'ulo nijö ne har dönganjö habu tsonga gatho ya xodyo.

²¹ Yo'ö gi angagihü. 'Yambabihü nu'u togo xi 'yoxkagi, go pö'u tema xta mö.

²² Nu mi mönga njap'u ar Hesu, n'ar sunijö bi umba n'ar mpetgu ne bi 'ñenö:

—Hage njap'u gi thöta ar döngamöjö.

²³ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Gi enö xta ñömañ'u. Hage da za gi hñubga ma hmi. Ha nu'mü xta ñö xiñho, yo'ö xka febgagi 'mü.

²⁴ Nu'mü ar Anas bi meñna ar Hesu xki nsot'e, nda ts'ixa habu mi 'bu ar Kaifas togo mar döngamöjö.

Ar Pedro bi kong'a ar Hesu

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lk. 22:58-62)

²⁵ Ar Pedro mi 'ba get'u ar tsibi mi mpat'i, ne bi t'embabi:

—Hage hinga ge'e n'ar maxte n'ehe.

Nö'ö bi nkoni ne bi 'ñenö:

—Hin'ö, nuga hin'ö.

²⁶ N'ar 'bego ar döngamöjö már mēni nö'ö togo bi hyekwa ár gu ar Pedro, bi 'ñembabi:

—Hage hinda hant'a'i ngi 'bahwi'ö har hwöza.

²⁷ Ar Pedro bi mengi bi nkoni, ne bi ma ar boxi.

Ar Hesu ma ba m'amba ar Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-31; Mr. 15:1-20; Lk. 23:1-5, 13-25)

²⁸ Mi takxuditho nú'mü mi njuka ar Hesu hár ngu ar Kaifas, ne bi ts'ixa har döta ngu habu mi 'bu ya ndö me Nroma. Nuya ndöxodyo himbi ne bi yut'u, himi ne nda jaxt'a ya m'ui, ne nda tsá nda zi ar baxjwa.

²⁹ Nu'mü, ba pönga ar Pilato ne bi 'ñembabi'u:

—Tema gi hoxu nunar ñ'ohonü.

³⁰ Nu'u bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Nu'mü hinte ma ts'oki xi 'yothmö, hinxta tsiñ'ahé 'mü.

³¹ Ar Pilato bi dötwabi'u:

—Tsixü ne 'yothwü ar ts'ut'wi ngu mönga ri t'ofohü.

Ha nuya xodyo bi 'ñembabi:

—Nuje hingi thegagihe togo ga hohe.

³² Bi njap'u ne nda thogi ngu xki mönga ar Hesu, nú'mü xki mönga hanja nda du.

³³ Ar Pilato bi mengi bi yut'a har döta ngu, ne bi zohna ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Hage gár ndöge ya xodyo.

³⁴ Ar Hesu bi dötwabi njawa:

—Nö'ö xka mö, ha gi mönse, wa togo xi xi'a'i.

³⁵ Ar Pilato bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hindar xodyoga. Nuya ri mixodyowi ne ya ndömöjö go xpa tsi'a'i ha ma ts'ut'wi. Te xka 'yot'e.

³⁶ Ha nu ar Hesu bi dödi:

—Numa ts'ut'wiga hinga gekwa har ximhai. Nu'mü di njap'uhmö, nu'u togo tengagi xi ntuhni ne xi ñongagi, hinxi ndatkagi ya ndöxodyo. Ngetho numa ts'ut'wiga hingar menguwa.

³⁷ Ar Pilato bi 'ñembabi 'mü:

—Hage gar ndöge 'mü.

Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hö, ngu xka mö dar ndö. Jange da m'üi ne xta ekwa har ximhai ga mönga nö'ö majöni.

Gatho nu'u tenga nö'ö majöni, oxa nö'ö di mö.

³⁸ Ar Pilato bi 'ñenö:

—Teme nö'ö majöni.

Mi wadi bi mönga njap'u, bi bongana ntheta ma ba k'önga ya xodyo man'agi, ne bi 'ñembabi'u:

—Hinte ma ts'oki di timbabinü.

³⁹ Nu'ahu gi pe'su n'ar nt'umbi di hek'ahu n'ar 'yofadi har dango mbaxjwa. Ha gi nehu ga hek'ahu ri Ndöxodyohü.

⁴⁰ Nu'mü gatho bi mengi bi ma'u ne bi 'ñeñ'u:

—Hindi nehe gi hyehnu. Hye ar Baraba.

Ha nu ar Baraba mar bë.

19

¹ Nu'mü ar Pilato bi japi nda n'wext'a ar Hesu.

² Ne nuya ndogu bi me n'ar ntsant'i ya 'mini ne bi hñu'spabi. M'efa bi gö'spa n'ar thenga dutu xa xki zi.

³ Ne bi 'ñeñ'u:

—Xa ar tsi te, ár Ndö'i ya xodyo.

Ne mi umba ya mpetgu.

⁴ M'efa ar Pilato bi bongana man'agi ne bi 'ñemba ya xodyo:

—Hyanthu di tsiñ'ahuwa nunar ñ'ohonü. Nusehü hinte ma ts'oki xta timbabi.

⁵ Nu mi bongana ar Hesu mi hu'sa ya 'mini xki m'e, ne mi he ar thenga dutu, bi 'ñenga ar Pilato:

—Xi 'bukwa nunar ñ'ohonü.

⁶ Mi hyanda nuya ndömöjö ne ya sunijö, bi ndüi bi mafi ne mi eñ'u:

—Tsuta har pont'i, tsuta har pont'i.

Bi 'ñenga ar Pilato:

—Tsixü ba tsüthu har pont'i ngu xka möñhu, ngetho nuga hinte ma ts'oki di timbabinü.

⁷ Nuya xodyo bi dötwabi ne bi 'ñeñ'u:

—Nunu xi 'ñense ár T'u Jö, jange mahyoni da tho, ngetho njap'u engana ha ma t'oföhe.

⁸ Nu mi 'yo njap'u ar Pilato bi hñuxa ár ntsu.

⁹ Ne bi mengi bi yut'a har döta ngu, ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Habü gar mengu.

Ar Hesu hinte bi döti.

¹⁰ Jange ar Pilato bi 'ñembabi:

—Ha hingi ne gi thödi. Wa hingi pödi di pe'sa ar ts'edi ga ja'a'i da ts'ut'a har pont'i, wa da tsa ga hek'a'i gi ma n'ehe.

¹¹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hinte ma ts'edi gi pe'shmö nu'mü hinte xi 'ra'a Jö. Jange nö'ö togo xi 'yentk'agi ha ri 'ye, go töte ár ts'oki tux'ö.

¹² Mi wa ar Hesu bi mönga njap'u, ar Pilato xa bi umba ár mui mi honi hanja nda hyegi. Ha nuya ndöxodyo xa mi mafi mi eñ'u:

—Nu'mu gi hye nunar ñ'ohonu, hingár ñ'owi ar Sesar. Ngetho gathu nu'u ñ'exase ngu n'ar ndö, gehyu yá ñ'uniwi'ö.

¹³ Nu mi 'yo njap'u ar Pilato bi guka ar Hesu. Ne bi hñuxa hár nthuts'i habu hõxa majöni, mi 'bu har Gabata har mhö ebreo, di böni da 'ñenö har N't'ut'ado.

¹⁴ Mi 'be n'apa nda zo ar dango mbaxjwa, ngu made mpa nú'mu ar Pilato bi 'ñemba ya ndöxodyo:

—Ndi, 'bukwa ri ndöhu.

¹⁵ Ha nuya ndöxodyo bi ma'u ne bi 'ñeñ'u:

—Tsits'i ba tsuta har pont'i.

Ha nu ar Pilato bi 'ñembabi'u:

—Hage gi nehü ga tsut'a ri ndöhu.

Nuya ndömöjö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hõse ar Sesar di 'ñehe ngu ar ndö, hinto man'a.

¹⁶ Jange bi datwa ha yá 'ye'u nda tsut'u har pont'i, ne nuya ndöxodyo bi gu ar Hesu bi zix'u.

Ár nts'uti ar Hesu har pont'i

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lk. 23:26-43)

¹⁷ Ar Hesu bi böni mi muxa ár pont'i habu ma nda ts'uti, ndi ma har Nñöxhundo'yo, har hñö ebreo t'embabi Golgota.

¹⁸ Ne ka bi ts'utnu har pont'i. Ne bi ts'utnu ma yoho n'ehe, har Hesu bi go madetho.

¹⁹ Ar Pilato bi 'yot'a n'ar döta thuhu, ne bi hñuxa mañö ar pont'i, mi enö njawa: Gehnu ar Hesu me Nasare, ár Ndö ya xodyo.

²⁰ Nunar thuhunu bi ne nzeýe ya xodyo; ngetho habu xki ts'uti mi get'u ar hnini, ne mi huxa har hñö ebreo, ar griego ne ar latin.

²¹ Nuya ndöxodyo bi 'ñemba ar Pilato:

—Yo gi ot'a: Ár Ndö ya xodyo. Di nehe gi 'yot'a njawa: Go mi eñ'ö ár Ndö ya xodyo.

²² Ar Pilato bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nö'ö xta ot'i, njap'u da gohi.

²³ Nuya ndogu mi wadi bi tsuta ar Hesu, bi gumpa yá dutu nda 'yot'a goho xeni, ne nda hñöxa n'a xeni n'a ngu n'a. Bi gumpa ár pat'i n'ehe, nunu mi n'adar m'e xki t'ot'e xki ndu mañö ndi göxa hai.

²⁴ N'a mbi bentho ne bi 'ñeñ'u:

—Hinga xeju. Ma ga ensu n'ar nthöhö ga nuhu togo da hñöts'i.

Gathoyu bi njap'u, ne bi tho ngu mi enga har T'ofu habu huts'i njawa:

Bi ñhe'u ma dutu,

Ne bi 'yensa ar nthöhö nda nu togo nda hñöska ma he.

Ne bi jap'u ya ndogu.

²⁵ Get'u har pont'i habu xki ts'uta ar Hesu, ka mi 'bahnu ár nönö ne ár juhwep'u'ö, ar Maria ár 'behñö ar Kleofa, ne ar Maria me Magdala.

²⁶ Ar Hesu mi hyanda ár nönö ne ár maxte togo xa mi mödi mi 'bahnu n'ehe, bi 'ñemba ár nönö:

—Nönö, xi 'bap'u ri t'u.

²⁷ Nep'u bi 'ñemba ár maxte togo xa mi mödi:

—Hyandi, xi 'bahnu ri nönö.

Ne nor pa'ö nunar maxtenu bi zixa hár ngu bi su.

Ar Hesu bi du

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lk. 23:44-49)

²⁸ M'efa mi bö ar Hesu xki jwata xoge, bi 'ñenö:

—Di tuthe.

Njap'u bi tho ngu mönga har T'ofu.

²⁹ Mi 'buhnu n'ar mohi mi po ar ixkat'afi. Bi nju n'ar xi'yo bi mpobo, bi nthuta ha n'ar t'o ne bi njwatwa hár ne.

³⁰ Ar Hesu mi wadi bi zi ar ixkat'afi bi 'ñenö:

—Xi göxa xoge.

Ne bi ts'a'ma ár ñö, bi da ár hñö bi du.

Ar Hesu bi nsu'spa ár 'bõts'e

³¹ Mi 'bē n'apa nda dat'a ar dango mbaxjwa. Jange ya ndōxodyo ma ba apa ar mōte ar Pilato nda n'wakwabi yá wa nu'u xki ts'uti. Ne nda njōmba yá ndo'yo, hinge nda gop'u har pont'i nō'ō ar pa ntsaya. Nunar panu mar nts'upi.

³² Jange ba e mu ya ndogu, ne bi 'wakwa yá wa nō'ō ar 'bet'o ne nō'ō ar n'owi xki ts'utwi.
³³ Ha nú'mu mi zonga habu mi zu ar Hesu, himbi 'wakwa yá wa, ngetho bi hyant'u xki du.

³⁴ Ne n'a nuya ndogu bi gu n'ar maza, bi su'spa ar 'bōts'e, ne bi k'onts'a ar ji ner dehe.
³⁵ Ha nō'ō togo bi hyandi go damajōni, jange pōdi xiñho majōni nō'ō te mō. Ne pet'ahu, njap'u gi n'emūihu n'ehe.

³⁶ Bi njap'u ne nda tho ngu mōnga har T'ofu habu enō: Hinte ma ndo'yo nda n'wakwabi.
³⁷ Man'ar xeni ar T'ofu enō njawa n'ehe: Ya jō'i da hyanda nō'ō togo bi sunse'u.

Ar nt'agi ar Hesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lk. 23:50-56)

³⁸ Mi wa xoqeyu, ar Huse me Arimatea, togo mi tēnga ar Hesu n'ehe, mōdi n'ōntho ngetho mi tsu yá mi ndōxodyowi, bi ma ba apa ar Pilato nda umba ar seki nda hñō'spa ar ndo'yo ar Hesu. Ne ar Pilato bi umbabi, jange bi ma ba hōmpabi.

³⁹ Ar Nikodemo n'ehe togo ba e mi nxui bi k'ōnga n'agi ar Hesu, ba hō ar bopo ar thuhu ar mira, mi nthōskwi man'ar hogañuni ar thuhu aloe, mi tho ngu n'atema'ret'a ya nts'uti ar ñhu.

⁴⁰ Jange bi gu'u ar ndo'yo ar Hesu, bi go'spa ya hogañuni, ne bi ma xa ya dutu, ngu yá nt'umbi ya xodyo mi a yá jō'i.

⁴¹ Get'unu habu xki ts'uta ar Hesu mi 'buhnu n'ar hwōza, ne har hwōza mi 'buhnu n'ar 'ra'yo t'agi hinto xki t'agi.

⁴² Jange ka bi t'ahnu'ō, ngetho mi get'utho, ne ma nda ndu ar pa ntsaya.

20

Ar Hesu bi mengi bi nte

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lk. 24:1-12)

¹ Ar m'et'o mpa ar hñōto, ar Maria me Magdala bi ma ra n'itho mi nxuitho har t'agi, ne bi hyandi xki thōka ar do mi kothmō'ō.

² Nu'mu, dama bi nixt'i ma ba xipa ar Simu Pedro ne nō'ō man'ar maxte xa mi mō ar Hesu, bi n'embabi'u:

—Xi thō'spa ar ndo'yo ar tsi Hmu mi 'bu har t'agi, ne hindi pōhe habu xpa 'bōkwe.

³ Dama bi bonga ar Pedro ne nō'ō man'ar maxte, bi ma'u har t'agi.

⁴ Xa bi hye ar nhixt'i gatho yoho, ha nō'ō man'ar maxte bi ntōte ar nihi, jange bi zonga m'et'o.

⁵ Bi kaka ar ñō ne bi hyanda ya xuni dutu mi 'buhnu, ha himbi yut'i.

⁶ Ne mi zo ar Simu Pedro n'ehe mi 'befa, dama bi yut'i ne bi hyanda ya xuni dutu mi 'bonu.

⁷ Ne bi hyanda nunar nthu'mxi xki 'ba'spahnō ar ñō ar Hesu, himi nthōskwi nu ma'ra ya xuni dutu, mi 'buse xki ntot'i xiñho.

⁸ Bi yut'a nō'ō man'a xki zo m'et'o, ne bi hyanda gatho nō'ō te mi ja mbo, ne bi n'emui.

⁹ Nuya pa'u hinxki zoda yá mfeni nō'ō mōnga har T'ofu, mi enō mi mahyoni ar Kristo nda mengi nda nte man'agi.

¹⁰ Ne bi menk'u habu mi 'bu yá n'owi.

Ar Hesu bi n'udi nda hyanda ar Maria me Magdala

(Mr. 16:9-11)

¹¹ Nunar Maria me Magdala mi 'ba nthi har goxthi ar t'agi mi zoni, bi kaka ar ñō bi hyanda mbo.

¹² Ne bi hyanda yoho ya enxe mi he ya t'axdutu, mi huhnu habu xki 'bōkwa ar ndo'yo ar Hesu, n'a habu xki gohmō ar ñō, ne man'a habu xki gohmō yá wa.

¹³ Ne bi n'enga nuya yohoyu:

—Ha gi ode nōnō. Yo'ō gi zoni.

Nō'ō bi dōdi:

—Di zoni ngetho xi thō'spa ar ndo'yo ma tsi Hmu, ne hindi pōdi habu xpa ts'ogi.

¹⁴ Nu mi wadi bi mōnga njap'u, bi ñegi ne bi hyanda ar Hesu mi 'bahnu, ne himbi bōdi ha go mi ge'ō.

¹⁵ Ar Hesu bi n'embabi:

—Ha gi ode, nōnō. Yo'ō gi zoni. Togo gi honi.

Nunar 'behñō mi beni mar suhwōhiza, jange bi n'embabi:

—Tata, nu'mu xka hñö'spa ár ndo'yo ma tsi Hmu, xikagi habu xka tsogi, ne ma ga hö.

¹⁶ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Maria.

Nu'mu ar Maria bi 'bat'i ne bi 'ñembabi:

—Raboni (di bõni da 'ñenö, Utate).

¹⁷ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Yo gi thangagi, ngetho hinxta mada habu bi 'bu ma Dada. Di ma ba xipa ma ku gar ma habu bi 'bu ma Dada ne ri Dadahu, ma Jö ne ri Jöhu.

¹⁸ Ar Maria me Magdala bi ma ba xipa yá maxte xki hyanda ar Hesu, ne bi metwa nö'ö xki nsip'ö.

*Ar Hesu bi ñ'udi nda hyanda yá maxte
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lk. 24:36-49)*

¹⁹ Nu mi nxui nor 'bet'o pa'ö, nuyá maxte xki got'a gatho ya goxthi habu xki mhus'u ngetho mi tsu ya xodyo, ba e ar Hesu bi m'a madetho, ne bi 'ñembabi'u:

—'Buhu ter entho.

²⁰ Nu mi xipa njap'u, bi utwa yá 'ye ne ár 'bõts'e, ne nuyá maxte xa bi njohya bi hyanda ar tsi Hmu.

²¹ Ar Hesu bi 'ñemba man'agi 'mu:

—'Buhu ter entho. Ngu bi menka ma Dada, njap'u di peñ'ahu n'ehe.

²² Nu mi wadi bi xipa njap'u, bi hwifi ne bi 'ñembabi'u:

—Hñõñhu ár Hñö Jö.

²³ Nu'u togo gi pumbabihu yá ts'oki, da mpumbabi. Ha nu'u hingi pumbabihu, ma da duxta yá ts'oki.

Ar Toma himbi ñ'emui

²⁴ Nunar Toma n'a yá maxte ar Hesu, mi t'embabi ar Didimo ngetho xki m'uhwi mahyegi man'ár ku, himi 'buhnü nú'mu mi zo ar Hesu.

²⁵ Bi 'ñemba nuyá mi maxtewi:

—Xta hanthe ar tsi Hmu.

Nö'ö bi 'ñenö:

—Nu'mu hinga handwase yá 'ye habu bi mfo'spa ya bojõ, ne ga fota ma xa, m'efa ga fota ma 'ye hár 'bõts'e, nu'mu hin'ö, hinga ñ'emui.

²⁶ Ár hñõtop'u man'agi mi 'bu yá maxte mbo ar ngu, ne ar Toma n'ehe. Bi yut'a ar Hesu nú'mu mi jot'a ya goxthi, bi m'a madetho ne bi 'ñembabi'u:

—'Buhu ter entho.

²⁷ Ne bi 'ñemba ar Toma:

—Xö ri xa, hyandga xiñho ma 'ye. Höwa ri 'ye, fota ha ma 'bõts'e. Yo gi yomi, ñ'emui.

²⁸ Ar Toma bi dödi ne bi 'ñembabi 'mu:

—Ma tsi Hmu'i, ma Jö'i.

²⁹ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Toma, ga hyandgagi jange ga ñ'emui. Ha nzatho nu'u hinxi hyandgagi ne xi ñ'emui.

Yo'ö bi t'ot'a nunar he'minü

³⁰ Ar Hesu bi 'yot'a ma nzeye ya nt'udi hár nhandi yá maxte, ne hingi huxkwa har t'ofonü.

³¹ Nuyü xi t'ot'i, ne da tsá gi ñ'emuihu nunar Hesu gehnü ar Kristo ár T'u Jö, ne xki ñ'emuihu gi pe'su ar te hiñham'u da göts'i.

21

Ar Hesu bi ñ'udi bi hyanda yoto yá maxte

¹ Mi wadi bi tho gathoyu, ar Hesu bi ñ'udi man'agi nda hyanda yá maxte núny hár ñöni ar ñhõnthe Tiberia. Njanü bi ñ'udi:

² Mi 'yo mahyegi ar Simu Pedro, ar Toma togo mi nsipabi ar Didimo ngetho xki m'uhwi man'a, ar Natanael ar mengu Kana har hai Ngalilea, nuyá t'u ar Sebedeo, ne ma yoho yá maxte.

³ Ar Simu Pedro bi 'ñemba nu ma'ra:

—Gar ma ar njuxhwö.

Bi dö'u:

—Ga teñ'ahe n'ehe.

Bi ma'u, bi boxa ha n'ar motsa, ne nor nxui'ö hinte bi gux'u.

⁴ Nú'mu 'butho nda hats'i, bi nheki ar Hesu mi 'ba har ñõnthe, ha himi pö'u ha go mi ge'ö wa hin'ö.

⁵ Nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Ñ'ohu, ha hinte xka juxu n'ar hwö ga tsahu.

Bi dö'u:

—Hin'ö.

⁶ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Köthu ar nt'ats'i hár ñ'ei ar motsa, ne gi juxu.

Bi göt'u, ne himi tsá nda guṭs'i, ngetho xa mi nzeyey ya hwö.

⁷ Nu'mú nó'ö ar maṭte xa mi mö ar Hesu bi 'ñemba ar Pedro:

—Gehnu ar tsi Hmu.

Nu mi 'yo njap'u ar Pedro, dama bi hye ár dutu ngetho xki moge, ne bi 'yenga ar nsagi har dehe bi bonga ñ'anthe.

⁸ Nu ma'ra ba e mi e ar motsa, mi jut'a ar nt'ats'i mi ku ya hwö, ngetho himar yap'u ar ñonthe, ngu n'anthebe ya ñhufi ár yap'u.

⁹ Ha nu mi gö'u har ñonthe, bi hyant'u mi janu ya deṣpi habu mi oxa n'ar hwö, ne mi janu ya thuhme n'ehe.

¹⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ba höhuwa 'ra ya hwö ja xka juxu.

¹¹ Bi boxa ar Simu Pedro har motsa, ne bi gut'a ar nt'ats'i bi guka har ñöni. Xa mi ñuxa ya hwö, mi tsu n'anthebe ne nguḍmihñu ya döta hwö. Mödi mi nzeyey himbi xē ar nt'ats'i.

¹² Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ba ehü gi nzimxudihü.

Gatho mi tsu, hinto bi 'yambabi, togo'i. Mi pö'u mar tsi Hmu.

¹³ Ba e ar Hesu bi gu ar thuhme ne bi umbabi'u, ne bi jap'utho ar hwö n'ehe.

¹⁴ M'efa xki mengi xki nte man'agi ar Hesu, ár hñu'ginu mi ñ'udi nda hyanda yá maṭte.

Suka ma deṭi

¹⁵ Nú'mu mi wadi bi ñuñ'u, ar Hesu bi 'ñemba ar Simu Pedro:

—Nu'ge Simu, ár T'u'i ar Honas, hage m'et'o gi mökagi, ne ka gi möhyu.

Bi do'ö ne bi 'ñenö:

—Hö ma tsi Hmu'i, gi pöke di mö'a'i.

Ar Hesu bi 'ñembabi 'mu:

—Suka ma belo.

¹⁶ Bi mengi bi xipa ár ño'gi:

—Simu, ár t'u'i ar Honas, ha gi mökagi.

Ar Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hö ma tsi Hmu'i, gi pöke di mö'a'i.

Nö'ö bi 'ñembabi:

—Taga ma deṭi.

¹⁷ Bi 'ñemba ár hñu'gi:

—Simu, ár T'u'i ar Honas, ha gi mökagi.

Ar Pedro bi zot'a ár muṭi xki xipa ár hñu'gi, ha gi mökagi. Ne bi döti:

—Ma tsi Hmu'i, gi pöke xiñho gatho. Gi pödi di mö'a'i.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Suka ma deṭi.

¹⁸ Xa majöni di xi'a'i, nú'mu ngi bötsi, ngi ngut'ase ri bö't'i, ne ngi ma habu ngi nege. Ha nú'mu xki ndönzia, gi juxa ri 'ye, man'a da dut'a ri bö't'i, ne da ts'ix'a habu hingi nege.

¹⁹ Bi 'ñenga njap'u mi xipa ar Pedro hanja nda du ne nda nsundabi Jö, ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Tengagi.

Ar maṭte xa mi mhödi

²⁰ Nep'u ar Pedro bi ñegi, ne bi hyanda nunar maṭte xa mi mö ar Hesu. Get'ö togo xki njwaxa hár tiñö ar Hesu nu ar nxui mi tsi ar t'oxi, ne xki 'ñembabi: Tsi Hmu, togo ma da da'a'i.

²¹ Ar Pedro nu mi hyant'ö, bi 'yamba ar Hesu:

—Tsi Hmu, xipyanu.

²² Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'mu di nega da m'utho nú'mu xka pengi, tema gi ñ'ange. Nu'ge tengagi.

²³ Nunar 'bedenu bi nunga ha gatho ya gamfi, mi mhö nunar maṭtenu hinga ma nda du. Himbi 'ñembabi hinga nda du'ö, hönse bi 'ñenö: Nu'mu di nega da m'utho nú'mu xka pengi, tema gi ñ'ange.

²⁴ Gehnu ár maṭte ar Hesu togo damajöni te bi thogi, ne bi 'yot'i, ne di pöhu majöni nö'ö möñ'ö.

²⁵ Ja ma nzeye ya 'befi bi 'yot'a ar Hesu. Nu'mu togo da 'yot'a n'a ngu n'a, di beni gatho ar ximhai hinda n'enga ya he'mi'u. Da njap'u.

YA 'BEFI mi pe yá mpote ar tsí Hmu Hesukristo

Ar Hñö Jö xki ñhötkağihu nda m'enkağihu

¹ Nuga dar Luka, nö'ö ar 'bet'o t'ofa da ot'i ne da peñ'a 'mu, nu'ge nda Teofilo, ja mömp'u gatho te bi ndui bi 'yot'e ne te mi uta ar tsi Hmu Hesu,

² ne di göxa nú'mu bi mengi bi ma mhets'i. M'et'o bi zohna yá mpote xki hwahni, ne mi hōmpa ár ts'edi ár Hñö Jö, bi xipabi tema nda 'yot'u.

³ Ar tsi Hmu mi wadi bi tho ne bi mengi bi nte man'agi, bi ñ'udi yon'ate mpa nda hyanda yá maxte ne nda ñ'emui'u, ne himi tsaya mi petwabi'u ár ts'ut'wi Jö.

⁴ Nú'mu mi 'buhwiyu, bi 'ñembabi:

—Yo ma gi poñhu har hnini Herusalen. To'mhu gi hñöñhu nö'ö xi ñöt'ahu Jö ar Dada, ne ngu xta xi'ahu ma gi hñöñhu.

⁵ Majöni ar Xuwa mi xixthe'ihu har dehe. 'Bap'utho ar pa ma gi nixithehu gi hñöñhu ár Hñö Jö.

Ar tsi Hmu Hesu bi menga mhets'i

⁶ Nú'mu mi ñöwi yá maxte xki mhunts'i, n'a mbi 'yambatho'u ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'ihe, hage nuya payu ma gi umba man'agi ár ts'edi ar hnini Israel da nödo ngu mam'et'o.

⁷ Nu'mu ar Hesu bi dötwabi'u ne bi 'ñembabi:

—Hingo di 'ñep'ahu gi pöhu ham'u ma da 'yot'a Jö ar Dada nö'ö o hár 'ye da 'yot'ö.

⁸ Ha nu xta e da zu'ahu ár Hñö Jö, ma gi hñömfu ár ts'edi, ne ma gi dahu majöni togogi nuwa Herusalen, gathowa Nhudea, nünü Nsamaria, ne gatho ár nxidi ar ximhai.

⁹ Nu mi wadi bi mönga njap'u, bi njuxa mañö mhets'i nú'mu mi handa yá mpote, ha n'ar gui bi go'matho, ne himbi tsá bi hyant'u.

¹⁰ Nu'u xa mi no'sa mañö mi handa ar Hesu bi ma mhets'i, n'a mbi dañ'u mi 'bahwi yoho ya enxé mi he ya t'axdutu.

¹¹ Ne nuya enxé bi 'ñembabi nu'u yá maxtehmö:

—Me Ngallelehu, tema gi no'su mañö. Nu ar Hesu xka hyanthupya xi ma mhets'i, go gehnu'utho ma da mengi da ehe ngu xka hyanthu bi ma.

Bi thahna ar Matia nda pöta ar Huda

¹² M'efa nuyá maxte ar Hesu, ba kö har t'ohö Njömdöni, bi menga har hnini Herusalen. Mi get'utho, bi ñ'o ngu hñötonthebe ya wëni ár yap'u, ngu ár yap'u mi tsá nda ñ'o har pa ntsaya.

¹³ Nu mi zoñ'u har hnini, bi box'u har tongu habu mi ko'u. Ka mi 'buhnu ar Pedro, ar Hakobo, ar Xuwa, ar Andre, ar Lipe, ar Toma, ar Bartolo, ar Teo, man'a ar Hakobo ár t'u ar Alfeo, ar Simu nö'ö mi t'embabi ar ñöngahnini, ne ar Huda ár jödö ar Hakobo.

¹⁴ Gathoyu hyax'mu mi mhunts'i, mi pes'u n'adar mfeni mi apa Jö. Mi 'buhwi'u mahyegi yá jödö ar Hesu, ar Maria ár nöñö'ö, ne ma'ra ya 'behñö.

¹⁵ Ha nuya pa'u bi mhushnu ngu n'anthebe ne n'ate ya ku. Nu'mu ar Pedro bi m'a madetho ne bi 'ñembabi'u:

¹⁶ —Ma tsi kuhu, mi mahyoni nda njap'u ngu nö'ö xki mönga ar Dabi har T'ofa, nu mi 'yot'i ngu xki xipabi ár Hñö Jö. Bi nonga ar Huda nö'ö togo bi zixa ya jö'i ba ju ar Hesu.

¹⁷ Ne nuju ndi pöhu mi gehnu n'ar maxte ar Hesu, ne mahyegi ndi pefu.

¹⁸ Bi ma'ö ar tsi Hmu Hesu, ne nunar bojö bi t'umbabi, bi danga n'a xeni ar hai. Ka gehnu habu bi dagi nzit'ei, ne bi fo ár mu, gatho yá xefo bi nxani.

¹⁹ Ne gatho ya me Herusalen bi bö nö'ö bi thogi, jange bi thu'spabi nor hai'ö ha yá hñö'u: Aseldama, di böni da 'ñenö, ar Hajil.

²⁰ Bi njap'u ngu xi t'ot'a hár T'ofa Jö ne ha ya Dönga Nsadi habu enö:

Nda nhwata ár ngu'ö,

hinto ma da m'uhnu.

Ne enö n'e:

Nunár 'befihmö, man'ar jö'i da mefi.

²¹ Jange mahyoni ga hwañhupya n'a togo ndi ñ'ohu nuya pa'u ndi 'buhwihu ma tsi Hmuhu Hesu.

²² Bi dü'mi da ñ'ohu nú'mu mi xixthe ar Xuwa ne hiñham'u bi 'wege, bi zonga ar pa mi ts'ixa ar tsi Hmu mhets'i. Nö'ö togo ma ga hwañhu go ma da maxkagihu ga dahu majöni, nuna ma tsi Hmuhu Hesu xi mengi xi nte man'agi.

²³ Bi hwañ'u yoho ya ku, n'a már thuhu ar Huse nõ'ö xki thu'spabi ar Barsaba, ne mi t'embabi ar 'Yomañho, ne bi nhwahna man'a ár thuhu ar Matia.

²⁴ Nep'u bi 'yapabi'u Jö ne bi 'ñenö:

—Ma tsi Dada'ihe, gi pötka ma mfenihe, utkagihe nuya yoho ya ku 'bukwa, togo xka hwahni.

²⁵ Nu'ge go gi pödi togo xka hwahni da mep'a'i. Ne gi 'ñets'i ngu ri mpote, da pöta ar Huda nõ'ö togo bi nts'oki, ne bi 'wege bi gu ar 'ñu habu ndi 'ñepi nda ma.

²⁶ Ne nu'u bi 'yents'a n'ar nthöhö, ne bi bongá ár thuhu ar Matia. Jange bi m'ede ngu n'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte ar tsi Hmu Hesu.

2

Ar Hñö Jö bi zokwa

¹ Nu mi zö ar dango ár thuhu Pentekoste, gatho ya ku xki mhunts'a ha n'adar ngu, ne n'adar mfeni mi pes'u.

² N'a mbi nhekitho n'ar döta ñuni ndi 'ñe mhets'i ngu n'ar 'yomndöhi, ne xa bi fat'a mbo ar ngu.

³ Ne bi nheki 'ra ngu ya jöhne faspí xki ñhege mi 'ba ha yá nõ n'a ngu n'a nu'u mi 'buhnu.

⁴ Ne gatho'u bi hñömba ár nzini ár Hñö Jö, ne bi ndui bi nõ ma'ra ya hñö n'a ngu n'a, ngu mi japabi ár Hñö Jö nda nõ'u.

⁵ Nuya pa'u mi 'buhnu Herusalen 'ra ya xodyo, habu gatho ár nxidi ar ximhai xki 'ñehe, gehyu mi ndönga Jö.

⁶ Ne nú'mu mi nt'ode ar döta ñuni, nzeye ya jö'i xa dama bi mhunts'i habu mi 'bu ya ku, ne bi 'yotho ngetho mi oxa yá hñö n'a ngu n'ayu.

⁷ Ne himi pödi te nda beni, mi eñ'u:

—Hage hingya me Ngalilea nuyú di ohu nõ.

⁸ Nu'mú, hanja di ohu n'a ngu n'a ma hñöhu di ñöhu har hai xta m'uhu.

⁹ Ngetho 'ra dar menguhu Partia ne Media, Elam, Mesopotamia, Nhudea, Kapadosia, Mpono, ne Asia.

¹⁰ Ma'ra ya me Frigia, Panfilia, Ehipto, ne 'ra ya hnini Afrika tho ár yap'u ar hai Sirene. Ne ma'ra ya me Nroma, 'ra majöni ya xodyo, ha nu ma'ra xi nxodyo ngetho temga ma nt'umbihu.

¹¹ Ya me Kreta ne Arabia n'ehe, gatho di ohu ma hñöhu nõyú ngu di ñöhu n'a ngu n'a, ne xikagihu yá döta 'befi Jö.

¹² Nuya jö'i himi pödi te nda beni, ne xa mi 'yotho mi enga n'a ngu n'a:

—Xipya, te di bompyanu.

¹³ Ha ma'ra mi thentho mi eñ'u:

—Xi ntiyu zëi.

Ar Pedro bi ndui bi zo ya jö'i

¹⁴ Nu'mú ar Pedro bi m'ahwi nu'u ma 'ret'aman'a yá mi maxtewi. Bi nõ nts'edi ne bi 'ñenö:

—Nu'ahu me Nhudea, ne gatho nu'ahu gi 'buhüwa Herusalen, 'yoxu xiñho nõ'ö ma ga mö.

¹⁵ Nuya togo gi ohu nõ, hinxi nti ngu xka beñhu, ngetho jar gueto xudi.

¹⁶ Nö'ö gi hanthu xi thopya, gehnu xki mönga ar m'ehni Hoel ma nda njap'u. Xki 'yot'a njawa:

¹⁷ Jö bi 'ñenö: Nuya pa xi 'ñep'u,

ma ga pempa ma Hñö gatho ya meximhai.

Nuya ri t'uhü ne ri t'inxuhü ma da nõ di hömpa ár ts'edi'ö.

Nuya bötsi ma da hyanda ya nhandi,

nuya dönzia ma da 'wi ya t'i.

¹⁸ Xa majöni nuya pa'u, nuya ñ'ohö ne ya 'behñö di pepkagi, xa ma ga umba ma Hñö.

Gehnu da umba tema da möñ'u.

¹⁹ Ne ma ga ut'wa'u 'ra ya döta nt'udi mañö mhets'i ne nuwa har ximhai,

ár nt'udi ar ji, ar tsibi, ne ar 'bifi.

²⁰ Ma da nheki da boka ar hyadi.

Ar zönö ma da thenga ngu ar ji.

M'efa da zö ar pa da e ar tsi Hmu.

Ge'ö ar pa ma da nheki ár döta ts'edi'ö.

²¹ Ne gatho nu'u da matwa ár thuhu ar tsi Hmu, da mpohö.

22 Nu'ahū gar menguhū Israel, 'yohū nō'ō tema ga xi'ahū: Gi pōhū ar Hesu me Nasare, gatho nu'ū ya dōta nt'udi bi 'yot'e ga hyanthū, bi 'yot'e mi hōmpa ár ts'edi Jō, ne njap'ū mi n'ū Jō go xki meñ'ō.

23 Ha nu'ahū ga juhū, ne ga dathū ha yá 'yē ya 'yot'ats'oki, ne bi hyo'ū ha n'ar pont'i. Gatho nō'ō bi thogi, bi njap'ū ngetho Jō go xki bense nda jap'ū ngu mi ne'ō.

24 Ne gese Jō bi japi bi nte man'agi. Njap'ū bi guka har ugi mi 'bui xki du, ngetho ar ndōte himi pe'sa ar ts'edi nda zōm'ō.

25 Ar ndō Dabi xki noñ'ō nū'mū bi 'ñenō:

Ndi handga Jō hyax'mū ndi 'bu'be,
'ba ha ma ñ'ei, hinga ntsu.

26 Jange nuga xa di johya ne di petwa ma'ra nor johya'ō.

Ne di to'mi nū'mū xka tu, ma ga pengi ga nte.

27 Ngetho nu'ge, ma tsi Dada'i, hinga ma gi tsohnu ma te habū bi ku gatho nu'ū xi du. Ne hingi ma gi hye ma ndo'yo da 'ya har hai, ngetho go ri hoga 'begogi.

28 Xka utka ar 'ñu tsixka har te,

ne ma gi 'raka n'ar dōta johya nu xka 'buhwipū mhets'i.

29 Nu'ahū ma tsi kuhū xka mhunshūwa, ngu xka pōhū, ma palehū ar Dabi bi du, bi t'agi, ne nuya payū di handwathobihū 'bukwa ár t'agi.

30 Ha nunar Dabi már m'ehni Jō mi mōnga nō'ō ma nda thogi. Ne mi pōdi ma nda m'ū n'ár t'ū togo nda pot'ō, ngetho njap'ū xki ñōt'wa Jō. Ne nór t'ū'ō gehnu ar Kristo xki ñhōt'wabi nda m'ehni nda ndō.

31 Jange ar Dabi xki t'utwa nō'ō m'efa bi thogi. Ne bi 'yot'i ma nda mengi nda nte ar Kristo, ne hinga nda gohnu ár te habū ku nu'ū xi du, ne hinga nda 'yanū ár ndo'yo har hai.

32 Nuje di ñe ma jōni, Jō bi japi bi nte man'agi nunar Hesu nu' di noñe.

33 Jange nupya xi t'exa hár ñ'ei Jō, bi njuxa mhets'i ba huxkwi ár Dada. Ne bi umba ár Hñō Jō xki ñhōtkagihū. Gexha ma penkagihū, ne xi tho nō'ō xka hyanthū ne xka 'yohupya.

34 Ar ndō Dabi himbi njuxa mhets'i, ha go bi 'ñeñ'ō:

Jō ar Dada bi 'ñemba ma tsi Hmu:

Hñu ha ma ñ'ei ga huxkwi,

35 to'mi ga tsiñ'a nuya ri ñ'uni ga tsep'a ha ri wa.

36 Nupya, mahyoni da bö gatho ya me Israel, hinto di yomi: Jō ar Dada xi hñuxa ar Hesu ngu ar Hmu ne ar Ndō, ngetho gehnu ar Kristo xpa peñ'ō, togo ga tsuthū har pont'i ga hyohū.

37 Ha nu mi 'yode nō'ō bi mōnga ar Pedro, nuya jō'i mi 'buhnu xa bi du yá mui, ne bi 'yamba ar Pedro ne nu'ū ma'ra yá mpote ar tsi Hmu mi 'buhnu, ne bi 'ñeñ'ū:

—Ma tsi kuhū, xi'mū tema mahyoni ga pehepya.

38 Nu'mū ar Pedro bi 'ñembabi:

—'Yothū ár ntso'mi, ne gi nixithehū gatho hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo. Njap'ū da pump'ahū ri ts'okihū, ne gi hñōhū ár Hñō Jō da m'ū ha ri muhū.

39 Ngetho nuna ar ñhōt'inū go xi t'aju ne ma bötsihū, ne gatho nuya ma'ra ya jō'i 'bu hár nxidi ar ximhai, nu'ū da zohna Jō ma Hmuhū.

40 Ar Pedro xa mi zo ya jō'i, ne mi xipa nzeye ya mhō, ne mi embabi'ū:

—Mpohū, ne hinda zu'ahū ár mfei to'ma nuya ts'ojō'i 'bu nuya payū.

41 Gatho nu'ū togo bi 'ñet'a yá mui nō'ō te mi mōñ'ō, bi nixithe. Jange nu ar pa'ō bi hñuxa ngu n'atema'ret'anthebe ya gamfi.

42 Ne nuyū mi tēda nō'ō mi xipa yá maxte ar tsi Hmu, ne n'adar mfeni mi pes'ū. Ne hyax'mū mi nt'oxi mahyegi ne mi tsipa ár t'oxi ar tsi Hmu, ne mi mat'a Jō.

Njanū mi 'bu ya 'bet'o ku

43 Gatho ya mengunū xa bi ntsu, ngetho xki hyandwa yá maxte ar tsi Hmu mi ot'a nzeye ya dōta nt'udi, ne ya 'befi xa mi 'yot'ū.

44 Ne gatho ya gamfi mi mpe mahyegi, ne mi mfaxa n'a ngu n'a, njap'ū hinte nda k'at'i.

45 Ne mi pa'ū nō'ō te mi pes'ū, ne mi thekwabi nō'ō te mi k'at'a n'a ngu n'a.

46 Ne hyaxtho mi mhunts'a har dōnganjō, mi pes'ū n'adar mfeni. Ne mi tsi'ū ár t'oxi ar tsi Hmu ha yá ngu'ū, ne xa mi johya mi ñuñ'ū mahyegi, ne mi pes'ū n'ar hogamū.

47 Ne mi nsunda Jō mahyegi. Ne ma'ra ya jō'i mi handa te mi pe'ū, mi numañho'ū. Ne hyax'mū ar tsi Hmu mi hu'sa ya gamfi, hyaxtho mi ñ'emūi ma'ra ne nda mpohō.

3

Bi t'othe n'ar tsi dowa

1 N'ar pa ar Pedro ne ar Xuwa yá maxtehmō ar Hesu, ndi ma har dōnganjō ngu hñu nde, ge'mū mi jar mhat'a Jō.

² Ne nu hár goxthi ar dönganijö ár thuhu Nzátho, ka mi huhnu n'ar ñ'ohò xki m'ui mi dowa. Hyaxtho mi t'ehnu mi apa ar tsi bojò gatho nu'u mi thohnu ndi yut'a har nijò.

³ Nunar tsi dowanu n'a mbi hyandatho ar Pedro ne ar Xuwa, ma nda yut'a har nijò, bi 'yapa n'ar tsi bojò.

⁴ Nu'mú ar Pedro ne ar Xuwa bi m'ai, bi ñhanda habu mi hu ar tsi metí, ne ar Pedro bi 'ñembabi:

—Hyandgagihe.

⁵ Nu ar tsi dowa xa bi gohi mi k'ót'a nuya yohoyu, mi to'mi te nda hwékwabi.

⁶ Nu'mú ar Pedro bi 'ñembabi:

—Hinte di hò ar t'axbojò wa ar k'axtbojò ga 'ra'i. Hõnse nõ'ò di pets'i, ge'ò ga 'ra'i. Hár thuhu ar Hesukristo mar me Nasare, di xi'a'i, nangi gi 'yo.

⁷ Ne bi mipa ár ñ'ei, bi 'ba'mi, ne bi me'sa ár ts'edi yá wa ne yá bosndo'yo.

⁸ Dama bi 'yenga n'ar nsagi bi m'ai xiñho, ne bi ñ'o. Bi mēwiyu bi yut'a mbo ar nijò, mi 'yo ne xa mi sagi mi mat'a Jò.

⁹ Ne gatho ya jò'i bi hyanda ar dowa mi tsá nda ñ'o ne mi mat'a Jò.

¹⁰ Dama bi bót'u go mi gehnu togo mi dowahmò, mi hu hár goxthi ar nijò ár thuhu Nzátho, mi a ar tsi bojò. Xa bi 'yotho ne xa bi zu'u nõ'ò xki thogi.

Ar Pedro bi mömba ár mhò Jò ha ya m'et'e xki thu'spa ár thuhu ar Salomon

¹¹ Nõ'ò ar ñ'ohò mar dowahmò himi ne nda hye ar Pedro ne ar Xuwa. Ne gatho ya jò'i xa mi 'yoda nõ'ò mi handi, jange dama bi mhunts'a ha ya m'et'e ár thuhu ar Salomon, habu mi 'bu'u.

¹² Ar Pedro mi hyanda xki mhunts'a ya jò'i, bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu gar me Israelhu, hanja xa gi 'yothu ne xa gi k'ótkagihe. Ha gi beñhu ma ts'edisehe, wa xa di 'bùhe xiñho, jange xta jafe xi ñ'o nunar ñ'ohõnu.

¹³ Jò togo mi ndõnga ar Abra ne ar Isa ne ar Hakob, ne gatho nu'u ma'ra ma palehu xi du, get'ò ar Jò togo bi japi bi ñ'o nunar ñ'ohõnu, ne bi 'ñe'spa ár nsu ar Hesukristo ár T'u'ò. Gehnu togo ga dathu ya ndò, ne ga xifu ar Pilato hinga nda hyegi, mödi mi nemhò nda hye'ò.

¹⁴ Ha nu'ahu hinga nehü, mödi gehnu ár hoga T'u Jò hinte ma ts'oki xki 'yot'e. Ne ga 'yahü nda the n'ar hyote.

¹⁵ Ne njap'u ga hyohu togo hò ar te. Ha Jò bi japi bi nte man'agi. Go da hanthe, jange di dahe majõni.

¹⁶ Go di ñ'emüibihe'ò, jange nunar ñ'ohõnu gi hanthu ne gi pöhu, xi dits'i, ne njap'u xi ñ'u ár ts'edi'ò. Xi othe nunar ñ'ohò gi hanthupya. Xi njap'u ngetho di ñ'emüibihe.

¹⁷ Tsi kuhü, di pöhe xiñho ga dahu ar Hesu ngetho hinte ngi pöhu, ngu nu'u ma ndõhu himbi zo yá mfeni n'ehe teme bi 'yot'u.

¹⁸ Njap'u Jò bi japi nda thogi ngu xki xipabi yá m'ehni maham'u, xki 'yot'u mi mahyoni ar Kristo nda tho ya ugi, ne nda du.

¹⁹ Jange 'yothwu ár ntsõ'mi ne penju gi hyoñhu Jò, ne da pump'ahu ri ts'okihu. Njap'u hò, da 'ra'ahu n'ar hogam'ui, ter entho gi 'bùhu.

²⁰ Ne da mengi da meñ'ahu ar tsi Hmu Hesukristo xki thuxa mam'et'o nda mehni.

²¹ Ne xa majõni bi boxnu mhets'i, bi 'bùhnu to'mda ar pa Jò da hoka ma'ra'yo gatho, ngu xki xipa maham'u yá hoga m'ehni nda möñ'u.

²² Ngu bi mönga ar Moise, bi xipa ma palehu ne bi 'ñembabi'u: Jò ma tsi Hmuhu ma da hñux'a n'a'ahu ngu ár m'ehni'ò, njangu xi hñuxkagi n'ehe, ne ma gi 'yothu nõ'ò da xi'ahu'ò.

²³ Ne gatho nu'u hinda ne da 'yota nõ'ò ar m'ehni'ò, ma da 'weka har hnini.

²⁴ Di ndu ar Samuel injawa, gatho nuyá m'ehni Jò xi nonga nuya pa di 'bùhupya.

²⁵ Ne gatho nu'u ya ñhót'i bi mönga nuya m'ehni'u, go xi'ahu. Ne nu'u ya njõpi bi nkohwi Jò ma palehu, xi zok'ahu n'ehe. Jange Jò bi 'ñembabi ar Abra: Ha n'a ri n'ogi ma da e m'efa, ma ga jõpa xoge ya jò'i 'bu hár nxidi ar ximhai.

²⁶ Ne nu'ahu go gar 'bet'ohü ba peñ'ahu ár T'u Jò, bi jöp'ahu gi hyehup'u ri ts'okihu.

4

Ar Pedro ne ar Xuwa bi m'a'ma hár mhunts'a ndò ya xodyo

¹ Ar Pedro ne ar Xuwa mi 'bùhnu har dönganijö mi zo ya jò'i. N'a mbi zõhnu 'ra ya möjò mi ñ'owi ár ndò ya sunijò, ne ya dengamõjò nu'u himi ñ'emüi nda mengi nda nte nu'u xi du.

² Xa bi mbo yá kwë mi bö'u ar Pedro ne ar Xuwa mi uta ya jò'i nda mengi da nte nu'u xi du, ngu bi mengi bi nte ar Hesu.

³ Nu'mú bi nju ar Pedro ne ar Xuwa, ne bi ts'its'i ba njot'a har fadi. Ne ka bi gohnur nor nxuinu, ngetho xki nde nor pa'ò.

⁴ Ha nu'u togo xki 'yode nö'ö mi mönga ar Pedro, nzeye bi ñ'emui, mi tsu ngu ngudminthebe ya ñ'oho.

⁵ Nu ár hyax'ö bi mhuntsnu Herusalen yá dönziandö ya xodyo, ya böt'ofu, ne gathu nu ma'ra yá ndö ya xodyo.

⁶ Gathoyu bi mhuskwi mahyegi ar Anas, gehnu mar döngamöjö. Ka mi 'buhnu ar Kaifas, ar Xuwa ne ar Handu, ne gathu nuyá mēni ya döngamöjö.

⁷ Nep'u bi ts'ixnu ar Pedro ne ar Xuwa, bi m'a'ma madetho ne bi t'ambabi njawa:

—Togo yá m'ehni'ihu, ne togo ár ts'edi gi hömfu gi pehu njap'u.

⁸ Nu'mü ar Pedro xki nzinga ár Hñö Jö bi ñembabi'u:

—Nu'ahu gár ndöhu ha ma hninihu Israel.

⁹ Ngetho gi ñ'anihu nö'ö ar ñho bi t'ot'wa nunar tsi ñ'ohonu mi dowa, ne gi ne gi pöhu hanja bi dits'i,

¹⁰ ma ga xi'ahe hanja bi za bi dixnu, ne njap'u gi pöhu ne gathu nu'u ma'ra ya me Israel. Nunar ñ'oho gi hanthu 'bahnu, nunu bi dits'i bi mhömba ár thuhu ar Heskristo mar ne Nasare, nö'ö ga tsuthu ha n'ar pont'i, ne Jö bi japi bi mengi bi ne man'agi.

¹¹ Gehnu ar Hesu ga utsahu, gi ñhehwihu n'ar guxjödö bi 'yemp'utho ar müdi do nö'ö ma nda hyoka ár nijö Jö. Ha nupya gehnu ar müdi do xi nju'spa ár nijö Jö.

¹² Hinjo'o man'a togo da 'raju ar ts'edi ga mpöhu, honse ma tsi Hmuhu Hesu. Ngetho hinjo'o man'a xi t'umba nunar ts'edinu ne da thokwa ya meximhai.

¹³ Nu'mü nuya ndö mi 'buhnu xa mi 'yotho, ngetho bi hyanda ar Pedro ne ar Xuwa himi ntsu. Ne mi pö'u himya ñ'oho mi pe'sa ar döta mfödi, gehyu ma ya hyoya jö'i. Njap'u bi bö'u xki ñ'owi ar Hesu.

¹⁴ Ne himbi za te bi dötwabi'u, ngetho bi hyandi mi 'bahwi'u nö'ö ar tsi dowa xki dits'i.

¹⁵ Nu'mü nuya ndö'u bi 'bepabi nda bönga har mhunts'i, ne bi gohnu'tho'u mi ñö'u.

¹⁶ Ne mi eñ'u:

—Xipya, te ga jafu nuya ñ'ohoyu. Ngetho xi 'yot'a n'ar döta nt'udi, pö gathu ya jö'iwa ha ma hninihu Herusalen, ne hinda tsá ga koñhu.

¹⁷ Hindi nehü da nungar 'bede. Ma ga zoñhu ne ga pihu, ne njap'u hinto ma da zofo hár thuhu ar Hesu.

¹⁸ Nep'u bi ts'ohna man'agi ar Pedro ne ar Xuwa, bi pidi, ne bi nsipabi hinte nda möñ'u, ne hinto nda zofo hár thuhu ar Hesu.

¹⁹ Nu'mü ar Pedro ne ar Xuwa bi dödi ne bi ñenö:

—Beñhu, hage da 'ñet'a mañho ár müi Jö ga ot'ahe m'et'o ne m'efa'ö.

²⁰ Ngetho hinda tsá ga hehe ga möñhe nö'ö xta hanthe ne xta öhe.

²¹ Nu'mü nuya ndö bi hñu'spar pidi, njap'u hinte nda xipabi ya jö'i, ne bi hyegi bi ma'u. Himbi tsá te bi japabi, ngetho mi tsu ya jö'i nda mbo yá kwē. Gathu xa mi umba njamödi Jö nö'ö bi 'yot'u.

²² Ngetho nö'ö ar ñ'oho xki t'ot'wa ar nt'udi xki dits'i, mi tho yon'ate njeje xki m'u.

Ya gamfi apa Jö da hu'mba yá müi ne da umbar ts'edi

²³ Nu mi nthē ar Pedro ne ar Xuwa, bi ma ba k'ö'sa nu'u ma'ra ya gamfi, ne bi metwabi nö'ö xki xipabi ya ndömöjö ne yá dönziandö ya xodyo.

²⁴ Ha nu mi 'yo ya ku, n'adar mfeni bi umba njamödi Jö, ne bi ñeñ'u:

—Ma tsi Hmu'ihe, go ge'e ar Jö togo ga hoka mhets'i ne ar ximhai, ar dehe ne gathu nö'ö te janu.

²⁵ Nu'ge ga xipa ri 'bego ar Dabi nda mönga njawa:

Yo'ö ya jö'i bi mhunts'i bi ñ'ut'u hanja nda 'yot'a ar ts'om'u,

ne nuya hnini te gathu bentho da 'yot'e.

²⁶ Bi mhunts'a gathu yá ndö ya hnini

ne yá maxte 'bu har ximhai,

ne n'at'wu bi ñ'ut'u nda utsa Jö ne ár Kristo togo xi hñux'ö da ndö.

²⁷ Ngetho xa majöni har hninihu, bi mhunts'a ar ndö Erode ne ar Ponsio Pilato, ya me Israel ne nu'u himya me Israel, bi utsa ri hoga T'u ar Hesu togo xka 'ñets'i da ndö.

²⁸ Ne bi 'yot'u ngu nö'ö xka beni, ne xka mönga mam'et'o nda thogi.

²⁹ Ha nupya ma tsi Hmu'ihe, hyanda hanja hu'sje ya jö'i. Ne faxkagihe hinga ntsuhe ga möñhe ri mhö, ngetho go ri 'begogihe.

³⁰ Ne hñuxke ri 'ye ha ya dathi da dix'u. Ne gi 'yot'a nzeye ya döta nt'udi hár thuhu ri hoga T'u Hesu.

³¹ Ngu mi wa'u bi ñöwi Jö, bi nhwönga ar ngu habu xki mhunts'i. Ne gathu nu'u mi 'buhnu bi nthexkwi ár nzini ár Hñö Jö, ne himbi ntsu'u bi mömba ár mhö Jö.

N'at'wu yá meti gathu nö'ö mi pe'sa ya gamfi

³² Ne gatho nu'u xki ñ'emui ár mhö Jö, mi pe'sa n'ada ar mfeni, ne n'ada yá mhöte'u. Gatho nö'ö mi pes'u, mahyegi mar meti'u. Himi njo'o n'ar ku mi enö te mi pets'i mar metise.

³³ Ne xa mi pes'u ar ts'edi yá mpote ar tsi Hmu Hesu, mi ðamajöni xki mengi xki nte'ö, ne Jö xa mi hwëkwabi'u ár mfats'i.

³⁴ Ha hinto mi tho'u ar k'at'i, ngetho gatho nu'u mi pe'sa yá hai ne yá ngu mi pa'u, ne mi hö gatho nö'ö mi njut'wabi,

³⁵ ne mi umba yá mpote ar tsi Hmu. Ha nuyü mi hekwabi n'a ngu n'a ya gamfi, ngu nö'ö mi ot'wa ar 'bedi, njap'u mi t'umbabi n'ehe.

³⁶ Ne mi 'buhnu n'ar ku már thuhu ar Huse me Txipre, xki 'ñe ha yá 'beto ar Lebi. Ha nuyá mpote ar tsi Hmu bi hñu'spabi ar Berhnabe, di boni da 'ñenö, nö'ö hu'mba yá mui ma'ra.

³⁷ Nö'ö mi pe'sa n'a xeni ar hai, bi gu bi ma, ne gatho ar bojö bi njut'wi ba hö bi ðatwa yá mpote ar tsi Hmu.

5

Ar Anania ne ar Safira

¹ Mi 'bu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Anania, ha nunár 'behñö már thuhu ar Safira. Nuyü bi ma n'a xeni ar hai mar meti'u.

² Ne bi zöma n'a xeni ar bojö xki njut'wabi ar hai, ne ár 'behñö bi bödi n'ehe. Nö'ö man'ar xeni bi ma ba ðatwa yá mpote ar tsi Hmu.

³ Nu'mú ar Pedro bi 'ñembabi:

—Anania, hanja xka hye ar ts'ondöhi xi hya'a'i. Yo'ö xka ne ngi hyat'a ár Hñö Jö. Ngetho hinga unga gatho ar bojö bi njut'a ri hai ga pa.

⁴ Nu'mú xka tsöma ri hai go ma ri meti, ne nö'ö ar bojö bi njut'a'i go ma ri meti n'ehe. Yo'ö ga beni ga jap'u. Hinge go xka kakagihe, xka beni gi ka Jö.

⁵ Nu mi 'yo njap'u ar Anania, bi hwangi xki du. Ne gatho nu'u ma'ra bi bö nö'ö xki thogi, xa bi zu'u.

⁶ Nep'u nuya bötsi mi 'buhnu bi gu bi mats'i, ne bi guki ma ba agi.

⁷ Xki tho ngu hñu xenimpa, bi yutnu ár 'behñö n'ehe. Ha nunü hinte mi pödi te xki thogi.

⁸ Ne ar Pedro bi 'ñembabi:

—Ha gi öde. Xikagi, hage bi njut'ahu njanu ar hai ga pa'u.

Nu'mú nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hö, njap'u.

⁹ Nu'mú ar Pedro bi 'ñembabi:

—Yo'ö ga nkohwi n'ada ar nkohi ri döme, ne ngi hyathmöhü ár Hñö ma tsi Hmuhü. Xi 'ñehnu har goxthi nu'u togo xpa pengi ba ak'a ri döme, ha nupya xpa ehe da dux'a'i ma da 'yak'a'i n'ehe.

¹⁰ Nu'mú ar Safira bi hwangi xki du ha yá wa ar Pedro. Ne mi yut'a nu'u ya bötsi, bi hyandi xki du'ö n'ehe, dama bi duts'i bi ma ba agi habu mi o ár döme, ka bi t'ap'utho n'ehe.

¹¹ Nep'u gatho nuya ku bi bödi tema bi jayu, xa bi ntsu, ngu gatho nuya bi zo yá gu.

Bi nheki nzeye ya döta nt'udi

¹² Nuyá mpote ar tsi Hmu mi ot'a nzeye ya döta nt'udi mi handa ya jö'i. Ne gathoyü mi pes'u n'ada ar mfeni mi mhunts'a ha ya m'et'e mi t'embabi ár thuhu Salomon.

¹³ Gatho nu'u himya ku mi ntsu nda mhunskwi'u, mödi mi numañho gatho nö'ö mi ot'e.

¹⁴ Ne mi 'yo mi ñ'emui ar tsi Hmu nzeye ya jö'i, ya ñ'ohö ne ya 'behñö.

¹⁵ Ne 'yo mi födi nuya nt'udi mi ot'u. Jange mi njuka ya ðathi nthi ha ya 'ñu, ne mi 'be ha ya fidi, ne nú'mü nda thohnu ar Pedro, mödi nda zühmöhö hönse ár xudi, nda dixá ya ðathi.

¹⁶ Nzeye ya jö'i mi 'bu ha ya hnini get'u Herusalen, mi pa mi tsixa ya ðathi ne nu'u mi nthexkwi ya ts'ondöhi, gathoyü mi thits'i.

Ar Pedro ne ar Xuwa bi nt'utsa

¹⁷ Nep'u bi njuxa ar döngamöjö ne ya ðengamöjö mi mfax'u, ngetho xki zot'a yá mui, hinto mi ne nda hñömba yá nsu.

¹⁸ Ne bi njumpa yá mpote ar tsi Hmu, bi njot'a har faði.

¹⁹ Ha nunar nxui'ö, n'ár enxe Jö bi xokwa ár goxthi ar faði, bi guka nuyá mpote ar tsi Hmu, ne bi 'ñembabi'u:

²⁰ —Di ma ba 'bahü har dönganijö, ba zohü ya jö'i, ne xipabihü ar hoga mhö nonga ar 'ra'yo te.

²¹ Jange ár hyax'ö ra n'itho, bi ma'u har dönganijö, ngu xki xipabi ár enxe Jö. Ne nu mi zöñ'u, bi yut'a mbo bi zofo ya jö'i. Nú'mü mi 'buhnu mi zohyü, ar döngamöjö ne yá maxte bi zohnu yá mindöwi me Israel nda me'sa n'ar mhunts'i. Ne bi mehna togo nda tsi nu'u ya mpote mi jot'a har faði.

²² Ha nu mi zonga ya gujō'i har fādi, himi njo'onu ya 'yofādi. Nu'mú, dama ba penk'u bi mō,

²³ ne bi 'ñeñ'u:

—Da tiñhe ar fādi mi jot'i xiñho, ne nuya sufādi ka mi 'bahnu har goxthi. Ha nú'mu nda kúthe, hinto da tiñhenú mbo.

²⁴ Nu mi 'yo njap'u ar dōngamōjō, ne ár ndō ya sunijō, ne ma'ra ya ndōmōjō, himi pōdi te nda beni, ne mi eñ'u:

—Xipya, te di bompyanu.

²⁵ N'a mbi zota n'ar jō'i, ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'u ya ñ'ohō ga kothuhmō har fādi, bi 'bu har dōnganijō bi zo ya jō'i man'agi.

²⁶ Nu'mú ár ndō ya sunijō bi mewi ya gujō'i, ne bi mengi bi gu ya mpote. Ba ju'u ne hinte bi japabi, ngetho mi tsu nda mbo yá kwē ya jō'i, ne nda umba ya nk'ahni.

²⁷ Nep'u bi zixa hár mhunts'i ya ndōxodyo, ne bi 'ba'ma madetho. Ne ar dōngamōjō bi 'yambabi:

²⁸ —Hage hinda xi'ahe hinge ngi zohu ya jō'i, ne hingi nōmfu ár thuhu ar Hesu. Nu'mú, hanja hinxka 'yohu. Gatho ya me Herusalen xka xifu ri jamfihu. Ne gi ne gi hyoxkagihe da hoje nō'ō ar ñ'ohō'ō.

²⁹ Nu'mú ar Pedro ne gatho nu ma'ra ya mpote, bi dōdi ne bi 'ñeñ'u:

—Nuje mahyoni m'et'o ga othe Jō, ne m'efa ya meximhai.

³⁰ Jō togo mi ndōnga ma palehu, go bi japi bi nte man'agi ar Hesu, gehnu ga tsuthu ha n'ar za, ne ga hyohu.

³¹ Ne nupya Jō xi 'ñe hár ñ'ei da ndōwi ne da mpohote, njap'u da 'yot'wa yá ntso'mi ya me Israel, ne da mpumba yá ts'oki.

³² Nuje di dāhe majōni togonu, ne ár Hñō Jō dāmajōni n'ehe, ha Jō xi umba ár Hñō gatho nu'u togo ote.

³³ Ha nu mi 'yo njap'u ya ndō, xa bi mbo yá kwē, xa mi nehmō nda hyo ya mpote.

³⁴ Bi nank'mu n'ar ñ'ohō mi 'buhnu har mhunts'i mar dēnga'beplate, már thuhu ar Gamalie, n'ar bōt'ofō, ne gatho ya jō'i xa mi numañho'ō. Bi m'ai ne bi mō nda t'enga n'a tsi tui ya mpote.

³⁵ Nep'u bi 'ñembabi gatho ya jō'i xki mhunsnu:

—Ha gi ohu ndadahū. Hyanthu xiñho nō'ō te gi jafu nuya ñ'ohoyu.

³⁶ Beñhu hingar yapa bi nanga n'ar ñ'ohō mar thuhu Teuda, mi humamui mi pe'sa n'ar nsu, ne bi dēnga ngu gohonthebe ya ñ'ohō. Bi tho'ō, ne gatho nu'u mi ñ'owi bi mfont'i, ne hinte ponk'u.

³⁷ M'efa ba e man'ar ñ'ohō már thuhu ar Huda, mar me Ngalilea, nú'mu mi nja ar nthuxthuhu. Nō'ō bi gut'a nzeyē ya jō'i bi dēni. Bi tho'ō n'ehe, ne bi mfont'a gatho ya jō'i mi ñ'owi.

³⁸ Jange nuga di xi'ahu, hyehup'u nuya ñ'ohoyu. Nu'mu nō'ō te pehyu go xi bense'u, ma da gōxtho.

³⁹ Ha nu'mu ár meṭi Jō nō'ō te pehyu, hinda zā gi hñōkwabihu. Ngetho nu'mu gi jahup'u, pontho gi ntunkwihu Jō.

⁴⁰ Ne nu'u mi 'buhnu har mhunts'i, bi 'yoxa nō'ō te bi mōñ'ō. Jange bi mengi bi kut'a ya mpote, bi 'wext'u. Ne bi xipabi'u nda hyegi nda mōmba ár thuhu ar Hesu, ne bi hyegi bi ma'u.

⁴¹ Ne mi boñ'u har mhunts'i, xa mi johya'u, ngetho Jō xki 'ñet'amañho ár mui nda tho n'ar m'etsa ngetho mi nōmba ár thuhu ar tsi Hmu Hesu.

⁴² Ne hyax'mu himi tsaya mi zofō ne mi uta ya jō'i har dōnganijō, ne mi 'yo ha ya ngu mi mōmba ár hoga mhō ar tsi Hmu Hesukristo.

6

Bi t'exa yoto ya maṭte

¹ Nuya pa'u xa mi xōnda ya ku. Ne nu'u ya ku mi ñō ar griego bi ñōmañ'ubi ya ku mi ñō ar ebreo. Ne mi eñ'u, nuyá 'ranxu himi t'umba mahyegi ar ñihuni mi thekwabi hyax'mu, ngu nu ma'ra ma ya ebreo.

² Nu'mú nu'u 'rēt'amayoho ya mpote bi zohna gatho ya ku ha n'ar mhunts'i, ne bi 'ñembabi'u:

—Ma tsi kuhu, nuje di 'buhe ga mōmfe ár mhō Jō, hanja ma ga tsayahe ga hemfe te da zi nu'u hingi jwadi.

³ Jange hwañhu yoto'ihu nu'u xka hyanthu 'bui xiñho, xi nzimba ár Hñō Jō, ne xa di ja ár mfōdi. Nu'u go ma da me'sa nuna ar 'befinu.

⁴ Nuje hinga ma ga tsayahe ga afe Jō, ne ga mōmfe ár mhō'ō.

⁵ Ha nu mi 'yoxa nö'ö xki nsipabi, gatho bi numañho njap'u. Ne bi nhwahna ar Teba nö'ö mi pe'sa n'ar döta ñ'emü, ne xki nzimba ár Hñö Jö, ar Lipe, ar Prokoro, ar Nikanor, ar Timon, ar Parmena, ne ar Nikola mar me Antiokia, xki nxodyo ngetho xki demba yá nt'umbi'u.

⁶ Ne bi ts'ixa habü mi 'bu ya mpöte, ne nuyü bi tet'wa Jö'u, mi huspa yá 'ye.

⁷ Ne njap'u dama mi nxanga ár mhö Jö, ne ya ku hyax'mü xa mi xu núnu Herusalen, ne nzeýe ya möjö bi gamfi n'ehe.

Ar ku Teba bi mhili

⁸ Ha nu ar ku Teba xa mi pe'spa ár ts'edi Jö ne ár nthekate. Mi ot'a ya döta nt'udi ha yá nthandi ya jö'i.

⁹ Ne núnu ha yá nijö ya xodyo, nö'ö mar thuhu Nu'u xi Thegi, bi njuxa 'ra ya ñ'ohö, ne bi mfa'xkwi 'ra ya me Sirene, ma'ra ya me Alejandria, ya me Nsilisia, ne ya me Asia. Gatho'u bi ntsahñökiwi ar Teba.

¹⁰ Himi tsá te nda döt'u, ngetho nö'ö mi pe'sa ar hoga mfödi, ne mi hómpa ár ts'edi ár Hñö Jö mi ñö.

¹¹ Nep'u nuya jö'i'u bi 'yut'a 'ra ya ñ'ohö, ne bi gu'twabi nda mönga ya nhemhñö, ne nda 'ñeñ'u, xki 'yo'u mi tsanga ar Moise, ne mi tsanga Jö n'ehe.

¹² Njap'u bi pómpa yá kwé ya jö'i, yá dönziandö ya xodyo, ne ya böt'ofö. Nep'u bi nju ar ku Teba, ne ntukitho bi ts'ixa hár mhunts'a ndö ya xodyo.

¹³ Ne bi njapabi 'ra ya jö'i nda hyoxa ya nhemhñö ar ku Teba, ne bi 'ñeñ'u:

–Nuna ar ñ'ohönu hingi tsaya tsanga nuna ar jöpa nijönu ne ár t'ofö ar Moise.

¹⁴ Nuje go xta öhet teme xi mö, xi 'ñenö, nunar Hesu mar me Nasare ma da hwata nunar nijönu, ne ma da pata ma nt'umbihu nu'u bi utkagihu ar Moise ga öthu.

¹⁵ Nu'mü gatho nu'u togo mi 'buhnu har mhunts'i, númu mi k'öt'a ar ku Teba, bi hyandwabi ár hmi mi ñehwi ár hmi n'ár enxe Jö.

7

Ar ku Teba bi ñö har mhunts'andö, nep'u bi tho

¹ Nep'u ar döngamöjö bi 'yamba ar Teba, ne bi 'ñembabi:

–Hage majöni nö'ö nthox'a'i.

² Nu'mü ar Teba bi dödi ne bi 'ñenö:

–Ma tsi ku'ahu, ne ma tsi ndadahü, 'yohü nö'ö tema ga xi'ahu. Jö nö'ö xar nsunda, bi zo ma palehü ar Abra númu mi 'buhnuho Mesopotamia, hinxki mada har hai Aran.

³ Ne bi 'ñembabi: Pöni, tsokwa nunar hai nu, ne tsop'u nu'u te ri njawi. Di ma man'ar hai habü ma ga ut'a'i, ne ka ma gi 'buhnu.

⁴ Nunar Abra 'mu, bi bonga habü mi 'buhmó núnu ha yá hai ya kaldeo, ne bi ma ba 'bu har hai Aran. Ne nu mi du ár dada, Jö ba tsi injawa habü di 'buhupya, ka bi m'ukwa n'ehe.

⁵ Ha Jö himbi umba n'a xeni ar hai nda 'ñenö már meti. Bi ñö'twabi m'efa nda umbabinu ne gatho yá 'beto nda m'ui. Nunar ñhö'tinu bi nsipabi númu hinte mi 'ñeta ar bötsi.

⁶ Ne Jö bi 'ñembabinu: Nuya ri 'beto ma da m'u ha n'ar hai ngu ya nzohötho habü hingya meti. Ne ka ma da m'uhnu ngu gohonthebe njeýe di m'ego, ne xa ma da mfeí.

⁷ Ne bi 'ñenö n'ehe: Nuga ma ga ko'spár mfeí nunar hnininu habü ma da m'ego'u. Ne m'efa ma nda bönu nda ndöngagiwa.

⁸ Nep'u Jö bi gohwi n'ar nkohi ar Abra, bi xipabi gatho nuyá 'beto nda thu'spa n'ar nsegi ha yá ndö'yo. Jange nu mi m'u ár t'u ar Abra mar thuhu ar Isa, ár hñöto mpa bi hñu'spa ar nsegi xki gohwi Jö. Ne njap'u bi 'yot'wa ar Isa ár t'u, már thuhu ar Hakob. Ne bi jap'u'ö n'ehe, bi tutwa nor nsegi'ö nu'u 'ret'amayoho yá t'u, go gehyu ma palehü habü xta ehü.

⁹ M'efa nuyá t'uyü xa bi utsa n'ár jödö már thuhu ar Huse. Bi mayu, har Huse bi ts'ixa Ehipto. Ha Jö himbi hyese.

¹⁰ Bi máxa ha ya thögi bi tho'ö. Ne bi umba n'ar döta mfödi, ne bi hwékwabi nda numañho ar faraon togo már ndö Ehipto. Ne nunu bi 'ñexa ngu ár máxte xoge har hai Ehipto, ne nda supa ár ngu ar ndö n'ehe.

¹¹ M'efa xa bi nja n'ar thuhu xoge Ehipto ne Kanan, ne xa mi ñ'uda yá m'ui'u. Numa palehü hinte mi tini te nda zi'u.

¹² Nep'u ar Hakob bi 'yöde mi ja ar t'eí núnu Ehipto, jange bi mehna yá t'u, gehyu ma dadahu, ka bi ndup'u ndi ma Ehipto.

¹³ Nep'u ar ñö'gi mi ma'u, ar Huse bi ñ'udi togo'ö, njap'u bi bö'u már jödö'u. Ne bi bö ar faraon togo yá mēni ar Huse.

¹⁴ M'efa ar Huse bi mempar nze'ngwa ár dada nda e nda m'uhwi, nunu ne gatho yá mēni, mi tsu ngu hñun'ate ne 'ret'amakut'a.

¹⁵ Njanu bi ma'u Ehipto. Ne ka ba tunu ar Hakob ne yá t'u, nu'u ma palehü.

¹⁶ M'efa mi du'u, ba njukwa yá ndo'yonu, bi thöxa Sikem, ne ba t'a hár nt'agi ar Abra xki damba yá t'u ar Hamor.

¹⁷ Nú'mú mi 'bap'u'tho nda tho ngu ár ñhö'ti Jö xki gohwi ar Abra, xa xki xönda nuyá 'beto har hai Ehipto.

¹⁸ Ne bi yut'a man'ar ndö himi pödi togo mar Huse.

¹⁹ Nunar ndö'ö bi kadi ne bi 'yot'war ts'om'ui nuya ma palehu. Ne bi japabi nda guka nthi yá tsi bötsi mi leletho nda du'u, ne hinge nda nxöndi.

²⁰ Ha nuya pa'u bi m'u ar Moise, ne xa bi numañho Jö. Bi tede yá dada hönse hñu nzönö ha yá ngu'u.

²¹ Nu mi tho nu'u hñu nzönö, bi guka nthi nda duhmö. Ge'mú ár t'inxu ar faraon ba juts'i, ne bi tede ngu ár bötsi'ö.

²² Jange ar Moise bi t'utwa gatho yá mfödi ya me Ehipto, ne mi pe'sa ar ts'edi te nda mö ne te nda 'yot'e.

²³ Nu mi jwata yon'ate njeje, bi zopa ár mfeni nda ma nda k'ö'sa yá ku, ya me Israel, ne nda nu tengu yá m'ui'u.

²⁴ Nu mi zonga habu mi 'bu'u, bi hyanda n'ar me Ehipto mi net'wa n'a yá ku'u. Bi ma ba ñöni, jange ar Moise bi hyo nö'ö ar me Ehipto, ne njap'u bi ko'spa ár ñöni.

²⁵ Nu ar Moise mi beni nda zo yá mfeni yá mi me Israelwi gehnu xki meñ'ö Jö nda ñöñ'u, ha nu'u himbi benga njap'u.

²⁶ Ne ár hyax'öp'u bi mengi bi thohnu ar Moise man'agi, bi hyanda yoho ya me Israel mi ntuñ'u. Bi ma nda hyek'u, ne bi 'ñembabi: Nu'ahu gi nkuhu, yo'ö gi ntuñ'u.

²⁷ Nu'mú nö'ö togo mi net'a ár ñ'ohu, bi umba n'ar ntuki ar Moise, ne bi 'ñembabi: Togo xi hñux'age ngu ar ts'ut'wi wa ngu ar ndö, ne da tsa gi hñögagihe nö'ö te di pehe.

²⁸ Wa gi ne gi hyogagi ngu ga hyo ar me Ehipto mande.

²⁹ Nu mi 'yo njap'u ar Moise, bi ma ba ñ'onga har hai ár thuhu Madian. Ka ba 'buhnu ngu n'ar nzohö, ne ka ba tinu yoho yá t'u.

³⁰ Nu mi tho yon'ate njeje, bi hyanda n'ar enxe Jö bi ñ'udi mi 'ba mateda n'ar 'minza mi fagi, mi 'buhnu har ot'at'ohö ár thuhu Sinai.

³¹ Nu mi hyanda ar Moise, xa bi 'yotho. Bi wat'a har faspí nda hyanda te mar me'ö, bi 'yoxa ár mhö Jö, mi embabi:

³² Nuga dár Jö ri pale ar Abra, ar Isa, ne ar Hakob. Nu'mú ar Moise xa bi ntsu mi nhwöt'i, ne himi nemhö nda hyanda nö'ö ar faspí'ö.

³³ Ha bi 'ñemba ar tsi Hmu: K'ot'a ri thiza, ngetho nuwa habu gi nets'i, n'ar jöpa hai xint'axi.

³⁴ Xa majöni xta handa ya dumui thohnu Ehipto ma bötsi. Xta öxa yá ts'oni, ne xta e ga ñöni. Jange nupya ba e ga peñ'a gi penga Ehipto.

³⁵ Nunar Moisenü xki nt'utsabi ár mfats'i ne xki t'embabi: Togo xi hñux'age ngu ar ts'ut'wi wa ngu ar ndö, ne da tsa gi hñögagihe nö'ö te di pehe. Gehnu togo bi 'ñexa Jö ngu ar ndö, ne nda maxa yá ku nda bonga Ehipto, ngu xki mehna ár enxe nda mö, xki ñ'udi har 'minza mi zo.

³⁶ Gehnu ar Moise ba tsinga gatho ya me Israel mi 'buhnu Ehipto. Ka ba ötnu nzeye ya döta nt'udi, ne har Thenga Ñhönthe, ne núnu ha ya ot'at'ohö habu ba 'yo'u yon'ate njeje.

³⁷ Nö'ö ar Moise'ö go bi xipa ma jö'ihu ya me Israel, ne bi 'ñembabi: Jö ma tsi Hmuhu ma da 'ñexa n'a'ahu ngu ár m'ehni'ö, njangu xi hñuxkagi n'ehe. Ne ma gi 'yothu nö'ö da xi'ahu'ö.

³⁸ Getnu ar Moise mi 'yo har mhunts'i ndu ma palehu nú'mú mi 'yo ha ya ot'at'ohö. Ne ka ba 'buhwinu ár enxe Jö mi ñöwi har t'ohö Sinai. Ne bi hñönga ya mhö ungar te, ne bi thogagihu.

³⁹ Ha nu'u ndu ma palehu himbi ne bi 'yote, bi zantho, ne yá mfeni mi 'yoda Ehipto.

⁴⁰ Nu'mú bi 'ñembabi'u ar Aron: Di nehe gi hogagihe 'ra ma tsitahe ga teñhe. Ngetho nunar Moise ba jugagihe Ehipto, hindi pöhe teme xi ja'ö.

⁴¹ Jange bi hyok'u n'ar boi bojö, ne bi 'bö'spabi yá m'öñho. Ne xa bi njohya'u bi ndönga nö'ö bi hyokase'u.

⁴² Nu'mú Jö bi 'wege, ne bi hyep'u nda nsunda'u ya tso, ar zönö, ne ar hyadi, ngu xi t'ot'a ha yá t'ofö yá m'ehni Jö, ha enö njawa:

Me Israelhu, ham'u ga 'rakagihu n'ar m'öñho

nú'mú ga 'yohu yon'ate njeje ha ya ot'at'ohö.

⁴³ Hinga jahup'u, ngetho nö'ö ngi öthu ngi mu'sfu ár ngu ar Molok, ne ngi juthwu ár tso ri tsitahu ar Renfán.

Gehyü ya tsita ga hjoju ngi ndöñhu.

Jange ma ga thok'ahu da ts'ix'ahu injanu har hai Mbablonia.

⁴⁴ Núnu har ot'at'ohö habu bi 'ranga ndu ma palehu, ka xki thoknu n'ar ngudutu, habu mi ndönga Jö. Nunar ngudutu'ö xki thoki ngu xki utwa Jö, ne xki xipa ar Moise nda hyoki.

⁴⁵ M'efa nunar ngudutu'ö bi gohwi ndu ma palehu. Ne ba hö injawa'u mi ñ'owi ar Hosue, nú'mu bi hñömba yá hai nu'u himya me Israel. Jö go bi 'yeñ'u mi zokwa ndu ma palehu. Ge'mu bi ndu'u bi nsundabiwa Jö. Mi jap'utho'u nuya pa mi 'bu ar Dabi.

⁴⁶ Nunar ñ'ohönu xa bi numañho Jö. Mi nemhö nda hyokwa n'ar ngu habu nda nsundabi nö'ö ar Jö mi ndönga ndu ma palehu ar Hakob.

⁴⁷ Ha n'ar t'u'ö hö, nö'ö már thuhu Salomon, go bi hyokwa ár ngu Jö nö'ö mi bemhö nda hyoka ár dada.

⁴⁸ Mödi Jö bi 'bu mañö mhets'i, hingi 'bu ha n'ar ngu xi hyoka ár 'ye ar jö'i, ngu bi 'ñenga ár m'ehni Jö, mi enö njawa:

⁴⁹ Mhets'i go ma thuxandö,
har ximhai habu di exa ma wa.

Tema ngu da tsá gi hyogagihu 'mu, enga ar tsi Hmu.

Wa habu ga tsaya.

⁵⁰ Hage hinxta hokaga gathoyu.

⁵¹ Xa xi me ri ñöhu, hinti tuka ri muihu, ne gar me'skuhu. Xa hingi ne gi 'yothu ár Hñö Jö, gi njanguthohu ndu ma palehu.

⁵² Hangu yá m'ehni Jö himbi 'yot'wa ar ts'om'ui ri palehu. Ne bi hyo nu'u togo mi nomba ár ñehe ar Hogañ'ohö, gehnu ga dahü ne ga hyohu nuya payu.

⁵³ Nu'ahu ga hñöñhuhmö ar t'ofö bi zok'ahu yá enxe Jö, ne hinga 'yothu.

⁵⁴ Nu mi 'yo njap'u nuya jö'i xa mi ntsinse yá kwe, ne xa mi guxt'u yá ts'i.

⁵⁵ Ha nunar ku Teba xa bi nzinga ár Hñö Jö, bi no'sa mhets'i, ne bi hyandwa ár nsunda Jö ne ar tsi Hmu Hesu mi huhnu hár ñ'ei Jö.

⁵⁶ Ne bi 'ñenö:

—'Yohu. Di handa mhets'i xogi, ne di handa Nö'ö Togo ba e bi Njö'i bi huhnu hár ñ'ei Jö.

⁵⁷ Nu'mú, gatho nu'u ya jö'i xa bi mafi ne bi got'a yá gu, bi mfats'i bi gu ar Teba.

⁵⁸ Nep'u bi njuka har hnini bi nk'ahni. Nuya jö'i bi mo yá dutu hár wa n'ar ñ'ohö mi bötsitho ár thuhu ar Saulo.

⁵⁹ Ne nú'mu mi thoza ya nk'ahni ar Teba, mi mat'a Jö, ne mi enö:

—Ma tsi Hmu Hesu, ha ri 'ye di ent'a ma hñö.

⁶⁰ Bi ndandihmö, ne bi 'ñenga nts'edi:

—Ma tsi Hmu'i, yo ma gi hñö'spa majöni nunar ts'okinu.

Ne ngu mi wadi bi mönga njap'u, bi hyoñ'a Jö.

8

Ar Saulo xa mi e n'ar m'ui ya ku

¹ Nunar Saulo xki 'ñet'atho ár xütha nú'mu bi tho ar ku Teba.

Nor pa'ö bi ndui bi nt'utsa ya ku núnu Herusalén. Hagatho bi mfont'a nuya gamfi har hai Nhudea ne Nsamaria. Hönse yá mpöte ar tsi Hmu himbi mfont'u.

² Raya hogajö'i bi gu'spa ár ndo'yo ar Teba bi 'yagi, ne xa bi zont'u.

³ Ar Saulo xa mi e n'ar m'ui ya gamfi, 'raman'ar ngu mi kut'i mi juka ya ñ'ohö ne ya 'behñö nda zixa nda got'ar fadi.

Bi mhönga ar hoga mhö núnu Nsamaria

⁴ Ha nu ma'ra ya gamfi xki njui ne xki mfont'i, habu gatho mi thogi, mi mönga ar hoga mhö.

⁵ Ha nö'ö már thuhu ar Lipe, bi ma har hnini Nsamaria, ma ba xipa ya jö'i togo ar tsi Hmu Hesusukristo.

⁶ Ne nuya jö'i n'at'wu mi huxa ma su nö'ö mi mönga ar Lipe, ne mi hant'u nu'u ya nt'udi mi ot'ö.

⁷ Ngetho nzeye ya jö'i nu'u xki nthexkwi ya ts'ondöhi mi embabi, ha nuya ts'ondöhi xa mi hexa ya mhafi nda böni. Ne nzeye ya dathi xki nza yá ndo'yo, ne ya dowma mi thits'i.

⁸ Ne njap'u xa mi pe'sa n'ar döta johya nuya mengu nor hnini'ö.

⁹ Ka mi 'buhnu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Simu, mar ñ'ete har hnini'ö. Xki hyat'a nzeye ya me Nsamaria, ne xa mi ot'a ndöta.

¹⁰ Ne gatho ya mengunu, ya döta ne ya tx'ulo, xa mi jamasu mi öxa nö'ö te mi mönga nö'ö ar ñ'ete'ö, ne mi eñ'u:

—Nunar ñ'ohönu hömpa ár döta ts'edi Jö.

¹¹ Gatho ya jö'i xa mi japamasu, ngetho ya maham'u xki hyat'u mi uta ya nt'ete.

¹² Ha nu mi zonga ar ku Lipe har hnini'ö, bi mönga ar hoga mhö nomba ár ts'ut'wi Jö, ne ár thuhu ar tsi Hmu Hesusukristo. Ne nzeye ya ñ'ohö ne ya 'behñö mi ñ'emui ne mi nxixthe'u.

¹³ Gesé ar Simu bi jamfi ne bi nxixthe. Ne hyax'mu mi ñ'owi ar Lipe, mi handa tengu ya döta nt'udi mi ot'e, ne xa mi 'yotho.

¹⁴ Nu mi bö ya mpöte mi 'bu Herusalen, nuya me Nsamaria xki hñömba ár mhö Jö n'ehe, jange dama bi mehna ar Pedro ne ar Xuwa bi ma injanu.

¹⁵ Nu mi zoñ'u, bi 'yapa Jö nda hñöñ'u ár Hñö Jö.

¹⁶ Ngetho hinto xki m'empatho ár Hñö Jö, honse xki nxixthe hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁷ Jange ar Pedro ne ar Xuwa bi hñu'spa yá 'ye ya gamfi, ne bi hñömbabi'u ár Hñö Jö.

¹⁸ Nu mi hyanda njap'u ar Simu nö'ö mar ñ'etehmö, mi hömba ár Hñö Jö nu'u togo mi hñu'spa yá 'ye ya mpöte, jange bi xipabi nda umba ar bojö,

¹⁹ ne bi 'ñembabi:

—'Raju n'a tui ar ts'edi gi höhu. Njap'u to gatho ga huxa ma 'ye da hñömba ár Hñö Jö n'ehe.

²⁰ Nu'mú ar Pedro bi döti ne bi 'ñembabi:

—M'ehwi ri bojö. Yo'ö xka beni da tsá da thanga ár ts'edi Jö.

²¹ Hingi pe'sa ar seki, ne hindi 'ñep'a'i gi pe nunar 'b'efinu, ngetho Jö hingi numañho nö'ö xka beni.

²² Jange mahyoni gi 'yot'wa ár ntso'mi ri ts'oki xka beni, ne 'yapa Jö, xömhö da pump'a nö'ö ga tsá ha ri müi.

²³ Ngetho nuga di handi xa tsot'a ri müi, ne xi gop'atho ar ts'oki.

²⁴ Nu'mú ar Simu bi dödi ne bi 'ñenö:

—'Yapkağıhuts'u Jö, hinda zukagi nö'ö xka möñhu.

²⁵ Ne nu'u ya mpöte bi damajöni togo ma tsi Hmuhu Hesu, bi mömba ár mhö Jö. M'efa bi menga Herusalen, ne hagatho ya hnini Nsamaria mi thogi, mi mönga ar hoga mhö.

Ar ku Lipe bi xixthe n'ar me Etiopia

²⁶ M'efa n'ár enxé Jö bi zo ar ku Lipe, ne bi 'ñembabi:

—Lipe, xta e ga peñ'a'i gi ma mak'angi, ju ar 'ñu kö Herusalen, di ma har hnini ár thuhu Gasa, thota ha ya ot'at'ohö.

²⁷ Nu'mú ar Lipe dama bi gu ar 'ñu bi ma. Ne nú'mü mi 'yo ar 'ñu, bi nthewi n'ar ñ'ohö már me Etiopia, ár maxte ar ndö'behñö ár thuhu Kandase mar ndönu Etiopia. Nor ñ'ohö'ö már mesbojö ar ndö'behñö, xki mengi ma ba ndönga núnu Herusalen.

²⁸ Mi huxa har tönza ndi menga ár hai, ne mi ne ar t'ofö xki 'yot'a ar m'ehni Isaia.

²⁹ Nu'mú ár Hñö Jö bi 'ñemba ar Lipe:

—Di ma ba tsu nunar tönza xi manü, ne mewi.

³⁰ Ar Lipe xa bi ntih bi ma ba tsu ar tönza. Ne bi 'yoxa nö'ö ar ñ'ohö'ö mi ne ár t'ofö ar m'ehni Isaia, ne bi 'ñembabi:

—Hage gi pödi tema di bönga nö'ö gi nehe.

³¹ Ha nor ñ'ohö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hanja da za ga pödi te di böni nu'mü hinto da utkagi.

Ne bi 'yapa ar Lipe nda böts'e ne nda hñuhwi.

³² Nö'ö ar xeni ár T'ofö Jö habu mi nehe, enö njawa:

Nö'ö bi ñhetho ngu n'ar tsi deti ts'its'i da tho.

Ngu n'a tsi ndöni da ngone nú'mü da t'öxi,

njap'u himbi mafi.

³³ Mi ñ'enda ya jö'i, ne hinto bi 'yot'wa ar ts'ut'wi.

Ne nuyá mēni, hinto tsá da metwabi,

ngetho bi thökwa ár tewa har ximhai.

³⁴ Nep'u nor me Etiopia bi 'ñembabi ar Lipe:

—Jakar möte gi xikagi togo nonga ár m'ehni Jö. Hage mi nonga ár m'uise, wa mi nonga man'a.

³⁵ Nu'mú ar Lipe bi gu nunár xeni ar T'ofö mi ne ar me Etiopia, ne bi ndui bi xipabi ar hoga mhö nonga ar tsi Hmu Hesu.

³⁶ Nú'mü mi 'yo ar 'ñu'u, bi zonga habu mi jar dehe, ne bi 'ñenga nö'ö ar me Etiopia:

—Jawa ar dehe. Hage hinda tsá ga nxixthega 'mü.

³⁷ Ha nor Lipe bi 'ñembabi:

—Nu'mü xa gi ñ'emüi ne xi zo ri müi, hö da tsá.

Nor me Etiopia bi 'ñenö:

—Hö, di ñ'emüi ar tsi Hmu Hesukristo gehnu ár T'u Jö.

³⁸ Nunü bi mö nda ma'a ma ar tönza, ne bi göi bi yut'u har dehe gatho yoho. Ne ar Lipe bi xixthe ar me Etiopia.

³⁹ Ha nu mi böx'u har dehe, ar Lipe bi m'etho, ngetho ár Hñö Jö bi zits'i. Ne ar me Etiopia himbi mengi bi hyandi, ne xa bi njohya'ö bi gu ar 'ñu bi ma.

⁴⁰ Ha nunar Lipe bi zonu Asoto. Ha nú'mü mi thohnu, bi ndui bi mönga ar hoga mhö ha ya hnini mi ja har 'ñu ndi ma Nsesarea.

9

*Ar Saulo bi ñ'emụi ar tsi Hmu Hesukristo
(Hch. 22:6-16; 26:12-18)*

¹ Ha nuya pa'u ar Saulo mi hu'sa nda hyo gatho nu'u mi ñ'emụi ar tsi Hmu. Ne bi ma ba k'ò'sa ar dōngamōjō,

² ma ba apa ya he'mi nda hñō'spa yá nijō ya xodyo núnu Ndamasko. Njap'u nú'mụ nda dinga 'ra nu'u mi temba ár 'ñu ar tsi Hmu Hesu, ya ñ'ohō wa ya 'behñō, gatho nda tsi Herusalen, ne nda got'a har fadi.

³ Ha nú'mụ mi 'yo ar 'ñu, 'bũtho nda zonga Ndamasko, n'a mbi hyexta n'ar hyats'i ndi 'ñe mhets'i.

⁴ Bi hwank'mụ, ne bi 'yo n'ar mhō mi enō:

—Saulo, Saulo, yo'ō gi utsagi.

⁵ Nu'mụ ar Saulo bi dōdi ne bi 'ñenō:

—Ndada, togo'i.

Nō'ō bi dōdi:

—Nuga dar Hesu, togo gi utsa. Go xka nts'okse, ngu n'ar boi punga ar maza.

⁶ Ne ar Saulo xa mi ntsu mi nhwōt'i, ne bi 'ñenō:

—Ma tsi Hmu'i, teme gi ne ga pēpya.

Nu'mụ ar tsi Hmu bi 'ñembabi:

—Nangi, di ma ba kut'a har hnini, ka ma da nsi'anụ tema gi pefi.

⁷ Ne nu'u ya ñ'ohō mi ñ'owi ar Saulo, bi m'a'u himi pōdi te nda beñ'u, ngetho bi 'yo'u ar mhō n'ehe, ha hinto bi hyandi togo mi ñō.

⁸ Nep'u ar Saulo bi nangi bi m'ai, ne bi zotyá da, mōdi himbi za te bi hyandi. Jange bi nguhni bi ts'ixa har hnini Ndamasko.

⁹ Ne ka ba 'bũhnụ hñupa himi handi. Ne nuya hñupayụ hinte bi zi.

¹⁰ Núnu Ndamasko ka mi 'bũhnụ n'ar gamfi már thuhu ar Anania. Nunụ bi zo ar tsi Hmu ngu n'ar t'i, ne bi 'ñembabi:

—Ha gi ode, Anania.

Nō'ō bi dōtwabi:

—Te gi jaki, tsi Hmu.

¹¹ Ha nu ar tsi Hmu bi 'ñembabi:

—Nangi di ma har 'ñu ár thuhu Njōntho, ne ba hong'a n'ar ñ'ohō ár thuhu ar Saulo me Tarso, 'bũ hár ngu ar Huda. Nu xki tsonụ ma gi tini mat'a Jō.

¹² Nō'ō xta utwabi ngu n'ar t'i, ma da zonga n'ar ñ'ohō ár thuhu ar Anania, ne da hñu'spa yá 'ye, njap'u da mengi da hyandi.

¹³ Nu mi 'yo njap'u ar ku Anania, bi dōdi ne bi 'ñenō:

—Ma tsi Hmu'i, nzeýe togo xi xikagi nunar ñ'ohōny xa xi 'ñe ar m'ui nu'u tēñ'a'i 'bũhnụ Herusalen.

¹⁴ Ha xi umba nseki ya ndōmōjō da e da gụ gatho nu'u mat'a ri thuhuwa n'ehe.

¹⁵ Nu'mụ ar tsi Hmu bi 'ñemba ar Anania:

—Di ma gi 'yot'a nō'ō di xi'a'i. Ngetho go ger ñ'ohōny xta hwahni da mēpkagi, ne da utka ma thuhu nu'u ya me Israel, nu'u hingya me Israel ne yá ndō.

¹⁶ Ne go ma ga utka hangu ma da thogi ngetho datka ma thuhu.

¹⁷ Nu'mụ ar Anania bi ma, ba kut'a har ngu habụ mi 'bũ ar Saulo, bi hñu'spa yá 'ye, ne bi 'ñembabi:

—Ku Saulo, ar tsi Hmu Hesu nō'ō ga hyanda har 'ñu ngi 'ñekwa, gehnụ xpa penkagi ga hus'a ma 'ye ne da mengi gi hyandi, ne gi nzinga ár Hñō Jō.

¹⁸ Nu'mụ bi hyo 'ra ngu yá koto ya hwō mi kotwa yá da ar Saulo, ne dama bi mengi bi hyandi, ne bi m'ai bi ma ba nxixthe.

¹⁹ Nu mi ñuni bi menga ár ts'edi, ne bi m'uhwinụ ya ku Ndamasko 'ra ya pa.

Ar ku Saulo bi mōmba ár mhō Jō har hnini Ndamasko

²⁰ Nep'u ngut'a bi ma ba damajōni ar tsi Hmu Hesukristo ha yá nijō ya xodyo, mi xipabi'u ar Hesu gehnụ ár T'u Jō.

²¹ Ne gatho nu'u togo mi oxa nō'ō mi mōñ'ō, xa mi 'yotho ne mi eñ'u:

—Ha hinga gehnụ togo mi jü mi net'a nu'u togo mi mat'wa ár thuhu ar Hesu núnu Herusalen. Wa hinga gehnụ xki 'ñehe nda xotyá gamfi, ne nda zi'spa ya ndōmōjō.

²² Ha nunar ku Saulo hyax'mụ mi huxa ár ts'edi nda xipa yá mixodyowi nunar Hesu gehnụ ar Kristo. Ne nuya xodyo mi 'bũhnụ Ndamasko himi pōdi te nda beni.

Ar Saulo bi k'ot'a ha yá 'ye ya xodyo

²³ Bi tho yapa, ne ya xodyo bi nko nda hyo'u ar Saulo.

²⁴ Bi nsipabi ar Saulo nõ'õ mi beñ'u nda 'yot'e. Parxui mi supa gatho yá goxthi ar hnini, mi ne nda hyohmõ.

²⁵ Jange nuya ku bi maᵗa ar Saulo nda bonga har hnini, bi njõ'mtho har jõdo mi kot'a ar hnini, bi t'ent'a ha n'ar 'bot's'e mi nxui.

Ar Saulo mi 'buhny Herusalen

²⁶ Nu mi zõny Herusalen ar Saulo, mi nemhõ nda ñ'owi ya ku. Ha nuyy xa mi ntsu, himi ñ'emuy'u xki gamfi n'ehe.

²⁷ Nunar ku Berhnabe bi zixa habu mi 'bu ya mpote, ne bi metwabi'u hanja xki hyanda ar tsi Hmu har 'ñu, ne xki ñ'owi, ne himbi ntsu bi data majõni ár thuhu ar tsi Hmu Hesu núny Ndamasko.

²⁸ Ne njap'u bi za bi mpehwi ya gamfiny Herusalen habu gatho mi 'yo'u.

²⁹ Himi ntsunuy nda mõmba ár thuhu ar tsi Hmu, ne mi ntsahñõkiwi nuya xodyo mi ñõ ar griego, jange nuyy n'e, mi nehmõ nda hyo.

³⁰ Ha nu mi bõ ya ku nõ'õ xki t'ekwabi, bi zix'u Nsesarea, nep'u bi meñ'u nda ma Tarso.

³¹ Nu'mú gatho ya gamfi mi pe'sa n'ar hogam'uiny Nhudea, Ngalilea ne Nsamaria. Ne ndi hñuxa yá jamfi, ne mi 'yo'u mi tsupa Jõ, ne ár Hñõ Jõ mi fax'u nda xu ya gamfi.

Ar Enea bi dits'i

³² Har ku Pedro mi 'yo mi tsonga gatho ya gamfi, ne bi ma ba k'õ'sa ya ku mi 'buhny Lida.

³³ Ne ka bi nthewiny n'ar ñ'õho ár thuhu ar Enea, mi pe'sa hñõto njeje mi 'bengar t'oxi, xki nza ár ndo'yo.

³⁴ Ne bi 'ñemba ar Pedro:

—Ha gi ode Enea, ar tsi Hmu Hesukristo xi othe'i. Nangi, juxa ri fidi.

Ne nõ'õ dama bi nangi.

³⁵ Ne gatho ya mengunuy Lida ne ya me Saron, mi hyant'u, bi ñ'emuy ar tsi Hmu.

Ar Dorka bi jo'spa ár te

³⁶ Núny har hnini Nhope mi 'buhny n'ar 'behñõ mar gamfi, mar thuhu ar Tabita, har griego t'embabi Dorka. Nunuy himi tsayá mi ot'a ya ñho ne mi faxa ya hyoya.

³⁷ Ha nuya pa'u bi zu n'ar hñeni ne bi du. Nep'u bi nsukwa ár ndo'yo ngu yá nt'umbi'u, ne ba 'be ha n'ar ngu mi tõ mañõ.

³⁸ Get'u Nhope 'bu ar hnini Lida. Ne nuya gamfi me Nhope xki 'yode mi 'buhny Nlida ar ku Pedro. Jange bi m'ehna yoho togo ma nda tsihi, ne nda 'ñembabi:

—Di a'ahé gi jar mõte ga mõhõ ngut'a Nhope.

³⁹ Dama bi nanga ar Pedro bi mewi. Ne nu mi zõni, bi ts'ixa har ngu mi tõ mañõ, habu xki mhunts'a nzeje ya 'ranxu xa mi zont'a togo bi du. Ne ar Pedro bi got'atho, ne bi t'utwabi nuya pahni ne ma'ra ya he xki hyoka ar Dorka nú'mú mi tetho.

⁴⁰ Nu'mú ar Pedro bi 'bepa nda bonga nthi gatho nu'u mi 'buhny, ne bi ndandihmõ, bi 'yapa Jõ. Nep'u bi ñhanda habu mi 'benga nõ'õ xki du, ne bi 'ñembabi:

—Tabita, nangi.

Ne nõ'õ dama bi zot'a yá da, ne nu mi hyanda ar Pedro, bi nangi bi hñudi.

⁴¹ Ne ar Pedro bi mipa ár 'ye, ne bi 'ba'mi. Nep'u bi zohna ya 'ranxu ne nu ma'ra ya ku, ne bi utwabi xki mengi xki nte.

⁴² Ne xoge har hnini Nhope bi nxanga nõ'õ teme xki thogi, ne nzeje ya jõ'i bi ñ'emuy ar tsi Hmu Hesu.

⁴³ Har Pedro bi gohny Nhope nzeje ya pa hár ngu n'ar ku ár thuhu ar Simu, ar hokaximhni.

10

Ar Pedro ne ar Kornelio

¹ Mi 'buhny Nsesarea n'ar ñ'õho már thuhu ar Kornelio. Nunuy mar döndogu har mhunts'a ndogu mi t'embabi ya me Italia.

² Nunuy xa mar hogajõ'i, ne mi tsupa Jõ, mahyegiyi gatho nu'u mi 'bu hár ngu. Ne mi faxa nu'u ma ya hyoya, ne hyax'muy mi mat'a Jõ.

³ Zõta n'ar pa ngu n'ar hñu nde, bi hyanda xiñho n'ár enxe Jõ ngu n'ar t'i, bi wat'a habu mi 'bu'õ, ne bi 'ñembabi:

—Kornelio.

⁴ Nu mi hyandi xa bi k'õt'i ne xa bi ntsu, bi 'ñenõ:

—Tsi Hmu, te gi jaki.

Ha nunar enxe bi 'ñembabi:

—Nuya ri nt'apa Jõ, ne nuya ri hoga 'befi xka 'yot'e, xi hyant'a Jõ ne hinxi pumhni.

⁵ Jange nupya pehna 'ra ya m'ehni har hnini Nhope, ma da tsi ar Simu nö'ö xi thu'spabi ar Pedro.

⁶ Nö'ö bi 'bu här ngu man'ar Simu nö'ö hoka ya ximhni, 'bu har ñönthe. Nunar Pedronu go ma da xi'a'i te di 'ñep'a'i gi 'yot'e.

⁷ Ne nu mi ma nor enxë mi ñöwi ar Kornelio, nunu bi zohna yoho yá 'bego ne n'ar ndogu xa mi hongá Jö n'ehe, gehnu mi pepabi xiñho.

⁸ Bi metwabi gatho nö'ö te xki thogi, ne bi mehna har hnini Nhope.

⁹ Ha nu ár hyax'ö mi 'yo ar 'ñu'u, ne tx'utho mi 'bedi nda zonga har hnini Nhope, ge'mu ar Pedro bi boxa mañö ár njo'mi ar ngu nda 'yapa Jö, ngu mi made mpa.

¹⁰ Ne xa mi tsu n'ar thuhu, xa mi nemhö nda ñuni. Ha nú'mu mi thokwabi te nda zi, bi hyanda n'ar nt'udi ngu n'ar t'i.

¹¹ Bi hyandi bi xo mhets'i, ne ba jö'ma har hai ngu n'ar döta dutu mi thu'sa gatho goho yá ñöni.

¹² Ne har dutu'ö, mi kuxa gatho ya zu'we tu goho yá wa, nu'u njut'a har hai, ne nu'u nsanga har ndöhi.

¹³ Ne bi 'yo n'ar mhö mi enö:

—Pedro, nangi, hyo ya zu'we gi tsa.

¹⁴ Ha nunar Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hinda nejö, tsi Hmu, ngetho hiñham'u xta tsi nö'ö hindi 'ñepki ga tsi ne hingi t'axi.

¹⁵ Bi mengi bi nheki nuna ar mhö man'agi:

—Yo gi xipa hindi 'ñep'a'i gi tsi nö'ö xi xuka Jö ne xi t'axki.

¹⁶ Hñu'gi bi nt'ode, ne bi njuxa mhets'i man'agi nö'ö ar dutu'ö.

¹⁷ Nunar Pedro mi 'buhnu xa mi 'yonga ár mfeni, mi ne nda bödi te ndi bongá nö'ö ngu ar t'i xki hyandi. Ja bi zö 'mu har goxthi yá m'ehni ar Kornelio, mi ñ'ani habu mi 'bu ár ngu ar Simu mi hoka ya ximhni.

¹⁸ Ne bi ñ'añ'u nts'edi, ha mi 'buhnu ar Simu nö'ö xki thu'spabi ar Pedro n'ehe.

¹⁹ Ar Pedro mi benda nö'ö ngu ar t'i xki hyandi, ge'mu bi 'ñembabi ár Hñö Jö:

—Bi zö hñu ya ñ'ohö hoñ'a'i.

²⁰ 'Bai, ne köi gi mewi. Yo gi yomi, ngetho go xta penkayu.

²¹ Nu'mu ar Pedro bi göi bi ma habu mi 'ba nu'u yá m'ehni ar Kornelio, ne bi 'ñembabi'u:

—Go geke togo gi hoñhu. Tema xka 'ñehu.

²² Nuyü bi dödi ne bi 'ñenö:

—Xpa penje ma döndoguhe ar Kornelio, n'ar hoga ñ'ohö tsupa Jö, ne gatho ya xodyo ñömañhobi. Ha n'ar enxë Jö bi xipabi nda mehna togo nda e nda zix'a ár ngu'ö, da 'yoxa nö'ö gi xipabi.

²³ Ar Pedro bi thoki bi umba nseki bi ñ'ox'u nö'ö ar nxui'ö habu mi 'bu'ö. Ne ár hyax'ö ar Pedro bi nangi bi mewi'u, ne bi dengá ma'ra ya ku ma ya mengunu Nhope.

²⁴ Ár yopa bi zoñ'u Nsareá habu mi 'bu ar Kornelio mi to'mi. Ne xki zohna gatho yá mēni, ne nu'u yá ñ'owi mi ntsixkwi xiñho.

²⁵ Nu mi zonga ar Pedro här ngu ar Kornelio, nunu bi böni bi dödi, ne bi ndandihmō ha yá wa mi ne nda ndöni.

²⁶ Ha nunar Pedro bi 'ba'mi, ne bi 'ñembabi:

—Nangi, ngetho nuga dar ñ'ohö ngu nu ma'ra.

²⁷ Nú'mu mi ñöwi, bi yut'u mbor ngu. Ka mi 'buhnu nzeyé ya jö'i xki mhunts'i.

²⁸ Ne ar Pedro bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu gi pöhu dar xodyohe, ne ha ma nt'umbihe hógagihe ga nthöskwihe nu'ahu hingar xodyohu, ne hingi tsá ga kũthe ha ri nguhü. Mödi njap'u, Jö xi utkagi hinto ga embabi hindi 'ñepi ga ñö'be, ne hinga xipi hingi t'axi.

²⁹ Jange mi xikagi ri m'ehni nga ekwa, hinda ot'a ma 'ñöngi, ngut'a da ehe. Xikagihü te gi jaju.

³⁰ Nu'mu ar Kornelio bi döti ne bi 'ñembabi:

—Pe'sa goho mpa ngu ar xenimpanu, ndi 'bukwa ha ma ngu, ndi bēhē ne ndi mat'a Jö ngu di nzöi di ot'e. Ngur hñu nde, n'a nda handatho n'ar ñ'ohö mi he n'ar dutu xa mi hwexki, mi 'bahnu ndi ñhant'be.

³¹ Ne bi 'ñengagi: Kornelio, Jö xi 'yoxa nö'ö xka 'yapabi, ne xi hyanda nö'ö ar ñho xka 'yot'wa ya hyoya.

³² Pehna togo da ma har hnini Nhope, ma da tsñ'a ar Simu, nö'ö t'embabi ar Pedro n'ehe. 'Bu här ngu man'a ar Simu ar hokaximhni, 'bu har ñönthe. Ne nu xta zo'ö, ma da xi'a te gi pefi.

³³ Jange ngut'a da pemp'u togo ba hoñ'a'i, ne xka 'yot'a xiñho xka ekwa. Ngu gi nu, gatho di 'buhewa här nthandi Jö, ne di ne ga ohe nö'ö xi 'ra'i gi xije.

³⁴ Nu'mú ar Pedro bi dú'mi bi ñö, ne bi 'ñenö:

—Nupya hö, xta pödi majöni Jö handa mahyetho gatho ya jö'i.

³⁵ Numañho'ö gatho nu'u togo 'yo hár nsu'ö ne ot'a nö'ö xiñho, mödi habu gatho ya mengu'u.

³⁶ Jö ba pempa ár mhö ya me Israel, ar hoga mhö nonga ar hogam'ui unga ar Hesukristo, gehnu ár Hmu gatho ya meximhai.

³⁷ Ngu xka 'yosehu gatho nö'ö xi tho ha ma haihe nuje dar xodyohe, bi ndu Ngalilea nú'mu ar Xuwa xki wadi mi nonga ar xixthe, ne bi nunga gatho har hai Nhudea.

³⁸ Gi pöhu n'e, Jö bi umba ár Hñö ar Hesu me Nasare. Bi me'sa ar ts'edi bi ñ'o bi 'yot'a ya ñho, ne bi othebi yá hñeni gatho nu'u togo xki dënt'a ar ts'ondöhi. Bi tsá bi 'yot'a njap'u, ngetho mi 'buhwi Jö.

³⁹ Ne nuje di ðahe majöni gatho nö'ö bi 'yot'a ar Hesu har hnini Herusalen ne xoge har hai Nhudea. M'efa nunu bi ts'uta ha n'ar za bi tho.

⁴⁰ Gehnutho togo Jö bi japi bi nte man'agi ár hñupa, ne bi ñ'udi da hanthe.

⁴¹ Himbi ñ'udi bi hyanda gatho ya jö'i. Hönsegihe da hanthe, ngetho hár nduitho, Jö xki hwankagihe nga ðathwe majöni. Nuje da ñum'ehe ne da tsithehe mahyegi nú'mu mi mengi bi nte.

⁴² Ne bi menkagihe ga xife ya jö'i, ne ga ðahe majöni gehnu xi hñuxa Jö ngu ar ts'ut'wi, ne da hñö'spa majöni nu'u tetho ne nu'u xi du.

⁴³ Ne gatho yá m'ehni Jö mi 'bu mam'et'o, bi ðamajöni bi 'ñeñ'u, gatho nu'u da ñ'emüibi ár thuhu, da mpumbabi yá ts'oki.

⁴⁴ Ar Pedro himi jwatho nda mönga nuya mhöyu, ba kö ár Hñö Jö, ne bi zu gatho nu'u mi oxa nö'ö mi mönga ar Pedro.

⁴⁵ Ha nuya xodyo ma ya gamfi ba ñ'owi ar Pedro, xa mi 'yotho, ngetho xki hñömba ár Hñö Jö n'ehe nu'u himya xodyo.

⁴⁶ Bi 'yode mi ñö ma'ra ya mhö nu'u himi pö'u, ne mi umba njamödi Jö.

⁴⁷ Nu'mú ar Pedro bi 'ñenö:

—Togo da za ða hñökwabi da nxixtheyu. Nuyu xi hñömba ár Hñö Jö mahyegi ngu xta höñhu n'ehe.

⁴⁸ Ne bi 'bepabi'u nda nxixthe hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo. Ha nuyu bi 'yapa ar Pedro nda gohwinu ma'ra ya pa.

11

Ar Pedro bi metwa ya ku me Herusalen nö'ö xki 'yot'a Jö

¹ Bi 'yo ya mpöte ne ma'ra ya gamfi mi 'bu Nhudea, nuya himya xodyo xki hñömba ár mhö Jö n'ehe.

² Ne mi menga ar ku Pedro Herusalen, ka ba tsuhnu nuyá mixodyowi ma ya gamfi ne mi tenda yá nt'umbi'u.

³ Ne bi 'ñembabi:

—Hanja xka kut'a ha yá ngu ya ñ'ohö hingya xodyo, ne xka ñungwi.

⁴ Nu'mú ar Pedro bi müdi bi 'yot'wa ar 'ñu gatho nö'ö xki thogi, ne bi 'ñembabi'u:

⁵ —Nuga ndi 'buhnu ndi apa Jö har hnini Nhope, ne da handa n'ar nt'udi ngu ar t'i. Ba jö'ma mhets'i n'ar ðöta dutu mi thu'sa gatho goho yá ñöni, ne bi jö'ma habu ndi 'bui.

⁶ Ne nu nda k'öt'i, da handi mi ku gatho ya zu'we tu goho yá wa, ya zate, ya zu'we njut'a har hai, ne nu'u nsanga har ndöhi.

⁷ N'a nda öta n'ar mhö bi 'ñengagi: Pedro, nangi gi hyo gi tsa.

⁸ Ne da embabi: Hinda nejö, tsi Hmu, ngetho hiñham'u xta tsiga nö'ö hindi 'ñepki ga tsi hingi t'axi.

⁹ Nu'mú, nö'ö ar mhö mi e mhets'i bi mengi bi zokagi, ne bi 'ñengagi: Yo gi xipabi hindi 'ñep'a'i gi tsi nö'ö xi xuka Jö, ne xi t'axki.

¹⁰ Bi nheki ar hñu'gi, ne bi njuxa mhets'i nö'ö ar dutu'ö.

¹¹ N'a mbi zonda hñu ya ñ'ohö har ngu habu ndi 'buka, xki 'ñe Nsesarea xki 'behni nda zixkagi.

¹² Ne ár Hñö Jö bi xikagi hinge nga yomi nga me'be'u. Ne da me'be nuyu ma 'rato ya kuyu. Nda tsöñhe da küthe hár ngu nö'ö togo xki mehna yá m'ehni nda zixkagi.

¹³ Ha nor ñ'ohö'ö bi xije hanja xki hyandnu hár ngu n'ár enxe Jö mi 'bahnu, ne bi 'ñembabi 'nö: Pehna 'ra ya m'ehni har hnini Nhope, ma da tsi ar Simu nö'ö xi thu'spabi ar Pedro.

¹⁴ Nunu ma da xi'a'i ya mhö da max'a'i gi mpohö, ne gatho ya mengu ri ngu.

¹⁵ Ha nu nda dú'mi da ñö, bi hñöñ'u ár Hñö Jö ngu da höñhu ar ndui n'ehe.

¹⁶ Da bem'u nö'ö xki mönga ma tsi Hmuhu nú'mu bi 'ñenö: Ar Xuwa mi xixthe har dehe, ha nu'ahü ma gi nxixthehu gi nziñhu ár Hñö Jö.

¹⁷ Nu'mu Jö bi ne bi hwëkwabi ár Hñö mahyegi nguju di ñ'emuihu ma tsi Hmuhu Hesukristo, ter m'ekagiga ga hókwa ár 'befi Jö.

¹⁸ Nu mi 'yo njap'u nuya ku mi 'buhnu Herusalen, bi ñhetho, ne bi nsunda Jö, bi 'ñeñ'u: —Njap'utho xi hwëkwa Jö nu'u hingya xodyo da 'yot'wár nts'o'mi, ne da me'sa ar te hiñham'u da göts'i nguju.

Nu'u xi jamfi 'bu har nijö Antiokia

¹⁹ Nu'u ya ku xki nt'utsa xki mfont'i nu'u ya pa mi tho ar ku Teba, 'ra ba tsonga har hai Fenisia, ma'ra Txipre, ha ma'ra Antiokia. Ne habu gatho mi tho'u, hinto ma'ra mi xipa ár mhö Jö, honse ya mixodyowi.

²⁰ Ha mi ñ'owi 'ra ya ku ma ya me Txipre, ne ma'ra ya me Sirene. Nu mi zoñ'u har hnini Antiokia, bi metwabi'u ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesu nu'u ya jö'i himya xodyo n'ehe.

²¹ Jö bi umba ar ts'edi'u, ne nzeze ya jö'i bi ñ'emui, ne bi demba ár 'ñu ar tsi Hmu Hesu.

²² Nu mi bö ya ku mi 'buhnu Herusalen nö'ö mi thohnu Antiokia, bi meñ'u injanu ar ku Berhnabe.

²³ Ne mi zoñ'ö, bi hyandi teme xki hwëkwabi Jö'u, ne xa bi njohya. Ne bi xipa gatho nu'u xki ñ'emuihu, hinge nda hyep'u nunar jamfinu, ne nda umba ya muji nda hyonga Jö.

²⁴ Ar Berhnabe xa mar hoga ku, ne xki nzinga ár Hñö Jö, xa mi tse ár jamfi. Njap'u nzeze ya jö'i bi ñ'emui ar tsi Hmu.

²⁵ Nep'u ar Berhnabe bi ma Tarso, ba hongar Saulo, ne mba tini bi zixa Antiokia.

²⁶ Ne ka bi m'uhnu n'a nzeze nuya yohoyu, mi mhunskwi ya gamfi, ne mi utwa ár mhö Jö nzeze ya jö'i. Ka gehnu Antiokia habu bi ndui bi nsipabi ya gamfi ma ya mepa Kristo.

²⁷ Nuya pa'u ba ponga Herusalen 'ra ya m'ehni Jö, bi ma Antiokia.

²⁸ N'a'u már thuhu ar Agabo, bi m'a madeda habu xki mhunts'a ya ku. Ne bi nzinga ár Hñö Jö, bi 'ñenö ma nda nja n'ar döta thuhu xoge ár nxidi ar ximhai. Ne hö, bi tho ngu xki möñ'ö nuya pa mar dönga ndö Nroma ar Klaudio.

²⁹ Nep'u nuya gamfi me Antiokia bi beñ'u nda mempa n'ar mfats'i nu'u ma'ra ya gamfi mi 'buhnu Nhudea. N'a ngu n'a bi unga nö'ö mi tsupa ya ts'edi.

³⁰ Ne nunar mfats'i bi uñ'u, bi mempa nuyá ndö ar nijö Nhudea, ne go bi hñöxa ar Berhnabe, bi mewi ar Saulo.

12

Ar Hakobo bi tho, ne ar Pedro bi nju bi jot'i

¹ Nuya pa'u ar ndö Erode bi ndui bi utsa ya gamfi, mi honi hanja nda hyo.

² Ne ndojwaitho bi tho ar Hakobo ár jödö ar Xuwa.

³ Ha nu mi bödi mi numañho ya xodyo, bi mehna nda nju ar Pedro n'ehe. Bi nju ha n'ár ngo ya xodyo nú'mu mi ts'i ar thuhme himi jots'i.

⁴ Ha nu mi nju'ö, bi jot'a har fadi. Ne bi t'ent'wa ha ya 'ye 'ret'ama'rato ya ndogu, xki ñhege goho n'a ngu n'a nda su'ö. Ngetho ar Erode mi beni ngu nda wata ár ngo ar baxjwa, nda njuka har fadi nda m'a'ma nts'ut'wi madeda ya jö'i.

⁵ Nu'mu ar Pedro, xa mi nsu xiñho har fadi. Ha nuya ku himi tsaya mi mat'wa Jö.

Ar Pedro bi njuka har fadi

⁶ N'apatho mi 'bedi nda guka har fadi ar Erode, nor nxui'ö ar Pedro mi öhö madeda yoho ya ndogu, mi thöt'a ya nthöhibojö, ne nu ma'ra ya ndogu mi 'ba hár goxthi ar fadi mi su.

⁷ Mi dani bi m'ahnu n'ár enxé Jö, ne xa bi yot'a mbo har fadi. Nunar enxé bi dambár 'bots'e ar Pedro ne bi 'ya, ne bi 'ñembabi:

—Nxoni nangi.

Nu'mu, dama bi hyota ya bojö ha ya 'ye ar Pedro.

⁸ Nep'u bi 'ñemba ar enxé:

—Dut'a ri ngut'i ne thöt'a ri thiza.

Ne nö'ö dama bi 'yot'a ngu xki m'epabi. Bi 'ñemba ar enxé n'ehe:

—Pat'a ri pat'i, ne tengagi.

⁹ Nu'mu ar Pedro bi böni mi tenga ar enxé, mödi himi ñ'emui mi majöni nö'ö mi thogi, ngetho mi beñ'ö mi 'wi'thö.

¹⁰ Bi tho habu mi 'ba ar 'bet'o nsute. Nep'u bi tho habu mi 'ba man'a, ne bi zonga har döta goxthibojö mi tsonga nthi. Nunar goxthinu bi xose. Ne bi boñ'u bi 'rañ'u n'ar 'ñu. Ne n'a mbi 'weta ar enxé.

¹¹ Nu'mu ar Pedro bi nja ár mfeni, ne bi 'ñense:

—Nupya hö, di pödi xpa pehna ár enxé Jö, bi ñöngagi da k'ont'a hár 'ye ar Erode, ne gatho nö'ö mi ne nda jaka ya xodyo.

¹² Mi wadi bi zo ár mfeni njap'u, bi már ngu ar Maria ár nöñö ar Xuwa, nö'ö xki thu'spabi ar Mörko n'ehe. Ne ka mi 'buhnu nzeze ya ku mi apa Jö.

¹³ Mi zōni bi ma har goxthi, ne n'ar nxutsi már thuhu ar Rode, bi ma ba nu togo mi 'bā har goxthi.

¹⁴ Nō'ō ar nxutsi bi bōtwatho ár mhō ar Pedro. Xa bi njohya'ō, jange himbi beni bi xokwa ar goxthi. Bi nixt'i bi ma ba xipa nu'u ma'ra ya ku mi 'bā ar Pedro nthi.

¹⁵ Nu'u bi 'ñembabi:

—Xka 'bē ri mfeni.

Ha nō'ō xa mi hu'mba yá mui go mi ge'ō ar Pedro. Jange nuya ku bi 'ñēñ'u:

—Hingo ge'ō, zage ár enxē xpa ehe.

¹⁶ Ha nunar Pedro himi tsaya mi mafi. Ne nu mi soka ar goxthi, ka bi hyant'u mi ge'ō, ne himi pōdi te nda beñ'u.

¹⁷ Ar Pedro bi ja ár 'yē bi xipabi nda ñhe'u, ne bi metwabi hanja xki guka Jō har faḍi. Ne bi 'ñembabi'u:

—Xifu ar ku Hakobo ne gatho nu ma'ra ya ku teme xi thogi.

Ne bi bōni bi ma.

¹⁸ Ár hyax'ō nuya ndogu xa mi nxint'i, himi pōdi te xki ja ar Pedro.

¹⁹ Nu'mú ar ndō Erode bi mehna nda mengi nda thoni, ne hinto bi dini. Jange bi zohna ya sufadi bi hñō'spa majōni, ne bi mō nda tho. Ne bi bōnga nūnu Nhudea, bi ma ba 'bū har hnini Nsesarea.

Ar ndō Erode bi du

²⁰ Ar ndō Erode xki pompa ár kwe ya me Tiro ne Sido. Nuyu xki nkohi ma nda k'ō'sa ar Erode. Ha m'et'o bi umbar bojō ar Blasto nō'ō mi supa ár ngu, mi ne nda mats'i nda ñōwi, ne nda 'yapar hogam'ui. Ngetho gatho nō'ō te mi tsi'u, mi hō habu mar ndō ar Erode.

²¹ Nu mi zō ar pa xki zohna ya me Tiro ne ya me Sido, ar Erode bi hye yá he ngu ar ndō, bi hñuxa har nthuts'i habu mi o't'a ar ts'ut'wi, ne bi ndui bi zo'u.

²² Nu'mú nuya jō'i xa mi hexa ya mhafi mi eñ'u:

—Nō'ō togo xta oxu xi ñō, hingar jō'i, gehnu n'ar jō.

²³ N'ár enxē Jō dama bi umba ar mfei ar Erode, ngetho himbi 'ñē'spa ár nsu Jō. Jange bi du xki deta ya zu'we.

²⁴ Ha nuya pa'u xa bi ñ'o bi nxangár mhō Jō hagatho ya hnini.

²⁵ Nu mi wa ar 'befi ar Berhnabe ne ar Saulo nūnu Herusalen, bi bōni bi menga Antiokia. Ne bi zix'u ar ku Xuwa nō'ō mi t'embabi ar Mörko n'ehe.

13

Ar ku Berhnabe ne ar ku Pablo bi du'ma yá 'befi nda hñō'spa ár mhō jō

¹ Mi 'buhnu har nijō Antiokia 'ra yá m'ehni Jō ne 'ra ya utate: Ar Berhnabe, ar Simu nō'ō mi t'embabi ar 'Bojō'i, ar Lusio nō'ō mar me Sirene, ar Saulo, ne ar Manaen nō'ō bi tewi mahyegi ar ndō Erode.

² N'ar pa xki mhunts'i mi ndōnga Jō, ne xki bē'u. Ár Hñō Jō bi 'ñembabi'u:

—'Wegagihu ar Berhnabe ne ar Saulo da 'yot'a ar 'befi xta hu'spabi nda mehyu.

³ Jange mi wadi bi bē'u ne bi 'yapa Jō, bi hñu'spa yá 'yē'u, ne bi ñ'ehwi bi ma.

Yá mpote ar tsi Hmu bi mōmba ár mhō Jō nūnu har xenihai Txipre

⁴ Nu'mú ár Hñō Jō bi mehna ar Berhnabe ne ar Saulo har hnini Seleusia. Ne mi zōnu bi yut'a ha n'ar motsa, ne bi ma'u ha n'ar hai oda mateda ar dehe, ár thuhu ar Txipre.

⁵ Ne nu mi zōñ'u har hnini Salamina, bi du'mi bi mōmba ár mhō Jō mbo ha yá nijō yá mixodyowi. Mi ñ'owi'u ar Xuwa mi faxte n'ehe.

⁶ Bi tho'u xoge ar hai Txipre, ne bi zōnga ha n'ar hnini már thuhu Pafos. Ka bi nthewinu n'ar xodyo már thuhu Barhesus, mar ñ'ete ne mi haṭya jō'i, mi embabi már m'ehnihmō Jō.

⁷ Hyax'mu mi ñ'owi ar ndō Sergio Paulo togo xaka mbōdi te da mefi. Nunar ndōnu bi zohna ar Berhnabe ne ar Saulo, ngetho mi ne nda 'yotwa ár mhō Jō.

⁸ Nunar ñ'etenū mi t'embabi ar Elima (di bōni da 'ñenō 'ñete), mi ne nda hñōkwahmō ar ndō hinge nda ñ'emūibi ár mhō Jō.

⁹ Nu'mú ar Saulo nō'ō már thuhu ar Pablo n'ehe, xki nzimba ár Hñō Jō, xa bi k'ōt'a nō'ō ar ñ'ete.

¹⁰ Ne bi 'ñembabi:

—Nu'ge xa gar nemhñō ne gar 'yot'ats'oki, ár bōts'i ar ts'ondōhi, gi uṭsa gatho nō'ō xiñho. Ham'u gi hyep'u gi ts'okwa yá mfeni ya jō'i hinda hyomba ár 'ñu ar tsi Hmu mhets'i.

¹¹ Ha gi ode, ma gi tsapa ár 'yē Jō. Nupya ma gi ngoda ne hinda tsā gi hyanda ar hyadi 'ra ya pa.

Dama bi zoxa n'ar 'bexui ár ḍa. Himi tsā nda hyandi, ne mi hongā togo nda guhni nda ñ'o.

¹² Ar ndö mi hyanda nö'ö xki thogi, bi ñ'emüibi ár mhö Jö, ngetho xa bi 'yoda nö'ö xki 'yots'e.

Ar Pablo ne ar Berhnabe mi 'bu har hnini Antiokia har hai Pisidia

¹³ Ar Pablo ne nu'u ma'ra yá ñ'ohu, bi gunu Pafos n'ar motsa, bi ma'u har hnini Perge har hai Panfilia. Ha nunar Xuwa bi 'wege bi menga Herusalen.

¹⁴ Nu mi zoñ'u Perge, bi gu ar 'ñu bi tho'u har hnini Antiokia har hai Pisidia. Ne n'ar pa ntsaya bi yut'u ha yá nijö yá mixodyowi, ne bi thogi bi hñuhnu.

¹⁵ Nu mi wadi bi nhehe ár t'ofu Jö bi 'yot'a ar Moise ne nu ma'ra yá m'ehni Jö, nu'mú nuyá ndö ar nijö bi zohna ar Pablo ne ar Berhnabe, ne bi 'ñembabi:

–Tsi kuhu, nu'mú gi pe'su teme gi möñhu gi hñu'mfu yá mu'i ya jö'i, möñhupya.

¹⁶ Nu'mú ar Pablo bi m'ai, ne bi jar 'ye bi xipabi nda ñhe gatho, ne bi 'ñembabi'u:

–Nu'ahu ma ñ'owihu gar me Israelhu, ne gatho'ihu gi tsufu Jö, 'yohu nö'ö ma ga xi'ahu:

¹⁷ Jö togo ndönga ya me Israel bi hwahna ma palehu, ne bi japi bi xu nú'mú ma ya nzoqoqo har hai Ehipto, ne bi ñ'u ár döta ts'edi mi guknu.

¹⁸ Ne bi me'spa ar ts'eti yon'ate njeje mi 'yo ha ya ot'at'oho.

¹⁹ Nep'u Jö bi hwata yoto ya hnini har hai Kanan, ne bi hembra ma palehu nuya haiyu, ne ja bi m'uhnu'u.

²⁰ M'efa Jö bi hñuxa ya nzaya nda ñöni. Bi m'u njap'u ngu gohonthebe ne ngudmi njeje, ne ka bi m'u ár m'ehni Jö ár thuhu ar Samuel.

²¹ Nep'u ma palehu bi 'ya'u n'ar ndö nda 'yot'wa ar ts'ut'wi. Jö bi umba ar Saul már t'u ar Sis, n'a yá mangan'ato ar Benjamin, bi ndö yon'ate njeje.

²² M'efa bi thöka ar Saul ngu ar ndö, ne bi thuxa ar Dabi. Ne Jö bi 'ñenö mi noñ'ö: Nunar Dabinu ár t'u ar Isai, pe'sa n'ar hogam'ui jakagi ga njohya, ne nunu da 'yotkagi gatho nö'ö di nega.

²³ Ha n'ár mangan'ato ar Dabi, ka ba ehnu ar Hesu, ba e bi po ya me Israel ngu xki ñöt'wabi'u.

²⁴ Himi du'mda ár 'befi ar Hesu nú'mú ar Xuwa mi xipa gatho ya me Israel nda 'yot'wa yá ntso'mi, ne nda nxixthe'u.

²⁵ Ne nú'mú ma nda wa ár 'befi ar Xuwa, bi 'ñenö: Togo gi beñhu go geke. Nuga hingo geke togo gi to'mhu. Ja togo 'befa, hinda 'ñepkagi ga xot'wats'u ár thiza hár wa'ö.

²⁶ 'Yohu ma mixodyowihu, yá mangan'atogihu ar Abra, ne nu'ahu gi tsufu Jö, go xpa 'bengkagihu nunar mhöngu nonga ar mpoho.

²⁷ Nuya me Herusalen ne yá ndö, himi pödi togo'ö ar Hesu. Hinxki zo yá mfeni teme ndi bonga nö'ö xki 'yot'a maham'u yá m'ehni Jö, mödi mi ne'u gatho ya pa ntsaya. Ne nú'mú mi 'yent'u bi tho, bi thogi ngu xki t'ot'a maham'u.

²⁸ Himbi thimba n'ar ts'oki xki 'yot'ö ndi 'ñepi nda thomhö. Mödi bi bö'u njap'u, bi 'yapa ar Pilato nda hyo.

²⁹ Ne nu mi wadi bi 'yot'wabi'u gatho ngu xki t'ot'wabi, bi göm'u har pont'i ma ba a'u.

³⁰ Ha Jö bi ko'spa ár te.

³¹ Nu'u togo xki ñ'owi nú'mú ba ponga har hai Ngalilea ba e Herusalen, go gehyu togo bi hyanda nzeje ya pa nú'mú xki wadi xki mengi xki nte. Ne nupya gehyu togo datwa majöni ya jö'i ha ma hninihu.

³² Nuje n'ehde di xi'ahé ar hoga mhö, bi tho ngu xki ñhöt'wabi ma palehu maham'u.

³³ Ne nupya Jö xi 'yotkagihu ngu xki mö, yá 'betogihu nu'u togo xki ñhöt'wabi. Bi njap'u nú'mú mi ko'spa ár te ar tsi Hmu Hesu, ngu xi t'ot'a hár ñoho ar Dönga Nsadi, habu enö njawa: Go ma t'u'i, ne nupya di ñ'udi go ri Dadagi.

³⁴ Jö bi ko'spa ár te, hiñham'u nda ts'onga ár ndo'yo har hai. Gehnu xki mö bi 'ñenö: Ga 'ra'ahu gatho ya ñhö'ti da ñöt'a ar Dabi nga umbabi.

³⁵ Ha man'ar Dönga Nsadi bi 'ñenga ar Dabi n'ehé: Hinge ma gi hye ri hoga 'begogi da ts'onga ár ndo'yo har hai.

³⁶ Xa majöni ar Dabi bi mempa yá mijö'iwi mi 'bu nuya pa'u ngu mi ne Jö. Nep'u bi du ne bi t'agi, ha ár ndo'yo bi ts'onga har hai, ngu gatho nu ma'ra ndu ma palehu.

³⁷ Ha nö'ö togo bi ko'spa ár te Jö, nö'ö himbi ts'onga ár ndo'yo har hai.

³⁸ Ndadahu, dá zo ri mfenihu nö'ö di xi'ahu: Nuna bi 'yot'a ar tsi Hmu, gehnu bi pumgagihu gatho ma ts'okihu.

³⁹ Gatho nö'ö himbi tsá da othu ndi teñhu yá 'bepate ar Moise, ne njap'u nda nhugagihu hinte ma ts'oki ndi tuhu, nupya hö da tsá, nu'mú ga ñ'emüibihu'ö.

⁴⁰ Jange jamasuhu hinda zu'ahu nö'ö xi mönga yá m'ehni Jö nú'mú bi 'ñenö njawa:

⁴¹ 'Yohu, nu'ahu gi tsañhu nö'ö majöni, xa ma gi 'yohu ne ma gi nhwathu.

Ngetho nuya pa gi 'buhu, xa ma ga ot'a ya döta nt'udi.

Nu xta nsi'ahu nuya nt'udiyu, hingi ma gi ñ'emüihu.

⁴² Ar Pablo ne yá ñ'ohu, nú'mú mi ponga ha yá nijö ya xodyo, bi t'apa ar möte nda mengi nda xipabi'u nor mhö'ö ár hñöto man'agi.

⁴³ Ne mi wadi bi boñ'u, nzeýe ya xodyo ne ma'ra ya jö'i xki demba yá nt'umbi ya xodyo ne mi ndönga Jö, bi denga ar Pablo ne ar Berhnabe. Ne nuyü mi ñöwi ne mi hu'mba yá müi nda tsunga nö'ö xki hwékwa Jö.

⁴⁴ Ar hñötop'u har pa ntsaya, tx'utho mi 'bedi nda mhunsa xoge ar hnini nda 'yo'spa ár mhö Jö.

⁴⁵ Ha nuya xodyo mi hyanda ra nzeýe ya jö'i, xa bi zot'a yá müi ne mi k'a'spa nö'ö mi mönga ar Pablo, ne xa mi ñömañ'u.

⁴⁶ Nu'mú ar Pablo ne ar Berhnabe himbi ntsu bi 'ñeñ'u:

—Da dü'mhe da xi'ahe ár mhö Jö, nu'ahu gar xodyohü, ngetho mi mahyoni nga jahep'u. Ha hinga ne ga hñöñhu, ne njap'u gi ñ'uhü hindi 'ñep'ahu ar te hiñham'u da göts'i. Jange nuyü ma ga zohe nu'u hingya xodyo.

⁴⁷ Ngetho njawa xi 'bemkagihe ar tsi Dada:

Xta hux'ahu ngu n'ar ñot'i gi yot'wahü gatho nu'u hingya xodyo, ne gi xipabihü ar mhö ñonga ar mpohö xoge ár nxidi ar ximhai.

⁴⁸ Nu mi 'yo njap'u nu'u himya xodyo, xa bi njohya, ne xa mi ñömañhobi ár mhö Jö. Ne bi jamfi gatho nu'u xki thahni nda me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

⁴⁹ Ne ár mhö ar tsi Hmu bi mhömba xoge nor hai'ö.

⁵⁰ Nu'mú nuya xodyo bi utya hoga 'behñö mi nhumañho, ne ya ñ'ohö mi pe'sa yá nsu har hnini, ne bi nt'utsa ar Pablo ne ar Berhnabe, ne bi t'enga ha yá hnini'u.

⁵¹ Nu'mú ar Pablo ne ar Berhnabe bi hwöka ar hai mi tu ha yá wa, ne bi gü yá 'ñu'u bi ma har hnini Ikonio.

⁵² Ha nu'u xki ñ'emüi ba kohnu, xa mi johya'u, ne xa xki nziñ'u ár Hñö Jö.

14

Ar Pablo ne ar Berhnabe bi zonu Ikonio

¹ Ar Pablo ne ar Berhnabe, mi zonga har hnini Ikonio, bi yut'a ha yá nijö yá mixodyowi, mi xipa ya jö'i ár mhö Jö. Ne mi hyanda hanja mi ñö'u, bi ñ'emüi nzeýe ya xodyo ne nu'u himya xodyo.

² Ha nuya xodyo himbi ne bi jamfi, bi ut'a nu'u himya xodyo ne bi ts'okwa yá mfeni nda utsa ya ku.

³ Jange ar Pablo ne ar Berhnabe bi gohnu nzeýe ya pa. Ne himi ntsu'u nda mömba ár mhö Jö, ngetho mi pö'u mi faxa Jö, ne mi umbar ts'edi nda 'yot'a ya dö'ta nt'udi. Njap'u bi ñ'udi gehnu ar mhö ñonga ar nhwéki nö'ö mi möñ'u.

⁴ Nuya mengunu xki ñhege. 'Ra mi tanga ya xodyo, ha ma'ra mi temba yá mpote ar tsi Hmu.

⁵ Ha 'ra ya xodyo ne 'ra nu'u himya xodyo, bi mfaxkwi yá ndö'u nda meï, mi ne nda gü nk'ahni ya mpote.

⁶ Ha nunar Pablo ne ar Berhnabe mi bödi nö'ö mi ne nda njapabi'u, bi böni bi ma'u har hnini Litra ne har hnini Derbe, yá hnini ar hai Likaonia, ne bi ñ'o'u gatho ár nthe't'i nö'ö ar hai'ö.

⁷ Ne ka ba möñ'unu ar hoga mhö.

Ya me Litra bi gü nk'ahni ar Pablo

⁸ Har hnini Litra mi 'buhnu n'ar ñ'ohö himi tsä nda ñ'o, ngetho xki m'ui njap'u, ne hiñham'u xki ñ'o, hyax'mü mi huhnutho.

⁹ Nor ñ'ohö'ö mi öxa nö'ö mi mönga ar Pablo, ha nunar ku bi k'öt'i, ne bi hyandi mi pe'sa ar ñ'emüi nda dits'i.

¹⁰ Jange bi 'ñenga ra nts'edi:

—Nangi gi 'bai njöntho.

Nor ñ'ohö'ö n'a nsagitho bi nangi bi ñ'o.

¹¹ Nu'mú nuya jö'i'u mi hyanda nö'ö xki 'yot'a ar Pablo, bi 'ñenga nts'edi ha yá hñöse'u:

—Ya jö xi ñhehwi ya jö'i, xpa kökwa xi k'öskagihu.

¹² Jange ar Berhnabe bi t'embabi mar jö Hupiter, ha nu ar Pablo ar jö Merkurio, ngetho go mi hoxa ar mhö, ngu yá 'befi yá jö'u ya me Likaonia.

¹³ Nu'mú ár möjö ar Hupiter, mi pe'sa ár nijö hár ñut'i ar hnini, ba tsi ya boi ne ba hö ya doni, nda zo har goxthi. Ne gatho ya jö'i mi ne nda ungwi mahyegi ar m'öñho nda ndömba ya ku.

¹⁴ Nu mi hyanda njap'u ar Berhnabe ne ar Pablo, bi xika yá dutu, ne bi nixt'i bi yut'a har mhunts'i.

¹⁵ Mi enö njawa:

—Ñ'ohohu, yo'ö gi pëhu njanu. Nuje dar jö'ithe ngu'ahu n'ehe. Xta ehe ga xi'ahe gi hyehu ya njöt'i gi ndöñhu hinter me'u. Ne pëfu Jö togo te, ne xi hyoka mhets'i, ar ximhai, ar ñhonthë, ne gatho nu'u te janu.

¹⁶Ma'ra ya m'ui maham'u Jö xi hye ya jö'i xi 'yot'a gatho nö'ö xi beñ'u.

¹⁷Ha hinxi hyegi n'agitho. Hyax'mu xi ñ'udi nú'mu 'raju ar 'ye bi e mhets'i. 'Raju ya hoga sofo, ha rajü te ga tsihu, ne 'raju ar johya ha ma muihu.

¹⁸Mödi ar Pablo ne ar Berhnabe mi xipa njap'u, ne hinge nda hyompa ya meti m'oñho, xa mar ñhei nda hñökwi'u.

¹⁹Bi zo 'mu 'ra ya xodyo xki 'ñe'u har hnini Antiokia ne Ikonio. Mi zöhyu bi utya jö'i bi k'ahna ar Pablo, ne bi guka hár ñöni ar hnini ba ei, mi hu yá müi xki du.

²⁰Ha nú'mu xki mhunts'a ya gamfi har nthet'i habu mi 'beñ'ö, bi m'ai ne bi mengi bi yut'a har hnini. Ne ár hyax'ö bi mewi ar Berhnabe, bi ma'u man'ar hnini ár thuhu Derbe.

²¹Bi möñ'unu ar hoga mhö, bi uta ya mengunu, ne bi guxa nzeýe ya gamfi. Ne mi wa'u, bi menk'u har hnini Litra, ne bi tho Ikonio, nep'u bi ma'u Antiokia.

²²Ha ya hniniyu mi faxa ya ku nda zëta yá ñ'emui, ne mi hu'mba yá müi hinge nda hyep'u ar 'ñu. Njanu mi embabi'u:

—Mahyoni ga thohu nzeýe ya thogi, ne njap'u ga kuthu hár ts'ut'wi Jö.

²³Ne bi t'exa 'ra ya ku, mi t'ent'wa ha yá 'ye'u ar nijö mi 'bu ha ya hnini mi tho'u. Nep'u bi bë'u ne bi t'ent'wa ha yá 'ye Jö togo xki gamfi'u.

Ar Pablo ne ar Berhnabe bi menga har hnini Antiokia har hai Nsiria

²⁴Bi thot'u har hai Pisidia, bi zoñ'u har hai Panfilia.

²⁵Ne mi wadi bi mömba ár mhö Jö har hnini Perge, bi thogi imanü har hnini Atalia.

²⁶Mi zönu'u, bi gu ar motsa bi 'raxa ar ñhonthë, bi menga Antiokia habu xki t'ent'wa ár 'ye Jö, nda hwëkwa ár mfa'ts'i har 'befi xki wadi xki me'u.

²⁷Nu mi zoñ'u, bi munts'a gatho ya ku, ne bi metwabi'u ya döta nt'udi xki 'yot'a Jö ha yá 'befi'u, ne hanja Jö xki xoka ar goxthi nda ñ'emui nu'u himya xodyo.

²⁸Ar Pablo ne ar Berhnabe ka bi gohwinu ya gamfi nzeýe ya pa.

15

Ar mhunts'andö bi t'otnu Herusalen

¹Nuya pa'u 'ra ya ku xki 'ñe har hai Nhudea, bi du'mi bi uta ya ku, nu'mu hinge nda thu'spa ar nsegi ha yá ndo'yo, ngu ar nt'umbi bi unga ar Moise, hinge nda mpö'u.

²Jange ar Pablo ne ar Berhnabe xa bi ntsahñökiwi'u. Bi nko'u nda 'behna ar Pablo ne ar Berhnabe ne ma'ra ya ku, ma nda k'önga ya mpöte ne yá ndö ar nijö Herusalen, ne nda mhunts'i nda nonga nö'ö mi thohnu.

³Nuya gamfi bi ñ'ehwi ne bi ñ'et'ar 'ñu ya ku xki m'ehni. Ha nuyü bi thot'u har hai Fenisia ne Nsamaria, mi petwa ya ku habu mi tho'u, nuyü himya xodyo mi ñ'emui ár mhö Jö n'ehe. Njap'u nuya ku xa mi johya mi öxa nö'ö mi nsipabi.

⁴Nu mi zoñ'u Herusalen, bi döta ya mpöte, yá ndö ar nijö, ne ma'ra ya ku mi 'buhnu. Ha nu ar Pablo ne nu'u mi ñ'owi, bi metwabi'u gatho nö'ö xki 'yot'a Jö ha yá 'ye'u.

⁵'Ra ya denga'bépate xki jamfi mi 'buhnu n'ehe, bi m'ai ne bi 'ñenö:

—Mahyoni da thu'spa ar nsegi hár ndo'yo ya gamfi nu'u hingya xodyo, ne da 'bépabi da 'yot'a gatho ngu bi t'ot'a hár t'ofö ar Moise.

⁶Nep'u nuya mpöte ne yá ndö ar nijö bi mhunts'i nda ñö'u hanja nda jap'u nö'ö mi thohnu.

⁷Nú'mu ya xa xki ñö'u, ar Pedro bi m'ai ne bi 'ñembabi'u:

—Ma tsi kuhu, ngu gi pösehu, ya maham'u Jö bi hwankagi ga xipabi nu'u hingya xodyo ar hoga mhö ne nda ñ'emui'u n'ehe.

⁸Ha Jö togo pötwa yá mfeni ya jö'i, bi damajöni xki ñ'emui'u mi umba ár Hñö Jö, jangu xi 'rakagihu n'ehe.

⁹Ne bi nu mahyegigihu, ngetho mi ñ'emui'u, gesë Jö bi xukwabi yá müi.

¹⁰Nu'mü, yo'ö gi ne gi tsothwu ár müi Jö. Yo'ö gi jafu ya ku da 'yot'a nö'ö hinxi tsá dá othu, ne himbi tsá bi 'yot'a ma palehu.

¹¹Nuju di ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo bi hwëgathohu ar mpöho, ne njap'u gatho nu'u ma'ra n'ehe.

¹²Nu'mü gatho nu'u mi 'buhnu, bi ñhe'u bi 'yoxa nö'ö mi mönga ar Berhnabe ne ar Pablo. Bi metwabi'u hanja mi hömpa ár ts'edi Jö mi ot'a ya döta nt'udi ha yá nthandi nu'u himya xodyo

¹³Nu mi wadi bi ñö'u, ar Hakobo bi 'ñenö:

—Tsi kuhu, 'yohu nö'ö ma ga xi'ahu n'ehe.

¹⁴ Ar Simu Pedro xi metkagihū hanja Jö bi ndüi bi jöpa nu'u hingya xodyo, ne bi hwahna 'ra'u da 'yot'a ár hnini'ö.

¹⁵ Njangu bi mönga yá m'ehni Jö habu bi 'yot'a njanu:

¹⁶ M'efa ma ga pengi,

ga ko'spabi ár ts'ut'wi ar Dabi, ga juxa ngu n'ar ngu xki nhwati.

ga pengi ga hoka man'agi ngu ar ndüi,

ga juxa habu xi yot'e.

¹⁷ Ne njap'u gatho nu'u ma'ra ya jö'i da hyongagi dar Hmu,

da njap'u gatho nu'u hingya xodyo matka ma thuhu.

¹⁸ Mönga njap'u ar tsi Hmu nö'ö togo maham'u mi ñ'udi nda thogi.

¹⁹ Jange di enga, hinga k'asfu nu'u hingya xodyo da e da ñ'emüi Jö.

²⁰ Hõse ma ga pemfu n'ar he'mi, ga xifu hinda zipa yá ñhuni ya tsita emp'ö, hinda m'engwi nö'ö hingo ár nthöti, hinda za n'ar meti hinxi mpomba ár ji, hinda zi ar ji.

²¹ Ngetho maham'u gatho ya hnini, ja togo mömba ár t'ofa ar Moise nö'ö nhehe tat'a pa ntsaya ha yá nijö ya xodyo.

²² Nu'mü nuya mpöte, yá ndö ar nijö ne gatho ya gamfi, bi numañho. Jange ma nda nhwahna 'ra'u nda 'behna Antiokia, da mewi ar Pablo ne ar Berhnabe. Bi thahna yoho, n'a már thuhu ar Huda nö'ö mi t'embabi ar Barsaba, ne ar Sila. Nuyu mi pe'sa yá nsu har nijö mi 'buhnu.

²³ Ne bi 'yot'a n'ar he'mi bi hñö'spa ya ku, mi enga njawa:

Nuje dar mpötehe, dar ndöhe har nijö, ne gatho ya ku di 'buhewa, dí peñ'ahe nuna he'minu, tsi kuhü hingya xodyohu, gi 'buhü Antiokia har hai Nsiria ne Nsilisia. Gatho'ihu di zengwa'ihe.

²⁴ Xta pöhe 'ra ya ku xi bongwa hinxta peñhe. Xi map'u, ma xpa tup'a ri müihu, ne xi xi'ahu 'ra ya mhö xi ts'omp'a ri mfenihu. Xi 'bep'ahu gi tuthu ar nsegi ha ri ndo'yohu, ne gi 'yothu gatho nö'ö bi mönga ar Moise har t'ofa.

²⁵ Jange gathoghe xta beñhe xiñho ga hwañhe 'ra ya ñ'ohö di 'buhewa, ga peñhe da k'ös'ahu, ne da mengwi ma tsi kuhü Berhnabe ne ar Pablo.

²⁶ Nuya m'ehniyu xi 'yent'a yá te da mömba ár thuhu ma tsi Hmuhu Hesukristo.

²⁷ Di peñ'ahe ar ku Huda ne ar ku Sila, go ma da zo'ase'ihu nuna xta ñöhe n'ehe.

²⁸ Ár Hñö Jö ne nuje xta beñhe xiñho hinga 'bep'ahe gi 'yothu nzeýe ya 'bepate. Hõse ga 'bep'ahe gi 'yothu nuy mahyoni:

²⁹ Nu'mü, yo ma gi tsifu yá ñhuni ya tsita emp'ö, hingi ma gi tsihu ya ji, yo ma gi tsahu n'ar meti hinxi mpomba ár ji, hingi 'bengwi nö'ö hinga ri nthötihu. Nu'mü gi 'yothuyu, gi pehu xiñho. Jö da max'ahu.

³⁰ Jange nu'u xki m'ehni, bi ma Antiokia. Bi mhunts'a gatho ya gamfi ne bi umba ar he'mi.

³¹ Nu mi wadi bi ne'u, xa bi njohya'u ngetho xa mi hu'mbabi yá müi.

³² Ar Huda ne ar Sila ma yá m'ehni Jö n'ehe, jange xa mi pes'u te nda möñ'u, mi zo ya ku, ne mi hu'mba yá müi nda hñuxa yá ñ'emüi.

³³ Ka bi gohwinu ya ku nzeýe ya pa. M'efa bi t'umba n'ar hoga nt'edi nda menga Herusalen habu xki m'ehni.

³⁴ Ha nunar Sila bi beni mar ñho nda gohnu Antiokia.

³⁵ Ar Pablo ne ar Berhnabe ka bi gohnu n'ehe, mi mfaxkwi ma'ra ya ku, mi ut'u ár mhö Jö, ne mi mömba ár hoga mhö ar tsi Hmu, mi xipa nzeýe ma'ra.

Ar Pablo bi ñehwi ar Berhnabe, ne bi mengi bi ñ'ö bi mömba ár mhö Jö

³⁶ Nú'mü xki tho 'ra ya pa, ar Pablo bi 'ñemba ar Berhnabe:

—Möhö man'agi, ma ga k'ö'su ya ku ha gatho ya hnini da thohu da mömfu ár mhö Jö, ma ga nuhu tengu yá müi.

³⁷ Ar Berhnabe mi ne nda zixa ar Xuwa nö'ö mi t'embabi ar Mörko n'ehe.

³⁸ Ha nunar Pablo himbi numañho nda zix'u, ngetho mam'et'o mi 'ñowi, ne núnu Panfilia bi 'wege, ne himbi ne nda mewitho nda mömba ár mhö Jö.

³⁹ Njap'u xa bi ntsahñökiwi ar Pablo ne ar Berhnabe, jange bi ma n'amp'u n'a ngu n'a. Ar Berhnabe bi zixa ar Mörko, bi gu ar motsa bi 'raxa ñhonthé ndi ma Txipre.

⁴⁰ Nor Pablo bi hwahna ar Sila nda mewi. Ne nuya ku bi 'yent'wa ár 'ye Jö ne nda hwékwa ár mfa'ts'i.

⁴¹ Ne bi gu yá 'ñu bi ma har hai Nsiria, bi 'randa Nsilisia mi hu'mba yá müi ya ku, njap'u nda hñuxa yá ñ'emüi.

¹ Mi zonga ar Pablo ne ar Sila har hnini Derbe, ne bi tho'u bi ma har hnini Listra, habu ba nthewi n'ar gamfi ar thuhu Timoteo. Ar nono mar xodyo ne mar gamfi, ha nu ar dada mar me Gresia.

² Nuya ku mi 'bu Listra ne Ikonio, xa mi nomafihobi ar ku Timoteo.

³ Ar Pablo bi beni mar nho nda zits'i. Honse m'et'o bi hnu'spa ar nsegi har ndo'yo, ne hingeda bo ya kwe nu'u ya xodyo mi 'buhnu, ngetho gatho mi podi mar me Gresia ar dada.

⁴ Ne bi gu ar 'nu bi ma'u, ne ha gatho ya hnini mi thogi, mi xipabi ya gamfi no'o xki nko ya mpote ne ya ndo ar nijö Herusalen, tema nda 'yot'e.

⁵ Njap'u xa mi huxa ya jamfi ya ku, ne hyax'mu mi xu'u ar nzeje.

Ar Pablo bi hyanda n'ar n'ohö me Nmasedonia ngu n'ar t'i

⁶ Ne bi mengi bi gu ya 'nu'u, bi gaxta Frigia ne Galasia, ngetho ar Hno Jö himbi hyegi nda tho'u har hai Asia nda mömba ar mhö Jö.

⁷ Nu mi zonga har hai Misia, mi nehmö nda tho'u Bitinia, nunar Hno Jö himbi hyegi.

⁸ Jange bi thota Misia, bi ma'u har hnini Ntroa.

⁹ Mi nxui ar Pablo bi hyanda nt'i n'ar n'ohö me Nmasedonia, mi 'bahnu, mi apa ar möte, ne mi embabi: Di a'i gi ekwa Nmasedonia gi faxkagihe.

¹⁰ Nu mi wa ar Pablo bi hyanda no'o ngu ar t'i, dama da hoñhe hanja nga möhe har hai Nmasedonia, ngetho ndi pöhe xiño gese Jö mi penkagihe ma nga mömfenu ar hoga mhö.

Ar Pablo ne ar Sila bi t'et'ar fadi nunu Nfilipo

¹¹ M'efa da poñhenu Ntroa, da 'raxe njontho har nñonthe, da tsoñhe har hai Samotrasia. Ar hyax'öp'u da tsoñhe har hnini Neapolis.

¹² Da thohenu da möhe Nfilipo n'ar hnini ya me Nroma, ne gehnu n'ar döta hnini har hai Nmasedonia. Ka da 'buhenu 'ra ya pa.

¹³ N'ar pa ntsaya, da poñhe har hnini da möhe har döthe, habu xki nzongya jö'i mi apa Jö. Ka da huhenu habu xki mhunts'a 'ra ya 'behno, ne da du'mhe da xife ar mhö Jö.

¹⁴ Mi 'buhnu n'ar 'behno mar thuhu Lidia, me Tiatira. Mi pa ya hoga dutu xki njöt'a theni, ne xa mi hongä Jö. Mi 'yo no'o mi mönga ar Pablo, Jö bi xokwa ar mfeni nda jamasu no'o mi mön'o.

¹⁵ Nu mi wadi bi nixthe'o ne gatho nu'u mi 'bu har ngu, bi 'ñengagihe:

—Nu'mu gi hanthu xa majöni xta n'emui ar tsi Hmu, di ne gi möhu ma gi haxu ha ma ngu. Njap'u bi jaje da kohenu.

¹⁶ N'ar pa ngar möhe habu xki nzöi mi t'apa Jö, har 'nu da nthewe n'ar nxutsi mi nthexkwi n'ar ts'ondöhi mi japi nda bödi. Nuyá hmu xa mi tö nze ar bojö har 'befi mi pe ngu ar bödi.

¹⁷ Nunar nxutsinu mi tengagihe, ne xa mi mafi mi enö:

—Nuya n'ohoyu ya 'bego Jö bi 'bu mhets'i, ne ut'ahu ar 'nu hanja gi mpohu.

¹⁸ Hyax'mu mi njap'u nzeje ya pa mi tengagihe. Ar Pablo bi the ar ts'eti mi ots'e hyax'mu. Nu'mu, bi mengi ne bi xipa no'o ar ts'ondöhi mi pe'sa ar nxutsi:

—Har thuhu ar Hesukristo di 'bep'a'i gi ponga har nxutsinu.

Nu'mu, dama bi bongä ar ts'ondöhi.

¹⁹ Ha nu mi hyanda ya hmu hingeda dö ar bojö, bi gu ar Pablo ne ar Sila, bi zi'spa ya ndö mi 'buhnu har tai.

²⁰ Mi m'a'ma ha ya nzaya, bi t'embabi:

—Nuya xodyoyu, xpa ekwa honse da japa da munsä ya jö'i.

²¹ Utkagihu ya nt'umbi nu'u hingi ho ga höñhu ga othu, ngetho dar me Nromahu.

²² Gatho nuya jö'i xki mhunts'i, bi wat'i nda mei. Ha nuya nzaya bi mokwa ya dutu, ne bi 'bepa nda thuxt'a ya t'o.

²³ Mi wadi xa bi n'wext'i, bi t'et'a har fadi, ne bi nsipa ar sufadi nda su xiño.

²⁴ Mi 'yo njap'u ar sufadi, bi got'a ya mbo ar fadi, ne bi ze'mba ya wa ha n'ar za, ne njap'u hingeda za nda xot'i.

²⁵ Ha nu made ar xui, ar Pablo ne ar Sila mi mat'a Jö, mi tutwa ya thuhu, ne gatho nu ma'ra ya 'yofadi mi oxtho.

²⁶ N'a mbi dan'u bi nja n'ar döta nhwöni. Xa mi nhwönga ya jödo, ne bi xo gatho ya goxthi, ha nuya bojö mi thöt'a ya 'ye ya 'yofadi bi xot'u.

²⁷ Bi nu ar sufadi, ne mi hyandwa ya goxthi ar fadi mi xotho, bi gu ar ndojwai nda nñose, ngetho mi humamu xki bongä gatho ya 'yofadi.

²⁸ Nunar Pablo bi mat'i, ne bi 'ñembabi:

—Yo ma gi nño. Di 'buthewa gatho.

²⁹ Nu'mu ar sufadi bi 'ya n'ar ñot'i, bi nixt'i bi yut'a mbor fadi, ne xa mi nhwöt'ar ntsu. Ngut'a bi ndandihmö ha ya wa ar Pablo ne ar Sila.

³⁰ Nep'u bi guka nthi, ne bi 'yambabi njawa:

—Ñ'ohohu, tema mahyoni ga pefi ne da za ga mpoho.

³¹ Nuya ku bi 'ñembabi:

—Ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo ne gi mpoho, nu'ge ne gatho nu'u 'bu ha ri ngu.

³² Ne bi xipabi ár mhö Jö ar sufadi ne gatho nu'u mi 'buhnu hár ngu.

³³ Nú'mu mi nxuitho, ar sufadi bi xukwabi habu xki nthewi ya mfei. Ne hingar ya'ö bi nxixthewi gatho yá mēni.

³⁴ Nep'u bi zixa hár ngu, ba umba te nda zi'u. Ne xa bi njohyawu gatho nu'u mi 'bu hár ngu, ngetho xki ñ'emui bi Jö.

³⁵ Ár hyax'ö, ya nzaya bi mehna yá mfats'i, ma nda 'ñemba ar sufadi:

—Hye nuya ñ'ohoyu.

³⁶ Ar sufadi bi 'ñemba ar Pablo:

—Xpa 'benka ár mhö ya ndö ga hek'ahu. Da za gi poñhu, di möhu ter entho.

³⁷ Nunar Pablo bi 'ñembabi nu'u togo ba hö ar mhö:

—Xi mfebgagihe ha yá nthandi ya jö'i, hinxi thimgagihe yo'ö, ha dar me Nromahe n'ehe, ne xi jokagihe har fadi. Ha nupya hö, ne da thegagihe ñ'ontho, hingi ne to da bödi. 'Ñembabihu ya ndö da ese da gugagihe.

³⁸ Nuyá mfats'i ya nzaya bi mengi, ma ba xipabi nö'ö bi möñ'ö. Nú'mu mi bödi ma ya me Nroma, xa bi ntsu.

³⁹ Jange nuya ndö bi ma ba apa ar mpumbate ya ku, bi guka har fadi, ne bi 'yapabi nda bongha har hnini.

⁴⁰ Nu mi bongha ya ku har fadi, bi ma hár ngu ar Lidia, habu ba hu'mbabi yá muji ya ku. Nep'u bi boni bi ma'u.

17

Ya me Ntesalonika xa bi ñöxnatho

¹ Ar Pablo ne ar Sila bi thota ha ya hnini Anfipoli ne Apolonia, ne bi zoñ'u har hnini Ntesalonika. Ka mi 'buhnu n'ár nijö ya xodyo.

² Ar Pablo ngu xki nzöñ'ö bi yut'a har nijö, mi ñöwi ya xodyo hñu ya pa ntsaya.

³ Mi xipabi ne mi ut'u ngu mi mönga ár T'ofö Jö. Mi enö mi mahyoni nda tho nzeze ya ugi ar Kristo, nda du, ne nda mengi nda nte. Ne mi enö n'ehe:

—Nuna ar Hesu di xi'ahu, gehnu ar Kristo.

⁴ Raya xodyo bi ñ'emui, ne bi dengar ar Pablo ne ar Sila. Bi ñ'emui nzeze ya me Gresia n'ehe nu'u mi hongä Jö, ne nzeze ya 'behñö nu'u mi numañho ar hnini.

⁵ Jange ya xodyo nu'u himya gamfi, xa bi mbo yá kwé, ne bi ma ba munts'a 'ra ya ts'ojö'i mi 'yo döhfetho. Bi guxa ya jö'i ne bi zixa hár ngu ar Hason, ma nda gujhmö ar Pablo ne ar Sila, ne nda 'yent'wa ha yá 'ye ya jö'i.

⁶ Ne himbi dini, jange bi guka ar Hason ne ma'ra ya ku, bi zixa ha yá ndö ar hnini, ne xa mi mafi mi eñ'u:

—Nuya jö'i ne da pongar ximhai, xi zokwa n'ehe.

⁷ Ha nunar Hason xi umbar seki hár ngu. Gathoyu hingi öta nö'ö xi möngar Sesar ma ndöhu Nroma, ngetho eñ'u 'bu man'ar ndö ár thuhu ar Hesu.

⁸ Nu mi 'yo njap'u ya jö'i ne yá ndö ar hnini, bi mbo yá kwé ne xa mi ñöxnatho.

⁹ Nunar Hason ne nu ma'ra mi ñ'owi, bi unga ar bojö mi t'apabi, ne bi nthegi bi ma.

Ar Pablo ne ar Sila mi 'bu har hnini Berea

¹⁰ Ngu mi nxuitho, ya ku mi 'buhnu dama bi mehna ar Pablo ne ar Sila nda ma har hnini Berea. Nu mi zoñ'u, bi yut'a ha yá nijö ya xodyo.

¹¹ Nuya xodyo me Berea xa ma ya hogajö'i, hingar ngu nuya me Ntesalonika. Jange xa bi njohya bi 'yo'spa ár mhö Jö, ne hyaxtho mi hongä har T'ofö, mi heki ha majöni mi njap'u nö'ö mi möñ'u.

¹² Ne nzeze ya xodyo bi ñ'emui, njap'utho n'ehe 'ra ya 'behñö me Gresia mi nhumañho. Ne nzeze ya ñ'ohö ya mengunu bi ñ'emui n'ehe.

¹³ Ha nu mi 'yo ya xodyo me Ntesalonika xki zonga ar ku Pablo Berea, mi mömba ár mhö Jö nu n'ehe, nuyu bi ma ba japa ya jö'i bi muxmatho.

¹⁴ Ne nuya ku ngut'a bi guka ar Pablo bi mehna har ñonthe, ha nunar Sila ne ar Timoteo bi gohnu'u Berea.

¹⁵ Nu'u togo bi zixa ar Pablo, bi mewu ba tso har hnini Atena. Nu mba penk'u, ba hömpa ar nzezewa nda xipa ar Sila ne ar Timoteo nda ma ngut'a ma nda nthewinu.

Ar Pablo mi 'bu har hnini Atena

¹⁶ Nu mi 'buhnu Atena ar Pablo, mi to'ma ar Sila ne ar Timoteo, xa mi tsot'a ár muji, ngetho bi hyandi xa mi janu nzeze ya tsita emp'ö mi ndönga ya jö'i.

¹⁷ Jange mi ñöwi ya xodyo ha yá nijö, ne gatho nu ma'ra mi hongá Jö, ne hyaxtho mi 'yonu har tai mi zo ya jö'i.

¹⁸ Bi ntsahñökiwi 'ra ya utate te gatho bentho. 'Ra mi enö da t'umba gatho nö'ö ne ár ndo'yo, ma'ra mi enö nunar mfödi da jakagihü ga 'buhü xiñho. Ne mi eñ'ü:

—Tema ne da xijü nunar ñ'ohö xa te gatho mö.

Ha ma'ra mi enö:

—Atho nonga ma'ra ya 'ra'yo jö.

Mi mönga njap'ü ngetho ar Pablo mi xipabi ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesu, ne ar menga nte.

¹⁹ Nep'ü bi ts'ixa ar Pablo ha n'ar mhunts'i mi t'ot'a har n'ar tsi t'ohö xki thu'spa ár thuhu yá jö'u Ares. Ne bi t'embabi:

—Hage da tsá gi 'yotkagihe ar 'ñu nunar 'ra'yo nt'uti gi 'yo gi mö.

²⁰ Ngetho gi xikagihe nö'ö hinxta öhe. Di ne ga pöhe te di bönga nuya mhö gi mö.

²¹ Bi mönga njap'ü ngetho gatho ya me Atena ne nuya nzohö mi 'buhü, xki nzöi nda mhunts'i hönse nda mpede tema xki bödi ma'ra'yo.

²² Nu'mü ar Pablo bi m'a mateda ar mhunts'i har tsi t'ohö Ares, ne bi 'ñenö:

—Nu'ahü gar me Atenahü, xta pödi xa gi pëhü ngu mönga ri nt'umbihü.

²³ Ndi tho ha ri nijöhu habü gi ndöñhü, da handa habü gi exü ri jöhu, mi tu n'ar nt'ofö enö: Ka 'bukwa nö'ö ar Jö hingi födi. Nunar Jö gi ndöñhü ne hingi pöhu, get'ö nö'ö xta e ga xi'ahü.

²⁴ Nö'ö ar Jö togo bi hyoka ar ximhai ne gatho te jawa, go ge'ö ar ndö mhets'i ne ar ximhai, hingi 'bü ha ya nijö xi hyoka ya jö'i.

²⁵ Hingi japar 'bedi nö'ö te da mo'spa ya jö'i, ngetho ge'ö togo hö ar te, ne 'raju ar ndöhi ga joxa ma hñöhu, ne 'raju gatho nö'ö di hoñhü.

²⁶ Ha n'adar jö'i bi japi bi bönga gatho ya meximhai, ne bi xanga xoge ár nxidi ar ximhai. Xi hñu'spa hangu njeyé da m'ui, ne habü tsonga ár meti.

²⁷ Bi jap'ü ne nga hoñhü Jö, xömhö ga tiñhü, xa majöni hingi yap'ü di 'buhü.

²⁸ Ngetho di 'buhwihü'ö, di 'ñöñhü, ne go gekagihü ngu ne'ö. Jangu bi 'ñenga 'ra ri duhuhü: Nuju go yá bötsigihü Jö.

²⁹ Jange nu'mü yá bötsigihü Jö, hinga ma ga möñhü ñhehwi Jö n'ar tsita xi thoka ar k'axt'abojö, wa ar t'axbojö, wa ar do, ngu xi bense xi hyoka ya jö'i.

³⁰ Nuya pa xi thogi, Jö himbi jamasu nuna tema bi 'yot'a ya jö'i himi pö'ö. Ha nupya hö, ne gatho ya jö'i da 'yot'wa yá ntso'mi.

³¹ Ngetho Jö xi hñuxa n'ar pa ham'ü ma da hñö'spa majöni gatho nuya jö'i xi m'ukwa har ximhai, ma da 'yot'a har hoga ts'ut'wi. Ha nö'ö togo xi hñuts'i da hñöxa majöni, get'ö togo bi ñ'ü'ö nu'mü mi k'öspa ár te.

³² Nu mi 'yo'ü da mengi da nte nu'ü xi du, 'ra mi thentho ne ma'ra mi enö:

—Man'ar pa gi pengi gi zokagihe nö'ö gi mö.

³³ Nu'mü ar Pablo bi ma bi zop'ü habü mi 'bü'ü.

³⁴ Ha 'ra bi ñ'emüi ne mi ñ'owi, n'a már thuhu ar Nisio mar ndö n'ehe har mhunts'inü, n'ar 'behñö már thuhu Damari, ne ma'ra ya mengunü.

18

Ar Pablo mi 'bü Nkorinto

¹ M'efa ar Pablo bi bönga Atena, bi ma har hnini Nkorinto.

² Ka bi nthewinü n'ar xodyo már thuhu Akila, mar me Ponto. Ja xki 'ñe har hai Italia, mi ñ'owi ár 'behñö, ár thuhu Prisila. Xki boñ'ü har hnini Nroma, ngetho ar ndö Klaudio bi mö nda t'enga gatho ya xodyo mi 'buhü. Ar Pablo bi ma ba tsu'ü.

³ Bi ma ba 'buhwi'ü, ngetho n'adar 'befi mi pe'ü, ma ya hoka ngudutu n'a ngu n'a'ü.

⁴ Gatho ya pa ntsaya, ar Pablo mi pa ha yá nijö ya xodyo mi ñöwi. Ne mi umbár müi mi nehmö nda ñ'emüi ya xodyo ne nu'ü hingya xodyo.

⁵ Mi zo ar Sila ne ar Timoteo, xki 'ñe Nmasedonia. Nu mi nthewi ar Pablo, xa mi umbár müi mi xipabi ar hoga mhö ya xodyo, mi embabi'ü nunar Hesu gehnü ar Kristo.

⁶ Ha nuya xodyo bi doxtho ne mi tsani. Nu'mü ar Pablo bi hwöt'a ár he, ne bi 'ñembabi'ü: —Nu'ahü go xka nts'oksehü. Nuga hinte ma hai di tuga. Nupya di map'ü ma ga zo nu'ü hingya xodyo.

⁷ Ar Pablo bi böni bi ma hár ngu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Husto, xa mi hongá Jö. Nor ngu'ö mi 'bü get'ü ár nijö ya xodyo.

⁸ Nep'ü n'ar ñ'ohö már thuhu ar Krispo, már ndö ha yá nijö ya xodyo, bi ñ'emüi ar tsi Hmu Hesu, nunü ne gatho nu'ü mi 'bü hár ngu. Ne nezeyé ya me Nkorinto bi 'yot'wa ár mhö Jö, bi ñ'emüi'ü, ne bi nxixthe.

⁹ N'ar nxui ar tsi Hmu bi zo ar Pablo ngu n'ar t'i, ne bi 'ñembabi:

—Yo gi ntsu, mönga ar mhö, yo ma gi ñhe.

¹⁰ Ngetho nuga di 'buhwi, hinjo'o togo da guxa ár 'ye da 'yot'ar ts'om'ui. Ha nunar hnininu 'bu nzeýe ya jö'i xta hwahni da ñ'emugi.

¹¹ Jange ar Pablo bi gohnu n'a njeýe made har hnini Nkorinto, mi utwa ya jö'i ár mhö Jö.

¹² Bi zöta n'ar pa ya xodyo bi me'sa n'adar nkohi bi gu ar Pablo, ne bi zi'spa ar ts'ut'wi. Nuya pa'u ar Galio mar ndö núnu har hai Akaya.

¹³ Ne bi 'ñenga ya xodyo:

—Nunar ñ'ohonu ut'a ya jö'i hinda ndönga Jö ngu mönga ár t'ofu ar Moise.

¹⁴ Ar Pablo mi fudi nda ñömhö, ha nunar ndö Galio bi 'ñemba ya xodyo:

—Nu'mu tema xi ja'ahu, wa nu'mu xi 'yot'a n'ar döta ts'oki, nu'mu hö, da tsá ga ot'ahu, nu'ahu gar xodyohu.

¹⁵ Ha nu'mu honse gi nõñhu ya mhö, ya thuhu, ne yá 'befi ri t'ofohu, nuhu tema gi pehu. Hindi ne gi jugagihu ngu ar ts'ut'wi.

¹⁶ Ne bi t'enga hár ts'ut'wi.

¹⁷ Nu'mu nu'u himya xodyo bi gu ar Sostene, ár ndö ár nijö ya xodyo mi 'bu har hnini'ö, xa bi fenza hár nthandi ar ndö Galio, ha nunu himbi dupa ár mu.

¹⁸ Ar Pablo bi gohnu ma nzeýe ya pa. M'efa bi 'ñe ya ku, bi mewi ar Akila ne ar Prisila, bi 'raxa ar ñhonthe bi ma har hai Nsiria. Nu mi 'yo ar 'ñu, ar Pablo bi 'ñöxa ár xtö núnu Nsenkrea, ngetho xki ñöt'wa Jö.

¹⁹ Nu mi zonga Efeso, ka bi hyehnu ar Akila ne ar Prisila, ne nõ'ö bi yut'a ha yá nijö yá mixodyowi mi ñöwi.

²⁰ Nuya megunu mi apar möte nda gohnu 'ra ya pa, ha nunar Pablo himbi ne.

²¹ Jange bi ñ'ehwi, ne bi 'ñembabi:

—Mahyoni ga 'bu Herusalen, ma ga thohnu ar dango ba ep'u. M'efa ga pengi ga k'ös'ahu, nu'mu njap'u ne Jö.

Ne bi gu ar motsa ba ponu Efeso.

Ar Pablo bi menga Antiokia, ne bi du'ma ár hñu m'qt'i mi mömba ár mhö Jö

²² Nu mi zonga Nsesarea, bi thogi ndi ma Herusalen, ma ba zengwa ya ku. Nep'u bi gu ar 'ñu bi ma Antiokia.

²³ Ka bi gohnu 'ra ya pa. Ne bi mengi bi boni, ma ba k'ö'sa n'a ngu n'a ya hnini har hai Galasia, ne har hai Frigia. Mi xipa ya ku hyax'mu nda zeta yá ñ'emui, nda umbyá mu nda mpefi.

Ar Apolo bi mömba ár mhö Jö núnu Efeso

²⁴ Nuya pa'u n'ar xodyo már thuhu Apolo bi zonga Efeso. Mar me Alejandria, xaka mbödi te nda mö, ne mi pötwa xiñho ár T'ofu Jö.

²⁵ Nunu xki t'ut'wabi ár 'ñu ar tsi Hmu, xa mi umba ár mu mi mömba ár mhö ar tsi Hmu, ne njap'u mi uta ma'ra, mödi honse mi pötwa ár xixthe ar Xuwa.

²⁶ Bi ndui bi zo ya xodyo ha yá nijö'u, hinto mi tsu. Ha nu mi 'yoxa ar Prisila ne ar Akila, bi zixyu n'amp'u, bi utwabi xiñho ár 'ñu Jö.

²⁷ Nunu mi ne nda ma Akaya, ne nuya ku me Efeso bi hñu'mba ár mu. Ne bi mempa n'ar he'mi nuya ku mi 'buhnu Akaya nda numañho nú'mu nda zohu. Nu mi zöñ'ö, xa bi maxa gatho nu'u xki hwékwa Jö nda ñ'emui.

²⁸ Ngetho xa mi umba ár mu mi kotwa yá ne ya xodyo mateda ya jö'i, ne mi ot'wa ar 'ñu hár T'ofu Jö, nda bö'u ar Hesu gehnu ar Kristo.

19

Ar Pablo mi 'bu har hnini Efeso

¹ Nú'mu mi 'buhnu Nkorinto ar Apolo, ar Pablo bi thota ar 'ñu tho ha ya t'ohu ba tsonga Efeso. Ka bi nthewinu 'ra ya gamfi.

² Ne bi 'yambabi:

—Ha ga hñöñhu ár Hñö Jö nú'mu nga ñ'emuihu.

Bi dö'u:

—Hin'ö, hindi pöhe teme ár Hñö Jö.

³ Nu'mu ar Pablo bi 'yambabi'u:

—Tema xixthe xka hñöñhu 'mu.

Nu'u bi 'ñeñ'u:

—Ár xixthe ar Xuwa.

⁴ Ar Pablo bi 'ñembabi'u:

—Ár Xuwa mi xixthe ya jö'i xki 'yot'wa ár ntso'mi yá ts'oki. Ne bi xipabi mi mahyoni nda ñ'emui togo nda 'ñep'u m'efa. Mi nõnga ar Hesu togo ar Kristo.

⁵ Nu mi 'yo njap'u, bi nxixthe'u hár thuhu ar tsi Hmu Hesu.

⁶ Nep'u ar Pablo bi hñu'spa ár 'ye ya ku, ne bi hñõñ'u ár Hñõ Jõ. Bi ndui bi ñõ ma'ra ya hñõ, ne mi ñõ'u ngu mi xipa ár Hñõ Jõ nda mõñ'u.

⁷ Nuya mi 'buhnu mi tsu ngu 'ret'amayoho ya ñ'ohõ.

⁸ Ar Pablo mi kut'a ha yá nijõ ya xodyo. Mi ñõwi ne himi ntsu mi mõmba ár mhõ Jõ, ne mi umba ár mũi mi utyu ár ts'ut'wi Jõ. Hñu nzõnõ bi jap'u.

⁹ 'Ra bi got'a yá mfeni, himbi ne bi jamfi, ne mada ya jõi, mi tsamba ár 'ñu Jõ. Jange ar Pablo bi 'weka ya gamfi, ne hyax'mu mi uta ha n'ar ngu nt'uti, már mefi n'ar utate már thuhu ar Tirano, mar mengunũ.

¹⁰ Yo njeje bi jap'u, ne gatho nu'u mi 'bu har hai Asia bi 'yotwa ár mhõ ar tsi Hmu Hesu, ngu ya xodyo ne nu'u himya xodyo.

¹¹ Ar Pablo bi 'yot'a nzeje ya dõta nt'udi mi hõmpa ár ts'edi Jõ.

¹² N'andi hõnse mi thõ'spa yá nthu'mxi ne ma'ra yá dutu xki hye ar Pablo, ne nda thõ'spa habu mi 'bu ya dathi, mi thits'i, ne ya ts'ondõhi mi põni mi he'u.

¹³ Ne 'ra ya xodyo ma ya guka ndõhi, habu gatho mi 'yo mi juka ya ts'ondõhi, n'a mbi beñ'u nda 'yenga ya ts'ondõhi nda nõmba ár thuhu ar tsi Hmu Hesu n'ehe. Njanu mi embabi ya ts'ondõhi:

—Di nõñhe ár thuhu ar Hesu nõ'õ nõnga ar Pablo, di xi'ahe gi põñhu.

¹⁴ Mi pe njanu nu'u yoto yá t'u n'ar ñ'ohõ már thuhu ar Seba, mar xodyo ne már ndõ ya mõjõ.

¹⁵ Ha nú'mu mi engu n'ar ts'ondõhi, nunu bi dõdi ne bi 'ñenõ:

—Nuga di põdi togo ar Hesu, ne di põdi togo ar Pablo. Xi nu'ahu, togo'ihu.

¹⁶ Nõ'õ ar ñ'ohõ xki nthexkwi ar ts'ondõhi, bi 'yengar nsagi ne bi 'yent'a nuya ñ'ohoyu. Bi ntõte, ne nuya ñ'ohõ nú'mu mi nõnga nhixt'itho har ngu, mi nthemfotho, ne xa xki nts'eni.

¹⁷ Gatho ya me Efeso, ya xodyo ne nu'u himya xodyo, bi 'yoxa nõ'õ xki thogi, jange xa bi zu'u, ne xa mi t'e'spár nsu ár thuhu ar tsi Hmu Hesu.

¹⁸ Nzeje nu'u xki ñ'emũ mi e mada gatho ya ku mi damajõni nõ'õ xki 'yot'u.

¹⁹ Nzeje ya ku ma ya ñ'ete bi hñõxa yá he'mi bi ts'õt'a habu xki mhunts'a gatho. Nu mi nu'u hangu xki 'bep'u, mi tsu ngu kut'anthebe ya nthebe ya t'axbojõ.

²⁰ Njap'u xa mi ntunga ár mhõ ar tsi Hmu ne mi nheki ár ts'edi.

²¹ Mi wadi da tho gathoyu, ar Pablo bi beni nda tho Nmasedonia ne Akaya, ne nda zõnga Herusalen. Ne mi enõ:

—Xka jwadi ga 'buhnu Herusalen, mahyoni ga ma Nroma n'ehe.

²² Ne bi mehna yoho yá mæxte bi ma Nmasedonia, ar Timoteo ne ar Erasto. Ha nõ'õ bi gohnu Asia ma'ra ya pa.

Ar muxmajõ'i nũnu Efeso

²³ Nuya pa'u bi muxma ya me Efeso, ngetho mi mhõmba ár 'ñu Jõ.

²⁴ Mi 'buhnu n'ar ñ'ohõ mar thuhu ar Demetrio. Már 'befi'õ mi hoka ya tsita ma ya t'axbojõ. Mi k'o'spabi ár nijõ yá tsita ar Diana, mi papa ya jõi. Njap'u nu'u togo mi mpe nor 'befinu, mi tõ nzeje ya bojõ.

²⁵ Ar Demetrio bi munts'a gatho nu'u mi pe nunar 'befinu, ne bi 'ñembabi'u:

—Ha gi õhu ñ'ohõhu. Gi põhu xiñho, nunar 'befinu faxju di tõhu nzeje ar bojõ.

²⁶ Xka 'yõhu ne xka hyanthu ar Pablo, 'yo xipa ya jõi nuya tsita hoka ya ñ'ohõ, hingya jõi'u. Ut'a ya jõi, ne nzeje xi 'weke teñ'õ, hinga hõnsewa Efeso, xi jap'u xoge har hai Asia.

²⁷ Nunar ts'okinu, hinga hont'a da hwata ma 'befihu. Da tsá da m'e ár nsu ár nijõ ma tsi nõnõhu Diana, ne da m'e ár nsunda nuna togo nõnga gatho ya jõi'wa me Asia, ne gatho ya meximhai.

²⁸ Mi 'yoxa gatho nu'u mi pe nunar 'befinu, xa bi mbo yá kwe, ne mi hexa ya mhafi, mi eñ'u:

—Dõta ar tsita Diana, ár mefi ya me Efeso.

²⁹ Gatho ya mengunũ himi põdi te nda beñ'u, ne n'a mfenitho bi nixt'i bi ma habu xki nõzi mi t'õt'a ya mhunts'i. Ne bi nju ar ku Gayo ne ar ku Aristarko, ya me Nmasedonia, yá ñ'ohu ar Pablo.

³⁰ Ar Pablo mi nehmo nda yut'i nda zo ya jõi, ha nuya ku mi 'buhnu himbi hyegi.

³¹ 'Ra ya ndõ me Asia mi ntsixkwi ar Pablo, bi mempa ar nzengwa hinga nda ma har dõta mhunts'i.

³² Nu har mhunts'i, 'ra mi mafi mi mõnga n'ar mhõ, ma'ra mi mõnga man'a, ngetho ya jõi himi põdi tema nda beni, ne ma'ra himi põdi yo'õ xki mhunts'i.

³³ Nuya xodyo bi guka ar Handro nda zohmõ ya jõi. Bi jar 'ye bi xipa ya jõi nda ñhe, ne nda tsá nda nõnga yá mixodyowi.

³⁴ Nú'mu mi bõ ya jõi mar xodyo n'e, bi ndui n'at'wu bi mafi nts'edi ngu yo xenimpa, mi eñ'u:

—Döta ar tsita Diana ár meṭi ya me Efeso.

³⁵ Nep'u n'ár maṭte ár ndö ar hnini, nú'mu mi wadi bi japi bi ñhe ya jö'i, bi 'ñembabi:

—Ndadahü gar menguhuwa Efeso, togo hingi pödi nuya me Efeso supa ár nijö ma tsitahu Diana, ne ár njöt'i ba kö mhets'i.

³⁶ Nu'mu hinjo'o togo da tsä da kóni, xiñho gi ñhe'u ne hinge dama gi juxa ri 'yehü.

³⁷ Xka tsihüwa nuya ñ'ohoyü hinte xi bê har nijö, ne hinxi ñömañ'u ma tsitahu.

³⁸ Nu'mu ar Demetrio ne nuya ñ'owi ja te da ga'spa ya nzaya, 'bu'u da 'yots'e. Jange 'bu nuya ts'ut'wiyü, dá ngaxte n'a ngu n'a.

³⁹ Ha nu'mu ja man'a te gi ngaxtehu, ma ga enthu n'ar mhunts'i habu da tsä da hogi.

⁴⁰ Ma ga ntsuñhu hinda thoxkagihü di juxu ya jö'i xta bö'u nö'ö xi thopya, ngetho nu'mu da t'angagihü, tema ga thöhu.

⁴¹ Nu mi wadi bi mönga njap'u ár maṭte ar ndö, bi font'a ya jö'i.

20

Ar Pablo bi ñ'onü Nmasedonia ne Gresia

¹ Nu mi wa ar muṭmajö'i, ar Pablo bi zohna gatho ya ku, bi hñu'mba yá müi, bi hyüfi, ne bi ñ'edi bi böni bi ma Nmasedonia.

² Bi mengi bi thota habu xki tho m'et'o mi tsonga ya ku, ne xa mi zofu mi hu'mba yá müi. Bi jap'u gatho ar 'ñu ndi ma Gresia.

³ Ka bi m'uhnu hñu nzönö, mi ñhoki ndi ma Nsiria. Ha bi zo ár gu nuya xodyo xki hñuts'i nda hyo nú'mu nda gü ar motsa ndi manü, jange bi beni nda gaxta har hai Nmasedonia man'agi.

⁴ Bi mewi ndi ma Asia ar Sopate me Berea, ar Aristarko ne ar Segundo ya me Ntesalonika, ar Gayo me Derbe, ar Tikiko ne ar Trofimo ya me Asia, ne ar Timoteo.

⁵ Nuya kuyü bi m'et'o, ma ba tobgagihe Ntroa. Ka dá nthehenu.

⁶ Nuje da to'mhe bi tho ar dango nú'mu ts'i ar thuhme hingi jots'i. M'efa da poñhenu Mfilipo, da 'rañhe ar ñhonthe. Kut'a mpa da 'yohe har dehe, ne da tsöñhe Ntroa. Dá nthehenu ya ku xki m'et'o, ne da kohenu ma yoto mpa.

Ar Pablo bi mhunskwi ya ku núnu Ntroa ne bi ñ'ehwi

⁷ Nö'ö ár 'bet'o mpa ar hñöto, bi mhunts'a gatho ya gamfi nda zipa ár t'oxi ar tsi Hmu. Ar Pablo mi uti, mi zonga made nxui himi tsayatho, ngetho ma nda bönga ár hyax'ö.

⁸ Nunar ngu habu xki mhunts'i, mi to mañö, ne xki tso nzeye ya ñot'i.

⁹ N'ar ts'unt'u már thuhu Eutiko, mi huhnu ha n'ar kut'ahyats'i. Bi zopar t'öhö, ngetho ar Pablo bi ñö ya'ö. Mi mit'ar t'öhö bi dá har hñu ntöngu. Ha bi njuts'i, xki du.

¹⁰ Nu'mu ar Pablo bi göi, bi 'yoxa nö'ö ar bötsi ne bi hyüfi. Ne bi 'ñembabi ya ku:

—Yo gi ntsuhü, tetho.

¹¹ Bi böxa man'agi habu xki mhunts'i. Bi heka ar thuhme, bi zi'u ár t'oxi ar tsi Hmu bi ñuñ'u. M'efa ar Pablo bi mengi bi ñö ya'ö, ne mi nthengxudi bi gur 'ñu bi ma.

¹² Ha nu mi ts'ixa nö'ö ar ts'unt'u xki dägi mi tetho, gatho ya ku xa bi hñu yá müi.

Ar Pablo bi bönga Ntroa ndi ma Mileto

¹³ Nuje da juhe ar motsa da 'bet'ohe, da möhe har hnini N'ason, ka nga nthehenu ar Pablo ngu dá möñhe, ngetho mi ne'ö nda ma watho.

¹⁴ Nda nthehenu N'ason, da tsixe har motsa ndi ehe, da möhe mahyegi har hnini Mitilene.

¹⁵ Da poñhenu, ne ár hyax'ö da tsöñhe get'u har xeni hai Kio. Ár yopa da tsöñhe ha man'a xeni ár thuhu Nsamo, ne da kohe habu ár thuhu Trogilio. Ár hñupa da tsöñhe har hnini Mileto.

¹⁶ Ar Pablo xki beni hinge nda tho har hnini Efeso, ngetho himi ne nda m'u nzeye ya pa har hai Asia. Mi xöni nda zonga har hnini Herusalen, ma nda m'u har dango Pentekoste, nu'mu nda zámhö nda zöni.

Ar Pablo bi ñ'ehwi ya ku me Efeso núnu Mileto

¹⁷ Nu mi 'buhnu Mileto, ar Pablo bi mempa ar nzengwa yá ndö ar nijö Efeso, bi 'ñembi mi to'mnu Mileto.

¹⁸ Nu mi zoñ'u habu mi 'bu ar Pablo, bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu gi pöhu xiñho tengü ma m'üi nú'mu ndi 'buhwihü nuya pa xi thogi, nda tsokwa har hai Asia.

¹⁹ Xta pepa ma tsi Hmuhu, hinxta ñ'ets'i. Xta nö'ma ma gidä, xta tho ya ts'om'üi nu'u xi 'yotka ya xodyo, hu'skathogi da hyogagi'u.

²⁰ Mödi njap'u, hinte xta ögi nö'ö gi hoñhu da ja'ahu ar ñho. Gatho xta ut'ahu ha ya mhunts'i wa ha ri nguhu.

²¹ Nu'ahū gar xodyohū ne nu'ū hingya xodyohū, xta zo'ahū gi ehū hár nthandi Jō gi 'yothwū ár ntso'mi, ne gi ñ'emūihū ma tsi Hmuuhū Hesukristo.

²² Ha nupya tsixka ár Hñō Jō gar ma Herusalen, mōdi hindi pōdi teme bi tobḡaginu.

²³ Hōṣe di pōdi xi xikagi ár Hñō Jō ha gatho ya hnini di thogi, bi tobḡagi ar faḡi ne ya thogi.

²⁴ Ha nuyū, hindi japamasu, ne hindi japa ma te da mepkase. Nō'ō di nega, ga johya ga jwata nunar 'befi bi 'raka ar tsi Hmu Hesu. Nor 'befi'ō, ga mōmba ár hoga mhō ṅonga teme xi hwēgagihū Jō.

²⁵ Ha di pōpya xiñho, nu'ahū xta thop'ū xta xi'ahū ár ts'ut'wi Jō, hingi ma gi penju gi hyandagihū man'agi.

²⁶ Jange di xi'ahū, hingo 'ba ma ñōni nú'mū gi m'ehupya.

²⁷ Ngetho nuga hinte xta ōgi. Gatho nō'ō xi utka Jō, xta ut'ahū n'ehe.

²⁸ Di xi'ahū, ntsuñhū, ne suhū gatho ya gamfi xi 'yent'ahū ri 'yehū ár Hñō Jō, ngu n'ar ma'yo su yá tsi deḡi. Gesē'ō xi 'ñex'ahū gi sufū ár nijō ar tsi Hmu xi unga ár ji xi dāi.

²⁹ Nuga di pōdi n'ehe, nu xka magawa, ma da ep'ū 'ra ya ts'ojō'i, da ne da hwatwa gatho ár nijō Jō, ngu n'ar miñ'o hinte ma deḡi egi.

³⁰ Hinge hōṣe'ū, 'ra da bōnga mada ri mhunts'ihū, ma gi mōñhū 'ra ya nt'uti hinga majōni, ne gi 'weju ya ku gi tsixū.

³¹ Jange ntsuñhū, ne beñhū nu'ū hñu njeje parxui hinga ndi tsaya ndi nō'ma ma gida, xa ndi hup'a ri muñhū n'a ngu n'a.

³² Nupya tsi kuhū, di tet'ahū Jō ne ár mhō mōnga teme xi hwēk'ahū. Gehnū pē'sa ar ts'edi da zet'a ri jamñhū, ne gi hñōñhū gatho nō'ō xi ñhōt'wa nu'ū xi t'axka yá m'ūi.

³³ Nuga hinto xta hyokwabi ár bojō wa ár he.

³⁴ Ngetho nuga ngu gi pōsehū, nuya 'yeyū xi maḡkagi xta mpefi xta tō nō'ō ndi hōṣe ne nō'ō hongā nu'ū di ñ'o'be.

³⁵ Hyax'mū xta ut'ahū ga mpehū njap'ū, ne da tsa ga faḡu nu'ū hinte pets'i. Ne ga beñhū nō'ō bi mōnga ar tsi Hmu Hesu, nú'mū bi 'ñenō: Tōte ár nzaḡo ga uñhū, hinga nō'ō ga hōñhū.

³⁶ Nu mi wadi bi mōnga njap'ū ar Pablo, bi ndandihmōwi gatho ya ku, ne mahyegi bi 'yapa Jō'ū.

³⁷ Gatho ya ku xa mi zoni, mi dōta ár dumūi'ū. Mi hū ar Pablo ne mi tsu'spa ár hmi.

³⁸ Ngetho xa mi tu yá mūi mi 'yoḡa nō'ō bi mōnga ar Pablo, hinga nda mengi nda hyandi. Bi ma ba exa har motsa, bi ñ'ehwi bi ma.

21

Ar Pablo bi ma Herusalen

¹ Nu nda ñ'ehe ya ku, da juhe ar motsa da mōhe njōntho har xeni hai ár thuhu Kos. Ár hyax'ōp'ū da tsoñhe man'ar xeni hai ár thuhu Roda. M'eḡa da mōhe har hnini ár thuhu Patara.

² Nūny Patara da tiñhe n'ar motsa ndi ma Fenisia, dá pōxenū ne da mōhe.

³ Nu ndi pahe har dehe, da hanthe ha ma ngōhōhe ar xeni hai Txipre. Da thothe da mōhe har hai Nsiria, ngetho nō'ō ar motsa ka ma nda zohnū nō'ō te mi hō har hnini Tiro 'bū har ñōnthe, ne ka da kohenu.

⁴ Ma da tsuhenu ya ku, ne da 'buhwihenu yoto mpa. Nuya ku xki nzinga ár Hñō Jō mi xipabi ar Pablo hinga nda ma Herusalen.

⁵ Mi wa ya yoto mpa, bi dengagihe gatho ya gamfi, yá 'behñō ne yá bōtsi. Da poñhe har hnini ma ba tsogagihe har motsa, ne ka da ndandihmōhenu har ñōnthe da apabihe Jō.

⁶ Nu nda ehe ya ku, da ñhūhe n'a ngu n'a, ne da pōxe har motsa, ha nu'ū bi mengi bi ma yá ngu.

⁷ Nūny Tiro bi gōxa ar 'ñu ndi 'yohe har dehe, ne da mōhe har hnini Tolemaida. Da zengwahe ya ku, ne da kohwihenu n'a pa.

⁸ Ár hyax'ō ar Pablo ne nu'ū ndi ñ'ohe, da poñhe da mōhe har hnini Nsesarea. Ne da haxe hár ngu ar Lipe nō'ō mi mōmba ár mhō Jō, mi n'a nu'ū yoto ya maḡte xki thahna har nijō Herusalen.

⁹ Ar Lipe mi 'ñe goho yá t'inxu himi nthōti, ne mi mōñ'ū nō'ō mi xipa ár Hñō Jō.

¹⁰ Da 'buhenu 'ra ya pa, ne bi zohnū n'ár m'ehni Jō xki 'ñe Nhudea, már thuhu Agabo.

¹¹ Ba e bi k'ōskagihe, bi hñōmba ár bōt'i ar Pablo, ne bi dut'a yá 'ye ne yá wa, ne bi 'ñenō: —Ár Hñō Jō mō ma da dut'a njawa ya xodyo 'bū Herusalen nō'ō togo ár meḡi nuna ar bōt'inū, ne da datwa ha yá 'ye nu'ū ya jō'i hingya xodyo.

¹² Nda qhe njap'ū, nuya ku ma ya mengunū ne nuje, da tsahmōhe nga hōkwe hinga nda ma Herusalen.

¹³ Ha nunar Pablo bi 'ñenō:

—Yo'ö gi zoñhu ne gi tsotju ma mui. Nuga hinge honse di 'bui da nsotkaginu Herusalen, di 'bui ga unga ma te di ñomba ár thuhu ar tsi Hmu Hesu.

¹⁴ Nda nuhe hinge nda tsá nga hökwabihe hinge nda manu. Hinte da xife, honse da eñhe: —Da 'yot'a ngu ne ar tsi Dada.

¹⁵ M'efa nu mi tho nuya pa'u, da ñhoje da möhe Herusalen.

¹⁶ Ba tengagihe 'ra ya ku mi 'buhnu Nsesarea, n'a már thuhu Naso me Txipre. Mi pe'sa nzeze ya jeze xki ñ'emui ar tsi Hmu Hesu. Gehnu bi 'rakagihe ar seki hár ngunu Herusalen.

Ar Pablo bi nju har dönganjö

¹⁷ Nú'mu nda tsoñhe Herusalen, ya ku xa bi njohya bi zengwagihe.

¹⁸ Ár hyax'ö da me'behe ar Pablo ma da k'öse ar Hakobo, ne ka xki mhushnu gatho ya ku ma ya ndö har nijö.

¹⁹ Ar Pablo bi zengwa'u, ne bi metwabi gatho nö'ö xki 'yot'a Jö hár 'befi xki t'umbabi, nda hñö'spa ár mhö nu'u hingya xodyo.

²⁰ Nu mi 'yo'u njap'u, bi nsundabi Jö, ne bi 'ñemba ar Pablo:

—Tsi ku, gi pödi hangu ár nzeze ya xodyo xi jamfibi ár mhö ar tsi Hmu Hesu, ne xa umba ya muiyu temba ya 'bepate ar Moise.

²¹ Xi nsipabi'u gi uta ya xodyo bi 'bu ha ma'ra ya hai, hinda demba ár t'ofu ar Moise. Enö gi hökwabi da hñu'spabi ar nsegi ya bötsi, ne hinda denga ma nt'umbihu.

²² Xipya, te ga pehu 'mu. Ngetho nu xta böhyu gi 'bukwa, ma da mhunts'a gatho'u.

²³ Jange di xi'ahé gi 'yot'a njawa: 'Bukwa goho ya ku ma da 'yot'a n'ar ñhöt'i xi ñöt'wa Jö.

²⁴ Tsits'i mewi, ma gi nxuju ngu ma nt'umbihu, ne jut'i da ñ'öxyu. Ne njap'u da hyanda gatho ma mixodyohu gi ot'a ngu mönga har t'ofu, ne hinga majöni nö'ö xi 'yo'u.

²⁵ Ha nuya gamfi hingya xodyo, xta xipabihe hinga mahyoni da 'yot'a ngu ma nt'umbihu. Honse mahyoni hinda zi ya ñhuni xi ñhöt'wa ya tsita emp'ö, hinda zipa ya ji ya meti, hinda za ya meti hinxi pomba ár ji, ne hinda m'engwi man'a nö'ö hingo ár nthöti.

²⁶ Nu'mü ár hyax'öp'u, ar Pablo bi zixa nu'u goho ya ñ'ohö, ne mahyegiwi bi nxuk'u ngu ya nt'umbi'u. M'efa bi yut'u har dönganjö, ma ba mö ham'u nda wa ya pa nda nt'axki, ne ham'u nda zo ar pa nda unga ya m'oñho n'a ngu n'a.

²⁷ Ne nú'mu ma nda wa nu'u yoto mpa nt'axki, 'ra ya xodyo ya me Asia bi hyanda ar Pablo mi 'bu har dönganjö, bi 'yut'a ya jö'i bi mbo ya kwe, ne bi gu ar Pablo.

²⁸ Xa mi ma'u nts'edi mi eñ'u:

—Me Israelhu, faxje. Go gehnu ar ñ'ohö habu gatho 'yo uta ya jö'i da ñömañ'u ma hninihu, ma 'bepatehu ne ma nijöhu. Ne xi kut'a 'ra ya jö'i hingya xodyo, honse ts'onga ma jöpa nijöhu.

²⁹ Mi möñ'u njap'u, ngetho xki hyanda ar Pablo har hnini mi ñ'owi ar Trofimo ar me Efeso, mi hu ya mui'u ar Pablo xki zixa har nijö.

³⁰ Jange gatho ar hnini bi muxmatho, ne xa mi ma'u. Bi wat'u bi mi ar Pablo, ne bi gut'i bi guka har nijö, ne dama bi njot'a ya goxthi.

³¹ Mi ne nda hyo'u, ne bi nsipabi ar ndöndogu, gatho ar hnini Herusalen mi muxmatho.

³² Nu'mü, bi musnu gatho ya ndogu ne ya ndö, bi nixt'i bi ma habu xki mhunts'a ya jö'i. Nu mi hyant'u mi ep'u ya ndogu ne ya ndö, bi hyep'u ar Pablo.

³³ Mi zonga ar ndöndogu, bi gu ar Pablo, ne bi xipa togo nda xot'a yoho ya nthöhiböjö, ne bi ñ'ani togo'ö ne te xki 'yot'e.

³⁴ Ha nuya jö'i xa mi ñöxhnatho, n'añ'o mi mönga n'a ngu n'a. Hinte bi zo ár mfeni ar ndöndogu, jange bi beni mar ñho nda zixa habu mi 'bu ya ndogu.

³⁵ Nu mi zonga ha ya 'rendo ár goxthi ya ngu'u, ya ndogu bi guxta ar Pablo, ngetho ya jö'i xa mi ne nda net'i.

³⁶ Ya jö'i mi 'befa xa mi mafi mi eñ'u:

—Dá du nö'ö ar ñ'ohö'ö.

Ar Pablo bi hñu'mba ya hmi ya jö'i

³⁷ Nú'mu ma nda t'et'a habu mi ku ya ndogu, ar Pablo bi 'ñemba ya ndö'u:

—Ha da tsá ga ñö n'a tsi tui.

Bi döhnü ne bi 'ñenö:

—Atho gi ñö ar griego.

³⁸ Hinga ge'e nö'ö ar me Ehipto bi guxa ya jö'i nda ntuhni pe'sa 'ra ya pa, ne bi zixa ha ya ot'at'ohö nu'u yon'atenthebe ya hyote.

³⁹ Ar Pablo bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hin'ö. Nuga dar xodyo me Tarso n'ar döta hnini har hai Nsilisia. Di a'ar möte gi 'raka ar seki ga zo nuya jö'iyu.

⁴⁰ Ar Pablo mi t'umba ar seki nda ñö, bi m'a ha ya 'rendo ne bi jar 'ye bi xipya jö'i nda ñhe. Nú'mu hinto mi ñö, bi ndui bi ñö ebreo, ne bi 'ñenö:

22

1—Ha gi oḥu ndadahu di nkuhu, ne nu'ahu tatahu. 'Yohu ma ga xi'ahu nō'ō xta ot'e.

2 Nuya jō'i mi 'yo ar Pablo mi ñō ar hñō ebreo, gatho dama bi ñhetho. Nu'mú ar Pablo bi ñhenō:

3—Nuga dar xodyo, da m'u har hnini Tarso har hai Nsilisia, da tewa Herusalen. Bi utkagi ar utate ar thuhu ar Gamalie. Bi t'utkagi xiñho teme di bongar t'ofo bi zogagihu ma palehu. Ne xa ndi umba ma mui ndi ne nga pepa Jō, ngu gi oḥu gatho'ihu ar pania.

4 Nuga n'ehe da utsal nu'u togo mi tenga nunar 'Nunū, ndi nehmo nga ho. Ndi ju nda njot'a har fadi, hinge ndi jamasu ha ma ya ndo wa ma ya 'behñō.

5 Nunar dōngamōjō ne gatho ya dōnzandō, da tsā da damajōni bi 'raka ya he'mi nga hō'spa ma kuhu. Ne da ma Ndamasko, ma nga ju nu'u mi tenga nunar 'Nunū, ne nga tsi Herusalen nda mfei.

Ar Pablo bi damajōni hanja bi ñ'emui

(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

6 Nu'mú ndi ne ar 'ñu tx'utho mi 'bedi nga kut'a Ndamasko, ngu made mpa, n'a nda thani bi gobgatho n'a ra dōta hyats'i ba e mhets'i.

7 Da hwangi, ne da o n'ar mhō mi enō: Saulo, Saulo, yo'ō gi utsagi.

8 Nuga da thōti ne da embabi: Ndada, togo'i. Nō'ō bi dōtkagi: Nuga dar Hesu me Nasare, togo gi utsal.

9 Nu'u ndi ñ'o'be bi hyanda ar hyats'i, ne xa bi ntsu, mōdi himbi 'yo'u nō'ō ar mhō mi zokagi.

10 Nuga da ani ne da embabi: Ma tsi Hmu'i, tema gi ne ga pepya. Nō'ō bi ñhengagi: Nangi di ma Ndamasko, ka gehnu ma da nsi'a'i gatho nō'ō xta beni gi pefi.

11 Nunar hyats'i'ō xa mi nts'edi, jange da ngoda, ne nu'u ndi ñ'o'be bi gunkagi bi zixka Ndamasko.

12 Nu'mú n'ar ñ'ohō mār thuhu Anania, xa mi ot'a xiñho mi temba yá 'bepate ar Moise, ne gatho ya xodyo mi 'buhnu xa mi ñōmafñhobi.

13 Bi ma ba k'ōskagi, ne mi zonga habu ndi 'bui, bi ñhengagi: Ma tsi ku Saulo, hñōnga ri nthandi. Ne bi tsa da handa togo mi k'ōskagi.

14 Nep'u bi ñhengagi: Jō togo mi ndōnga ma palehu, xi hwañ'a'i ngi pō teme beni da 'yot'e, ne gi hyandwa ar ts'edi, ne gi 'yo'spa ar mhō Nō'ō Togo ar Hogajō'i.

15 Ngetho ma da meñ'a'i gi datwa majōni gatho ya jō'i nō'ō xka hyandi ne xka 'yode.

16 Nu'mú, tema gi to'mi. Nangi, mōhō ma gi nxixthe, ne gi xuka ri ts'oki, gi mat'wa ar thuhu ar tsi Hmu.

Ar Pablo bi mō hanja bi m'ehni ma nda zo nu'u hingya xodyo

17 Nep'u da penga Herusalen, nda tsoḥo da kut'a har dōnganjō ma nga ndōnga Jō, n'a nda handatho n'a ngur t'i.

18 Da handa ar tsi Hmu, mi engagi: Ngut'a pongwa Herusalen, ngetho nuya jō'i 'bukwa, hinda ma da ñ'emui nō'ō ma gi datwa majōni gi nongagi.

19 Ha nuga da embabi: Ma tsi Hmu'i, pō'u xiñho ndi kut'a ha yá nijō, ndi ju nga et'a ar fadi ne ndi fe nu'u togo mi ñ'emui'i.

20 Nu'mú mi nhō'mba ar ji ar Teba togo mi damajōni'i, ka ndi 'buhnu n'ehe. Hinda hōkwa nu'u mi k'ahni, nuga go da supa yá dutu ya hyote.

21 Ha nunar tsi Hmu bi ñhengagi: Di ma, di peñ'a'i ma gi zo nu'u hingya xodyo.

Ar Pablo mi o hár 'ye ar ndōndogu

22 Nu mi mōnga njap'u ar Pablo, ya jō'i himbi ne bi 'yots'e. Bi ndui bi ñōxnatho, ne mi eñ'u:

—Hñōkwa ar te nunar ñ'ohōnu, ngetho hindi ñepi di tetho.

23 Xa mi hexa ya mhafi, mi fota yá dutu ne mi pōnsa ya hai.

24 Nu'mú ar ndōndogu bi mō nda thoka ar Pablo mbo ha yá ngu'u nda mfei, ne njap'u nda mō tema xki 'yot'e, hanja ya jō'i xa xki mbo yá kwe.

25 Nu'mú mi nsot'e nda mfei, ar Pablo bi ñemba n'ar dōndogu mi 'bahnu:

—Hage da tsā gi fehu n'ar ñ'ohō me Nroma, hingi pōhu ya xi 'yot'a n'ar ts'oki wa hin'ō.

26 Nu mi 'yo njap'u ar dōndogu, dama ba xipa ar ndōp'u n'ehe, ne bi ñembabi:

—Te ma gi japa nunar ñ'ohōnu, ngetho ar me Nroma.

27 Nu'mú ar ndōndogu bi ma ba k'ō'sa ar Pablo ne bi 'yambabi:

—Hage gar me Nroma.

Ar Pablo bi dōdi:

—Hō, majōni.

28 Nu'mú nunu bi ñembabi:

—Nuga da jut'a nzeɣe ar bojö, njap'u bi t'exkagi ngu ar me Nroma.

Ar Pablo bi 'ñenö:

—Ha nuga dar mengunu nda m'utho.

²⁹ Nu mi 'yo njap'u nu'u ma nda hyuxt'i, dama bi zop'u. Geɣe ar ndöndogu bi zu n'ehe nú'mu mi bödi mar me Nroma, ngetho xki 'bepa yá maxte nda xot'e.

Ar Pablo bi ñö hár mhunts'andö ya xodyo

³⁰ Ár hyax'öp'u ar ndöndogu mi ne nda bödi tema xki 'yot'e, bi mö nda thökwa ya bojö xki sot'e. Ne bi zohna ya ndömöjö ne gatho yá ndö ya xodyo, bi 'yot'a n'ar mhunts'i, ne bi gukwa ar Pablo habu mi 'bu'u.

23

¹ Nu'mú ar Pablo bi k'öt'a yá ndö ya xodyo, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi kuhu, nuga gatho ya pa xta 'bui hinte xta tsamañ'u hár nthandi Jö.

² Ge'mú ar Anania togo mar döngamöjö, bi 'bepa nu'u mi 'ba get'u habu mi 'ba ar Pablo nda met'wa ár ne.

³ Nu'mú ar Pablo bi 'ñembabi:

—Jö ma da 'ra'a ri mfeɣi, nemhñö jö'i. Xka hñup'u gi hñöska majöni ngu huxa har t'ofö bi 'yot'a ar Moise. Hanja gi ts'oka nunar t'ofö 'mu, xka 'bepa togo xi mebgagi.

⁴ Nu ma'ra ya jö'i mi 'buhnu bi 'ñembabi:

—Hage njap'u gi thöta ar döngamöjö pepa Jö.

⁵ Nu'mú ar Pablo bi dödi:

—Tsi kuhu, nuga hinge ndi pödi ha go mi gehnu ar döngamöjö, ngetho xi t'ot'a njawa: Yo ma gi tsanga n'ár ndö ri hnini.

⁶ Ar Pablo mi nu mi 'buhnu made ya dengamöjö ne made ya denga'bepate, bi ñö nts'edi ne bi 'ñenö:

—Ma kuhu, nuga dar denga'bepate ngu gatho ma pale n'ehe. Xi m'abgagiwa hár nthandi ya ndö, ngetho di jamfi da mengi da nte nu'u xi du.

⁷ Nu mi mönga njap'u ar Pablo, ya denga'bepate ne ya dengamöjö bi ndui bi ntsahñöki n'a ngu n'a, ne njap'u bi ñhe ar mhunts'i.

⁸ Ngetho nuya dengamöjö eñ'u, nu'u togo xi du, hinda mengi da nte, ne hingi ñ'emü'u 'bu ya enxe, hingi 'bu yá pa ya jö'i 'nö. Ha nuya denga'bepate hö, eñ'u da mengi da nte n'a, 'bu ya enxe, ne 'bu yá pa ya jö'i.

⁹ Ne gatho xa mi ñöxhatho. N'a mbi m'a 'ra ya böt'ofö ma ya denga'bepate, ne bi 'ñeñ'u:

—Nunar ñ'ohönu hinte ma ts'oki di timfe. Nu'mu xi zo n'ár pa n'ar jö'i, wa n'ar enxe, ma ga othu Jö.

¹⁰ Xa bi gahni ar tuhni. Jange ar ndöndogu, mi tsu nda nxenga ar Pablo, bi zohna yá ndogu nda e nda zixnu nda 'ñet'a habu mi 'bu'u.

¹¹ Nu mi nxui ar tsi Hmu bi zo ar Pablo ne bi 'ñembabi:

—Pablo, yo gi tu ri müi, ngetho ngu xka datka majöniwa Herusalen, njap'u ma gi datka majöniñu Nroma n'ehe.

Yá ñ'uni ar Pablo mi hongá hanja nda hyo

¹² Ár hyax'ö 'ra ya xodyo bi mhunts'i nda hyonga hanja nda hyo ar Pablo. Bi 'ñet'u made Jö hinte nda zi'u, m'et'o nda 'yot'a nö'ö xki beñ'u. Nu'mu hin'ö, ndá zütwa ár mfeɣi Jö.

¹³ Mi tho yon'ate nuya ñ'ohö mi mönga njap'u.

¹⁴ Nuya ñ'ohöyü bi ma ba k'ö'sa ya ndömöjö ne ya dönzandö, bi 'ñeñ'u:

—Nuje xta ethe made Jö hinte ga tsihe, m'et'o ga hohe ar Pablo. Nu'mu hin'ö, dá zuje ár mfeɣi Jö.

¹⁵ Jange nu'ahu ne gatho ya ndö, 'yafu ar ndöndogu da tsiñ'ahu xudi ha ri mhunts'ihu. Gi 'ñemfu gi ne gi pöhu xiñho nö'ö te xi 'yot'e. Ne nuje ma ga taje har 'ñu ga hohe, hinga hehe da zökwa.

¹⁶ Bi 'yo n'ár t'u ár nju ar Pablo nö'ö xki t'ekwabi. Ngut'a bi ma ba k'ö'sa ha yá ngu ya ndogu ne bi xipabi.

¹⁷ Nu'mú ar Pablo bi zohna n'ar döndogu, ne bi 'ñembabi:

—Tsi'spa ri ndö nunar ts'unt'unu, ngetho ne da xipa 'ra ya mhö.

—Nunar döndogunu bi zixa habu mi 'bu ár ndö, ne bi 'ñenö:

—Nö'ö ar 'yofadi ár thuhu Pablo, bi 'yaka ar möte nga tsiñ'a nunar ts'unt'unu, ngetho hön'a n'ar mhö 'nö.

¹⁹ Nö'ö ar ndöndogu bi mipa ár 'ye ar bötsi, ne bi zixa habu bi 'yambase:

—Tema gi ne gi xikagi.

²⁰ Ar ts'unt'u bi 'ñembabi:

—Ya xodyo xi 'yot'a n'ar nkohi, ma da e da 'ya'a ar möte gi tsi'spa ar Pablo xudi ha yá mhunts'andö, ngetho eñ'u ne da bödi xiñho tema xi 'yot'e.

²¹ Yo ma gi 'yote, ngetho ngu yon'ate ya ñ'ohö ma da 'ñöthó. Xi 'ñet'a made Jö hinte ma da zi'u, m'et'o da hyo ar Pablo. Nu'mü hin'ö, dá zütwa ár mfeí Jö. Hont'a to'matho tema gi mönge.

²² Ne ar ndöndogu bi 'ñemba ar bötsi nda ma, ne hinto nda xipabi xki metwabi nö'ö ma nda thogi.

Ar Pablo bi 'bempa ar ndö Feli

²³ Nö'ö ar ndöndogu bi zohna yoho ya döndogu, bi 'bepabi nda japi nda ñhoka yonthebe ya ndogu watho, ne ngudmi ma n'ate ya toge, ne ma yonthebe ya ndogu hö ya maza, nda ma'u har hnini Nsesarea ngu ar guto nxui.

²⁴ Ne bi 'ya'ra ya fani nda ntö ar Pablo, ne nda tsi'spa ar ndö Feli. Bi 'bepabi nda su xiñho, hinte nda njapabi.

²⁵ Ne bi 'yot'a n'ar he'mi bi mempa ar ndö Feli, mi enö njawa:

²⁶ Nuga dar Claudio Lisia, di zengwa'i ma hoga ndö'i Feli.

²⁷ Nunar ñ'ohönu ár thuhu ar Pablo, bi gu ya xodyo 'butho nda hyo. Ha nuga nda pödi mar me Nroma, da tsixa ma ndogu, ma da ñöni.

²⁸ Ha ndi ne nga pödi tema mi ho'x'u, jange da tsi'spa ha yá mhunts'andö.

²⁹ Da pödi mi tho'xa xki ts'okwa yá t'ofose'u, ha hinte xki 'yot'e ndi 'ñepi nda tho, hinga ndi 'ñepi nda t'et'a har faði.

³⁰ Ha nuga bi nsikagi xki mhunts'a ya xodyo mi öthó nda hyo. Jange ngut'a dá peñ'a'i, ne da xipabi nu'u yá ngaxte, go da gax'a'i nö'ö teme ho'ts'e. Di ne gi 'bui xiñho.

³¹ Nep'u nuya ndogu, ngu xki m'epabi, bi zixa ar Pablo mi nxui har hnini Antipatri.

³² Ár hyax'ö nuya ndogu mi 'yotho bi menk'u habu mi 'bu'u. Hönse nuya toge bi zixa ar Pablo.

³³ Nu mi zoñ'u Nsesarea, bi umba ar he'mi xki m'empa ar ndö Feli, ne bi t'ent'wa ha ya 'ye ar Pablo.

³⁴ Nu mi wadi bi ne ar he'mi ar ndö Feli, bi 'yani habu mar mengu. Ne nu mi bödi mar me Nsilisia,

³⁵ bi 'ñembabi:

—Ga ox'a'i nu xta 'ñep'u ri ngaxte.

Nep'u bi 'bepa togo nda su xiñho habu mar nguhmö ar Erode.

24

Ar Pablo bi hñu'mba yá hmi yá ngaxte hár nhandi ar ndö Feli

¹ Nu mi tho kut'a mpa mi 'buhnu ar Pablo Nsesarea, bi zonga ar döngamöjö már thuhu Anania, mi ñ'owi 'ra ya dönzandö, ne n'ar ñ'ohö már thuhu Tertulo mi faxa ya jö'i ha ya ts'ut'wi. Bi zoñ'u ma nda hyoxhya nhemhö ar Pablo hár nhandi ar Feli.

² Nep'u bi ts'ohna ar Pablo, ne nu mi zo habu mi 'bu'u, ar Tertulo bi müdi bi ñö te gatho mi ho'ts'e, ne bi 'ñemba ar Feli:

—Di jamödihe, hoga ndö, ngetho xta pe'se n'ar hogam'ui, ne t'ot'a xiñho ar ts'ut'wi ha ma hninihe, xaka mbödi gi ndö.

³ Hoga ndö Feli, di top'ahe gatho ya pa habu gatho gi ma, ga 'ra'ahe njamödi nuya ñho xka 'yot'e.

⁴ Hindi ne ga hök'ahe ri 'befi. Di a'ahe gi jar möte gi 'yo'xkagihe n'a tsi tui nö'ö ma ga xi'ahe.

⁵ Xta tiñhe nunar ñ'ohönu, ñhghwi n'ar hñeni 'yo habu gatho 'bu ya xodyo ut'i. Di pöhe go gehnu ár ñöxhmu 'ra ya jö'i tenga n'ar me Nasare.

⁶ Nunu mi ne nda ts'oka ma dönganijöhe. Jange nuje da juhe ndi ne nga hö'sfe majöni ngu mönga ma t'oföhe.

⁷ Ha nunar ndöndogu ár thuhu Lisia, ba ehe bi zimgagihe nunar ñ'ohönu.

⁸ Nep'u bi 'ñenö, nu'mü togo mi ne nda ngaxte, nda e nda gax'a'i. Ne nú'mü xki hñö'spa majöni, ma gi pöse ha majöni nö'ö di xi'ahe.

⁹ Gatho nuya xodyo mi 'buhnu, bi 'ñeñ'u majöni nö'ö mi mönga ar Tertulo.

¹⁰ Ar ndö Feli bi jar 'ye bi umba ar seki ar Pablo nda ñö, jange nunu bi ndui bi 'ñenö:

—Di pödi pe'sa nzeye ya jeye gar ndö ha nunar hnininu, hinga ntsu ga thöta nuya ma ngaxte.

¹¹ Da tsä gi ñ'ani ne gi pödi xiñho, ja pe'sa 'ret'amayoho mpa xta tsonga Herusalen ma nga ndönga Jö.

¹² Hinto xi zükagi di ntsa'be man'a. Hinxi ts'ükagi di ut'a ya jö'i har dönganijö, ha ya t'ulo nijö, wa har hnini.

¹³ Nuya jö'iyu hinda tsä da hñubga ma hmi nö'ö te hoxxkagi.

¹⁴ Nuga di damajöni di tenga nunar 'Nunu, ne njap'u di pepa Jö mi ndönga ma pale, mödi nuyü enö n'ar ts'ont'uti. Di jamfi gatho nö'ö xi mhönga här t'ofö ar Moise, ne gatho nö'ö xi 'yot'a yá m'ehni Jö.

¹⁵ Nuga di ndö'mi ngu mi ndom'u n'ehe, Jö ma da guxa man'agi nu'u xi du, ya hogajö'i ne ya ts'ojö'i.

¹⁶ Jange hyax'mu di umba ma müi ga pe'sa n'ar hogam'ui, hinte ga tsamañ'u här nthandi Jö ne ya jö'i.

¹⁷ Mi tho 'ra ya jeyé ndi 'yo yap'u, da pengi nga umba ma fhöt'i Jö, ne nga hömpa n'ar mfats'i nu'u ma mixodyo'be hyoya.

¹⁸ Go ndi ot'ö har nijö nú'mü mi hyangagi 'ra ya xodyo me Asia. Bi zükagi ndi nxuki ngu ma nt'umbihe, himbi ts'ukagi ndi ut'a nzeje ya jö'i, ne himi müxhyu.

¹⁹ Go di 'bukwa'u, da gax'a'i nu'mü pe'sa tema da hyoxxkagi.

²⁰ Dá mönga nuyü 'bukwa nu'mü xi dimgagi n'ar ts'oki nú'mü bi ts'ixkagi här mhunts'i ya ndöxodyo.

²¹ Hönse nö'ö da mönga nts'edi ha yá mhunts'i, nú'mü nda enö: Ngi zonkagihü ngetho di jamfi da mengi da nte nu'u xi du.

²² Nú'mü mi wadi bi 'yoxa gatho ar ndö Feli, ngetho mi pöhnü ár m'ui nu'u togo mi temba ár 'Nnu ar tsi Hmu, bi 'yent'a man'ar pa, ne bi 'ñembabi'u:

—Nu xta zo ar ndöndogu Lisia, ka ga othu n'ar ñhandi, ne ga pö xiñho nö'ö gi xikagihü.

²³ Ne bi 'bepa n'ar döndogu nda su xiñho ar Pablo, nda thets'u nda boni, ne nda t'umba ar seki nu'u togo mi ne nda k'öts'i nda hñö'spa te mi honi.

²⁴ Mi tho 'ra ya pa, ba e ar ndö Feli, mi ñ'owi ár 'behñö ár thuhu Drusila mar xodyo. Bi 'bepa togo nda zixa ar Pablo, bi 'yoxa ár jamfi 'be'spabi ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁵ Ha nú'mü mi ndü ar Pablo bi mönga nö'ö xiñho ga othu, ne ga ntsuñhü hinga othu ya ts'oki, ne Jö ma da hñöxa majöni ar ngöts'i, nu'mü ar Feli bi zu, ne bi 'ñembabi:

—Di za nö'ö xka xikagi. Nu xta bongagi, ga zoñ'a'i man'agi.

²⁶ Ar ndö Feli mi to'mi nda umbar bojö nda hyegi, jange himi tsaya mi zohni nda ñöwi.

²⁷ Mi wa yo njeje bi bonga ar Feli ngu ar ndö, ne bi go ar Porsio Festo ngür mponi. Ar Feli mi ne nda gohwi xiñho ya xodyo, jange himbi hye ar Pablo.

25

Ar Pablo bi 'yadi nda datwa majöni ar Sesar

¹ Ar Festo bi zönu Nsesarea, bi böxa ngur ndönu. Nep'u ár hñupa bi ma ba tsonga Herusalen.

² Nunü ya ndömöjö ne ma'ra ya ndöxodyo, bi ma ba k'öts'i nda gaxa nö'ö xki 'yot'a ar Pablo.

³ Bi 'yapa ar möte nda ts'i Herusalen, mi beñ'u nda 'ñöthó ne nda daki nda hyo.

⁴ Nunar Festo bi 'ñembabi'u bi jot'a ar Pablo har fadi Nsesarea, ha nö'ö ngut'a ma nda menga injanu.

⁵ Bi 'ñembabi'u:

—Nu'mü togo tsä da ma, möhö, ne nu'mü ja te gi hyoxu, ka gi ngaxtehunu.

⁶ Ar Festo bi m'uhnu Herusalen hönse ngu ma hñöto wa 'ret'a mpa, ne bi menga Nsesarea. Ár hyax'öp'u bi hñu habu mi ot'a ar ts'ut'wi, ne bi 'bepa togo nda tsi ar Pablo.

⁷ Nu mi yut'a ar Pablo, nuya xodyo xki 'ñe Herusalen xa bi got'atho, ne te gatho mi hoxx'u, mödi hinte mi tsä nda hñu'mbár hmi.

⁸ Nu ar Pablo bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nuga hinto xta ts'okwabi. Hinxta ts'okwa ár t'ofö ya xodyo, ma dönganjöhe, wa ar Sesar ma ndöhu Nroma.

⁹ Ha nunar Festo mi ne nda gohwi xiñho ya xodyo, jange bi 'yamba ar Pablo ne bi 'ñembabi:

—Ha gi ne ga möhö Herusalen ga ot'a ar ts'ut'winu.

¹⁰ Nu'mü ar Pablo bi dödi njawa:

—Di 'bukwa har ts'ut'wi ya me Nroma, ka di 'ñepki ga ñhant'bewa ma ngaxte nu'u togo hoxxkagi. Ngu gi pöke xiñho, hinte ma ts'oki xta ot'wa ma mixodyo'be.

¹¹ Nu'mü xta ot'a n'ar döta ts'oki ne di 'ñepkagi da thogi, hindi ot'a ma 'ñöngi. Ha nu'mü hinga majöni nu'u thoxxkagi, hinto pe'sa ar seki da t'entkagi ha yá 'ye ya xodyo. Jange nuga di adi ma ga damajöniñu Nroma här nthandi ar ndö Sesar.

¹² Nu'mü ar Festo bi ñöwi yá maxte, nep'u bi 'ñembabi ar Pablo:

—Nu'ge xka 'yadi ma gi datwa majöni ar ndö Sesar. Jange nupya, dá njap'u ngu xka mönse.

Ar Pablo bi ts'ixa här nthandi ar ndö Agripa ne ar Berenise

¹³ Bi tho 'ra ya pa, ne bi zönu Nsesarea ar ndö Agripa ne ár 'behñö ár thuhu Berenise, bá e bi zengwa'u ar ndö Festo.

- ¹⁴ Bi m'uhnu nzeze ya pa, jange ar Festo bi metwabi ár thogi ar Pablo, ne bi 'ñembabi:
—Nuwa har fadi 'bukwa n'ar ñ'ohó bi zo ar Feli.
- ¹⁵ Nda 'buhnu Herusalén bá k'òskagi ya ndömöjò ne yá dónziandò ya xodyo, mi hoxa ar Pablo 'ra ya ts'oki, ne mi ádi nga ent'i nda tho.
- ¹⁶ Ha nuga da xipabi'u ar ts'ut'wi Nroma hinxi nzò ho ya jò'i n'agitho. M'et'o da ñhandwi yá ngaxte da hñu'mba yá hmi.
- ¹⁷ Jange ngu mi zokwa'u, ár hyax'öp'u n'agitho da huxa ha ma ts'ut'wi, ne da 'bepa togo nda tsinka nó'ò ar ñ'ohó'ò.
- ¹⁸ Ka mi 'buhnu gatho nu'u mi hots'e, mödi hinte bi hyox'u ngu nuya ndi benga.
- ¹⁹ Hónse mi hox'u tema mi jamfi'u, ne mi noñ'u n'ar ñ'ohó már thuhu ar Hesu xki du, ha nunar Pablo mi mó mi tetho.
- ²⁰ Ha nuga hinte ndi pödi te nga thöti, jange da emba ar Pablo, hage mi ne nda ma Herusalén nda t'ot'wa ar ts'ut'winu.
- ²¹ Ha nó'ò bi 'yadi nda hñò'spa majöni ar döngandò Augusto. Jange da 'bepa togo da su xiñho ne ga pempabinu.
- ²² Nu'mú ar ndò Agripa bi 'ñembabi ar Festo:
—Nuga n'e di ne ga oxa nó'ò te mönga nó'ò ar ñ'ohó'ò.
Ar Festo bi dödi:
—Xudi gi 'yots'e.
- ²³ Jange ár hyax'ò ar Agripa ne ar Berenise bi zohó ne bi yut'u xa xki ñhe nda ñ'u yá nsu. Bi mhuskwi ya döngandogu, ne bi yut'u mahyegi ma'ra ya ndò har hnini. Ne ba ts'i ar Pablo ngu xki mönga ar Festo.
- ²⁴ Ne ar Festo bi 'ñenö:
—Ndö Agripa, ne gatho nu'u gi 'buhwu. 'Bakwa nunar ñ'ohónu, togo xi hyoxya xodyo núnu Herusalén ne nuwa Nsesarea, ne hingi tsaya'u mafi enò mahyoni da tho.
- ²⁵ Ha nuga hinte ma ts'oki xta timbabi da tsá da tho. Ne nunu xi 'yase da ma da datwa majöni ar ndò Augusto Sesar, jange xta ent'i ga pempabi.
- ²⁶ Nuga hinte di pets'i te ga xipa ar ndò Nroma. Jange xta tsin'a'i, nu'ge ndö Agripa, ne gatho nuya gi 'buhwu, xki jwahu gi ñöwihu, ga pets'i tema ga ot'wabi ma ndöhu.
- ²⁷ Ngetho di enga, hingi ho ga pempa n'ar 'yofadi ma ndöhu Sesar, ne hinga xipabi tema ts'oki thots'e.

26

Ar Pablo bi data majöni ar ndö Agripa nó'ò mi jamfi

- ¹ Nep'u ar ndö Agripa bi 'ñembabi ar Pablo:
—Di 'ra'a ar seki gi ñonga ri te.
Nu'mú ar Pablo bi guxa ár 'ye, ne bi ndui bi ñhu'mba yá hmi hinte mi njap'u nó'ò bi thots'e, bi 'ñenö:
²—Hoga ndö Agripa, di johya ma ga ñhönse ha ri nthandi, ne ga ot'ar 'ñu te gatho hoxkagi ma mixodyo'be.
³Döta ma johya ngetho gi pötwa xiñho yá nt'umbi ya xodyo, ne tema thohnu. Jange nuga di a'ar möte gi pe'ska ar ts'eti gi 'yoxa nó'ò ma ga mó.
Ar Pablo bi damajöni hanja mi 'bu mam'et'o
⁴Gatho ya xodyo pötka ma m'ui, di ndu nú'mu ndi bötsi ndi 'bu ha ma hai, ne nú'mu nda e Herusalén.
⁵Go pö'u n'ehe, nu'mu ne da mömhö, nda ndui xta temba yá nt'umbi ya denga'bepate. Ngu gi pöse go töte umba yá mui ot'wa yá 'bepate ar Moise.
⁶Ha nupya, ngetho di pe'sa n'a ndo'mi ma da mengi da nte nu'u xi du, ngu xi ñot'wa Jö ma palehe, xi jaxkagi ar ts'ut'wi.
⁷Gatho ma mixodyo'be, yá 'betogihe nu'u 'ret'amayoho ya pale mi 'bu mam'et'o, to'mi da hñonga ár ñhöti Jö, jange parxui pepabi. Ngu gi numhö, hoga ndö Agripa, ngetho di pe'sa nunar ndo'minu, nuya ma mixodyo'be xi 'babgagi ha ya ts'ut'wi.
⁸Xi'mu, wa hingi ñ'emuihu, Jö tsá da guxa nu'u xi du.

Ar Pablo bi mö hanja mi ts'okwa ya ku

- ⁹Nuga n'ehe har ndui, ndi beni mar ñho te gatho nga ot'wa nu'u togo mi nomba ár thuhu ar Hesu me Nasare.
¹⁰Njap'u da otñu Herusalén. Xki 'raka ya he'mi ya ndömöjò nda tsá nga ju ya gamfi. Nzeze ndi kot'a ha ya fadi, ne ndi et'atho ma xutha nú'mu mi tho.
¹¹Hinge ndi tsaya ndi ot'wa nó'ò ndi ne ha yá nijö ya xodyo, ndi ne nga japi nda kongra ar tsi Hmu. Xa xki zúkar kwe, ndi pa ma'ra ya hai ndi honi ne nga ot'wa ar ts'om'ui.

Ar Pablo damajöni hanja bi ñ'emui

(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹² Jange ngar mamhö Ndamasko, xki 'raka ar ts'edi ne xki menkagi ya ndömöjō nga ju ya gamfi, nga et'a ar faḍi.

¹³ Ha ngu made mpa, tsi ndö'i di xi'a'i, ndi 'yohe ar 'ñu, n'a nda handatho n'ar hyats'i mi tōta ár hyats'i ar hyadi, bi gobgathogihe, nuga ne gatho nu'u ndi ñ'o'be.

¹⁴ Dama da hwanje gathogihe, ne dá o n'ar mhö mi ñö ebreo, bi 'ñengagi: Saulo, Saulo, yo'ö gi utsagi. Go gi nts'okse, ngu n'ar boi punse ar maza.

¹⁵ Nu'mú nuga da embabi: Ndada, togo'i. Har tsi Hmu bi 'ñengagi: Nuga dar Hesu, togo gi utsa.

¹⁶ Ha nupya nangi gi 'bai, ngetho xta ñ'upya ga hux'a'i gi pepkagi, ne gi damajöni nö'ö xka hyandi ne nö'ö ma ga ut'a m'efa.

¹⁷ Nuga ga ñöñ'a'i hinte da ja'a'i nuyü ri mixodyowi, ne nu'u hingya xodyo habü gatho ma ga peñ'a'i.

¹⁸ Ka ma gi zohnü ya jö'i, gi xokwa yá da da bonga har 'bexui, ne da e da m'u har hyats'i. Da k'ot'a ha yá 'ye ar ts'ondöhi, ne da e da zu Jö. Da ñ'emui, ne njap'u ga pumbabi yá ts'oki, ne da hñonga gatho nö'ö xa ñhöt'wa nu'u xi nt'axkwabi yá m'ui.

Ar Pablo bi 'yoḡa ár mhö ar tsi Dada bi hyanda ngur t'i

¹⁹ Jange, nu'ge ndö Agripa, nuga da ota nö'ö ngur t'i ndi 'ñe mhets'i.

²⁰ Ne da du'ma Ndamasko da zo ya jö'i, nep'u Herusalen ne gatho ma'ra ya hnini Nhudea. M'efa da ma habü mi 'bu nu'u hingya xodyo, da zofa nda 'yot'wa yá nts'o'mi ne da ñ'emui Jö. Ne da 'yot'u nö'ö xiñho, njap'u da ñ'udi xi 'yot'wa yá nts'o'mi.

²¹ Gehnü ndi pefi, jange bi mikagi ya xodyo har dönganijō, 'buḡho nda hyogagi.

²² Ha Jö bi maxkagi, jange di 'bukwatho ga zo ya jö'i, wa nu'u pe'sa yá nsu ne nu'u hinte pets'i. Hinte di huts'i, honse di mönga ngu bi 'yot'a ar Moise ne ma'ra yá m'ehni Jö ma nda thogi.

²³ Bi möñ'u, nunar Kristo ma nda tho nzeḡe ya ugi ne nda tho. Ha m'efa gehnü ar 'bet'o nda mengi nda nte, ne nda utwa ar hyats'i ya xodyo ne nu'u hingya xodyo.

Ar Pablo hñu'mba ár muḡi ar ndö Agripa nda ñ'emui

²⁴ Nu mi mönga njap'u ar Pablo mi ñonga ár te, ar ndö Festo bi ñö nts'edi ne bi 'ñenö:

—Pablo, nuya nzeḡe ya he'mi xka nehe xi ts'omp'a ri mfeni.

²⁵ Ha nunar Pablo bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hinxta 'be ma mfeniga, hoga ndö Festo, ngetho di mönga nö'ö majöni, ne di pödi yo'ö.

²⁶ Nunar ndö Agripa pödi xiñho tema di mö, jange hindi ntsu ga ñö hár nthandinü. Di pödi nunu, xi zo ár gu nö'ö di mö, ngetho hinxi tho ñ'öntho.

²⁷ Ndö Agripa, ha gi ñ'emui nö'ö xi mönga yá m'ehni Jö. Di pödi hö, gi jamfi.

²⁸ Nu'mú ar ndö Agripa bi dödi ne bi 'ñenö:

—Tx'utho bi 'bedi ngi jaki nga ñ'emui ar Hesukristo n'ehe.

²⁹ Jange ar Pablo bi 'ñembabi:

—Tx'utho bi 'bedi wa nzeḡe, dá nemhö Jö da njap'u. Hinge honse'i, gatho nuyü xi 'yoḡa nö'ö xta mö, di ne da ñ'emuiyü ngu xta ñ'emuiḡa n'ehe. Honse hindi ne da nthöt'a ya nthöhijöḡo ngu di thötka.

³⁰ Nu mi wadi bi mönga njap'u ar Pablo, ar ndö Agripa ne ar Festo, ar Berenise ne gatho nu'u mi 'buhny, bi m'a'ü.

³¹ Mi ma'u n'amp'use, bi 'ñembabi n'a ngu n'a:

—Hinte xi 'yot'a nunar ñ'ohonü di 'ñepi da tho, wa da t'et'ar faḍi.

³² Ar ndö Agripa bi 'ñemba ar Festo:

—Nunar ñ'ohonü xi za xi thehmö nu'mu hinxi 'yadi ma da m'a hár nthandi ma ndöhu Sesar.

27

Ar Pablo bi ts'ixa Nroma

¹ Nu mi beñ'u nda 'benkagihe ga 'yohe ar dehe gár möhe har hai Italia, ar Pablo ne ma'ra ya 'yofadi bi t'ent'wár 'ye n'ar döndogu már thuhu Hulio, yá ndogu ar Augusto Sesar.

² Da poxe ne da möhe ha n'ar döta motsa xki 'ñe har hnini Adramitio, ne nda mengi nda thota ha ya hnini 'bu har ñönthe har hai Asia. Mi panü ndi ñ'ohe n'ehe ar Aristarko ne Ntesalonika har hai Nmasedonia.

³ Ár hyax'ö da tsöñhe har hnini Sidon. Ar Hulio xa bi ñhogajö'i bi hye ar Pablo nda k'ö'sa yá mpödi mi 'buhny, ne nda t'umba nö'ö mi k'at'i.

⁴ Da poñhenü Sidon, da thothe habü mi tagagihe ar ndöhi ar xeniñhai Txipre, ngetho ndi ntqkwihe.

⁵ Da 'ranthe njöntho har dehe, da thothe get'u ar hai Nsilisia ne Panfilia, da tsoñhe har hnini Mira har hai Lisia.

⁶ Ar döndogu ka bi dinu n'ar motsa mar me Alejandria, ndi ma har hai Italia. Ka bi ñexkagihenu.

⁷ Dá 'yohe 'ramtx'u nzeýe ya pa, xa n'ar döta 'befi'ó dá tsoñhe 'randitho ar hnini Gnido. Xa mi nts'edi ar 'yomndöhi, ne himi hegagihe nga 'yohe, da thothe har xenihai Kreta habu mi tagagihe ar ndöhi get'u ar xenihai Salmon.

⁸ Da katathohe ar xenihai Kreta, 'ramtx'u ndi 'yohe ndi ntöxkwihe ar 'yomndöhi. Da tsoñhe ha n'ar ñonthe xki thu'spabi Ya Hoga Goxthi get'u ar hnini Lasea.

⁹ Xki tho nzeýe ya pa ndi 'yohe har dehe, ne mar ñhembí, ngetho xki tho ar ndöbëhé ne xki zo ya tse. Jange ar Pablo mi xipabi'u:

¹⁰ —Ha gi öhu, ndadahü. Di handi ma ga thohü nzeýe ya thogi har 'ñu. Da tsá ga 'behü ar motsa ne gatho nö'ö hö. Hinge honse'ö, tsá ga jöthü n'ehé.

¹¹ Ha nunar döndogu himbi japamasu nö'ö mi mönga ar Pablo. Mi tenda nö'ö mi mönga togo mi et'a ar motsa ne togo már meü.

¹² Ngetho hints'u mar ñho nda gohnu ar motsa ha Ya Hoga Goxthi nuya pa mar ntse. Jange nzeýe nu'u mi panü bi beñ'u mar ñho nda bonu, xömhö nda tsá nda zonga har hnini ñhanda mahyats'i ar thuhu Fenise har xenihai Kreta, ne nda thohnü ya tse.

Ar 'yomndöhi har dehe

¹³ N'a mbi ñ'oda n'ar ndöhi ndi 'ñe mak'angi, jange bi beñ'u gehnu mi hoñ'u. Dama bi guxa ya bojö mi to'sa ar motsa, ne da katathohe ar ñonthe ar xenihai Kreta.

¹⁴ Hingar ya'ö bi zuje n'ar 'yomndöhi xa mi nts'edi, ndi 'ñe mahwifí ne mahyats'i.

¹⁵ Nor 'yomndöhi xa mi ts'edi bi duxa ar motsa, da tsahmöhe nga ñhanthwe, ne himbi tsá. Jange da hehe bi duts'i.

¹⁶ Da thothe get'u n'ar xenihai ar thuhu Klauda habu mi tagagihe ar ndöhi. Xa da öthe ar ts'edi da juxenu ar t'ulo motsa mi jut'i.

¹⁷ Da jwahe da juxe ar t'ulo motsa, bi xot'u nor döta, hinge nda nhwati. Nu'u togo mi et'a ar motsa, mi tsu nda nthexkwi ya bo'sa'bomu ja mbo ar dehe ya thuhu Sirte. Jange bi gö'ma ya dutu nu'u n'ar motsa nda ñ'o, ne bi hye'u nda ñ'ose.

¹⁸ Ar hyax'öp'u mi ntöxkwitho ar 'yomndöhi, jange bi ndui bi 'yenga har dehe gatho nö'ö mi tu ar motsa.

¹⁹ Ar hñupap'u, man'agi bi menk'u bi 'yut'a har dehe nuya tema pongwa ar motsa.

²⁰ Bi tho nzeýe ya pa himbi nheki ar hyadi wa ya tsö, ngetho xa mi 'yo ar 'yomndöhi. Honse ndi to'mthohe ar ndöte.

²¹ Xki tho nzeýe ya pa hinte ndi tsihe, jange ar Pablo bi m'a madetho, ne bi 'ñengagihe: —Ha gi öhu, ndadahü. Nu'mü xka jahmöhümasu nö'ö da xi'ahu, ne xta kohmöhünu Nkreta, hinxta thohmöhü nuna di thohüpya, ne hinxka 'behmöhü gatho nö'ö xka hyöthu har dehe.

²² Ha nupya di xi'ahu, yo gi tu ri müihü, ngetho hinto ma ga tuhü, honse ar motsa ma da m'edi.

²³ Ngetho manxui bi zokagi n'ar enxé Jö, togo ar meüti ne di pepabi.

²⁴ Ne bi 'ñengagi: Pablo, yo gi ntsu, ngetho mahyoni gi 'bahnu há r nthandi ar ndö Sesar. Ne hinge honse'i, Jö xi hwék'a'i da k'ont'a gatho nu'u gi ñ'owi.

²⁵ Jange nupya di xi'ahu, ndadahü, yo gi tu ri müihü, ngetho nuga di ñ'emü Jö, ne ma da 'yot'a ngu xi xikagi.

²⁶ Mödi ar ndöhi ma da 'yengagihü ha n'ar xenihai.

²⁷ Nu mi zo ar 'ret'amagoho mpa ndi 'yohe njap'u, mi tuxkagihe ar ndöhi har ñhonthe ar thuhu Adriatico. Ngu made ar xui, nu'u togo mi e ar motsa mi beni ma nga tsoñhe ha n'ar hai.

²⁸ Ne bi ndui bi 'yenga hangü ar ñhe ar dehe. Mi pe'sa n'ate ñhufi ar ñhe. Da thothe man'a tsi tui, bi mengi bi 'yeni man'agi. Honse mi pe'sa 'ret'amakut'a ñhufi ar ñhe.

²⁹ Mi ntsu'u nda ntöxkwi ya do ar motsa, jange bi kö'ma goho ya bojö möte ar motsa nu'u tsonga har hai, tsöma ar motsa. Gathogihe xa ndi nehe ngut'a nda hats'i.

³⁰ Nu'u togo mi et'a ar motsa, mi ne nda göi nda zop'u. Jange bi mengi bi 'yent'a har dehe ar t'ulo motsa, mi ot'u ngu mi ent'a ma'ra ya bojö há r ñö ar motsa.

³¹ Ha nunar Pablo dama bi xipabi ar döndogu ne yá ndogu, bi 'ñembabi'u:

—Nu'mü hinda gokwayü, hinto ma gi k'onthu.

³² Jange ya ndogu dama bi hyeka ya nthöhi habu mi zu ar t'ulo motsa, ne bi nthoge bi ma.

³³ Nu mi hats'i, ar Pablo mi xikagihe gatho nga nzimxudihe, ne bi 'ñenje:

—Pe'sa 'retkut'a hinxka öhu ngi ndo'mhu, hinte xka tsihu.

³⁴ Jahū ar mōte gi ñuñhu. Mahyoni gi pe'su ar ts'edi, ngetho di xi'ahū hinto gi 'behmōhu n'ar xtō.

³⁵ Mi mōnga njap'u ar Pablo, bi gu n'ar thuhme, bi umba njamōdi Jō ha yá nthandi'u. Ne bi xēka n'a xeni bi ndui bi zi.

³⁶ Nu'mú gatho bi hñu yá muí, ne bi ñuñ'u n'ehe.

³⁷ Nu'u ndi pahe har motsa, yonthebe hñun'atema'ret'a ne 'rato ya jō'i.

³⁸ Nu mi niñō'u, bi 'yut'a har dehe ya t'ei, ne njap'u nda gōt'a ár ñhu ar motsa.

Ar motsa bi mfoxa har 'bomu ne bi nhwati

³⁹ Nu mi hats'i, nu'u togo mi et'a ar motsa bi hyanda n'ar hai, mōdi himi pōdi tema hai'ō. Mi pe'sa n'ar ñut'i har ñonthe habu mi nheki ar 'bomu. Bi beñ'u xōmhō nda tsā nda 'ba'mnu ar motsa.

⁴⁰ Bi hyēka ya nthōhi mi thōt'a ya bojō mi tsōma ar motsa, ne bi zop'u har ñonthe. Bi nsot'wa yá nthōhi nō'ō ar za et'a ar motsa. Nep'u bi po'sa nu'u ya dutu hár ñō ar motsa, ne njap'u ar ndōhi bi 'yet'a har ñonthe.

⁴¹ Ha nú'mu mi zonga habu mi pe'sa yoho ya ts'edi ar dehe, ar motsa bi nthewi ar 'bomu, ne bi mfoxa ár ñō, ne himbi tsā bi ñ'o. Ha nu mōte mi nhwati xa mi fe'sa ar dehe.

⁴² Nu'mú nuya ndogu bi beni mar ñho nda hyo gatho ya 'yofadi, ne hinge nda hyat'i nda ma'u ñ'anthe.

⁴³ Nunar dōndogu himi ne nda tho ar Pablo, jange himbi hyegi nda 'yot'u. Ne bi 'bepa nda 'yengar nsagi m'et'o gatho nu'u mi pōdi nda ñ'anthe, ne nda bonga har ñonthe.

⁴⁴ Ha nu ma'ra himi pōdi nda ñ'anthe, bi 'bepabi nda gu 'ra ya xithe ne 'ra yá xeni ar motsa. Ne njap'u hinto bi du, gatho da tsoñhe har ñonthe.

28

Ar Pablo mi 'buhnu har xenihaí ár thuhu Malta

¹ Nu nda jwadi da poñhe har dehe, da pōhe nunar xenihaínu már thuhu Malta.

² Nuya mengunu xa bi numañhōgihe. Bi 'ñutkagihe n'ar tsibi nga mpathe, ngetho mi ra ntse mi 'wōi.

³ Ar Pablo bi guxa 'ra ya t'o nda 'yu'sa har tsibi. Ka mi op'u n'ar k'eñō, mi za ár mpa ar tsibi, bi boni ne bi m'at'a hár 'ye ar Pablo.

⁴ Nu mi hyanda nuya mengunu mi zuta ar k'eñō hár 'ye ar Pablo, mi eñ'u n'a ngu n'a:

—Xar ts'okte nunar ñ'ohōnu, ngetho bi k'onthmō nda jōt'a har dehe, ha nunar ts'ut'wi jō hingi hegi da m'ui.

⁵ Ha nunar Pablo bi hwōt'a ár 'ye har tsibi nda da ar k'eñō, ne hinte bi ja.

⁶ Nuya mengunu mi to'mtho ham'u nda neni, wa nda hwangi xi du. Xa bi do'mi ne hinte bi ja. Nu mi hyanda njap'u bi pongyá mfeni, mi eñ'u nunar Pablo mi n'ar jō.

⁷ Habu da tsoñhe, ka mi thenu 'ra yá hai n'ar ñ'ohō már thuhu Publio, togo mar ndō gatho ar hai'ō. Xa mar hogajō'i, bi 'raje nseki hñupa hár ngu.

⁸ Nór dada'ō mi oxar t'oxi, mi umbar mpat'i ne ar 'biji. Ar Pablo bi ma ba k'ōts'i, ne mi 'yapa jō bi hñuxpa yá 'ye, ne dama bi dits'i.

⁹ Njap'u, gatho nu'u ma'ra ya mengunu har hai'ō mi hñeni, mi e nda k'ōts'i ne mi thits'i.

¹⁰ Xa bi numansugihe, bi 'raje n'ar hoga tsaya. Ne nda poñhenu, bá tutkagihe gatho nō'ō nga hoñhe har 'ñu.

Ar Pablo bi zonga Nroma

¹¹ Da 'buhenu hñu nzōnō. Nep'u da juhenu n'ar motsa mar me Alejandria, xki thohnu ya tse n'ehe. Mi tu hár ñō ar motsa yoho yá jat'i yá jō'u, n'a már thuhu Kasto, ha nō'ō man'a már thuhu Polu.

¹² Nep'u da tsoñhe ha n'ar hnini ár thuhu Sirakusa, ka da 'buhenu hñupa.

¹³ Da katathohe nor xenihaí'ō, ne da mōhe har hnini Regio. Ha nu ár hyax'ō bi ñ'o ar ndōhi ndi 'ñe mak'angi, jange ár yopa da tsoñhe har hnini Puteoli.

¹⁴ Ka da nthenu 'ra ya ku, bi 'yakagihe nga kohenu yoto mpa. Ne ka da poñhe da mōhe har hnini Nroma.

¹⁵ Nuya ku me Nroma, xki 'yo'u ma nga tsoñhe, bi boñ'u ma ba thōje har dō'ñu get'u ar tai ár thuhu Apio, ne ma'ra har hnini Hñu Ngu. Ar Pablo mi hyanda ya ku, bi umba njamōdi Jō, ne bi zeta ár muí.

¹⁶ Nu nda tsoñhe Nroma, ar dōndogu bi 'yent'wa ár 'ye ar ndōsufadi nu'u ya 'yofadi mi tsi'ō. Ha nunar Pablo bi t'umba nseki bi m'u n'amp'u, mi su n'ar ndogu.

Ar Pablo bi mōmba ár mhō Jō nūnu Nroma

¹⁷ Mi tho hñupa xki zonga ar Pablo Nroma, bi zohna gatho ya ndōxodyo mi 'buhnu. Nu mi wat'u, bi 'ñembabi'u:

—Ndadahū di nkuhū, di ne gi pōhū hinte ma ts'oki xta ot'wa ma jō'ihū, hinxta ts'okwa ma nt'umbihū xi zoju ma palehū. Mōdi hinte xta ot'e, bi ts'onkaginū Herusalen, ne bi t'entk'agi ha yá 'ye ya me Nroma.

¹⁸ Ha nu mi thō'ska majōni, hinte ma ts'oki bi thimgagi ndi 'ñepki nda hyogagi'u, jange mi ne nda hyegahmō'u.

¹⁹ Ha numa mixodyohū, himbi ne'u, jange da ādi nda hñōska majōni ar ndō Sesar. Mōdi hinte di ne te ga hōxa ma mixodyohū.

²⁰ Jange xta zoñ'ahū ga hant'ahū ne ga ñōhū. Ngetho di pe'spa ár ndo'mi ya me Israel, xi nthōtkagi nuya nthōhibojōyū.

²¹ Nu'mū nuya ndō xodyo bi 'ñembabi:

—Nuje hinte ma he'mi xta hōñhe xpa ehnu Nhudea, hinxi zōhnu n'ar ku xpa ehnu xi ñōmañ'u'i.

²² Ndi to'mhe ngi xikagihe nō'ō gi beni, ngetho hōnse di pōhe habū gatho ya jō'i ñōmañ'u nuna ar 'ra'yo 'ñunū.

²³ Nep'u bi nko'u ham'u nda penk'u. Bi zo ar pa, bi zōhnu nzeje habū mi 'bu ar Pablo. Gatho ar pa mi zofu ne mi datwa majōni ár ts'ut'wi Jō. Mi ot'wa ar 'ñu ár t'ofu ar Moise ne nō'ō bi 'yot'a yá m'ehni Jō maham'u, mi ne'ō nda ñ'emūi'u ar tsi Hmu Hesu.

²⁴ Ra mi ñ'emūi nō'ō mi mōnga ar Pablo, ha ma'ra himi ne nda jamfi.

²⁵ Ne himi n'at'wū mi ñ'emūi, jange mi ma'u bi 'ñenga ar Pablo:

—Majōni nō'ō bi mōnga ar m'ehni Isaia xki nzinga ár Hñō Jō, nú'mū bi mehni nda 'ñemba njawa ma palehū:

²⁶ Di ma ba zo nuya jō'iyū, ne gi 'ñembabi:

Ma gi 'yohū, ne hinte da zo ri mfenihū.

Ma gi hyanthū, ha hingi pōhū tema di bōnga nō'ō gi hanthū.

²⁷ Ngetho nuya jō'iyū xi japi xi mē yá ñō,

hingi ne da 'yoxa nō'ō ode.

Xi ts'ant'a yá da,

njap'u hinda xo yá da da hyandi,

ne hinda zo yá gu,

hinda kwata ha yá mui,

ne da hñuxka yá da,

ha nuga da tsā ga umba ár nzaki.

²⁸ Jange pōhū 'mū, nuna ar mpohonu unga Jō, ma da t'umbabi nu'u hingya xodyo, ngetho nu'u ma da 'yots'e ne da ñ'emūi.

²⁹ Nu mi wadi bi mōnga njap'u ar Pablo, ya xodyo bi ma'u, xa mi ñōxhnatho n'a ngu n'a.

³⁰ Ha nor Pablo bi m'uhnu xo yo njeje ha n'ar ngu njut'i, ne mi thōta gatho nu'u mi tsoho nda ñōwi.

³¹ Mi xipabi ya jō'i ár ts'ut'wi Jō, ne mi utwabi'u togo ar tsi Hmu Hesukristo. Himi ntsu nda ñō, ne hinto bi hñōkwabi.

AR ROMANU

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Nroma

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár 'begogi ar tsi Hmu Hesukristo. Xi ts'onkagi ngu ár mpöte, ne xi t'exkagi ga mömba ár hoga mhö Jö.

² Nuna xki ñötkagihü mam'et'o ha yá jöpa T'ofö bi 'yot'a yá m'e'hni'ö.

³ Ja nomp'u ár T'u, nuna ma tsi Hmuhü Hesukristo. Bi m'u ngu n'ar jö'i ndi 'ñe ha yá manga'бето ar Dabi.

⁴ Ne ár Hñö Jö xint'axi bi ñ'u gehnu ár T'u Jö pe'sa ár ts'edi, nú'mü mi menga ár te man'agi xki wadi xki du.

⁵ Gesé xi hwégagihü ga pothu ga zohü ya jö'i 'bü ha ya hai gatho ár nxidi ar ximhai, ne da ñ'emüi da deni, njap'u da t'e'spa ár nsu ár thuhu.

⁶ Jange gi nthöskwihuyü n'ehe, xi ts'oñ'ahü ngu yá meti'ihü ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Di peñ'ahü nunar he'minü gatho nu'ahü gi 'buhü Nroma, xa mö'ahü Jö ne xi zo'ahü gi 'buhü xint'axi. Jö ma Dadahü ne ar tsi Hmu Hesukristo da 'ra'ahü n'ar hogam'üi, ne da hwék'ahü yá ñho.

Ar Pablo ne da ntsönte Nroma

⁸ Di ne ga xi'ahü m'et'o, di umba njamödi Jö hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, xka ñ'emüihü xiñho, ne hagatho nhöni gar gamfihü.

⁹ Ar tsi Dada togo xa di umba ma müi di pepabi, di mömba ár hoga mhö nonga ár T'u, gehnu pödi hindi tsaya di mat'ahü Jö.

¹⁰ Di apa Jö da ne'ö da 'rakar seki ga tsoñ'ahü, ngetho pe'sa ya pa di to'mi ga map'u.

¹¹ Ngetho di ne ga hant'ahü ne ga fax'ahü gi hñöñhu n'ar ñho di 'ñe mhets'i, ne njap'u da zeta ri ñ'emüihü.

¹² Njanu mahyegi da te ma ñ'emüihü, ngetho n'adar jamfi di pe'su.

¹³ Tsi kuhü, di ne gi pöhu, hinge n'agitho xta ne xta map'u, ne hinxi k'at'i te xi k'aski. Di ne ga fax'ahü da te ri ñ'emüihü, ngu xta faxa ma'ra hingya xodyo n'ehe.

¹⁴ Di beni gatho di tupabi ma ga zofö, ya böt'ofö ne hingya böt'ofö, nu'u xa te gatho pödi, ne nu'u hinte pödi.

¹⁵ Jange xa di nemhö ma ga k'ös'ahü gar me Nromahü, ne ga xi'ahü ar hoga mhö n'ehe.

Ar ts'edi ar hoga mhö

¹⁶ Hindi ntsaga ga mönga ar hoga mhö, ngetho ka nhekinü ár ts'edi Jö da pö gatho nu'u da ñ'emüi, m'et'o ya xodyo, m'efa nu'u hingya xodyo n'ehe.

¹⁷ Ngetho har hoga mhö, ka nhekip'u hanja ga 'buhwihü xiñho Jö ngetho di ñ'emüibihü. Ne ga 'buhü di ñ'emüihü, ngu enga har T'ofö: Nö'ö togo ñ'emüi, 'bui xiñho hár nthandi Jö, ne pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

Ya ts'oki xi duxa ya meximhai

¹⁸ Jö ñ'u ár kwé di 'ñe mhets'i, da umba ár mfei ya ts'ojö'i. Nuyá ts'o'müiyü k'a'sa nö'ö majöni.

¹⁹ Nuyü xi bö nö'ö tsá da fötwa Jö, ngetho Jö xi utwabiü.

²⁰ Ngetho nö'ö hingi tsá ga handwabihü, ngu ár ts'edi hingi thege ne ár nsunda, bi nheki nú'mü bi hyokar ximhai, ha gathoyü födi togo'ö. Jange hiñ'otho te da dödi.

²¹ Bi bö'u Jö, ha himbi nsundabi ngu ndi 'ñepi, himbi ump'u njamödi. Te gatho bi bent'u ne bi me'sku, jange bi ts'oka yá mfeni.

²² Mi ot'u xa mi pödi, bi 'be yá mfeni'u.

²³ Bi hyegi bi nsunda Jö hiñham'u da göxa ár te. Ne bi ndüi bi nsundabi ár 'bai ya jö'i the yá te, ya ts'int'sü, ya meti ne ya zu'we jut'a yá müi.

²⁴ Jange Jö bi hyegi bi 'yot'a gatho nuya ts'oki mi ne'u. Njap'u bi 'betwa ár tsá yá ndo'yose'u.

²⁵ Ngetho bi hye'u nö'ö majöni xi zogagihü Jö, ne bi denga nö'ö hinga majöni. Bi ndönga m'et'o ya nthojtho, hinge nö'ö togo bi hyoki, togo di 'ñepi hinda the ar nsunda t'umbabi. Dá njap'u.

²⁶ Jange Jö bi hyegi bi 'yot'a gatho nuya ts'omfeni ndi 'ñepabi. Njap'u bi 'besé yá tsá. Nuya 'behñö bi hye nö'ö ngu xki t'umbabi nda 'yot'e, ne bi 'yot'a nö'ö hinxi t'umbabi nda 'yot'e.

²⁷ Njap'utho ya ñ'ohö n'ehe, bi hyep'u yá 'behñö, bi nhesé yá mindowi, ne bi 'yot'u nö'ö ar m'etsá. Jange bi hñöñ'u ár njut'i yá ts'oki ha yá ndo'yose.

²⁸ Ne himbi ne bi beñ'u Jö. Jange Jö bi hyegi nda ts'oka yá mfeni, ne nda 'yot'a gatho nö'ö xi nts'otho.

²⁹ Xa bi ñ'ent'i nda nts'ojö'i, ya m'engwi jö'i, ya ts'om'ui, ya ne m'ets'i, ya ñö ts'ate. 'Bentebi yá mefi ma'ra, ya hyote, ya tuhni, ya nemhñö, ya ts'okte;

³⁰ ya ñömañ'u, hingi ne da 'yode, utsal Jö, ya tsate, ya ñ'ets'i, ya gese, nu'u togo honi hanja da nts'okte, hingi ota yá dada;

³¹ ya me'sku, hingi ot'a nö'ö möñ'u, hinte ja yá mhöte, hinto hwëki.

³² Nuya jö'iyu pötwabi tengu ár njut'i Jö, pö'u nu'u togo ot'a njap'u di ñepi da du. Mödi pöhyu, hingsa honse ot'e, johya da hyanda togo ot'e.

2

Ár hoga ts'ut'wi Jö

¹ Jange nu'ahü gi 'yomfu ár 'bede ma'ra, hinda tsá gi k'onthu. Ngetho nu'mü gi mömfu ár mfei di ñepabi, gi kut'asehü har tsibi, ngetho gi njahüp'u n'ehe.

² Ne di pöhyu ot'a n'ar hoga ts'ut'wi Jö, nú'mü xta umba yá mfei togo ot'a nuya ts'okiyu.

³ Nu'ahü gi theñhü nu'u togo hingi ot'a xiñho, ha gi beni gi k'onthu hinda zu'ahü ár kwe Jö gi ñhexkwihü n'ehe.

⁴ Yo'ö gi utsabihü ár döta ñhogajö'i Jö, ár ts'eti, ne ár mhöte. Ha hingi pöhyu, gehnu ár ñhogajö'i da max'ahü gi 'yothwu ár ntso'mi.

⁵ Ngetho xa gar me'skuhu, hinxxa ne xka 'yothwu ár ntso'mi. Njap'u xka hñu'su ár mfei ma da t'a'ahü nor pa da ñ'u ár döta kwe ne ár hoga ts'ut'wi Jö.

⁶ Gehnu ma da umba ár njut'i n'a ngu n'a ngu yá 'befi xi 'yot'e.

⁷ Ma da t'umba ar te hinda göts'i nu'u xi umba yá müi xi 'yot'a nö'ö xiñho, xi hyonga da m'u hár nsunda Jö, ne da t'e'spa ár nsu, ne xi hyonga nö'ö di 'ñe mhets'i.

⁸ Ha ma da ntöxkwi ár kwe ne ár nzot'amü Jö nu'u ya hyonga tuhni, ne hingi ne da denga nö'ö majöni. Honse ne da 'yot'a nö'ö hingi ho.

⁹ Ma da mfei ne da tho ar ts'oni gatho nu'u bi 'yot'a nö'ö xi nts'otho, ya xodyo m'et'o, ne m'efa nu'u hingya xodyo.

¹⁰ Ha ma da m'u nsunda, da t'e'spa ár nsu, ne da m'u n'ar hogam'ui gatho nu'u togo da 'yot'a ar ñho, ya xodyo m'et'o, m'efa nu'u hingya xodyo.

¹¹ Ngetho Jö handa gatho ya jö'i mahyetho.

¹² Gatho nu'u togo himi pötwá yá 'bepate ar Moise, ne bi 'yot'a ya ts'oki, nú'mü xta thö'spa majöni, hinda ma nda nhomba ya 'bepate. Ha nu'u togo mi pötwá yá 'bepate ar Moise, ne bi 'yot'a ya ts'oki, nú'mü xta thö'spa majöni, ma da t'apa ngu mönga ya 'bepate.

¹³ Hingi 'buhwi xiñho Jö nu'u togo honse xi 'yo'spa ya 'bepate, mahyoni da 'yot'a ngu möñ'u. Gehyu ma da nhu hinte ma ts'oki tu'u.

¹⁴ Ngetho nu'mü nu'u hingya xodyo ot'a ngu mönga ya 'bepate, mödi hingi pödi teme'u, ot'a njap'u ngetho gese'u pödi tema xiñho ne tema hingi ho.

¹⁵ Njap'u nheki ot'a ya hoga 'befi huxa ha ya 'bepate ne xi thu'spa ha yá müi, ne nu'mü da hñudi da beni wa ja te tsupa ya mfeni, wa hinte tsui.

¹⁶ Njap'utho nu xta hñöxa majöni Jö hár 'ye ar tsi Hmu Hesukristo, ma da xet'wa yá mfeni nu'u togo xi kwati honse pö'u. Njap'u mönga ar hoga mhö di mönga.

Ya xodyo ne yá 'bepate ar Moise

¹⁷ Ha nu'ahü, xi thus'ahü gar xodyohü, ne gi hu ri müihü gi 'buhü xiñho, ngetho gi pe'sfu yá 'bepate ar Moise. Xa gi exa ri nsuhü gi ndöñhü ri Jöhu.

¹⁸ Gi pöhyu teme ne'ö, ne xi t'ut'ahü ha ya 'bepate, gi 'ñethü ri müihü nö'ö xiñho.

¹⁹ Gi kaxmbenihü gar guhnihu ya goda, ne yá ñot'i nu'u togo 'bu har 'bexui.

²⁰ Gi hu ri müihü gi uthü nu'u hinte pödi, gar utatehü ya bötsi, xka hñuxa ri mfenihü har mfödi majöni mönga ha ya 'bepate.

²¹ Nu'ahü gi uthü ma'ra, yo'ö hingi ñ'utasehü. Gi uthü ma'ra hinda mpë, yo'ö gi mpëhü.

²² Gi möñhü hingi ho da ts'imba ár nthöti ma'ra, yo'ö gar tsinganthötihü. Gi utsalü ya tsita, yo'ö gi pëfyu yá nijö 'mu.

²³ Nu'ahü gi exu ri nsuhü gi pe'sfu yá 'bepate ar Moise, yo'ö gi ts'ojwu Jö, hingi othü nö'ö mönga ha ya 'bepate 'mu.

²⁴ Ngetho ngu enga hár t'ofö Jö: Go ri ts'okihu tsamba ár thuhu Jö nu'u hingya xodyo.

²⁵ Nunar nsegi gi tuthü ri ndo'yohü, fax'ahü nu'mü gi 'yothü ngu mönga ha yá 'bepate ar Moise. Ha nu'mü hingi 'yothü, pontho hinte ma nsegi gi pe'su.

²⁶ Ha nu'mü togo hinxi thu'spa ar nsegi, ne da 'yot'a ngu mönga ha yá 'bepate ar Moise, ma da nhu'mbabi wande xi thu'spabi.

²⁷ Nö'ö togo hinxi thu'spa ar nsegi hár ndo'yo ne ot'a ngu mönga yá 'bepate ar Moise, ma da xi'a ri mfeihü. Ngetho gi pe'su ya 'bepate nt'ot'i ne ar nsegi, ha hingi teñhü.

²⁸ Hinge gehnu ar xodyo majöni nö'ö oxta mañö, wa nunar nsegi thutwa hár ndo'yo.

²⁹ Majöni ar xodyo togo di 'ñe mbo hár mu. Ne ar hoga nsegi nö'ö 'be'sa hár mu unga ár Hñö Jö, hinge ar t'ofu. Ne nunar nsu go eskagihu Jö, hinge ya jö'i.

3

¹ Nu'mú, hage töte ár mfats'i pe'sa n'ar xodyo. Wa tema ñho japabi da tuta ar nsegi hár ndo'yo.

² Nzeye ya mfats'i pe'sa ya xodyo, ne töte ár hño. Gehyu m'et'o bi t'ent'wa ha yá 'ye ár mhö Jö.

³ Nu'mú 'rayu hinxi ñ'emui, hage njap'u Jö hinda 'yot'a nö'ö xi mö.

⁴ Hö, da 'yot'e. Mödi gathu ya jö'i da mönga ya nhemhñö, Jö hin'ö. Ngu engu har t'ofu: Ma da födi gi mönge majöni, ne ma gi ntöte nú'mu theñ'a ya jö'i.

⁵ Nu'mú ma ts'okihu japi da nheki ár hogajö'i Jö, hage hingi njap'u nö'ö ot'a Jö 'rakagihu ar mfei 'mu. (Di tenda nö'ö mönga ya jö'i.)

⁶ Hin'ö, hinda njap'u. Ngetho hanja da hñö'spa majöni ya meximhai 'mu.

⁷ Tsá da 'ñenga ya jö'i n'ehe, nu'mú ma nhemhñö japi da nheki nö'ö majöni mönga Jö, ne njap'u da t'e'spa ár nsu, yo'ö ma da t'aka ar mfei ngu n'ar 'yot'ats'oki 'mu.

⁸ Ha nu'mú njap'u, yo'ö hinga eñhu 'mu n'ehe: Ma ga othu ar ts'oki ga t'omhu ar ñho, ngu ho'xkagihe 'ra, thengagihe eñ'u di uthe njap'u. Nuya xi mönga njap'u, to'ma yá mfei di 'ñepabi.

Gathu dar ts'oktehu

⁹ Te ga möñhupya. Hage nuju dar xodyohu di tötehu di 'buhu xiñho. Hin'ö, hingi njap'u, ngetho xta möñhu, mahyegi di ohu hár 'ye ar ts'oki, ya xodyo ne nu'u hingya xodyo.

¹⁰ Ngu engu har t'ofu:

Hinjo'o n'ar hogajö'i, hinjo'o n'amhö.

¹¹ Hinjo'o togo ode,

hinjo'o togo hongu Jö.

¹² Gathu bi hyep'u ar hoga 'ñu, n'at'wu bi nts'oki.

Hinjo'o togo da 'yot'a ar ñho, hinjo'o n'amhö.

¹³ Ngu n'ar t'agi xoxtho, njap'u yá ne'u.

Nuyá jöhne kate, ha yá ne thente, ñehwi ár ngi n'ar k'eñö po ha yá ne.

¹⁴ Nuyá ne odar ts'ate ne ar tsot'amui.

¹⁵ Nuyá wa ntihi ma da xangar ji.

¹⁶ Habu gathu thogi, tso ar dumui ne ar ts'oni;

¹⁷ ne hinxi bö'u tengu ar hogam'ui.

¹⁸ Hingi tsupa Jö.

¹⁹ Ne di pöhu, gathu nö'ö mönga yá 'bepate ar Moise, xipa nu'u togo teni. Njap'u gathu hinte da tsá te da dödi nú'mu xta thö'spa majöni.

²⁰ Hinto tsá da t'embabi, hinte ma ts'oki tu hár nhandi Jö ngetho ot'a ngu mönga yá 'bepate ar Moise. Nuya 'bepate hõnse jakagihu ga pöhu ma ts'okihu.

Di 'buhwihu xiñho Jö ngetho di ñ'emuihu

²¹ Ha nupya xi t'utkagihu hanja ga 'buhwihu xiñho Jö. Hinge ga 'buhu ga othwu yá 'bepate ar Moise, mödi ja mönu, ne ha ya he'mi bi 'yot'a ma'ra yá me'ni Jö.

²² Gathu nu'u xi ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo, 'bui xiñho hár nhandi Jö. Nö'ö handgagihu mahyegi di gathohu.

²³ Ngetho gathu xi nts'okte ne hindi 'ñepi da hyandwa ár nsunda Jö.

²⁴ Ha Jö xi ñ'u ár nhwëki, ne bi nhugagihu hinte ma ts'oki di tuhu. Gehnu bi t'aktogihu, ngetho ar tsi Hmu Hesukristo bi zimgagihu ha yá 'ye ar ts'oki.

²⁵ Gehnu Jö bi 'yent'a ngu n'ar m'oñho, da gut'wa yá ts'oki ya meximhai nu'mú da jamfibi ár ñho ungár ji bi nö'mi. Njap'u bi ñ'u ár ñhogajö'i ne ár ts'eti, himbi umbár mfei ya jö'i xki 'yot'a ya ts'oki mam'et'o.

²⁶ Xki beñ'ö nda ñ'udi nuya payu ár hoga ts'ut'wi. Njap'u xi nheki ár hogajö'iny, ne embabi hinte ma ts'oki tu gathu nu'u ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁷ Hage da tsá ga ñ'exu 'mu handgagihu xiñho Jö ngetho xta othu ya hoga 'befi. Hin'ö, hinda tsá. Jö numañhogihu, hõnse nuya xta ñ'emuihu.

²⁸ Jange di pöhu, nunar meximhai nhu hinte ma ts'oki tu ngetho ñ'emui. Hingi nhumañho ngetho temba yá 'bepate ar Moise.

²⁹ Hage Jö hõnse ár Jö ya xodyo. Hage hinge ár Jö nu'u togo hingya xodyo n'ehe. Hö, majöni yá meti nu'u hingya xodyo n'ehe.

³⁰ Ngetho Jö n'ase, ne ma da nu hinte ma ts'oki tu nu'u togo pe'sa ar nsegi ne ñ'emui. Njap'utho ma da numañho nu'u hinte pe'sa ar nsegi ne da ñ'emui n'ehe.

³¹ Hage nu'mu di ñ'emuihu, hinte di nuhu ya 'bepate. Hin'ö, di ñ'uhü pe'sa yá nsu.

4

Tema ne da utkagihü ar Abra

¹ Te ga beñhu bi dinga ar Abra 'mu, ma palehu mi 'bu mam'et'ö.

² Nu'mu ar Abra bi nhu hinte ma ts'oki mi tu ngetho bi 'yot'a ya hoga 'befi, tsä da 'ñexhmo ár nsu, ha nunu hingi tsä te da netebi Jö.

³ Ngetho te mönga har T'ofö. Ar Abra bi ñ'emuiibi Jö, ne njap'u bi nhu hinte ma ts'oki mi tu.

⁴ Ha nu'u togo ot'a ya hoga 'befi, nunar nthöhö t'umbabi, hinge nt'untho 'mu, ngetho xi döhö, ne da njut'wabi ngu n'ar thai.

⁵ Ha nu'u togo ñ'emuiibi Jö togo hókwa yá ts'oki ya ts'okte, nunar ñ'emuiinu ma da japi da nhu hinte ma ts'oki tu, mödi hinte ma hoga 'befi xi 'yot'e.

⁶ Jangu ar Dabi bi nõnga yá nzathom'ui nu'u bi numañhobi Jö, mödi hinte ma hoga 'befi xi 'yot'e.

⁷ Bi 'ñenö njawa:

Nzathom'ui pe'sa nu'u togo xi mpumbabi yá ts'oki, ne xi njut'wabi yá ts'om'ui.

⁸ Nzatho nu'u togo ar tsi Hmu hinte ma ts'oki hot's'e.

⁹ Hage nunar nzathom'uinu honse xi t'ekwa ya xodyo togo xi thu'spa ar nsegi, wa da tsä da hñõnga nu ma'ra hingya xodyo n'ehe. Jangu xta eñhu, ar Abra bi ñ'emuiibi Jö, jange bi nhu hinte ma ts'oki mi tu.

¹⁰ Hanja bi nhumañho 'mu. Hage bi nhumañho ngetho xki thu'spa ar nsegi wa hin'ö. Bi nhumañho hinxki thu'spatho.

¹¹ Ar Abra m'et'ö bi gamfi, m'efa bi hñõnga ar nsegi. Gehnu n'ar nt'udi damajöni xki nhu hinte ma ts'oki mi tu ngetho xki ñ'emui nú'mu hinxki thu'spatho ar nsegi. Njap'u ar Abra bi t'embabi ár dada gatho nu'u hinxki thu'spa ar nsegi xta ñ'emui, ne nunar ñ'emuiinu japi da nhu hinte ma ts'oki tu n'ehe.

¹² Njap'u ár dada n'ehe gatho nu'u hinge honse xi thu'spa ar nsegi, temba ár m'ui xa mi ñ'emui ndu ma dadahu ar Abra nú'mu hinxki thu'spathobi ar nsegi.

Ga höñhu ar ñhöt'i nú'mu ga ñ'emuihu

¹³ Himbi ñhöt'wabi ar Abra ne yá 'beto nda hñõnga ar ximhai nu'mu nda denga ya 'bepate. Bi ñhöt'wabi nú'mu mi nhumañhobi ár ñ'emui.

¹⁴ Ngetho nu'mu ma da t'umba ar ximhai nu'u tenga ya 'bepate, hinter me'ö ar ñ'emui 'mu, ne xi 'be ár ts'edi ár ñhöt'i Jö.

¹⁵ Nu habu ja ya 'bepate, ja bi ehnu ár kwe Jö. Ne habu hiñ'otho ya 'bepate, hiñ'otho hanja da me'sku.

¹⁶ Jange gatho nu'u togo ñ'emui, ma da t'umba nö'ö xi hwëkwa Jö, ne njap'u gatho yá 'beto ar Abra da zu ar ñhöt'i. Nunar ñhöt'inu ma da hñõnga nu'u yá 'beto tenga ya 'bepate, ne nu'u temba ár ñ'emui ar Abra togo ár dada n'a ne man'a.

¹⁷ Ngu xi nt'ot'i: Nuga xta ex'a'i ngu ár dada nzeýe ya jö'i. Jange nuju yá bötsigihü ar Abra hár nthandi Jö togo bi ñ'emui'ö. Gehnu juxa nu'u xi du, ne handa nö'ö hinxi thoktho wande xi thoki.

¹⁸ Mödi mar ñhemi nda ñ'emui, ar Abra bi dö'mi nda tho ngu xki ñhöt'wabi. Njap'u bi thuts'i ár dada nzeýe ya jö'i. Bi t'embabi: Ma da njap'u ár nzeýe ri 'beto.

¹⁹ Ne himbi went'a ár ñ'emui nú'mu mi hyandi bi za ár ndo'yo, mi pe'sa ngu n'anthebe njeýe, ne mi pödi himi tsä nda ñ'onte ar Sara.

²⁰ Himbi ts'oka ár mfeni nda 'ñenö hinge nda 'yot'a Jö ngu xki ñöt'wabi. Nö'ö bi me'ö, bi nõxka ár ñ'emui, ne njap'u bi nsundabi Jö.

²¹ Xa xki zo hár mu'i xiñho, mi pe'sa ar ts'edi Jö nda 'yot'a gatho nö'ö xki ñöt'wabi.

²² Jange bi nhu hinte ma ts'oki mi tu, ngetho mi pe'sa nunar ñ'emuiinu.

²³ Hinge honse nda zu ar Abra nö'ö xi t'ot'i bi nhu hinte ma ts'oki mi tu.

²⁴ Da nhugagihü hinte ma ts'oki di tuhu n'ehe, nú'mu di ñ'emuihu togo bi ko'spa ár te ar Hesu ma tsi Hmuhu.

²⁵ Gehnu bi nda, ne njap'u bi gut'a ma ts'okihü. Ne bi mengi bi nte, njap'u bi nhugagihü hinte ma ts'oki di tuhu.

5

Tema to'mi nu'u thandi hinte ma ts'oki tu

¹ Xi nhugagihū hinte ma ts'oki di tuhū ngetho di ñ'emūihū. Jange di 'buhwihū xiñho Jö, ngetho bi m'a made ma tsi Hmuhū Hesukristo.

² Núm'u nda ñ'emūihū, ba tsigagihū nda zükagihū ár nhwéki Jö. Ne xa xta m'athu, ne di johyahū di tō'mhū ga 'buhū hár nsunda.

³ Hinge hõnse'ö. Di johyahū nú'mū di thohū ya thogi n'ehe, ngetho di pöhu ar thogi faxkagihū ga pe'su ar ts'eti.

⁴ Ar ts'eti faxkagihū ga thohū xiñho xta ts'atkagihū, ha nunar ts'ati faxkagihū ga pe'su ar ndo'mi.

⁵ Ha nunar ndo'mi hinda 'betka ma tsahū, ngetho ár Hñö Jö xi t'akagihū xi ñuska ma muhū ár mhöte Jö.

⁶ Ar tsi Hmu Hesukristo nú'mū xki wentkathogihū, mi zõnga ar pa bi unga ár te bi pokagihū ndar ts'oktehu.

⁷ Xi ñhembí da thinga n'a togo ne da unga ár te da pöta n'ar jö'i 'bui xiñho. Ha nu'mū di 'buhmõ n'a di ñ'ent'i da ne da pöta n'a xa dar hogajö'i.

⁸ Ha Jö bi ñ'use hangu mökagihū, ngetho nú'mū ndar ts'oktehu, ar tsi Hmu Hesukristo bi unga ár te bi pokagihū.

⁹ Xipyahmõ, xi nhugagihū hinte ma ts'oki di tuhū ngetho bi nõ'ma ár ji, ne gatho nõ'ö bi mefi da jaju ga k'onthū ár kwé Jö xi 'ñep'u.

¹⁰ Ngetho nú'mū ndar ñ'unihū Jö, bi ñhogamūigihū ár T'u nú'mū mi du. Xipyahmõ, xta jwahū xta ñhogamūiwihū, hage hinda pokagihū ár te.

¹¹ Hinge hõnse'ö, di johyahū di 'buhwihū Jö. Numa tsi Hmuhū Hesukristo go bi m'a made'ö, ne njap'u da ñhogamūiwihū.

Ar Adan ne ar Kristo

¹² Nu'mū, n'adar ñ'ohõ bi kut'a ar ts'oki har ximhái, ne har ts'oki bi yut'a ar ndöte. Ne ar ndöte bi nexa gatho ya jö'i, ngetho gatho bi nts'okte.

¹³ Núm'u hinxki t'unda yá 'bepate ar Moise, mi jar ts'oki har ximhái. Hõnse nu habu hiñ'otho ya 'bepate, hinte ma ts'oki thõxa n'a.

¹⁴ Mõdi njap'u, ar ndöte xki ntöte mi tsixa gatho nu'u xki nts'okte, mõdi nuyū hinxki dembahmõ ár mhe'sku ar Adan. Bi ndūi nuya pa mi 'bu ar Adan, ne mi njap'utho nuya pa mi 'bu ar Moise. Ha nunar Adan nu, gehnu ngu n'ar nt'udi nõ'ö togo ma nda e m'efa.

¹⁵ Nuna ár mhe'sku ar Adan himi tsá nda ñhuxkwi ár nt'uni hwégagihū Jö. Ngetho ár njut'i ar mhe'sku, ba e ar ndöte bi zū nzeýe. Ha nunár nhwéki ne ár nt'uni Jö bi hyexta nuya nzeýeyu, gehnu ár nhwéki nuna n'adar ñ'ohõnu, ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁶ Nunár ts'oki n'adar ñ'ohõ, hingi tsá da ñhexkwi ár nhwéki Jö. Ngetho nunar n'adar ts'okinū, ba tsimpar mfei bi zū ya meximhái. Ha nuna ár nhwéki Jö ba e bi zū ya meximhái, ne bi t'embi hinte ma ts'oki tu, mõdi xi 'yot'a nzeýe ya ts'oki.

¹⁷ Nunár ts'oki nuna n'adar ñ'ohõ, bi japi bi ntöte ar ndöte. Ha nunár 'befi nuna man'a n'ase ar ñ'ohõ, japi da m'u xiñho ya meximhái, nu'u togo xi hyexta ár nhwéki Jö ne ár nt'uni, gehyū xi numañho Jö. Nuna n'ase ar ñ'ohõnu, gehnu ar Hesukristo.

¹⁸ Nunár ts'oki n'adar ñ'ohõ bi kut'a ar mfei, bi zū gatho ya meximhái. Njap'utho n'ehe, nunár hogam'ui n'adar ñ'ohõ, nda nhu hinte ma ts'oki tu gatho ya meximhái n'ehe, ne da me'syu ar te.

¹⁹ Ngetho njangu ár mhe'sku n'adar ñ'ohõ, gatho ya jö'i bi t'embabi ya ts'okte. Njap'utho n'ehe nunár nt'ode n'ar ñ'ohõ, gatho bi nhu hinte ma ts'oki mi tu.

²⁰ Nuya 'bepate bi t'uni, ne njap'u nda xõnda ar ts'oki. Ha nú'mū mi xõnda ar ts'oki, xa bi ntöte bi xu ár nzeýe ár nhwéki Jö.

²¹ Njangu ar ts'oki bi ntöte, bi nja ar ndöte, njap'u ár nhwéki Jö bi ntöte, bi nhu hinte ma ts'oki tu ya jö'i. Ne da me'sa ar te hiñham'u da göts'i har 'befi bi 'yot'a ma tsi Hmuhū ar Hesukristo.

6

Nupya hindi 'buhū ga othu ar ts'oki, 'butho xta tuhu

¹ Te ga mõñhū 'mū. Hage ga 'buhū har ts'oki, ga tō'mhū da hyexkathogihū ár nhwéki Jö.

² Hin'ö, hinga njahup'u. Ngetho ar ts'oki handgagihū wande xta tuhu, hage ma ga 'buthū ga othu nõ'ö hingi ho 'mū.

³ Wa hingi pöhu, gatho nu'u xi xixthegihū, di n'at'wihū ar tsi Hmu Hesukristo. Põntho da nixixthewihū nú'mū mi du, ne da tuhu n'ehe.

⁴ Ngetho nú'mū da nixixthehu, põntho bi thogagihū mahyegiwi ar Kristo. Ha nú'mū mi mengi bi nte man'agi, bi guxa ár ts'edi ár Dada, njap'u nuju n'ehe, ga 'buhū n'ar 'ra'yo m'ui.

⁵ Ngetho nú'mū ndi hñõxkagihū hár ndöte, njap'u ndi hñõxkagihū hár menga nte n'ehe.

⁶ Di pōhu 'mụ, numa 'bet'o m'uihu bi ts'uta har pont'i mahyegiwi'ō. Ne njap'u nunar m'uinu bi nhwati, hinda mengi da mepa ar ts'oki.

⁷ Jangu nu'ụ xi du, hinte tsą te da japabi ar ts'oki.

⁸ Ha nu'mụ xta tuwihu mahyegi ar tsi Hmu Hesukristo, di n'emuihu ma ga 'buhwihu n'ehe.

⁹ Di pōhu, ar Kristo mi nte man'agi, hinda mengi da du. Ha nunar ndōte hinte tsą te da japabi.

¹⁰ Ngetho nunar ndōte bi hwata ar ts'oki n'agitho. Ha nupya te, 'buhwi Jō.

¹¹ Njap'u nu'ahu, beñhu nunar ts'oki hant'a'ihu wande xka tuhu. Ne gi tehu gi pefu Jō, gi 'buhwihu ma tsi Hmuhu Hesukristo.

¹² Yo ma gi ñhehu da dō ar ts'oki ri ndo'yohu tsonga ár ngōts'i. Jange yo gi othwu ya ts'oki ne.

¹³ Hingi 'yenthu ri ndo'yohu da mepabi ar ts'oki. 'Yent'ase ri tehu hár 'ye Jō, ngu n'a xi mengi xi nte, ne japi da me nō'ō xiñho.

¹⁴ Ngetho ar ts'oki hinda hyop'ahu hai. Hingi guñ'ahupya yá 'bepate ar Moise. Nupya tsix'ahu ár nhwēki Jō.

Ár 'begogihu ar ñho

¹⁵ Xi'mụ, hage ga othu ya ts'oki ngetho hindi 'buhu ha yá 'bepate ar Moise, di 'buhu hár nhwēki Jō. Hin'ō, hingi njap'u.

¹⁶ Hage hingi pōhu, nu'mụ gi ñhehu gi m'egohu gi pefu n'a, go ár 'bego'ihu togo gi othu. Wa ar ts'oki tsix'ahu har ndōte, wa Jō da max'ahu gi 'buhu xiñho.

¹⁷ Jamōdi Jō, mōdi ngar 'bego'ihuhmō ar ts'oki, xka umba ri muihu xka teñhu nunar mhōny xi t'a'ahu.

¹⁸ Ne bi njuk'ahu har ts'oki, ne gi pefu ar ñhopya.

¹⁹ Xta hekwa nō'ō gi hanthu hyax'mụ, ne njap'u da zo ri mfenihu. Maham'u ngi ent'a ri ndo'yohu nda mepa nō'ō hingi ho ne nō'ō xints'otho. 'Yenthupya da mepa nō'ō xiñho, ne njap'u gi 'buhu n'ar m'ui xint'axi.

²⁰ Ngetho nú'mụ ngi pefu ar ts'oki, hinge ngi pefu ar ñho.

²¹ Tema ñho ga jujwu nō'ō ngi pefu 'bet'a ri sahupya. Ngetho nunar njut'i ngi to'mhu, gehnu ar ndōte.

²² Ha nupya xi njuk'ahu har ts'oki, ne ár 'bego'ihu Jō, gi pe'su ar m'ui xint'axi ngu ri nthōhōhu. Ne ár ngōts'i gi to'mhu ar te hiñham'u da thege.

²³ Nunar njut'i ar ts'oki, ar ndōte. Ha nor nt'uni Jō, ar te hiñham'u da gōts'i, ngetho di 'buhwihu ma tsi Hmuhu Hesukristo.

7

Tema ne da utkagihu ar nthōti

¹ Tsi kuhu, gi pōhu ya 'bepate, jange gi pōhu nuya 'bepateyu hōnse pe'sa ar ts'edi ha n'ar jō'i tetho.

² Njangu n'ar 'behñō, nuya 'bepate hingi umba ar seki da hye ár dōme nú'mụ tetho. Ha nu'mụ da du ár dōme, da m'e ár ts'edi nunar nkohi mi tet'ō.

³ Jange nu'mụ 'buťa ár dōme, ne da mēwi man'ar ñ'ohō, da nhu ngu n'ar zinganthōti. Ha nu'mụ da du ár dōme, ne da mēwi man'ar ñ'ohō, njap'u hingi ts'oka nor nkohi'ō, hinda nhu ngu n'ar zinganthōti.

⁴ Njap'upya tsi kuhu, nú'mụ nga tuwihu ár ndo'yo ar tsi Hmu Hesukristo, ga hyehup'u ngi teñhu ya 'bepate. Gi 'buhwihupya man'a nunu togo bi mengi bi nte, ne da tsą gi 'yothu ya hoga 'befi gi enthwu Jō.

⁵ Ngetho nú'mụ ndi 'buhu nga othu gatho nō'ō ndi nehu, ar ts'o'yots'oki mi jakagihu nga othu nō'ō mi hōgagihu ya 'bepate. Ne nuya ts'o'befiyu ndi othu, hōnse ndi to'mhu ar ndōte nda t'akagihu ngu ma njut'ihu.

⁶ Ha nupya hindi ohu hár 'ye ya 'bepate, ngetho pontho xta tuhu, ne hinte tsą te da jakagihu. Jange di pefu Jō ha nunar 'ra'yo m'ui bi 'rakagihu ár Hñō Jō, ne hindi tenthu nuya 'bepate xi t'ot'i xi ndōnziatho.

Nor ts'oki di pe'sa mbo

⁷ Te da tsą ga mōñhu 'mụ. Hage n'ar ts'oki da t'ot'a ya 'bepate 'mụ. Hin'ō, hingi njap'u. Hōnse nuga, nuya 'bepate bi utkar ts'oki. Ngetho hinga pōhmō ga 'bente nu'mụ hinxi xika ya 'bepate: Yo ma gi 'bente.

⁸ Ha nor ts'oki bi gu ar 'bepate ne bi jakagi da 'bente. Ngetho nu'mụ hindi othohmō ar 'bepate, ar ts'oki xi m'etho.

⁹ Nuga ndi tehmö 'ra ya tsi pa, hinge ndi pöta ya 'bepate. Ha mi zo ya 'bepate, da pödi tema ar ts'oki. Ne pontho da tuga, ngetho da ts'oka ya 'bepateyu.

¹⁰ Ne da timbi nunar 'bepate xki nōtkagi ar te, bi jakagi da tu.

¹¹ Ngetho ar ts'oki bi gu ar 'bepate bi kakagi, ne njap'u bi hyogagi.

¹² Xa majōni ar t'ofö ne ya 'bepate xint'axi, ot'ar nño ne faxkagihü.

¹³ Hage nō'ö mar nñomhö bi jakagi da tu 'mu. Hin'ö, hingi njap'u. Nunar ts'oki bi n'udi tengu'ö, bi gu nō'ö mar nño, bi jakagi da tu. Ne njap'u nunar 'bepate bi utkagi hangü ar nts'otho ar ts'oki.

¹⁴ Ngetho di pöhu, nuya 'bepate xpa e mhets'i, ha nuga dar meximhai, di pepar ts'oki.

¹⁵ Hindi pödi tema di pefi. Ngetho hindi ot'a nō'ö di ne, ne di ot'a nō'ö di utsa ga ot'e.

¹⁶ Nu'mu nō'ö hindi ne ga ot'e, go di pe'ö, di et'a ma müi xiñho ya 'bepate.

¹⁷ Hingo geke togo te gatho ot'mu, go ot'a ar ts'oki di pe'sa mbo.

¹⁸ Ne di pödi hingi 'bu ar nño ha ma ndo'yo, ngetho di bemhö ga ot'a xiñho, ne hindi ot'a njap'u.

¹⁹ Ngetho hindi ot'a nō'ö ar nño di nemhö ga ot'e. Ha xa di ot'a nō'ö hingi ho, hindi nemhö ga ot'e.

²⁰ Nu'mu di ot'a nō'ö hindi ne, hingo di otga 'mu, go ot'a ar ts'oki di pe'sa mbo.

²¹ Ngetho di nemhö ga ot'a nō'ö xiñho, ne di handi 'yoda ar ts'oki ha ma müi.

²² Ngetho mbo ha ma müi xa di johya di ne ga temba ar 'ñu Jö.

²³ Ne di handi n'ehe, nuna ma ndo'yo ntōxkwi ma mfeni, ne tsixkagi hár 'ye ar ts'oki di 'bu'be.

²⁴ Hwëkategi. Togo da gugagi ga he nunar ndo'yonu tsixka har ndöte.

²⁵ Di umba njamödi Jö, bi nōngagi har 'befi bi me ma tsi Hmuhü Hesukristo. Gekase, ha ma mfeni di pepa Jö, mödi ma ndo'yo pepa ar ts'oki.

8

Ga 'buhü ngu xikagihü ár Hñö Jö

¹ Nupya hinte ma mfei to'ma nu'u togo 'buhwi ar tsi Hmu Hesukristo, ne ot'a ngu xipa ár Hñö Jö, hinge ngu nese'u.

² Ngetho di 'buhwihü ar tsi Hmu Hesukristo, nu ár Hñö Jö togo unga ar te, xi gugagihü ndi ohü hár 'ye ar ts'oki ne ar ndöte.

³ Nō'ö himbi tsa bi 'yot'a ya 'bepate, ngetho ya meximhai himi otho yá ts'edi nda 'yot'e, jange gese Jö ba pehna ár T'u, jangutho n'ar meximhai mi tsahmō nda 'yot'a ar ts'oki. Nunü bi unga ar te bi hñömba ár ts'edi ar ts'oki.

⁴ Njap'u bi tsá ndar hogajö'ihü ngu akagihü ya 'bepate. Ngetho hindi 'yohü ngu di nesehu, di 'yohü ngu ne ár Hñö Jö.

⁵ Ngetho nu'u togo 'bu ngu ne yá mfenise, honsenu beni. Ha nu'u togo datwa yá mfeni ár Hñö Jö, honsenu beñ'u n'ehe.

⁶ Nu'u togo pepa yá mfenise, ma da dinga ar ndöte. Ha nu'u togo pepa ár Hñö Jö, ma da dinga ar te ne ar hogam'ui.

⁷ Nu'u 'bu ngu ne yá mfenise, ntōxkwi Jö, ngetho hingi ne, ne hingi tsá da 'yotwa yá 'bepate möñ'ö.

⁸ Ne nu'u togo 'bu ngu ne'u, Jö hinda tsá da numañhobi yá te'u.

⁹ Ha nu'ahu hingi pefü ri mfenisehu, gi pefü ár Hñö Jö 'bu ha ri müihu, nu'mu majōni 'buhny. Ha nu'mu n'a hingi pe'spa ár Hñö ar tsi Hmu Hesukristo, hingo ár meti'ö.

¹⁰ Ha nu'mu ar tsi Hmu Hesukristo 'bu ha ri müihu, mödi ri ndo'yohü 'buho xi du har ts'oki, nuri hñöhu te, ngetho gi 'buhwihü xiñho Jö.

¹¹ Nu'mu 'bu ha ri müihu ár Hñö Jö togo bi ko'spa ar te ar tsi Hmu Hesukristo, Jö, ngu bi guxa ar tsi Hmu, njap'u da umba n'ar 'ra'yo te ri ndo'yohü xi du. Da njap'u ngetho gi 'buhwihü ár Hñö.

¹² Jange tsi kuhü, hindi 'ñepi ga pefü gatho nō'ö ne ma ndo'yohü.

¹³ Ngetho nu'mü gi 'buhü ngu xi'ahu ri mfenisehu, ma gi tuhü. Ha nu'mü gi 'buhü ngu ut'ahu ár Hñö Jö, gi jafu da m'e nō'ö ne ar ndo'yo, ne gi pe'su ar te.

¹⁴ Ngetho nu'u togo tsixa ár Hñö Jö, go yá bötsi Jö'u.

¹⁵ Hinxta hñöhu ár Hñö Jö ne ga penju ga ntsuhü. Xta hñöhu ár Hñö Jö xi jakagihü yá tedegihü Jö. Jange di emfupya: Ma tsi Dada'i.

¹⁶ Ar Hñö Jö datwa majōni ma hñösehu, ne embabi yá bötsigihü Jö.

¹⁷ Ha nu'mü yá bötsigihü, ma da 'raju nuya nño xi nōtkagihü, ne ga nñehwihü ar tsi Hmu Hesukristo. Ngetho nu'mü ga thohü ya thogi ngu bi tho'ö, ma ga 'buhwihü hár nsunda.

¹⁸ Di pōka xiñho, nuya thogi di thohupya, hinter me'ö nu'mü ga hejwu ar nsunda di to'mhü ga hanthu m'efa.

- ¹⁹ Gatho nõ'õ xi hyoka ár 'ye Jõ, to'ma ar pa da hyanda ar tsi Dada da ñ'u yá bötsi.
- ²⁰ Ngetho gatho nõ'õ bi hyoka ár 'ye Jõ, bi 'be ar 'ñu nõ'õ nda mefi. Hingo bi nese nda njap'u, bi ne Jõ togo bi umba ar ndõ'mi n'ehe.
- ²¹ Gatho nõ'õ bi hyoka ár 'ye Jõ, ma da thõkwabi nunar ts'edi japabi da nhwati, ne da njohyawi xta hñõnga ár nsunda yá bötsi Jõ.
- ²² Ngetho di põhu, gatho nõ'õ bi hyoka Jõ, 'rangutho xa hu ár ñõ hinxi ntsaya xi nzoñ'u, ntsawi ar ugi ngu n'ar 'behñõ ma da da ár bötsi.
- ²³ Ne hinge hõnse'u. Gesegihu n'ehe, togo xi t'akagihu ár Hñõ Jõ ngu n'ar nkohi nõ'õ da t'akagihu m'efa. Ne di zoñhu tu ma müihu di to'mhu da tekagihu Jõ, ne da 'rakagihu n'ar 'ra'yo ndo'yo hinda du.
- ²⁴ Ngetho nú'mu nda mpõhu, gehnu di to'mhu. Ha nu'mu gar hanthuhmõ, hingar ndõ'mi. Hinto to'ma nõ'õ pets'i.
- ²⁵ Ha nu'mu di to'mhu nõ'õ hindi hanthu, ga tsethu ga to'mhu.
- ²⁶ Njap'utho ár Hñõ Jõ togo faxkagihu hinte ja ma ts'edihu. Ngetho hindi põhu ga ahu ngu di 'ñepi. Gesë'õ xa hu ár ñõ zoni, 'ba made apkagihu tema di hoñhu.
- ²⁷ Ne Jõ togo het'wa yá müi ya jõi, pödi tema ne ár Hñõ Jõ. Ngetho nunu apkagihu ngu benga Jõ xiñho da umba yá bötsi xi ñ'emüi.

Hyax'mu xa di tõtehu

- ²⁸ Di põhu, nu'u togo mõ Jõ, gatho nõ'õ te thogi fats'i di 'ñepa ar ñho, gehyu togo xi ts'ofõ ngu xi benga Jõ.
- ²⁹ Nu'u xki bödi nda mpõho nú'mu hinxki thokta ar ximhai, gehyu bi hñuts'i nda ñhehwi ár T'u, togo nda ñõxhmu gatho ya ku.
- ³⁰ Ha nu'u togo xki hñuts'i, gehyu bi zohni. Ha nu'u togo bi zohni, gehyu bi nu hinte ma ts'oki mi tu. Ha nu'u togo bi nu hinte ma ts'oki mi tu, gehyu togo bi umbi nda m'u hár nsunda.
- ³¹ Tema da tsã ga mõñhu 'mu. Nu'mu di 'buhwihu Jõ, togo tsã te da jakagihu 'mu.
- ³² Jõ togo himbi 'yot'a ár 'ñõngi bi da ár T'u bi pokagihu, hage hinda 'rakagihu mahyegiwii ár T'u gatho nõ'õ di hoñhu.
- ³³ Togo tsa te da hyõxa nu'u togo xi hwahna Jõ, nu'mu gese Jõ xi nu hinte ma ts'oki mi tu.
- ³⁴ Hage 'bu man'a togo da hñuxhmõ ar mfei. Ar tsi Hmu Hesukristo bi unga ár te. Hinge hõnse'õ, get'õ togo bi mengi bi nte, ne bi huxkwi ár Dada hár ñ'ei, habu bi 'ba made apkagihu Jõ.
- ³⁵ Hiñ'õtho te da japa ma tsi Hmuhu Hesukristo da hyegi da mõkagihu. Wa di thõhu ar thogi, ar dumüi, ar nt'utsa, ar thuhu, ar k'at'a he. Nú'mu 'butho da thõga ma tehu, wa ñhõtju ar jwai.
- ³⁶ Ngu enga har T'ofõ:
Ngetho di teñ'ahe, hyax'mu 'butho xta tuhe.
Nhugagihe ngu ar tsi deti xi t'ent'i da tho.
- ³⁷ Ha nuju di tõhu gatho nuya thogiyu, ngetho faxkagihu togo xi mõkagihu.
- ³⁸ Jange xa di kaxmbeni, nunar ndõte, ar te, nuya enxë, ya ndõ, nu'u ja yá ts'edi, nõ'õ te japyá, nõ'õ te di 'ñep'u,
- ³⁹ nõ'õ te bi ja mañõ, nõ'õ te bi ja hai, wa man'a tema xi hyoka Jõ, hinda tsã da 'wegagihu hár mhõte Jõ, bi utkagihu mba penkagihu ar tsi Hmu Hesukristo.

9

Jõ bi hwahna ya me Israel

- ¹ Nuga, nõ'õ di mõ majõni, ngetho di n'at'be ar tsi Hmu Hesukristo. Ne hinte di pets'i te ga ntsã, ngetho ár Hñõ Jõ datka majõni.
- ² Xa tu ma müi, ne xa di tsamañ'u.
- ³ Nuga di ne nu'mu da tsãhmõ, go ga m'eka, hinga 'bu'be ar tsi Hmu Hesukristo, nu'mu njap'u da tsã da mpõ nu'u ma mixodyo'be. Gehyu ma ku di pes'be n'adar ji.
- ⁴ Nuya me Israel gehyu yá tede Jõ, bi utwa ár nsunda. Bi umbabi ya nkohi ne ya 'bepate. Bi xipa hanja nda nsundabi, ne bi umba yá ñhõt'i.
- ⁵ Ka ba ehnu yá pale mi tenga Jõ, ne ha yá 'betoyu, ka ba m'uhnu ngu n'ar ñ'õho ar tsi Hmu Hesukristo. Gesenu Jõ, go ár meti gatho tema ja, hindi tsaya di t'umba ar nsunda. Dá njap'u.
- ⁶ Hinge xi njap'utho ár mhõ Jõ. Hõnse hinga gatho nu'u yá 'beto ar Hakob gehyu ár hñini Jõ.
- ⁷ Hinda tsã ga eñhu gatho nu'u yá 'beto ar Abra yá bötsi Jõ n'ehe. Hin'õ, ngetho bi xipabi: Hõnse yá 'beto ar Isa gi 'ñembabi ri 'beto.

⁸Nu'mú, hinga gatho yá bōtsi ar Abra yá bōtsi Jō n'ehe. Hōnse nu'u xi zu ár ñhōt'i Jō, gehyū xi t'embabi yá bōtsi ne yá 'beto ar Abra.

⁹Ngetho njanu engá ár ñhōt'i ar tsi Dada: Ga penga ri jeye ngu nuya payu, ne ar Sara ma da 'yonga ár bōtsi.

¹⁰Hinge hōnse'ō, man'a te bi thogi. Núm'u mi dinga yoho yá bōtsi ar Rebeka, n'ase ár dada, gehnu ar Isa ma palehu.

¹¹Núm'u hinxki m'uta nuya yoho yá bōtsi, ne hinxki 'yot'atho ar ñho wa ar ts'oki, Jō xki hwahna n'a'u. Hinxki hyandwa yá hoga 'befi, ngetho njap'u xki beñ'ō nda 'yot'e.

¹²Bi ñembabi ar Rebeka: Ri 'bet'o t'u ma da mepa ar 'befa.

¹³Ngu engá har T'ofó: Nuga da mö ar Hakob, ne da utsa ar Esau.

¹⁴Tema tsá ga möñhu 'mú. Hage hingi ot'a xiñho Jō. Hin'ō, hingi njap'u.

¹⁵Ngu bi ñemba ar Moise: Nuga ga hwēka togo di nega, ne ga pe'spa ar ts'eti togo di nega n'ehe.

¹⁶Hinge nu'mú da nese ar jō'i, wa nú'mú xa umbár múi da thahni. Jō go da möñ'ō togo da me'spa ar ts'eti.

¹⁷Har T'ofó huxa tema nsipabi ar ndō Ehipto: Nuga xta jux'a'i ga ñ'u ma ts'edi, ne da nunga ma thuhu gatho ár nxidi ar ximhai.

¹⁸Nu'mú, Jō pe'spa ar ts'eti togo ne'ō, ne nō'ō togo ne da japabi da nme'sku, tsá da 'yot'e.

¹⁹Nu'mú, da tsá gi 'ñengagihu: Hanja Jō umbá ár mfei ya jō'i 'mú. Ngetho hinjo'o togo da dospa ár mfeni Jō.

²⁰Ha nuga ga thót'ahu njawa: Tsi jō'i'i, togo'i gi ne gi ntsawi Jō. Hage n'ar 'bada tsá da ñemba ar gō, yo'ō xka hyogagi njawa.

²¹Hage hingi pe'sa ár ts'edi ar gō da hyoka nor 'bada ne'ō. N'adar xeni ar bohái, da tsá da hyoka ya 'bada di 'boxa habu jar nsu, ne ya 'bada di hō har 'befi hyax'mú.

²²Hage hingi njap'utho Jō n'ehe. Mi nemhō nda ñ'u ár kwē, ne nda ñ'u ár ts'edi, ha bi me'spatho ar ts'eti nu'u xki hñuts'i nda hwati.

²³Bi 'yot'a njap'u nda utwabi tengu ár dōta ár nsunda nu'u togo xi zutwa ár nhwēki, ne xi hñux'ō da m'uhwi hár nsunda.

²⁴Ngetho Jō xi zonkagihu ga poñhu mateda ya xodyo ne nu'u hingya xodyo.

²⁵Jangu engá har t'ofó bi 'yot'a ar m'ehni Osea, habu enō njawa:

Ma ga embabi ma hnini nu'u hingo ma hninihmō,

Ne nō'ō ar hnini hingi ndi mōdi, ma ga mōpya.

²⁶Ne habu xki t'embabi:

Nu'ahu hingo ma hnini'ihu,

ja ma da t'embabinu,

gehyū yá bōtsi Jō hō ar te.

²⁷Ar Isaia mi enō n'ehe, nú'mú mi nonga ya me Israel: Mōdi mar nzeye ngu ar 'bomu 'bonga har ñonthe, hōnse n'a tsi tui xi bongi ma da mpohō.

²⁸Ngetho ar tsi Hmu ngut'a ma da japi da thokwa har ximhai ngu xi möñ'ō.

²⁹Ngu bi ñenga mam'et'o ar Isaia n'ehe:

Nu'mú ar tsi Dada togo pe'sa ar ts'edi hinxi 'yegagihu 'ra ma 'betohu,

xta ñhehwihu ar hnini Sodoma, ne ndi hñōxkagihu ar hnini Gomora.

Jō numañho nu'u ñ'emui

³⁰Te da tsá ga möñhupya. Nu'u hingya xodyo himi honi nda m'u xint'axi hár nthandi Jō, gehyū xi nhu hinte ma ts'oki tupya ngetho ñ'emui.

³¹Ha nu ar hnini Israel togo mi umbá ár múi bi demba yá 'bepate ar Moise, ne njap'u nda nhu hinte ma ts'oki mi tuhmō, himbi zudi.

³²Yo'ō. Ngetho mi umbyá múi mi honi nda t'axki hinga har ñ'emui. Mi hoñ'u nda t'axka ha ya hoga 'befi mönga ya 'bepate, ne bi ntōxkwi ar do mfets'e.

³³Ngu engá har T'ofó:

Pōhu, nuga di pō n'ar do mfets'e ne nt'ent'i núnu Sion.

Ha nō'ō togo da ñ'emuib'i'ō, hinda ma da 'be ár tsá.

10

¹Tsi kuhu, xa majōni di xi'ahu, di umba ma múi di apa Jō da mpo ya me Israel.

²Nuga di damajōni, nuyū xa umbyá múi hongá Jō, mōdi hingi pōdi xiñho nō'ō ot'u.

³Ngetho hinxi bō'u ar hogam'ui ungar tsi Dada. Xi umbyá múi da nhumañhobi nō'ō ot'u, ne njap'u hingi japamasu nō'ō xi 'yot'a Jō nda nhumañhogihu.

⁴Nuyá 'bepate ar Moise bi gōxa ár ts'edi nú'mú ba e ar tsi Hmu Hesukristo, ne njap'u nda nhu hinte ma ts'oki tu gatho nu'u da ñ'emuib'i.

⁵ Ngetho nõ'õ togo ne da m'ui xiñho hár nthandi Jö di tenga nõ'õ bi 'yot'a ar Moise, enga njawa: Nõ'õ togo da 'yot'a gatho nuya 'bepateyu, ma da me'sa ar te.

⁶ Ha nunar nhumañho bi e har ñ'emui, engagihü njawa: Yo ma gi beñhü togo ma da boxa mhets'i da tsiwa ar tsi Hmu Hesu.

⁷ Wa gi 'ñeñhü: Togo da gö har 'bexui da guxa ar tsi Hmu Hesu habü bi kü nu'u xi du.

⁸ Ne te mönga har T'ofu: Gi pe'sp'u get'utho ar mhö, oda ha ri ne, ne ha ri müi. Gehnü ar mhö ñ'emui di ðahe majöni.

⁹ Nu'mü nuna ri ne ðamajöni ar Hesukristo gehnü ar Hmu'ö, ne gi jamfi ha ri müi Jö bi guxa man'agi har ndöte, ma gi mpohö.

¹⁰ Ngetho ha ma müihü di ñ'emuihü, ne njap'u nhugagihü hinte ma ts'oki di tuhü. Ha numa nehü ðamajöni nõ'õ di ñ'emuihü, ne njap'u ga mpohü.

¹¹ Ngetho har T'ofu enga njawa: Gatho nu'u togo da ñ'emui, hinda ma da 'be ár tsä.

¹² Mahyetho ya xodyo ne nu'u hingya xodyo, n'adár Hmu gatho'u, ne umbabi da bongwatho gatho nu'u togo mat'i.

¹³ Ne enga ar T'ofu n'ehe: Gatho nu'u togo da mat'wa ár thuhu ar tsi Hmu, ma da mpohö.

¹⁴ Ha nu'mü hinxi ñ'emui, hinda tsä da mat'i. Ha nu'mü hinxi 'yode, hanja ma da ñ'emui. Ha nu'mü hinto hö'spa ar hoga mhö, hinda ma da 'yo'u.

¹⁵ Ne nu'mü hinto xi m'ehni, hanja da mhönga ar hoga mhö. Jangu enga har T'ofu: Nzada ár nzohö nõ'õ togo mönga ar hogam'ui ne ar hoga mhö.

¹⁶ Mödi hinga gatho xi 'yota ar hoga mhö xi 'yode. Ngu xi 'ñenga ar m'ehni Isaia: Tsi Hmu, hinto xi ñ'emui ar hoga mhö xta möñhe.

¹⁷ Da thinga ar ñ'emui nu'mü da t'oxa ar hoga mhö, ne nunar mhönu nõnga ar tsi Hmu.

¹⁸ Ha di añ'a'ihüpya: Hage hinxi 'yo'u 'mü. Hö, xi 'yode, ngetho enga har T'ofu:

Gatho ár nxidi ar ximhai xi nõnga yá mhö'u, ne habü gatho xi zonga nõ'õ möñ'u.

¹⁹ Di enga n'ehe: Hage hinxi bö ya me Israel. Hö, xi bödi, ngetho ar Moise bi 'ñenö m'et'o: Nuga ar tsi Dada di enga: Ma ga tsot'ahü ri müihü, ga hongá man'ar hnini nõ'õ hingo ma hnini.

Ne ma ga poñ'ahü ri kwehü, ga munts'a 'ra ya jö'i te gatho benthö.

²⁰ M'efa ar m'ehni Isaia himbi ntsu bi 'ñenö:

Ar tsi Dada enö: Bi dingagi nu'u togo himi hongagi.

Da ñ'udi bi hyandga nu'u himi angagi.

²¹ Har tsi Hmu emba ya me Israel: Gatho ar pa da tungwa ma 'ye 'ra ya jö'i xa ya me'sku ne ya toxte.

11

Nõ'õ n'a tsi tui ya me Israel xi bongi

¹ Jange di añ'ahü: Hage Jö xi hyep'u ár hnini 'mü. Hin'ö, ngetho nuga dar me Israel n'ehe, ár 'betogi ar Abra, ne ár bötsigi ar Benjamin.

² Jö hinxi hye ár hnini yanü mam'et'o xi bödi. Ha hinxka nehü tema mönga ar T'ofu habü nõnga ar m'ehni Elia, nú'mü mi kaxa Jö tema mi ot'a ya me Israel. Mi enga njawa:

³ Tsi Hmu'i, xi tho'a gatho ri m'ehni, xi thext'a gatho ri 'boxm'oñho. Hõnse di koka, ne thongagi da thogi n'ehe.

⁴ Ne bi dötwa Jö bi 'ñenö: Xta hwahna hñun'atema'ret'a ya nthebe togo hinxi ndandihmó xi ndönga ar tsita ár thuhu Bal.

⁵ Njap'u nuya payü, 'bu 'ra ya tsi tui xi bongi togo xi hwahna Jö xi hwékwa ár nt'uni.

⁶ Ha nu'mü xi nhwékwati, hinxi dö'u ot'a ya hoga 'befi. Ngetho nu'mü xi dö'u di ot'a ya hoga 'befi, hingar nthebate 'mü ár nt'uni xi unga ar tsi Dada.

⁷ Xi'mü, te ga beñhü. Nuya me Israel himbi dinga nõ'õ tema mi honi. Hõnse nu'u tsi tui xki thahni bi diñ'u. Ha nu ma'ra bi njapi bi me yá mfeni hinga nda diñ'u.

⁸ Ngu enga har T'ofu: Jö bi 'ñökwa yá mfeni, ne bi gotwa yá ða ne yá gu. Njap'utho 'bu nuya payü.

⁹ Ne ar Dabi bi 'ñenö njawa:

Nuyá ñhuni, dá japi da nts'okse, ngu n'ar xögu wa n'ar nt'ats'i habü da zose'u, gehnü ár mfei'u.

¹⁰ Dá m'exui yá ða, hinda hyant'u, ne hinda tsaya yá xütha di muxa yá 'beni.

Ár mpohö nu'u hingya xodyo

¹¹ Di añ'ahü n'ehe: Hage xi mfe'sa ya me Israel ne xi nhwati 'mü. Hin'ö, hingi njap'u. Ngetho xa ya me'sku, bi t'umba ar mpohö nu'u hingya xodyo, ne njap'u nda ts'ot'wa yá müi.

¹² Ha nu'mu nuyá ts'oki'u bi mats'i da me'sa ya ñho gatho ya meximhai, ne nú'mu bi dahyu bi máxa nu'u hingya xodyo nda zu ar ñho, tenguhmô nú'mu xta mengi da m'uhwi Jô man'agi.

¹³ Nuga di zo'ahú hingar xodyohu, ngetho dar mpote ar tsi Hmu, xi menkagi ga zo nu'u hingya xodyo, ne di numansu ma 'befi.

¹⁴ Xômhô njanu ga tsot'wa yá muí nuya ma mixodyo'be, ne da mpo 'ra'u.

¹⁵ Ngetho nú'mu mi the'u, bi ñhogamúwi Jô gatho nu ma'ra 'bu ma'ra ya hai, nu xta mengi da ts'ihí, pontho da mengi da me'sa yá te'u.

¹⁶ Njangu nu'mu nor 'bet'o xenijuni xi ndatwa Jô, gatho nô'ô man'a xeni n'ehe. Ha nu'mu yá 'yu n'ar za ár me'ti Jô, gatho yá 'yeza n'ehe.

¹⁷ Nu'mu n'ar hoga 'bai ar njômdoni bi mfekwa 'ra yá 'yeza, ne bi thux'a'i nu'ge gar 'yeza ar mąnga njômdoni, ne gi tsipa ár ngi ar hoga 'bai,

¹⁸ yo gi exa ri nsu gi ne gi hyomahai nuya 'bet'o 'yeza. Ngetho gi pôdi hingi toxke ar 'yuza, go tox'a'i.

¹⁹ Tsa gi 'ñemhö: Nuya 'yeza bi mfeki ne bi thuxkagiga.

²⁰ Nuyú bi mfeki ngetho ma ya me'sku, ha nu'ge ngetho gi ñ'emúi bi thux'a'i. Jange yo gi exa ri nsu, tsupa Jô.

²¹ Ngetho nu'mu Jô himbi pumbabi nuya 'yeza xki bohnu, hanja ma da pump'a'ige.

²² Jange hyandwa xiñho ár ts'eti ne ár kwe Jô. Hö, ár kwe pe'spa nu'u xi dagi. Ha nu'ge, pes'a ar ts'eti nu'mu gi pôdi gi su nunar ts'etinu. Nu'mu hin'ô, ma da mek'a'i ngu bi japa nuyú ma'ra ya 'yeza.

²³ Njap'u nu'u xi mfeki, nu'mu da hyep'u yá me'sku, da mengi da thuta man'agi, ngetho Jô pe'sa ar ts'edi da mengi da tuta har 'bai man'agi.

²⁴ Ngetho nu'ge, ngu n'ar mąnga njômdoni bi ts'ek'a'i ne bi thut'a'i har hoga njômdoni, ter ñhembibi 'mu da mhenga da thuta man'agi nu'u xki bohnu m'et'o.

Ya me Israel bi njo'spa yá ñho

²⁵ Tsi kuhu, di ne gi pôhu nô'ô himi fö mam'et'o, ne hingi 'ñexa ri nsuhu: Nuya me Israel bi got'a yá mfeni 'ra ya tsi pa, da do'mi da yut'a gatho nu'u hingya xodyo 'bu ma'ra ya hai xi zu ár nhwëki Jô.

²⁶ M'efa gatho ya me Israel ma da mpoho, ngu engá har T'fö:

Ma da zo n'ar ñönte di 'ñe Sion,
ne da paxt'a nô'ô xi nts'otho ha yá 'beto ar Hakob.

²⁷ Njap'u xta nko'be ma ga hókwa yá ts'oki,
ngu xta ñöt'wabi.

²⁸ Nuyú, yá ñ'uni ar hoga mhô, njapú xok'ahú ar goxthi da tsa gi mpo'u. Ha Jô mödi, ngetho xki hwampa yá dada mam'et'o.

²⁹ Ha nuyá nt'uni ne yá nzote ot'a Jô, hinda njap'utho. Jô hingi pata ár ne.

³⁰ Ngu'ahú maham'u hinge ngi othu Jô, ha nupya xka tsuhu ár nhwëki, ngetho himbi 'yot'u Jô.

³¹ Njanupya ya me Israel hinxi 'yota Jô'u, njanu da zu'u nunar nhwëki xi zu'ahú n'ehe.

³² Ngetho Jô bi 'yent'a gatho nda nme'sku, ne m'efa nda me'spa ar nhwëki xoge.

³³ Xa nzeyetho ár mfeni ne ár mfödi Jô. Hinjo'o togo da bödi tema ne da 'yot'e. Hinjo'o togo da xet'wa yá 'ñu'ô.

³⁴ Ngetho, togo xi bötwa ár mfeni Jô, wa togo xi uta Jô tema da mefi.

³⁵ Hage 'bu n'a togo te xi umba Jô m'et'o, ne da ko'spya.

³⁶ Ngetho gatho nô'ô te ja, go ár me'ti'ô, go bi hyok'ô ne 'bui da mepabi'ô. Go di 'ñepabi hinda ntsaya da t'umba ar nsunda. Dá njap'u.

12

Gehnu xiñho da me ya gamfi

¹ Jange tsi kuhu, di a'ahú gi umfu Jô xoge ri ndo'yohu, ngu n'ar m'oñho tetho, xint'axi ne numañho Jô. Gehnu ar mhat'ajô di 'ñepi gi 'yothu, ngetho Jô xa xi utkagihu ár nhwëki.

² Yo gi ñhogamúhu nô'ô te 'ra'ahú ar ximhai. Mahyoni gi n'a'yohu ri 'ra'yo mfenihu, ne njap'u gi tsasehu tema ne Jô embi nza'ho, numañho ne handi xiñho.

³ Nuga xi hwégagi ga pepa ar tsi Hmu, jange di xi'ahú, hinge xa di thotho gi 'ñexa ri nsuhu. Nuhu xiñho tema gi bensehu, ngu ár nzeze ar ñ'emúi xi hyeni xi 'ra'ahú Jô, ngu ár nt'eni'ô.

⁴ Ngetho jangu ma ndo'yohu pe'sa nzeze yá xeni, ne hinga gatho get'ar 'befi pets'i,

⁵ di njahup'u n'ehe. Mödi di nzeyehu, 'rangugihu dár ndo'yohu ar Hesukristo, ne di mfaxu n'a ngu n'a.

⁶ N'añ'o n'a ngu n'a ya hogant'uni xi hwégagihu Jô. Nu'mu n'a xi t'umbabi ngu ár m'ehni Jô, dá mepabi ngu ár nzeze ár ñ'emúi pets'i.

⁷ Ha nu'mu xi thembabi da m'ego, dá m̄axa ma'ra. Wa xi t'umbabi da ñ'utate, dá uta ma'ra.

⁸ Nö'ö togo xi t'umbabi da hñu'mba yá muì ma'ra, dá hñu'mba yá muì. Wa xi t'umbabi da hyeni, dá me'sa n'ar hogamuì da 'yot'e. Wa xi t'umbabi da ndö, dá umba ár muì da 'yot'e. Ha nö'ö xi t'umbabi da m̄axa togo hongá ar mfats'i, di johya da 'yot'e.

⁹ Nö'ö ar mhöte gi pe'su, xa majöni di 'ñe ha ri muìhu, hindi oxta mañö. Utsahu nö'ö hingi ho, teñhu nö'ö xiñho.

¹⁰ Mhohu n'a ngu n'a, gi pe'su n'ar hoga mhöte gar kuhu. Ne di 'benga nt'ek'ei gi zohu ma'ra.

¹¹ Mpehu nts'edi, yo gar döhfñehu. Umba ri muìhu pefu ar tsi Hmu.

¹² Njohyahü gi ndö'mhu, tsethu ya thogi, hingi hyehu gi 'yafu Jö.

¹³ Ñhehwihu ma'ra ya gamfi tho ar k'at'i, ne nzöihu gi uñhu ar seki ha ri nguhu da ñ'oxa ma'ra.

¹⁴ Mathwu Jö nu'u togo utsa'ihu. 'Yafu ár ñho, yo gi afu nö'ö hingi ho.

¹⁵ Njohyawihu nu'u togo johya, ne nzongwihu nu'u togo zoni.

¹⁶ N'adar mfeni gi pe'su. Yo gar ñ'ets'ihu, ntsixkwihu nuya tsi hyoya. Yo gi 'ñexa ri nsuhu xa gi pöhu.

¹⁷ Yo gi ko'spabihu ár ñöni togo ot'ahu ar ts'oki. Umba ri muìhu da hyant'ahu ya jö'i gi othu ar ñho.

¹⁸ Nö'ö 'ba ri ñöni, umba ri muìhu gi ntsixkwi gatho ya jö'i nu'mu da tsá.

¹⁹ Tsi kuhu, yo gi ja ri 'yese gi ko'spa ár ñöni togo xi 'yot'a n'ar ts'oki. Tsokwabihu ár tsi kwé Jö, ngetho engá har T'ofö: Go ma metiga ar nko'sñöni, go di unga ar njut'i, engá ar tsi Hmu.

²⁰ Di xi'ahu, nu'mu ri ñ'unihu tunthu, umbabihu te da zi, ha nu'mu tuthe, umfu ar dehe. Nu'mu gi japabihu njap'u ri ñ'unihu, hindi pödi ha da hwi'sa ár ñö di ntsá.

²¹ Yo gi ñhehu da dö'ahu ar ts'oki. Juhu ar ñho gi töhu.

13

¹ Gatho ya jö'i dá 'yöta ya ts'ut'wi, ngetho Jö go xi umbár nsu gatho nu'u togo pe'sar ts'edi. Gatho nuya jö'i pe'sa yá nsu go xi 'ñex'ö.

² Jange gatho nu'u hingi öta ya ts'ut'wi, toxa nö'ö xi hñuxa Jö, ne njap'u munts'ase ár mfei da züdi.

³ Ngetho nuya ts'ut'wi hinxi t'ets'i da pi nu'u togo ot'a ar ñho, tsu nu'u togo hingi ot'e xiñho. Nu'mu hingi ne gi 'buhu gi tsuhu ya ts'ut'wi, 'yothu nö'ö xiñho, ne da t'es'a ri nsuhu.

⁴ Ngetho ya 'bego Jö'ö, hoñ'a ri ñhohu. Ha nu'mu hingi othu nö'ö xiñho, nu'mu hö, gi ntsuhu. Ngetho hinga m'etho hö ár ndojwai, gehnu ár 'bego Jö da ko'spa yá ts'oki ne da umbár mfei ya ts'okte.

⁵ Jange 'yothu ya ts'ut'wi, ne hinda mfep'ahu, ne hinte di tsu'a ri mfenihu n'ehe.

⁶ Jange gi juthu ar bojö jot'a ya ndö, ngetho yá 'begoyu Jö, xi 'yentyá te da me nunar 'befinu.

⁷ Juthwu gatho nu'u togo gi tufu: nö'ö ar bojö jot'a ya ndö, ne gatho ma'ra di 'ñep'ahu gi juthwu. Togo mahyoni gi numañhohu, jahup'u, ne togo di za gi 'ñe'sfu ár nsu, 'yothu n'ehe.

⁸ Yo gi ñhexu ya thai. Nö'ö gi 'yothu, gi mhöhu n'a ngu n'a. Ngetho nu'mu gi möhu ri ñ'ohu, gi othu ya 'bepate mönga har T'ofö.

⁹ Ngetho nu habu enö: Hingi tsimba ár nthöti ma'ra, hingi mpé, hingi pe ya nhemhñö, hingi hyokwa yá ñho ri ñ'ohu, ne ma'ra ya 'bepate; gathoyu da tsá da tx'uki honse da t'enö: Mö ri ñ'ohu ngu gi mhöse.

¹⁰ Nö'ö togo möte, hingi ts'okwa yá ñ'ohu. Jange gatho ya 'bepate go ot'a nö'ö to möte.

¹¹ Jahu njap'u, ne nuhu ya pa di 'buhu. Ma ga zot'a ma dahü ga hehu ar t'öhö. Ngetho nupya hints'u yap'u 'bu ma mpohohu, ngu mi 'bu númu nda ñ'emüihu.

¹² Ya 'butho da göxar xui, ne xi 'ñep'utho ar hyats'i. Jange ma ga hehup'u yá 'befi ar 'bexui, ne ga hehu ar he di b'uhu har hyats'i, ngu xi ñhoka n'ar ndogo di ma har tuhni.

¹³ Ma ga 'buhu di nheki di 'yohu har hyats'i, ga othu xiñho gatho. Hinga 'buhu hinte di juju ha ya dango habu xa ñuntho ne ntitho. Hinga 'buhu har hyoka 'behñö ne nö'ö xi nts'otho. Hinga ntuñhu, ne hinga hyokwabihu yá ñho ma ñ'ohu.

¹⁴ Ga ñhexu ár ts'edi ar tsi Hmu Hesukristo, ne hinga ñhehu da kakagihu nö'ö te gatho bi e ha ma mfenihu.

14

Nu'u hingi tsedi yá ñ'emüi

¹ Yo gi 'weju nu'u ya ku hingi tsedi yá ñ'emüi, ne yo gi ñöniwi tema gi beñhu.

² Ngetho 'ra beni tsa da zi gatho, ha ma'ra hingi tse ya ñ'emui, honse tsi ya tsi k'ani.

³ Nö'ö togo tsi gatho, yo ma da denga nö'ö togo hingi tsi xoge. Ha nunu, yo di thenga nö'ö togo tsi, ngetho Jö go xi numañho'ö.

⁴ Xi nu'ge, ter me'age gi themba ár 'bego man'a. Ar hmu go da möñ'ö ha da nangi wa da dagi. Ha ma da nangi, ngetho döta ár ts'edi ar tsi Hmu togo da guts'i, ne hinda hyegi da dagi.

⁵ 'Ra handi xiñho da nhumansu 'ra ya pa da mepa Jö, ha ma'ra handa gatho ya pa mahyetho. N'a ngu n'a mahyoni da bödi tema pefi.

⁶ Nö'ö togo hwahna 'ra ya pa, ent'wa ar tsi Hmu. Ha nö'ö handa gatho ya pa mahyetho, njap'utho n'ehe. Nö'ö tsi gatho, ent'wa ar tsi Hmu ne umba njamödi. Ha nö'ö hinga gatho tsi, njap'utho n'ehe umba njamödi Jö.

⁷ Ngetho hinto di 'buhu ga pepase ma tehu, ha hinga tuhu di hongma ñhosehu.

⁸ Nu'mu di tehu, di ent'hwu ma tehu ar tsi Hmu, ha nu'mu ga tuhu, go di ent'wabihu'ö n'ehe. Jange nu'mu di 'buhu, wa xta tuhu, ár metigihu ar tsi Hmu.

⁹ Jange bi du ar tsi Hmu ne bi nanga man'agi. Bi mengi bi nte, ne njap'u bi hñuts'i ngu ár Hmu nu'u te ne nu'u xi du.

¹⁰ Xi nu'ge 'mu, yo'ö gi thenga ri ku. Wa hinte gi nuge nö'ö ot'ö. Ha hingi pohu, gatho ma ga 'bahu da hñöskagihu majöni ar tsi Hmu Hesukristo.

¹¹ Ngetho enga har T'ofu:

Nuga di 'bui, enga njap'u ar tsi Hmu, ne gatho ya jö'i ma da ndandihmö da nsundagi, ne da damajöniyu dar Jöga.

¹² Nu'mu, n'a ngu n'a ma ga dathwu majöni Jö gatho nö'ö xta othu.

¹³ Jange hinga ma ga nthehü n'a ngu n'a. Ma ga nkohu ha ma muihu hinga pojwu ya mfets'e da japi da da ma kuhu.

¹⁴ Nuga di pödi ne di kaxmbeni njap'u bengar tsi Hmu Hesukristo, ngetho hinte xints'othose. Ha nu'mu n'a beni xints'otho, hö njap'u hár mfeni'ö.

¹⁵ Ha nu'mu nuna ri ñhuni tsot'wa ár mu ri ku, hingi pe'sa ar mhöte 'mu. Nuna ri ñhuni, yo ma da japa da m'e ri ku, togo ar tsi Hmu Hesukristo bi ungár te bi pohu.

¹⁶ Yo gi xoxu ar goxthi da nthenga nö'ö gi beñhu xiñho.

¹⁷ Ngetho har ts'ut'wi Jö, hinga m'et'o ya ñhuni wa ya ts'ithe. M'et'o ar mu'xi xint'axi, ar hogam'ui, ne ar johya. Gathoyu unga ár Hñö Jö.

¹⁸ Nö'ö togo pepa ar tsi Hmu Hesukristo njanu, numañho Jö ne ya jö'i.

¹⁹ Jange ma ga teñhu nor ñho unga ar hogam'ui, ne faxkagihu n'a ngu n'a da te ma ñ'emuihu.

²⁰ Yo gi jafu ar ñhuni da hwatwa ár 'befi Jö. Mödi gatho nö'ö te jawa xiñho da ts'i, nö'ö hingi ho, n'ar ku da japa ár ñ'ohu da dagi ngetho te gatho tsi.

²¹ Xiñho hingi tsa ar ngo, wa gi tsi ar ixkat'afi, nu'mu gi japi da mfe'sa ri ku, gi tsot'wa ár mu, wa da went'a ár ñ'emui.

²² Nu'mu gi ñ'emui xiñho nö'ö gi ot'e, honse gi pohwi Jö. Nzatho nö'ö togo hinte tsu ár mu ngetho pödi xiñho nö'ö ot'e.

²³ Ha nö'ö yomi ha xiñho nö'ö tsi, tuxar ts'oki, ngetho hingi ñ'emui xiñho nö'ö ot'e. Ne gatho nö'ö ot'e hingi ñ'emui, nunu ot'ar ts'oki.

15

¹ Jange nuju xi nzedi ma ñ'emuihu, mahyoni ga pe'sfu ar ts'eti ga faxu nu'u togo hingi tse ya ñ'emui, ne hinga honse ma ñhohu.

² Ma ga hoñhu n'a ngu n'a ár ñho ma ñ'ohu, ga faxu da noxa ár ñ'emui.

³ Nunar tsi Hmu Hesukristo himbi hyonga ár ñhose, jange bi tho'ö ngu enga har T'ofu: Go da nthex'be ya nts'ani mi thox'a'i.

⁴ Ngetho nuya T'ofu bi t'ot'a maham'ui, xi t'ot'i nda utkagihu nda hñuxa ma ndo'mihu, ga pe'su ar humam'ui ne ar ts'eti mönga har T'ofu.

⁵ Jö togo ár meti ar ts'eti ne ar humam'ui, n'at'wu da 'ra'ahu n'adar mfeni n'a ngu n'a gi 'buhu xiñho, ngu bengar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Njap'u n'adar mfeni ne n'adar mhö gi nsundabihu Jö ár Dada ma tsi Hmu Hesukristo.

Nu'u hingya xodyo bi nsipa ar hoga mhö

⁷ Uñhu ar tsaya n'a ngu n'a, ngu ar tsi Hmu Hesukristo bi 'rakagihu n'ar hoga tsaya, ne njap'u da t'e'spa ár nsu Jö.

⁸ Di xi'ahu, nunar tsi Hmu Hesukristo ba e da mepa ya xodyo, ne njap'u bi ñ'udi mönga majöni Jö, ne ot'a gatho ngu xki ñöt'wa ma palehu.

⁹ Ne nu'u hingya xodyo da nsundabi Jö da bötwá ár döta nhwëki, jangu enga har T'ofu: Ga datwa majöni togo'i nu'u hingya xodyo 'mu, ne ga tüt'a ri thuhu.

¹⁰ Ne enö n'ehe:

Nu'ahü hingya xodyohü, njohyawihü ár hnini Jö.

¹¹ Ne pengi enö njawa:

Gatho'ihü hingya xodyohü, nsundahü ar tsi Hmu.

Hö, nu'ahü gi 'buhü ma'ra ya hai, 'ñe'sfú ár nsu.

¹² Ar m'ehni Isaia bi 'yot'a njawa n'ehe.

Ar Isai ngu n'ár 'bai n'ar za ma da 'ro n'ár 'yu,

gehnü di o hár 'ye nu'u hingya xodyo.

Ja gehnü togo ma da hñuxyá dá.

¹³ Ha nunar Jö togo unga ar ndo'mi, xa da 'ra'ahü ar johya ne ar hogam'ui ngetho gi ñ'emuihu. Ne da hñus'a ri ndo'mihü tsix'ahü ár ts'edi ár Hñö Jö.

¹⁴ Ha nuga di kaxmbeni tsi kuhü, xa gi pe'su ar hogam'ui, ne hingi k'athü ar mfödi gi hñu'mfü ár müi n'a ngu n'a ri kuhü.

¹⁵ Tsi kuhü, xta ot'ahü nunar he'minu, jar xeni xta top'ahü, ngetho hindi ne gi pumhnihu. Xta ot'a njap'u ngu xi hwêga Jö ga ot'e.

¹⁶ Dar 'bego ar tsi Hmu Hesukristo, di xipa nu'u hingya xodyo ár hoga mhö Jö. Di hö'spa nunar hoga mhönu, ne njap'u ga datwa Jö nu'u hingya xodyo, ngu n'ar m'oñho thandi xiñho xi xuka ár Hñö Jö.

¹⁷ Tsañmö ga exa ma nsu, ngetho xi mañkagi ar tsi Hmu Hesukristo xta mpe hár 'befi Jö.

¹⁸ Ngetho hinte man'a di ne ga mö, honse nö'ö xi 'yot'a ar tsi Hmu ha ma 'ye, njap'u da ts'i nu'u hingya xodyo da 'yotwa ár mhö. Gathoyü xi njap'u xi 'yox'u ar mhö xta xipabi, ne xi hyant'u ar hogam'ui xta utwabi.

¹⁹ Xi nheki ya döta nt'udi, ne ár ts'edi ár Hñö Jö, xi mañkagi xi 'yo ya me Herusalen ne gatho ár nthet'i. Da tsonga Iliriko habü xa mi yap'u, gathonü xta mömba ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁰ Njanü xa da umba ma müi da mönga ar hoga mhö, hinga habü xki mhömba ár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, ne hinga nga mñs'befi'be ma'ra.

²¹ Nö'ö da pefi, ngu enga har T'ofu:

Nu'u togo hiñham'u xki nsipabi togo'ö, ma da bödi.

Ha nu'u hiñham'u xi 'yođe, ma da zo yá mfeni.

Ar Pablo ne da ma Nroma

²² Hangu xta nemhö ma ga k'ös'ahü, ha nuya 'befiyü xi k'askagi ga map'u.

²³ Ne nupya hindi pe'sa ma'ra ya 'befi ha ya haiyu, ha xta to'ma nzeýe ya jeýe di ne ga 'buhwihü.

²⁴ Jange nú'mü xka ma España, ma ga thop'utho. Di ne ga nu'ahü, ne gi faxkagihü ga ju ma 'ñu man'agi xka jwahü ga njohyahü.

²⁵ Nupya gar ma Herusalen, ma ga hö'spa ár mfats'i m'empa ya gamfi bi 'buhnu.

²⁶ Ngetho nuya ku me Nmasedonia ne Akaya, bi beñ'u xiñho nda mempa n'ar mfats'i nu'u ya gamfi hyoya 'buhnu Herusalen.

²⁷ Nuya kuyu bi numañho nda 'yot'a njap'u, ne xiñho, ngetho pontho tupabi'u. Nu'mü ya xodyo bi mfaxkwi yá ñho umba Jö di 'ñe mhets'i, xiñho nuya hingya xodyo da ñehwi yá ñho pe'skwa har ximhai n'ehe.

²⁸ Di xi'a'ihü 'mü, nu xka jwadi ga tso nunar mfats'inü, ga tsoñ'ahü xka ma España.

²⁹ Di beni xka map'u, ma ga hös'ahü ár ñho ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo, ne xa ga höñhi ar njöpi.

³⁰ Di a'ahü tsi kuhü, hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo ne hár mhöte ár Hñö Jö, gi faxju ga afu Jö da zixkagi xiñho,

³¹ hinte da jakagi nuya hingi ñ'emui 'buhnu Nhudea. Ne nunar mfats'inü bi t'akagi ga höts'i, da numañho ya gamfi me Herusalen.

³² Ne xa ga njohya ga tsoñ'ahü nu'mü njap'u ne Jö, ne ga tsayawihü mahyegi.

³³ Jö togo unga ar hogam'ui, gi 'buhwihü hyax'mü. Da njap'u.

16

Ar nzengwa pempa n'a ngu n'a

¹ Di xi'ahü, nunar ku Febe n'ar hoga ku togo faxte har nijö Nsenkrea.

² Umfü n'ar hoga tsaya ngu n'ar gamfi xi ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho njap'u xiñho da 'yot'a ya ku. Faxü ne umfü gatho te k'at'i, ngetho nunü xi maña nzeýe. Gesegi xi mañkagi n'ehe.

³ Zengwagihup'u ar ku Prisila ne ar ku Akila, togo xi mañkagi hár 'befi ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Nuyü bi 'yent'a yá te bi maḡkagi, jange di umba njamödi. Hinge ḡonḡegi, gatho nuya nijö ḡingya xodyo umba njamödi n'ehe.

⁵ Zengwagihü ya ku mhunts'a ha yá nguyü, ne ma tsi hmöka ku Epeneto. Gehnü m'et'o bi ñ'emüi ar tsi Hmu Hesukristo núñu Akaya.

⁶ Zengwagihü ar ku Maria togo xa xi umba ár müi xi maḡ'ahü.

⁷ Zengwagihü ar ku Androniko ne ar ku Hunias, pontho ma mēni ne ma ñ'ohü har fadi. Gehyü xi nu xiñho ya mpote, ne bi dökgagi m'et'o bi ñ'emüiyü ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Zengwagihü ar Amplia, ma tsi hmöka ku xta jamfihe ar tsi Hmu.

⁹ Zengwagihü ar ku Urbano ma maḡte hár 'befi ar tsi Hmu Hesukristo, ne zengwagihü ma hmöka ku Estaki.

¹⁰ Zengwagihü ar Apele togo bi zeta ya thogi teḡa ar tsi Hmu Hesukristo. Zengwagihü nu'u 'bü hár ngu ar Aristobulo.

¹¹ Zengwagihü ar Erodion togo pōni ma mēni. Zengwagihü nu'u 'bü hár ngu ar Xixo xi ñ'emüi ar tsi Hmu.

¹² Zengwagihü ar ku Trifena ne ar ku Trifosa, togo mpe hár 'befi ar tsi Dada. Zengwagihü ar hmöka ku Persida togo xa xi mepabi ar tsi Hmu.

¹³ Zengwagihü ar ku Rufo, nzada ár m'ui ñ'owi ar tsi Hmu. Zengwabihü ár nōñö, pontho ma nōñöga n'ehe.

¹⁴ Zengwagihü ar ku Asinkrito, ar ku Fregonte, ar ku Herma, ar ku Patroba, ar ku Herme ne gatho ya ku 'buhwinu.

¹⁵ Zengwagihü ar ku Filologo, ar ku Hulia, ar ku Nereo ne ár njup'u, ar ku Olimpa ne gatho ya ku mhuskwinu.

¹⁶ Ne uñhü n'ar ñhufi n'a ngu n'a dar nt'axi ri mfenihü. Di zengwa'ihe gatho nuyá nijögihü ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁷ Tsi kuhü, di a'ahü gi hyanthü xiñho togo heka ya ku, ne japi da dagi uta ma'ra ya mfeni, ts'oka ar hoga nt'uti xka pöhy. Nu xki pöhy togo'u, 'wehü.

¹⁸ Ngetho nuya jö'iyü ḡingi pepa ar tsi Hmu Hesukristo. Pepase yá müi, ne xa nzada yá ne ka nu'u oxa gatho nō'ö nsipabi.

¹⁹ Gatho pōdi xa gi othwü ár mhö Jö, jange xa di johya. Ne di ne gi pöhy xiñho gi teñhü ar ñho, ne ḡingi jafumasu nō'ö xints'otho.

²⁰ Jö togo unga ar hogam'ui, ngut'a ma da ze'ma ar ts'ondöhi ha ri wahü. Ar tsi Hmu Hesukristo da hwék'ahü ár nt'uni.

²¹ Peñ'a'ihü ar zengwa ar ku Timoteo ma maḡte, ne nuya pontho ma mēni, ar ku Lusio, ar ku Hason, ne ar ku Sosipater.

²² Nuga, ar ku Tersio togo di faxa ar ku Pablo, di ot'a nunar he'minu, di zengwa'ihü ngetho xta ñ'emüi ar tsi Hmu n'ehe.

²³ Zengwa'ihü ar ku Gayo togo 'raka ar seki di kokwa hár ngu, ne ka mhunskwa ar nijö n'ehe. Zengwa'ihü ar ku Erasto togo tsixa ár bojö ar hnini. Ar ku Cuarto zengwa'ihü n'ehe.

²⁴ Dá hwék'ahü gatho'ihü ár nt'uni ar tsi Hmu Hesukristo. Dá njap'u.

Ya ngöxa mhö t'espa ár nsu Jö

²⁵ Nsunda Jö togo tsa da zeta ri ñ'emüihü, ngu enga ar hoga mhö di mönga, ne nunar nt'uti nonga ar tsi Hmu Hesukristo. Xi t'utkagihüpya nō'ö mi 'büi xki jo'mtho nú'mü hinxki thokta ar ximhai.

²⁶ Ha nupya xi zükagihü nō'ö xi 'yot'a ya m'ehni nda thogi, ngu xki mönga Jö togo hō ar te. Ne njap'u xi nunga ha gatho ya hai, ne nda e ya jö'i nda ñ'emüi ne nda 'yote.

²⁷ Nō'ö ḡonḡe n'a Jö 'büi, ne ár meḡi ar mfödi. Hinda ntsaya da hñönga ar nsunda xi döpa ar tsi Hmu Hesukristo. Dá njap'u.

ÁR NDUJĪ AR KORINTIO

Ar 'bet'o he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Nkorinto

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, xi ts'onkagi ga pōta ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho njap'u bi ne Jō. Nuga ne ar ku Sostene,

² di peñ'ahe nunar he'minu, nu'ahu ár nijō'ihu Jō gi 'buhunu Nkorinto. Xi xuk'ahu ar tsi Hmu Hesukristo, ne xi 'wek'ahu go ár meti'ihu Jō, mahyegiwu nu'u habu gatho mat'wa ár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, ár Hmu'u ne ma Hmuhu n'ehe.

³ Jō ma tsi Dadahu ne ar tsi Hmu Hesukristo da 'ra'ahu n'ar hogam'ui ne da hwék'ahu yá ñho.

Ar Pablo umba njamōdi Jō xi hwékwa yá nt'uni xi t'umba ya ku

⁴ Hindi tsaya di umba njamōdi Jō, di beñ'ahu ne ya ñho xi hwék'ahu Jō, ngetho gi 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁵ Ngetho gi 'buhwihu, xa xi nhwék'ahu nzeye ya ñho, xa ja te gi möñhu, ne gi pe'su ar mfōdi xiñho.

⁶ Ne xi nheki xi mpe ha ri m'uihu nunar mhō da xi'ahu ndi nonga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Xa gi pe'sfu gatho yá nt'uni Jō, hinte gi k'athu, gi to'mthohu da penga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Nō'ō n'ehe ma da zet'a ri ñ'emuihu, ne njap'u da za gi tsoñhu hár ngōts'i ar 'ñu, ne hinte di ja te da thōs'ahu majōni har ngōxapa da penk'ō.

⁹ Jō ot'a nō'ō mō, ne go gehnu togo bi zo'ahu gi ntsixkwihu ár T'u, gehnu ma tsi Hmuhu Hesukristo.

Ya ku me Nkorinto xi ñhege

¹⁰ Tsi kuhu, di a'ahu ar mōte hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, gi ñōhu n'adar mhō, ne hinda nja ya ñhege. Mahyoni gi pe'su n'adar mfeni ne n'at'wu gi pehu.

¹¹ Tsi kuhu, xta ode xi mōnga yá mēni ar Kloe, enō hingi beñhu mahyegi ne gi ntsahñōkihu.

¹² Gehnu di ne ga beñ'ahu, 'ra gi eñhu: Nuga ár metigi ar Pablo. Ma'ra gi eñhu: Ár metigi ar Apolo. Ha ma'ra: Ár metigi ar Pedro. Ne ma'ra gi eñhu: Ár metigi ar Kristo.

¹³ Hage xi nxenga ar tsi Hmu Hesukristo 'mu. Hage bi ts'uta har pont'i ar Pablo ne njap'u xka mpohu. Wa ga nxixthehu hár thuhu ar Pablo.

¹⁴ Di umba njamōdi Jō hinto xta xixthe'ihu, hōnse ar ku Krispo ne ar ku Gayo.

¹⁵ Njap'u hinto da tsá da ñ'enō xi nxixthe ha ma thuhu.

¹⁶ Da xixthe yá mēni ar ku Estefana n'ehe. Hindi beni ha xta xixthe ma'ra.

¹⁷ Ar tsi Hmu Hesukristo himbi menkagi ga xixthe. Bi menkagi ga mōnga ar hoga mhō; hinga ngu ár mfōdi ya meximhai, ne njap'u da hñōkwa ár ts'edi ár ndōte ar tsi Hmu Hesukristo har pont'i.

Ar tsi Hmu Hesukristo gehnu ar ts'edi ne ar hoga mfōdi xi unga Jō

¹⁸ Nunar mhō nonga ár ndōte ar tsi Hmu bi ts'uta har pont'i, handa ngu n'ar 'bemfeni nu'u togo xi m'edi. Ha nuju togo xta mpohu, gehnu ár ts'edi Jō xi t'akagihu.

¹⁹ Ngetho njanu enga hár T'ofō Jō:

Ma ga hwatwabi yá mfōdi nu'u togo ja yá mfōdi, ne ma ga emba yá mfeni nu'u togo xa ti yá mfeni.

²⁰ Hinjo'o n'ar nimfenipya. Hingi thinga n'ar bōt'ofō. Habu tsá da thinga n'a togo thō xiñho nuya payu. Ngetho Jō handwa yá mfeni ya meximhai ngu n'ar 'bemfeni.

²¹ Jō xa dōta ár mfōdi, ne bi hñuts'i hinga nda bō ya jō'i togo'ō di tenda yá mfōdise. Jange bi beñ'ō mar ñho nda pō nu'u nda ñ'emui ar hoga mhō xi t'enō, mōdi handa ya jō'i ngu ar 'bemfeni.

²² Nuya xodyo adi da hyanda ya nt'udi, ne nu'u hingya xodyo adi da t'uta ar mfōdi.

²³ Ha nuju, di möñhu ar hoga mhō nonga ar tsi Hmu Hesukristo bi ts'uta har pont'i. Nunar mhōnu japi da mfe'sa nuya xodyo, ne handa ngu n'ar 'bemfeni nu ma'ra hingya xodyo.

²⁴ Ha nu'u togo xi zohna Jō, ngu ya xodyo wa hingya xodyo, nunar tsi Hmu Hesukristo gehnu ár dōta mfōdi ne ár ts'edi Jō xi ñ'udi.

²⁵ Ngetho nō'ō benga ya jō'i n'ar 'bemfeni pe Jō, tōpatho yá mfōdi gatho ya jō'i. Ha nō'ō hant'u hinte ja ár ts'edi Jō, tōpatho ár ts'edi gatho ar meximhai.

²⁶ Hyanthu xiñho tsi kuhu, tengu xi zo'ahu Jō. Hinga ngar nzeyehu ngi pe'su ar mfōdi ngu benga ya meximhai, hinte mi ja ri ts'edihu, hinte mi ja ri nsuhu.

²⁷ Nö'ö handa ya meximhai hinte pe'sa ár mfödi, go xi hwahna Jö da 'betwa yá tsá ya nimfeni. Ne nö'ö beñ'u hinte ja ár ts'edi, gehnu xi hwahna Jö da 'betwa yá tsá nu'u ja yá ts'edi emp'ö.

²⁸ Ne nö'ö xi nt'utsa, xi t'ei, ne nö'ö hinter me'ö, gehnu xi hwahna Jö da hwata nö'ö pe'sa ár nsu.

²⁹ Njap'u hinto tsá da 'ñexa ár nsu hár nthandi'ö.

³⁰ Jö bi tetju nga 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo. Ne njap'u bi t'akagihu ar hoga mfödi, bi t'engagihu hinte ma ts'oki di tuhu, xi nt'axkagihu, ne xi ts'imgagihu har ts'oki ndi 'buhu.

³¹ Bi tho njap'u ngu engá har T'ofó: Nu togo exa ár nsu, dá 'ñexa ár nsu 'buhwi ar tsi Hmu.

2

Ar mhö nonga ar tsi Hmu Hesukristo xi ts'uta har pont'i

¹ Tsi kuhu, nú'mu nda map'u ma da dat'ahu majóni ár mhö Jö, hinda tsomp'u da xi'ahu ya nzátho mhö ha n'ar döta mfödi.

² Ngetho da beni gátho ya pa nga 'buhwihu, hõnse nga zo'ahu togo ar tsi Hmu Hesukristo, ne hanja bi ts'uta har pont'i.

³ Nú'mu nda 'bup'u, ndi 'bu ngu xki wentkatho, ne xa ndi tsu ne ndi nhwöt'i.

⁴ Nunar hoga mhö ndi xi'ahu, hinge ndi ne nga ka'ahu nga jumpa ár mfödi ya meximhai. Da ñ'u ár ts'edi ár Hñö Jö.

⁵ Ne njap'u ri ñ'emuihu hindi huxa ha yá mfödi ya meximhai, di huxa hár ts'edi Jö.

Ar nt'uti unga ár Hñö Jö

⁶ Hö, di nõñhu ar mfödi, ne di xipabihu nu'u togo xi nõxa yá ñ'emui, hinge ngu ár mfödi ya meximhai ne nu'u yá ndö. Geseyu tx'utho 'bedi da tho yá ts'edi.

⁷ Ha nunar mfödi di mõñhu, gehnu unga Jö hinto mi pödi ngetho xki t'ögi, ne ya mam'et'o xki hñuts'i nda t'akagihu ne nga 'buhwihu hár nsunda.

⁸ Nunar mfödinu hinxí bö ya ndö 'bu nuya payu, ngetho nu'mu xi böhmö, hinxí tsuta har pont'i ar tsi Hmu togo ár meti ar nsunda.

⁹ Bi thogi ngu engá hár T'ofó Jö:

Nö'ö hinxí hyanda yá dá ar meximhai,
hinxí 'yoxa ár gu, wa xi zopa hár mfeni,
gehnú xi 'yekwa Jö da umba nu'u togo möpa ár 'ñu.

¹⁰ Ha Jö ba pehna ár Hñö bi utkagihu, ngetho ar Hñö gátho het'i, het'wabi nö'ö xi ñhembí da fötwa Jö.

¹¹ Hinjo'o n'ar jö'i di pödi tema tsá hár muí man'ár mijö'iwí, hõnse ár hñõse 'bu hár muí'ö. Njap'utho n'ehe hinto man'a pötwa tema bengá Jö, hõnse ár Hñõse.

¹² Ha nuju hingi tsixkagihu ár mfeni ar meximhai, go tsixkagihu ar Hñö xpa pehna Jö, njap'u ga pöhu tema xi hwëgagihu.

¹³ Jange di ñöhu hindi temfu ár mfödi ar meximhai. Di ñöhu ngu utkagihu ár Hñö Jö, ne di othwú ar 'ñu ma'ra, di tenthu nuya mhö xi nsikagihu.

¹⁴ Ha nö'ö ar ñ'ohó 'yo tanga ar mfenise, hingi handa nö'ö unga ár Hñö Jö. Ngetho beñ'ö xi 'be yá mfeni nu'u togo oxa nuya mhöyu. Ne hingi tsá da zo ár mfeni, ngetho nu'mu da hñet'i, mahyoni ár mfats'i ár Hñö Jö.

¹⁵ Ha nö'ö togo tsi'spa ár mfeni ár Hñö Jö, gátho pödi da hwahni, ne hinto tsá da bötwa tengu pe'ö.

¹⁶ Ngu mönga hár T'ofó Jö: Hinto xi bötwa ár mfeni ar tsi Hmu, hinto tsá te da uti. Ha nuju di pe'sfu ár mfeni ar tsi Hmu Hesukristo.

3

Yá maxte Jö

¹ Tsi kuhu, hinxí tsá xta zo'ahu ngu nu'u togo pe'spa ár Hñö Jö. Xta zo'ahu ngu gar jö'ithohu, jangu n'ar tsi t'ulo bötsi ja xi m'ui; gi njahup'u hár 'ñu ar tsi Hmu Hesukristo.

² Põntho di 'ra'ahu ar 'ba, hinge mahyegi ngu ar ñhuni tsi ya döta jö'i. Ngetho himi tsá ngi tsihu, ha nuya payu hingi tsá gi tsihu.

³ Gar jö'ithohu ngetho xa gi gesehu, xa gi ntuñhu, ne hingi pe'su n'adar mfeni. Hage hingya jö'itho'ihu 'mu, di hñõx'athohu gátho nu ma'ra.

⁴ Ngetho nú'mu gi eñhu: Nuga ár metigi ar Pablo, ne ma'ra enö: Nuga ár metigi ar Apolo; hage hingar jö'itho'ihu njap'u 'mu.

⁵ Ter meka, ne ter me ar Apolo. Nuje hõnse yá 'begogihe ar tsi Hmu togo da hõs'ahe ár mhö'ö, ne da mfaxtehe ga ñ'emuihu. Da jahep'u n'a ngu n'a da õthe ngu bi 'rakagihe ar tsi Dada.

⁶ Ngu n'ar 'bof'i, nuga da pot'i, ar Apolo bi 'ñunthe. Ha Jö go bi japi bi te'ö.

- 7 Nu'mú, hinter m'efi nõ'ò togo mpot'i wa nõ'ò 'ñunthe, ngetho Jö go jap'ò da te.
- 8 Nõ'ò togo mpot'i, ñehwitho nõ'ò togo 'ñunthe, mödi ma da hñonga n'a ngu n'a ár nthöhö ngu xi 'yot'a ar 'befi.
- 9 Ngetho nuje yá maxtegihe Jö, ha nu'ahü ár 'bot'i'ihü, ne ár ngu'ahü Jö n'ehe.
- 10 Nuga, Jö xi hwégagi ngu n'ar hongu pödi xiñho, da dü'mba ár wa ar ngu, ha man'a bi guts'i di hets'i. Dá jamasu n'a ngu n'a da hyandi hanja juxa ar ngu.
- 11 Ngetho hinjo'o togo da guxa man'ár ndüi ar ngu. Nunar tsi Hmu Hesukristo gehnü ar ndüi'ö.
- 12 Ha mañö nunar ndüinü, tsá da t'uxya k'axt'i wa ya t'axbojö, ya nzátho do, ar za, ya t'ei, ya xiza.
- 13 Ha nu xta zonga ar pa da thö'spa majöni, ka ma da nhekinü ár 'befi n'a ngu n'a; ngetho ma da thoka har tsibi, ne njap'u da födi tema bi gü bi hyoka ár 'befi.
- 14 Nõ'ò togo hinda zót'a ár 'befi bi guts'i, ma da me'sa ár nthöhö.
- 15 Nu'mü ár 'befi n'a da zót'i, da m'ep'u, ne hõnsë ma da k'ont'i ngu nú'mü da k'ont'a ha n'ar tsibi.
- 16 Ha hingi pöhyu go ár nijö'ihü Jö, ne ár Hñö Jö 'bü ha ri müihü.
- 17 Nu'mü togo da hwatwa ár nijö Jö, ma da nhwat'ö n'ehe, ngetho ár nijö Jö go ár meti'ö, ne go ge'ahü.
- 18 Yo gi nkasehü. Ha nu'mü n'a gi beñhü gi pe'sfü ár mfödi ar meximhai, 'yothü ngu hinte gi pöhy, ne njap'u majöni gi pe'sü ar hoga mfödi.
- 19 Ngetho nunar mfödi jawa har ximhai, Jö handi ar 'bemfeni, ngu enga har T'ofö: Jö bi japi bi mfe'sasë ha yá ts'omfeni.
- 20 Man'agi enö: Jö emba yá mfeni ya bömfödi, hinter me'u.
- 21 Jange hinto gi 'ñexa ri nsuhü gi teñhü ya jö'i, ngetho gatho ri metihü.
- 22 Nu'mü ar Pablo, ar Apolo, wa ar Pedro, ar ximhai, ar te, ar ndöte, ár pania, nõ'ò xi 'ñep'u, gatho'u go ri metihü.
- 23 Ne nu'ahü ár meti'ihü ar tsi Hmu Hesukristo, har Hesukristo ár meti Jö.

4

Ár 'befi yá mpöte ar tsi Hmu Hesukristo

- 1 Di ne ga xi'ahü, gi nugagihe ngu yá 'begogihe ar tsi Hmu Hesukristo; xi hñuxkagihe Jö ga möñhe nõ'ò himi fö mam'et'o ne xi utkagihepya.
- 2 Nuyá 'bego Jö xi t'umba n'ar 'befi, mahyoni da 'yot'a ngu xi nsipabi.
- 3 Nuga hinte tupka ma müi te gi k'askagihü, wa n'ar ts'üt'wiwa har ximhai. Gekasegi hindi handasë ma 'befi wa xiñho wa hin'ö.
- 4 Ngetho nuga, mödi hinte tsuka ma mfeni, hinge njap'u da tsá ga enö gatho xta ot'e xiñho. Ha nõ'ò togo ma da hñöska majöni, gehnü ar tsi Hmu.
- 5 Jange hinto gi theñhü nuya payü. To'mhü da zo ar pa da ep'u ar tsi Hmu, togo ma da guka har hyats'i nõ'ò hingi födi t'ot'a har 'bexü, ne ma da mönga nõ'ò te pe'sa ha yá müi ya jö'i. Nu'mü hö, Jö ma da 'ñe'spa ár nsu n'a ngu n'a.
- 6 Tsi kuhü, gatho nuna xta xi'ahü, xta nõnga ar Apolo ne xta nhõnsega. Njap'u gi pöhy tema gi pehy. Hingi thohü gi beñhü nõ'ò hinxi t'ot'i, ne gi 'ñe'sfü ár nsu n'a, ne man'a di tx'utho.
- 7 Yo'ö xa gi ñ'exü. Hage ja te gi pe'sü ne hinxi 'ra'ahü Jö. Ha nu'mü xi 'ra'ahü Jö, yo'ö xa gi exü ri nsuhü, wande go xka 'yot'asehü.
- 8 Nu'ahü to da 'ñenö hinte gi k'athü. Gi eñhü gi pe'sü gatho nõ'ò gi hoñhü, gar ndöhyu hingi hoñhü ma mfats'ihe. Xömhö gar ndömhöhy, ngetho njap'u nga ndömhöhy mahyegi.
- 9 N'andi nuga di beni, nuyá mpöte ar tsi Hmu xi hñuxkagihe har ngöts'i. Di ñehe ngu nu'ahü ts'its'i xi t'ent'i da tho, ne xi m'etkagihe ma tsáhe mateda ya enxë ne ya jö'i.
- 10 Nuje ngetho di pefe ar tsi Hmu Hesukristo, nhugagihe ngu hinte di pöhe, ha nu'ahü hö, gi eñhü xa gi pöhy ne gi 'yohü xiñho. Nuje hiñ'otho ma ts'edihe, ha nu'ahü gi beñhü xa gi pe'sü ar ts'edi. Xa nu'ahü xiñho ya jö'i, ha nuje hingi ne da nugagihe.
- 11 Hinxi ntsayatho di thöhe ar thuhu, ar duthe, hinte di köhe ar dutu, mfebgagihe, ne hindi pe'se n'ar ngu ha ga 'bühe.
- 12 Tsakagihe di mpeshe ga töhe te ga tsihe. Ts'angagihe, ha nuje di tethe Jö. Te gatho t'otkagihe, ha nuje di tsetathohe.
- 13 Thoxkagihe ar nhemñö, ne nuje di áfe Jö da mats'i. Thandgagihe hinter m'efigihe, gatho engagihe. Di njahethopya nuya payü.
- 14 Gatho nuna te di xi'ahü, hindi jap'u di ne ga 'bet'ahü ri tsáhy. Di ot'ahü nunar he'minü, di ne ga hup'a ri müihü ngu ma hmöka böts'i'ihü.

¹⁵ Ngetho mödi gi 'ñehmöhü n'anthebe ya nthebe ya utate ut'ahü ár 'ñu ar tsi Hmu Hesukristo, hingi 'ñehü nzeýe ya dada. Nuga go ri dadagihü, pontho ga m'uhü nú'mü nda hös'ahü ar hoga mhö ne ga ñ'emühü ar tsi Hmu.

¹⁶ Jange di a'ahü ar möte gi temgathogihü ma m'üi.

¹⁷ Ne di peñ'a'ihup'ü ar ku Timoteo, pontho ma t'ü xa di mödi, gehnü n'ár hoga 'bego ar tsi Hmu. Xta zomp'unü go ma da bemp'ahü tengu di pepa ar tsi Hmu, ne hanja di mömbabi ár mhö'ö ha gatho ya nijö di 'yo.

¹⁸ 'Raya ñ'ets'i ya mengup'ü kaxmbeni hinga ma ga pengi ga map'ü.

¹⁹ Hö, ma ga map'ü ngut'a, nu'mü njap'ü da ne ar tsi Hmu. Ne ga handa nuya ñ'ets'i, hage xa majöni hömpabi'ü ár ts'edi Jö, wa honse möntho.

²⁰ Ngetho ár ts'ut'wi Jö hinda ñ'udi di mönthü, da nheki hár ts'edi Jö.

²¹ Hanja gi nehü ga map'ü, di tsukar kwe, wa gar map'ü gar pe'sa ar mhöte ne ar hogamüi.

5

Hanja da thö'spa majöni n'ar gamfi xi nts'oki

¹ Xi nunga ar 'bede mhö, xi t'enö, n'a'ahü 'buhwi ár hõme ngu ár 'behñö. Nunar ts'okinü hindi numhóhü di ot'a nu'ü hingya gamfi.

² Honse xa gi ñ'exu, hingi tup'a ri müihü. Hage hinga m'et'o ngi 'yemhóhü har nijö nö'ö togo bi 'yot'a njap'ü.

³ Majöni nuga hindi 'buhwihü, mödi ma mfeni hinxi hyek'ahü. Jange nuga hö, xta beni te da njapa nö'ö xi 'yot'a njap'ü.

⁴ 'Yothü n'ar mhunts'i 'mü hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo. Ka gi 'buhwihünü ma mfeni, mahyegiwi ár ts'edi ar tsi Hmu.

⁵ Nunar ñ'ohonü dá t'ent'wa hár 'ye ar ts'ondöhi da nhwatwa ár ts'ojö'i, ne njap'ü da mpo nor pa xta penga ar tsi Hmu.

⁶ Hingi ho gi 'ñexa ri nsuhü, gi 'ñeñhü gi 'buhü xiñho. Ha hingi pöhü ar hmö, enö: N'a tsi tui ar njoxthuhme japi da joxa gatho ar juni xi 'bant'i.

⁷ Jange ngu ar juni, hñöju gatho ar njoxthuhme, ne gi ñhehwihü n'ar 'ra'yo juni hinte xi t'uts'i, go gi njahup'ü. Ngetho ar tsi Hmu Hesukristo gehnü ar tsi Ntxönanöni, bi tho ha ma dango baxjwahu, ngu n'ar m'oñho, ne njap'ü bi hñöga ma ts'okihü.

⁸ Jange ma ga njohyahü ga othü ar dango baxjwapyä, ga ñhogamühü ne ga teñhü nö'ö majöni, njanü di tsithu ar thuhme hinxi njots'i. Ga hehü ar ts'omfeni ne ar ts'oki, ñhehwi ar njoxthuhme xi ndönziatho.

⁹ Xta ot'ahü hingi nthöskwihü nu'ü togo 'bengwi ya jö'i.

¹⁰ Nú'mü nda xi'ahü njap'ü, hinga ndi nonga ya meximhai 'bengwi ya jö'i, wa nu'ü togo xa mö ya bojö, nuya bë, nuya ndönga ya tsita emp'ö. Nu'mü di njap'ü, mahyoni gi pöñhü har ximhai 'mü.

¹¹ Nuga ndi xi'ahü nu'ü enö ya kuhmö n'ehe, 'bengwitho ya jö'i, xa mö ar bojö, ndönga ya tsita emp'ö, wa ya ts'one, ya nti, ya bë. Nuyü hingi ñungwihü.

¹² Hindi 'ñepkagihü ga hö'sfü majöni nu'ü hingi kü har nijö. Di 'ñepkagihü ga hö'sfü majöni nu'ü kü mbo.

¹³ Ngetho nu'ü 'bu nthi, Jö go ma da hñö'spa majöni'ü. Jange 'yeñhü nunar 'yot'ats'oki gi 'buhwihü.

6

Nuya gamfi pa bi kaxa nu'ü hingya gamfi

¹ Nu'mü xka ntunkwihü n'a ri kuhü, yo'ö dama gi kaxü nu'ü hingya gamfi, ne hingi kaxü ya ku.

² Ha hingi pöhü, nuju dar gamfihü ma ga hö'sfü majöni gatho nu'ü hingya gamfi. Nu'mü go ma gi hñö'sfü majöni ya meximhai, hage hinda tsä gi hñö'sfü majöni n'ar tsi t'ulo hñö 'mü.

³ Wa hingi pöhü ma ga hö'sfü majöni ya enxë. Hage töte ár ñhembu nuya tema gi thohupü 'mü.

⁴ Nu'mü gi thohü nuya hñöyü thokwa har ximhai, yo'ö gi exü da hñös'ahü majöni nu'ü hinter m'efi har nijö.

⁵ Di 'bet'a ri tsahü di xi'ahü njawa: Hage hinte gi 'ñehup'ü n'ar ku di pe'sa ar mfödi da japi da ñhanda nuya ku ntuhni.

⁶ Ngetho gi 'bahwihü ri kuhü ha ya ts'ut'wi, ne gi ñhandwihü ha yá nthandi nu'ü hingya gamfi.

⁷ Nu'mü gi ntuñhü n'a ngu n'a, xka nts'ojü. Yo'ö hingi tsetathohü togo bi ts'ok'ahü. Xiñho gi ñhehü te gatho nja'ahü.

⁸ Ngetho nu'ahụ hingi jahụ njap'ụ. Gi ts'ojwụ ne gi pẹfụ ri kuhụ.
⁹ Ha hingi pọhụ, nuya ts'okte hinda ma da yut'a hár ts'ut'wi Jö. Yo gi kase ri mfenihụ. Pọhụ, nu'ụ 'bengwi ya jö'i, nu'ụ ndönga yá tsita emp'ö, nuya tsinganthöti, nu'ụ togo 'bengwi yá mi ndöwi,
¹⁰ ya bē, nu'ụ togo xa mö ar bojö, ya nti, ya ts'one, nu'ụ hat'a yá ñ'ohụ da hñömba ár bojö, gathoyü hinda ma da yut'a hár ts'ut'wi Jö.
¹¹ 'Ra ngi njahup'ụ nú'mụ hinge ngi ñ'emüithohụ. Ha nupya xi nsuk'ahụ, xi thök'ahụ gatho ri ts'okihụ, ne hinte ma ts'oki gi tuhụ, ngetho bi gut'a ar tsi Hmu Hesukristo, ne ár Hñö ma tsi Dadahụ ot'a ar 'befi ha ri tehü.

Ga ndöñhü Jö ha ma ndo'yohü

¹² Nuju tsá ga eñhü, nzatho ga othu gatho nö'ö di beñhü, mödi hinga gatho faxkagihü ga tsuhü ar ñho. Mödi nzathohmö, hinga ñhehü da dökgagihü.
¹³ Majöni nunar ñhuni bi thoki da ts'i da ma har müi, ha nu ar müi hongá ar ñhuni, mödi Jö ma da jö'sa n'a ne man'a. Numa ndo'yohü himbi thoki da mempa ar ts'oki, bi thoki da mempa ar tsi Hmu, ne ar tsi Hmu nda m'ü ha ma ndo'yohü.
¹⁴ Ne Jö togo bi ko'spa ár te ar tsi Hmu Hesukristo, ma da 'ñü ár ts'edi da ko'ska ma tehü n'ehe.
¹⁵ Wa hingi pọhü, nuna ri ndo'yohü gehnü n'a xeni ár ndo'yo ar tsi Hmu Hesukristo. Hage ma ga hömfü n'a xeni ár ndo'yo, ne ga tethwü ár ndo'yo n'ar ts'o'behñö. Hin'ö, hinga jahup'ü.
¹⁶ Ha hingi pọhü, nö'ö togo da m'engwi n'ar ts'o'behñö, da n'adar ndo'yowi. Ngetho enga har T'ofö: Nuya yoho da n'adar ndo'yo.
¹⁷ Ha nö'ö togo da m'uhwi ar tsi Hmu, da n'at'witho ár Hñö.
¹⁸ 'Wehü gi tsohü yap'ü ar ts'oki gi 'bengwihü ya jö'i. Gatho nu ma'ra ya ts'oki ot'a n'ar jö'i, 'yoda nthi ár ndo'yo, ha nö'ö 'bengwi ya jö'i, ts'okase ár ndo'yo.
¹⁹ Ha hingi pọhü, nuna ri ndo'yohü hingo ri metihü, gehnü ar ngu habü 'bü ár Hñö Jö xi t'a'ahü.
²⁰ Jö bi gut'a xi mhödi bi dangagihü. Jange ndöñhü Jö ha ri ndo'yohü ne ha ri hñöñhü, ngetho gatho go yá meti'ö.

7

Tema tho haya nthöti

¹ Nupya ma ga thöt'a'ihü nuya nt'ani ga 'yangagihü nú'mü nga 'yotkagihü, ne di xi'ahü: Xiñhohmö nuya ñ'ohö hinda hyongyá 'behñö.
² Hönse ngetho jar ts'oki 'ra 'bengwi ya jö'i, xiñho n'a ngu n'a da 'ñese ár 'behñö ne ár döme.
³ Ar ñ'ohö da umbá nö'ö di 'ñepi da umbá ár 'behñö, ha nunar 'behñö dá jap'ü ár döme n'ehe.
⁴ Nunar 'behñöpya, hingo ár metise ár ndo'yo, gor meti ár döme. Njap'ü nunar ñ'ohö, hingo ár metise ár ndo'yo, gor meti ár 'behñö n'ehe.
⁵ Yo gi nköñhü n'a ngu n'a, hönse nu'mü xka nkohü njap'ü ne gi umbá ri müihü gi 'yafü Jö. M'efa gi penju gi 'buhü mahyegi man'agi, yo ma da tsat'ahü ar ts'ondöhi ne hinda tsá gi tsethü.
⁶ Gehnü di xi'ahü da tsá gi 'yothü, mödi hinga n'ar 'bepate.
⁷ Nguga di nemhö hinto da nthöti, hönse hinga mahyegigihü. Jö xi 'rakagihü n'ar nt'uni n'añ'ö n'a ngu n'a. 'Ra umbi da nthöti, ma'ra hin'ö.
⁸ Jange di xi'ahü, nu'ahü hinxka nthöthü ne nu'ahü xka n'anxuhü, xiñhohmö gi kohü njap'ütho nguga di 'buse.
⁹ Ha nu'mü gi hanthü hinxi 'ra'ahü Jö ar nt'uni gi 'busehü, xiñho gi nthöthü, ne hinga hyax'mü di oda ri mfenihunü.
¹⁰ Ha nú'ahü xka nthöthü, hingo di 'bep'ahü. Njanü 'bep'ahü ar tsi Hmu ne xi'ahü njawa: Nunar 'behñö, yo ma da hye ár döme.
¹¹ Ha nu'mü da hyegi, yo ma da mengi da nthöti. Ne nu'mü da tsahmö da mengi da m'uhwi ár döme man'agi, dá 'yot'a njap'ü. Njap'ü nunar ñ'ohö, yo ma da hye ár 'behñö.
¹² Di ne ga zo'ahü n'ehe, di xi'ahusega, hinxi mönga ar tsi Hmupyanü. Nu'mü n'ar ku 'ñe ár 'behñö hingar gamfi ne hopi da m'uhwitho, yo ma da hyegi.
¹³ Njap'ütho n'ar nju n'ehe, nu'mü 'ñe ár döme hingar gamfi ne hopi da m'uhwitho, yo ma da hyep'ü.
¹⁴ Ngetho nunar döme hingar gamfi, ma da t'axka ár m'üi hár hogam'üi ár 'behñö. Ha nunar 'behñö hingar gamfi, ma da t'axka ár m'üi hár hogam'üi ár döme. Nu'mü hindi njap'ü, nuya ri bötsihü hündar ñho'ü 'mü, ha nuyü xint'axipya.

¹⁵ Ha nu'mu nõ'ö togo hingar gamfi da 'wege, hyehup'u. Nuya ku hingi njapabi da m'uhwi, wa ar ndo wa ar 'behñö, ngetho Jö xi zokagihu ga 'buhu n'ar hogam'ui.

¹⁶ Ngetho te gi pöke tsi nju, xi'mu gi japi da ñ'emui ri döme. Xi'ge tsi ku, xi'mu gi japa ri 'behñö da ñ'emui.

¹⁷ N'a ngu n'a da 'yot'a ngu xi hwëkwabi Jö, ne da gohi ngu bi dinga ar tsi Hmu. Gehnu di 'bepabi gatho ya nijö.

¹⁸ Hage ngi pe'spa ár nsegi ya xodyo nú'mu mi zu'a ar tsi Hmu. Kothu njap'u. Wa hinte ngi pe'su ar nsegi, yo ma gi tuthu.

¹⁹ Ngetho nunar nsegi hinter me'ö, ha nu'mu hinte gi pe'su ar nsegi hinte ja. Nö'ö xiñho, gi 'yothu gatho nõ'ö 'bep'ahu Jö.

²⁰ Ngu ngi 'buhu n'a ngu n'a nú'mu mi zu'ahu ar tsi Hmu, njap'u gi kohu.

²¹ Nú'mu mi zo'a ar tsi Hmu ngi ñ'emui, hage ngar 'bego ngi 'ñe ri hmu. Yo gi tu ri müi, mödi nu'mu da tsá gi k'ot'i, hyoni ha gi japi.

²² Ngetho nu'u togo bi zo'ahu ar tsi Hmu, ngi m'egohu ngi 'ñehü ri hmuhu, xi xot'ahu ar tsi Hmu. Ha nuya bi zu'ahu ngi mhuhu, beñhu nupya ár 'bego'ihu ar tsi Hmu Hesukristo.

²³ Ar tsi Hmu bi gut'a n'ar döta njut'i bi xot'ahu, jange yo ma gi ñehü da nja'ahu ár meti n'ar jö'i.

²⁴ Tsi kuhü, di xi'ahu man'agi, ngu bi zu'ahu n'a ngu n'a ar tsi Hmu, njap'u gi 'buhu hár nthandi Jö.

²⁵ Nuya hingi nthöti, hinte xi 'bepkagi ar tsi Hmu. Nuga di unga nõ'ö di beni, ngu n'ar hoga 'bego xi ñimba ár nhwëki Jö.

²⁶ Xi ñhembitho nuya pa di 'buhupya, jange xiñhohmö da gota njap'u, hinda nthöti.

²⁷ Nu'mu xka nthötwi n'ar 'behñö, yo ma gi hyegi. Nu'mu hinte xka nthötwi, yo ma gi hyoni hanja da mhi'a'i.

²⁸ Mödi njap'u, nu'mu gi ne gi nthöti, hingi nts'oki. Ha nu'mu n'ar nxutsi ne da nthöti, hingi ot'a ar ts'oki. Hõse nu'mu da nthöti, ma da me'sa ma'ra ya dumüiwa har ximhai, ne nuga di nemhö hingi thohu.

²⁹ Tsi kuhü, di xi'ahu tx'uda ya pa pongi. Jange nu'u togo 'ñe yá 'behñö, humamüihu hinte gi 'ñehü.

³⁰ Nu'u togo gi zoñhu, humamüihu ngu hingi zoñhu. Ha nu'u togo gi johyahu, humamüihu hingi johyahu. Ne nu'u togo gi ntañhu, humamüihu hinte gi thehu.

³¹ Nu'u togo tsant'ö pe'skwa har ximhai, humamüihu hinte gi pe'su, ngetho nõ'ö gi hanthüwa nzátho har ximhai, ma da thotho.

³² Jange di nemhöga gi 'buhu hinte di tup'a ri müihu. Nunar ñ'ohö 'büse, umba ár müi da mepa xiñho ar tsi Hmu, ne honi hanja da numañhobi.

³³ Ha nõ'ö xi nthöti, huxa ár mfeni nõ'ö te jawa har ximhai, ne honi hanja da numañhobi ár 'behñö.

³⁴ Ne njap'utho ya 'behñö n'ehe, nuna nxutsitho hingi ñehewi nuna xi nthöti. Nunar nxutsi, umba ár müi da mepa ar tsi Hmu, xi 'weka ár ndo'yo ne ár mfeni da ñatwa hár 'ye'ö. Ha nuya xi nthöti, huxa ár mfeni nõ'ö te jawa har ximhai, ne honi hanja da numañhobi ár döme.

³⁵ Gathonu di xi'ahu di ne ri ñhohü, hinge di ne ga k'as'ahu. Di honi gi 'buhu n'ar m'ui xiñho, ne hinte da k'as'ahu gi hyoñhu ar tsi Hmu.

³⁶ Ha nu'mu 'ra gi beñhu hingi ho ár t'inxu da tho ya jeye ne hinxi nthötatho, ne gi hanthu di 'ñepi da nthöti, 'yothu ngu gi beñhu, hingi othu n'ar ts'oki. Hyehü da nthöti.

³⁷ Ha nõ'ö togo tse ár müi ne xi beni hindi 'ñepi da thöta ár t'inxu, ne pödi xiñho nõ'ö te pefi, xiñho njap'u n'ehe.

³⁸ Di xi'ahu, nõ'ö togo da unga ár t'inxu da nthöti, ot'e xiñho, mödi nõ'ö togo hinda thöti, töte ár ñho nõ'ö te ot'e.

³⁹ Nunar 'behñö xi nthöti, ar t'ofö xipabi da m'uhwi ár döme nú'mu tetho. Ha nu'mu da du, tsá da mengi da nthötwi togo ne'ö, nu'mu da dinga n'ar gamfi.

⁴⁰ Gehnu di benga, nzátho nu'mu hinda mengi da nthöta man'agi, ne di enga di pe'spa ár Hñö Jö.

8

Nuya nt'ets'i m'o'spa ya tsita emp'ö

¹ Nupya ma ga xi'ahu nõ'ö ngi ne gi pöhu: ngi angagihu, ha xiñho da ts'ipa yá ñhuni ya tsita emp'ö. Gatho di pöhu tema ga pehu. Hõse nunar mfödi jakagihu ga ñ'exu, ha nunar mhöte utkagihu ga faxu ma'ra.

² Nu'mu 'ra beni xa pö nzeje, hinte pö nõ'ö mahyoni da bödi.

³ Ha nu'mu 'bu n'a togo mö Jö, Jö go pö'ö n'ehe.

⁴ Ma ga nõñhũ nuya ñhuni m'o'spa ya tsita emp'õ. Di põhũ, nuya tsita hinter m'epiwa har ximhai, ne di põhũ n'ehe, n'adar Jõ 'bui, hingi 'bũ nzeze.

⁵ Mõdi engã 'ra janũ nzeze ya jõ mhets'i ne nuwa har ximhai. Hõ, ja nzeze ya tsita ne ya tsi hmu emp'u.

⁶ Ha nuju di põhũ, hõnse n'ar Jõ 'bui, togo ma Dadahũ habũ xpa e gathõ te ja, ne nuju go yã metigihũ. Ne di 'ñehũ n'ar tsi Hmu, ar Hesukristo togo bi hyoka gathõ ne bi 'raju ar te.

⁷ Hinga gathõ ya ku handi njap'u. 'Ra xki bõdi mi pepa ya tsita emp'õ, ne nupya nú'mũ tsipa yã ñhuni xi m'o'spabi, tsupa yã mfeni, ngetho hingi tse yã ñ'emũ.

⁸ Di põhũ, nunar ñhuni hingi kwakagihũ Jõ. Nu'mũ ga tsihũ wa hinga tsihũ, hinte hu'skagihũ, ne hinte hõgagihũ.

⁹ Hyanthũ xiñho, yo ma gi jafũ da mfe'sa nu'u hingi tse yã ñ'emũ, da 'yent'a nõ'õ gi beñhũ xiñho da t'ot'e.

¹⁰ Ngetho nu'mũ nu'ge ja ri mfõdi gi huxkwi habũ ñunga ya mepate, ne da thop'u n'a ri ku hingi tse ár ñ'emũ, beni hingi ho da ts'i. Ha da hyant'a'i gi tsi nuya ñhuni'u, hage hinda ne da zi n'ehe.

¹¹ Ne njap'u nuna ri mfõdi bi japi bi m'e n'ar ku togo hingi tse ár ñ'emũ, nuna n'e xki dangã ar tsi Hmu Hesukristo nú'mũ mi unga ár te.

¹² Nu'mũ gi ot'wa ar ts'oki ya ku ne gi ts'okwa yã mfeni, pontho gi ts'okwa ar tsi Hmu Hesukristo.

¹³ Jange nu'mũ nunar ñhuni di tsi, japa ma ku da mfets'e, hinga ma ga tsi, ne hinga japka ma ku da dagi.

9

Njanũ gi nuhũ yã mpõte ar tsi Hmu Hesukristo

¹ Xi'mũ, hage hinda mpõtegi ar tsi Hmu. Hage hinda tsã ga otka nõ'õ di handi xiñho. Hage hinxta handga ma tsi Hmuhũ Hesukristo. Wa hinxta ñ'emũihũ, ne njap'u xi nheki ma 'befi ndi pepa ar tsi Hmu.

² Mõdi 'ra enõ hinda mpõte ar tsi Hmu, hõnse nu'ahũ gi hanthũ hõ njap'u. Ngetho xka ñ'emũihũ, ja nhekip'u ár mpõtegi ar tsi Hmu.

³ Gehnũ di xipabi nu'u togo thengagi eñ'u hinda mpõte:

⁴ Hage hindi 'ñepkagihe ga hõñhe te ga tsihe 'mũ.

⁵ Hage hindi 'ñepkagihe ga tsihe n'ar nju ngu ma 'behñõhe, jangu nu ma'ra ya mpõte, yã jödõ ar tsi Hmu ne ar ku Pedro.

⁶ Wa hõnse nuga ne ar ku Berhnabe, mahyoni ga mpehe ga tõhe te ga tsihe.

⁷ Hage xka nuhũ n'ar ndogu hõnse n'amp'u te da zi. Habũ xka nuhũ n'ar ñ'ohõ et'a ya obxi ne hingi juxã ar sofo. Ne nu'u togo su ya meti, hage hingi tsã da zipa ár 'ba.

⁸ Hage di mõnsega ngu mõnga ya jõ'i. Hage hingi e hãr t'ofõ ar Moise n'ehe.

⁹ Ngetho hãr t'ofõ ar Moise enõ njawa: Yo gi kotwa ár ne ar boi ne'mã ar t'ei tõki. Hage Jõ hõnse mi bengã ya meti nú'mũ mi mõnga njap'u.

¹⁰ Wa mi bengagihũ n'ehe. Hõ, bi t'ot'a mi bengagihũ; ngetho pe'sã n'ar ndõ'mi nõ'õ togo mpõt'i, jangu nõ'õ togo tõki, to'mi da dö n'a tui n'ehe.

¹¹ Nuje pontho xta pothe ár mhõ ar tsi Hmu ha ri muhũ, hage di athe nzeze nu'mũ di ahe te ga tsihe, pontho di zohe.

¹² Nu'mũ ma'ra xi hõõnga nunar mfãts'inu, tõte di 'ñepkagihe ga hõñhe n'ehe. Hinxta ne xta ahe, ne di tsetathohe gathõ, di nehe hinte da dö'spa ár hoga mhõ ar tsi Hmu Hesukristo.

¹³ Ha hingi põhũ, nu'u togo mpe har nijõ, ka põnu nõ'õ te da zi. Ha nu'u mpe har m'oxm'oñho, ka põnu te da zi n'ehe.

¹⁴ Ar tsi Hmu bi 'bepkagihũ njanu: Nu'u togo mõnga ar hoga mhõ, har 'befinũ ka da dimp'u te da zi.

¹⁵ Hinte xta hõngaga. Hindi peñ'ahũ nunar he'minu di ne ga ja'ahũ gi 'yothu njap'u. Di 'bui ga tu m'et'o, ne hindi ne da thõnga nunar nsu di mpe njap'u tho.

¹⁶ Ngetho nu'mũ di mõnga ar hoga mhõ, hinda tsã ga exã ma nsu. Xi njakagi ga mõnganũ. Hwëkategi nu'mũ hinga mõmbã ár hoga mhõ ar tsi Hmu.

¹⁷ Jange nu'mũ ga netho ga ot'e, ma ga pe'sã ma nthõhõ. Ha nu'mũ hindi ne ga ot'e, mahyoni ga ot'e, ngetho go xi zoga ar tsi Hmu nunar 'befinũ.

¹⁸ Ndana ma nthõhõ 'mũ. Nõ'õ ma nthõhõ, gehnũ da tsã ga mõmbã ár hoga mhõ ar tsi Hmu ne hinte ga adi, ne njap'u hinte ga ju nõ'õ di 'ñepkagi ga hõni.

¹⁹ Mõdi hintõ ár 'begogi, xta m'egose ga pepa gathõ, di ne ga tõ nzeze da hõõmbã ár hoga mhõ ar tsi Hmu.

²⁰ Di temba yã m'ui ya xodyo, ne njap'u da yut'u hãr 'ñu ar tsi Hmu n'ehe. Di fetã nu'u togo temba ár t'ofõ ar Moise, njap'u ga tsi'u n'ehe, mõdi nuga hindi temhõ.

²¹ Di feta nu'u togo hingi temba yá 'bepate ar Moise, ne njap'u di ne ga tó nu'u hingi teni. Mòdi nuga hinge xa majóni hindi temba yá 'bepate Jö, ngetho di temba yá 'bepate ar tsi Hmu Hesukristo.

²² Xta ñhe'be nu'u togo hiñ'otho yá ts'edi, di honi ga tóhò da e hár 'ñu ar tsi Hmu. To gatho di feti, ne njap'u hagatho da tsá ga tó 'ra'u.

²³ Gathoyu di ot'e di honi da nunga ár hoga mhò ar tsi Hmu, ne ga hõnga nuya ñho n'ehe.

²⁴ Ha hingi pòhu, nu'u togo ntò har nhixt'i, majóni gatho nixt'i, ne n'atho nõ'ò togo ma da hñõxa ar nthòhò. Umba ri muìhu gi hñõñhu nunar nthòhònu.

²⁵ Nu'u togo ñhoki da ntòhò, hingi ot'a nõ'ò te da k'a'spabi da ntòte. Nuyü xa umba yá müi da dö n'ar nthòhò da nhwati, ha nujü di hoñhu n'ar nthòhò hiñham'u da thege.

²⁶ Nuga di honi ga ntòte, hinge njangu nu'u togo ñ'entho, ne n'a ngu nu'u ntuhni, ense ya mpetgu har ndòhi.

²⁷ Hin'ò, nuga di fe ma ndo'yo da 'yot'a nõ'ò di nega, hinge nõ'ò ne'ò. Ngetho hindi ne da t'engagi, mòdi di faxa ma'ra da ntòte.

10

Ar ñhumamü hinto da ndõnga ya tsita emp'ò

¹ Tsi kuhu, di ne gi pòhu n'ehe, ma palehu gatho mi hexa ar gui, ne gatho bi 'ranga ar ñhõnthe.

² Gathoyu pontho bi nxixthe har gui ne har ñhõnthe, mi ñ'owi ar Moise.

³ Ne gatho bi zi n'adar ñhuni mi pèhna Jö.

⁴ Ne bi zi n'adar dehe mi umba Jö, ngetho mi tsithe har do xki mehna Jö mi ñ'owi'u, ne nunar donu, gehnu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁵ Ha Jö himbi numañho nze'ye'u, jange yá ndo'yo bi nξανu ha ya ot'at'ohò.

⁶ Gathoyu bi thogi ne da xo ma dahü, hinga hyoju nõ'ò hingi ho ngu bi hyok'u.

⁷ Jange yo ma ga ndõñhu ya tsita emp'ò, ngu bi 'yot'a 'ra'u. Njanu enga har T'ofò: Nuya jö'i bi hñu ar ñhuni ne ar ts'ithe, m'efa bi nank'u bi ñ'eni.

⁸ Yo ga 'bengwihü ma'ra ya jö'i ngu bi 'yot'a 'ra'u, ne n'apatho bi du yonthebe ya nthebe.

⁹ Hinga xa'sfö ár kwè ar tsi Hmu ngu bi 'yot'a 'ra'u, ne bi du'u xki muhna ya k'eñò.

¹⁰ Hinga ñõmañ'uhü ngu bi 'yot'a 'ra'u, ne bi du bi hyo togo ba 'beñni nda hyo'u.

¹¹ Gathoyu bi thogi ne da xo ma dahü, ne xi t'ot'i da hñubga ma muìhu togo di 'buñu nuya ngõxapayü.

¹² Jange nõ'ò togo beni xi nze ár jamfi, dá ntsuni, yo ma da mfets'e ne da dagi.

¹³ Gatho nuya ts'ati xpa ep'ahü, mahyetho ngu ts'ata ma'ra. Ha Jö ot'a ngu xi mö, hinda hyegi da zop'ahü n'ar ts'ati hinda tsá gi tsèthü. Ngu xta nheki ar ts'ati, dama da nheki hanja gi pòñhu n'ehe, ne gi tsèthü.

¹⁴ Jange ma tsi hmöka kuhu, 'wehü tsohü yap'u ar mfeni gi nthõskwihü nu'u ndõnga ya tsita.

¹⁵ Di zo'ahü njap'u, ngetho di beni gi pòhu tema gi pèhu, jange hyanthü di njap'u nõ'ò di mö.

¹⁶ Nú'mu di umfü njamödi Jö, ne di tsihü ar nt'eni njöpi, ne da 'ñenò di tsifü ár ji ar tsi Hmu Hesukristo, ne di n'at'wihü'ò. Ha nunar thuhme di heju, ne da 'ñenò di n'at'wihü ár ndo'yo'ò.

¹⁷ Mòdi di nze'yehü, n'adar thuhme di tsihü, jange di n'adar ndo'yohü.

¹⁸ Jangu nuya xodyo tenda yá nt'umbi unga yá m'õñho, ne nú'mu xta zi'u, ne da 'ñenò n'at'wi ar m'õxm'õñho.

¹⁹ Hage gi beñhu di ne ga xi'ahü nuya tsita ja yá 'befi'u. Wa gi beñhu jár 'befi nõ'ò te t'umbabi'u.

²⁰ Hin'ò. Nuga di beni, nu'u togo pò'spa ar ñhuni ya tsita, go pò'spa ya ts'ondöhi, hingo umba Jö. Ne nuga hindi ne gi ntsixkwihü ya ts'ondöhi.

²¹ Hingi tsá gi tsifü ár t'eni ar tsi Hmu Hesukristo ne ár t'eni ya ts'ondöhi, ne hinda tsá gi hñuxu hár mexa ar tsi Hmu ne hár mexa ya ts'ondöhi.

²² Wa xiñho ga tsothwü ár müi ar tsi Hmu. Ha gi beñhu tôte ma ts'edihü.

Gatho nõ'ò ga othu, ga jafu da nheki ár nsunda Jö

²³ Nujü, tsá ga eñhu nzatho ga othu gatho nõ'ò di beñhu, mòdi hinga gatho faxkagihü ga tsuhü ar ñho. Mòdi gatho nzathohmò, hinga gatho faxkagihü da te ma ñ'emüihü.

²⁴ Hinto gi hyoñhu ri ñhosehü, umba ri muìhu gi hyomfü ár ñho nu ma'ra.

²⁵ Gatho nõ'ò 'bá har 'bàngo, tsihü, ne yo gi ñ'anihü tema ngõ'ò, ne hinte da zu'a ri mfenihü.

²⁶ Ngetho gor meñi ar tsi Hmu ar ximhaji ne gatho nõ'ò te jawa.

²⁷ Nu'mu n'ar jö'i hingar gamfi da zix'ahu hár ngu, ne gi ne gi möhu, gatho nö'ö te da 'bos'ahu har mexa, tsihu, ne yo te gi ñ'añhu. Njap'u hinte da zu'a ri mfenihu.

²⁸ Ha nu'mu n'a togo da xi'ahu xi 'bo'spa ya tsita, yo gi tsihu. Hyomfu ár ñho nö'ö togo bi xi'ahu, ne hinte da ja ár tsumfeni. Gehnu enga har T'ofu: Ár meti ar tsi Hmu ar ximhai ne gatho te jawa.

²⁹ Nu'mu di xi'ahu ar tsumfeni, hingo ri mfenihu, ár meti nö'ö man'a. Da tsa gi 'ñeñhümö, yo'ö hingi nhumañho ga othe nö'ö di nehe, honse di hoñhe hinte da zupa ár mfeni nu'u ma'ra.

³⁰ Xi'mu di umfe njamödi Jö ga ñuñhe, hage ma da nthengagihe hanja di othe 'mu.

³¹ Jange nu'mu gi ñuñhu, gi tsithehu, wa te man'a gi pehu, gi 'yothu gi hyoñhu m'et'o da t'e'spa ár nsunda Jö.

³² Yo ma gi jafu da mfe'sa ya xodyo, nu'u hingya xodyo, wa nu'u togo xi ñ'emui ar tsi Dada.

³³ Jangu nuga di honi hanja da 'ñet'a mañho yá mu gatho. Hindi honse ma ñho, di homba ár ñho gatho, di ne da mpo'u n'ehe.

11

¹ Tengagihu ma m'ui ngu di tembaga ár m'ui ar tsi Hmu Hesukristo.

Hanja da ñhoka ya 'behñö

² Tsi kuhu, di es'a ri nsuhu, ngetho hinxka pumhngihu, ne gi tenthu nuya nt'uti da tsok'ahu.

³ Di ne gi pöhu n'ehe, ar tsi Hmu Hesukristo gehnu ár ñöxhmu gatho ya ñ'ohö, ha nunar ñ'ohö ár ñöxhmu ár 'behñö, ngu Jö gehnu ár ñöxhmu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Jange nu'mu n'ar ñ'ohö ko'ma ár ñö da mat'a Jö, wa da mömba ár mhö Jö, hingi numansu togo ár ñöxhmu.

⁵ Ha gatho nuya 'behñö mat'a Jö, wa mönga ya mhö umba Jö, ne hingi ko'ma ár ñö, hingi numansu ár ñöxhmu, jangutho nu'mu da 'ñöxt'a ár ñö.

⁶ Ngetho nu'mu ar 'behñö hingi ne da go'ma ár ñö, dá ñ'öxt'mu. Ha nu'mu n'ar m'etsa da ñ'öxi wa da 'ñöxt'a ár ñö, dá go'ma 'mu.

⁷ Nu ar ñ'ohö hingi ho da go'ma ár ñö, ngetho di hñöxa Jö, ne ka nhekinu ár nsunda'ö, ha nu ar 'behñö ka nhekinu ár nsu ar ñ'ohö.

⁸ Ngetho nunar ñ'ohö hinxpa e har 'behñö. Nunar 'behñö xpa e har ñ'ohö.

⁹ Nunar ñ'ohö himbi thoki ngetho mi hongar 'behñö, nunar 'behñö hö, bi thoki ngetho mi hongar ñ'ohö.

¹⁰ Jange ar 'behñö mahyoni da go'ma ár ñö, ne da nheki numansu ár ñöxhmu, ngetho handa ya enxe.

¹¹ Ha nuya xta jamfihu ar tsi Hmu, hingi tsa ga eñhu, nunar ñ'ohö hingi hongar 'behñö, wa ga eñhu ar 'behñö hingi japa ar 'bedi ar ñ'ohö.

¹² Ngetho jangu ar 'behñö ba ponga har ñ'ohö, ar ñ'ohö m'u har 'behñö nuya payu. Mödi Jö go umba ár te gatho.

¹³ Bensehu, hage xiñho hinda go'ma ár ñö ar 'behñö nú'mu ñöwi Jö.

¹⁴ Gi pöhu xiñho, njanu bi hyogagihu Jö, ngetho n'ar m'etsa n'ar ñ'ohö da hye ár xtö da te xi ma.

¹⁵ Ha nu ar 'behñö nzatho nu'mu da hyegi da te ár xtö, ngetho xi t'umba ár xtö ngu ar njöxañö.

¹⁶ Ha nu'mu ja togo ne da ntsañhöki, nuje hindi teñhe man'ar nt'umbi, ne njap'u nu ma'ra ya gamfi.

Nö'ö hingi ho da t'ot'a hár t'oxi ar tsi Hmu

¹⁷ Nupya ja tema ga xi'ahu n'ehe, ne hinga ma ga es'ahu ri nsuhu, ngetho hingi mhunsu gi 'yothu nö'ö xiñho, gi othu nö'ö hingi ho.

¹⁸ M'et'o ma ga xi'ahu, enö nú'mu gi othu ri mhunts'ihu har nijö, di ode jar ñhege, ne di beni hö njap'u n'a tsi tui.

¹⁹ Ngetho mahyoni da njap'u, ne da nheki togo majöni ma da demba ár ñu ar tsi Hmu.

²⁰ Jange nú'mu gi othu ri mhunts'ihu, nö'ö gi tsihu hingar t'oxi ar tsi Hmu.

²¹ Ngetho nú'mu gi nt'oxihu, n'a ngu n'a 'bet'o da zise ár ñhuni. Njap'u 'ra kotho tunthu, ha ma'ra thotho nö'ö xi zi.

²² Hage hinte gi pe'su ri nguhu habu gi ñuñhu ne gi ntsithehu. Wa hinte gi nuthwu ár nijö Jö, ne gi ne gi 'bethwu yá tsa nu'u hinte pets'i. Te ga xi'ahu. Nuwa hö, hinga es'ahu ri nsuhu.

Ár t'oxi ar tsi Hmu

(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lk. 22:14-20)

²³ Ngetho nuga xta ut'ahụ nō'ò xi utkagi ar tsi Hmu n'ehe: Nō'ò ar pa bi ndā ar tsi Hmu Hesu, nor nxui'ò bi gụ ar thuhme.

²⁴ Ne mi wadi bi unga njamödi, bi hyeke ne bi 'ñenö: Hñöñhụ gi tsihụ, gehnụ ma ndo'yo ma da theni da gut'a ri ts'okihụ. 'Yothụ njanụ gi bengagihụ.

²⁵ Nu mi wadi bi nt'oxi, bi gụ ar t'eni ne bi 'ñenö: Nunar t'eninụ jangu n'ar 'ra'yo nkohi ma da zok'ahụ Jö xta nhö'ma ma ji. 'Yothụ njanụ nú'mụ gi tsihụ gi bengagihụ.

²⁶ Jange nú'mụ gi tsihụ ar thuhme ne gi tsihụ te po nunar t'eninụ, gi dahụ majöni ár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo. Gi jahup'u gi to'mhụ ar pa da zoho.

Nu'ụ hingi tsipa ár t'oxi ar tsi Hmu ngu di 'ñepi

²⁷ Nu'mụ n'a togo da zi nunar thuhmenụ ne nunar t'eninụ, ne hingi ot'a ngu di 'ñepi, ma da thoxa ár ji bi nhö'mbabi ar tsi Hmu, ne ár ndo'yo bi ts'ut'wabi.

²⁸ Jange tsasehụ n'a ngu n'a tengu gi 'buhụ, ne tsihụ nunar thuhmenụ ne nunar t'eninụ.

²⁹ Ngetho nō'ò togo tsi ar thuhme ne tsi ar t'afi po har t'eni, ne hingi japamasu tema di bonga ár ndo'yo ar tsi Hmu, nts'okse njap'u.

³⁰ Jange nzeye gi hñeñhụ, ne xi went'ahụ, ma'ra xi hyoñ'ahụ Jö.

³¹ Nu'mụ ga tsasehụ tengu di 'buhụ, hinte da thoxkagihụ.

³² Ha nu'mụ da thimgagihụ xta nts'oju, ar tsi Hmu 'raju ma njutguhụ, ne njap'u hinga möhụ har tsibi mahyegiwí nu ma'ra ya meximhaji.

³³ Jange di xi'ahụ tsi kuhụ, nú'mụ gi mhunsu gi nt'oxihụ, to'mhụ n'a ngu n'a ri ñ'ohụ.

³⁴ Nu'mụ gi tunthuhụ, ñuñhụ ha ri nguhụ, hinte di ja te da thox'ahụ nú'mụ gi kwathụ har mhunts'i. Nu ma'ra ya nt'ani ga 'yangagihụ, ga xi'ahụ xka ñöhü m'efa xka map'u.

12

Ya hogant'uni unga Jö

¹ Tsi kuhụ, di ne gi pöhü xiñho nuya hogant'uni unga Jö.

² Ha hingi beñhụ, nú'mụ hinga ngi pöhü ár mhö Jö, ngi m'ethụ habụ gatho mi ts'ix'ahụ ma ngi ndöñhụ ya gone tsita.

³ Jange di ne ga xi'ahụ, hinjo'o n'ar jö'i da 'ñenö ñö xi nzimba ár ts'edi ár Hñö Jö, ne tsanga ar tsi Hmu Hesu. Ne hinjo'o n'a da 'ñemba ar Hesu gehnụ ar Hmu, nu'mụ hingi pe'spa ár Hñö Jö.

⁴ Ma ga xi'ahụ hö, ja nzeye ya hogant'uni, mödi n'adar Hñö Jö togo uni.

⁵ Ne ja nzeye ya 'befi hanja ga mpehụ, mödi n'adar tsi Hmu di pefu.

⁶ Ja nzeye hanja nheki ár ts'edi Jö, ha gese'ö togo ungar ts'edi ne ot'a gatho.

⁷ Gathogihụ xi nheki ha ma tehụ ár ts'edi ár Hñö Jö, ne njap'u ga mfaxu n'a ngu n'a.

⁸ Ár Hñö Jö xi umba 'ra da me'sa ar hoga mfödi da ñö, ma'ra xi t'umba n'ar hoga mfeni da uta ma'ra. Gathoyu get'ár Hñö Jö togo uni.

⁹ Ma'ra xi t'umba n'ar döta ñ'emui, ma'ra xi t'umba ar ts'edi da othe ya dathi. Nuyu n'ehe get'ár Hñö Jö togo xi umbi.

¹⁰ Ma'ra xi t'umba ar ts'edi da 'yot'a ya nt'udi, ma'ra da mönga ya hñö xi umba Jö. Ma'ra xi t'umba ar mfödi da bödi ha hōmpa ár Hñö Jö n'a togo ñö wa hin'ö. Ma'ra xi t'umbabi da ñö ya hñö n'añ'o, ne ma'ra xi t'umbabi da bödi tema di bonga nuya hñö'u.

¹¹ Ne gatho nuya 'befiyu, n'ase togo ot'e, gehnụ ár Hñö Jö togo hembra n'a ngu n'a ngu ne'ö da umbabi.

¹² Ngetho njangu ár ndo'yo n'ar jö'i, mödi nzeye yá xeni, n'adar ndo'yo. Njap'utho ár nijö ar tsi Hmu Hesukristo n'ehe.

¹³ Di n'adar ndo'yohü, ngetho n'at'wü da nxixthehü gatho hár Hñö Jö, wa ya xodyo wa nu'ü hingya xodyo, ya 'bego wa ya hmu, gatho bi t'akagihü ga hōñhü n'adar Hñö Jö.

¹⁴ Nunar ndo'yo 'mü, hingi n'adar xeni, nzeye.

¹⁵ Nu'mụ da 'ñenga ar wa: Nuga hingár metigi ar ndo'yo ngetho hindar 'ye. Hage njap'u hingár meti ar ndo'yo 'mü.

¹⁶ Wa nu'mụ da 'ñenga ar gu: Hingár metigi ar ndo'yo ngetho hindar da. Hage hingár meti ar ndo'yo njap'u 'mü.

¹⁷ Nu'mụ har da da nxogep'u ar ndo'yo, hanja nda tsā nga ohü 'mü. Wa nu'mụ har gu nda nxogep'u ar ndo'yo, hanja nda tsā nga mpöhü 'mü.

¹⁸ Ne Jö go xi tuta n'a ngu n'a ya xeni har ndo'yo, ngu xi ne'ö.

¹⁹ Ngetho nu'mụ n'adar xeni di jwata xoge ar ndo'yo, hage ar ndo'yo njap'u 'mü.

²⁰ Majöni nzeye ya xeni, ha n'adar ndo'yo.

²¹ Nunar da hingi tsā da 'ñemba ar 'ye: Hindi hoñ'i. Nunar ñö hingi tsā da 'ñemba ar wa: Hingi jaka ar 'bedi.

²² Hin'ö, hingi njap'u. Di xi'ahụ, nu'ü nheki hinte pe'sa yá ts'edi, go xa mahyoni'u.

²³ Nuya xeni hints'u pe'sa yá nsu, go xa di japamasuhu di hethu. Ha nu'u ya xeni hingi nzatho, go di hethu xiñho'u.

²⁴ Ngetho nu'u ya xeni xi nzatho, hinga mahyoni da njapamasu. Jö bi toka ar ndo'yo, ne bi umba ár nsu nu'u mi k'at'wi.

²⁵ Ne njap'u hinda nja ar ñhege, ne n'a ngu n'a da maça ár ñ'ohu.

²⁶ Njap'u nu'mu n'a xeni tho ar ugi, gatho ar ndo'yo tsamañ'u. Ha nu'mu n'a xeni t'e'spa ár nsu, gatho ar ndo'yo johyawí.

²⁷ Di njahup'u n'ehe. Nguju ár ndo'yogihu ar tsi Hmu Hesukristo, ne n'a ngu n'a, n'a xenigihu di jwathwu ár ndo'yo'ö.

²⁸ Ne xi 'ñexkagihu Jö har nijö: M'et'o xi 'ñexa yá mpote ar tsi Hmu, m'efa nu'u mönga ya hñö xi umba Jö. Ár hñu ya utate, m'efa nu'u ot'a ya nt'udi. M'efa nu'u togo othe, ne nu'u faxte, nu'u togo ya ndö, ne nu'u ñö ya n'añ'o hñö.

²⁹ Hage gatho ya mpote. Wa gatho mönga ya hñö xi umba Jö. Wa gatho ya utate. Wa gatho ot'a ya nt'udi.

³⁰ Hage gatho xi t'umbabi ar ts'edi da othe ma'ra. Hage gatho ñö ya n'añ'o hñö. Wa gatho pödi te di bongu nuya hñöyu.

³¹ Umba ri muihu gi pe'su nuya hogant'uni töte yá nsu. Ha nuga ma ga ut'ahu n'ar 'ñu töte ár ñho.

13

Ar mhöte

¹ Tsi kuhu, nu'mu gar ñömhö ma'ra yá hñö ya jö'i, wa gar ñömhö ngu ya enxé, ne hindi pe'sa ar mhöte, di ñhe'betho n'ar xiujö ngani, wa n'ar bojö fat'i.

² Nu'mu di mömba nö'ö xika Jö, gar pö gatho nö'ö hindi födi, di tso ma mfeni gatho nö'ö pö ya jö'i, ne gar pe'sa n'ar ñ'emui da tsá ga japa ya t'ohö da mponi, ha hindi pe'sa ar mhöte, hinter mekagi.

³ Mödi ga umhö gatho ma ñho da themba ya hyoya, ne ga umhö ma ndo'yo da ts'öt'i, ne hindi pe'sa ar mhöte, hinte da maçkagi'ö.

⁴ Nö'ö togo pe'sa ar mhöte, xa ja ár ts'eti, ar hogajö'i, ne hingi hyokwa yá ñho nu ma'ra. Hingar ñ'ets'i, hingar gese.

⁵ Hingar bojka, hingi honse ár ñho. Hingi mbö ár kwe, ne hingi kwatatho hár muí.

⁶ Hingi johya handa ma'ra ot'a nö'ö hingi ho, ngetho nö'ö togo pe'sa ar mhöte johya da hyanda ar ñho.

⁷ Nö'ö togo pe'sa ar mhöte, tssethatho gatho te da 'ñiepabi, ñ'emuihatho gatho, hingi tsaya to'ma ar ñho, hingi ñhegi da dö ya thogi.

⁸ Nunar mhöte hiñ'otho ár ngöts'i. Ma da göxa ar ts'edi xi t'umbabi nu'u togo mönga te xipa Jö, ma da göxa ya n'añ'o hñö, ne ma da the ar pa di ja ar hoga mfeni.

⁹ Ngetho n'a xenitho di pöhu, ne man'a xeni xi utkagihu Jö ga möñhu.

¹⁰ Ha nu xta ep'u ar pa ga pöhu xiñho, nuna tsi xenitho di pöhu da göxl'ö.

¹¹ Nu'mu ndar bötsi ndi ñö ngu n'ar bötsi, ndi pe'spa ár mfeni n'ar bötsi, ne ndi handa gatho ngu handa n'ar bötsi. Ha nú'mu nda te, ne da ñ'ohö, da hep'u nö'ö ndi hñöxkagi n'ar bötsi.

¹² Nupya di hanthu ngu n'ar ñhe xi mboitho; nuya pa'u ma ga hanthu xiñho. Nupya di pöhu n'a xenitho, ha nu'mu hö, ma ga pöhu ngu xi bökagihu Jö.

¹³ Nupya di pe'su ar ñ'emui, ar ndo'mi ne ar mhöte, nuya hñuyu, ha nunar mhöte go töte ár nsu'ö.

14

Ar hogant'uni da ñö ya n'añ'o hñö

¹ Umba ri muihu gi pe'su ar mhöte. Hyoñhu ya hogant'uni unga Jö, ne nuya hogant'uniyu, hyoñhu m'et'o gi möñhu nö'ö xi'ahu Jö.

² Ngetho nö'ö togo ñö ya n'añ'o hñö, hingi zo ya jö'i, ñöwise Jö. Hinto pödi tema mö, mödi mönga nö'ö himi fö mam'et'o ngu umba ár Hñö Jö da mö.

³ Ha nö'ö togo mönga tema xipa Jö, zo ya jö'i da te yá ñ'emui, da humbyá muí, ne da hot'i.

⁴ Nö'ö togo ñö ya n'añ'o hñö, japase ár ñ'emui da te. Ha nö'ö mönga te xipa Jö, faxa gatho ya ku da te yá ñ'emui.

⁵ Jange nuga di nemhö gatho gi ñömhöhu ya n'añ'o hñö, mödi töte ár ñho gi mömfu te da xi'ahu Jö. Ngetho nö'ö togo mönga te xipa Jö, töpa ár nsu togo ñö ya n'añ'o hñö. Nuyu xiñho, honse nu'mu ja togo da mö tema di böni, ne da maça ar nijö.

⁶ Tsi kuhu, xi'mu ga map'u di ñö ya n'añ'o hñö, tema ñho di hös'ahu. Gar hös'ahu n'ar ñho nu'mu gar xi'ahu nö'ö xi utkagi ne xi 'raka Jö ga mö, ne di ut'ahu ya hoga mfeni xi t'akagi.

⁷ Njangu nuya nthuza ne ya 'bida, nu'mu hindi n'añ'o yá nzuni, hindi fodi tema thuhu da thut'i di zunt'a n'a man'a.

⁸ Ha nu'mu n'ar k'axt'athuxi hinda unga xiñho ár m'ei, nuya ndogu hinda ñhoki da ntunm'u.

⁹ Gi njahup'u n'ehe, nu'mu hinto tso yá mfeni nö'ö te gi möñhu, pontho gi ñösehu.

¹⁰ Xa ja nzeýe ya hñö har ximhai, ne gatho'u o yá 'ñu tema di boni.

¹¹ Ha nu'mu hindi pöhu tema di bonga n'a ngu n'a nuya hñö mönga nö'ö togo ñö, handgagihu ngu dar me yap'uhu, ne njap'u di hanthu'ö n'ehe.

¹² Jange nu'ahu, xa gi nehü gi pe'spabihu 'ra ya hogant'uni unga Jö, umba ri muihu xa gi pe'su nu'u da ma xa ya ku da te yá ñ'emüi.

¹³ Jange nö'ö togo ñö ya n'añ'o hñö, 'yafu Jö da tsa gi pöhu ne gi xifu ya ku tema di boni n'ehe.

¹⁴ Ngetho nu'mu di ñöwihu Jö ha man'ar hñö hingi fodi, ma hñöhu mat'ajö, ha numa mfenihu hinte fats'i.

¹⁵ Te ga pehu 'mu. Ma ga ñöwihu Jö ha ma hñöhu, ga pöhu n'ehe tema di xipabihu. Ma ga tuthwu Jö ha ma hñöhu, ga pöhu tema di tuthwu n'ehe.

¹⁶ Ngetho nu'mu di nsundahu Jö di möñhu ya mhö hingi ponga ma mfenihu, honse po ha ma hñöhu, nö'ö togo xi ma da 'yoxtho, hanja tsa da 'ñenö, hö njap'u nö'ö di umfu njamödi Jö, nu'mu hingi pödi tema di möñhu.

¹⁷ Nuju majöni di umfu njamödi Jö, ha nö'ö man'a oxkagihu, hinte faxa nö'ö di möñhu.

¹⁸ Di umba njamödi Jö di tö'ahu ga ñö ya n'añ'o hñö.

¹⁹ Mödi har nijö, töte ár ñho ga mönga kut'a ya mhö ne ga pödi tema di boni, ne njap'u ga uta ma'ra, hinge ga mönga n'anthebe ya nthebe ya mhö ha ma'ra ya hñö hingi fodi.

²⁰ Tsi kuhu, hyehup'u gi beñhu ngu n'ar tsi bötsi. Hö, di hñöx'ahu n'ar tsi bötsi hingi pö ar ts'oki, ha gi hyanthu xiñho tema gi beñhu ngu n'ar döta jö'i n'ehe.

²¹ Jangu xi t'ot'a hár T'ofö Jö: Ma ga zo nunar hnininu ha ya n'añ'o hñö ñö ya jö'i 'bu ma'ra ya hai, mödi njap'u hinda ma da 'yode, njanu enga ar tsi Hmu.

²² Nuya n'añ'o hñö gehnu n'ar nt'udi, hingi t'umba ya gamfi, t'umba nu'u hingya gamfi. Ha nu'u togo mönga te xipa Jö, hingi nsipa nu'u hingya gamfi; nuyu hö, nsipabi nuya gamfi.

²³ Nu'mu gatho ya ku n'at'wu da mhunts'i ne gatho di ñö ya n'añ'o hñö, ne da yut'a n'ar 'ra'yo wa n'a hingar gamfi hinte pödi, ha hinda 'ñenö xka 'be ri mfenihu.

²⁴ Hingi njap'u nu'mu gatho gi möñhu nö'ö te xi 'ra'ahu Jö, ne da yut'a n'ar 'ra'yo, wa n'a hingar gamfi, ne da 'yox'ahu, ma da zo ár müi nö'ö te gi xifu, ne da zo ár mfeni.

²⁵ Ne da nhekitho gatho tema pe'sa hár müi, jange dama da ndandihmö da nsundabi Jö, ne da 'ñenö, majöni gi 'buhwihu Jö.

²⁶ Tsi kuhu, nö'ö gi pehu nu'mu xki mhunsu, n'a ngu n'a möñhu nö'ö gi höhu: gi tuthu ya nsadi, gi uthu ya ku. Thokwabihu nö'ö xi ut'ahu Jö, gi möñhu ya n'añ'o hñö, wa gi möñhu te di bonga nuya hñöyü. Gathonu 'yothu, hyoñhu da te yá jamfi ya ku.

²⁷ Ha honse ngu yoho hñu, ne 'raman'a di ñö ma'ra ya n'añ'o hñö, ne di 'bu n'a togo da mönga tema di bonga nö'ö mö.

²⁸ Ha nu'mu hinjo'o togo da mönga tema di bonga nuya hñöyü, dá ñhe har nijö, ne di ñöwise Jö.

²⁹ Njap'u nuya mönga te xipa Jö da ñö, dá ñö yoho wa hñu, ne nuya ma'ra da nu ha xiñho te mö wa hin'ö.

³⁰ Ne nu'mu nö'ö to hudi, da t'umba ár mhö Jö, dá ñhe nö'ö man'a, ne da ñö'ö.

³¹ Ngetho tsa gi möñhu te xi 'ra'ahu Jö, 'raman'a gi ñöhu. Njap'u da bö gatho nö'ö hingi pödi, ne gatho da nhu'mba yá müi.

³² Nuya togo mönga te xi xipa Jö, dá bödi da zixa nunar nt'uninu.

³³ Ngetho Jö hingi numañho ar ñöxnatho, ne'ö ar hogam'ui. Jangu ot'a ha ya mhunts'i gatho nu ma'ra ya nijö, gehnu gi tenthu.

³⁴ Nuya 'behñö da ñhetho ha ya mhunts'i, ngetho hingi t'umba ar seki da ñö. Dá 'yoxtho nö'ö nsipabi, ngu mönga har T'ofö.

³⁵ Ha nu'mu ne te da bödi, xta zonga hár ngu da 'yamba ár döme, ngetho hingi nheki xiñho da ñö n'ar 'behñö har mhunts'i.

³⁶ Beñhu hinxpa pomp'u ár mhö Jö, ne hingi honse'ihu togo xka 'yohu.

³⁷ Ne nu'mu n'a gi kaxmbenihu gi möñhu nö'ö xi'ahu Jö, wa gi pe'su ma'ra ya nt'uni unga ár Hñö Jö, pöhu 'mu nuya mhöyü di ot'ahu, yá 'bepate ar tsi Hmu.

³⁸ Ha nö'ö hingi ne da japamasu, yo gi jafumasu n'ehe.

³⁹ Jange tsi kuhu, umba ri muihu gi möñhu te xi'ahu Jö, ne hingi hñöjwu togo ne da ñö ya n'añ'o hñö.

⁴⁰ Gatho gi 'yothu ngu di 'ñepi, ne di o ár 'ñu.

15

Ár menga nte nu'ụ xi du

¹ Tsi kuhu, di ne gi beñhụ nunar hoga mhò da xi'ahụ, gehnụ xka hñòñhụ ne hinxka hyehup'ụ.

² Jange xka mpoghụ, nu'mụ xa gi umba ri mụihụ gi tēñhụ nunar hoga mhò xta xi'ahụ. Ha nu'mụ hin'ò, xi m'ep'utho ri ñ'emụihụ.

³ Ngetho m'et'o xta ut'ahụ nò'ò xi t'utkagi n'ehe: Nunar tsi Hmu Hesukristo bi unga ár te bi gutka ma ts'okihụ, ngu engá hár T'ofo Jò.

⁴ Bi t'agi ne bi mengi bi nte man'agi, ngu engá har T'ofo n'ehe.

⁵ Ne bi ñ'udi bi hyanda ar Pedro, m'efa bi hyanda nu'ụ ma'ra yá mpote.

⁶ Ne m'efa bi ñ'udi bi n'amahyanda mi tho kut'anthebe ya ku. Nzeye 'butho, ma'ra xi du.

⁷ Ne bi ñ'udi bi hyanda ar Hakobo, m'efa bi ñ'udi bi hyanda gatho ya mpote.

⁸ Ne ár ngòts'i bi ñ'udi da handga, ngu n'ar tsi ñaxki hingi jwata yá pa.

⁹ Nuga go ár ngòts'igi gatho yá mpotegeihe ar tsi Hmu. Hindi 'ñepkagi da t'engagi ár mpotegei, ngetho ndi kumba ár nijò Jò.

¹⁰ Ha Jò xi hwégagi xi 'raka nunar nsunụ. Ne hinxi m'edi nò'ò te xi hwégagi, ngetho xta tóta gatho nu ma'ra ya mpote xta ot'a nzeýe ar 'befi. Mòdi hingo xta pèsega, xi màxkagi ár nhwèki Jò.

¹¹ Ngetho hinte ja nu'mụ go geke wa go ge'ụ. Gatho di mómfe ár mhò ar tsi Hmu, ne go gehnụ xka ñ'emụihụ.

¹² Ha nu'mụ xta xi'ahe ar tsi Hmu Hesukristo xki du ne bi mengi bi nte man'agi, hanja 'ra gi eñhụ 'mụ hingi pengi da nte nu'ụ xi du.

¹³ Nu'mụ gi eñhụ hingi pengi da nte nu'ụ xi du, njap'ụ gi koñhụ bi mengi bi nte ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁴ Ha nu'mụ ar tsi Hmu Hesukristo himbi mengi bi nte man'agi, xi m'ep'ụ nò'ò te xta xi'ahe 'mụ, ne hinter me'ò ri ñ'emụihụ.

¹⁵ Ne pontho yá 'begogihe Jò di katehe. Ngetho xta dāhe majòni di eñhe, Jò bi ko'spa ár te man'agi ar tsi Hmu Hesukristo. Ne hindi njap'ụ nu'mụ majòni nò'ò gi eñhụ hinda mengi da nte nu'ụ xi du.

¹⁶ Ngetho nu'mụ nuya xi du hingi pengi da nte, njap'ụ ar tsi Hmu Hesukristo hinxi mengi xi nte 'mụ.

¹⁷ Ha nu'mụ himbi mengi bi nte man'agi ar tsi Hmu Hesukristo, hinter m'efi ri ñ'emụihụ 'mụ, ne hinxi thòk'atho'ihụ ri ts'okihụ.

¹⁸ Ne gatho nu'ụ xi du mi ñ'emụ ar tsi Hmu Hesukristo, hage xi m'e'ụ 'mụ.

¹⁹ Nu'mụ da gòxkwa gatho har ximhaji nò'ò di tọ'mhụ da 'rajụ ar tsi Hmu Hesukristo, hwèkategi, ne di tòhụ gatho nu ma'ra ñ'ụda ma m'ụihụ.

²⁰ Nunar tsi Hmu Hesukristo, hò, bi mengi bi nte man'agi, ne go gehnụ ngu ar 'bet'o sofo. M'et'o xi mengi xi nte, ne m'efa gatho nu ma'ra.

²¹ Ngetho nu'mụ n'adar ñ'oghò bi kut'a ar ndòte har ximhaji, ma n'adar ñ'oghò bi kut'a ar menga nte.

²² Hò, njangu ar Adan bi kut'a ar ndòte ne gatho nda du, ar tsi Hmu Hesukristo bi kut'a ar menga nte ne gatho nda mengi nda te.

²³ Ne gatho o ár 'ñu n'a ngu n'a. M'et'o ar tsi Hmu Hesukristo, gehnụ bi xokwa ar goxthi nu ma'ra. M'efa nu'ụ togo xi jamfibi, ma da nangi xta penk'ò n'ehe.

²⁴ Ne da e ar ngòts'i, nu xta wadi da hyomahaji gatho ya nsu, ya ndò, ne gatho nu'ụ pè'sa yá ts'edi, ne da dātwa ár ts'ut'wi Jò ár Dada.

²⁵ Ne ma da ndòtho'ò, ha nu xta wadi da thomahaji gatho yá ñ'uni, da dā ar ndò.

²⁶ Nunár ñ'uni ma da hwata ár ngòts'i, gehnụ ar ndòte.

²⁷ Ngetho gatho te ja, xi thomahaji ne xi ts'e'mba hár wa. Ne nu habụ enò, gatho bi ts'e'mba hár wa, hingi ne da 'ñenò xi ts'e'mba nò'ò togo bi umba nunar nsunụ n'ehe.

²⁸ Ne m'efa nu xta wadi da ts'e'mba hár wa, gesé ár T'ụ Jò n'ehe ma da ñhese da m'ụ hár wa nò'ò togo bi hyomahaji gatho. Njap'ụ Jò di ndò gatho nò'ò te ja.

²⁹ Nu'mụ hingi pengi da nte nu'ụ xi du, tema ñho juka nu'ụ togo nxixthe pòta nu'ụ xi du. Yo'ò ot'a njap'ụ 'mụ.

³⁰ Yo'ò di ñ'enthe ma tehe gatho ar pa 'mụ.

³¹ Tsi kuhu, majòni di xi'ahụ, hyax'mụ di ent'a ma te. Ne di johya ngetho xka ñ'emụihụ ma tsi Hmuhụ Hesukristo.

³² Nú'mụ xa da ent'a ma te núnụ Efeso, pontho da ntsa'be ya 'muhu, hõnsè ndi honi nga temba yá mfeni ya jò'i, ne nu'mụ hiñ'otho ar menga nte, tema ñho 'mụ. Ha hingi tôte ár ñho ga ñuñhụ, ga tsitthehụ, ngetho xudi ga tuhụ, ngu mhò.

³³ Yo ma gi ñheḥu togo da hya'ahu, ngetho nu'u togo ñ'owi ya ts'ojö'i ma da ts'omba yá hogam'ui.

³⁴ Zot'a ri daḥu, ne hyeḥu ar ts'oki, ngetho 'ra hingi pöhu Jö. Di 'bet'a ri tsahü di xi'ahu njap'u.

³⁵ Da tsá gi ñeñhu 'ra: Hanja ma da mengi da nte nuya xi du. Tema ndo'yo ma da me'sa nu xta nanga man'agi.

³⁶ Xa xka 'be ri mfenihü. Gi pöhu, nö'ö te gi pothu, m'et'o da du, ne ka da boṭs'e.

³⁷ Nuna te gi pothu, hinga get'ö ma da boxa man'agi, ḥonse ár müi ar t'ei, wa man'ar nda go pox'ö.

³⁸ Ha Jö gehnu umba yá 'bai ngu bi ne'ö. Ne n'a ngu n'a ya nda bi umba ár 'baise, hingi ñhehwi nu ma'ra.

³⁹ Njap'u nu'u togo pe'sa yá ndo'yo, hingi 'rangutho. N'añ'o ár ngo ya jö'i, man'a yá ngo ya mangazu'we; man'a yá meṭi ya hwö, ne man'a yá meṭi ya ts'int's'u.

⁴⁰ Ne n'añ'o yá ndo'yo nu'u 'buhnu mhets'i, ne n'añ'o nu'u 'bukwa har ximhai. Ne hingi ñhe ár nzatho nu'u 'buhnu mhets'i ngu nu'u 'bukwa har ximhai.

⁴¹ N'ár nzatho ar hyadi, man'ár nzatho ar zönö, ne man'a ár nzatho ya tso. Ne nuya tsoho hingi ñhe ár nzatho n'a ngu man'a.

⁴² Njap'u ár menga nte nu'u xi du, da t'a ár ndo'yo ts'oni, ne da mengi da nanga n'ar ndo'yo hinda ma da ts'oni.

⁴³ Nö'ö da t'agi, 'bepkagihü ma tsahü, ha nö'ö da nangi eska ma nsuhü. Nö'ö da t'agi went'atho, ha nö'ö ma da nangi, xa di ja ár ts'edi.

⁴⁴ Ma da t'a nunar ndo'yonu xta pe'suwa har hai, ne xta mengi da nte di ñhehwi ár ndo'yo nuya bi 'bu mhets'i. N'añ'o ar ndo'yo di pe'suwa har ximhai, ne n'añ'o ar ndo'yo ma ga pe'sunu.

⁴⁵ Njanu xi nt'ot'a har T'ofö: Bi thoka ar m'et'o ñ'ohö, gehnu ar Adan te ár hñö. Nö'ö ar 'befa Adan, gehnu ar Hñö unga ar te.

⁴⁶ Ne hingi 'bet'o nunar ndo'yo ñhehwi nu'u bi 'bu mhets'i. 'Bet'o nu'u pe'spa yá ndo'yo ya meximhai, ne m'efa nu'u pe'spa yá ndo'yo nu'u bi 'buhnu mhets'i.

⁴⁷ Nunar m'et'o ñ'ohö, ar meximhai bi nju ar hai bi thoki. Ha nunar ñoho ñ'ohö, gehnu ar tsi Hmu ar memhets'i.

⁴⁸ Nu'u di hñöxa nö'ö bi nju ar hai bi thoki, gehya nuya 'bukwa har ximhai. Ha nu'u di ma mhets'i, di ñhehwi nö'ö xpa e mhets'i.

⁴⁹ Ne jangu di hñöxkagihü nö'ö 'bukwa har ximhai, n'ar pa di hñöxkagihü nö'ö xpa e mhets'i.

⁵⁰ Ne di xi'ahu tsi kuhü, nunar ndo'yonu di pe'suwa har ximhai, hinda ma da hñönu ár ts'ut'wi Jö. Hinda yutnu nö'ö da ts'oni, hinda nthöskwi nö'ö hinda ts'oni.

⁵¹ Yohu ma ga xi'ahu n'ar mhö himi födi: Hinga gatho ma ga hwëthü, mödi hö, gatho ma da mpongagihü ma 'baihu.

⁵² Ngu ár nihi n'ar hwei dama da thotho, njap'u xta nzunga ar ngöxa k'axt'athuxi. Ngetho ma da thuxt'i, ne nuya xi du ma da njuts'i da t'umba man'ar ndo'yo hinda ma da du. Ne nuju gar 'buthü, ma da 'bongagihü ma ndo'yohü.

⁵³ Ngetho mahyoni nunar ndo'yonu thege, da mponi, hinda mengi da du. Nupya tu, ne nu'mü, hinda thege.

⁵⁴ Ne nu xta wadi da mponga nuna tu, hinda ma da thege, ne nuna thepya, hinda the 'mü. Nu'mü hö, da tho nö'ö engá har T'ofö: Xi nhwata ar ndöte, hinda mengi da me'sa ár ts'edi.

⁵⁵ Tsi ndöte, habu ba ko ri m'ite. Tsi nt'agi, te bi ja nuya pa ngi töte.

⁵⁶ Ngetho nunar m'ite ar ndöte, gehnu ar ts'oki, ha nunar ts'oki ju ár ts'edi ha ya 'bepate.

⁵⁷ Ma ga umfü njamödi Jö xi jaju xta ntötehu xta ñ'emuihu ma tsi Hmuhü Hesukristo.

⁵⁸ Jange ma tsi hmöka kuhü, hñuxa xiñho ri ñ'emuihu. Yo ma gi ñheḥu togo da mas'a ri ñöhu. Ne xa gi umba ri müihu gi mpehu hár 'befi ar tsi Hmu. Gi pöhu, gatho nunar 'befi gi pefu ar tsi Dada, hinda ma da njap'utho.

16

N'ar mfats'i 'bempa ya ku

¹ Nupya di xi'ahu, nunar mfats'i 'bempa ya ku hyoya, tenthu nunar mhö da 'bepa ya nijö 'buhnu har hai Ngalasia.

² Tat'a hñöto har 'bet'o mpa, n'a ngu n'a gi 'weju n'a tsi tui tengu ár nzeye xka töhu. Nzöñhu gi kwathü, ne nú'mü xka tsomp'u, hinga ka gi ndüi gi johü.

³ Ne xka tsomp'u, ga pehna nu'u xka hwañhu, ne xka umfü n'ar he'mi da hñöxa ar mfats'i ma da umba ya ku me Herusalen.

⁴ Ha nu'mü xiñho ga maga n'ehe, ga me'be'u.

Nuya 'befi beni da 'yot'a ar Pablo

⁵ Ma ga map'u ga k'ös'ahü nu xka jwadi ga tho har hai Nmasedonia, ngetho mahyoni ga thohnu⁵tho.

⁶ Di beni ga kohwihü 'ra ya tsi pa. Nu'mü da tsá ga 'bühwihü ga to'mi da tho ya tse, ne m'efa gi 'rajü n'ar hoga nt'edi, ga ju ma 'ñu habü gar ma.

⁷ Ngetho nupya hindi ne ga nu'ahü nhixt'itho. Di ne ga 'bup'u 'ra ya tsi pa, nu'mü da 'raka nseki Jö.

⁸ Ma ga 'bukwatho Efeso, ga to'mi da tho ar dango Pentekoste.

⁹ Ngetho xa xi xo ar goxthi tsá ga pepa ar tsi Hmu. Di to'mi ga tö nze ya jö'i, mödi ja nzeze togo hingi ne da hyegagi.

¹⁰ Nú'mü da zomp'u ar ku Timoteo, hyanthu di 'bui xiñho, ngetho nö'ö, ot'wa ár 'befi Jö nguga n'ehe.

¹¹ Jange numansuhü ne umfü n'ar hoga nt'edi da pengi da e da k'öskagi, ngetho di to'mi da zohwi nu ma'ra ya ku.

¹² Ha nu ar tsi ku Apolo, da apa ar möte nda mewi ya ku ma nda k'ös'ahü. Himbi ne bi mapya, mödi da map'u, nu xta nja ár mpongi.

Ya ngöxanzengwa

¹³ Zot'a ri dahü, zeta ri ñ'emühü. Yo gi wenthü, ne xa gi noxju.

¹⁴ Gatho nö'ö te gi 'yothü, gi pe'su ar mhöte gi 'yothü.

¹⁵ Tsi kuhü, gi pöhü ar ku Tefa ne yá mäni. Gehyü ya 'bet'o ku xi jamfi núnu Akaya, ne xi 'yentyá teyü da maxa ya gamfi.

¹⁶ Di a'ahü ar möte gi 'yothü gatho nuya faxte ngu'u, ne nu'u tsabi mpe hár 'befi Jö.

¹⁷ Da njohya bi zo ar ku Tefa, ar Fortunato ne ar Akaiko, gehyü togo pot'ahü 'bukwa.

¹⁸ Ngetho bi hubga ma müi ne ri müihü n'ehe, jange numañhobihü nuya kuyü.

¹⁹ Zengwa'ihü ya ku mhunts'a ha ya nijö 'bukwa har hai Asia. Ne ar Akila, ar Prisila ne ya ku mhunts'a ha yá ngu'u, gathoyü zengwa'ihü har mhöte unga ar tsi Hmu.

²⁰ Zengwa'ihü gatho ya ku 'bü ingekwa. Nzengwahü n'a ngu n'a, ñhuhü ngu gar kuhü.

²¹ Nuga dar Pablo, di peñ'ahü nunar nzengwanü di ot'ase.

²² Nö'ö togo hingi mö ar tsi Hmu Hesukristo, dá zütwa ár kwe Jö. Ar tsi Hmu Hesukristo 'bap'utho da ehe.

²³ Dá hyex'atho'ihü ár nhwëki ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁴ Di mö'ahü gi gathohü har mhöte unga ar tsi Hmu Hesukristo. Dá njap'u.

ÁR ÑOHO AR KORINTIO

Ár ñoho ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Nkorinto

Ar nzungwa

¹ Dar Pablo, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo ngetho njap'u bi ne Jö. Nuga ne ar ku Timoteo, di peñ'ahe nunar he'minu, nu'ahu gi 'buhu Nkorinto, ne gatho ya ku gi 'buhu har hai Akaya.

² Jö ma tsi Dadahu ne ar tsi Hmu Hesukristo da 'ra'ahu ár nhwëki ne ar hogam'ui.

Ya thogi bi tho ar Pablo

³ Nsunda Jö ár Dada ma tsi Hmuhu Hesukristo. Gehnu ma Dadahu hwëgagihu ne ma Jöhu togo hubga ma muihu.

⁴ Gehnu togo hubga ma muihu nú'mu di thohu ya thogi, ne njap'u da tsa ga hu'mbabihu yá mui togo tho ar thogi ngu xta thohu. Di hu'mbabihu yá mui ngu xi njakagihu n'ehe.

⁵ Ngetho jangu xa di thohu ya dumui di tefihu ar tsi Hmu Hesukristo, njap'utho n'ehe di ñehwihu ár humamui.

⁶ Ha nu'mu xta thohe ya thogi, di to'mhe da nhup'a ri muihu ne da max'ahu gi k'onju. Ha nu'mu nhubagihe ma muihe, njap'utho n'ehe di to'mhe da nhup'a ri muihu, ne da max'ahu gi tsethu ya thogi, di hñöxa nuya di thohe n'ehe.

⁷ Ne jangu gi thohu ya thogi nguje, hindi tsayahe di to'mhe njap'u da nhup'a'ihu ri muihu nguje n'ehe.

⁸ Tsi kuhu, di nehe gi pöhu nuya nt'utsa da thohe núnu Asia. Xa bi t'otkagihe ar ts'om'ui ne bi the ma ts'edihe, ndi beñhe ja nga kohenu.

⁹ Da ent'ashe nda thöga ma tehe. Njap'u hinga nga jamfihe ma ts'edishe, honse nga to'mhe ár mfats'i Jö togo juxa nuya xi du.

¹⁰ Gehnu togo bi maxkagihe, faxkagihpeya, ne di kaxmbenihe da maxkagihe ga k'onje ma'ra ya thogi ngunu.

¹¹ Ha nu'ahu, nu'mu gi faxkagihe gi 'yafu Jö, ma da nja nzeje n'ehe togo da umbabi njamödi xi hwëgagihe nö'ö xka 'yapabihu.

Yo'ö ar Pablo himbi ma Nkorinto ngut'a

¹² Di johyahe, ngetho ma mfenihe xikagihe xta 'yohe xiñho ngu utkagihe Jö, ne hinxta yo'the ma mfenihe. Hinxta 'buhewa har ximhai ngu yá mfeni'u, xta temfe ár nhwëki Jö. Xta 'buhe n'ar hogam'ui hár nhandi ya meximhai, m'et'o ha ri nhandihu.

¹³ Nö'ö xta ot'ahe, di pöhe gehnu tso ri mfenihu, hinga man'ar mfeni. Ne di kaxmbenihe ma gi pöhu xiñho xoge.

¹⁴ Ngu ya xka pökagihe n'a tsi tui, go ma ga ja'ahe ginjohyahu. Ha nu'ahu go ma gi jakagihe ga njohyahe n'ehe, nú'mu xta menga ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Gehnu ar mfeni ndi pets'i. Jange da bemhö nga thop'u m'et'o nú'mu nda poni nga ekwa Nmasedonia, ne ngi njohyahu ga tsoñ'ahu yo'gi.

¹⁶ Hö, njap'u ndi beni nga thop'utho nga k'ös'ahu ne nga ekwa Nmasedonia. Ne m'efa nga penkp'u man'agi, ne ngi faxkagihu nga ju ma 'ñu nga ma har hai Nhudea.

¹⁷ Nú'mu nda benga gathoyu, hage ndi ñ'ont'utho. Wa ndi ñhe'be ya meximhai yot'a yá ne n'andi mö hö, ne n'andi hin'ö.

¹⁸ Jö hingi yot'a ár ne, jange nuje n'ehe hindi möñhe hö ne hin'ö.

¹⁹ Ngetho ár T'u Jö ar tsi Hmu Hesukristo, nö'ö togo da dat'ahe majöni, nuga, ar ku Silbano ne ar ku Timoteo, nunar tsi Hmunu hingi yot'a ár ne. Hár m'uinu, ka datkagihunu nö'ö majöni.

²⁰ Ngetho hár te ar tsi Hmu Hesukristo, ka bi nhekinu gatho yá ñhöt'i Jö. Jange di eñhu, hö njap'u, nú'mu di e'spabihu ár nsu Jö.

²¹ Jö go bi zetkagihu ma ñ'emuihu hár 'ñu ar tsi Hmu Hesukristo, ne bi hñuskagihu ár Hñö.

²² Ne njap'u bi 'wegagihu ngu yá metigihu'ö. Gehnu ar Hñö da höñhu ha ma muihu ngu n'ar 'bet'o ñhöt'i, ne di to'mhu ga höñhu xoge m'efa.

²³ Ha nuga hinxta thop'utho Nkorinto, ngetho di tsu ga zo'ahu nts'edi, ne ga tsot'a ri muihu. Jö pödi di mönga majöni, ne di et'a made ma te hindi kate.

²⁴ Hindi nehe ga ja'ahe gi ñ'emuihu ngu di neje. Nö'ö di nehe, ga fax'ahe gi pe'su ar johya, ngetho di pöhe xi nzedi ri ñ'emuihu.

2

¹ Jange nupya xta beni hinga pengi ga map'u ga ja'ahu da zot'a ri muihu.

² Ngetho nu'mu da zot'a ri muihu, togo da hubga ma muí 'mu. Hage hingo nu'u togo xta tsot'wa yá muí.

³ Nú'mu nda ot'ahu, da jap'u ndi honi gi jaju ga njohya xka tsomp'u, hinge gi jaju da du ma muí. Di kaxmbeni, nu'mu di johya, gi johyahu n'ehe.

⁴ Ngetho xa mi tuka ma muí ne ndi zoni nú'mu da ot'ahu m'et'o. Hinge ndi ne nga tsot'a ri muihu, ndi ne ngi pohu xa di pes'ahu n'ar dōta mhōte.

Ar Pablo pumbabi nō'ō togo xki nts'oki

⁵ Ha nu'mu ja n'a togo xi jakagi xi du ma muí, hinge xi jakasega. Tsa ga mōñhu xi zu'ahu n'a tsi tui n'ehe, hindi ne ga eñhu thota ár nzeze.

⁶ Hñōjwu, di za ár mfei nō'ō togo nzeze'ihu ga kuhu.

⁷ Ha nupya mahyoni gi pumbabihu ne hñu'mbabi ár muí, yo ma da du ar ts'oni.

⁸ Jange di a'ahu gi uthwu man'agi da hyandi gi pe'sfu ar mhōte.

⁹ Da ot'ahu nor he'mi n'ehe, ndi ne nga pōdi ha gi ohu gatho nō'ō di xi'ahu, wa hin'ō.

¹⁰ Ne nō'ō togo gi pumbabihu, nuga n'ehe. Hō, nuga xta pumbabi nu'mu di jamhō te ga pumbabi. Xta jap'u di hongar i ñhohu hár nhandi ar tsi Hmu Hesukristo.

¹¹ Ne njap'u hinga xojwu ar 'ñu ar ts'ondōhi. Di pohu hongar hanja da kut'a ya ts'omfeni.

Ar Pablo xa mi tupa ár muí mi 'buhnu Ntroa

¹² Nú'mu nda tsonu Ntroa nga mōmbahmō ár hoga mhō ar tsi Hmu Hesukristo, da nu xki xogagi ar goxthi.

¹³ Mōdi xa mi tuka ma muí, ngetho hinda nthe'benu ma tsi ku Tito. Jange da ñ'e'be ya ku, ne da ju ar 'ñu da ekwa har hai Nmasedonia.

Nu'mu di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo, hyax'mu di tōtehu

¹⁴ Jamōdi Jō jakagihu hyax'mu ga ntōtehu, ngetho di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo. Ne hagatho di ñ'uhu nunar hoga mfōdi, ngu n'ar hogañuni habu gatho tsoni.

¹⁵ Jō nugagihu di pe'sfu ár hogañuni ar tsi Hmu Hesu, di nxañhu mateda nu'u xi mpohō ne nu'u hinxi mpohō.

¹⁶ Nuya xi m'edi tsa'u ngu n'ar ñuni hote, ha nuya xi mpohō, ngu n'ar ñuni umba ar te. Togo tsahmō da 'yot'a nuya 'befiyu.

¹⁷ Nuje hindi pathwe ár mhō Jō, ngu ot'a nzeze honi da dō ar bojō. Nuje xint'axi ma mfenihe di mōñhe nō'ō 'rakagihe Jō, ngetho di pōhe di 'buhe hár nhandi'ō, ne di 'bu'behe ar tsi Hmu Hesukristo.

3

Yá 'begogihe Jō di mōñhe ar 'ra'yo nkohi

¹ Hage di hoñhe man'agi gi numañhogihe. Wa di hoñhe ga hōs'ahe n'ar he'mi di ñōmañhogihe, ne xka poñhe gi 'rakagihe n'a ngu ot'a nu ma'ra.

² Gese'ihu ngu ma he'mi'ihe xi thuska ha ma muíhe, gehnu to gatho pōdi ne gatho nehe.

³ Njap'u nheki ngu yá he'mi'ihu ar tsi Hmu Hesukristo, xi t'enk'a ha ma 'yehe. Hinge honse xi t'ot'i, pewi ár Hñō Jō. Hinge ha ya nxindo, ha yá muí ya jō'i.

⁴ Xta mōñhe njap'u ngetho di kaxmbenihe di 'bu'behe xiñho Jō, faxkagihe ar tsi Hmu Hesukristo.

⁵ Hinge di beñhe xa di pe'se ar ts'edi te gatho ga othe. Jō go 'rakagihe ar ts'edi ga pehe nunar 'befinu.

⁶ Ge'ō togo bi hñuxkagihe, ne bi 'rakagihe ar ts'edi ga mpehe har 'ra'yo nkohi. Hinge di teñhe ya 'bepate xi t'ot'i, gese ár Hñō Jō otkagihe ar 'ñu. Ngetho ya 'bepate tsixkagihu har ndōte, ha nunar Hñō Jō 'rakagihu ar te.

⁷ Ha nu'mu nuya 'bepate bi t'uni xki t'ot'a ha ya nxindo, xa mi pe'sa ár nsu, jange nuya me Israel himi tsa nda hyandwa ár hmi ar Moise xa mi hyats'i, mōdi m'efa ma nda the xoge,

⁸ tenguhmō ár dōta ár nsu ar 'ra'yo nkohi pepya ár Hñō Jō.

⁹ Ngetho nu'mu nuya 'bepate tsixa har 'bexui ya jō'i, bi t'unga mi nhekiwi ar nsunda, xa tōte ár nsunda ar 'ra'yo nkohi, japi da m'u xiñho ya jō'i hár nhandi Jō.

¹⁰ Nuya 'bepate mi pe'shmō ár nsu, hingi tsa da ñhuxkwi ár nsu nunar 'ra'yo nkohi.

¹¹ Ngetho nu'mu nō'ō thege bi me'sa ár nsu, tenguhmō ár nsu nō'ō hinda ma da thege.

¹² Ngetho di pe'se n'ar dōta ndo'mi, jange hindi ntsuhe ga mōñhe ar hoga mhō.

¹³ Hindi ñhe'behe ar Moise togo mi ko'ma ár hmi, ne njap'u nuya me Israel hinge nda hyanda hanja nda the nunar hyats'i xki thuts'i nda thege.

¹⁴ Ha nuyá mfeni'u bi jot'i, ne nuya payu nú'mu né'u ar nkohi mi ja mam'et'o, jot'atho yá da. Ngetho honse ar tsi Hmu Hesukristo tsa da hñōkwabi'u ar dutu kotwabi yá hmi.

¹⁵ Njap'utho nuya payu, nú'mu né'u ár t'ofu ar Moise, wande nunar dutunu kotwa yá mfeni.

¹⁶ Ha nu xta ñ'emui ar tsi Hmu, da da ar dutu kotwa yá da.

¹⁷ Ngetho ar tsi Hmu ge'ò ar Hñö, ne nu'u togo pe'spa ár Hñö Jö, hinte ja te kot'i.

¹⁸ Nuju hinte kobgagihü ma dañu. Di hanthwü ár nsunda ar tsi Dada ngu ha n'ar ñhe. Ne ár Hñö Jö 'yo di patkagihü di hñuxa ár nsunda ha ma m'uihu, ne ga tsoñhu di hñöxkagihü ar tsi Hmu.

4

¹ Jange nuje hindi wenthe di pehe nunar 'beñi xi hwëgagihe Jö.

² Hindi mpeje nt'ogitho, hindi ntsaje. Hindi othe xi nts'ogagihe, hindi pathwe ár mhö Jö. Nö'ö di pehe, di uhe ár mhö Jö majöni ha ma m'uihe, gehnu numañho ya jö'i di othe hár nthandi Jö.

³ Ha nu'mu 'ra xi t'ökwabi, hingi tsa da bö ar hoga mhö di möñhe, gehyu di ma da m'edi.

⁴ Ar ts'ondöhi togo ar ndö nuya ngöxapayu, xi got'wa yá da nu'u hingi ne da gamfi. Ne njap'u hinda zütwa ár hyats'i ar hoga mhö utwa ár nsunda ar tsi Hmu Hesukristo, togo di hñöxa Jö ar tsi Dada.

⁵ Nuje hindi nõñhesë ma m'uihe. Nö'ö di pehe, di 'yoñhe ar mhö, di eñhe nunar tsi Hmu Hesukristo gehnu ar Hmu, ne nuje ngu ri 'begogihe. Di othe njap'u ngetho di pefe ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Ngetho Jö togo bi japa ar ñot'i nda hya'sa madedar 'bexui, go bi xoga ma mfenihu ga hanthwü ár nsunda Jö nheki hár hmi ar tsi Hmu Hesukristo.

Hyax'mu ga 'buhü har ñ'emui

⁷ Nunar döta m'ets'inu xi 'rakagihü Jö, jwata ha ma ndo'yohü ngu n'ar tsi ts'oibohai. Ne njap'u da nheki nunar döta ts'edinu go unga Jö, hingö ma ts'edisëhu.

⁸ Nuje di pefe ar tsi Hmu, xa xi nts'ibgagihe, mödi tsada ga 'ñöñhe. N'andi hindi pöhe te ga pehe, ne hindi 'behe ar ts'eti.

⁹ Njukagihe, ha hingi k'at'a togo da mañkagihe. T'entk'athogihe, mödi hinxi nhwatkihe.

¹⁰ Habu gatho di 'yohe, di ñ'enthe ár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo, di hoñhe da nheki ha ma ndo'yohe ár te'ö.

¹¹ Nuya di 'buhë, hyax'mu di enthe ma tehe da tho, ngetho di teñhe ar tsi Hmu Hesukristo. Ne nunar te ar tsi Hmu da nheki ha ma ngöxando'yohe.

¹² Nuje di ntoxe ar ndöte di hös'ahe ar hoga mhö, ha nu'ahu gi hñöñhu ar te hinda göts'i.

¹³ Ngu enga har T'ofö: Da ñ'emui, jange da ñö. Nuje n'ehe di pe'se nunar mfeninu, jange di möñhe nunar mhönu, ngetho di ñ'emuihe.

¹⁴ Di pöhe, nuna togo bi guxa har ndöte ar tsi Hmu Hesukristo, ma da guñkagihü n'ehe mahyegi ngu bi guxa ar tsi Hmu, ne da 'babgagihü mahyegi habu bi 'ba'ö.

¹⁵ Ngetho nuya thogiyu di thohe, da thohe di hoñhe ri ñöhö, ne da zu ma nzeýe nunar nhwëki Jö. Njap'u di nzeýe togo di umba njamödi Jö, ne di nsundabi n'ehe.

¹⁶ Jange hingi went'a ma ñ'emuihu. Mödi nunar ndo'yonu di hanthü thege, ha nunu mbo ha ma muihu, 'yo di n'a'yo hyax'mu.

¹⁷ Ngetho nuna n'a tsí tui ya nt'utsa di thohü, fañkagihü da hñuxa nunar döta nsunda tobgagihü.

¹⁸ Hindi huxa ma dañu nuya te tsa ga hanthüwa, ngetho nuyu ma da thege. Nuju di huxa ma dañu nu'u hingi nheki ne hiñham'u ma da thege.

5

¹ Di pöhu, nu xta nhwata nunar ndo'yonu ngu n'ar ngu di 'buhüwa har ximhai, ma da t'akagihü man'ar ngunu mhets'i, hinxi hoka n'ar ñ'ohö, xi hokase Jö, ne hiñham'u da thege.

² Jange nuya payu di 'buthü har ngunu, di gö'su di to'mhu da thetkagihü ar 'ra'yo ngu bi janu mhets'i.

³ Njap'u ma da thetkagihü n'ar 'ra'yo he, hinge ga 'buhü tsi nthemfotho.

⁴ Ngetho nu'u di 'buhü ha nunar ngunu, tupka ma muihu di zoñhu. Hindi nehü da thömgañhu ma dutuhü. Nö'ö di nehü, da thetkagihü n'ar 'ra'yo. Ne nunar 'ra'yo ndo'yo ngu n'ar dutu hiñham'u da thege, da go'ma nö'ö man'a thege.

⁵ Nö'ö togo bi hyögagihü nga thohü njanu, gehnu Jö. Ne xi 'rakagihü ár Hñö, xi 'bet'ogihu, ne njap'u di pöhu ga hñöñhu xoge m'efa.

⁶ Jange hyax'mu di johya di ndo'mhu. Ne di pöhu, nu'mu di 'buthü ha ma ndo'yohü, hindi 'buhwithohü ar tsi Hmu.

⁷ Nuju hindi teñhu nö'ö di hanthü, di teñhu nö'ö hindi hanthü, hõnsë di ñ'emuihu.

⁸ Nuju di ndo'mhu, jange xa di nemhöhu ga heñu nunar ndo'yonu, ne ga 'buhwihü ar tsi Hmu.

⁹ Jange ma ga umba ma mũihu ga othu nõ'ö ne'ö, wa hindi 'buhwithohu, wa gar 'buhwihunu.

¹⁰ Ngetho mahyoni gatho ma ga 'bahu da hñöskagihu majöni ar tsi Hmu Hesukristo. Ne ga hõñhu ma nthöhöhu n'a ngu n'a tengu xta mpehu nú'mu ndi 'buthu har ndo'yo.

Ar 'befi ñhogamui

¹¹ Nuje di tsufe Jö, jange di umba ma mũihe ga pomfe yá mui ya jö'i. Jö pödi xiñho tema di pe'se ha ma mũihe, ne di kaɣmbenihe njap'u gi pökagihe n'ehe.

¹² Hindi hoñhe gi numañhogihe man'agi. Nö'ö di nehe, gi 'ñeskagihe ma nsuhe. Ne gi pe'su tema gi thöthwu nu'u exase yá nsu, nete nõ'ö oxta mañö, hingi japamasu nõ'ö di 'ñe mbo.

¹³ Nu'mu xta 'be ma mfenihe, di othe di nsundahe Jö. Ha nu'mu di benthe, di pep'ahe di hoñhe ri ñhohu.

¹⁴ Gatho nõ'ö di othe, di jahep'u ngetho ár mhöte ar tsi Hmu tökagihe. Di pöhe, nu'mu bi du n'a pöta gatho, pontho bi du gatho n'ehe.

¹⁵ Nö'ö bi du bi pöta gatho, ne nu'u togo tetho, hinda m'ui da 'yot'a nõ'ö ne'u. Da m'ui da mepa nõ'ö togo bi du, ne bi mengi bi nte bi döpa ár ñho'u.

¹⁶ Jange nupya dimap'u, hinga ma ga hanthu ma'ra ngu bense ya jö'i. Hinga hanthu njap'u ar tsi Hmu Hesukristo, mödi xta pöhmöhu ngu benga ya jö'i.

¹⁷ Nö'ö togo 'buhwi ar tsi Hmu Hesukristo, xi n'a'yo ár te. Nunar m'ui mi 'bu maham'u, xi thogi, ne xi me'sa n'a ma'ra'yo.

¹⁸ Gathoyu xi 'raju Jö, togo ba tsigagihu nga ñhogamuiwihü'ö hár te bi unga ar tsi Hmu Hesukristo. Ne xi 'rakagihu ar 'befi ga xifu ma'ra da ñhogamuiwi Jö n'ehe.

¹⁹ Ga möñhu, Jö xi ñhogamuiwi ya jö'i hár te bi unga ar tsi Hmu Hesukristo, ne hingi ts'i'spa nt'ofu yá ts'oki. Ne xi zogagihu ar 'befi ga jafu da nunga nunar mhönu ñhogamui.

²⁰ Nuje dar m'ehnihe di pothe ar tsi Hmu Hesukristo, ne pontho Jö go zo'ahu. Jange di xi'ahu hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo: Ñhogamuiwihü Jö.

²¹ Nö'ö togo himbi 'yot'a ar ts'oki, bi thandi ngu ar ts'okte, njap'u bi pökagihu. Ne nuju ndar ts'oktehu, bi thangagihu hinte ma ts'oki di tuhu hár nhandi Jö, ngetho di 'buhwihü ar tsi Hmu Hesukristo.

6

¹ Nuje ngu yá maɣtegihe ar tsi Hmu, di xi'ahe hingi fesfu ya ñho xi hwëk'ahu Jö.

² Ngetho ngu enga har T'ofu:

Ha ya hoga pa xta ox'a'i,
ne xta fax'a'i har pa mpohu.

Ha gi ohu, gehnu ar hoga papya, ne ar pania ar pa mpohu.

³ Di ntsuñhe hinto di nehe ga jafe da mfets'e, ne njap'u hinto di pe'sa te da ñömañ'u ma 'befihe.

⁴ Nö'ö di pehe, di umba ma mũihe da nheki yá 'begogihe Jö. Di pe'se ar ts'eti di thohe ya thogi. Te gatho di k'athe, di thohe ya dumui.

⁵ Di thohe ya mfei, njokagihe ha ya fadi. Hexkathogihe ya jö'i 'butho da hyogagihe. Xa di thohe ar 'befi, di a ma t'öhöhe, di thohe ar thuhu.

⁶ Nhekitho yá 'begogihe Jö ngetho di 'buhe n'ar m'ui xint'axi. Xta 'ñuhe ar hoga mfödi xi t'aje, xta pe'se ar ts'eti ma'ra, ne di 'buhe ga faxe togo honi. Tsixkagihe ma mfenihe ár Hñö Jö, ne di pe'se n'ar mhöte hingi oxta mañö.

⁷ Di möñhe ar mhö majöni. Jö 'rakagihe ar ts'edi ne ar hogamui, faxkagihe habu gatho ga ntötehe.

⁸ 'Ra eskagihe ma nsuhe, ma'ra nugagihe hinter m'ekagihe. Ñhömañ'ugihe ne ñhömañhogihe. Nhugagihe ngu dar nemhñöhe, ha di möñhe nõ'ö majöni.

⁹ Nhugagihe ngu ya n'añ'ö, mödi fökagihe. N'andi ya 'butho da thoje, ha di 'buthu. Xa di thohe ya mfei, ne hinxi thogathogihe.

¹⁰ Di thohe ar dumui, ha hingi tsaya ma johyahe. Di 'buhe ngu n'ar tsi hyoya, mödi di hemfe ya ñho ma'ra. Wande hinte di pe'se, ha go ma metihe gatho.

¹¹ Tsi kuhu me Nkorinto, xta xi'ahe xiñho gatho, ne xta kwat'ahe ha ma mũihe.

¹² Nuje hindi kothe ma mũihe ga mö'ahe, ha nu'ahu hõ, xka kothu ri mũihu gi mökagihe.

¹³ Njanu gi ko'skagihe, xoyu ri mũihu gi mökagihe. Di xi'ahu njap'u ngu ma bötsi'ihu.

Ar ngugihu Jö togo hõ ar te

¹⁴ Yo gi nthöskwihü ya jö'i hingi ñ'emui. Ngetho, hage ntsixkwi ar ñho nõ'ö hingi ho. Wa tsá da m'u n'at'wu ar 'bexui ne ar hyats'i.

¹⁵ Hage ja te ntsixkwi ar tsi Hmu ne ar ts'ondöhi. Wa tema di hñöxkwi n'ar gamfi ne nõ'ö hingi ñ'emui.

¹⁶ ÁR nijö Jö hingi tsa da nthöskwi yá nijö ya tsita emp'ö. Ha nuju yá nijögihü Jö togo hö ar te. Ngu bi ñenö:

Ma ga 'bu'be, ne ma ga 'yo'bega'u.
Ne da hyandgagi yá Jögi,
ne nuga ma ga nu ngu ma bötsi.

¹⁷ Jange engar tsi Hmu:

Poñhü hyehüp'u,
yo gi thañhü nö'ö hingi ho,
ne ga tsi'ahü man'agi.

¹⁸ Ne gi ñengagihü ri Dadagihü,
ne nu'ahü ga eñ'ahü ma t'u'ihü ne ma t'inxu'ihü,
engar njap'u ar tsi Hmu togo pe'sa gatho ar ts'edi.

7

¹ Tsi kuhü, ngetho Jö xi 'rakagihü nuya ñhöt'iyü, ma ga hehü gatho nö'ö japa da ts'oka ma ndo'yohü ne ma mfenihü, ne ga 'buhü n'ar hogam'ui ngetho di tsufü Jö.

Ar Pablo bi njohya mi bödi xki 'yot'wa yá ntso'mi ya me Nkorinto

² Pe'skagihe ar mhöte. Hinto xta ot'wabihe ar ts'om'ui, hinto xta ts'okwa ár mfeni, ne hinto xta kahe.

³ Hindi xi'ahe njap'u ngetho di ne ga tsu'ahe. Ngu xta xi'ahe m'et'o, xa di mö'ahe. Nu'mü di 'buhü wa ga tuhe, hinga hek'ahe di mö'ahe.

⁴ Nuga hinte di pets'i te ga koñ'ahü, di es'a ri nsuhü, gehnü hubga ma müi, ne xa di johya mada ya thogi di thohe.

⁵ Ngetho xa majöni nú'mü nda tsohewa Nmasedonia, hinte da pe'se ar tsaya, ngetho habü gatho ndi thohe ya dumüi. Nuya himi jamfi mi jusje ar hñö, ha nu har nijö mi tuka ma müihe ya ku.

⁶ Honse Jö togo hu'mba yá müi nu'u ja te tupa yá müi, bi hñubga ma müihe mi zo ar ku Tito.

⁷ Hinge honse da njohyahe mi zohe. Bi jakagihe da njohyahe, bi metkagihe hanja ga jafü bi njohya. Ne bi xikagihe hangü gi mökagihü ngi zoñhü ngi hongagihü, ne njap'u bi jakagi bi hñuxa ma johya.

⁸ Ngetho mödi da tsot'ahü ri müihü har he'mi da peñ'ahü, hinte tuka ma müipya, ngetho da pödi da tsot'a ri müihü 'ra ya tsi pa.

⁹ Ha nupya di johya, hinge nú'mü da pödi bi zot'a ri müihü. Di johya ngetho nunar nzot'amüi bi ja'ahü ga 'yothwü ár ntso'mi. Bi du ri müihü ngu numañho Jö, ne njap'u hinto da ts'ok'ahe.

¹⁰ Ngetho nunar dumüi numañho Jö, tsixkagihü ga othwü ár ntso'mi ne ga mpohü, ne hinga möñhü m'efa hinda othu xiñho. Nunar dumüi tsase ya jö'i, honse tsixa har ndöte.

¹¹ Ha nu'ahü xi zot'a ri müihü ngu ne Jö. Njanü xi max'ahü ga umba ri müihü nö'ö ngi othu, ne ga ñongagihü. Bi ja'ahü bi mbö ri kwehü ne ga pe'su ar ntsu. M'efa ngi ne ngi hyandgagihü, ne ga umfü ár mfe'i togo xki 'yot'a ar ts'oki. Gathoyü nheki ga umba ri müihü ga 'yothü xiñho.

¹² Nú'mü da peñ'ahü nunar he'minü, hinge honse ndi bengá nö'ö togo bi 'yot'a ar ts'oki, ne nö'ö togo bi nts'okwabi. Ndi ne ngi pöhu hangü tup'a ri müihü gi bengagihe hár nthandi Jö.

¹³ Jange nu nda pöhe ga njohyahu, bi hñubga ma müihe. Ne xa da njohyahe nda hanthwe ár johya ar ku Tito. Nú'mü mi zoñ'ahü bi hñuxa ár ts'edi.

¹⁴ Nú'mü nda es'ahü ri nsuhü ndi petwa ar Tito ri m'uihü, hinxta 'be ma tsa. Gatho nheki majöni, njangu majöni gatho nö'ö xta xi'ahü. Bi njap'u nö'ö da xipa ar ku Tito n'ehé.

¹⁵ Ne hyax'mü huxa nunar mhöte pes'ahü, nú'mü bengá hanja ga 'yo'thü ne hanja xa ga numansuhü.

¹⁶ Di johya ngetho di kaxmbeni gi othu xiñho gatho.

8

Ar mfats'i m'empa ya ku

¹ Tsi kuhü, di ne gi pöhu nuya ñho xi hwëkwa Jö nuya nijö 'bukwa Nmasedonia.

² Mödi xi thohyü nzeye ya nt'utsa, xa xi me'sa nzeye ar johya. Ne mödi xa ya tsi hyoya, xa xi unga yá mfats'i.

³ Di damajöni go bi nese'u nda unga yá mfats'i ngu bi maxa yá ts'edi, ne xi unga xa nzeye ngu xi zü yá ts'edi.

⁴ Xa bi 'yakagihe ar möte nga umfe ar seki nda mfaxte ha nunar ñhonü t'ot'wa ya gamfi.

⁵ Hinge ndi tō'mhe njap'u. M'et'o bi 'yent'a xoge yá te nda mepa ar tsi Hmu, ne m'efa bi 'yent'a yá 'befi ha ma 'yehe, ngetho njap'u mi ne Jō.

⁶ Jange xta áfe ar ku Tito, da map'u da xi'ahú gi jwathú gi munsu nunar mfats'inu nhwékabi ya tsi ku, gehnu ma yapa xki dum'ò.

⁷ Ngetho gatho gi 'buhú xiñho: xa gi pe'su ri jamfihu, gi pōhu te gi mōñhu, gi pōthwu ár mhō ar tsi Hmu, xa gi ne gi pefu Jō, ne xa gi mōkagihe. Umba ri muñhu gi hwékabihú ma'ra.

⁸ Hindi 'bep'ahú. Hōnse di xi'ahú nuyá hogamú ma'ra, ne ga nu ha majōni tsit'a ri muñhu gi mōhu ma'ra.

⁹ Ngetho gi pōhu te xi hwēgagihú ma tsi Hmuhú Hesukristo. Mōdi mi pe'sa xoge, bi ñhoya, ha nuju ndi ñhoyahú, dá pe'su xogepya.

¹⁰ Di ne ga xi'ahú, xiñho gi jwathú nunar 'befi ga du'mhu ma jeye. Nu'ahú hinge hōnse ga beñhu, ga njohya ga du'mhu ga 'yothu.

¹¹ Jange jwathú nunar 'befi. Njangu ngi nehu ngi 'yothu, njap'u gi nehu gi jwathú n'ehe, ngu nda zu'ahú ri ts'edihú.

¹² Nu'mú xa majōni gi nehu te gi uñhu, Jō numañho gi uñhu nō'ò gi pe'su. Hingi a'ahú nō'ò hingi tsu ri ts'edi gi uñhu.

¹³ Yo ma gi beñhu di jap'u di honi da m'u xiñho 'ra, ne nu'ahú gi thohu ar k'at'i.

¹⁴ Di nega, nuya gi pe'su ya ñho nuya payu, da tsá gi faxu nuya hinte pets'i. Ne m'efa di pe'syu, ne da tsá da máx'ahú habu gi k'athu n'ehe, ne gatho gi 'buhú mahyegi.

¹⁵ Jangu enga har T'ofó: Nō'ò togo bi go nzeze, himbi bongwabi, ha nō'ò bi go tx'utho, himbi k'at'wi.

¹⁶ Jamōdi Jō bi umba ar ku Tito ar mhōte mahyegi ngu nō'ò di pe's'ahú.

¹⁷ Majōni da áfe ar mōte ma nda k'òs'ahú, mōdi mi nese nda map'u, ngetho xa mō'ahú.

¹⁸ Ne di peñhe da mēwi ar Tito n'ar ku togo e'spa ár nsu gatho ya nijō habu xa mōnga ar hoga mhō.

¹⁹ Hinge hōnse ar 'befinu xi t'umbabi. Nuya nijō bi hñuts'i ga me'behe ga 'yohe ar 'ñu, gar mōhe ma ga tsohe nunar mfats'inu. Nuna di heñhe di nsundahe ar tsi Hmu, ne da nheki ma hogamuihu.

²⁰ Njap'u hinda tsá togo da ñōmañ'ugihe nunar dōta mfats'inu o ha ma 'yehe.

²¹ Di umfe ma muñhe ga othe xiñho ar 'befi hár nhandi Jō ne ha yá nhandi ya jō'i.

²² Di peñ'ahé ñ'owí'u man'ar ku, xta hanthe ha ya 'befi xta umfe xi umbár muñ xi mepa Jō. Ne nupya xi hñuxa ár ts'edi, ngetho kaxmbeni gi faxtehu.

²³ Nor ku Tito gehnu ma ñ'ohu ne ma máxte di pep'ahe. Ha nu ma'ra ya ku go xi mēhna ya nijō da hñòs'ahú ar nzengwa, ne njap'u da 'ñe'spa ár nsu ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁴ Utwabihuyú ri mhotehu, ne njap'u da hyanda ya nijō majōni nō'ò di es'ahú ri nsuhu.

9

¹ Hinga mahyoni ga pengi ga ot'ahú ga bemp'ahú nunar mfats'i di pempabihú ya gamfi.

² Ngetho di pōhe xa gi ne gi mfaxtehu, ne xta xipabihe ya ku me Nmasedonia. Jange nu'u xi njohya da uñ'u n'ehe, ngetho da xife nu'ahú gar menguhú Akaya, pe'sa n'a njeze xa xka nehu gi uñhu ri mfats'ihu.

³ Nu'mú xta pehna ya ku da m'et'o, di ne ga tsu'ahe ngu xta es'ahe ri nsuhu. Xka mōhep'u, xka ñhoju ngu xta mō.

⁴ Ngetho nu'mú ga me'be 'ra ya me Nmasedonia ne da diñ'ahú hinxka ñhoju, ga 'be ma tsáhe, ngetho xta mōñhe xka ñhoju. Nu'mú da njap'u gi 'behu ri tsáhu n'ehe.

⁵ Da beni mi mahyoni nga peñ'ahú xi m'et'o nuya kuyu, ma da nu ha xka jwathú xka johu nunar mfats'i xka ñōthu ngi uñhu. Ne ngi ñhoju gi uñhu ngu n'ar mfats'itho, hinge gi uñhu ngetho di a'áhe.

⁶ Get'ò di xi'ahú ngu enò: Nō'ò togo tx'utho pot'i, tx'utho xofó n'ehe. Ha nō'ò pot'a nzeze, nzeze xofó n'ehe.

⁷ N'a ngu n'a da unga ngu xi beni, hinto da hyoka nō'ò uni, ne hinda uni ngetho njapi. Jō mōdi nu'u togo johya uni.

⁸ Jō pe'sa ar ts'edi da hwék'ahú gatho nō'ò gi k'athu, ne da bonk'a'ihu gi 'yothwu ar ñho ma'ra.

⁹ Ngu enga har T'ofó:

Bi hyeni ne bi umba ya hyoya.

Nunár ñhogajō'i hñham'u da thege.

¹⁰ Jō togo umba te da mot'a ar mot'i ne 'winga togo ñuni, dá máx'ahú gi pe'su nzeze ar sofo, ne gi ñhogajō'ihu xa gi faxu ma'ra.

¹¹ Ne hinte gi k'athu, xa gi johyahú gi uñhu ar mfats'i, ne njap'u ma'ra da umba njamōdi Jō nunar mfats'i di hō'sfe.

¹² Ngetho nunar m'fats'inu hinge hõnse faxa nuya gamfi tho ar k'at'i, njap'u nzeýe ya njamõdi t'umba Jõ.

¹³ Ha nunar 'befinu, nzeýe da 'ñe'spa ár nsu Jõ nú'mu hant'a'ihu tengu gi othwu ár hoga mhõ ar tsi Hmu Hesukristo, ne hanja gi johyahú gi faxu'u ne gatho nu'u tho ar k'at'i.

¹⁴ Ne xa di mõ'ahú da 'yapa Jõ da max'ahú, ngetho Jõ xa xi hwék'ahú n'ar hogamu.

¹⁵ Jamõdi Jõ, togo xi 'rakagihu n'ar nt'uni hingi tsa ga mõñhu tengu ár dõta.

10

Ar Pablo ñõnga ár 'befi

¹ Nuga dar Pablo, ne di a'ahú hár hogajõ'i ne hár mhõte ar tsi Hmu Hesukristo, mõdi enga 'ra nú'mu di 'bup'u, di tset'athohu, ha nú'mu di 'bu yap'u, xa tse ma ne ga ñõ.

² Jange di a'ahú ar mte, yo ma gi jaju ga ñõ nts'edi xka map'u. Ngetho xta ekwatho nu'u togo enõ di ot'athohe ngu benga ya meximhai.

³ Mõdi di 'buhewa har ximhai, hindi pehe ngu ot'a ya meximhai.

⁴ Ngetho ngu n'ar ndogu di ntuñhe. Ha numa bojõhe hinge yá me'ti ya jõ'i, pe'spa ár ts'edi Jõ da hwatwa yá ts'edi ya ñ'uni.

⁵ Ne da jõ'sa gatho ya mfeni ot'a ñ'ets'i, ntoxkwi ya jõ'i hingi hegi da bõ Jõ, ne da gu da zits'i da 'yõta ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Ne di 'buhe ga umfe n'ar mfei nu'u togo hingi ot'a nõ'õ nsipabi, di to'mthohe gi tsoñhu gi 'yothu gatho nõ'õ di xi'ahe.

⁷ Nu'ahú gi hanthú nõ'õ oxta mañõ. Nu'mu n'a ñ'emui ár me'ti ar tsi Hmu Hesukristo, dá beñ'õ di njahep'u, ár metigihe ar tsi Hmu n'ehe.

⁸ Mõdi da tsahmõ xa ga exa ma nsuhe, hinga 'behe ma tsahé. Ngetho ar tsi Hmu xi 'rakagihe ar ts'edi ga hoñ'ahe ri ñhohu, hinge ga ts'ok'ahe ri mfenihu.

⁹ Di xi'ahú njanu, hindi ne gi 'ñeñhu di ne ga pi'ahú ha ya he'mi di peñ'ahú.

¹⁰ Ngetho majõni 'bu 'ra togo enõ: Nuyá he'mi xa ñõ nts'edi ne pe'sa ar ts'edi, ha nú'mu 'bukwa hinte pe'sa ár ts'edi, ne hinto tsupa ár mhõ.

¹¹ Nu'u togo mõnga njap'u, dá bõdi n'ehe, ngúr nts'edi di ñõhe ha ya he'mi hindi 'buhep'u, tsa ga njahep'u n'ehe nú'mu di 'buhep'u.

¹² Ngetho hindi ne ga ñhe'behe 'ra nu'u 'yop'u ñ'exase, ne ñheksé n'a ngu n'a. Xa xi 'be yá mfeni.

¹³ Nuje hindi thothe di exe ma nsuhe. Hõnse da tsa ga e'sfe ár nsu ár nt'eni ar 'befi xi 'raje Jõ. Njap'u xta tsoñhe habu gi 'buhu.

¹⁴ Nuje hinge xa di exe ma nsuhe, ngu ga othe nu'mu hinxta tsoñhe xta hõs'ahe m'et'o ár hoga mhõ ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Hindi nehe ga exe ma nsuhe ha yá 'befi ma'ra. Mõdi hõ, di to'mhe da te ri jamfihu, ne da tsa da nunga ma 'befihe habu gi 'buhu, di zonga habu xi benga Jõ.

¹⁶ Ne ga mõñhe ar hoga mhõ di manu habu gi 'buhu. Ne hindi nehe ga kũthe habu xi mpe ma'ra, yo ma ga exa ma nsuhe ha yá 'befi xi 'yot'u.

¹⁷ Ha nõ'õ togo ne da 'ñexa ár nsu, dá 'ñe'spa ár nsu ar tsi Hmu Hesukristo togo ár me'ti ar 'befi.

¹⁸ Ngetho hingi nhumañho nõ'õ exase ár nsu. Nhumañho nõ'õ togo numañho Jõ n'ehe.

11

¹ Xõmhõ gi pe'skagihu ar ts'eti nu'mu ga mõnga 'ra ya mhõ di beni, mõdi wande xta 'be ma mfeni. Hõ, di ne gi tsetkagihu.

² Ngetho xa di tuse di mõ'ahú, ngu mõ'ahú Jõ. Xta 'wek'ahú ngu n'ar nxutsi 'bui xint'axi, pontho gi nthõt'wihu n'adar dõme, gehnu ar tsi Hmu Hesukristo.

³ Ha di tsu da mponga ri mfenihu, ngu bi pomba ár mfeni ar Eba bi ka ar k'eñõ ma nts'o, ne hingi umba ri muñhu gi teñhu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Ngetho gi numañhohu togo tsoho ut'ahú man'ar mhõ nongar Hesu, hingi ñhehwi nõ'õ xta ut'ahe. Ne gi hõñhu nu'mu xi'ahú man'ar hñõ n'añ'o hingár Hñõ Jõ xka hñõñhu, ne togo mõnga man'ar mhõ hinge ngu ar hoga mhõ xka põhu. Gatho gi tsetathohu.

⁵ Di beni hinte tókagi nuya dõta mpote ngu eñ'u.

⁶ Ngetho mõdi hindi põdi ga ñõ xiñho, di põdi te di mõ. Go xka hyandasehu.

⁷ Hage hinda ot'e xiñho nú'mu hinda exka ma nsu ne go da es'ahú, ngetho hinte da a'ahú nú'mu nda hõs'ahe ár hoga mhõ Jõ.

⁸ Xta hõmba ma'ra ya nijõ xi 'raka ma njut'i ne da tsa ga pep'ahú.

⁹ Ne nú'mu ndi 'bup'u ne ndi thomõ ar k'at'i, hinte da a'ahú. Nuya ku ba e Nmasedonia bi 'rakagi nõ'õ ndi honi. Hinte xta a'ahú, ne hinte ma ga a'ahú.

¹⁰ Di mōnga nunar majōninu, ngetho ar tsi Hmu Hesukristo 'bu ha ma mui. Gatho ar hai Akaya hinto ma da hñōgagi ga exa ma nsu ga petwabi nuna di ot'e.

¹¹ Yo'ō. Hage hindi mō'ahu. Jō pōdi hō, di mō'ahu.

¹² Ne ma ga jap'utho. Hinga hegi nu'u togo honi hanja da 'ñexa yá nsu, enō mpe'u mahyegi nguje n'ehe.

¹³ Ngetho nuyū ya kate mpote, ya hyate 'bego, ot'e ngu yá mpotehmō ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁴ Hinto da 'yotho, ngetho gese ar ts'ondōhi ot'e ngu n'ár enxe Jō n'ehe.

¹⁵ Jange hinga 'yothu nu'mu nuyá 'bego ar ts'ondōhi ot'e ngu ya hoga 'bego emp'ō. Katetho, ha m'efa ma da t'umba ár njut'i yá ts'o'befi.

Ya ugi bi tho ar Pablo ngu ár mpote ar tsi Hmu

¹⁶ Man'agi di xi'ahu, hingi nugagihu ngu n'ar jō'i xi 'be ár mfeni. Ha nu'mu gi ne gi nugagihu njap'u, nugagihu, ne da tsā ga exa n'a tsi tui ma nsu.

¹⁷ Nuna di xi'ahu hinxi 'raka Jō, go di exase ma nsu ngu n'a xi 'be ár mfeni.

¹⁸ Ngetho nzeýe exase yá nsu ngu yá mfenise'u, ma ga exka ma nsu n'ehe 'mu.

¹⁹ Nu'ahu gi pe'su n'ar hoga mfeni, hanja gi johyahu gi oxu nu'u xi 'be yá mfeni.

²⁰ Gi tsetathohu nu'u togo ja'ahu ngu ne'u. Juk'ahu nō'ō ne'u, ne hōmp'ahu nō'ō te gi pe'su. Ot'a ndōta, ne gi numañhohu nu'mu wande 'ra'ahu ya mpetgu.

²¹ Gehnu ma m'etsahe, hinda juhe ar ts'edi ne nga ja'ahu ngu bi ja'ahu'u. Nu'mu nu ma'ra exa yá nsu, nuga ma ga exa ma nsu n'ehe, mōdi di ñō ngu n'a xi 'be ár mfeni.

²² Hage exa yá nsu gehyu ya ebreo. Dar ebreoga n'ehe. Wa eñ'u xpa e ha yá m'ui ar hnini Israel. Ja xta ekanu n'ehe. Hage yá 'beto ar Abra. Ár 'betogi n'ehe.

²³ Hage yá 'bego ar tsi Hmu Hesukristo. Di tōta gatho'u. Di ñō ngu n'a xi 'be ár mfeni. Nuga xa xta mpefi. Hingi tsā ga pede hangu ya mfei xi t'akagi. Habu gatho xi jokagi, ne 'butho xi thogagi.

²⁴ Kut'a mpengi xi mebgagi ya xodyo, 'be n'ar mfei da zu yon'ate mfei n'a ngu n'a.

²⁵ Hñu'gi xi n'webgagi ya t'o. N'agi bi thoxkagi ya nk'ahni. Hñu'gi xi yu ar motsa habu ndi 'yo har dehe. Xta m'e n'apa ne n'axui har ñhontho.

²⁶ Xa xta 'yo ya 'ñu. Xta k'ont'i nga jōt'a ha ya dōthe. Xta k'ot'a ha yá 'ye ya bē. Xta k'ont'a hayá 'ye ma mixodyo'be ne nu'u hinga xodyo. 'Butho nga tu har hnini, ha ya ot'at'ohg, har ñhontho ne hayá 'ye nu'u ya ku emp'ō.

²⁷ Xa xta tho ar 'befi ne ar nzabi. Xta ā ma t'ōhō. Xta tho ar thuhu ner duthe, himi otho te nga tsi. Xta tho ar tse. Xi k'at'a ma dutu.

²⁸ Mōdi njap'u, nō'ō tōte tuka ma mui, hyax'mu di beni tengu 'bu ya ku.

²⁹ Togo thor hñeni ne nuga hindi tsamañ'u. Wa togo njapabi da mfets'e, ne nuga hingi tsot'a ma mui.

³⁰ Nu'mu mahyoni ar nt'ets'i, ma ga exka ma nsu hinte ja ma ts'edi.

³¹ Jō togo ár Dada ar tsi Hmu Hesukristo, ne ár mefi ar nsunda, pōdi hindi mōnga ar nhemhō.

³² Nūnu Ndamasko nunar ts'ut'wi mi fāxa ar ndō Aretas, bi got'atho gatho ar hnini nda mhikagihmō.

³³ Ha bi t'ekagi ha n'ar 'bōts'e, ne bi jōbgagi ha n'ár oki n'ar ngu mi 'bu har jōdo. Njanu da k'ot'a ha yá 'ye'u.

12

Ar m'ite mi foxa hár ndo'yo ar Pablo

¹ Majōni hinte fāxkagi ga exa ma nsu. Hōnse ma ga xi'ahu nuya ngu ya t'i ne ya nt'udi xi 'raka ar tsi Hmu.

² Di pō n'ar ñ'ohō mi 'buhwi ar tsi Hmu Hesukristo, xi tho 'ret'amagoho njeýe bi njuts'i ba tsonga har hñu mhets'i. Hage mi oda hár ndo'yo wa xki bōni, hindi pōdi. Jō go pōdi.

³ Hō, di pō nor ñ'ohō'ō. Hage mi oda hár ndo'yo wa xki bōni, hindi pōdi. Jō go pōdi.

⁴ Ne bi ts'ixa har nzāthom'ui habu bi 'yo 'ra ya mhō hiñ'othowa hanja da 'ñenō, ne hinxi t'umba ar seki ar meximhai da mō.

⁵ Nunar ñ'ohōnu tsā ga e'spa ár nsu. Ha nuga hinga ma ga exa ma nsu, hōnse ga exa ma nsu hindi tseidi.

⁶ Nu'mu ga nemhō ga exa ma nsu, hinxta 'be ma mfeni, ngetho majōni. Di thok'atho njap'u, ne gatho da bōkagi hōnse ngu handgagi di 'bui, ne oxkagi di mō.

⁷ Ne hinda thotho ga exa ma nsu da handa nu'u ngu ya t'i, bi t'akagi n'ar m'ite foxa ha ma ndo'yo. Gehnu n'ár 'bego ar ts'ondōhi febgagi, hingi hegagi da thota ma ñ'ets'i.

⁸ Hñu'gi xta apa ar tsi Hmu da hñōgagi.

⁹ Ne xi 'ñiengagi: Ñhogamui nõ'ö xta hwëk'a'i, hõnsenu gi honi. Ngetho ma ts'edi da nheki xiñho ha ri ngwent'i. Jange ma ga ñhogamui ga exa ma nsu ha ma ngwent'i, ne njap'u da nheki ha ma m'ui ár ts'edi ar tsi Hmu.

¹⁰ Jange ngetho di tẽnga ar tsi Hmu Hesukristo, di johya ha ma ngwent'i, ha ya nts'ani, ha ya k'at'i, ha ya nt'utsa, ha ya dumui. Ngetho nú'mu xi wentk'agi, tôte di pe'sa ar ts'edi 'mu.

¹¹ Xta exa ma nsu ngu n'a xi 'bẽ ár mfeni. Ha nu'ahũ go ga jakagihũ, ndi 'ñep'ahmõhũ ngi ñõmañhogihũ. Ngetho hinte tókagi nuya dõta mpote eñ'u, mõi nuga hinter m'ekagi.

¹² Nú'mu nda 'buhwihup'u, xa da tseti ndi ot'ka ya dõta nt'udi, ne nu'u ya 'befi hingi tsã da 'yot'ase n'ar jõ'i. Njap'u nheki ár mpotegi ar tsi Hmu.

¹³ Tema hingi ñhehwihũ nu ma'ra ya nijõ 'mu. Hõnse nu'ahũ hinda a'ahũ gi faxkagihũ. Di xi'ahũ gi pumgagihũ.

Ar Pablo mõ da k'õ'sa ár hñu'gi

¹⁴ Xta ñhoki ga tsoñ'ahũ ár hñu'gi. Ne di xi'ahũ hinga ot'ahũ ar xuhña, ngetho hindi homp'a nõ'ö te gi pe'su, go di hoñ'a'ihũ. Hinge ya bõtsi kwata ya m'ets'i da zokwa yã dada, nuyã dada kwata te da zokwa yã bõtsi.

¹⁵ Ne nuga xa ga njohya ga te gatho ya ñho di pets'i, ne ga tese ma ts'edi di hoñ'a ri ñhohũ. Nú'mu hyax'mũ huxa ma mhõte di pes'ahũ, hage ma gi hyehũ gi mókagihũ.

¹⁶ Nuga hinte ma mfats'i xta hõmp'ahũ, mõi 'ra enõ xi nts'ogi, jange xta ha'ahũ.

¹⁷ Hage xta juk'ahũ ar bojõ xi 'ya'ahũ nuya xta pehni xpa tsoñ'ahũ.

¹⁸ Nú'mu nda apa ar mõte ar ku Tito ne nõ'ö man'ar ku ma ba tsoñ'ahũ, hage ja te bi hñõñ'ahũ ar Tito. Hin'õ. Ngetho n'adar mfeni di pe'se, get'õ ar 'ñu di tẽñhe.

¹⁹ Ha gi beñhũ di hoñhe hanja gi numañhogihe. Hin'õ. Di 'buhe hár nthandi Jõ, di 'bu'behe ar tsi Hmu Hesukristo di mõñhe nõ'ö xta ñõhe. Hõnse di hoñhe ri ñhohũ ne da te ri ñ'emuihũ.

²⁰ Tuka ma mui nú'mu xka tsõmp'u, hinga ma ga tiñ'ahũ ngu di nega, ne nu'ahũ hingi ma gi hyandagihũ ngu gi nehu. Nu'mũ gi pe'su ya tuhni, gi hyojwu yã ñho ri ñ'ohũ, gi põ ri kwẽhũ, gi ñhehũ, gi juxu ya nhemhõ, gi thentehũ, hingi ne gi nuhũ ri ñ'ohũ, ne hingi mpehũ mahyegi, gehnu tuka ma mui.

²¹ Tuka ma mui n'ehe, nu xka map'u, Jõ da jakagi ga 'bẽ ma tsã ga nzoni. Ga 'ba made ga apabi da maxa nu'u togo xi 'yot'a ya ts'oki mam'et'õ, ne hinxi 'yot'wa yã ntso'mi. Nuyã ts'oki xi nts'otho, 'bengwi ya jõ'i hinxi nthõtwi, ne yã ts'onhe.

13

¹ Nunar hñu'ginu xka map'u. Gatho nuya ts'oki ma da thuxa ar mfeĩ, da mõ hõ njap'u, hõnse nu'mũ yoho wa hñu da ñamajõni.

² Ha nuga da xi'ahũ nu nda 'bup'u, ne nupya di 'yo yap'u di xi'ahũ, gatho nu'u xi 'yot'a ya ts'oki ne gatho numa'ra, nú'mu xka map'u, hinto ma ga et'atho ma xũtha nõ'ö xi 'yot'e.

³ Nu'mũ gi ne gi põhũ xiñho, hage ar tsi Hmu Hesukristo xi'ahũ nõ'ö di mõnga ne hindi mõnsega, põhũ ar tsi Hmu hingi k'at'a ár ts'edi da zo'ahũ. Nunũ xa pongwatho ár ts'edi.

⁴ Ngetho mõi bi tho bi ts'uta har pont'i hinte mi pe'sa ar ts'edi, nupya 'bui pe'spabi ár ts'edi Jõ. Di njahep'u n'ehe, di 'bu'behe hinte di pe'se ma ts'edihe. Nuje di pe'sfe ár ts'edi Jõ n'ehe ga zo'ahe.

⁵ Bensehũ, ha gi pe'su ar ñ'emui. Tsasehũ n'a ngu n'a, wa hinxka 'ñethũ ha ri muihũ ar tsi Hmu Hesukristo. Wa hinxka thohũ xiñho nga tsasehũ.

⁶ Mõi di kaxmbenihe gi beñhũ xta thohe xiñho nunar tsatinũ.

⁷ Ne di afe Jõ da max'ahũ hingi 'yothũ nõ'ö hingi ho. Hindi hoñhe da nheki xta thohe xiñho ar tsati. Di nehe gi 'yothũ nõ'ö xiñho, mõi da thandgagihe hinxta thohe xiñho nunar tsatinũ.

⁸ Ngetho hinte tsã ga pehe di nemhõ ga ko'mhe nõ'ö majõni. Hõnse tsã ga mpehe ga jafe da nungĩ.

⁹ Jange di johyahe hindi pe'se ar ts'edi, ha nu'ahũ hõ. Ne xa di afe Jõ da max'ahũ gi 'buhũ n'ar m'ui xint'axi.

¹⁰ Jange di ot'ahũ nunar he'minu hindi 'bup'utho, di ne xka map'u hinga zo'ahũ nts'edi. Ga juka nunar ts'edi xi 'raka ar tsi Hmu ga fax'ahũ da te ri jamfihũ, ne hinga ga ts'omp'a ri m'uihũ.

Ar Pablo pempa nzengwa ya ku ne tetwa Jõ

¹¹ Jange tsi kuhu, njohyahu, umba ri muihũ gi pe'su n'ar m'ui xint'axi, hñu'mfu ár mui ri ñ'owihũ n'a ngu n'a, pe'su n'adar mfeni ne ar hogam'ui. Ne gi 'buhwihũ Jõ togo unga ar hogam'ui ne ar mhõte.

¹² Nzengwahũ n'a ngu n'a di 'benga ar t'ek'ei.

¹³ Gatho ya ku di 'buhewa, di peñ'ahe ar nzengwa.

¹⁴Dá hwëk'ahü ár nt'uni ar tsi Hmu Hesukristo, dá 'ra'ahü ár mhöte Jö, ne gi 'bühwihü ár Hñö Jö. Dá njap'ü.

AR GALATA

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mēmpa ya me Galasia

Ar nzungwa

¹ Nuga dar Pablo, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo. Hinxi hñuxkagi ar jö'i, hinxi menkagi n'ar meximhai. Gesē ar tsi Hmu Hesukristo bi zokagi, ne gesē'ö Jö ma Dadahu, gehnu bi ko'spa ár te man'agi.

² Nuga ne gatho ya ku di 'bu'bewa, di peñ'ahe nunar he'minu, gatho nu'ahu gi mhunsu ha ya nijö här hai Galasia.

³ Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da 'ra'ahu n'ar hogam'ui ne da hwëk'ahu yá ñho.

⁴ Jö ma Dadahu bi nesē nda mēhna ma tsi Hmuhu Hesukristo nda unse ár te, ne njap'u nda hñögagihu ma ts'okihu. Ha nupya ñögagihu hinte da jakagihu nunar ts'oximhai nuya payu.

⁵ Jö di ñepabi da t'e'spa ár nsu hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

Hiñ'otho man'ar hoga mhö utkagihu hanja ga mpohu

⁶ Xa di 'yotho hanja ngut'a xka hyehü Jö, togo bi zoñ'ahu gi hñöñhu nö'ö te xi hwëk'ahu ar tsi Hmu Hesukristo. Ne gi ne gi 'weñhu gi teñhu man'ar mhö nö'ö hinxi xikagihu ar tsi Hmu.

⁷ Xa majöni, hiñ'otho man'ar hoga mhö, mödi xi zo 'ra nu'u togo ne da pomp'a ri mfenihu, ne da ts'okwahnö ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Nu'u togo ot'a njap'u, hinda ma da k'ont'i da hñömba ár kwē Jö. Mödi n'aje, wa n'ar enxe di ñe mhets'i, ne da paṭa nö'ö ar hoga mhö xta ut'ahe, hinda ma da k'ont'i da hñömba ár kwē Jö.

⁹ Xta xi'ahe, ne di xi'ahu man'agi, nu'mü n'ar jö'i da e da xi'ahu man'ar mhö n'añ'o, hingi ñhehwi nuna xka ñ'emuihu, nor jö'i'ö hinda ma da k'ont'i da hñömba ár kwē Jö.

¹⁰ Ngu gi pöhu xiñho, hindi mönga njap'u di honi da numañhugi ya jö'i. Di honi da numañhugi Jö. Hindi umba ma müi ga ko'be xiñho ya jö'i, ngetho nu'mü ga ot'a njap'u, hindi pepa ar tsi Hmu Hesukristo.

Jö bi zohna ar Pablo nda mepabi

¹¹ Ma tsi kuhu, di ne gi pöhu, nunar hoga mhö di mönga, hingo di mönsega, ne hinxi xikagi ya jö'i.

¹² Nunar hoga mhö di mö, gesē ar tsi Hmu Hesukristo bi utkagi. Hinxi utkagi ya jö'i, hinxta hōni xi 'rakagi'u.

¹³ Nu'ahu xka pöhu hanja ndi 'bu mam'et'o nú'mü ndi temba yá nt'umbi ma mixodyo'be. Nuga xa ndi e ar m'ui yá gamfi Jö, xa ndi nemhö nga ho gatho'u.

¹⁴ Ndi töta nzeje ma mixodyo'be mi 'bu nuya pa'u. Xa ndi umba ma müi ndi tēnga ya nt'umbi xki zogagibe ma palehe.

¹⁵ Ha nú'mü hinge ndi m'utho, Jö xki 'wegagi nga pepabi, ne bi hwëgagi bi zonkagi. Ne nu mi zo ar pa xki beñ'ö,

¹⁶ bi utkagi togo ár T'u, ne nga xipa ár thuhu nu'u hingya xodyo. Nú'mü nda ndui da mpefi, hinda aṃba m'et'o n'ar jö'i.

¹⁷ Hinda ma Herusalen ma da apar seki nu'u ma yá mpote m'et'o. Nö'ö da ot'e, da ju ar 'ñu da ma har hai Arabia. M'efa da penga har hnini Ndamasko.

¹⁸ Mi tho hñu njeje da ndui da ñ'emui, nu'mü hö, da ma Herusalen ma da k'ö'sa ar Pedro, ne da 'bu'benü n'etku'ta.

¹⁹ Hinto ma'ra ya mpote da nthē'benü, hōnse ar Hakobo nö'ö ár jödö ar tsi Hmu go da nthē'benü'ö.

²⁰ Jö pödi nö'ö di xi'ahu majöni, hindi ka'ahu.

²¹ M'efa da ma har hai Nsiria ne Nsilisia.

²² Nuya pa'u himi pökagi nuya ku me Nhudea xki ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo nguga n'ehe.

²³ Nuyü hōnse xki 'yode mam'et'o ndi e ar m'ui ya ku. Ha nupya di xipa ma'ra xiñho nö'ö ar jamfi mam'et'o ndi ne nga hwati.

²⁴ Jange ya ku xa mi nsunda Jö, ngetho xki bödi xta ñ'emui ga n'ehe.

2

¹ Mi tho 'ret'amagoho njeje, da penga ár yo'gi man'agi har hnini Herusalen. Da me'be 'mü ar ku Berhnabe, ne da tsixa ar ku Tito n'ehe.

² Da manū ngetho Jō bi utkagi nga ma. Ne da ñō'besenū nu'ū ma ya ndō har nijō, ndi ne nda bō'ū ar hoga mhō di xipabi ya jō'i hingya xodyo. Da jap'ū ndi honi hinge nda m'e ma 'befi.

³ Nunar ku Tito ndi ñ'o'be, mōdi mar me Gresia, himbi njapi bi nthuspa ar nsegi hár ndo'yo ngu ot'a ya xodyo.

⁴ Himbi njapi nda jap'ū, mōdi nuya hyate gamfi mi kut'a mi ñ'ōxte ha ya mhunts'i. Mi ne nda bō'ū yo'ō hinge ndi temfe yá 'bepate ar Moise, hōnse ndi teñhe ar tsi Hmu Hesukristo, togo bi gugagihe ha ya 'bepateyū. Mi ne nda jajeyū nga teñhe ya 'bepate man'agi.

⁵ Ha nuje hinda othe nō'ō mi mōñ'ū, ne njap'ū hingi 'behū nō'ō majōni mōnga ar hoga mhō xta hōs'ahe.

⁶ Nu'ū ma ya ndō har nijō hinte bi hñu'sa nō'ō ndi mōnga. Nuga hindi jamasu tema nsu xi mets'i, ngetho hár nthandi Jō gatho ya jō'i mahyetho.

⁷ Nuya ndō bi bō'ū xiñho, xki menkagi Jō ga zo nu'ū hingya xodyo, ngu xki mehna ar ku Pedro nda zohna ya xodyo.

⁸ Nunar tsi Hmu bi maḡa ar ku Pedro bi zohna ya xodyo, getnū ar tsi Hmu togo xi maḡkagi ga zohna nu'ū hingya xodyo n'ehe.

⁹ Nú'mū mi bō ya ndō xki hwēgagi Jō nunar 'befinū ga zo nu'ū hingya xodyo, nu'mū ar ku Hakobo, ar ku Pedro ne ar ku Xuwa nu'ū ma ya ñ'ōxhmu, bi 'raje yá 'ye, nuga ne ar ku Berhnabe. Da mhi'yehe ngu n'ar nkohi ga zoje nu'ū hingya xodyo, ne nu'ū da zo ya xodyo.

¹⁰ Hōnse bi xikagihe hinga pumhnihe ya hyoya, ne nuga ndi umba ma mui ndi fax'ū.

Ar Pablo bi zui ar Pedro nú'mū bi 'bu'ū Antiokia

¹¹ M'efa ar Pedro ba e har hnini Antiokia. Da ñhant'be ne da tsui, ngetho himi ho nō'ō mi ot'e.

¹² Ja mi zontho hō, mi ot'e xiñho, mi ñungwi mahyegi ya ku himya xodyo. Ha mi zo ma'ra ya ku xki mehna ar Hakobo, nu'mū ar Pedro bi ndui bi 'wege, bi hye ya ku himi ne nda ñungwi. Mi jap'ū ngetho mi tsu te nda mōnga nu'ū ya ku mi temba ar nt'umbi ya xodyo, thutwa ar nsegi ha yá ndo'yo.

¹³ Ma'ra ya ku nu'ū ma ya xodyo n'ehe, bi denga ar Pedro, ne bi pongyá hmi. Har Berhnabe himbi bongi, bi nkadi bi deñ'ū n'ehe.

¹⁴ Jange nú'mū nda pōdi himi tenga xiñho nō'ō majōni mōnga ar hoga mhō, da zofo ar Pedro ha yá nthandi ya ku, ne da embabi: Nu'ge gar xodyo, ne ga hyep'ū ya 'bepate, ngi ñhghwitho nu'ū hingya xodyo. Xi'mū, hanja gi ne gi japi da denga ya 'bepate nuya ku hingya xodyo.

¹⁵ Nuju dar xodyohū ngu nda m'uthū, ne ndi temfū yá 'bepate ar Moise, hinge ngu nu'ū hingya xodyo hingi tenga nuya 'bepateyū, jange nhu ngu ya 'yot'ats'oki.

¹⁶ Ha nupya di pōhū, nō'ō togo da ñ'emūi ar tsi Hmu Hesukristo, nhu hinte ma ts'oki tu, hinge nú'mū da 'yotwa gatho yá 'bepate ar Moise. Nuju n'ehe xta ñ'emūihū ar tsi Hmu Hesukristo, hinga tuxū ma ts'okihū ngetho xta jamfihū, hinge xi maḡkagihū nō'ō di teñhū nuya 'bepateyū. Ngetho di pōhū, gatho nu'ū tenga ya 'bepate, hinto ma da nsipabi hinte ma ts'oki tu.

¹⁷ Nú'mū nda ñ'emūihū ar tsi Hmu Hesukristo ne bi nhugagihū hinte ma ts'oki ndi tuhū, hage da othū n'ar ts'oki njap'ū 'mū. Wa ar tsi Hmu Hesukristo uta ar ts'oki ya jō'i. Hin'ō hingi njap'ū.

¹⁸ Ha nu'mū ga penju ga teñhū man'agi ya 'bepate xta thohup'ū, njap'ū hō, dar ts'oktehū.

¹⁹ Geḡe ya 'bepate pontho bi hyogagi, ne nupya xta pengi ga 'bui ga pepabi Jō.

²⁰ Nú'mū mi mpont'a ar tsi Hmu Hesukristo, wande bi mpontk'agi n'ehe. Jange hindi 'bui ga ot'a nō'ō di bense. Nupya ar tsi Hmu Hesukristo 'bū ha ma mui. Ne nō'ō di ot'a hyax'mū, di ot'e di ñ'emūibi ar T'ū Jō, togo bi mōkagi ne bi unga ar te bi pokagi.

²¹ Nuga hindi utsabi nō'ō xi hwēgagi Jō. Ngetho nu'mū di mōñhū xi zamhō ga mpohū di temfū yá 'bepate ar Moise, njap'ū di mōñhū hinter me'ō ar te ar tsi Hmu Hesukristo bi um'ū.

3

Ar Hñō Jō di hōñhū nú'mū di ñ'emūihū

¹ Nu'ahū gar menguhū Galasia, xa xka 'be ri mfenihū. Togo xi pomp'a ri mfenihū hingi ne gi teñhū nō'ō majōni. Ngetho dá ot'ahe xiñho ar 'ñu hanja bi du ar tsi Hmu Hesukristo har pont'i.

² Di ne gi xikagihū: Hage ga hñōñhū ar Hñō Jō ngetho ngi temfū yá 'bepate ar Moise. Hage hinga hñōñhū ngetho ga ñ'emūibihū ar mhō Jō ga 'yohū.

³ Xi'mū, hanja xka 'be ri mfenihū. Nu'ahū ga kuthū hár 'ñu Jō ngi hōmpabihū ar ts'edi ar Hñō Jō, xipya, hage gi beñhū da tsā gi nehū nunar 'ñunū ha ri ts'edisehū.

⁴ Hage ma da m'ep'utho gatho nō'ō xka thohū. Hin'ō, hinda ma da njap'utho.

⁵ Jö xi 'ra'ahü ár Hñö, ne xi ut'ahü nzeýe ya döta ñho. Hage xi 'yot'a njap'u ngetho gi umba ri muñhu gi temfü yá 'bepate ar Moise. Hin'ö. Nunü xi 'yot'a njap'u ngetho xka ñ'emüihu ar hoga mhö.

Ar nkohi bi gohwi Jö ar Abra

⁶ Njap'u n'ehe ar Abra, har T'ofö enö bi ñ'emüibi Jö, ne bi nhu hinte ma ts'oki mi tu.

⁷ Jange pöhu, nu'u togo ñ'emüi, gehyu yá bötsi ar Abra.

⁸ Maha'mü Jö xki beni, nu'ahü hingya xodyohü, nda nhu'ahü hinte ma ts'oki gi tuhu nu'mü gi jamfihu. Jange mam'et'o bi xipa ar Abra ar hoga mhö, ngu mönga hár T'ofö Jö habü enö: Ngetho xka ñ'emüigi, jange ma ga jöp'a'i, ne nunar jöpinü ma da zü gathö ya jö'i 'bü hár nxidi ar ximhai.

⁹ Jange nu'u togo pe'sa ar jamfi, gehyu njöpi mahyegiwi ar Abra togo m'et'o bi jamfi.

¹⁰ Ha nu'u hu yá mü ma da mpohö ot'wa yá 'bepate ar Moise, hinda ma da k'ont'i da zupa ár kwe Jö. Ngetho har T'ofö enö: Nö'ö togo hinda 'yot'a gathö ngu mönga ya 'bepate, hinda ma da k'ont'i da zupa ár kwe Jö.

¹¹ Di pöhu nu'mü di ñ'emüihu, nhugagihu hinte ma ts'oki di tuhu, hinga nu'mü di teñhu ya 'bepate. Ngetho enga har T'ofö: Nö'ö togo ñ'emüi, 'bü xiñho hár nhandi Jö, ne pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

¹² Nö'ö togo tenga ya 'bepate, hinga 'bü har jamfi. Ngetho hár T'ofö Jö enö njawa: Nö'ö togo tenga ya 'bepate, gehnü ár m'ui'ö.

¹³ Ha nunar tsi Hmu Hesukristo, bi ñöngagihu hinda zuju ár kwe Jö huxa har T'ofö. Bi hñönse ár kwe Jö ndi 'ñepkagihuhmó nú'mü mi du har pont'i. Ngetho enga hár T'ofö Jö: Nö'ö togo zü har za, gehnü xi zütwa ár kwe Jö.

¹⁴ Bi jap'u, ne nu'ahü hingya xodyohü bi tsá ga hñöñhu ar njöpi xki ñhöt'wa ar Abra, ngetho xka ñ'emüihu ar tsi Hmu Hesukristo. Ne nu'ahü nguje, xka hñömfu ár Hñö Jö ngetho xka ñ'emüihu.

¹⁵ Ma tsi ku'ahü, ma ga heju ár nkohi Jö ne ár nkohi ar jö'i. Nu'mü yoho ya jö'i da 'yot'a n'ar nkohi, ne da ñö'u xiñho da 'yot'u, hinto tsá togo da hñöki wa da päta nuna nkoh'ö, mödi bi nko ya jö'itho.

¹⁶ Jö bi umba n'ar ñhöt'i ar Abra ne ár n'ogi. Himbi 'ñembabi: Nu'u ri n'ogi. Himbi nomba yá 'beto ne yá manga'beto. Bi nonga n'adar n'ogi, ne bi 'ñembabi: Nuna ri n'ogi. Ne nupya di pöhu togo nunar n'oginü, gehnü ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁷ Nupya ma ga xi'ahü 'mü: Nö'ö ar nkohi Jö bi nkohwi ar Abra ne bi ñöwi xiñho, nonga ar tsi Hmu Hesukristo. Bi tho gohonthebe ne n'atema'ret'a njeýe, ne ka bi t'unga ya 'bepate. Nuya 'bepateýu himbi tsá bi hñökwa ár ts'edi nunar nkohi ne da m'e ar ñhöt'i.

¹⁸ Nu'mü Jö xi 'rakagihuhmó ya njöpi ngetho di teñhu ya 'bepate, hinga 'rakagihu xi ñötkagihu 'mü. Ha nunar Abra bi hñönga ar njöpi ngetho xki ñhöt'wabi nda t'umbabi.

Yo'ö bi t'unga yá 'bepate ar Moise

¹⁹ Nu'mü, yo'ö bi t'unga ya 'bepate. Bi t'uni bi utkagihu tengu ar ts'oki. Bi me'sa ár ts'edi ne bi göxa nú'mü mi zö ar tsi Hmu Hesukristo, gehnü ar n'ogi xki t'umbabi ar ñhöt'i. Nuya 'bepate bi t'umba ya enxé, ne nu'u bi umba n'a togo bi thokwabi gathö nu'u ma'ra ya jö'i.

²⁰ Gesé Jö togo unga nunar ñhöt'inu, himi njo'o man'a to bi thoki.

²¹ Xi'mü, hage yá 'bepate ar Moise ntöxkwí ár ñhöt'i Jö. Hin'ö. Ngetho nu'mü ya 'bepate xi zähmó xi 'rakagihu n'ar 'ra'yo te, nu'mü xi za xi nhugagihu hinte ma ts'oki di tuhu ndi teñhu ya 'bepate.

²² Ha nu hár T'ofö Jö, xikagihu gathö xki jokagihu har ts'oki, ne nu'mü nga ñ'emüihu ar tsi Hmu Hesukristo, nda tsá nga hñöñhu nunar ñhöt'inu.

²³ Bi ñötkagihu nú'mü hinxxi zöta ar tsi Hmu Hesukristo ne nda tsá nga ñ'emüihu. Ge'mü xki gokagihu ya 'bepate, ne xki t'entkagihu nga jamfihu nunar jamfi ma nda ñ'udi.

²⁴ Jange ya 'bepate bi njangu n'ar 'bego su ya bötsi. Bi utkagihu hanja nga 'buhu, ne nga ñ'emüihu ar tsi Hmu Hesukristo nú'mü mi ñ'udi. Ne njap'u nda nhugagihu hinte ma ts'oki di tuhu.

²⁵ Ha nú'mü dá ñ'emüihu, bi wadi mi sugagihupya ar 'bego.

²⁶ Nupya gathö yá bötsigihu Jö, ngetho xta ñ'emüihu ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁷ Nuju xta hñöñhu ar xixthe ngetho xta ñ'emüihu ar tsi Hmu Hesukristo. Ne ar tsi Hmu kobgathogihu ngu n'ar 'ra'yo he nzathö.

²⁸ Nupya hinga nthahni togo ya xodyo togo hingya xodyo, togo ya 'bego togo hingya 'bego, togo ar ñ'ohö togo ar 'behñö. Gathogihu di n'asehu ngetho xta ñ'emüihu ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁹ Nu'mü yá metigihu ar tsi Hmu Hesukristo, yá n'ogigihu ar Abra 'mü, ne go ma metihu nunar njöpi bi ñhöt'a ar Abra.

4

¹ Beñhu n'ehe, nu'mu n'ar bötsi xi ts'okwabi gatho nö'ö mi pe'sa ár dada, mödi gor meñi gatho nö'ö xi ts'okwabi, hinda tsa da 'yense nu'mu hinxi zondyá jeye. Njap'u di hñöxkwitho n'ar 'bego.

² Nunar bötsi'ö o hár 'ye nu'u togo su, ne togo supabi gatho nö'ö teme bi ts'okwabi. Ma da 'yense nú'mu xta jwata yá jeye bi mönga ár dada.

³ Nuju n'ehe, mam'et'o ndi ñhehwiñu ngu nö'ö ar bötsi himi jwata yá jeye, hyax'mu ndi pepabihu yá nt'umbi ar ximhai.

⁴ M'efa bi zo ar pa xki bengá Jö, ba peñna ár T'u, bi 'yonga n'ar 'behñö, ne bi m'u nú'mu mi jar ts'edi yá 'bepate ar Moise.

⁵ Bi jap'u nda zimgagihu xki gokagihu ya 'bepate, ne nda tekagihu.

⁶ Ne nupya nuju yá bötsigihu Jö. Jange xpa penkagihu ár Hñö ár T'u da m'u ha ma muñhu, ne xta nziñhu ár ts'edi'ö di emfu: Ma tsi Dada'íhe.

⁷ Jange nupya, hindi njanguhu n'ar 'bego. Yá bötsigihu Jö, ne go ma meñihu gatho ya ñho ma da 'rakagihu ngetho xta ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo.

Ar Pablo hu'mba yá muñ hinto da mengi da mepa ya 'bepate

⁸ Nu'ahü mam'et'o nú'mu hinge ngi pöhu Jö, ngi pepabihu nu'u ya tsita ngi hokasehu, ne hinga ge'u ar Jö majöni.

⁹ Ha nupya hö, gi pöhu Jö, tsa ga möñhu go bi bö'ahü m'et'o'ö. Xi'mu, yo'ö gi ne gi penju man'agi gi temfu yá nt'umbi ar ximhai nu'u hinte pe'sa ar ts'edi, ne hinter me'u. Yo'ö gi nehu da mengi da go'ahü man'agi.

¹⁰ Xa gi jamasuhu ya pa, ya zönö ne ya jeye, ne gi othu ma'ra ya dango.

¹¹ Jange nuga di tsu da m'e gatho nunar 'befi xta ut'ahü.

¹² Tsi kuhu, di a'ahü gi tengagihu ma m'ui, ngu nuga xta teñ'a ri m'uihu hinge ngi temfu yá 'bepate ar Moise. Nú'mu da jwadi nda tsomp'u, hinga utsagihu.

¹³ Gi pöhu, hár ndü da zo'ahü ár mhö Jö ngetho ndi tho n'ar hñeni.

¹⁴ Hinga kot'a ri muñhu, ne hinga utsagihu, mödi mar ñhemb'i'ihu, ngetho ndi tho nö'ö ar hñeni'ö. Mödi njap'u, ga 'rakagihu ar seki, ne ngi nugagihu ngu n'ár enxe Jö, ngu gi nusehu ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Habuima ri johyahu ngi pe'su nú'mu ndi 'bup'u. Nuga di damajöni xa ngi mökagihu. Nu'mu xi tsahmó, xka hñöhu ri dahü ne xka 'rakagihu.

¹⁶ Xi'mu, hage gi utsagihupya ngetho da xi'ahü nö'ö majöni.

¹⁷ 'Yop'u 'ra togo 'butho da du hoñ'ahü, mödi hingi hongá ri ñhöhu. Nuyü ne da 'wek'ahü hingi jajemasu gi teñhu'u.

¹⁸ Xiñho'ö nu'mu togo 'butho da du da 'yot'a nö'ö xiñho. Di ne gi 'buhu njap'u hyax'mu, hinge honse nú'mu di 'bup'u.

¹⁹ Ma tsi bötsi'ihu, di tho ya ugi man'agi ngu n'ar 'behñö ñ'onte, di hant'ahü hindi hñöx'atho'ihu ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁰ Di nemhö ga 'buhwihupya, ne ga honi hanja ga zo'ahü. Xa gi tubgagihu ma muñ, te ga pepya.

Ar Sara ne ar Agar di hñöxa nu'u yoho ya nkohi

²¹ Nu'ahü gi ne gi teñhu yá 'bepate ar Moise, xikagihu: Hage hinxka 'yohu nö'ö mönga nuya 'bepate.

²² Hár T'ofö Jö enö njawa: Ar Abra bi dinga yoho yá t'u. N'ár t'u ar 'behñö mi m'ego, ha nö'ö man'a, ár t'u ar 'behñö himi m'ego.

²³ Nu ár bötsi ar 'behñö mi m'ego, bi m'ui ngu m'u gatho nu ma'ra ya bötsi. Ha nö'ö ár bötsi ar 'behñö himi m'ego, bi m'ui ngetho Jö xki ñöt'wa ar Abra.

²⁴ Nuya yoho ya nöñö, ma ga heju nu'u yoho ya nkohi bi nkohwi Jö ya jö'i. Nunar 'behñö mar thuhu ar Agar mi m'ego, ñhehwi nunar nkohi bi t'unga har t'ohö Sinai. Jange nuya xodyo tenga nunar nkohi'ö, m'ego ngu mi m'ego ar Agar.

²⁵ Ar Agar ngu ar t'ohö Sinai núny Arabia, ñhehwi ar Herusalén nuya payu. Ngetho ngu n'ar nöñö m'egowi yá bötsi, di hñöxa nuya mengunü pepatho yá 'bepate ar Moise.

²⁶ Ha nö'ö ar Herusalén 'bü mañö mhets'i, ngu ma nöñöhu hinto pepabi.

²⁷ Nu hár T'ofö Jö bi mönga njawa maham'u:

Njohya, nu'ge hingi tsa gi tinga ya bötsi, ne hinxka ñ'onte.

Hyexa ar mhafi gi njohya, nu'ge hinxka ntsawi ar ugi xi m'ui ri bötsi.

Ngetho nu'ge xi hyek'a ri dömebya, ma gi 'ñe nzeye ya bötsi,

ne gi töta togo 'ñe ár döme.

²⁸ Tsi kuhu, nuju yá bötsigihu Jö xki ñhötkagihu, jangu ar Isa bi m'ui xki ñhö't'a Jö.

²⁹Nö'ö ár t'u ar 'behñö mi m'ego, bi m'ui ngu m'u gatho nu'u ma'ra ya bötsi, ne xa bi utsa nö'ö ar t'u togo bi m'ui ngu xki ñhöt'i. Njap'u nuya payu n'ehe. Nuju xta m'uhü hár ts'edi ár Hñö Jö, t'utsagihü n'ehe.

³⁰Ha te mönga ár T'ofö Jö. Ar Abra bi nsipabi nda gu ar 'behñö mi m'ego, nda mewi ár bötsi. Ngetho nö'ö ár t'up'u'ö, hinda ñhehwi ár hño bi ts'okwabi ár t'u ar 'behñö himi m'ego.

³¹Jange tsi kuhü, di njanguhü ár bötsi ar 'behñö himi m'ego, hinge ngu ár bötsi ar 'behñö m'ego.

5

Ar Pablo xipa ya ku hinda mengi di 'bui xi ze'ma ya 'bepate mi ja mam'et'o

¹Ar tsi Hmu Hesukristo bi gugagihü ha ya 'bepate mi ja mam'et'o, ne njap'u hinga 'buhü xi zëbgathogihü. Jange ma ga umba ma muhü hinga penju man'agi da zëbgagihü nuya 'bepateyü.

²Nuga dar Pablo, 'yoxu nö'ö di xi'ahü: Nu'mü gi nehu da thus'ahü ar nsegi tuta yá ndo'yo ya xodyo, hinte gi nuhü 'mü ár 'befi ar tsi Hmu Hesukristo.

³Di xi'ahü man'agi, nu'mü togo da hñuxa ar nsegi hár ndo'yo, mahyoni da 'yot'a gatho nu'u ya 'bepate bi zo ar Moise.

⁴Nu'ahü gi hurimuhihü hingi ma gi tuxu ri ts'okihü ngetho gi teñhü ya 'bepate bi zo ar Moise. Nu'mü gi beñhü njap'u, xka 'wehü xka hyehü ar tsi Hmu Hesukristo, ne hinte xka nuhü teme xi hwëgagihü.

⁵Ha nuju, di to'mhü da t'engagihü hinte ma ts'oki di tuhü ngetho xta nzimfü ár Hñö Jö, ne di ñ'emüihü.

⁶Nu'u xta jamfihü ar tsi Hmu Hesukristo, hinter me'ö nu'mü ga huxü ar nsegi ha ma ndo'yohü wa hin'ö. Nö'ö xiñhohmö, da nheki ma jamfihü ga othu ya hoga 'befi di pewi ar mhöte.

⁷Ngi pahü xiñho. Togo bi k'as'ahü hingi teñhü nö'ö majöni.

⁸Nunar nk'ats'inü, hinxpa pehna Jö togo bi zoñ'ahü.

⁹Nu'u togo k'as'ahü, ñhehwi ngu ar njoxthuhme, mödi n'ar tsi tui japi da fonsa gatho ar juni.

¹⁰Nuga di kaxmbeni Jö, hinxka pathü ri mfenihü. Ha nö'ö togo k'as'ahü, hinda ma da k'ont'i da hñönga ár mfei Jö, ne hinda ma da thantho togo'ö.

¹¹Tsi kuhü, nu'mü di mömbatho ar nsegi tuta hár ndo'yo ya xodyo, hinjo'o togo di kukagi. Nu'mü di njap'uhmö, hinto da k'a'spa ár pont'i ar tsi Hmu.

¹²Nu'u togo k'as'ahü, di nehmö da ñheñi n'agitho.

¹³Tsi kuhü, xi ts'onkagihü ga poñhü xki zëbgagihü yá 'bepate ar Moise. Mödi hinxi thegagihü ga othu gatho nö'ö di nehu. Nö'ö ga othu, ga mhöhu ne ga mfaxtehu n'a ngu n'a.

¹⁴Da tsa ga othu gatho nuya 'bepate xi zogagihü ar Moise nu'mü honse ga othu nuna enö njawa: Mö ri ñ'ohü ngu gi mhösehu.

¹⁵Ha nu'mü gi ntöxü ne gi ntsothu n'a ngu n'a, pöhu 'mü, ma gi tesehu ri ñ'ohü.

Yá 'befi nuya ot'a gatho nö'ö tema ne yá ndo'yo, ne nu'u pepa ár Hñö Jö

¹⁶Di xi'ahü, ga 'buhü ngu utgagihü ár Hñö Jö, hinga othu gatho nö'ö di nesehu.

¹⁷Ngetho nö'ö di nehu, hingi ne ár Hñö Jö, ha nö'ö ne ár Hñö Jö, hindi nehu. Nuya yohoyu ntuhna ha ma mfenihü, jange hingi tsa ga othu xiñho n'a wa man'a.

¹⁸Ha nu'mü tsixkagihü ár Hñö Jö, hingi 'bepkagihü yá 'bepate ar Moise 'mü.

¹⁹Nu'u togo ot'a gatho nö'ö ne'u, fötwatho yá ts'o'befi pe'u: Ya tsinganthöti, 'bengwi ya jö'i, ot'a nö'ö xints'otho, ne bendar ts'oki.

²⁰Nuya jö'i'u xata yá tsita hokse, ya ñ'ete, ya ñ'utsate, ya 'yot'atuhni, ya gese, ya kwe, ya nemhñö, ya ntsahñöki, ne 'weka ya jö'i.

²¹Ya 'ñöxte, ya hyote, ya mihni, ne te gatho ot'e ha ya ts'odango, ne ot'a ma'ra ya ts'oki njanu. Xta xi'ahü, ne di xi'ahü man'agi, nu'u togo ot'a nuya ts'o'befiyü, hinda ma da yut'a hár ts'ut'wi Jö.

²²Ha nu'mü ga 'buhü ngu utkagihü ár Hñö Jö, nu'mü ga pe'sü ar mhöte, ar johya, ar hogamü, ar ts'eti, ar hogajö'i, ar nhwëki, ne ar ñ'emüi,

²³ar nts'a'mi, ar ntsuni. Gehyü 'raju ár Hñö Jö, ne hiñ'otho 'ra ya 'bepate habu di högagihü ga othu.

²⁴Nu'u togo xi jamfi ar tsi Hmu Hesukristo, wande xi ts'utwi har pont'i gatho nö'ö ne ár ndo'yo.

²⁵Ha nupya ár Hñö Jö xi 'rakagihü n'ar 'ra'yo te, ma ga 'buhü ngu utkagihü'ö.

²⁶Hinga ma ga ñ'ets'ihü, hinga nxaxtehu n'a ngu n'a, hinga ñö'sfü nö'ö te pe'sa ma'ra.

6

¹ Tsi kuḥu, nu'ahū gi 'buhū ngu utkagihū ár Hñö Jö, nu'mu xka pöḥu n'ar ku xi 'yot'a n'ar ts'oki, faxu da menga har 'ñu. Ne hingi ñ'exu, beñḥu xi'mu da zq'ahū gi 'yothu njap'u n'ehe.

² Ma ga mfaxteḥu n'a ngu n'a, ne njap'u ga oṭḥu nö'ö xikagihū ar tsi Hmu Hesukristo.

³ Ha nu'mu n'ar ku ot'a ndöta ne hingi njap'u, nkase.

⁴ Jange mahyoni ga hanthū xiñho nö'ö di peḥu, ne njap'u da tsä ga njohyaseḥu, hinga ñö'sfu nö'ö pe man'a.

⁵ Ngetho gathogihū ma ga daseḥu ma 'beñḥu.

⁶ Nö'ö togo t'utwabi ár mhö Jö, dá umba n'ar hoga mfats'i nö'ö togo uti.

⁷ Yo gi nkaseḥu. Jö hinto tsä da hyat'i. Nö'ö te da mot'a n'ar jö'i, go gehnu da xofu n'ehe.

⁸ Nu'mu ga oṭḥu gatho nö'ö di nehū, ma ga xohu nö'ö xints'otho. Ha nu'mu ga oṭḥu gatho nö'ö ne ár Hñö Jö, ma ga xohu ar te hiñham'u da göts'i.

⁹ Yo ma da zaju ga oṭḥu nö'ö xiñho, ngetho xta zonga ar pa, ma ga nxohu nu'mu hinxi wentkathogihū.

¹⁰ Jange nu'mu tsä ga faxu ma'ra, ga oṭḥu njap'u, ne ga hoñḥu m'et'o ga faxu ya gamfi.

Ar Pablo e'spa ár nsu ár pont'i ar tsi Hmu

¹¹ Hyanthu tengu ár döta ya t'ofu di ja ma 'yese di ot'i.

¹² Nu'u togo ja'ahū gi hñuxu ar nsegi ngu tuta ha yá ndo'yo ya xodyo, ot'a njap'u honi da gohwi xiñho ya jö'i, ne hinda nt'utsa di data majöni ár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo bi unga har pont'i.

¹³ Ha nu'u togo huxa ar nsegi hár ndo'yo, hingi ot'a gatho ya 'bepate. Nu'u ne da ja'ahū gi nxeñḥu, hõse honi da 'ñexyá nsu.

¹⁴ Hinda ne Jö ga exa ma nsu. Ha nu'mu ga ot'a njap'u, hõse ga e'spár nsu ár pont'i ar tsi Hmu Hesukristo. Nú'mu mi du'ö har pont'i, pontho da tuga n'ehe ndi tengar ximḥai, ne ar ximḥai di handi hinter me'ö.

¹⁵ Nuya xta jamfihū ar tsi Hmu Hesukristo, hinter me'ö nu'mu xta huxu ar nsegi ha ma ndo'yohu wa hin'ö. Nö'ö di pöḥu hö xiñho, xi 'raju n'ar 'ra'yo te.

¹⁶ Nu'ahū ne gatho nu'u tenga nö'ö xta möngwa, Jö da 'raju ar hogam'ui, ne da meškagihū ar nhwëki, go geju ár hñinigihū Jö.

¹⁷ Nuya pa di 'ñep'u, hinto di ne da tsotka ma mu, ngetho nuga di pe'sa ha ma ndo'yo ya mfei xi t'akagi ngetho di mömba ár mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

Har ngöts'i ar Pablo apa Jö da mqts'i

¹⁸ Tsi kuḥu, da hwëk'ahū ar tsi Hmu Hesukristo n'ar hogam'ui. Dá njap'u.

AR EFESIO

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Efeso

Ar nzungwa

¹ Nuga dar Pablo ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho njap'u xki ko ár mui Jö bi 'ñexkagi nga pepabi. Di peñ'ahu nunar he'minu gar menguhü Efeso, gi nkuhu ne gi teñhu ar tsi Hmu.

² Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhü Hesukristo da 'ra'ahu n'ar hogam'ui ne da hwëk'ahu yá ñho.

Jö xa jöpa nu'u togo ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo

³ Ga ndöñhu Jö ár Dada ar tsi Hmu Hesukristo, togo xi 'rakagihü gatho ya jöpi xi 'wegagihü mhets'i, ngetho di n'at'wihü ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Nú'mü hinxki hoktho ar ximhai, Jö xki hwankagihü nga n'at'wihü ar tsi Hmu, ne njap'u nda t'axkagihü, ne hinte ma ts'oki nga pe'sü hár nthand'ö.

⁵ Jö pe'sa n'ar döta mhöte, ne xki hñuts'i nda tedegihü hár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho njap'u xki beñ'ö.

⁶ Nö'ö bi ko ár mui ba pehna ár hmöka T'u bi tedegihü, ne njap'u xa ga ndömfu ár thuhu ga beñhu ár nhwëki bi 'rakagihü.

⁷ Bi mehna ár T'u, bi nö'ma ár ji bi punga ma ts'okihü, ne bi gutka ma thaihu. Njap'u bi zimgagihü hár 'ye ar ts'oki, ngetho xa döta ár nhwëki Jö.

⁸ Xa bi hwëgagihü n'ar hoga mfeni ne n'ar döta mfödi.

⁹ Ne bi za da pöhu nö'ö himi tsa nda fö mam'et'o, tema xki ko ár mui Jö nda 'yot'e. Gese xki benga njap'u,

¹⁰ nda njapa ar tsi Hmu Hesukristo nda ndö, di huxa mañö gatho nu'u bi 'bü mhets'i ne gatho nu'u 'bukwa har ximhai. Njap'u ma da thogi nu xta zonga ar pa xi hñuxa Jö.

¹¹ Jö xki beñ'ö nda hñuxkagihü nga höñhu yá ñho, ngetho di n'at'wihü ar tsi Hmu. Ha Jö ot'a gatho nö'ö xi benga hár mui.

¹² Jö bi hwankagihe m'et'o nga jamfihe ar tsi Hmu Hesukristo ne njap'u nga ndömfu ár thuhu.

¹³ Ne nu'ahu xka 'yoxu ar mhö majöni, nunar mhönu nonga ri mpohöhu. Ne nga jamfihe ga n'at'wihü ar tsi Hmu Hesukristo, bi thus'ahu ár Hñö Jö ha ri muihu ngu n'ar nthixt'i yá met'ihu Jö, ngu xki ñötkagihü.

¹⁴ Ár Hñö Jö gehnu ngu n'ar ñho xi m'et'ogihü yá bötsigihü Jö, hönse ga to'mhu da zo ar pa da zixkagihü n'agitho ma ga 'buhwihü. Gatho xi 'yot'a Jö, ne njap'u nda t'e'spabi ár nsu.

Ar Pablo adi da t'umba ar hoga mfödi ne da sokwa ya da ya gamfi

¹⁵ Jange nuga nú'mü nda öde xka jamfihe ar tsi Hmu Hesukristo, ne xi zo ma gu xa gi möhu nu'u ma'ra ya gamfi,

¹⁶ hindi tsaya di umba njamödi Jö, ne di api da max'ahu,

¹⁷ da 'ra'ahu ar hoga mfödi, ne da xok'a ri dahü gi pöthwü ár m'ui ár Dada ma tsi Hmuhü Hesukristo 'bü hár nsunda.

¹⁸ Di apa Jö n'ehe da yot'a ri mfenihü gi pöhu xiñho te gatho di to'mhu ngetho xi zonkagihü, ne gi pöhu tengu ár nzatho ne ár döta ya ñho da 'rajü xka m'uhwihü, nuya xta ñ'emuhü.

¹⁹ Ne di apabi gi pöhu tengu ár döta ár ts'edi mpe ha ri mfenihü. Getnu ar döta ts'edi xi utkagihü,

²⁰ nú'mü bi japi bi nte man'agi ar tsi Hmu Hesukristo, ne bi guxa habü xki t'ahwi nu'u xi du, ne bi 'ñexa hár ñ'ei núnu mhets'i habü bi 'buhwi'ö.

²¹ Ne bi umba n'ar döta nsu töta gatho ya ndö, nu'u hö yá ts'ut'wi, nu'u ja yá ts'edi, nu'u ja yá nsu, ne gatho nu'u nhömbe yá thuhu har ximhai, töte ár nsu nuya payü ne hiñham'ü da göts'i.

²² Ne bi hñuxa da ndö gatho nö'ö te jawa ne 'bui, ne bi 'ñex'ö ngu ár ñöxhmu ar nijö.

²³ Ha nu ar nijö jwatwabi da nxoge ár ndo'yo, ha nunar tsi Hmu jwatwabi da nxoge gatho nö'ö te ja ne te 'bui.

2

¹ Nu'ahu xka m'ehmöhu mam'et'o ha ya ts'oki, ne ngi 'buhü har ts'om'ui, pontho hinge ngi tehu, ha nupya Jö xi 'ra'ahu n'ar 'ra'yo te.

² Ngü 'buhü njap'u ngetho ngi temfü ár m'ui ar ximhai. Ne ngi pepabihü ár ndö ya ts'ondöhi, pe'sa ár ts'edi har ndöhi, ne pumbyá mfeni ya me'sku.

³ Mam'et'o gathogihū ngu 'bu'u n'ehe, ndi umbabihū gatho nō'ō mi ne ma ndo'yohū, ne ndi othū gatho nō'ō mi benga ma mfenihū. Jange nuju hōnse ár kwē Jō ndi to'mhū, ngu to'ma nu'u hinxi n'emūi.

⁴ Ha Jō xa dōta ár nhwēki ne xa bi mōkagihū.

⁵ Jange ngu bi japi bi nte man'agi ar tsi Hmu Hesukristo, njap'u nuju n'ehe, bi 'raju n'ar 'ra'yo te, ngetho xki m'e ma tehu har ts'oki, pontho ngu xta tumhōhū, ne Jō bi hwēgagihū, bi 'raju ar mpohō.

⁶ Ne ngu bi guxa ar tsi Hmu Hesukristo, njap'u bi guxkagihū n'ehe, ne bi 'ñexkagihū ga 'buhwihūnū mhets'i.

⁷ Bi 'yotkagihū njap'u, mi hongā nuya pa di 'ñep'u da fōdi hangū ar ñho xi hwēgagihū, bi ko ár mui ba penkagihū ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Ngetho Jō bi hwēgagihū ar mpohō nū'mū nda n'emūihū. Himbi pokagihū ma ts'edisēhū, gehnū n'ar nt'uni Jō.

⁹ Hinto xi pose yá hoga 'befi. Nu'mū bi njap'u, tsā da 'ñexhmō ár nsu 'mū.

¹⁰ Jō go bi mengi bi hyógagihū ma'ra'yo ngetho di n'at'wihū ar tsi Hmu Hesukristo, ne njap'u nga othū nō'ō ar ñho xki 'yegagihū Jō nga othū.

Nunár ndōte ar tsi Hmu Hesukristo bi 'yot'a ar ñhogamūi

¹¹ Jange nu'ahū hingar xodyohū, beñhū mam'et'o hinge xki thus'ahū ar nsegi ha ri ndo'yohū ngu pe'sa ya xodyo. Jange mi eñ'ahū ngar ts'oktehu, mōdi nunar nseginū mi huxase ya jō'i.

¹² Mam'et'o hinge ngi 'buhwihū ar tsi Hmu Hesukristo, ngi 'buhū yap'u. Hinge ngar menguhū Ísrael, ne hinge ndi 'ñep'ahū nuya ñhōt'i xki nkohwi'u. Hinte ngi to'mhū, hinge ngi pōhū Jō, ngi 'busehū har ximhai.

¹³ Mapa'ō ngi 'buhū yap'u xka hyehū Jō. Ha nupya xka n'emūihū ar tsi Hmu Hesukristo, xi ja'ahū xka kwathū, ngetho bi nō'ma ár ji har pont'i.

¹⁴ Nuje dar xodyohe ne nu'ahū hingar xodyohū, nū'mū mi du ar tsi Hmu Hesukristo bi text'a ar jōdo nt'utsa xki 'wegagihū. Njap'u nda za ngar n'ada ar hninihū ne nga ñhogamūihū n'a ngu n'a.

¹⁵ Nū'mū mi ts'utwa ár ndo'yo har pont'i, ge'mū bi hwata ar nt'utsa, ngetho bi hñōkwa ár ts'edi ya 'bepate ne gatho yá nt'umbi. Mi yoho ya hnini bi hyoka n'ase, ngetho n'at'wū teñ'ō ba e ar hogam'ui.

¹⁶ Gehnū har pont'i bi hwata ar nt'utsa mi pe'sa nu'u yoho ya hniniyu, bi mhōdi ne bi ñhogamūiwī Jō, ngetho bi n'atwi ndo'yo'u ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁷ Jange ar tsi Hmu Hesukristo ba hōnkagihū ar hoga mhō xta ñhogamūiwihū Jō, nu'ahū ngi 'buhū yap'u, ne nuje ya xodyo ndi 'buhe get'utho.

¹⁸ Ngetho bi ungár te ma tsi Hmuhū Hesukristo, gathogihū ngu ya xodyo ne nu'u hingya xodyo, da tsā ga kuthū habū bi 'bū Jō ma Dadahu, ngetho di 'buhwihū ár Hñō Jō mahyegi xi t'akagihū.

¹⁹ Jange nupya hingar n'añ'ohū, ne hingar nzohohū. Gar menguhū ár hnini Jō ngu gatho nu ma'ra ya gamfi, ne yá bōtsi'ihū n'ehe.

²⁰ Ne mahyegi di 'buhū hár nijō Jō 'yo di thoki. Numa tsi Hmuhū Hesukristo ñhehwi ar mudido. Nuje ya mpotegihe ne nu ma'ra yá m'ehni Jō, di janguhe ár wa ar jōdo.

²¹ Gathogihū ya gamfi di njanguhū n'ar ngu thoki, 'yo di hets'i mahyetho ya do, ne da ho n'ar nijō xint'axi ngetho n'at'wi di 'buhwihū ar tsi Hmu.

²² Ngu'ahū ne nguje di n'at'wihū ar tsi Hmu Hesukristo, ne di 'yo di tehu mahyegi gatho ma'ra ya gamfi, ga tsoñhū ngu ár nijōgihū Jō habū 'bu ár Hñō.

3

Ar 'befi bi t'umba ar Pablo da hñō'spa ar hoga mhō nu'u hingya xodyo

¹ Nuga ar Pablo, di owa har fadi ngetho di zo'ahū ár hoga mhō ar tsi Hmu Hesukristo nu'ahū hingar xodyohū.

² Zage gi pōhū bi hwēgagi Jō ar 'befi ga hōs'ahū ar hoga mhō.

³ Jō bi utkagi nō'ō hinxki fō mam'et'o, ngu xta ot'ahū n'a tsi tui.

⁴ Nu xki nehū ma gi pōhū tengū di pōdi nō'ō himi fō mam'et'o, tema nda 'yot'a ma tsi Hmuhū Hesukristo.

⁵ Nunar mfeninū xki jwatatho, hinte ma jō'i xki t'uti, ngu xi utwabipya ár Hñō Jō yá hoga mpote ne yá m'ehni Jō.

⁶ Xi t'utkagihe, nu'u hingya xodyo mahyegiwi nu ma'ra, ma da hñōnga ya ñho n'ehe, ne da n'adar ndo'yowi ya xodyo. Ne da ñhehwi yá ñhōt'i pes'u, ngetho mi 'yo ar hoga mhō mi mhō, bi jamfi ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Nunar mhö'ö Jö bi hñuxkagi ga mö. Bi njap'u ngetho bi hwëgagi ár nt'uni, ne nunár döta ts'edi bi mpe ha ma müi.

⁸ Xi t'aka nunar 'befinu, mödi hinda tsá ga ñhux'be nu ma'ra ya gamfi, di ko ya hai. Xi nhwëgagi nunar 'befinu, ga hös'pabi nu'u hingya xodyo ya hoga mhö nonga gatho ya ñho pe'sa ar tsi Hmu Hesukristo, hingi tso xoge ma mfenihu.

⁹ Ne ga ot'wa ar 'ñu gatho nö'ö tema xki benga Jö nda 'yot'e ne xki 'ñögi, nú'mü hinxki hoktho gatho nö'ö te jappya.

¹⁰ Ne njap'u da nheki hár nijö nuya ár nzeýe ár mfödi Jö, ne da bö nu'u togo bi the yá nsu ne nu'u togo bi the yá ts'edinu mhets'i.

¹¹ Gehnu ar mfeni xki benga Jö mam'et'o, m'efa bi 'ñu hár te ma tsi Hmu Hmu Hesukristo.

¹² Ngetho di ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo, hinga ntsuhü ne hinga ntsáhu ga kwathu ga ñöwihu Jö.

¹³ Jange di a'ahu, hingi tu ri müihu gi hanthu di tho ya nt'utsa ngetho di hös'ahu ar hoga mhö. Njohyahu, gehnu es'ahu ri nsuhü.

Nunar döta mhöte hingi tsá da zo ma mfenihu

¹⁴ Jange di ndandihmö hár nthandi ár Dada ma tsi Hmu Hmu Hesukristo.

¹⁵ Gehnu ár Dada togo bi umba yá te gatho ya m'ui 'bukwa har ximhai, ne gatho nu'u 'buhnu mhets'i.

¹⁶ Di apabi ngu ár nt'eni yá ñho pe'sa hár nsunda, da zet'a ri müihu hár Hñö Jö gi 'buhwihu.

¹⁷ Di apabi n'ehe da m'u ha ri müihu ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho gi jamfihu, ne njap'u gi m'athu xiñho hár mhöte.

¹⁸ Ne gatho nu'ahu, ngu nu ma'ra ya gamfi, da tsá gi pöhu tengu ár nxidi, ár ma, ár ñhe ne ár ñhets'i ár mhöte ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁹ Ne gi pöthwü nunar döta mhötenü hinto tsá da zo xiñho hár mfeni, ne xa da ziñ'ahu ár m'ui Jö.

²⁰ Nsunda Jö togo pe'sa ar ts'edi da 'yot'a gatho nö'ö ne'ö, töta ár nzeýe nö'ö tsá da zo ma mfenihu ga afu. Gathonu ot'a ár ts'edi mpe ha ma müihu.

²¹ Dá nsundabi ar nijö 'buhwi ar tsi Hmu Hesukristo hyax'mü ne hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

4

Di n'at'wihu ár Hñö Jö

¹ Nuga di owa har faði ngetho di mömba ár mhö ma tsi Hmu Hmu, di a'ahu gi 'buhü ngu di 'ñepi da m'u nu'u togo xi ts'ohni da mbötsi Jö.

² Yo gi ñ'exu, nts'a'mthohu. Pe'su n'ar hogamü ne ar ts'eti, ne gi mhöhu n'a ngu n'a.

³ Nu'ahu gi n'asehu ngetho n'ada ár Hñö Jö 'bu ha ri müihu. Jange umba ri müihu gi pe'su n'adar mfeni, ne gi 'buhü n'ar hogam'ui.

⁴ Ngetho di n'adar ndo'yohu, n'adár Hñö Jö 'bu ha ma müihu, jangu xi ts'onkagihu n'ehe ga pe'su n'adar ndo'mi.

⁵ N'adar tsi Hmu di zohu, n'ada ma ñ'emuihu, ne n'adar xixthe xta höñhu.

⁶ N'adar Jö togo ma Dadahu gatho nu'u di 'buhü. Ár ts'edi hexkagihu, ne 'rakagihu ár mfats'i di gathohu, ne 'bu ha ma müihu.

⁷ N'a ngu n'a bi hwëgagihu ar tsi Hmu Hesukristo n'ar hogant'uni ngu ár nt'eni'ö.

⁸ Jange bi thogi ngu mönga ár T'ofö Jö habu enö:
Ar tsi Hmu bi ntöte ne bi böxa mhets'i, bi zixa nu'u xki döho,
ne bi hyemba ya nt'uni ya jöi.

⁹ Te di bönga nö'ö enö bi böxa mañö mhets'i. Ne da 'ñenö, nö'ö mi 'bu mhets'i ba kökwa har ximhai.

¹⁰ Nö'ö togo ba e har ximhai bi mengi bi böxa man'agi har ngöxa mhets'i, ne njap'u bi hyexta ár nsunda xoge nö'ö xi thoki.

¹¹ Geşé bi 'ñex'ö 'ra ngu yá mpote, ma'ra yá m'ehni, ma'ra nda mömba ár hoga mhö, ma'ra da mfa'yo ha yá nijö, ma'ra da utwa ár mhö Jö.

¹² Gathoyu faxte da ñöxa ár ñ'emui ya ku, ne da mepa Jö'u n'ehe. Ne njap'u da te ar nijö, gehnu ár ndo'yo ar tsi Hmu Hesukristo.

¹³ Njap'u ga jawahu gatho ga pe'su n'adar ñ'emui, ne ga pötwabihu xiñho ár T'u Jö. Ga tsoñhu ga ñhogajö'ihu, ne gatho ga ñhehwihu ár m'ui ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁴ Hindi hñöxkagihu ya t'ulo bötsi hingi pöthetho, to gatho tsá da kadi da mewi temba yá jamfi. Nuya jö'iyu ju ar nhemhñö ne ya ts'omfeni japa ya ku da dengga nö'ö hingi ho.

¹⁵ Nö'ö ma ga othu, ga teñhu nö'ö majöni ne ga pe'su ar mhöte. Njap'u da ñöxa ma jamfihu, ne ga ñhehwihu ar tsi Hmu Hesukristo togo ár ñöxhmu ar nijö.

¹⁶ Nunar nijö hömba ár ts'edi ar tsi Hmu, ne njap'u n'a ngu n'a ya ku 'yo di m̄axa ma'ra, ngu ar 'befi xi t'umbabi. Ne 'yo di te, ne da me'sa yá ts'edi t̄enga ar mhöte.

Ar 'ra'yo m'ui t'akagihu ngetho di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo

¹⁷ Di 'bep'ahu hár thuhu ma tsi Hmuhu, gi hyehü gi t̄embathohü yá m'ui nu'u hinxi ñ'emui, ngetho hinte mañho beñ'u.

¹⁸ Xi me yá ñö, hingi ne da hñöñ'u ar te unga Jö, ngetho hinte pö'u ne xi got'a yá müi.

¹⁹ Bi 'be yá mfeni, bi ñ'ent'atho'u bi 'yot'a gatho nu'u ya ts'oki mi ne'u, ne gor johya'u da 'yot'a nö'ö xints'otho.

²⁰ Ha nu'ahu hinxi ut'ahu njap'u ar tsi Hmu Hesukristo,

²¹ nu'mu xa majöni xka 'yohü nö'ö xi möñ'u, ne xka 'yoxu nö'ö xa majöni ut'ö.

²² Nö'ö ar m'ui ngi pe'su maham'u, hyehup'u n'agitho. Ngu n'ar ze dutu k'othu 'yehhup'u, xi zu ar ts'o'yo, kate ot'a ar ts'oki.

²³ Hyehü da n'a'yo ri müihu ne ri mfenihu.

²⁴ Ne 'buhü nunar 'ra'yo m'ui xi t'a'ahu, ngu n'ar 'ra'yo he gi hyehü xi thoki di hñöxa Jö, xa majöni ar hogajö'i ne xint'axi.

²⁵ Jange hyehup'u ar nhemhñö. Möñhu nö'ö majöni nú'mü gi ñöwi ri ñ'owihu, ngetho di n'adar ndo'yohü n'a ngu n'a.

²⁶ Nu'mü da mbo ri kwehu, yo ma da hya'ahu ri mfenihu gi 'yothü n'ar ts'oki. Ñhogamüihu, yo gi to'mhü da tho ar pa.

²⁷ Yo gi hofü da hya'ahu ar ts'ondöhi.

²⁸ Nö'ö togo mar bë, dá hyep'u ar mfë. Dá hyonga n'ar hoga 'befi, ne njap'u da me'sa teme da mfaxkwi nö'ö togo hinte p̄ets'i.

²⁹ Yogar ts'onehu, hyoñhu hanja gi ñöhu xiñho, ne njap'u nu'u togo da 'yox'ahu da mats'i ne da numañho.

³⁰ Ne yo gi tsöthwü ár müi ár Hñö Jö. Xi thus'ahu ngu n'ar nkohi, ne xta zonga ar pa da ts'iñ'ahu, da fötho yá bötsi'ihu Jö.

³¹ Hyehup'u gatho ar ntsotmüi, ar kwe, ar nt'utsa, ya mhafi, ya ts'ate, ne gatho ya ts'omfeni.

³² Nö'ö xiñho gi 'yothü, ñhogajö'ihu n'a ngu n'a, mpe'su ar nhwëki mpuñhu n'a ngu n'a, ngu ar tsi Dada bi pumgagihu mi unga ár te ar tsi Hmu Hesukristo.

5

'Buhu xiñho ngetho yot'ahu Jö

¹ Umba ri müihu gi t̄emfü ár m'ui Jö, ngetho go yá hmöka bötsi'ihu.

² 'Buhü gi mhöhu n'a ngu n'a ngu bi mökagihu ar tsi Hmu Hesukristo. Bi gutka ma thaihu nú'mü mi unga ár te har pont'i, ngu n'ar m'oñho yuni xiñho m'o'spa Jö.

³ Nu'u xka jamfihu, yo gi 'bengwihu n'ar jö'i nö'ö hingo ri nthötihü, yo gi benthu nö'ö xints'otho, yo xa gi möhu ar bojö, hingi noñhu nuya ts'okiyu. 'Buhü ngu di ñepi da m'u n'ar gamfi.

⁴ Yo gar ts'onehu, yo gi ñöhu ñ'entho, yo gi ñ'önt'uhü, ngetho hingi ho da 'yot'a njap'u ya gamfi. Nö'ö xiñho gi 'yothü, umfü njamödi Jö.

⁵ Pöhu xiñho hinda ma da yut'a da ndöwi ar tsi Hmu Hesukristo bi 'buhwi Jö, gatho nu'u 'bengwi ya jö'i, nu'u t̄enga ar ts'oki, ne nu'u xa mö ar bojö, p̄ontho ndöñ'u.

⁶ Yo ma gi ñhehu togo da hya'ahu ya nemhñö, ngetho nuya ts'okiyu japi da e ár kwe Jö da zu nuya me'sku.

⁷ Jange yo gi ñ'owihu nu'u togo ot'a nuya ts'o'befiyu.

⁸ Mam'et'o ngi 'buhü har 'bexui, ha nupya gi 'buhwihu ar tsi Hmu har hyats'i. 'Buhü ngu nu'u 'yo hár hyats'i Jö.

⁹ Ngetho nuya 'bu har hyats'i, ár Hñö Jö f̄ats'i da ñhogajö'i, da me'sa ar hogam'ui, ne di mönga nö'ö majöni.

¹⁰ Umba ri müihu gi 'yothü nö'ö numañho ar tsi Hmu.

¹¹ Ne yo gi t̄emfü yá 'befi nu'u togo 'bu har 'bexui, hinte ár ñho. Nö'ö gi 'yothü, xipabihu hingi ho nö'ö pe'u.

¹² Ngetho n'ar m'etsa ga noñhu nö'ö ot'u ñ'ontho.

¹³ Ha nu'mü da t'e'spa ar ñot'i nuya ts'o'befi pe'u, nu'mü hö, da födi tema di bönga nuya te pe'u, ngetho har ñot'i ka nhekinu xoge.

¹⁴ Jange xi t'enö njawa:

Nu'ge gi öhö, nuhu,

ponga nup'u hár t'agi nu'u xi du,

ne ar tsi Hmu Hesukristo da yot'a'i.

¹⁵ Põhu xiñho hanja gi 'buhũ. 'Buhũ ngu nu'u pe'sa yá mfödi, hingi 'buhũ ngu nu'u hinte pödi.

¹⁶ Yo gi huhũ, umba ri muĩhu gi 'yothũ nõ'ö xiñho, ngetho nuya payu di 'buhũ xints'otho.

¹⁷ Yo gi ñhehũtho, umba ri muĩhu gi pöhu nõ'ö ne Jö gi 'yothũ.

¹⁸ Yo gi ntihũ, ngetho ar mihni ma da ja'ahũ gi nts'ojũ. Nõ'ö xiñho gi 'yothũ, hyoñhũ xa di ziñ'ahũ ár Hñö Jö.

¹⁹ Nú'mũ gi ñöhu, nõñhũ ya hoga nsadi, ya jöhñö ne ya hoga thuhu. Tuthwũ ne gi 'yent'a ri muĩhu gi xathũ Jö.

²⁰ Gatho nõ'ö di 'ñep'ahũ, umfu njamödi Jö ar Dada hár thuhu ma tsi Hmuhũ Hesukristo.

Ñ'othu n'a ngu n'a ri kuhũ

²¹ Ngetho gi tsufu ar tsi Hmu, ñ'othũ n'a ngu n'a.

²² 'Behñöhu xka nthöthũ, 'yothũ ri dömesehũ ngu gi othũ ar tsi Hmu Hesukristo.

²³ Ngetho ar döme gehnu ár nõxhmu ar 'behñö, ngu ar tsi Hmu Hesukristo ár nõxhmu ar nijö, ne ar nijö gehnu ár ndo'yo ar tsi Hmu togo ár Pohote.

²⁴ Jange ngu ar nijö ota ar tsi Hmu Hesukristo, njap'u nuya 'behñö da 'yot'a gatho nõ'ö te da xipa yá döme.

²⁵ Dömehu, mö ri 'behñöhu ngu ar tsi Hmu Hesukristo bi mö ár nijö, ne bi unse ár te bi poho.

²⁶ Bi du, ne njap'u bi hñögagihũ ma ts'okihũ, mi xuga ma muĩhu ndi o'sfu ne ndi othwũ ár mhö.

²⁷ Bi xugagihũ ne nda 'babgagihũ hár nthandise ngu ár nijö xa nzatho, hinte xi jaxt'i ne hinxi guxt'i, da thandi dar nt'axi ne xa 'bui xiñho.

²⁸ Njahup'u nu'ahũ gar dömehu n'ehe, möhu ri 'behñöhu ngu gi möse ri ndo'yohũ. Nõ'ö to mö ár 'behñö, mhöse n'ehe.

²⁹ Ngetho hinto utsase ár ndo'yo, gi pöhu 'wini ne su, jangu ar tsi Hmu Hesukristo su ar nijö.

³⁰ Geju ár ndo'yogihũ ar tsi Hmu Hesukristo, ne n'a ngu n'a dar n'a xenigihũ ár ndo'yo'ö.

³¹ Jange enga hár T'ofö Jö, ar ñ'ohö da zop'u ár dada ne ár nõnö, ne da m'uhwi ár 'behñö, ne nuya yohoyu ma da n'atho.

³² Xa xi ñhembu nunar nt'utinũ, mödi nuga di heka ar tsi Hmu Hesukristo ne ár nijö.

³³ Jange ma ga xi'ahũ: N'a ngu n'a möhu ri 'behñöhu ngu gi mhösehu, ne nuya 'behñö dá 'yota yá döme.

6

¹ Bötsihũ, 'yothũ ri menguhũ ngetho gi 'buhwihũ ar tsi Hmu. Gehnu xiñho'ö.

² 'Yothũ ngu mönga ár mhö Jö habũ enö: 'Ñe'sfu ár nsu ri dada ne ri nõnö, gehnu ar 'bet'o 'bepate ñöt'ahũ ar ñhöt'i.

³ Nunar ñhöt'inũ mö gi pe'sa n'ar hogam'ui ne gi 'bukwa nzeye ya pa har ximhái.

⁴ Ha nu'ahũ gar dadahũ ne nu'ahũ gar nõnöhu, yo gi pomfu ár kwe ri bötsihũ. Hñöjwũ nõ'ö hingi ho ne uthwũ ár 'ñu ar tsi Hmu.

⁵ Nu'ahũ gi m'egohũ, 'yothũ ri hmuhũwa har ximhái. 'Ñe'sfu ár nsu, ne tsit'a ri muĩ gi pefũ, to da 'ñenö gi pefũ ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Mpehu xiñho, hinge honse nú'mũ hant'ahũ ri hmuhũ gi ne gi kohũ xiñho. Ngu yá 'bego'ihũ ar tsi Hmu Hesukristo, di tsit'a ri muĩhu gi 'yothũ Jö.

⁷ Xa gi nesehu gi mpehu, hinge jangu gi pefũ n'ar jö'i, 'yothũ wande gi pepabihũ ar tsi Hmu.

⁸ Beñhũ, nunar tsi Hmu ma da 'ra'ahũ ar njut'i, ngu nõ'ö ar ñho xka 'yothũ n'a ngu n'a, wa gi 'ñehũ ri hmuhũ, wa gar hmuhũ.

⁹ Nu'ahũ gar hmuhũ, 'yot'wabihũ ar ñho ri 'begohũ, yo gi pihũ. Beñhũ, nu'ahũ ngu'u bi 'bu n'a ri Hmuhũ mañö mhets'i, ne nõ'ö hingi hwanta ya jö'i.

Ga hehu ar he xi 'raju Jö ngu n'ar ndogu

¹⁰ Nupya tsi kuhũ, gi hömfũ ár döta ts'edi ar tsi Hmu, gehnu da zet'a ri muĩhu.

¹¹ Ngu ñhoka n'ar ndogu di ma har tuhni, njap'u nu'ahũ n'ehe, hyehũ ar he xi 'ra'ahũ Jö, da max'ahũ gi tsethwũ yá nhemñö ar ts'ondöhi.

¹² Ngetho hñdi ntunkwihũ ma mijö'ihũ. Di ntoxkwihũ nu'u pe'sa yá nsu, ne pe'sa yá ts'edi, ne ya ndö har 'bexui nuya payu, ne gatho nuya ts'ondöhi bi nsanga mañö har ndöhi.

¹³ Jange hyehũ xiñho nõ'ö ar he tuhni xi 'ra'ahũ Jö, ne gi tsethũ nuya pa gi thohũ ya thogi. Ne xki ntötehu, yo ma gi ñhehu da hyom'ahũ hai.

¹⁴ Jange umba ri muĩhu gi tsethũ, ne gi pe'su nõ'ö majöni ngu n'ar böt'i xka nguthũ xiñho, ne ar hogajö'i ngu n'ar hebojö tak'ahũ.

¹⁵ Ngu su yá wa n'ar ndogu da za da ñ'o xiñho har tuhni, njap'u nu'ahu n'ehe, ñhoju habu gatho gi mōhu gi mōmfu ár mhō Jō unga ar hogam'ui.

¹⁶ Ne gi pe'su ar jamfi, ngu n'ar nthaki gi tajwu gatho yá nk'ahni ngu ya tsibi bi emp'ahu ar ts'ondōhi.

¹⁷ Gi suhu ar mpohō, ngu n'ar fuibojō da dak'ahu ri ñōhu. Ne gi hñōhu ár mhō Jō, ngu n'ar ndojwai 'ra'ahu ár Hñō Jō.

¹⁸ Ne hyax'mu hinda za'ahu gi 'yafu Jō gi hōmfu ár ts'edi ár Hñō. Hingi tsaya gi to'mthohu da max'ahu. Hinge hōnse nu'ahu, 'yafu da maxa gatho nu ma'ra ya gamfi n'ehe.

¹⁹ 'Yapabihu Jō da maxkagiga n'ehe. Nú'mu xka ñō, da t'aka tema ga mō. Ne hinga ntsu ga zo ya jō'i, ne da zo yá mfeni nunar hoga mhō hinxki fō mam'et'o.

²⁰ Jange nuga dar m'ehni di mōnga ar hoga mhō, ne xi thutka nuya bojōyu. 'Yafu Jō da maxkagi hinga ntsu ga mōnga nunar hoga mhōnu, ngu xiñho ga ñō.

Ya ngōxanzengwa

²¹ Di peñ'ahu ma hmōka ku Tikiko, gehnu da xi'ahu tema di pefi ne tengu di thokwa. Nu xta zomp'u, nuhu ngu n'ár hoga 'bego ar tsi Hmu.

²² Jange di peñ'a'lhup'u da met'ahu tengu di 'buhewa, ne da hup'a ri muihu.

²³ Jō ar Dada ne ar tsi Hmu Hesukristo da jōp'ahu mahyegi gatho nu ma'ra ya ku, gi 'buhu ter entho, gi mhōhu n'a ngu n'a, di pewi ar jamfi.

²⁴ Jō da hwēk'ahu yá ñho, gatho nu'ahu gi mōhu ar tsi Hmu Hesukristo ha n'ar mhōte hingi thege. Dá njap'u.

AR FILIPENSE

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Filipino

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo ne ar ku Timoteo, ya 'begogihe ar tsi Hmu Hesukristo, di ot'ahe nunar he'minu, tsi kuhu gi 'buhu har hnini Filipino, ne xka n'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo. Di zengwa'ihe mahyegiwi ri ndohu har nijö ne ya maxte.

² Jö ma tsi Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da 'ra'ahu n'ar hogam'ui ne da hwök'ahu ya nho.

Ar Pablo apa Jö da maxa ya gamfi

³ Nú'mu di beñ'ahu di umba njamödi Jö.

⁴ Hyax'mu xa di johya hindi pumhni ga apabi da max'a gi gathohu.

⁵ Ngetho nú'mu ga ndui ga n'emuihu dinjawa, xa xka mfaxtehu da nunga ar hoga mhö.

⁶ Di kaxmbeni Jö togo bi du'mi bi pata ri m'uihu, 'yo di jwata ar 'befi, ne di wa nú'mu xta menga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Di beñ'ahu xiñho ngetho xa di pes'ahu n'ar döta mhöte. Jö xi hwégagi ga ñöni ne ga damajöni ar hoga mhö. Ha nu'ahu xka faxkagihu, hinxka hyegasegihu mödi nú'mu di owa har fadi.

⁸ Jö pödi xa nts'edi di beñ'ahu, ngetho ar tsi Hmu Hesukristo xi 'raka n'ar döta mhöte.

⁹ Di apa Jö da hñuxa ár nzit'i ri mhötehu, ne xa gi pe'su ar hoga mfeni, ne njap'u gi pöhu tema xiñho gi 'yothu.

¹⁰ Njap'u da tsá gi pöhu gi hwañhu nö'ö xiñho, ne gi 'buhu n'ar te xint'axi, ne hinte da k'as'ahu nú'mu xta penga ar tsi Hmu Hesukristo.

¹¹ Di to'mi xa gi 'buhu n'ar hogam'ui gi 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo, ne njap'u gi nsundabihu Jö.

Nuga xta ent'a ma te ga pepa ar tsi Hmu Hesukristo

¹² Tsi kuhu, di ne gi pöhu, gatho nö'ö xta thogi umba ar ts'edi ár hoga mhö Jö.

¹³ Gatho nuya ndogu 'bukwa ne nu'u ma'ra ya jö'i, pö'u di o har fadi ngetho di mömba ár mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁴ Nuya thogiyu di thoka, nzeye ya ku xi mats'i xi zeta ya n'emui, ne hingi ntsu da mömba ár mhö ar tsi Hmu.

¹⁵ Di pöka xiñho ja 'ra'u mömba ár mhö ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho ñöska ma 'befi ne hongar ar hñö, mödi ma'ra tsit'a ya müi ot'a n'ar hoga 'befi.

¹⁶ Nu'u togo hingi tsit'a ya müi mömba ár mhö ar tsi Hmu, honse hongar ar hñö, beñ'u njap'u da tsotka ma müi, ne da hñuxhmö emp'ö ma ugiwa har fadi.

¹⁷ Ha ma'ra pe'sa n'ar döta mhöte mömba ár mhö Jö, pö'u xi jokagi har fadi ngetho di ñönga nunar hoga mhönu.

¹⁸ Mödi hingi tuka ma müi hanja nö'u, nu'mu tsit'a ya müi ot'e wa hin'ö. Di johya ngetho nsipa ya jö'i togo ar tsi Hmu, ne hinga tsaya ga njohya di map'u.

¹⁹ Di pödi, gatho nö'ö di thopya ma ga poni xiñho, ngetho gi faxkagihu gi afu Jö, ne 'rakagi ar ts'edi ár Hñö ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁰ Nö'ö di to'mga, hinga ma ga 'be ma tsá. Nupya ngu maham'u di to'mi da t'e'spa ár nsu ar tsi Hmu Hesukristo ha ma te, wa da thogagi wa da thegagi.

²¹ Ngetho nu'mu di 'bui, di ent'a ma te ga pepa ar tsi Hmu Hesukristo, ha nu'mu ga tu, ma ga nth'e'be'ö, gehnu ma nthöhö.

²² Ha nu'mu di tetho, xiñho ga pepa ar tsi Hmu. Jange hindi pödi ndana ga hwahni.

²³ Ngetho nuya yohoyu di 'bu madetho. Di ne ma ga tsu ar tsi Hmu Hesukristo, di handi xiñho'ö.

²⁴ Ha nu'mu ga kokwa di tetho, töte ár nho ngetho gi hongagihu.

²⁵ Di kaxmbeni da njap'u, ma ga kohwihu har ximhai, ne ga fax'ahu da te ri n'emuihu ne gi njohyahu.

²⁶ Jange nú'mu xka 'bup'u, xa ma gi nsundahu ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho ma gi penju gi hyandju man'agi.

²⁷ Honse di a'ahu gi 'buhu ngu mönga ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo. Ne nú'mu ga map'u ma ga k'ös'ahu, wa di 'bu yap'u, ga ode da nsikagi gi 'buhu xiñho, gi pe'su n'adar mfeni, ne gi umba ri muihu xa gi mpehu, gi ñöñhu ar jamfi xta pöhu har hoga mhö.

²⁸ Yo ma gi ñhehu da pi'ahu nu'u togo utsa'ihu. Njap'u födi ma da m'e'u, ha nu'ahu nheki gi pe'su ar mpohö, ne nunu go bi pehna Jö.

²⁹ Ngetho xka ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo, hinga hõnse xi t'a'ahũ ar seki gi jamfihu. Mahyoni gi thohũ ar n'ũtsa n'ehe, ngetho gi dahũ majõni xka ñ'emuihu.

³⁰ Nu'ahũ gi ñõmfũ ár mhõ Jõ, gi thohũ ngu ga hyanthũ ndi thoka, ne gi õhũpya di thogi ngetho di ñõmba ár mhõ Jõ n'ehe.

2

Ar tsi Hmu Hesukristo ba e bi njõ'i, m'efa Jõ bi umba n'a ra dõta nsu

¹ Nu'mũ xa majõni xi hũup'a ri mũihu ar tsi Hmu Hesukristo, ne xi ma'x'ahũ ár mhõte, gi 'bũhwihiũ ár Hñõ Jõ, xa xka tsahũ ha ri mũihu ár mhõte ne ár nhwẽki,

² jaju ga njohya 'mũ, ga põdi gi mhõhũ n'a ngu n'a, gi ñhẽxũ gi pe'sũ n'adar mfeni ne n'adar mhõte.

³ Yo te gi othu gi hoñhu ar hñõ, hingi ñhexa ri nsuhu, yo gi gesehu. Nõ'õ gi 'yothũ, ñe'spabihu ár nsu ma'ra.

⁴ Yo gi hoñhu ri ñhõshũ. Hyomfũ m'et'o ár ñho ma'ra.

⁵ Teñhu nunar mfeni bi me'sa ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Ngetho mõi mar Jõse'õ, himbi 'yot'a ár 'ñõngi bi hyep'ũ mi n'at'wi Jõ ár Dada.

⁷ Ba tsop'ũ ár nsu, ba ekwa har ximhai, bi njõ'i ne bi njangu n'ar 'bego.

⁸ Ne nú'mũ mi m'ũkwa ngu n'ar jõ'i, himbi 'yot'a ndõta. Bi 'yõta ár Dada bi unga ár te, bi ts'ũta har pont'i.

⁹ Jange Jõ bi umba n'a ra dõta nsu, ne bi hũũ'spa n'ar thuhu tõpa ár nsu gathõ nu ma'ra.

¹⁰ Ne njap'ũ ma da ndandihmõ ne da ndõnga ar tsi Hmu Hesu gathõ nu'ũ bi 'bũ mhets'i, nu'ũ 'bũkwa har ximhai, ne nu'ũ 'bũ mbor hai.

¹¹ Ne gathõ'ũ ma da 'ñenõ, nunar tsi Hmu Hesukristo gehnũ ar Hmu, ne njap'ũ xa da nsundabi Jõ ár Dada.

Nuya gamfi ñhẽhwi ya tso yot'wa ar ximhai

¹² Tsi kuhu, ngu xka 'yothũ gathõ nõ'õ xta xi'ahũ, hinga hõnse nú'mũ ndi 'bup'ũ, 'yothũ njap'ũ nupya hindi 'bup'ũ. Umba ri mũihu gi jafũ da mpe ri mpõhõhũ, ntsũñhu gi 'yothũ.

¹³ Ngetho Jõ go ko ár mũi, jaju da bõ ha ma mũihu ga nethõhũ ga othu nõ'õ mõñ'õ, ne faxkagihu da tsã ga othu.

¹⁴ Gathõ nõ'õ gi 'yothũ, yo gi hoñhu gi nthentehũ, hingi hõñhu ar hñõ.

¹⁵ Njap'ũ hintõ da diñ'ahũ n'ar ts'oki, ne hindi oxta mañõ nõ'õ gi pehu. Ne 'bũhũ xiñho ngu yã bõtsi'ihũ Jõ nheki ri hogam'ũihu, jangu ya tso yot'a mada ar 'bẽxũ, mõi gi 'bũhũ mada ya jõ'i ot'a ya ts'oki.

¹⁶ 'Yent'a ri tehũ gi mõñhu ar hõga mhõ unga ar te hiñham'ũ da gõt'si. Nu'mũ hyax'mũ gi 'bũhũ njap'ũ, xa ma ga njohya xta ep'ũ man'agi ar tsi Hmu Hesukristo. Ne ga põdi numa 'befi hinxi m'edi, ne hinxi njap'ũthõ nõ'õ xta pefi.

¹⁷ Ha nu'mũ mahyoni ga unga ma te ngu n'ar m'õñhõ mahyegiwi ri ñ'emuihu, di johya ne di handi xiñhõ ga njohyawihu n'ehe.

¹⁸ Jange njohyahũ, ne ga pe'sũ n'adar johya.

Ar Timoteo ne ar Epafrodito

¹⁹ Di beni ga peñ'ahũ ngut'a ar ku Timoteo ma da k'õs'ahũ, nu'mũ njap'ũ ne ma tsi Hmuhũ Hesu. Nu xta penga nunar kunũ, da xikagi tengũ gi 'bũhũ, ne njap'ũ da zetka ma mũi.

²⁰ Ngetho hinjo'o man'a togo gar pes'be n'adar mfeni, ne majõni xa mõ'ahũ.

²¹ Gathõ nu ma'ra mpefi hongã yã ñhõse, hinxi 'yent'a yã te da mepa ar tsi Hmu Hesukristo.

²² Ha nu'ahũ xka põt'wabihiũ ár m'ũi ar ku Timoteo. Gehnũ faxkagi di mõmba ár mhõ Jõ, ngu n'ar bõtsi faxã ár dada har 'befi.

²³ Jange di beni ga pehni da map'ũ ma da k'õs'ahũ, hõnse di to'mi ga põdi tema di gõxa nunar thõginũ.

²⁴ Di ñ'emũ Jõ da ma'xkagi ngut'a ga map'ũ ma ga k'õs'ahũ n'ehe.

²⁵ Xta beni mahyoni ga pehna ar ku Epafrodito da mengi di map'ũ, gehnũ ga peñhu xi ma'xkagi. Ma hõga ku di ñ'o'be har 'befi, ne di ñ'enthe ga ñõmbabihe ár mhõ Jõ.

²⁶ Nunũ xa beñ'ahũ, hingi nu ar pa ma da k'õs'ahũ, ne xa tu ár mũi ngetho xka 'yõhũ xi ñheni.

²⁷ Xa majõni mi hñeni 'bũthõ nda du, mõi Jõ bi me'spa ar nhwẽki. Hinga hõnse'õ, nuga n'ehe, ngetho himbi ne bi hũuska ma dumũ.

²⁸ Jange ngut'a di peñ'a'ihũ injap'ũ, ne gi njohyahũ nú'mũ xki pengi gi hyanthũ man'agi, ne ga njohyaga n'ehe.

²⁹ Nú'mũ xta zõmp'ũ 'mũ, gi njohyahũ gi hyanthũ, ngetho n'ár 'bego Jõ. Hinga hõnsenũ, mõhũ gathõ nu'ũ ma'ra di hñõx'õ.

³⁰ Ngetho nú'mu ma nda du mi pepa ar tsi Hmu Hesukristo, bi 'yent'a ár te bi 'yot'a nö'ö mi 'bedi ngi 'yotkagihu.

3

Yo ma ga 'wenju ga umba ma muihu ga tsoñhu ar ñöni

¹ Nupya tsi kuhu, njohyahu här thuhu ar tsi Hmu. Hinxi zakagi ga pengi ga xi'ahu nö'ö xta ot'i, ngetho di ne da zeta ri jamfihu.

² Jamasuhu ya ts'ojo'i di hñöxa ya 'yo, hingya hoga 'bego, ne hekwa yá ndo'yo yá ñ'ohu.

³ Ngetho nuju go di pe'su ar nsegi majöni ha ma muihu, ne tsixkagihu ár Hñö Jö di pepabihu. Di johyahu ngetho yá metigihu ar tsi Hmu Hesukristo. Hindi ñ'emuihu ma ga mpohu di huxa ma mfenihu ar nsegi thuska ha ma ndo'yohu ngu yá nt'umbi ya xodyo.

⁴ Nu'mu di pe'shmö ár nsu nö'ö di thohuwa, di töka gatho numa'ra 'mu, ja te ga exa ma nsu n'ehe.

⁵ Ngetho ár hñöto mpa nda m'ui, bi thuska ar nsegi ha ma ndo'yo. Dar me Israel, ár 'betogi ar Benjamin. Dar ebreo, ngetho ma dada ne ma nöñö njap'u n'ehe. Ha nu'mu gi ne gi pohu ha ndi ota yá 'bepate ar Moise, di xi'ahu ndar denga'bepate.

⁶ Nu'mu ga nuhu togo xa umba ár muí nda 'yöta nuya 'bepateyu, hinjo'o togo da 'ñengagi hindi ot'a gathoyu. Nuga hänge hönse ndi umba ma muí nga ote, ndi ju nu'u xki hyep'u ne mi tenga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Gathoyu mam'et'o ndi beni xa mi pe'sa nzeye ar nsu. Ha nupya di handi hinter me'u, ngetho di temba ár 'ñu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Xa majöni gatho nö'ö te jawa har ximhai, nuga di handi hinter me'ö, ngetho xa töte ár nsu da pö ar tsi Hmu Hesukristo. Xta emp'u gatho ngu n'ar paxi, ne njap'u xta tsu ar tsi Hmu.

⁹ Ne bi tsa da n'at'be, njap'u bi hyandgagi xiñho Jö. Hinge xi njap'u ngetho di ota ya 'bepate, xi njap'u ngetho di jamfi. Hönse da ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo, Jö xi hyandgagi hinte ma ts'oki di tu.

¹⁰ Nö'ö di ne, ga pödi togo ar tsi Hmu, ne ga pö tengu ár döta ár ts'edi nö'ö togo bi ko'spa ár te man'agi. Ga ñ'ent'i ga tho ya thogi bi tho'ö, hänge xa ga mö ma te. Ngu bi ñ'ent'ö bi unga ár te, ga jagap'u n'ehe.

¹¹ Di to'mi xka tu, ga pengi ga nte n'ehe ngu bi mengi bi nte'ö.

¹² Hindi enö xta tsonga har ñöni, hindi enö di 'buí xiñho ngu di 'ñepkagi. Nö'ö di pefi, di umba ma muí ga ot'a nö'ö mi ne ma tsi Hmu Hesukristo nú'mu mi zükagi.

¹³ Tsi kuhu, nuga hindi enö xta tsu nunar hogam'ui'ö. Nö'ö di ot'e, hindi jamasu teme xi thogi, ne di umba ma muí ga tsu nö'ö xi 'ñep'u.

¹⁴ Ne di ot'a ar ts'edi ga tsonga ár ñöni nunar 'ñunu di nehe. Xka tsoni ma ga honga ma nthöhö xi ñötkagi Jö da 'rakagi ngetho xta ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Jange gatho nu'u xi nt'axka ma mfenihu, gehnu ga tsahu gatho ngu xta jwadi xta mö. Ha nu'mu man'ar mfeni gi beñhu, Jö go da xok'a ri dahu.

¹⁶ Nö'ö mahyoni ga othu, n'at'wu ga teñhu nö'ö xta pohu.

¹⁷ Tsi kuhu, 'yothu ngu xka hyandgagihu di ot'e, ne hyanthu togo ma'ra tenda ngu xta uthe.

¹⁸ Ngetho ngu xa xta xi'ahu ne nupya xa döta ma dumui di xi'ahu man'agi, 'yop'u nzeye togo utsabi ár te ar tsi Hmu Hesukristo bi unga har pont'i.

¹⁹ Nuya jö'i'u ma da hñömba ár mfei Jö ngu n'ar njut'i, ngetho nuyá muí'u, pontho gehnu yá jö. Ne n'at'wu ot'u honi da 'ñexyá nsumhö. Hönse 'be yá tsa, hingi juxyá da, hyoka nö'ö te jawa har ximhai.

²⁰ Ha nuju hendar menguhuwa. Bi 'bu ma nguhu mañö mhets'i, habu di to'mhu di 'ñehnu ma Pohotehu ar tsi Hmu Hesukristo.

²¹ Ne xta zohu ma da patka ma ndo'yohu di pe'supya, ne da 'rakagihu man'a di ñehwi ár nsunda pe'sa ár ndo'yo'ö. Da 'yot'a njap'u ngetho pe'sa ar ts'edi da japa ngu ne'ö gatho nö'ö te ja.

4

Njohyahu hyax'mu ngetho gi ñ'emuihu ar tsi Hmu

¹ Jange ma tsi hmöka kuhu, xa gi umba ri muihu gi zeta ri ñ'emuihu gi 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo. Nuga xa di mö'ahu ne di ne ga hant'ahu man'agi, ngetho go ma johya'ihu, ne nuna ri ñ'emuihu gehnu ma nthöhö.

² Di apa ar möte ar ku Ebodia ne ar ku Sintike da me'sa n'adar mfeni, ngetho n'at'wu tenga ar tsi Hmu.

³ Ne nu'ge, ma hoga maṁte'i hár 'befi Jö, di a'a ar möte gi fāxa nuya kuyū. Xa bi umbyá mui ndi möñhe ar hoga mhö nú'mu ndi 'bup'u mahyegiwi ar ku Klemente, ne gatho nu'u ma'ra ya ku mi faxkagi har 'befi. Nu'u xi thu'spa yá thuhunu mhets'i har he'mi huxa yá thuhu nu'u pe'sa ar te.

⁴ Njohyahū hyax'mu gi 'buhwihū ar tsi Hmu. Di bemp'ahū man'agi xa gi njohyahū.

⁵ 'Buhū xiñho da hyanda gatho ya jö'i gar hogajö'ihū. Ma tsi Hmuhū 'bap'utho da pengi.

⁶ Yo gi tu ri mu'ihū, xipabihū gatho Jö. Petwabihū te gatho gi k'athū, ne di pewi ar njamödi n'agitho.

⁷ Nu'mu gi 'yothū njap'u, Jö da 'ra'ahū n'ar hogam'ui töta ár döta nö'ö tsá da zo ma mfenihū. Ne nunar hogam'uinu da sup'a ri mu'ihū ne ri mfenihū, ngetho gi 'buhwihū ar tsi Hmu Hesukristo.

Gehnu gi benthū

⁸ Nupya tsi kuhū, gehnu gi benthū: nö'ö majöni, nö'ö 'benga nt'ek'ei, nö'ö ar hogajö'i, gatho nö'ö xint'axi, ar hogam'ui ne gatho nö'ö nhöni xiñho. Nu'mu di jahmö nö'ö xiñho ne di ñepi da t'e'spa ár nsu, gehnu di oda ri mfenihū.

⁹ 'Yothū nö'ö ga pöhū ndi ut'ahū, nö'ö ga 'yohū ne ga hyanthū ndi pefi. 'Yothū njap'u, ne Jö togo unga ar hogam'ui gi 'buhwihū.

Ar mfats'i bi thö'spa ar Pablo bi mempa ya me Filipo

¹⁰ Xa di johya har tsi Hmu, ngetho nupya xka benju man'agi. Di pödi hinxka pumhnigihū, honse himi tsá hanja ngi faxju.

¹¹ Hindi mönga njap'u ngetho te otkar 'bedi. Nuga xta pödi ga ñhogamui nö'ö tema di pets'i.

¹² Xta pödi ga tseta ar hyoya ne xta pödi ga pe'sa ya ñho, wa ga niñö ne ga tho ar thuhu, nu'mu ga tho ar k'at'i wa hin'ö. Gatho xta thohyū, jange di pödi.

¹³ Gatho tsá ga ot'e ngetho xi 'raka ar ts'edi ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁴ Mödi xka 'yothū n'ar ñho, ngetho xka faxkagihū ha ma thogi.

¹⁵ Nu'ahū gar me Filipohū, ngu gi pöhū nú'mu nda du'mi da mönga ar hoga mhö nda pomp'u Nmasedonia, hinjo'o ma'ra togo xi 'rakagi n'ar mfats'i, honse ri nijöhu, ngu n'ar nkots'i da hös'ahū ár hoga mhö Jö.

¹⁶ Nú'mu ndi 'buhnu har hnini Ntesalonika, hinge honse n'agi ga penkagihū ar mfats'i habu ndi honi.

¹⁷ Nuga hindi honga ya mfats'i gi 'raju. Di honi da hñuxa ri nthöhöhu.

¹⁸ Nú'mu nda hōnga ri mfats'ihū ba hōnka ar ku Epafrodito, mi töpa ár nzeye nö'ö ndi k'at'i. Xa pongtho nö'ö ga penkagihū, ngu n'ar m'öñho nthöskwi ar hogañuni xka umfu Jö xa numañho.

¹⁹ Jö da 'ra'ahū gatho nö'ö gi k'athū, jangu ár nt'eni yá ñho pe'sa hár nsunda. Gathonu da 'ra'ahū ngetho gi 'buhwihū ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁰ Jö ma Dadahū dá hñōnga ar nsunda hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

Ya ngöxanzengwa

²¹ Zengwagihup'u gatho nu'u xi ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo. Peñ'a'ihū nzengwa gatho ya ku di 'bu'bewa.

²² Peñ'ahū nzengwa gatho ya gamfi, m'et'o nu'u pepabi ar Sesar.

²³ Ar tsi Hmu Hesukristo dá hwëk'ahū yá ñho gatho'ihū. Dá njap'u.

AR KOLOSENSE

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Kolosa

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo ngetho njap'u xi ne Jö. Di zengwa'ihe, nuga ne ar ku Timoteo.

² Di peñ'ahe nunar he'minu nu'ahu gar gamfihu me Kolosa, gi teñhu ar tsi Hmu Hesukristo. Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da 'ra'ahu n'ar hogam'ui ne da hwëk'ahu yá ñho.

Ar Pablo apa Jö da umba ya gamfi n'ar hoga mfödi di 'ñe mhets'i

³ Hyax'mu di afe da max'ahu Jö ár Dada ma tsi Hmuhu Hesukristo, ne hindi tsayahe di umfe njamödi.

⁴ Xta qhe tengu ri jamfihu gi pe'spabihu ar tsi Hmu Hesukristo, ne ar mhöte gi pe'sfu n'a nuga n'a ya gamfi,

⁵ ngetho gi ndo'mhu ma gi hñöñhu nö'ö xi t'ek'ahunu mhets'i, habu xpa hok'ahu Jö, gatho nu'ahu xka 'yohu nongar hoga mhö majöni.

⁶ Nunar hoga mhö xka 'yohu xi nunga gatho ár nxidi ar ximhai, ñhehwi n'ar 'baiza te ne unga ar sofo. Xka njahup'u nú'mu mi zo ri guhu ne ga pötwabihu nö'ö majöni ár hoga nhwëki Jö,

⁷ ngu xi ut'ahu ma hmöka kuhu ar Epafra, ma mi'begohe. Gehnu n'ar hoga 'bego ar tsi Hmu Hesukristo 'bui da max'ahu.

⁸ Xi xikagihe n'ehe, nuna ri döta mhöte gi pe'su xi 'ra'ahu ár Hñö Jö.

⁹ Nu nda jwadi da qhe, hindi tsayahe di afe Jö da yot'a ri mfenihu gi pöhu te ne'ö, ne da 'ra'ahu ar hoga mfeni ne ar hoga mfödi di 'ñe mhets'i.

¹⁰ Di a'ahu gi 'buhu ngu di 'ñepi da m'u n'ar bötsi Jö, ne xa da numañho'ihu. Da nheki ri hogam'uihu, ne hyax'mu 'yo gi pöhu togo Jö.

¹¹ Ne di apabihe Jö da zet'a ri muihu ngu ár nt'eni bi e hár nsunda. Njap'u gi tsethu gatho nö'ö gi thohu, ne gi pe'su ar ts'eti n'a ngu n'a.

¹² Ga njohyahu ga umfu njamödi Jö, ngetho bi 'raju ar seki ne ar ts'edi ga hñöhu ya ñho ma da hyengagihu, nuju ne gatho nu ma'ra yá bötsi.

¹³ Jö xi zimgagihu hár ts'edi ar 'bexui ndi 'buhu, ne bi thógagihu di 'buhupya hár ts'ut'wi ár hmöka T'u.

¹⁴ Gehnu bi nö'ma ár ji bi zimgagihu har ts'oki, ne bi pumgagihu.

Nunár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo bi jakagihu da ñhogamuiwihu ar Dada

¹⁵ Ma tsi Hmuhu Hesu togo di hñöxa Jö hingi nheki, mi 'bu'ö nú'mu hinxki thoktho gatho nö'ö te japyä, ne xa töpa ár nsu gathoyu.

¹⁶ Jö bi 'yent'wa hár 'ye bi hyoka gatho nö'ö te janu mañö mhets'i, gatho nö'ö te jawa har ximhai, gatho nö'ö nheki ne nö'ö hingi nheki, gatho nu'ya ya ndö, nuya ts'ut'wi, nu'ju ya yá ts'edi ne nu'ju ya yá nsu. Gatho go bi hyok'ö nda nsundabi.

¹⁷ Nú'mu hinxki thoktho gatho nö'ö teme japyä, mi 'bu'ö, ne gatho o hár 'ye'ö.

¹⁸ Gehnu ár ñöxhmu ar nijö, togo ár ndui gatho te ja, ne ar 'bet'o gatho nö'ö te 'bui. M'et'o bi mengi bi nte'ö xki du, ne njap'u gatho di 'bet'o'ö.

¹⁹ Jö ar Dada go bi ne'ö nda hñömpa ár T'u gatho ár nsunda.

²⁰ Ne nunár ndöte ár T'u'ö, bi japi bi ñhogamuiwi gatho nu'yu 'buhnu mhets'i ne nu'yu 'bukwa har ximhai. Ne nú'mu mi nö'ma ár ji ár T'u har pont'i, bi jakagihu da ntsixkwihi.

²¹ Nu'ahu mam'et'o ngi 'buhu yap'u, hinge ngi mpöhwihu Jö. Ngí utsahu ha ri mfenihu, ngi othu nö'ö hingi ho. Ha nupya ár T'u'ö xi ja'ahu xka ñhogamuiwihu.

²² Bi njap'u nú'mu mi njö'i ne bi unga ár te har pont'i. Njap'u nda tsä nda 'bap'ahu xint'axi hár nthandi Jö, hinte ma ts'oki ngi pe'su ne hinto nda k'as'ahu.

²³ Jange mahyoni hingi hyehu ar ñ'emui, ne xa gi zeta ri muihu gi to'mhu hyax'mu nunar ndo'mi xka 'yoxu har hoga mhö. Ne nunar mhönu xi mhömba gatho ár nxidi ar ximhai, ha nuga ar Pablo xi thuxkagi ga xani.

Ar Pablo pepa nu'u hingya xodyo

²⁴ Xa di johya ngetho di tho ya thogi, di hongä ri ñhohu. Ne njap'u 'yo di jwatwa yá ugi ma tsi Hmuhu Hesukristo, di homba ár ñho ar nijö n'ehe, gehnu ár ndo'yose.

²⁵ Ne nuga bi thuxkagi ngu ár 'bego hár nijö. Jö xi 'raka nunar 'befinu hongä ri ñhohu. Xi thuxkagi ga xi'ahu gatho ngu mönga hár mhö'ö.

²⁶ Nunar mhönu xki t'ögi, honse mi pöse Jö. Bi njap'u gatho nuya jeye bi thogi, ha nupya hö, xi utwa yá bötsi Jö.

²⁷ Jö go bi ne njap'u, nda ut'ahu hingya xodyohu nö'ö hinxki fö mam'et'o: nunar tsi Hmu Hesukristo tsa da m'u ha ri muihu. Gehnu ar ndo'mi ma gi 'buhwihu här nsunda.

²⁸ Nuje yá 'begogihe Jö, habu gatho di mömfe ár thuhu, di höhe ar hoga mfödi. Di uthe ne di hu'mbabihe yá mu gatho ya jö'i, di hoñhe ga 'ba'mhe n'a ngu n'a här nthandi Jö, di nxoge ngetho 'buhwi ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁹ Jange gehnu di umba ma muji di pefi, di hõmpa ár ts'edi mpe ha ma muji.

2

¹ Di ne gi pöhu, nuga xa di umba ma muji di apa Jö da max'ahu, da maxa nu'u ya me Laodisea ne gatho nu'u hinxta mpö'be.

² Di apa Jö da hup'a ri muihu gi pe'su n'adar mhöte. Ne da 'ra'ahu n'ar hoga mfeni gi pöhu nö'ö hinxki fötwahmõ mam'et'o, tema mi benga Jö ma Dadahu ne ar tsi Hmu Hesukristo.

³ Ngetho ha ma tsi Hmu Hesukristo, ka 'beshnu gatho ar hoga mfödi ne ar hoga mfeni.

⁴ Di xi'ahu njap'u, hinto gi hofu da ka'ahu di hongya ya nzatho ne.

⁵ Mödi hindi 'buhwihu, wande di 'bup'u, ngetho hyax'mu di beñ'ahu. Di johya ngetho xta ode xa gi othu xiñho, ne döta ri ñ'emuihu gi pe'sfu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Jange 'buhu xiñho ngu di 'ñepi da m'u nu'u yá meti ar tsi Hmu Hesukristo. Teñhu nö'ö bi t'ut'ahu nú'mu nga ñ'emuihu.

⁷ Jahu ngu ya 'yuza foxa har hai, ngu n'ar ngu huxa har medo, dá ñõxa ri ñ'emuihu ngu xi t'ut'ahu, ne hingi tsayahu gi umfu njamödi Jö.

Di pe'su n'ar hoga te ngetho di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo

⁸ Ntsuñhu, yo ma gi ñhehu togo da hya'ahu. Nu'u ya nemhõ jö'i 'yop'u xi'ahu nö'ö bense, ne ngu nö'ö xi mönga yá mijõ'wi tent'u, hinga ngu xi mönga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁹ Ngetho här m'ui ma tsi Hmu Hesukristo, ka nhekip'u ár m'ui Jö.

¹⁰ Ne nu'ahu xka nxogehu, ngetho gi n'at'wihu ar tsi Hmu Hesukristo, togo ár ñõxhu gatho nu'u pe'sa ar ts'edi ne ar ts'ut'wi.

¹¹ Nú'mu nga ehü ga tsuhu ar tsi Hmu Hesukristo, bi thök'ahu nö'ö mar nts'otho ha ri muihu, pontho bi nsek'ahu; hinga ngu ar nseni hoka ya jö'i. Nunar nseninu bi 'ra'ahu ar tsi Hmu Hesukristo.

¹² Nunar xixthe xka hñöhu, pontho bi t'ak'ahu mahyegiwi ar tsi Hmu Hesukristo. Ne ga penju ga ntehu man'agi nú'mu ga ñ'emuihu ár ts'edi Jö, togo bi ko'spa ár te ar tsi Hmu.

¹³ Mam'et'o xki hyo'ahu ar ts'oki, ne hinga ngi pe'su ar nseni thuxa har ndo'yo. Bi t'a'ahu ar te mahyegiwi ar tsi Hmu, ne njap'u bi pump'ahu ri ts'okihu.

¹⁴ Bi nhwata nuya 'bepate mi hox'ahu ngar ts'oktehu, ne bi jöts'i bi fo'sa här pont'i ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Ge'mu bi hñõmba gatho yá ts'edi yá ñõxhu ya ts'ondöhi, ne bi 'betwa ár tsá ha yá nthandi ya jö'i. Ka bi dönnu nú'mu mi ts'uta har pont'i.

¹⁶ Jange hinto da deñ'ahu nu'mu hingi othu ngu yá nt'umbi'u, wa hingi tsifu yá ñhuni ne yá ts'ithe, hingi othwu ár dango ar 'ra'yo zónõ ne ma'ra ya dango, wa hingi tsufu ya pa ntsaya.

¹⁷ Ngetho gatho nu'u mi t'ot'a mam'et'o, ngu ár xuditho nö'ö togo ma nda e m'efa, ne nupya di pöhu gehnu ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁸ Yo gi hofu togo da xi'ahu hinte ma nthöhõ gi to'mhu ngetho hingi othu ngu ot'u. Nu'u ot'e xa ya hogajö'i, ne ndõnga ya enxé. Hinte juk'u pepa nu'u hingi pödi, ne da 'ñexyá nsu tenga nö'ö bense'u.

¹⁹ Nu'u hingi mi'yewi ma tsi Hmu Hesukristo togo ár ñõxhu ar nijö. Nunar nijö ngu n'ar ndo'yo hõnga ár ñhuni ne njungwi ya ntot'i ne ya dexi, 'yo di te hõmba ár ts'edi Jö.

²⁰ Nu'mu majõni ga tuwihu mahyegi ar tsi Hmu Hesukristo, ne ga tsohup'u yá nt'umbi ya meximhai, yo'ö gi tembathohu yá mfeni ya jö'i 'mu, to da 'ñenõ gi pepathohu ar ximhai.

²¹ Jangu nu'u eñ'u: Yo gi xaxthu nuna, yo gi tsihu nö'ö, yo ma gi thañhu.

²² Gatho nuya nt'utiyu xi bense ya jö'i, nõnga nö'ö te da thege xta 'yot'e, hinter me'u.

²³ Nuya nt'utiyu xa majõni nheki xiñho, wande xi thoka ha n'ar döta mfödi ne hinxi thoki har ñ'ets'i. Ngetho ne da zõnthmõ ar ndo'yo, mödi hingi tsá da hñõka ya ts'omfeni ne ar ts'oki ha ma muihu.

3

¹ Nu'mu majõni ga penju ga ntehu mahyegiwi ar tsi Hmu Hesukristo, hyoñhu m'et'o nuya ñho bi ja mañõ mhets'i, habu bi huxa ar tsi Hmu här ñ'ei ár Dada.

² Hñuxu ri mfenihu nuya ñho bi ja mhets'i, hinga nu'u jawa har ximhai.

³ Ngetho xka tuwihu mahyegi ar tsi Hmu Hesukristo, ne ri tehü juta Jö, ngetho gi 'buhwihu ar tsi Hmu.

⁴ Ne nú'mü xta penga man'agi, ma da thant'ahü mahyegiwi hár nsunda, ngetho gi n'at'wihu ri tehü.

Nunar m'ui da hehup'u ne nunar 'ra'yo di pe'supya

⁵ Jange hyehü gatho nuya ts'oki jawa har ximhai: yo gi tsimfü yá nthöti ma'ra, yo gi othu ya ts'oki xi nts'otho, yo gi othu nuya ts'oki ne ri ndo'yohu, hingi ñehü da dö'ahü ar ts'omfeni. Yo xa gi möhu ar bojö, ngetho nu'mü gi jahup'u, pontho gi ndöñhu ar bojö, hingi ndöñhu Jö.

⁶ Ngetho nuya ts'o'befiyü tsixa ya me'sku da zütwa ár kwe Jö.

⁷ Nu'ahü maham'uü ngi 'buhunü ha ya ts'o'befiyü n'ehe.

⁸ Hinge honse'u, di xi'ahü gi hyehü gatho nu ma'ra ya ts'oki n'ehe, ngu ar nt'utsa, ar kwe, ar ts'om'ui, ar ts'ate ne ma'ra ya ts'one.

⁹ Yo gi mpehu ar nhemñö n'a ngu n'a, ngetho nö'ö ar m'et'o m'ui ngi pe'sü maham'u, xka 'yeñhup'u ngu n'ar ze dutu.

¹⁰ Ha nupya ngu n'ar 'ra'yo he, gi pe'sü n'ar 'ra'yo te di hñöxa nö'ö togo bi hyoki. Hyax'mü di hogi da ñehwi xiñho ár m'ui'ö.

¹¹ Ne har 'ra'yo m'ui gi 'buhu, hindi nhekinü togo ar xodyo togo hingar xodyo, togo xi nsemba ár ndo'yo togo hin'ö, togo hinte pödi ne togo xa jár mfödi, togo m'ego ne togo hinte 'ñe ar hmu. Ngetho gatho gi ohü hár 'ye ar tsi Hmu Hesukristo, ne nö'ö mahyegitho 'buhwi gatho.

¹² Dá nheki ri 'ra'yo m'uihu ngu n'ar 'ra'yo he, ngetho Jö xi mö'ahü ne xi hwañ'ahü ngu ár meti'ö. Jange nupya 'buhu gi pe'sü n'ar döta nhwëki, ne ar ñhogaj'ö, hingi ñ'exü, pe'sü n'ar hogamü ne ar ts'eti.

¹³ Pe'sfü ar ts'eti n'a ngu n'a ri ñ'ohü, mpuñhu n'a ngu n'a, ha nu'mü n'ar ku xi tsot'a ri müihu, pumbabihu. Mahyegi ngu xi pump'ahü ar tsi Hmu Hesukristo, jahup'u n'ehe.

¹⁴ Jange mahyoni da gop'atho'ihu ar mhöte. Njap'u gi n'athohü, ne da tsä gi 'buhu n'adar mfeni gi pe'su.

¹⁵ Ar hogam'ui 'ra'ahü ar tsi Hmu Hesukristo da zis'a ri müihu, ngetho xi zoñ'ahü gi n'adar ndo'yohü gi 'buhwihu xiñho ma'ra ya ku. Ne hyax'mü umfü njamödi Jö.

¹⁶ Di oda ri mfenihu ár mhö ar tsi Hmu Hesukristo. Ngetho xka hñöñhu ar hoga mfödi, ñ'uthü ne hu'ma ri müihu n'a ngu n'a. Ndöñhu ar tsi Dada gi tuthü ya nsädi ne ya thuhu nonga Jö. Umfü njamödi ha ri müihu.

¹⁷ Gatho nö'ö gi 'yothü wa gi möñhu, 'yothü gi nsundahü ar tsi Hmu Hesukristo, ne hár thuhu'ö umfü njamödi Jö ar Dada.

Nö'ö mahyoni da 'yot'a ya gamfi ne njap'u da gohwi xiñho nu ma'ra

¹⁸ 'Behñöhu, 'yothü ri dömehu ngu di 'ñepi da 'yot'a nu'u xi jamfi ar tsi Hmu.

¹⁹ Ñ'ohohü, möhu ri 'behñöhu, ne yo gi othu ndöta.

²⁰ Bötsihü, 'yothü gatho nö'ö da xi'ahü ri dadahü, ngetho ar tsi Hmu go ne njap'u.

²¹ Dadahü, yo gi tsuhü nts'edi ri bötsihü, xi'mü da zot'a yá müi.

²² 'Begohü, pefü gatho nö'ö da 'bep'ahü ri hmuhu. Hinge honse nú'mü hant'ahü gi ne gi kohwihu xiñho. Pefü xiñho di ponga ri müihu, ngetho gi tsufü Jö.

²³ Ne gatho nö'ö gi pehu, umba ri müihu gi 'yothü, wande gi ot'wabihu ar tsi Hmu, hinge gi othwü ya jö'i.

²⁴ Gi pöhu, nunar tsi Hmu Hesukristo go ma da 'ra'ahü ar nthöhö, ngetho gi pepabihu'ö.

²⁵ Ha nö'ö togo ot'a ar ts'om'ui, ar tsi Dada ma da gut'wa ngu xi 'yot'e, ngetho nö'ö hingi hwanta ya jö'i.

4

¹ Hmuhu, pe'sü n'ar hogamü gi 'befü ri 'begohü. Beñhu gi 'ñehü n'a ri Hmuhu n'ehe bi 'bu mañö mhets'i.

² Umba ri müihu gi 'yafu Jö, ne hingi tsayahü gi umfü njamödi nö'ö 'ra'ahü.

³ 'Yapabihu Jö da maxje da xoka ya goxthi ga mömfe ár mhö, ne ma'ra da bö nö'ö himi fötwa mam'et'o ar tsi Hmu Hesukristo. Ngetho di pe nunar 'befinü, jange xi joka har fadi.

⁴ 'Yafu Jö da tsä ga mönga xiñho nö'ö mahyoni ga mö.

⁵ Jamasuhü hanja gi 'yohü. 'Yohü gi pe'sü n'ar döta mfödi ha yá nthandi nu'u hingya gamfi. Yo gi tsayahü mömfü ár mhö Jö.

⁶ Nú'mü gi ñöñhu, möñhu ya hoga mhö ne di 'benga nt'ek'ei. Beñhu xiñho nö'ö ma gi thöthu togo gi ñöwihu.

Ya ngöxanzengwa

⁷ Nuna ma hmöka ku Tikiko, gehnu n'ár hoga 'bego Jö xta mpehe mahyegi. Nu xta zomp'unu, da xi'ahu hanja di 'bukwa.

⁸ Jange di peñ'a'ihup'u da xi'ahu tema di thohe, ne da hñup'a ri muihu.

⁹ Xi mewi n'ehe ma tsi hmöka hoga ku Onesimo, ngu gi pöhu ar mengup'u. Xta zomp'uyu ma da xi'ahu gatho nö'ö di thokwa.

¹⁰ Peñ'a'ihu nzengwa ar ku Aristarko di o'bewa har fadi. Zengwa'ihu ar ku Mörko ár mēni ar ku Berhnabe. Gehnu xi nsi'ahu; nú'mu xta zomp'u, nuhu xiñho.

¹¹ Peñ'a'ihu nzengwa ar ku Hesu t'embabi ar Hogajö'i. Gatho ya xodyo xi jamfi, honseyu xi maxkagi xta mömfe ár hoga ts'ut'wi Jö, ne njap'u xi hubga ma müi.

¹² Zengwa'ihu ar ku Epafra n'ár 'bego ar tsi Hmu Hesukristo. Gehnu n'ar mengup'u n'ehe. Hyax'mu umba ár müi apa Jö da zet'a ri jamfihu, gi 'buhu xiñho, ne hinte da 'bedi gi 'yothu gatho nö'ö ne Jö.

¹³ Nuga di damajöni 'butho da du homp'a ri ñhohu. Hinge honse'ihu, benga ya ku me Laodisea ne ya me Yerapolis n'ehe.

¹⁴ Peñ'a'ihu nzengwa ar hmöka ku Luka togo ar unga ñ'ethi, ne ar ku Dema.

¹⁵ Zengwagihup'u ya ku 'buhnu Laodisea, ne ar ku Nimfa ne gatho ya ku mhunsa hár ngu.

¹⁶ Nú'mu xki jawahu gi nehu nunar he'minu, thokwabihu ar nijö 'buhnu Laodisea, ne nunár he'mi'u 'yafu gi nehu.

¹⁷ Ñembabihu ar ku Arkipo: Jwata xiñho nunar 'befi xi 'ra'a ar tsi Hmu.

¹⁸ Nuga dar Pablo, xta ja ma 'ye xta ot'ase nunar nzengwanu. Yo ma gi pumhnihu di owa har fadi. Jö da hwök'ahu yá ñho. Dá njap'u.

ÁR NDUI AR TESALONISENSE

Ar 'bet'o he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Ntesalonika

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ar ku Silbano ne ar ku Timoteo, di peñ'ahe nunar he'minü nu'ahü gar gamfihu me Ntesalonika, gi 'buhwihu Jö ar tsi Dada mhets'i ne ar tsi Hmu Hesukristo. Jö ma Dadahü da 'ra'ahü n'ar hogam'ui ne da hwék'ahü yá ñho.

Yá hogam'ui ya gamfi me Ntesalonika

² Hyax'mü di umfe njamödi Jö xka jamfihu gi gathohü, ne hindi tsayahe di afe Jö da max'ahü.

³ Nú'mü di afe Jö ma Dadahü, di beñhe hangu xka mpehu, ne tengu ar ts'edi xi 'ra'ahü ri jamfihu ne ri mhótehu, ne hanja gi pe'sü ar ts'eti gi to'mhü da penga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Tsi kuhü xa mö'ahü Jö, di pöhe xi hwañ'a'ihu'ö.

⁵ Nú'mü nda hös'ahe ar hoga mhö, hinga honse ya mhö da xi'ahe. Da möñhe hár ts'edi ár Hñö Jö, ne ndi pöhe xiñho majöni nö'ö da xi'ahe. Ga hyandasehu ma m'uihe nú'mü ndi 'buhwihup'u ndi hoñhe ngi 'buhü xiñho.

⁶ Nu'ahü ga teñhu ma m'uihe ne ár m'ui ar tsi Hmu Hesukristo. Ga hñömfu ár mhö, mödi ga thohü nzeýe ya nt'utsa. Ne ngi johyahü ngetho ngi pe'sfü ár mfats'i ár Hñö Jö.

⁷ Jange gatho ya ku me Nmasedonia ne Akaya temp'atho ri m'uihu.

⁸ Xka jafu xi nxanga ár mhö Jö, hinga honse Nmasedonia ne Akaya, hagatho födi xka jamfihu ár mhö Jö. Jange nuje 'mü, hinga mahyoni te ga möñhe, gatho födi.

⁹ Ngetho gese'u mpede benga nú'mü nda tsoñ'ahe, ne hanja ga 'yoxu nö'ö ndi möñhe. Ne hanja ga hyehup'u ngi ndöñhu ri tsitahu emp'ö, ne gi pefu Jö togo majöni ne hö ar te.

¹⁰ Ne pe'u hanja gi to'mhü ár T'u Jö xta 'ñe mhets'i nö'ö bi mengi bi nte. Gehnu ar Hesu pokagihu hinda zükagihu ar döta mfei ba ep'u.

2

Nunar 'befi bi meñnu Ntesalonika ar Pablo

¹ Tsi kuhü, gi pösehu himbi m'e ma 'befihe nú'mü nda hös'ahe ár mhö Jö.

² Mödi m'et'o xa da thohe nzeýe ya mfei ne ya nts'ani núnu Nfilipo, ngu xka 'yohü, Jö bi 'raje ar ts'edi, ne bi tsá da hös'ahe ár hoga mhö. Mödi da thohe ya thogi, hinda ntsuhe.

³ Da zo'ahe nö'ö majöni. Ma mhöhe hinga hongar hñö, wa ar hyate.

⁴ Ngu bi numañhogehe Jö nda zokagihe nga möñhe ar hoga mhö, jange go ge'ö di möñhe, hinga njangu nu'u ne da gohwi xiñho yá mijö'iwí. Ngetho nö'ö di neje, ga ko'behe xiñho Jö ma Dadahü togo pötka ma mfenihu.

⁵ Hinxta ka'ahe xta xi'ahe ya nzañho mhö. Hinxta ne xta ha'ahe nga hömp'ahe ri bojöhu. Ar tsi Dada pödi njap'u ngu di möñhe.

⁶ Hinxta hoñhe da 'ñeska ma nsuhe ya jö'i, ngu'ahü wa ma'ra, mödi mi tsá nga a'ahe, ngetho yá mpotegihe ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Nö'ö da pehe, da mö'ahe ngu n'ar nönö mödi ne su ár bötsi.

⁸ Xa da mö'ahe. Ne hinga hon'ta ndi 'buhé nga 'ra'ahe ár hoga mhö Jö; ndi 'buhé nga 'ra'ahe ma tehe nu'mü mahyoni nga othe, ngetho xa xta mö'ahe.

⁹ Tsi kuhü, gi pösehu parxui mi tsaje ndi mpehe, ne njap'u nda tsá nga tañhe nö'ö ndi k'athe. Ne hinga nga ot'ahe ar xuhña nú'mü ndi hös'ahe ár hoga mhö Jö.

¹⁰ Ngu pö Jö ne nu'ahü n'ehe, nú'mü nda 'buhépu, da 'yohe xiñho ha ri n'thandihu nu'ahü xka jamfihu. Ne da 'buhé n'ar hogam'ui, hinte da othe nda k'as'ahü m'efa.

¹¹ Gi pöhu hanja ndi zo'ahe, ne ndi hup'a ri müihu n'a ngu n'a, ngu n'ar dada zo yá bötsi.

¹² Ndi 'bep'ahe ngi 'buhü ngu mahyoni da m'u nu'u togo xi zohna Jö da m'u hár ts'ut'wi, ne da hyandwa ár nsunda.

¹³ Nuje n'ehe hindi tsayahe di umfe njamödi Jö, ngetho nú'mü nga 'yoxu ar mhö da xi'ahe, ga nuhu hinga ngu ár mhö n'ar ñ'ohotho. Ga nuhu ngu ar mhö majöni ár meti Jö, mpe ha ri müihu, nu'ahü xka dathwu ri tehu.

¹⁴ Tsi kuhü, xka thohü ya nt'utsa mahyegi ngu xi tho nu'u ya ku 'bu ha yá nijö ar tsi Hmu Hesukristo 'buhü har hai Nhudea. Gi njahup'u xi utsase'ihu ya mengu ri haihu, njangu xi utsase'u yá mixodyowi.

¹⁵ Nuya xodyo go bi hyo'u ar tsi Hmu Hesukristo, ne gese'u bi hyo yá m'ehni Jö, ha nuje bi gukagihe. Hingi ne da mepa Jö'u, ne utsa gatho ya jö'i.

¹⁶ Ngetho hingi hegagihe ga zohe nu'u hinga xodyo da mpo'u. Xa xi nt'ata yá ts'oki, jange Jö xi 'yekwatho ár döta mfei.

Ar Pablo ne da mengi ma da k'ö'sa ar nijö 'bü Ntesalonika

¹⁷ Ma tsi kuhu, 'ra ya tsi pa hinxta 'buhü mahyegi. Mödi hinxta fihanthu, ha ma müihe mi oda ar mfeni ga hant'ahe, jange xa di nehe ga nthehu man'agi.

¹⁸ Ndi nehe nga möhe ma nga k'ös'ahe, mödi ar Ts'ondöhi xi k'askagihe. Gesegi ar Pablo ri kuhu, xa xta nemhö ga map'u, ne hinxi tsä.

¹⁹ Ngetho teme nö'ö di to'mhe, teme ma johyahe, ne hanja ga tsuhe ma nthöhöhe nu xta e ar tsi Hmu Hesukristo. Ha hinga ga höñhe ngetho xka jamfihu.

²⁰ Hö, ngetho xka ñ'emüihu ma da t'eska ma nsuhe ne ma ga njohyahe.

3

¹ Himbi tsä da to'mhe nga pöhe tengu xka 'buhü, jange da beñhe nga kosehenu Atena.

² Ne da peñhe ma tsi kuhu Timoteo ár 'bego Jö, ne ma maxtehe här 'befi ar tsi Hmu Hesukristo. Da peñhe ma nda k'ös'ahu nda hñup'a ri müihu, ne nda max'ahu nda te ri jamfihu.

³ Njap'u hinto di tupa yá müi ya nt'utsa gi thohü. Gi pösehu xi ts'onkagihu ga thohuyü.

⁴ Nú'mü ndi 'buhwihu, da xi'ahe mi mahyoni nga thohü nzeýe ya nt'utsa ngu gi thohupya.

⁵ Jange himbi tsä da to'ma ma'ra ya pa. Dama da pehna togo nda ñ'ani tengu xka 'buhü, xömhö hinxi hya'ahu ar ts'ohyate, ne nunar 'befi xta pehe da m'edi.

⁶ Ha nú'mü mba penkp'u ar ku Timoteo, ba hönkagihe ar hoga mhö tengu ri jamfihu ne ri mhötehu. Bi xije xa gi bengagihe, ne gi ne gi hyandgagihe, nguje di nehe ga nu'ahe n'ehe.

⁷ Jange tsi kuhu, nú'mü nda ohe nunar mhönu, xa da njohyahe, mödi ndi thohe nzeýe ya thogi ne ya nt'utsa, ngetho da pöhe mi tse ri jamfihu.

⁸ Nu nda pöhe ngi umba ri müihu ngi teñhu ar tsi Hmu, da hñöhñöhe.

⁹ Xi'mü, hanja hinga umfe njamödi Jö di beñ'ahe. Ngetho xa di pe'se n'ar döta johya här nthandi ar tsi Dada.

¹⁰ Parxui di afe Jö da 'raje ar seki ma ga k'ös'ahe ga fax'ahe da nxoge ri jamfihu habu 'bedi.

¹¹ Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da zixkagihe ma ga k'ös'ahe.

¹² Ma tsi Hmuhu da max'ahu da te ri mhötehu n'a ngu n'a, ne gi möhu gatho nu ma'ra ngu di mö'ahe n'ehe.

¹³ Ne da max'ahu dar nzedi ri müihu, ne gi hyehu gatho ya ts'oki. Gi 'buhü xint'axi här nthandi Jö ma Dadahu, ne gi to'mhu xta penga ma tsi Hmuhu Hesukristo di ñ'owi gatho nu'u xi ñ'emüi.

4

Nö'ö ar m'üi numañho Jö ga 'buhu

¹ Nupya tsi kuhu, di a'ahe ar möte här thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, ne di xi'ahe xa gi umba ri müihu gi 'buhü xiñho, ngu da ut'ahe gi pefu Jö, ne hingi tsayahü gi 'yothu njap'u.

² Ngu xka pöhu, nunar tsi Hmu Hesukristo xi utkagihe nö'ö xta thok'ahe n'ehe.

³ Ngetho nö'ö ne Jö, gi 'buhü xint'axi. Jange yo ma gi 'bengwihu ar 'behñö hingo ri nthötihu.

⁴ Mahyoni n'a ngu n'a gi pöhu gi suhu ri 'behñöhu, gi 'buhü n'ar m'üi xint'axi ne xi nts'uni.

⁵ Yo gi ñhehu da hya'ahu ar mfeni, ngu nu'u hingi pötwa ár 'ñu Jö.

⁶ Hinto ma gi hyathu ri kuhu gi mö ri kuhu, ngetho gese Jö xi ut'ahu ts'okiyu, ngetho ngu xta xi'ahe ne xa xta thöthe, ar tsi Hmu ma da ko'spa ár ñöni.

⁷ Ngetho Jö hinxi zokagihu ga othu ar ts'oki, xi zokagihu ga 'buhü n'ar m'üi xint'axi.

⁸ Nö'ö to hingi ne da 'yoxa nö'ö di möñhe, hingi utsal ar ñ'oho, utsal Jö togo xi 'raju ár Hñö.

⁹ Hinga mahyoni ga ot'ahu gi mö ri kuhu, ngetho gese Jö xi ut'ahu gi mhöhu n'a ngu n'a.

¹⁰ Ne gi ñ'uhü njap'u hant'ahu gatho ya ku 'bü har hai Nmasedonia. Hönse di a'ahe, tsi kuhu, da hñuxa ri mhötehu.

¹¹ Umba ri müihu gi 'buhü n'ar hogam'üi. Yo gi hesehu ri 'befihu, ne ja ri 'ye gi mpehu, ngu da xi'ahe gi 'yothu.

¹² 'Buhü xiñho, ne da ñömañho nu'u hinxi jamfi, ne hinte gi k'athu.

Nu xta penga ar tsi Hmu

¹³ Di nehe da zo xiñho ri mfenihu tsi kuhu, tema da ja nu'u xi du, ne hinda du ri müihu, ngu nu ma'ra ya jö'i hinte ndo'mi.

¹⁴ Ngetho nu'mü di ñ'emüihu ar tsi Hmu Hesu bi du ne bi mengi bi nte, di ñ'emüihu n'ehe, Jö ma da ko'spa yá te nu'u xi du mi jamfi ar tsi Hmu.

¹⁵ Jange di ne ga xi'ahū ár mhö ar tsi Dada: Nuju gar 'buhūwa har hai nu xta penga ar tsi Hmu, hinga ma ga 'bet'ohū ga tōhū nu'u xi du.

¹⁶ Ngetho gese ar tsi Hmu ma da e mhets'i di nō ngu ar ndö, ne ma da nt'o ár mhö n'ar ndö enxe, ne ma da nt'o ár ñheti ár k'axt'athuxi Jö. Ne nu'u xi du mi jamfi ar tsi Hmu Hesukristo ma da nank'u m'et'o.

¹⁷ Nep'u nuju gar tethu nuya pa'u, dama da guxkagihū ha ya gui mahyegiwi nu'u xki du, ga nthēhū ar tsi Hmu har ndöhi, ne njap'u ga 'buhwihū'ö gatho ya pa.

¹⁸ Jange hñu'ma ri muihu n'a ngu n'a, möñhū nuya mhöyü.

5

¹ Ma tsi kuhū, hinga mahyoni ga ot'ahū ar 'ñu ham'u da tho gathoyü.

² Ngetho gi pōhū xiñho, nú'mu xta ep'u ar tsi Hmu, ma da njangu n'ar bē tso 'bu nxui, hinto to'mi.

³ Nu xta 'ñenga ya jö'i: Ra entho di 'buhū ne di pe'su n'ar hogam'ui, n'a nda dantho ma da 'ñepabi'u ar nhwati, jangu yá ugi di 'ñepabi n'ar 'behñö ma da m'u ár bötsi, ne hinto ma da k'ont'i.

⁴ Ha nu'ahū ma tsi kuhū, hingi 'buhū har 'bexui, jange nunar pa'ö hinda ma da zu'ahū ngu n'ar bē.

⁵ Gatho'ihū yá bötsi'ihū ar hyats'i ne ar pa. Hingyá bötsi'ihū ar xui wa ar 'bexui.

⁶ Jange hinga öhū ngu nu ma'ra. Ma ga ndö'mhū ne ga pōhū xiñho nō'ö di othū.

⁷ Nu'u togo öhö, ö 'bu nxui, ha nu'u togo nti, 'bu nxui nti n'ehe.

⁸ Hindi njahup'u, di 'buhū mpa, ne di pōhū nō'ö di pehū. Ga pe'su ar jamfri ne ar mhöte ngu ma hehū. Ne ga to'mhū ma mpohohū, gehnu di ko'ma ma ñöhu, ngu ár nt'oñö n'ar ndogu.

⁹ Ngetho Jö hinxi zonkagihū da zuju ár kwe. Xi hwankagihū ga mpohū di ñ'emuihū ma tsi Hmuhū Hesukristo,

¹⁰ gehnu bi 'yent'a ár te bi pokagihū. Jange ma ga 'buhwihū nu xta 'ñep'u, mödi ga tethu wa xta tuhū.

¹¹ Jange hñu'ma ri muihu n'a ngu n'a, ne mfaxu da te ri jamfihu, ngu xka nzöihū gi othū.

Ar Pablo hu'mba yá müi ya gamfi

¹² Ma tsi kuhū, di a'ahū ar möte gi pe'sfu ar nsu nu'u mpep'u hár 'befi Jö, nu'u tsix'ahū ne zo'ahū.

¹³ Möhū ne numañhohū, ngetho ot'u n'ar hoga 'befi pepa Jö. Ne 'buhū n'ar hogam'ui n'a ngu n'a.

¹⁴ Di a'ahē n'ehe tsi kuhū, gi tsūhū nu'u ya dōhñe, gi humfu yá müi nu'u hingi tse yá pa, faxu nu'u hingi tsēdi, pe'spabihū ar ts'eti gatho.

¹⁵ Hyanthū xiñho, yo ma gi ko'sthū ar ts'oki t'ot'ahū. Mahyoni gi pehū nō'ö xiñho n'a ngu n'a, ne gi japabihū njap'u gatho nu ma'ra.

¹⁶ Xa gi johyahū hyax'mü.

¹⁷ Yo gi tsayahū gi 'yafu Jö.

¹⁸ Umfu njamödi Jö gatho nō'ö gi thohū, ngetho njap'u ne gi 'yothū gatho nu'u xka jamfihu ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁹ Hyehū ár Hñö Jö da mpe ha ri muihu.

²⁰ Yo gi utsahū nō'ö mönga yá m'ehni Jö.

²¹ Yoxu xiñho gatho, tsömhū nō'ö xiñho.

²² Hyehup'u gatho nō'ö hingi ho.

²³ Ne gese Jö togo unga ar hogam'ui da t'axk'ahū xoge, ne gatho ri mfenihū, ri hñöhū, ri pahū ne ri ndo'yohū di 'bu xiñho, ne hinte da k'as'ahū xta ep'u ma tsi Hmuhū Hesukristo.

²⁴ Nō'ö togo xi zo'ahū hingi pata ár mfeni, jange nō'ö xi möñ'ö da 'yot'e.

Ar Pablo har ngöts'i ñ'edi ne apa Jö da max'u

²⁵ Ma tsi kuhū, 'yafu Jö da max'je.

²⁶ Zengwagihēp'u gatho ya ku, di pemfe n'ar ñhufi mhöte.

²⁷ Di a'ahū hár thuhu ar tsi Hmu gi néhū mahyegiwi gatho nu ma'ra ya ku nunar he'minu.

²⁸ Gi nthexkwihū ár nhwēki ar tsi Hmu Hesukristo. Dá njap'u.

ÁR ÑOHO AR TESALONISENSE

Ár ñoho ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Ntesalonika

Ar nzenywa

¹ Nuga dar Pablo, ar ku Silbano ne ar ku Timoteo di peñ'ahe nunar he'minu nu'ahu gar gamfihu me Ntesalonika, gi 'buhwihu Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo.

² Jö ma Dadahu ne ar tsi Hmu Hesukristo da 'ra'ahu n'ar hogam'ui ne da hwëk'ahu yá ñho.

Jö ma da umba yá njut'i ya 'yot'ats'oki nú'mu xta e ar tsi Hmu Hesukristo

³ Ma tsi kuhu, mahyoni ga umfe njamödi Jö ngu di 'ñepi ga othe, ngetho xi te ri jamfihu. Gatho'ihu tsit'a ri muihu gi mhöhu n'a ngu n'a, ne nunar mhötenu hyax'mu 'yo di te.

⁴ Nuje di es'ahe ri nsuhu, di xife ma'ra yá nijö Jö, gi pe'su ar ts'eti ne ar jamfi, mödi gi thohu nzeýe ya thogi ne ya nt'utsa.

⁵ Ha nú'mu gi thohu gatho nuya thogiyu, ka nhekip'u ar hoga ts'ut'wi ot'a Jö. Ne tsá da t'eñ'ahu majöni di 'ñep'ahu gi 'buhu hár ts'ut'wi, jange gi thohu njap'u.

⁶ Xiñho nu'mu Jö da ko'spa yá ñöni nu'u togo xi utsa'ihu.

⁷ Ne nu'ahu xka thohu ar nt'utsa, da 'ra'ahu ar tsaya mahyegi nguje, nu xta penga mhets'i ar tsi Hmu Hesu, di ñ'owi ya enxé di hõpa ár ts'edi.

⁸ Nu xta ekwa di e ha n'ar döta faspí da umbayá njut'i nu'u himbi ne bi bö Jö, ne himbi 'yotwa ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

⁹ Nu'u ma da tho ya mfeí hiñham'u da göts'i. Ma da t'eni hinda ma da 'muwhi ar tsi Dada, hinda ma da hyandwa ár nsunda ne ár ts'edi.

¹⁰ Nunar pa xta ep'u, gatho nu'u xi jamfi ma da nsundabi ne da 'ñe'spa ár nsu. Nu'ahu ma gi 'yohunu n'ehe, ngetho xka jamfihu nö'ö xta dahe majöni.

¹¹ Jange hyax'mu di afe Jö da max'ahu gi 'buhu xiñho, ngu ndi 'ñep'ahu xi zoñ'ahu. Ne da jwata gatho ar ñho xi hñux'ö gi pehu, ne da 'ra'ahu ár ts'edi gi 'yothu nö'ö gi jamfihu.

¹² Ne njap'u da nheki ár nsunda ar tsi Hmu Hesukristo ha ri m'uihu, ne da t'es'a ri nsuhu xka nthexkwihu ár nhwëki Jö ne ar tsi Hmu Hesukristo.

2

Ma da ñ'udi ar ts'ojö'i

¹ Nupya tsi kuhu, di ne ga xi'ahe tema da thogi xta penga ar tsi Hmu Hesu, ne hanja ma ga nthewihu.

² Di a'ahe, yo ma gi pata ri mfenihu, yo ma gi tsuhu togo ñöwi Jö emp'ö, wa ut'ahu, wa ha'ahu eñ'u xta peñ'ahe n'ar he'mi habu di xi'ahe, nunar pa xta ñ'u ar tsi Hmu xi zohö.

³ Yo ma gi ñhehu ne hingi jafumasu nu'u togo ne da 'wek'ahu mönga nuya mhöyu. Ngetho ma da nheki m'et'o ya jö'i ma da doxa Jö, ne ma da ñ'udi ar ts'ojö'i togo xi t'ent'i da m'e har 'bexui.

⁴ Nö'ö ar tsojo'i'ö hinda ma da mepa Jö, hinda ma da hye togo ne da mepi, hinto da hyegi da hyoni ne da nonga Jö. Hinge hõnse'ö, da yut'a hár dönganijö Jö, ne da 'ñense gehnu Jö emp'ö.

⁵ Ha hingi beñhu ndi xi'ahu nú'mu ndi 'bup'u.

⁶ Gi pöhu teme k'a'spa ár 'befipya, to'mtho da zo ar pa da ñ'udi xiñho.

⁷ Nö'ö ar ts'oki ñ'ontho mpefi, hõnse to'mi da thöka togo hingi hegi.

⁸ Nu'mu hõ, ma da nheki nunar ts'ojö'i'ö, togo ar tsi Hmu ma da hyo hõnse da hwifi, ne da hwati xta nheki ár nsunda xta zohö.

⁹ Nunar ts'ojö'inu hömpa ár ts'edi ar Ts'ondöhi. Tsá da 'yot'a ya döta nt'udi da ka ya jö'i.

¹⁰ Nuyá nhemhñöyu ma da ka ya jö'i xi m'edi, ngetho himbi ne bi hñöni ne himbi mödi ar mhö majöni bi nsipabi, ne njap'u xi mpohmö'u.

¹¹ Jange Jö xi pumbyá mfeni da jamfi nuya nhemhñöyu.

¹² Nu'mu, ma da t'et'a har tsibi gatho nu'u himbi ne bi jamfi ar mhö majöni, ngetho mi johyatho'ui mi ot'a ar ts'oki.

Jö xi hwankagihu ga mpohu

¹³ Ha nuje mahyoni hyax'mu ga umfe njamödi Jö tsi kuhu, xa mö'ahu ne bi hwañ'ahu ngi mpohu, nú'mu mi ndu ar ximhai. Ne nú'mu nga ñ'emuihu nö'ö majöni, ár Hñö Jö bi t'axk'ahu.

¹⁴ Jö bi 'yot'a njap'u ne nda tsá ngi 'buhwihü hár nsunda ma tsi Hmuhü Hesukristo, ngetho ga hñöñhü ar hoga mhö da xi'ahe, gehnu ar nts'ohni bi 'yot'a'ihü Jö.

¹⁵ Jange tsi kuhü, tseta ri ñ'emüihü. Yo ma gi hyehü nö'ö xta ut'ahe netho, wa ha ya he'mi xta peñ'ahe.

¹⁶ Ne gesë ma tsi Hmuhü Hesukristo ne Jö ma tsi Dadahü, togo bi mökagihü ne bi 'rajü n'ar humamü hiñham'u da göts'i, ne bi hwëgagihü n'ar hoga ndo'mi,

¹⁷ dá hñup'a ri müihü, ne da 'ra'ahü ar ts'edi te gi möñhü ne te gi 'yothu.

3

Ar Pablo xipa ya ku da 'yapa Jö da nunga ár mhö ne da nhumansu

¹ Nupya tsi kuhü, di a'ahü gi 'yafü Jö da mañkagihe, ngut'a habü gatho da nunga ár mhö, ne da nhumansu ngu xka numansuhü.

² Ne 'yafü da ñöngagihe, hinte da jaje ya ts'ojö'i ne nu'u ot'a ya ts'om'ui, ngetho hinga gatho xi ñ'emüi Jö.

³ Mòdi di pöhu Jö hinda tsá da pata ár mfeni, jange da mañkagihü ne da ñöngagihü hinga othu nö'ö hingi ho.

⁴ Di kañmbenihe gi 'buhwihü ar tsi Hmu, hingi ma gi hyehü gi 'yothu nö'ö xta 'bep'ahe.

⁵ Ne ar tsi Hmu da hok'a ri müihü, 'yo di hñöxkwi ár mhöte Jö, ne di ñhehwi ár ts'eti ar tsi Hmu Hesukristo.

Gatho ya ku mahyoni da mpefi

⁶ Ma tsi kuhü, di 'bep'ahe hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, gi 'wehü gi hyehü gatho nuya ku 'yo döñhe, ne hingi ne da 'mü ngu xta ut'ahe.

⁷ Nu'ahü gi pöhu hanja da tsá gi tengagihe, ngetho gi pösehu nú'mü ndi 'buhep'u, hinge ndi 'buthe ndöñhetho.

⁸ Hinto bi 'wingathogihe. Parxui ndi mpehe, hinte nda k'at'i te nga tsihe, ne njap'u hinge nga ot'ahe ar xuhña.

⁹ Nuje ndi ñepkagihe ngi 'raje te nga tsihe, ha nö'ö ndi nehe, nga ut'ahe hanja ngi tengagihe.

¹⁰ Ngetho da 'bep'ahe n'ehe nú'mü ndi 'buhep'u, nu'u togo hingi mpefi, yo di ñuni n'ehe.

¹¹ Di xi'ahe njap'u ngetho xta ohe 'ra gi 'buhu ndöñhetho, hinte gi pehu, honse gi ñ'öxtehu.

¹² Nuya ku 'bü njap'u, di zohe ne di 'bepabihe hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, da umbyá müi da mpefi, ne njap'u da dö'u te da zi.

¹³ Tsi kuhü, yo ma da za'ahü gi 'yothu nö'ö xiñho.

¹⁴ Nö'ö togo hingi ne da 'yöta nö'ö mönga nunar he'minu, möñhü togo'ö, ne yo gi ntsixkwiuhü, ne njap'u da ntsá.

¹⁵ Honse yo gi emfü ri ñ'ünihü, zohü ngu n'ar ku.

Ar Pablo har ngöts'i apa Jö da maxa ya ku

¹⁶ Nupya nö'ö ar tsi Dada togo unga ar hoga'mui, hagatho da 'ra'ahü nunar hoga'müinu. Ar tsi Dada gi 'buhwihü.

¹⁷ Nunar nzengwa xta ja ma 'ye xta ot'ase. Njap'u nheki gatho ma he'mi, go geke togo di pehni, ri kuhü Pablo.

¹⁸ Dá hyex'atho'ihü ár nhwëki ar tsi Hmu Hesukristo gi gatho'ihü. Dá njap'u.

ÁR NDUÍ AR TIMOTEO

Ar 'bet'o he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ar Timoteo

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár mpotegei ar tsi Hmu Hesukristo, ngu xki hñuxkagi Jö ma Pohotehu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo, gehnu ma ndo'mihu.

² Di ot'a nunar he'minu, Timoteo, ngu ma t'u'i, ngetho da zo'a'i ár mhö Jö ne ga ñ'emui. Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da hwék'a yá ñho, ne da ko ár mui da max'i gi 'bu n'ar hogam'ui.

Nsipabi ya gamfi da jamasu ya ts'ont'uti xi ñep'u

³ Ngu da a'anü Efeso ngi kohnu, ne ngi hñökwa nu'u togo utwa ya ku ma'ra ya nt'uti himbi zogagihu ar tsi Hmu. Da xi'a njap'u nú'mü ndi 'ba ar 'ñu ngar ma Nmasedonia.

⁴ Da a'i n'ehe ngi xipa ya ku hinge nda japamasu nuya 'bede hinte o yá 'ñu, ne hiñ'otho ár ngöts'i. Möñ'u hönse da ntsamfödi, hinte fa'spa ár 'befi Jö habu mpe ar ñ'emui.

⁵ Da a'a'i ngi xipa ya ku njap'u, nda mhö n'a ngu n'a, ndi pe'sa n'ar hogamui, n'ar mfeni xint'axi, ne n'ar ñ'emui hindi ñ'entho.

⁶ Ngetho 'ra xi hyehyu, ne nupya hinte mañho möñ'u.

⁷ Xa ot'u pömpa ár t'ofu ar Moise emp'ö, hingi pöhmö tema di bonga nö'ö möñ'u.

⁸ Di pöhu ár t'ofu ar Moise xiñho, nu'mü da t'uta ngu möñ'ö.

⁹ Di pöhu n'e, ya 'bepate hinge mahyonibi ya hogajö'i. Go hongá nuya ts'oka t'ofu, nu'u hingi ot'a nö'ö nsipabi, nuya 'yot'ats'oki ne ya ts'ojö'i, nuya hingi hongá Jö ne hingi nsundabi, nu'u ho yá dada, yá nöñö, ne gatho numa'ra ya hyote.

¹⁰ Bi t'uni honi nu'u 'bengwi hingyá nthöti, nu'u 'bengwi yá mindöwi, nu'u pë yá mijö'iwí, nu'u mönga ya nhemhñö, ne nu'u et'a Jö made kate, ne gatho nu'u to'sa ar hoga nt'uti.

¹¹ Jangu mönga ár hoga mhö Jö xa nsunda, bi zogagi ga mö.

Ár 'befi ar Pablo

¹² Di umba njamödi ma tsi Hmuhu Hesukristo, togo bi 'raka ar ts'edi, ne bi nugagi ngu n'ar hoga 'bego, bi 'yentk'a ha ma 'ye ár 'befi'ö.

¹³ Mödi mam'et'o ndi tsanga ar tsi Hmu Hesukristo, ne xa ndi utsa gatho nu'u mi teni, ne ndi nku'be, te gatho ndi japabi'u. Ha nunar tsi Dada bi hwégagi, ngetho hinge ndi pöka tema ndi ot'e, ne hinge ndi ñ'emui.

¹⁴ Ne bi gobgatho ár nhwéki, ne njap'u bi tsá da ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo, ne bi tsá da honga nunar mhöte uñ'ö.

¹⁵ Nunar mhönü majöni ne mahyoni gatho da ñ'emui: Nunar tsi Hmu Hesukristo ba ekwa har ximhai da pö gatho ya 'yot'ats'oki, ha nuga ndi töka gatho.

¹⁶ Ar tsi Dada bi hwégagi togo ndi töpa ár nts'o gatho nu ma'ra, ne njap'u nda nheki ár ts'eti ar tsi Hmu Hesukristo. Gehnu n'ar nt'udi da hyanda nu'u nda jamfi, ne nda me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

¹⁷ Jange nunar Ndö hiñham'u da göxa ár ts'ut'wi, dá hñönga ar nsunda ne da t'e'spa ár nsu. Gehnu hingi tu ne hingi nheki, hönseñu ar Jö ne töte ár mfödi. Dá njap'u.

¹⁸ Ma tsi t'u'i Timoteo, di tsok'a'i gi umba ri mui gi mpe hár 'befi ar tsi Dada, ngu xki xi'a Jö ngi 'yot'e, ne gi mpe ngu n'ár hoga ndogu ar tsi Hmu.

¹⁹ Su ri ñ'emui, ne gi pe'sa n'ar mfeni xint'axi, ngetho 'ra bi hyep'u ne bi 'be yá jamfi, hingi pödi te da mepya.

²⁰ 'Rayu, ar Imeneo ne ar Handro nu'u togo xta ent'wa hár 'ye ar Ts'ondöhi, njap'u da dits'i ne hinda mengi da zanga Jö.

2

Hanja da tsá ga afu Jö

¹ M'et'o di 'bep'ahu gi mat'wabihu Jö gatho ya jö'i, ne gi tetwabihu da mats'i, hingi tsayahü gi umfü njamödi.

² 'Yafu Jö da maxa nuya ndö ne gatho ya ts'ut'wi, njap'u ga 'buhu n'ar m'ui ter entho, ne ga 'yohu xiñho di numañhogihu ya jö'i.

³ Ngetho gehnu xiñho, ne numañho Jö ma Pohotehu,

⁴ togo ne da mpo gatho ya jö'i, ne da bö nö'ö majöni.

⁵ N'adar Jö 'bui, ne n'atho togo 'ba made ñönga ya jö'i. Gehnu ar tsi Hmu Hesukristo, togo ba ekwa har ximhai bi njö'i.

⁶ Bi unse ár te bi gut'a ar thaj mi tu gatho ya meximhaj, ne bi mhõnga gathoyu mi zõnga ar pa nda mhõ.

⁷ Jange bi thuxkagiga ngu ár mpõte ar tsi Hmu ga mõmba ár hoga mhõ. Di mõnga nõ'õ majõni, hindi kate, ngetho dá jamfi ar tsi Hmu Hesukristo. Bi thuxkagi ngu ár utate nu'õ hingya xodyo, ga utwabi ar ñ'emui ne nõ'õ majõni.

⁸ Di ne habu gatho di 'bu ya ñ'õhõ, dá guxa yá 'ye mhets'i, da mat'a Jõ dar nt'axi yá mfeni, hindi põ yá kwẽ, ne hindi nemahñõ.

⁹ Di ne n'ehe, gatho ya 'behñõ da beni xiñho hanja da ñhe, hinda ñ'ets'i, ne di pe'sa yá tsã. Hinda 'yeka yá nõ exa yá nsu, xa di tuta nzeyẽ ya hwexkabojo, ya t'axdo, wa ya he ximhõdi.

¹⁰ Nõ'õ xiñho da mefi, dá me ya hoga 'befi ngu n'ar 'behñõ tsupa Jõ.

¹¹ Ar 'behñõ dá 'yõxta ár mhõ Jõ mhõnga har nijõ, ne da bõdi tema nsipabi, ne da 'yõt'e.

¹² Hindi et'a ma xutha ar 'behñõ da uta ma'ra ha ya mhunts'i, ne hinda m'ui ngu ár ñõxhmu ar ndõ. Nõ'õ da me'õ, da 'yõxtho.

¹³ Ngetho Jõ bi hyoka m'et'o ar Adan, ne ka bi hyoka ar Eba.

¹⁴ Ar Adan hinto bi hyat'i, ha nunar 'behñõ hõ, ne mi nkadi bi ts'okwa Jõ.

¹⁵ Jange xa tho ya ugi ya 'behñõ nú'mu m'u yá bõtsi. Mõdi nuya 'behñõ ma da mpõhõ nu'mu hinda hyep'yá yá ñ'emui, da me'sa ar mhõte, ne da m'u n'ar m'ui xint'axi di tsupa Jõ.

3

Njanu da m'u n'ar 'bego Jõ

¹ Majõni nunar mhõnu: Nu'mu togo ne da nma'yo, n'ar hoga 'befi ne'õ.

² Ne mahyoni da me'sa n'ar hogam'ui, hinte di ja te da nk'a'spabi. Di 'ñe n'adar 'behñõ, di põdi xiñho nõ'õ pefi, di pe'sa ar hoga mfõdi. Di põdi da 'yõt'wa ar ñho ma'ra, di ungar seki hár ngu, ne di põdi da uta ma'ra.

³ Hindi nti, hindi hongya ya tuhni, hinar nts'o da dõ ar bojõ. Ar hogajõ'i, hinar kwe, hindi ne da me'sa nzeyẽ ya bojõ.

⁴ Di põdi hanja da zixa xiñho ár ngu, ne nuyá bõtsi di õt'a nõ'õ ne Jõ.

⁵ Ngetho nõ'õ hingi põdi da zixa ár ngu, hanja da tsã da zi'spa ár nijõ Jõ 'mu.

⁶ Hinda tsã da nma'yo n'ar 'ra'yo gamfi, ngetho yo ma da ñ'ets'i, ne njap'u da hõnga ar mfei bi hõnga ar ts'ondõhi.

⁷ Mahyoni di numañho nu'õ hingya gamfi. Njap'u hinda 'be ár tsã, ne hinda zo hár 'ye ar ts'ondõhi.

Hanja da m'u nu'õ faxte har nijõ

⁸ N'ar maõte har nijõ mahyoni di nhumañho, hindi yõt'a ár ne, hindi nti, hinar nzibjõ.

⁹ Di su xiñho nuna ñ'emui xi t'uti, ne di ñ'u n'ar mfeni xint'axi.

¹⁰ Mahyoni da nts'ati m'et'o ha hinte pe'sa te da k'ats'i, ne nu'mu hõ, da tsã da t'ets'i.

¹¹ Njap'u nuya 'behñõ n'ehe di mpe har nijõ, mahyoni di nhumañho, hindi juxya nhemhñõ, di põdi xiñho nõ'õ pefi, ne di õt'a xiñho gatho.

¹² Nuya maõte di 'ñe n'adar 'behñõ, di põdi hanja da zixa xiñho ár ngu ne yá bõtsi.

¹³ Nõ'õ togo faxte xiñho hár 'befi Jõ, dá t'e'spa ár nsu, ne njap'u hinda ntsu da xipa ma'ra ar ñ'emui pe'spabi ar tsi Hmu Hesukristo.

Ar jamfi xi t'utkagihy himi fõ mam'et'o

¹⁴ Di peñ'a nunar he'minu, mõdi di beni ngut'a ga map'u ma ga k'õs'a'i.

¹⁵ Ha nu'mu da tho 'ra ya pa hindi tsomp'u'utho, gi põdi hanja gi 'yõt'a ar 'befi hár ngu Jõ. Getnu ár nijõ Jõ togo te, ne nunar nijõnu su ne hõnga nõ'õ majõni.

¹⁶ Xa dõta nunar ñ'emui xi t'utkagihy. Nunar mhõnu hinjo'o togo da k'ats'i: Jõ ba e bi njõ'i.

Ár Hñõ Jõ bi damajõni bi 'yõt'a xiñho.

Bi hyanda yá enxẽ Jõ.

Bi mhõmba ár 'bede gatho ya haj ja har ximhaj.

Gatho ár nxidi ar ximhaj bi ñ'emui bi

ne bi ts'ixa mhets'i hár nsunda.

4

Mhõ, m'efa 'ra ma da hye yá ñ'emui

¹ Ár Hñõ Jõ xi 'yotkagihy xiñho ar 'ñu, ne enõ hár ngõts'i ya pa, 'ra ya ku ma da hye ar ñ'emui, da 'yo'spa yá nhemhñõ nt'uti ya jõ'i temba yá nt'uti ya ts'ondõhi.

² Nuya kate jõ'i ma da mõnga ya nhemhñõ, ngetho xi ts'oka yá mfeni.

³ Ma da hñõkwa ya jõ'i da nthõti. Ne hinda hyegi da zi 'ra ya ñhuni xi 'rakagihy Jõ ga tsihu di umfu njamõdi, nuju dar gamfihy ne xta põhy nõ'õ majõni.

- ⁴ Gatho nõ'ö bi hyoka Jö xiñho, hinte ga tsanþu, hõnse nú'mu xka tsihu ga umfu njamödi.
⁵ Ngetho ár mhö Jö ne nú'mu di afu, japi da t'axki.

N'ár hoga 'bego ar tsi Hmu Hesukristo

⁶ Nu'mu gi uta ya ku gatho nõ'ö xta xi'a'i, ne nu'mu gi 'ñet'a ri muí gatho nuya mhö nõnga ma jamfihu, ne ar hoga nt'uti xka teni, njap'u hö, gár hoga 'bego ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Yo gi japamasu nuya ts'o'bede hinte o yá 'ñu nõnga ya meximhái. Nö'ö gi 'yot'e, hyonga hanja gi 'buí xiñho.

⁸ Ngetho nõ'ö togo japi da 'ñõnga ár ndo'yo ne da me'sa ar ts'edi, hints'u jukwa nzeye ar ñho. Ha nõ'ö umbár muí da m'ui xiñho, jukwa nzeyewa, ne har te xi 'ñep'u n'ehe.

⁹ Nunar mhõnu xta xi'ahu majõni, ne mahyoni gatho ya jö'i da ñ'emui.

¹⁰ Jange xa di umba ma muíhu di mpehu, ne di thohu ya thogi, ngetho di ñ'emuihu Jö togo te. Gehnu ár ñõnte gatho ya meximhái, 'bet'ogihu nuya xta jamfihu.

¹¹ Gehnu gi xipabi ne gi uta ma'ra.

¹² Yo gi ñhegi da nhu'a'i ngu hinte gi pödi ngetho gi bötsitho. Nö'ö gi pefi: Gi nõ xiñho, gi 'yomañho, gi pe'sa ar mhöte, umba ri muí gi mpefi, tseta ri ñ'emui, gi 'bu n'ar m'ui xint'axi, ne njap'u da deñ'a ya ku.

¹³ Nuya pa hindi tsomp'uho, gi népa ya ku ár mhö Jö, hñu'mba yá muí, ne gi utwabi.

¹⁴ Jamasu nunar hogant'uni xi 'ra'a Jö, ne bi xi'a'i nú'mu bi hñusa yá 'ye yá ndö ar nijö.

¹⁵ Umba ri muí gi pe nuya 'befiyu, ne yo ma gi hyegi. Njap'u gatho da hyandi 'yo di xu nuya ñho xi 'ra'a Jö.

¹⁶ Nsusege ne jamasar ar nt'uti. Yo gi tsaya gi 'yot'a njap'u, ngetho gi mposege, ne da mpo gatho nu'u da 'yox'a'i.

5

Hanja gi ntsixkwi n'a ngu n'a ya gamfi

¹ Yo gi tsu ar tsi dönzia, zofu ngu ri dada emp'ö, ha nu'u bötsitho, ngu ri jödö.

² Nuya tsi txu, zofu ngu ri nõnõ, nu'u nxutsitho ngu ri nju, gi pe'sa n'ar mfeni xint'axi nú'mu gi xipa hanja da m'ui.

³ Xipa ar nijö da maça nuya n'anxu hinto 'ñehe togo da mats'i.

⁴ Ha nu'mu 'ñe yá bötsi wa yá 'beto, dá böhyu da su, ne da 'yot'wa ar ñho m'et'o yá mēni. Ne njap'u da ko'spa n'a tui nunar ñho xi hñõñ'u, ngetho gehnu xiñho ne numañho Jö.

⁵ Nö'ö majõni ar 'ranxu, 'buse ne hinjo'o togo da su, hõnse to'mba ár mfats'i Jö, ne parxui mat'i ne apabi da mats'i.

⁶ Ha nõ'ö ar 'ranxu ot'a gatho nõ'ö ne, ha hingi 'yomañho ár m'ui, hinga mahyoni da maça ar nijö, ngetho nuya 'ranxu'u mödi te, pontho xi du.

⁷ Xipa ya ku nõ'ö di xi'a'i, ne njap'u hinte di ja te da nk'a'spabi.

⁸ Ngetho nu'mu n'ar ku hingi japamasu nu'u te yá njawi ne nuyu 'bu hár nguse, xi ts'oka ár jamfi ne töta n'a nõ'ö hinxi ñ'emui.

⁹ Nu habu di huxa yá thuhu ya 'ranxu t'umba ar mfats'i, hindi huxp'u nu'u hinxi thota hñun'ate njeye, ne hinxi 'ñe hõnse n'ár döme.

¹⁰ Ne di födi bi m'u n'ar hogam'ui, bi te xiñho yá bötsi. Xi umba ar seki gatho nu'u mi tso hár ngu, ne xi xukwa yá wa ya gamfi. Bi maça nu'u mi tho ar thogi, ne xi bödi xi me xiñho gatho ya hoga 'befi.

¹¹ Yo gi huxa nu'u tsetho, ngetho zota ar pa da ne da mengi da nthöti, ne hinda jwata ar 'befi bi ndui bi mepa ar tsi Hmu.

¹² Ne da duxa ar ts'oki, ngetho himbi 'yot'a ngu xki mõnga m'et'o.

¹³ Da dzõñ'u hinte pefi, hõnse 'yo ne ya ngu. Hinge hõnse da bö ya döñhe, te yá nemhñö 'yo pede nõ'ö hindi 'ñepi da möñ'u.

¹⁴ Jange di 'bep'a'i, nuya 'ranxu di tsetho, dá nthöti, dá te yá bötsi ne da su xiñho ár ngu. Njap'u hinte da za te da mõnga nu'u togo hingi ne da nugagihu.

¹⁵ Ngetho 'ra xi 'wege xi denga ar Ts'ondöhi.

¹⁶ Nu'mu n'ar ku ar ñ'gho wa ar 'behñö 'ñe n'ár mēni hár ngu di 'ranxu, mahyoni da umba nõ'ö te k'at'i, ne hindar ñhembibi ar nijö da su, ne da tsá da maça ma'ra nu'u majõni hinto 'ñehe to da mats'i.

¹⁷ Nuya ma'yo tsixa xiñho ár nijö ar tsi Hmu, mahyoni xa da nhumansu, ne töte nu'u mpefi mõmba ár mhö Jö ne uta ma'ra.

¹⁸ Ngetho hár T'ofu Jö enö njawa: Yo gi tut'wa ár ne ar boi ne'mi töka ar t'ei. Ne enö n'ehe: Nö'ö togo mpefi, di 'ñepi da t'umba ár nthöhö.

¹⁹ Nu'mu togo ne te da hyoxa n'ar ma'yo, mahyoni di 'bu yoho wa hñu togo da tsá da damajõni.

²⁰ Nuya ma'yo hingi hegi ot'a ar ts'oki, tsui habu da hyanda gatho ya ku, ne njap'u da zu nu ma'ra n'ehe.

²¹ Di 'bep'a'i há r nhandi Jö, ar tsi Hmu Hesukristo ne yá enxe xi hwañ'ö, 'yot'a ngu di xi'a'i, yo ma gi faxa n'a wa man'a.

²² Yo gi hu'spa ri 'ye gi 'ñexa ngut'a nu'u togo ne da mepa Jö. Ngetho nu'mu hingi 'yo xiñho, da mhö gi et'atho ri xutha. Pe'ske n'ar hogam'ui hinxi jaxt'i.

²³ Yo gi tsi hõnse ar dehe, tsi n'a tsi tui ar t'afi'obxi, da hñök'a nõ'ö ar umu gi ntsawu hingi ne da hyek'a'i.

²⁴ 'Ra dama nhekitho yá ts'oki mödi hinxi thö'spatho majöni, ma'ra da fö m'efa.

²⁵ Njap'utho nu'u to ot'a ar ñho n'ehe, 'ra ya hoga 'befi ngut'a da nheki, ha ma'ra da nheki m'efa, ngetho hingi tsá da ts'e'ma n'ar hoga 'befi.

6

¹ Gatho nu'u togo m'ego, mahyoni da numañho yá hmu, ne njap'u hinda ñhómañ'u ár thuhu Jö, ne hinda ñhómañ'u ar hoga nt'uti di ñ'emuihu.

² Nu'u togo 'ñe yá hmu ya gamfi, xa da umba yá muí da mepabi xiñho, yo ma da hyegi da 'yote. Ngetho nu'u togo hõnga nunar hoga 'befinu, gehyu yá hmõka ku. Utwabi gathoyu ya ku, ne hñu'mba yá muí da 'yot'e.

Ga 'buhu ngu ne Jö, ne ga umfu njamödi nõ'ö 'raju

³ Nu'mu n'a togo te gatho utatho, ne hingi uta ngu mönga ár hoga mhö ma tsi Hmuhu Hesukristo, ne hingi ne da denga ar hoga nt'uti otkagihu ar 'ñu hanja ga 'buhu ngu ne Jö.

⁴ nõ'ö ar jö'i'ö ar ñ'ets'i ne hinte pödi, xi 'be ár mfeni, honi togo da ntsahñökiwi. Ka di bohnu hyokwa yá ñho ma'ra, ya tuhni, ya nts'ani, ne hinto ne da ntsixkwi.

⁵ Bi ehnu n'ehe ya ntsahñöki, hinte mañho njuki nõ'ö mönga nuya jö'iyu. Xi ts'oka yá mfeni ne xi t'ökwa nõ'ö majöni. Hõnse hongu ar ñ'emui, ne njap'u da guka ar bojö. Hye nuna jö'iyu.

⁶ Majöni, döta ár njut'i nunar hogam'uinu, nu'mu ga ñhogamuihu nõ'ö di pe'su.

⁷ Ngetho hinte xta hõhuwa har ximhai, ne hinte ga hõxu.

⁸ Nu'mu di pe'su te ga tsihu ne te ga hehu, gar ñhogamuihu.

⁹ Ngetho gatho nu'u togo ne da me'sa nzeye ya m'ets'i, töta yá ts'omfeni ne yá ts'ohyoke. Hinte mañho juki, ne njapabi da nhwati ne da m'edi.

¹⁰ Nu'u togo xa mö ar bojö, ka bi pop'u gatho ya ts'oki. 'Ra ya ku xi denga ar bojö, xi hyep'u yá ñ'emui ne xi tho nzeye ya dumui.

Umba ri muí gi ñõngar ñ'emui

¹¹ Ha nu'ge Timoteo, ár 'bego'i Jö, 'wege hye gatho nuya ts'okiyu. Ne umba ri muí gi 'bui xiñho, gi 'yo ngu ne Jö, gi pe'sa ar ñ'emui, ar mhöte, ar ts'eti, ne nts'a'mtho.

¹² Tho ar xanthe, xa gi umba ri muí gi ñõnga ar ñ'emui. 'Yot'a ar ts'edi gi tanga xiñho ar te hinda thege xi 'ra'a Jö nú'mu mi zoñ'a'i, ne ga damajöni ha yá nhandi nzeye ya jö'i.

¹³ Di 'bep'a'i há r nhandi Jö nõ'ö to umba yá te gatho nõ'ö te 'bui, ne há r nhandi ar tsi Hmu Hesukristo togo bi datwa majöni ar Pilato ár hoga 'befi,

¹⁴ gi 'yot'a nõ'ö di 'bep'a'i, gi 'bu n'ar m'ui hinxi jaxt'i ne hinto da k'as'a'i, to'ma ar pa da penga ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Ngetho nu xta zo ar pa, da ñ'u Jö nunar mpenginü, gehnu togo n'ase 'bui, döta ár nsunda ne pe'sa gatho ar ts'edi, ár Ndö ya ndö ne ár Hmu ya hmu.

¹⁶ Nuna hõse ár te hiñham'u da thege, ne 'bu ha n'ar hyats'i hinto tsá da zoni. Hinto xi hyandi, ne hingi tsá da thandi. Gehnu di 'ñepabi ar nsunda ne ar ts'edi hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

¹⁷ 'Bepa nu'u pe'sa yá m'ets'iwa har ximhai, yo ma da ñ'ets'i. Hinda hñuxyá da har hyate bojö. Dá hñuxyá da Jö togo hõ ar te, ne xi 'rakagihu töte nõ'ö di k'athu, ne njap'u ga 'buhu ter entho.

¹⁸ Xipabi da 'yot'a nõ'ö xiñho, ne da me ya hoga 'befi, gehyu yá m'ets'i. Di pödi da 'yot'a n'ar ñho, ha nu'mu te da uni, di ponga ha yá muí.

¹⁹ Njap'u to'ma n'ar hoga m'ets'i, gehnu umbabi n'ar ndo'mi nuya pa di 'ñep'u, ne zetwa yá muí hongu ar te hiñham'u da göts'i.

Ár ngöts'i nõ'ö bi m'empa ar Timoteo

²⁰ Nupya tsi Timu, su ar 'befi bi t'ent'a ha ri 'ye. Yo gi japamasu nuya ts'o'bede hinter me'u. Hingi 'yo'spa yá mhö xi hñuxase nu'u enö xa pe'sa n'ar hoga mfödi emp'ö.

²¹ Nu'u togo xi denga nuya mfödiyü, xi hyep'u yá ñ'emui.

Jö da hwék'a'i ár mfats'i. Dá njap'u.

ÁR ÑOHO AR TIMOTEO

Ár ñoho ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ar Timoteo

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo ngu bi benga Jö, ne bi 'bepkagi ga mönga ar te hiñham'u da göts'i, xi ñöt'wabi gatho nu'u togo da ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo.

² Di ot'a nunar he'minu, Timoteo, ngu ma hmöka t'u'i. Jö ma Dadahü ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da hwëk'a'i yá ñho, ne da ko ár müi da max'i gi 'bu n'ar hogam'ui.

Ar Pablo xipabi ar Timoteo da damajöni togo ar tsi Hmu Hesukristo

³ Jö di umba njamödi togo di pepabi hinte tsuka ma mfeni, ngu bi mepabi ma pale mam'et'o n'ehe, ne parxui di beñ'a'i nú'mü di apa Jö.

⁴ Di beni hanja ga nzoni nú'mü nda ñhehu, di nemhö ga pengi ga hant'a'i, ne ga njohya man'agi.

⁵ Bi e ha ma mfeni nö'ö ar hoga ñ'emui gi pets'i hingi ñ'entho, di hñöxa ngu mi pe'sa m'et'o ri möle Loida. M'efa bi gohwi ri nönö Eunise, ne di pödi bi thok'a'i n'ehe.

⁶ Jange di 'bep'a'i xa gi umba ri müi gi japi da xu nunar nt'uni xi hwëk'a ár Hñö Jö nú'mü da hus'a ma 'ye.

⁷ Ngetho Jö xi 'rakagihü ar ts'edi ga tsethu, da nja ma mhötehu, ga su ma mfenihu, hinge ga ntsuhü.

⁸ Jange yo ma gi ntsa gi mö xka ñ'emui ar tsi Hmu, ne hingi nköni di ntsixkwi, nuga di jot'a har fadi ngetho di mömba ár mhö Jö. Datwa majöni n'ehe, mödi da nt'utsa'i ne gi tho nzeýe ya thogi, ne Jö da 'ra'a ar ts'edi gi tho gathoyu.

⁹ Gehnü bi pokagihü, ne bi zonkagihü ga 'buhü n'ar m'ui xint'axi. Bi jap'u hinge xa di pehu ya ñho. Njap'u xki beñ'ö nda hwëgagihü nuya ñhoyu nu'mü nga ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo. Maham'u xki benga njap'u nda 'yot'e nú'mü himi thokta ar ximhai.

¹⁰ Ha xi nheki nuya payu xi zökwa ma tsi Pohotehu Hesukristo, togo bi hñöka ar ndöte, ne bi guka har hyats'i ar te hiñham'u da göts'i, mi mönga ar hoga mhö.

¹¹ Ne nuga bi thuxkagi ngu ar mpote ga mönga nunar hoga mhöny, ne ga utwabi nu'u hingya xodyo.

¹² Jange di thoka gatho nuya thogipya. Hindi ntsa ga dapa majöni ár mhö Jö, ngetho di pöka togo xta ñ'emui. Ne di pödi xiñho pe'sa ar ts'edi da supka ma te xta ent'wa hár 'ye, ga to'mi da zo ar pa da thöxamajöni.

¹³ Tenga nuya hoga mhö xka 'yoxkagi xta mö, ne gi tenga ar ñ'emui ne ar mhöte di pe'su, ngetho di 'buhwihü ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁴ Ngetho xi t'a'a ár ts'edi ár Hñö Jö 'bu ha ri müi, su nunar hoga mhö xi t'ent'a ha ri 'ye.

¹⁵ Ngu xka pödi, gatho nuya ku me Asia bi hyegasewa, 'rayu ar Figelo ne ar Ermogene.

¹⁶ Har tsi Hmu da hwëkwa ár njöpi ar ku Onesiforo ne gatho yá mëni, ngetho himbi ntsa ba e bi k'öska har fadi, ne ba penga nzeýe ya pa bi hubga ma müi.

¹⁷ Ngu mi zökwa Nroma, dama bi hyongagi ne bi dingagi.

¹⁸ Dá me'spa ar nhwëki ar tsi Hmu nú'mü xta hñö'spa majöni ar tsi Dada. Gi pöke xiñho hangu bi maxkagihü nú'mü ndi 'buhup'u Efeso.

2

N'ar hoga 'bego ar tsi Hmu Hesukristo

¹ Nu'ge pontho ma t'u'i har ñ'emui, umba ri müi gi pepa Jö. Ju nunar ts'edi xi hwëgagihü ar tsi Hmu Hesukristo.

² Ne nö'ö xka 'yoxkagi xta mönga mateda ya mhunts'i, 'yent'wa ha yá 'ye nu'u gi handi 'bui xiñho ne da tsá da uta ma'ra.

³ Jange nu'ge 'mü, tseta ya thogi ngu n'ar hoga 'bego ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Jangu n'ar ndogu hingi tsá da me man'ar 'befi, honse hongga da numañho togo xi umba nunar 'befinu.

⁵ Njap'u nö'ö ntöhö n'ehe, nu'mü hinda ñ'eni ngu di 'ñepi, hinda t'umba ar nthöhö.

⁶ Ar mot'i nu'mü ne da nxofo, mahyoni da nü ár xanthe da mpefi m'et'o.

⁷ Nu xiñho nö'ö di xi'a'i, ne ar tsi Hmu da xok'a ri mfeni gi pödi teme di bönga gatho.

⁸ Benga ar tsi Hmu Hesukristo ár mangu'бето ar Dabi, bi du ne bi mengi bi jo'spa ár te man'agi. Gehnü enga ar hoga mhö di mönga.

⁹ Ngetho di mönga nunar mhöny, di tho ar thogi di jot'wa har fadi ngu n'ar hyote. Mödi nunar mhö Jö hinda tsá da jot'i.

¹⁰ Jange di tseta ya thogi bi epkagi, di honi da ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo nu'u xi hwahna Jö, ne njap'u da mpoho ne da m'uhwi hár nsunda gatho ya pa.

¹¹ Majöni nunar mhö enö njawa:

Nu'mu da tuwihu ar tsi Hmu Hesukristo, ma ga 'buhwihu n'ehe.

¹² Nu'mu ga tsethu gatho nö'ö di 'ñepkagihu, ma ga ndöwihu n'ehe.

Ha nu'mu ga koñhu'ö, ma da kongagihu n'ehe.

¹³ Nu'mu ga hehu di to'mhu ar tsi Dada, nö'ö hinda hyegagihu, ngetho hinda tsä da paata ár ne.

Ar hoga 'bego numañho Jö

¹⁴ Bembabi ya ku ne zo hár nthandi Jö hinda ntsahñöki, ngetho hinter ñho, honse ts'okwa yá mfeni nu'u to ode.

¹⁵ Umba ri müi gi ñhoga'bego hár nthandi Jö, ngu n'ar 'bego hinte pe'sa te da m'etwa ár tsa, di mönga xiñho ar mhö majöni.

¹⁶ Hyep'u nuya mhö hinte o yá 'ñu, ngetho hinte ár ñho, honse tsits'i da 'yot'a ya ts'oki nu'u togo ñö njap'u.

¹⁷ Nuyá ts'ont'uti ma da nungi ngu n'ar hñeni tsit'a ar ndo'yo. 'Ra nu'u to möñ'u, gehyu ar Imeneo ne ar Fileto.

¹⁸ Xi hyep'u nö'ö majöni, ngetho möñ'u xi mengi xi nte nu'u xki du, ne ts'okwa yá ñ'emui nu ma'ra.

¹⁹ Ha nuna teme xi mönga Jö, hinda tsä da mponi, damajöni enga njawa: Ar tsi Hmu pö nu'u togo yá meti'ö. Ne enö n'ehe: Dá hyep'u n'agitho yá ts'oki gatho nu'u nomba ár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁰ Ha n'ar döta ngu te gatho janu har kuni, 'ra xi mhödi xi thoka k'axt'i ne t'axbojö, 'ra xi thoka zatho, ma'ra domhitho. 'Rayu mpe ha ya hoga 'befi, ma'ra mpe ha ya 'befi hints'u pe'sa ár nsu.

²¹ Njap'utho ya ku n'ehe, nö'ö togo da hyep'u yá ts'oki da 'weke da mepabi ar tsi Dada, da tsä da mpefi xiñho ne da 'ñe'spa ár nsu Jö, di 'bui da 'yot'a n'ar hoga 'befi ngu ne'ö.

²² Jange yo ma gi temba yá mfeni nu'u ya bötsi te gatho ne'u. Umba ri müi gi ñhogajö'i, gi pe'sa ar ñ'emui, ar mhöte, gi 'buhwi xiñho nu'u ma'ra ya ku mat'a Jö xint'axi yá mfeni.

²³ Yo gi japamasu nuya ntsamfödi hinte o yá 'ñu, hingi pödi tema di göts'i. Gi pöke hinte mañho njuki, honse u ar tsibi.

²⁴ Ngetho ár 'bego ar tsi Hmu hingi ho da ntsahñökiwi ma'ra. Nö'ö xiñho da mefi, di ñhogajö'i, di pödi da uta ma'ra, ne da tseta ya thogi.

²⁵ Da me'sa n'ar hogamui da hñökwa nu'u togo hingi ne da numañho nö'ö mhö, xömhö Jö da umba ar seki da 'yot'wa ár nts'o'mi, ne da zo yá mfeni nö'ö majöni.

²⁶ Ne njap'u da tsä da k'ot'a hár 'ye ar ts'ondöhi habu mi ku, mi japabi nda 'yot'a gatho nö'ö mi ne'ö.

3

Yá m'ui ya jö'i ár ngöts'i ya pa

¹ Di ne gi pödi n'ehe, nuya ngöxpä xa ma da ehe ya pa xiñhemi.

² Nuya jö'i xa ma da mhöse, di ne da me'sa nzeze ya m'ets'i, xa di nete, xa di ñ'ets'i, di tsanga Jö. Hindi öta yá dada, hindi ñ'otho yá njamödi, ne hindi ne da m'ui xiñho.

³ Hinte di ñ'otho yá mhöte ne yá nhwëki, di juxa ya nhemhñö, di ne da 'yot'a gatho nö'ö ne'u, di thota yá nts'o, di utsa gatho nö'ö xiñho.

⁴ Ya hyate, ngut'a mbo yá kwe, di gese, m'et'o ne da njohya'u ne ka da hyonga Jö.

⁵ N'udi ngu ya hogajö'ihmö, mödi hingi nheki ár ts'edi Jö ha yá müi. 'Wege, yo gi nthöskwiyu.

⁶ Ngetho 'rayu' yo ha ya ngu ka ya 'behñö muxyá thaj, ñhegi da hyat'a yá mfeni da 'yot'a gatho nö'ö ne'u.

⁷ Nuya 'behñöyu hyax'mu honga tema 'ra'yo da bödi, ne hiñham'u da zonga ár ngöts'i da bö nö'ö majöni.

⁸ Nuya kate jö'iyu hingi ne da 'yoxa ár mhö Jö, jangu ar Hanes ne ar Hambre himbi ne bi 'yoxa nö'ö mi xipa ar Moise. Nuyu xi ts'oka yá mfeni, xi njot'wa ar goxthi hinda ñ'emui.

⁹ Hinda tsä da nunga yá 'befi, ngetho da fötho hingi ho nö'ö möñ'u, ngu bi fötwa ya ts'o'befi nu'u himbi ne bi 'yoxa ar Moise.

¹⁰ Ha nu'ge xka temga ma nt'uti, xka pötka ma m'ui ne habu di ne ga tsoni, ma ñ'emui, ma nkomui, ma mhöte, ne hanja di tseta ya thogi.

¹¹ Gi pödi ya nt'utsa ne ya ugi da thohnu har hnini Antiokia, Ikonio, ne Listra. Gatho nuya thogiyu ar tsi Dada bi pokagi.

¹² Njap'u gatho nu'u ne da m'u xiñho di ñ'owi ar tsi Hmu Hesukristo, ma da tho ya nt'utsa n'ehe.

¹³ Ha nuya ts'ojõ'i ne ya hyate 'yo di ma di hñuxa yá ts'oki, nu'u 'yo hat'a ma'ra ne nthat'u.

¹⁴ Jange nu'ge yo ma gi hyep'u nõ'õ xka pödi ne xi zo ri mfeni xiñho, xka nut'wa yá hogam'ui nu'u togo xi ut'a'i.

¹⁵ Ngar t'ulo bõtsitho nga põtwa ár T'ofõ Jõ, ne nuna tsá da 'ra'a ar hoga mfõdi gi mpõho xki ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁶ Gatho ár T'ofõ Jõ, go bi unga ar mfeni'õ bi t'ot'i. Jange xiñho da t'uta ma'ra, da zopa yá mfeni, da zui, ne da 'yot'wa ar 'ñu hanja da ñhogajõ'i.

¹⁷ Ne njap'u nu'u tẽnga Jõ di 'bui xiñho, hinte di k'at'wabi da me n'ar hoga 'befi.

4

Mõmba ár hoga mhõ Jõ

¹ Di 'bep'a'i hár nthandi Jõ ne ár nthandi ar tsi Hmu Hesukristo, togo ma da hñõ'spa majõni gatho ya jõ'i, nu'u di te ne nuya xi du, xta penga da ndõ.

² Mõmba ár mhõ Jõ, hiñham'u gi tsaya gi uta ma'ra, 'yot'wa ar 'ñu, tsui, zofõ da m'ui xiñho. Pe'sa ar ts'eti gi mõmba ár nt'uti Jõ.

³ Ngetho ma da zõ ya pa nuya jõ'i hinda ne da 'yoxa ar hoga nt'uti. Dar nxõhi yá gu te gatho ne da 'yo'u, ma da muna nzeýe ya utate da xipa nõ'õ ne'u.

⁴ Hinda ne da 'yo'x'u nõ'õ majõni. Ma da 'wege da 'yoxa ya 'bede xi bense ya jõ'i.

⁵ Ha nu'ge su ri mfeni, tseta ya dumui, umba ri mui gi mõmba ár hoga mhõ Jõ, 'yot'a xiñho nõ'õ ar 'befi xi t'a'i.

⁶ Ngetho nuga bi dat'a ar pa nda ndatwabi ma te Jõ ngu n'ar m'oñho, ne di 'bá ar 'ñu ga tsokwa nunar ximhainu.

⁷ Xta ot'a ar ts'edi xta ntõte har hoga tuhni, xta jwata ar 'befi xi t'akagi, ne xta pödi xta su xiñho ar ñ'emui bi t'utkagi.

⁸ Jange nupya xi 'beskatho ma nthõhõ t'umba nu'u 'bu xiñho, ma da 'raka ár hoga ts'ut'wi ar tsi Hmu Hesukristo hár ngõts'i ya pa. Hinge honsegi, ma da t'umbabi gatho nu'u to'mi da penga man'agi.

Ar Pablo xipasẽ ar Timoteo teme da 'yot'e

⁹ Jar mõte gi e ngut'a gi k'õskagi.

¹⁰ Ngetho ar ku Dema bi ma Ntesalonika, bi dẽnga ar ximhai bi zogasewa. Ar ku Kresente bi ma Galasia ne ar ku Tito bi ma Dalmasia.

¹¹ Honse di 'bu'bewa ar ku Luka. Xki ehe ba tsip'u ar ku Mõrko, ngetho di hongá hár 'befi Jõ.

¹² Ar ku Tikiko da pehni bi map'u Efeso.

¹³ Xki ehe ba hõnkats'up'u ma pat'i da tso Ntroa hár ngu ar ku Karpo. Gi hõ ya t'ofõ, benga m'et'o gi hõ nu'u xi t'ot'a nximhni.

¹⁴ Ar Handro nõ'õ ar hwit'i xa xi 'yotka ya ts'om'ui. Ar tsi Dada da ko'spa ár ñõni nõ'õ xi 'yotkagi.

¹⁵ Jange nu'ge jamasun'u n'ehe, xa xi umba ár mui xi doxa nõ'õ di mõñhu.

¹⁶ Nu ár mudi bi zonka ya ts'ut'wi, hinto bi maxkagi, gatho bi hyegatho. Ar tsi Dada da pumbabi'u.

¹⁷ Ar tsi Hmu himbi hyegasegi, bi 'rakagi ar ts'edi bi tsá da mõmba ár mhõ Jõ, ne bi 'yo gatho nu'u hingya xodyo. Njap'u bi pokagi himbi zagagi ya 'muhu.

¹⁸ Ne di pödi da pokagi ar tsi Dada. Hinda hyegi da 'yotka ya ts'omfeni benga ya jõ'i, ne da kwatka ma te da zixka mhets'i hár ndõ'õ. Ge'õ di 'ñepabi da nsundabi gatho ya pa. Dá njap'u.

Ar Pablo edi ya gamfi ne apa Jõ da mats'i

¹⁹ Zengwagip'u ar ku Priska ne ar ku Akila, ne gatho yá mẽni ar ku Onesiforo.

²⁰ Ar ku Erasto bi gohnu Nkorinto, ha nu ar ku Trofimo da tso Nmileto ngetho mi hñeni.

²¹ Jar mõte gi e ngut'a, yo gi to'mi da zõ ya tse. Peñ'a nzengwa ar ku Eubulo, ar ku Pudente, ar ku Linu, ar ku Klaudia ne gatho nuya ku 'bukwa.

²² Dá su'ahu ar tsi Hmu Hesukristo, dá hwẽk'ahu ár njõpi gi gathohu. Dá njap'u.

AR TITO

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ar Tito

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár 'begogi Jö ne ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo. Gehnu xi menkagi ga tsi da ñ'emui nu'u togo xi hwañ'ö da bö nö'ö majöni, ne da m'u n'ar hogam'ui.

² Ne di to'ma ar te hiñham'u da göts'i, ngu xi ñötkagihü Jö nú'mü hinxki hyokta ar ximhai, ha nö'ö hingar kate.

³ Nu mi zo ar pa bi ñ'udi nö'ö xki ñötkagihü Jö ma Pohotehu, bi 'benkagi ga mömba nunár mhönu.

⁴ Nu'ge Tito, di peñ'a nunar he'minu, ngu di ñ'enö ma t'u'i, ngetho go da 'ra'a nunar mhönu di jamfihi. Jö ar Dada ne ar tsi Hmu Hesukristo ma Pohotehu, da hwék'a yá ñho, ne da ko ar müi da max'i gi 'bü n'ar hogam'ui.

Hanja da m'u yá 'bego Jö.

⁵ Nú'mü nda tsok'a'i núnu Nkreta, da jap'u ngi jwata nunar 'befi mi 'bedi, ne ngi 'ñexa ya ndö ha ya nijö ha gatho ya hnini, ngu da xi'a'i ngi 'yot'e.

⁶ Nuya ku togo gi 'ñets'i, mahyoni hinte di pe'sa te da nk'a'spabi, di 'ñe n'adar 'behñö, nuyá bötsi di ñ'emui xiñho, hinar nts'o ne di ota yá dada.

⁷ Ngetho mahyoni nunár 'bego Jö di 'bü n'ar hogam'ui, hinar ñ'ets'i, hinar kwe, hingar nti, hinda ntuhni, hinar nzibjö.

⁸ Di pödi da unga nseki hár ngu, ar hogajö'i, di pödi te di pefi, di ot'a nö'ö xiñho, di pe'sa ar mfeni xint'axi, di pödi da nsuse.

⁹ Mahyoni di pödi da su nö'ö ar mhö majöni ngu bi nsipabi. Njap'u da 'yot'wa ar 'ñu ma'ra di uta n'ar hoga nt'uti, ne da hñu'mba yá hmi nu'u togo toxa nunar mhönu.

¹⁰ Ngetho pongda nzeye togo hingi ne da 'yot'a nö'ö nsipabi, hingi pödi te möñ'u ne njap'u ka ma'ra, töte nu'u temda yá nt'umbi ya xodyo.

¹¹ Nuya jö'iyu mahyoni da jotwa yá ne, ngetho ts'omba yá mfeni ya jö'i ne gatho nu'u 'bü ha ya nguyu. Utwá nö'ö hingi ho, ne njap'u da tsá da gukwa ar bojö.

¹² N'ár m'eñni yá jö ya me Nkreta bi 'ñembase'u: Nuya me Nkreta, xa ya nemhñö, ñehewi yá nts'o ya mangazu'we, te yá ts'o'yo ne xa thotyá döhñe.

¹³ Nuna bi mönga nor m'eñni'ö, majöni. Jange tsü ya ku ne to'mbabi, xipabi da hyep'u nö'ö hingi ho, ne da dengá ar ñ'emui majöni.

¹⁴ Hinda demba yá 'bede xi bense ya xodyo, ne hinda demba yá 'bepate ya jö'i xi hyep'u ar 'ñu majöni.

¹⁵ Nu'u xint'axi, gatho handi xint'axi, ha nu'u xi nts'omba yá mfeni ne hinxi jamfi, gatho handi xi nts'otho, ngetho xi ts'okya mfeni, ne hingi pödi da hyanda ndana xiñho ne ndana hingi ho.

¹⁶ Eñ'u xi bö Jö, ha nu ha yá ts'o'befi nheki hin'ö. Ngetho ya ts'om'ui, ne hingi ne da 'yode, jange hinte mañho tsá da 'yot'e.

2

Ar hoga nt'uti

¹ Ha nu'ge mönga honse ngu mönga ar hoga nt'uti.

² Xipa nuya dönzia, di pödi tema di pefi, di pe'sa ar nsu, di nhumañho ár hyoya. Di pe'sa n'ar hoga ñ'emui, n'ar hoga mhöte, ne di tseta gatho nö'ö di 'ñepabi.

³ Nuya tsi txu n'ehe, mahyoni di pe'sa n'ar hogam'ui, hinda juxa ya nhemhñö, hinar miñni, di uta hont'a nö'ö xiñho.

⁴ Da uta nuya 'behñö nxutsitho hanja da mö yá döme ne yá bötsi.

⁵ Da xokwa yá dá da bödi teme pefi, da uti hanja da m'ui xiñho, da su yá ngu, da ñhogajö'i ne da 'yota yá döme. Ne njap'u hinto da ñömañ'u ár mhö Jö.

⁶ Xipa ya bötsi da bödi xiñho hanja da ñ'o.

⁷ Jange mahyoni gi 'yoge xiñho da dent'a ri m'ui. Nú'mü gi uti, utwabi nö'ö majöni xka jamfi, hange nö'ö oxta mañö.

⁸ Mönga ar hoga mhö nö'ö hinto tsá da k'ats'i, ne njap'u da 'be yá tsá nu'u to utsagihü, ne hinda tsá da ñömañ'ugihü.

⁹ Xipa ya 'bego di pe'sa n'ar hogamui da 'yota yá hmu, ne hinda dötatho nu'u te m'epabi.

¹⁰ Hinda bëpyá hmu, da supá nö'ö te xi t'ent'wa ha yá 'ye, ne njap'u da tsá da ñhömañho ár mhö Jö ma Pohotehu.

¹¹ Ngetho Jö xi ñ'u ár mhöte xi hwékwa gatho ya meximhai da zá da mpohö.

¹² Ne utkagihū ga hehup'u ar ts'oki ne yá ts'o'befi ar ximhai, ga pōhū hanja ga 'buhū, ga fihogajō'ihu, ne ga nsundabihū Jō nuya payu.

¹³ Ga johyahū ga to'mhū ar hoga ndo'mi xta penga ma Jōhū, gehnu ma Pohotehū Hesukristo bi e ha n'ar nsunda.

¹⁴ Togo ba e bi unse ár te bi zimgagihū xki dōkagihū ar ts'oki, ne bi xugagihū ár hnini bi nubgagihū ár mefi, jange xa di umba ma muhū di othū ar fho.

¹⁵ Xipa ya ku nuya mhōyū, zofu, ne tsui jū nunar ts'edi xi 'ra'a Jō, hinto da 'fienō hinter me'ō nō'ō gi utwabi.

3

Bi nhwēgagihū ar pumbate

¹ Bemba ya ku da 'yōta ya nzaya ne ya ts'ut'wi, da 'yōta nō'ō nsipabi, ne di netho da 'yot'a gatho nō'ō xiñho.

² Hinda ñōmañ'u ma'ra, hinda ntunkwi yá ñ'ohū, mahyoni da me'sa ar mhōte ne da numañho gatho nu ma'ra.

³ Ngetho nuju n'ehe, mam'et'o te gatho ndi benthū, hingedi ndi othū Jō, ndi m'ethohū ha ya ts'oki. Ya ts'omfeni mi jakagihū nga othū gatho nō'ō mi ne'ō. Ndi 'buhū har ts'om'ui, ndi hyokwabihū nō'ō te pe'sa ma'ra, ndar ñ'utsatehū, n'a ngu n'a ndi ñ'utsahū.

⁴ Ha nú'mū mi nheki ár nhwēki Jō ma Pohotehū, ne bi utwa ár mhōte ya meximhai,

⁵ bi pokagihū, mōdi hingedi ndi othū ar fho. Bi pokagihū ngetho xa dōta ár nhwēki. Bi xugagihū ma ts'okihū ne njap'u da m'uhū man'agi, ne hár Hñō Jō bi 'rakagihū n'ar 'ra'yo m'ui.

⁶ Jō ba penkagihū ár Hñō, ne bi gobgathogihū ár ts'edi, ngetho da ñ'emūihū ar tsi Hmu Hesukristo togo bi pokagihū.

⁷ Bi hwēgagihū da thanju hinte ma ts'oki di tuhū, ne di to'mhupya ar te hiñham'u da göts'i, ngu to'mi da t'umba yá fho n'ar t'u.

⁸ Majōni nunar mhōnu di xi'f. Jange xa gi xipa ya ku, ne njap'u gatho nu'u xi ñ'emūi Jō, da umba yá mu da 'yot'a nō'ō xiñho, gehyū da m̄axa gatho da 'ñepabi nō'ō xiñho.

⁹ Yo ma gi ntsahñōkiwi nu'u xi 'be yá mfeni ne noñ'u yá pale mam'et'o. Yo ma gi ntsawi, hingi ntoxkwi nu'u nomba yá 'bepate ar Moise, ngetho hinte mañho, ne hinte gi juju.

¹⁰ Nō'ō ar ñ'ohō 'weka ya ku, nu'mū xka zofu yo'gi ne hingi ode, 'yenga har nijō.

¹¹ Ngetho gi pōdi nunar ñ'ohō'ō xi hyep'u nō'ō majōni ne ot'a ar ts'oki, zo ár da ñhot'a ar tsibi.

Ar Pablo xipasē teme da 'yot'a ar Tito

¹² Nú'mū xka peñ'ap'u ar ku Artemas wa ar ku Tikiko, já gi 'ñehnu ngut'a Nikopolis ne ga nthewinu, ngetho xta beni ma ga 'buhnu nuya pa ya tse.

¹³ Faxa ar ku Sena nō'ō pōtwa yá 'bepate ya ndō, ne ar ku Polo. Fats'i da mengi da ne yá fhu, ne hinte da k'at'wi.

¹⁴ Uta njap'u ya ku da bōdi da 'yot'wa n'ar fho nu'u thor k'at'i, ne hinda m'utho hindi pōdi da 'yot'a n'ar fho.

Ar Pablo edi ya gamfi ne apa Jō da mats'i

¹⁵ Peñ'a nzenywa gatho ya ku 'bukwa. Zengwagihēp'u nuya gamfi mōkagihe. Ar tsi Dada da hwē'ahū yá fho gi gathohū. Dá njap'u.

AR FILEMON

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ar Filemon

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, xi jokagiwa har fadi ngetho di pepa ar tsi Hmu Hesukristo. Tsi ku Filemon, ma hoga ku'ithe ne ma n'ohu hár 'befi Jö, nuga ne ar ku Timoteo di peñ'ahe nunar he'minu.

² Di pemfe ar nzengwa gatho nuya ku mhunts'a ha ri ngu, ne di pemfe nzengwa ar ku Apia, ne ar ku Arkipo ma n'owihu faxkagihu har 'befi.

³ Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo, da hwék'ahu yá ñho, ne da 'ra'ahu n'ar hogam'ui.

Ár mhöte ne ár ñ'emui ar Filemon

⁴ Núm'u di apa Jö, hyax'mu di beñ'a'i, ne di umba njamödi ri ñ'emui gi pets'i.

⁵ Ngetho di öde döta ri ñ'emui gi pe'spabi ar tsi Hmu Hesukristo. Hinge honse'ö, xa gi mö ya ku n'ehe.

⁶ Di apa Jö da nheki yá hoga 'befi ri ñ'emui, ne da fö gatho nuya ñhoyu gi pe'su ha ri muihu ngetho xka jamfihu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Di pe'se n'ar döta johya ne xi hubga ma muhe nuna ri mhöte, tsi ku, ngetho xka hu'mba ya mu ma'ra ya ku n'ehe.

Ar Pablo apa ar Filemon da jar möte da zöma ar Onesimo

⁸ Nuga di pe'shmö ar ts'edi ngu ár 'begogi ar tsi Hmu Hesukristo, ga 'bep'a'i gi 'yot'a nö'ö di 'ñep'a'i.

⁹ Ha di mhöhu n'a ngu n'a, jange di beni xiñho ga a'a ar möte, nuga ar Pablo dar dönzia, ne nupya di o har fadi ngetho di mömba ár mhö ar tsi Hmu.

¹⁰ Di a'a ar möte gi tsöma nö'ö ma ri 'begohmö ar Onesimo. Xi ñ'emui ár mhö Jö nú'mu da zokwa har fadi, jange di nu ngu ma t'u.

¹¹ Ma pa'u himar hoga 'bego, ha nupya hö, di hoñhu ár mfats'i, ngu'i nguga n'ehe.

¹² Jange nupya di peñ'ap'u man'agi. Numañho ngu gi nugagi, ngetho xa di mödi.

¹³ Nuga ndi nemhö nga tsömi nda mepkagiwa har fadi, ne nö'ö ngi pepkahmö, go nda mepkaginu nupya di owa har fadi, ngetho di mömba ár hoga mhö Jö.

¹⁴ Hinte da ne ga pese. M'et'o da ne ngi pödi, ne hinga ja'a'i gi faxkagi. Di ne da bonse ri mu nö'ö gi beni xiñho gi 'yot'e.

¹⁵ Ha di födi nu'mu Jö bi jap'u, bi 'weka 'ra ya tsi pa, nep'u da tsä gi pengi gi nthewi, ne hingi 'bepya;

¹⁶ hinge ngu n'ar 'begotho, nupya ngu n'ar hmöka ku. Nuga xa di mödi, di beni töte tsit'a ri mu gi möke, ngetho nupya hinge honse ri 'bego, ri ku n'ehe hár ñ'emui ar tsi Hmu.

¹⁷ Jange nu'mu majöni gi mökagi ngu n'ar hoga n'ohu hár 'befi Jö, xta zomp'u ar Onesimo, numañho ngu gi numañhugi.

¹⁸ Nu'mu te xi ts'ok'a'i wa te tu'i, hñuts'i go di tuga.

¹⁹ Nuga ar Pablo di ja ma 'ye di huxa ma thuhu, di ent'a ma ne ga jut'a'i, hinga eñhu nu'ge gi tukagi n'ehe.

²⁰ 'Yotka nunar ñho di a'i tsi ku, ngetho xka ñ'emui ar tsi Hmu, ne njap'u gi jakagi ga njohya, ngetho di nkuhu har tsi Dada.

²¹ Di ot'a nunar he'minu ngetho di pödi gi ö nö'ö nsi'a'i. Di beni hinge honse nö'ö di xi'a'i, ma gi 'yot'a töte ár nzeye.

²² Hyogap'u habu gi 'bui n'ehe, ngetho di to'mi da mačka Jö ma ga tsoñ'ahu.

Ar Pablo edi ya gamfi ne apa Jö da mats'i

²³ Peñ'a nzengwa ar ku Epafra nö'ö mahyegi di jothewa, ngetho di mömfe ár mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁴ Zengwa'i n'ehe ar ku Mörko, ar ku Aristarko, ar ku Dema ne ar ku Luka ma maxteyu.

²⁵ Ma tsi Hmuhu Hesukristo da hwék'ahu yá ñho. Dá njap'u.

AR EBREO

Ar he'mi bi m'empa ya ebreo

Ar T'u Jö bi xikagihu tema ne ár Dada ga pöhu

- ¹ Jö nzeýe ya pengi ba pehna yá m'ehni mam'et'o, hagatho bi japabi mi zo ma palehu.
² Ne nuya ngöxapayü xi mense ár T'u da zokagihu. Gehnu xi zokwabi gatho ár meti, ne bi 'yent'wa hár 'ye bi hyoka gatho ar mhets'i ne ar ximhai.
³ Gehnu togo n'u ár hyats'i ár nsunda n'hehwitho Jö, ne o hár 'ye da doxa xoge, honse da mönga ár mhö pe'sa ar ts'edi. Gehnu bi xugagihu ma ts'okihu mi unga ár tese, ne bi hñuxa hár n'ei ar Ndö bi 'bu mhets'i.
⁴ Ne bi hñuxa ár nsu ár T'u bi döta ya enxe. Njap'u'tho ár thuhu bi thu'spabi töpa ár nsu yá thuhu'u.

Ar T'u Jö töpa yá nsu ya enxe

- ⁵ Ngetho tema enxe xi 'ñemba Jö:
 Go ma T'u'i,
 nupya di n'udi go ri Dadagi.
 Ne embabi man'agi:
 Nuga go ár Dadagi,
 ha nö'ö go ma T'u.
⁶ Man'agi enö nú'mu ba pehna ár 'bet'o T'u har ximhai:
 Gatho yá enxe Jö dá ndön'ö.
⁷ Ha nú'mu nonga ya enxe enö:
 Nuyá enxe japi da ñhö,
 ne nuyá 'bego japi da mfagi.
⁸ Ne nú'mu nonga ár T'u enö:
 Nuna ri ndö, tsi Jö, hiñham'u da göts'i,
 ha nuna ri ts'ut'wi xa n'ar hoga ts'ut'wi.
⁹ Xka mö nö'ö xiñho, ne xka utsal nö'ö hingi ho.
 Jange bi hñus'a ri nsu togo ri Jö.
 Bi gox'a ar nziki johya, gi töta gatho ri n'ohu.
¹⁰ Xi 'ñenö n'e:
 Nu'ge, tsi Hmu, ga hyoka ar ximhai hár ndui,
 ne ar mhets'i go xi hyoka ri 'ye.
¹¹ Gatho'u ma da göts'i, ha nu'ge gi 'bui hiñham'u da göxa ri te.
 Ne gatho'u ma da thege ngu n'ar dutu.
¹² Ngu n'ar he ma da m'ats'i ne da 'boni.
 Ha nu'ge go get'a'i,
 ne nuya ri jeye hinda ma da thege.
¹³ Ngetho tema enxe xi 'ñemba njawa:
 Hñu ha ma n'ei ga huxkwi,
 to'mi ga tsiñ'a nuya ri n'uni ga tsep'a ha ri wa.
¹⁴ Gatho ya enxe yá 'bego Jö, bi pehni da maxa nu'u togo ma da hñönga ar mpohö.

2

N'ar döta mpohö

- ¹ Jange xa ma ga umba ma muihu ga othu nö'ö xta ohu, ne hinga m'ehu.
² Ngetho nunar mhö bi mönga ya enxe bi me'sa ár ts'edi, ne nu'u togo himbi ne bi 'yote, bi hñönga ár mfei.
³ Hinda tsa ga k'onthu 'mu, nu'mu hinga suhu nunar döta mpohö xi t'akagihu. Gesé ar tsi Hmu togo bi xikagihu, ne m'efa bi damajöni nu'u togo bi 'yode.
⁴ Ne gesé Jö mi damajöni mi n'u ya döta nt'udi, ya 'befi hingi tsa da 'yot'ase ar jö'i, ne bi hyemba ár Hñö Jö ngu bi ne'ö.

Togo unga ar mpohö

- ⁵ Jö himbi datwa ha yá 'ye ya enxe nunar te xi 'ñep'u ne di noñhupya.
⁶ 'Bui togo bi damajöni habu enö njawa:
 Teme ar n'gho xa gi beni,
 wa ar jö'i xa gi honi.
⁷ Tx'u'tho bi 'bedi xka hyekwa ya enxe.

Xa ga umba ar nsunda ne ga hñu'spa ár nsu,
ne ga 'yent'wa hár 'ye gatho nõ'õ xi hyoka ri 'ye.

⁸ Gatho ga pòkwa ha yá wa.

Jö togo bi moƙwa gatho ha yá wa, hinte bi zo njap'utho, mödi hinxta hanthutho xi tho gathoyu.

⁹ Ha nupya xta hanthü ar Hesu, nõ'õ togo 'ra ya tsi pa bi thuxa hai ya enxe, xi t'umbabi ar nsunda ne ar nsu, ngetho bi tho ar ugi nú'mü mi thökwi ár te. Njap'u xki benga Jö ar Dada nda unga ár te ne nda hwëgagihu ar mpoh.

¹⁰ Gatho te jawa ne janü mhets'i, go bi hyok'õ ne go o hár 'ye'õ. Bi beñ'õ nda zixa nzeye yá bötsi hár nsunda, jange bi japi bi tho ya ugi ár T'u, ne njap'u bi hyokwa ár m'ui yá Pohote'u.

¹¹ Ngetho nu'u togo xi nt'axkwabi yá te ne nõ'õ togo t'axkwabi, n'atho togo yá meti. Jange hingi ntsa embabi gehyü yá ku.

¹² Ne enö njawa:

Ma ga xipabi ri mhö ma ku,
Madedda ar mhunts'i ga tut'a ya thuhu.

¹³ Ne man'agi enö:

Nuga ga ñ'emüibi'õ.

Ne enö n'ehe:

Di 'bü'bewa nuya bötsi bi 'raka Jö.

¹⁴ Ngetho nuya bötsi pe'sa ha yá ndo'yo ar ji ne ar ngo, nõ'õ n'ehe bi m'ui njap'u. Ne nú'mü mi du, bi hwata togo hö ar ndöte, gehnü ar ts'ondöhi.

¹⁵ Ne njap'u bi umba ar hogam'ui nu'u togo mi 'büi mi pepa ar ndöte ngetho mi tsu'u.

¹⁶ Nunü himba ehe bi maɣa ya enxe, ba ehe bi maɣa yá 'beto ar Abra.

¹⁷ Jange mi mahyoni nda ñehwi nuyá ku. Ne bi ndöngamöjö xa pe'sa ar nhwëki, ne ot'a gatho nõ'õ di 'ñepi hár 'befi Jö. Ne bi unse ár te ngu n'ar m'oñho da gut'wa yá ts'oki ya meximhai.

¹⁸ Ngetho gese'õ bi tho ar ts'ati, jange pe'sa ar ts'edi da maɣa nu'u togo ts'ati.

3

Ar tsi Hmu Hesu töpa ár nsu ar Moise

¹ Jange tsi kuhu, xi t'axk'a'ihu ri m'uihu ne xi ts'oñ'ahu ma gi 'buhu mhets'i, beñhu ar tsi Hmu Hesusukristo, ár mpote Jö ne ar döngamöjö togo tsiska ma jamfihu.

² Nunü, ot'a xiñho ngu xi xipabi nõ'õ togo xi 'ñets'i, ngu bi 'yot'a ar Moise n'ehe hár nijö Jö.

³ Mahyoni di töte ar nsu di t'umba ar tsi Hmu Hesu, m'efa ar Moise. Ngu di töte ar nsu di t'umba n'a di hoka ar ngu, ne m'efa ar nguse.

⁴ Ngetho ja togo hoka n'ar ngu, ha Jö bi hyoka gatho.

⁵ Majöni ar Moise bi 'yot'a gatho nõ'õ xki xipa Jö nda 'yot'a hár nijö, ngu ár 'bego. Gehnü bi damajöni nõ'õ ma nda mhönga m'efa.

⁶ Ha nunar tsi Hmu Hesusukristo, ngu n'ar t'u su xiñho ar ngu. Ne nuju go dar nguhu nu'mü hinga hehu ar ndo'mi, ne ga tsethu ma jamfihu ga to'mhu da göxa xoge.

Ár tsaya yá bötsi Jö

⁷ Jange ngu enga ár Hñö Jö:

Nu'mü ar pania gi 'yo'sfü ár mhö Jö,

⁸ yo gi kothu ri müihu ngu bi 'yot'a ri palehu nunar pa bi tsot'wa ár müi Jö, ba tsatnu har ot'at'ohö.

⁹ Ka gehnü ri palehu bi tsatkagi ne bi hyomgagi'u.

Yon'ate njeje bi hyandga ma döta nt'udi ndi ot'wabi'u.

¹⁰ Jange bi ponka ma kwe gatho nuya jö'i mi 'bü nuya pa'u.

Ne da ensega:

Hingi tsaya te gatho benda ha yá müi,

ne hinxi bötka ma 'ñu.

¹¹ Ngetho xki mbö ma kwe, da et'ase made ma te,

hinda ma da yut'a har tsaya di uni.

¹² Tsi kuhu, hyanthu hinte di 'bup'u n'a di pe'sa n'ar ts'omüi hingi ne da ñ'emüi, ne da 'we hár 'ñu Jö togo hö ar te.

¹³ Nö'õ gi 'yothu, hñu'mba ár müi ri kuhu n'a ngu n'a hyax'mü, nupya tsä ga eñhu di 'buhu ar pania. Hingi hyehu da me ri müihu gi oxu yá nhemhö ar ts'oki.

¹⁴ Ngetho nu'mü xi t'akagihu ar seki ga 'buhwihu ar tsi Hmu Hesusukristo, da njap'u nu'mü honse hinga hehu nunar ñ'emüi da pe'su hár ndüi.

¹⁵ Nupya tsä gi 'yohu da t'enö:

Nu'mu ar pania gi 'yo'sfu ár mhö Jö,

yo gi kot'a ri muíhu, ngu bi 'yot'a ri palehu nunar pa bi ntsot'wa ár muí Jö.

¹⁶ Togo'u bi 'yot'wa ár mhö Jö ne bi tsot'wa ár muí. Hage hinge nu'u ba júka ar Moise har hai Ehipto.

¹⁷ Togo xi tsot'wa ár muí yon'ate njeje. Hage hinge nu'u togo bi 'yot'a ya ts'oki, ne bi go yá ndo'yo ha ya ot'at'ohö.

¹⁸ Ne togo bi 'ñet'ase made ár te, bi 'ñembabi'u hinge nda hñönga ar tsaya uñ'ö. Hage himbi xipabi njap'u nu'u togo himbi 'yote.

¹⁹ Ne da nuhu himbi yut'u, ngetho himbi ñ'emui.

4

¹ Jange ma ga tsuñhu nö'ö te di pe'su 'mu. Ngetho mödi di pe'sthu ar ñhöt'i bi 'rakagihu ga kuthu hár tsaya, xi'mu 'ra hingi tsuñhu.

² Ngetho nuju ngu'u xi nsikagihu ar hoga mhö. Ha nu'u hinte mañho bi nhwékwi, ngetho bi k'at'a yá ñ'emui nu'u togo bi 'yode.

³ Ne nuju xta ñ'emuihu, di 'buhu hár tsaya, ngu bi 'ñeñ'ö:

Núm'u mi mbo ma kwe da 'ñet'ase made,

hinge nda yut'u ha ma tsaya.

Mödi ár 'befi Jö bi wadi nú'mu mi jwata ar ximhai.

⁴ Ngetho ja n'a xeni har t'ofu habu nonga ar yoto mpa, ne enga njawa:

Bi ntsaya Jö bi wa gathu yá 'befi har yoto mpa.

⁵ Ne man'agi habu enö:

Hinda ma da yut'u ha ma tsaya.

⁶ Jange k'at'a 'ra da yut'i, ha nu'u togo bi t'umbabi m'et'o ar hoga mhö himbi yut'u ngetho ya me'sku.

⁷ Man'agi huxa n'ar pa: ar pania. Ngu bi 'yot'a ar Dabi xki tho nzeye ya jeye, habu enö:

Nu'mu ar pania gi 'yo'sfu ár mhö Jö,

yo ma gi kot'a ri muíhu.

⁸ Ngetho nu'mu ar Hosue xi umbahmö ar tsaya, hinxi nómhó man'ar pa 'mu.

⁹ Pongda n'ar tsaya 'mu, to'ma yá bötsi Jö.

¹⁰ Ngetho nu'u togo xi yut'a hár tsaya, xi hyep'u ár 'befi, ngu Jö xi hyep'u ár meti'ö.

¹¹ Ma ga umba ma muíhu ga kuthu har tsaya, ne hinto da demba yá ts'o'befi nu'u togo himbi ne bi 'yote.

¹² Ngetho ár mhö Jö te, ne gathu tsá da 'yot'e. Töta ár ñho n'ar ndojwai di hente ár hmi ne ár xutha, ne kut'a ya mbo da hyekwa ár pa ne ár hñö n'ar jö'i. Da zonga ha yá ntökndo'yo ne yá ngöbo, ne pörwathobi yá mfeni ne teme kwata hár muí.

¹³ Hiñ'otho tema xi hyok'ö ne hinda ma da m'u hár nhandi. Gathu te ja handathu, ngu xotho ne hingi jo'mi hár da nö'ö togo ma ga datwabihu majöni.

Ar tsi Hmu Hesu ar Döngamöjö

¹⁴ Di 'ñehu n'ar döngamöjö togo bi yut'a mhets'i, ar tsi Hmu Hesu ár T'u Jö. Jange ga suhu nunar jamfinu di teñhu.

¹⁵ Ngetho hindi 'ñehu n'ar döngamöjö nö'ö hingi ne da meskagihu ar tseti ma ngwent'ihu. Di 'ñehu n'a togo bi ts'ati nguju n'ehe, mödi himbi 'yot'a ar ts'oki.

¹⁶ Ma ga kwathu 'mu hár thuxandö unga ar nthekate, hinge ga ntsuhu. Ne ga tsuthwu ár nhwéki, da hwégagihu ár mfats'i nú'mu di hoñhu.

5

¹ N'ar döngamöjö xi thahna ha ya jö'i, xi t'ets'i da pota da m'a hár nhandi Jö, ne da unga ya m'oñho, ne njap'u da mpumba yá ts'oki ya jö'i.

² Nö'ö tsá da me'spa ar ts'eti nu'u xi m'edi ne hinte pödi, ngetho gese'ö tsá da hyat'a ár mfeni ne da 'yot'a ar ts'oki n'ehe.

³ Jange nú'mu pöxa ar m'oñho, ot'a njap'u honi da mpumba ma'ra, ne da mpumbase yá ts'oki n'ehe.

⁴ Hinga gathu tsá da guse nunar 'befinu xa pe'sa ar nsu, honse nu'mu da zohna Jö ngu bi zohna ar Aron.

⁵ Njap'u ar tsi Hmu Hesu kristo himbi ñ'exase ngu ar döngamöjö. Bi hñuxa togo bi mönga njawa:

Go ma T'u'i,

ha nupya di ñ'udi go ri Dadagi.

⁶ Ne ngu enga man'a xeni n'ehe:

Nu'ge gar döngamöjö hiñham'u da göts'i,

ngu bi t'exa ar Melkisedek.

⁷ Ar tsi Hmu Hesukristo nú'mu ba ekwa bi njö'i, xa mi umba ár mui mi zoni, mi apa nö'ö togo mi pe'sa ar ts'edi nda ñonga har ndöte. Ne bi t'umbabi nö'ö mi adi, ngetho mi pe'sa ar ntsu ne mi e'spa ár nsu togo bi ma'ts'i.

⁸ Mödi mar t'umhö, nuya ugi bi thogi bi uti hanja nda 'yöde.

⁹ Ne njap'u bi ñ'u ár ts'edi da umba n'ar mpohö hiñham'u da göxa gatho nu'u togo da 'yöte.

¹⁰ Ne Jö bi hñuxa ngu ar döngamöjö, ngu ar nsu mi pe'sa ar Melkisedek.

Ar mhö xikagihu hinga hehu ar 'ñu majöni

¹¹ Ja nzeye te ga möñhu nunar mhönyu xta noñhu, mödi hingi tsä ga ut'ahu xoge, ngetho xka kot'a ri muñhu hingi ne gi pöhu nö'ö t'ut'ahu.

¹² Ngetho nzeye nuya jeye xi thogi, xi zamhö gi uthu ma'ra. Ha gi hoñhu togo da t'ut'ahu nunár ndui ár mhö ar tsi Hmu, ngu n'ar lele ne da t'umbatho ar 'ba, hinga ar ñhuni.

¹³ Ne gatho nu'u ngu ya lele tsutho, hingi pötho tema xiñho ne tema hingi ho.

¹⁴ Ha nu'u togo xi ñöts'i, xi bötwati ar ñhuni, xi xo yá mfeni, ne pödi ndana xiñho ne ndana hingi ho.

6

¹ Jange ga umba ma muñhu ga hoñhu da ñöxa ma ñ'emuihu. Hinga ñhogamuñhu togo nunár nt'uti ar tsi Hmu Hesukristo ndi pöhu nda nduhu da ñ'emuihu. Hinga penju ga huxa ma mfenihu nuya nt'uti da pöhu m'et'o. Nö'ö ga pehu, ga hehu di thö'thu ga othwu ár ntso'mi, wa ga thohup'u ya 'befi tsixju har ndöte, ga thohu di noñhu ar mpohö bi e har ñ'emui Jö.

² Ne nuya nt'utiyu, ar xixthe, ar thu'spa ár 'ye man'á, ar menga nte nu'u xi du, ne ar pa da thöxamajöni habu da t'umba nö'ö di 'ñepi hiñham'u da göts'i.

³ Gehnu ma ga othu nu'mu da maxkagihu Jö.

⁴ Ngetho n'a togo xi m'u har hyats'i, ne xi zá ar nt'uni di 'ñe mhets'i, ne xi me'spa ár Hñö Jö,

⁵ xi zápa ár hoga mhö Jö ne ár ts'edi nuna te xi 'ñep'u,

⁶ nu'mu da dagi, hinda tsä da njapabi da 'yot'wa ár ntso'mi man'agi. Ngetho pontho pengi tsut'wa ár T'u Jö har pont'i, 'betwa ár tsa njap'u hár nhandi gatho ya jö'i.

⁷ Jangu n'ar hai hingi tsaya honga ar 'ye, ne umba ya hoga doni nu'u togo wöhi, homba ár njöpi Jö.

⁸ Ha nunar hai unga ya 'mini hingi nhe'ö, tx'utho 'bedi da ts'ani, ne m'efa da ts'öt'i.

⁹ Di xi'ahe njanu tsi kuhu, ha di kaxmbenihe gi to'mhu ya ñho di ehwi ar mpohö.

¹⁰ Ngetho Jö pe'sa n'ar hogamuñ, ne hinda ma da pumhni ri 'befihu, ne nö'ö ar ñho xka 'yothwu ya gamfi, ne hinxa hyehu gi othu, njap'u gi ñ'uñhu gi pe'sfu ár mhöte Jö.

¹¹ Nuje di nemhöhe, n'a ngu n'a xa gi umba ri muñhu gi 'yothu njap'u gatho ri tehu, ne hinda k'at'a ri ndo'mhu.

¹² Hindi nehe gi ndöhñehu. Nö'ö gi 'yothu, temfu yá m'ui nu'u pe'sa ar jamfi ne ar ts'eti honga ya ñhö't'i.

¹³ Nú'mu Jö bi umba ar ñhö't'i ar Abra, ngetho himi otho man'a togo di döta nda 'ñet'a made, bi 'ñet'ase made ár thuhu.

¹⁴ Bi 'ñenö: Majöni xa ma ga jöp'a'i ne ga ja'i gi nxöndi.

¹⁵ Ne ar Abra bi me'sa ar ts'eti bi do'mi, jange bi hñonga ar ñhö't'i.

¹⁶ Majöni ya ñ'ohö et'a made n'a di töte ar döta, ne ot'a njap'u hindi njö'o togo da 'ñembi hingi njap'u teme mö. Jange nu'u te et'a made, enga njap'u nö'ö mö.

¹⁷ Jö mi ne nda 'yot'wa ár 'ñu xiñho nu'u togo ma nda gohwi ár meti'ö, ngetho hingi pa'a ár ne te xi mö, jange bi 'ñet'a made ár thuhuse.

¹⁸ Jö bi zoju ár ñhö't'i ne ár nt'et'amade. Nuya yohoyu hingi tsä da mpati, ne Jö hingi tsä da mönga n'ar nhemhö. Njap'u xa hñubgagihu ma muñhu ga to'mhu nö'ö xi 'boskagihu nuya xta ehü ga kwathu hár ndo'mi.

¹⁹ Numa ndo'mihu toska ma pahu, ñhehwi ngu n'ar bojö xiñhu to'sa n'ar motsa. Nunar ndo'minu foxa mbo mote ar xunidutu habu 'bu ár nsunda Jö.

²⁰ Gehnu habu bi yut'a m'et'o ar tsi Hmu Hesukristo, m'efa nga teñhu n'ehe. Njap'u bi t'ets'i ngu ar döngamöjö hiñham'u da göts'i, ngu ar nsu bi me'sa ar Melkisedek.

7

Ar 'befi ngu ar döngamöjö bi me'sa ar Melkisedek

¹ Nunar Melkisedek mar ndö har hai Salem, ne már möjö Jö bi 'bu mhets'i. Bi boni ma ba thö ar Abra mi pengi xki ma ba hwata ya ndö, ne bi jöpi.

² Ne ar Abra bi umba ár 'ret'a xeni gatho nõ'ö mi hö. Nunar thuhu Melkisedek poni da 'ñenö, ar ndö ot'a ar hoga ts'ut'wi. Ne már ndö har hã Salem, ne da 'ñenö, ar ndö unga ar hogam'ui.

³ Hindi pöthwü ár dada, ár nõnõ, yá pale. Hindi pöhu hanja bi m'ui, hanja bi du, njangu ár T'u Jö, gehnu ar möjö hiñham'u da göxa ár nsu.

⁴ Beñhu 'mü tengu mar döta ár nsu mi pe'sa nunar Melkisedeknu. Ngetho nuna ma palehu ar Abra, himbi k'ont'i nda umba ár 'ret'a xeni nõ'ö xki hñõmba ya ndö bi dö'ö.

⁵ Majõni nuya xi 'ñe ha yá 'beto ar Lebi, gehyü hõnga ar 'befi ngu ar möjö. Xi m'epabi da hñõnga ár 'ret'a xeni ngu mönga ha ya 'bepate, mödi jot'wa yá ku, ngetho nuyü xpa ponga ha yá bösi ar Abra n'ehe.

⁶ Ha nunar Melkisedek togo hinxpä 'ñe ha yá 'beto ar Lebi, bi hñõnga ár 'ret'a xeni bi umba ar Abra, togo xki hñõnga ar ñhõt'i, ne bi jöpabi.

⁷ Ne di pöhu xiñho nõ'ö togo töte ár nsu, go unga ar njöpi'ö.

⁸ Nuya möjö togo hõnga ar 'ret'a xeni, gehyü ya ñ'ohö the yá te, ha nunar Melkisedek mhö nunu tetho, hinxi du.

⁹ Ma ga möñhu nú'mü mi unga ár 'ret'a xeni ar Abra, pontho bi gut'a yá 'beto ar Lebi n'ehe, ha nupya jot'a nu'u xpa ehnu.

¹⁰ Ngetho ar Lebi hinxki m'utho. M'efa ba e ha yá 'beto ar Abra togo xki ma ba tsü ar Melkisedek.

¹¹ Nu'mü da t'axka yá te ya jö'i ha yá 'befi ya möjö yá 'beto ar Lebi, ne ha ya 'bepate bi t'unga nuyá pa ya möjöyü, yo'ö ba pëhna Jö man'ar möjö di pe'spa ár nsu ar Melkisedek, ne himi pe'spa ár nsu ar Aron.

¹² Ha nu'mü da 'bata ar möjö, mahyoni da 'bata ya 'bepate n'ehe.

¹³ Ne nõ'ö togo mhö, n'añ'o yá pale, nuyá mëni hinto bi mpe har nijö.

¹⁴ Gatho pödi, nuna ma tsi Hmuhü ba e ha yá 'beto ar Huda, ha nunar Moise hinte bi nõni ha nda nmöjöyü.

¹⁵ Ne xa nhekitho, nu'mü da nanga man'ar möjö n'añ'o di pe'spa ár nsu ar Melkisedek, hinxpä e ha yá 'beto ar Aron.

¹⁶ Hinxki t'ets'i ngu engä har 'bepate nonga ar jö'i da zokwa yá 'beto. Ha nupya xi hñõnga togo pe'sa ar te hinda ma da göts'i.

¹⁷ Xi ndamajõni nõñ'ö habu enö:

Nu'ge gar möjö hiñham'u da the ri ts'edi,

gi pe'spa ár nsu ar Melkisedek.

¹⁸ Xi thõka nunar 'bet'o 'bepate 'mü, himi pe'sa ar ts'edi, ne himbi tsã bi 'yot'a nõ'ö mi mahyoni nda 'yot'e.

¹⁹ Ya 'bepate hinto bi umba n'ar hogam'ui, ha nu mi t'unga n'ar 'ra'yo ndo'mi xa töte ár ñho, faxkagihü ga kwathü ga hoñhu Jö.

²⁰ Ne Jö bi 'ñet'ase made ár thuhu bi nõñ'ö.

²¹ Ngetho majõni nu ma'ra ya möjö bi t'ets'i ne hinto bi t'et'a made. Ha nunu hö, bi 'ñet'a made nu togo bi 'ñets'i, bi 'ñembabi:

Bi 'ñet'a made ár thuhu ar tsi Dada, ne hinda ma da pãta ár ne.

Bi 'ñenö:

Nu'ge gar möjö gi pe'spa ár nsu ar Melkisedek,

hiñham'u da göxa ri ts'edi.

²² Ar tsi Hmu Hesu 'bã made, japi da tho nunar nkohinü xa töte ár ñho.

²³ Numa'ra ya möjö bi nja nzeye, ngetho nda du ne himi tsã nda mpe nzeye ya pa.

²⁴ Ha nunu hiñham'u da göxa ár te, jange pe'sa ar 'befi möjö hiñham'u da thege.

²⁵ Jange hyax'mü tsã da pohö nu'u ñ'emüibi'ö ne da e da wat'i da hyonga Jö, ne hingi tsaya apa Jö da max'u.

²⁶ Ngetho nunar döngamöjõny, gehnu ndi hoñhu: Ár m'ui xint'axi, hingi pödi da 'yot'a ar ts'oki, hinxi jaxt'a ár m'ui, hingi nthöskwi ya 'yot'ats'oki, ne bi ts'ixa mhets'i ba 'buhwi Jö.

²⁷ Nu'mü, hinga mahyoni hyax'mü da unga n'ar m'õñho ne da mpumbabi yá ts'okise, ne m'efa da unga nuyá meti ya jö'i, ngu ot'a nu ma'ra ya döngamöjö. Ngetho nunu, bi unse ár te n'agitho, ne hiñham'u da unga man'agi.

²⁸ Ngetho ya 'bepate exa ngu ya döngamöjö ya jö'i hiñ'otho yá ts'edi. Ha nú'mü mi tho ya 'bepate, bi 'ñet'ase made ár thuhu Jö, nda 'ñexa ár T'u xa ja ár ts'edi, hiñham'u da the ár nsu.

8

Nõ'ö 'bã made engä ar 'ra'yo nkohi

¹ Gatho nuna xta möñhu, hõsenü di ne da zo ri mfenihü: Di pe'su nunar döngamöjõny, togo bi hñuxnu hár ñ'ei ár thuxandö Jö mhets'i.

² Bi mpe habu majöni ar dönganjö xi hyokase Jö, hinga ar meximhai.

³ Ngetho gatho ya döngamöj, xi thuts'i da moxa ya m'oñho ne ya ñhöt'i. Jange nunu n'ehe mahyoni di pe'sa te da mo'spa Jö.

⁴ Nu'mu di 'buhmöwa har ximhai, hinda nmöjöhmö'ö, ngetho jawa ya möjö poxa ya m'oñho ngu mönga ya 'bepate ar Moise.

⁵ Nu'u pepa nö'ö di hñöts'i ne ar xuditho nu te janu mhets'i. Ngu bi t'uta ar Moise nú'mu ma nda hyokwa ár ngu Jö, ne bi t'embabi: Hyanda xiñho gi hyoka ngu xi t'ut'a'i har t'gho.

⁶ Ha nupya nunar döngamöjony di teñhu, xa döta ár 'befi, ngetho 'ba made enga nunar 'ra'yo nkohi. Gehnu xi t'unga mahyegiwi ma'ra ya ñhöt'i xa töte ya ñho.

⁷ Ngetho nu'mu nunar 'bet'o nkohi di pe'shmö ár ts'edi, hinga mi mahyoni nda t'umhö man'a 'mu.

⁸ Gese Jö himbi numañho ár 'befi ya me Israel, jange bi zui bi 'ñembabi'u:

Ar tsi Hmu enö: Ma da zo ya pa

ga nko'be ya me Israel ne ya me Huda man'ar 'ra'yo nkohi.

⁹ Hinge ngu nunar nkohi da nko'be ya pale,

nú'mu nda mipa ya 'ye da juka har hai Ehipto.

Ngetho nu'u himbi umbyá müi bi 'yot'a nö'ö da nko'be,

ne nuga da heka'u, enga njap'u ar tsi Hmu.

¹⁰ Nu xta tho nuya pa'u, gehnu ar nkohi ma ga nko'be ya me Israel, enga ar tsi Hmu:

Ma ga ot'wa ma 'bepate ha ya mfeni'u,

ne ma ga köt'wa ha ya müi.

Ma ga 'bui ngu ár Jögi,

ne ma ga nuga'u ngu ma bötsi.

¹¹ Hinto ma da uta ár ñ'ohu,

hinto ma da uta ár ku, di embabi:

Pödi togo ar tsi Hmu.

Ngetho gatho ma da bökagi,

di ndu nö'ö tsi t'ulo, ne di göxa nö'ö döta.

¹² Ma ga pumbabi ya ts'oki,

hinga ma ga pengi ga bamba nö'ö hinga njap'u bi 'yot'u.

¹³ Nu'mu enö n'ar 'ra'yo nkohi, xi gönga nö'ö man'a 'mu. Ha nö'ö enö bi göngi ne bi thege, tx'utho 'bedi da m'edi.

9

Ar nijö habu mi ndönga Jö nuwa har ximhai, ne nö'ö bi jap'u mhets'i

¹ Ha nunar 'bet'o nkohi, Jö xki xipabi ya jö'i hanja nda ndömbabi har nijö mi 'bukwa har ximhai.

² Ne nunar nijö mi njanu: Har ñut'i habu mi t'embabi Mar Nsunda, ka mi 'buhnu ar mfox'yo, ar mexa ne ya thuhme mi t'e'spabi Jö.

³ Ne moqe ár ñoho ar döta dutu, mi juta nö'ö man'ar xeni ar nijö mar thuhu Xa Ar Nsunda.

⁴ Ka mi 'buhnu n'ar nt'uts'i xki thoka ar k'axt'abojö, ne ar k'axt'a 'bezankohi habu 'be'sa n'ar k'axt'at'eni, mi kö ar ñhuni ba e mhets'i, ár t'o ar Aron bi 'rogi, ne ya nxindo nkohi.

⁵ Ne mañö ar 'bezankohi, ka xki thuxnu ya dö'engxe mi ñ'u ár nsunda Jö, mi ko'ma ar k'axt'axithe, habu mi nhöxa ar ji mi punga ya ts'oki. Nuyü hinga ma ga ot'ahu xiñho ar 'ñupya.

⁶ Nu xki wadi xki thoka gatho, nu hár ñut'itho ar nijö, hyax'mu mi kut'a ya möjö mi ot'a ya 'befi mi ndöngajö.

⁷ Nu hár ñoxeni ar nijö, hönse ar döngamöj mi kut'i ne n'agitho ar jeye. Himi tsa nda yut'i nu'mu hinte mi hõmpa ár ji ya meñi nda unga ngu ar m'oñho. Njap'u nda mpumbabi m'et'o ya ts'oki'ö, ne m'efa ya ts'oki gatho nu ma'ra.

⁸ Ne ár Hñö Jö utkagihu njap'u, hinxki t'unda ar seki to gatho nda yut'a habu t'embabi Xa Ar Nsunda, nú'mu hár ñut'i ar nijö hinxki 'beta ár nsu.

⁹ Nunü ngu ár xuditho nö'ö di thohupya. Nuya m'oñho ne ya ñhöt'i mi m'o'spa Jö mam'et'o, hinto bi hyokwa ya müi nu'u mi ot'a njap'u.

¹⁰ Nu'mu nuya 'bet'o mhö xki m'epabi, hönse nda moxa ya ñhuni, te nda ts'i, ne ya nsuki mpe hár ndo'yo ya jö'i, mi tho'mi nda zonga ar pa nda mponga xoge.

¹¹ Ha nupya xi zokwa ar tsi Hmu Hesukristo, ár döngamöj nuya ñho ba ep'u. Bi yut'a har dönga nijö töta ár nsu, hinxi hyoka n'ar jö'i, himbi thoka mahyegiwi ar ximhai.

¹² Ne bi yut'a n'agitho har xeni Xa Ar Nsunda, ne hiñham'u da yut'a man'agi. Himbi hñö'spa ár ji ya t'öxi wa ya ji ya boi, nunár jise bi gut'a n'agitho ya thai ndi tuhu.

¹³ Ngetho nu'mu nda nhö'spa ar jö'i yá ji ya t'öxi, yá ji ya boi ne ár 'bospi ya kero, ne nda nsuki nda nt'axka ár te,

¹⁴ tema hinda tsá da 'yot'a ár ji ar tsi Hmu Hesukristo, bi datwa Jö hinte xki jaxt'i. Bi maça ár Hñö Jö 'bu gatho ya pa, bi unga ár te. Ha nunár jinü da xuk'a ri mfenihü, gi hyehüp'u nuya 'befi hinte unga ar te, ne gi pefü Jö togo hö ar te.

¹⁵ Jange bi 'ñu ar 'ra'yo nkohi. Ne nu'mu mi unga ár te, bi mpumbabi yá ts'oki xki 'yot'a mam'et'o nu'u mi 'bu har 'bet'o nkohi. Ne njap'u nuya xki thahni bi t'umba ya ñho xki ñhöt'i hiñham'u da göts'i.

¹⁶ Ngetho habü ja n'ar he'mi nkohi, mahyoni m'et'o da du togo tso yá ñho.

¹⁷ Nunar nkohinü da ndüi da me'sa ár ts'edi xta du nö'ö togo tso yá ñho. Ngetho nu'mu tetho, hinto tsá da hñöni.

¹⁸ Nu har 'bet'o nkohi n'ehe, hinge nda tsá nda me'sa ár ts'edi nu'mu hinge nda nhö'ma ar ji.

¹⁹ Ngetho ar Moise nu mi wadi bi xipa ya jö'i xoge ya 'bepate, bi gumpa ár ji ya boi ne ár ji ya t'öxi, bi thönsa ar dehe. Ne bi gu ar thengaxi'yo ne ya dñi, bi nöxa ha ya t'ofu mi huxa ya 'bepate, ne bi nöxa gatho ya jö'i n'ehe.

²⁰ Ne bi 'ñenö: Gehnü ar ji umba ár ts'edi ar nkohi xi 'bep'ahü Jö gi 'yothü.

²¹ Hinge hönseyü, bi nöxa ji ar nijö n'ehe, ne gatho ya nt'eni mpe hár 'befi Jö.

²² Ha ya 'bepate, tx'utho 'bedi da japa da t'axka xoge har ji nhö'mi, ne nu'mu hinda nhö'ma ar ji, hiñ'otho ár mpumbate ya ts'oki.

Ár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo höka ya ts'oki

²³ Njap'u 'mu nuya te jawa har ximhai, ñehwi nuya te janü mhets'i, mi mahyoni nda nsuka ha yá ji ya meti. Ha nu'u gese bi ja mhets'i, mahyoni man'ar m'oñho di töte ár ñho.

²⁴ Ngetho ar tsi Hmu Hesukristo himbi yut'a ha n'ar nijö xi hyoka ar meximhai, ñehwi nö'ö majöni bi 'bu mhets'i. Gese'ö bi yutnü har nijö mhets'i nda pokagihü hár nhandi Jö.

²⁵ Ne hinge xa kut'a ngu nu ma'ra ya döngamöjö, tat'a jeye mi kut'a har xeni Xa Ar Nsunda nda moxa ar ji hingo már metise.

²⁶ Nu'mu di njap'u, hangu ya mpengi xi dumhö nu'mu ga pehü hár ndüitho ar ximhai. Ne ha ya ngöxapayü, bi ñ'udi bi unse ár te n'agitho, ne hinda mengi da 'yot'a man'agi, ne njap'u bi hñöka ar ts'oki.

²⁷ Ne ngu xi thu'spabi ya jö'i, hönse n'agi da duyü, ne da thö'spa majöni,

²⁸ njap'u ar tsi Hmu Hesukristo n'ehe, n'agitho bi unga ár te, ne njap'u bi hñö'spa yá ts'oki nzeye. Ne ma da ñ'udi ár yo'gi man'agi, da pohö gatho nu'u ndö'mi, hinte di benga ar ts'oki.

10

¹ Nuya 'bepate bi t'unga maham'u, hönse ngu ár xudi nuya döta ñho ma nda t'aju m'efa, hinge mi gehyü. Nuya m'oñho tat'a jeye mi ot'a nu'u mi e nda hyonga Jö, hinto bi tsá bi hyokwa ár m'ui.

² Ngetho nu'mu xi hñökwahmö yá ts'okiyyü, hinte di tsá'u ha yá müi, ne xi hyehmö da 'yot'a nuya m'oñhoyü.

³ Ha nuya m'oñhoyü, hönse mi japi da benga yá ts'oki tat'a jeye.

⁴ Ngetho nuyá ji ya boi ne yá ji ya t'öxi hingi tsá da hñöka ya ts'oki.

⁵ Jange nu mi yut'a har ximhai ar tsi Hmu Hesukristo, bi 'ñenö:

Ya m'oñho ne ya ñhöt'i hinga ne, ha ga 'rakawa n'ar ndo'yo har ximhai.

⁶ Nuya m'oñho ts'öt'i ne nuya ñhöt'i thöñ'a'i gi pungya ts'oki, hinga numañho.

⁷ Jange da engá:

Ma Jö'i, di 'bukwa xta e ga ot'a nö'ö gi nege, ngu xi nt'ot'a ha ya t'ofu habü nongagi.

⁸ Ngu engá m'et'o: Ya m'oñho ne ya ñhöt'i t'a'i gi pungya ts'oki, hinga ne, ne hinga numañho. (Gathoyü 'botts'e ngu mönga ha ya 'bepate.)

⁹ M'efa bi 'ñenö: Ma Jö'i, di 'bukwa xta e ga ot'a nö'ö gi nege. Njap'u bi 'ñenö, bi göxa nö'ö m'et'o, ne bi thuxa man'a 'ra'yo.

¹⁰ Xi t'axkagihü, ngetho ar tsi Hmu Hesukristo bi 'yot'a Jö, bi unga ár te ngu n'ar m'oñho n'agitho, ne hinda ma da tho ár ts'edi.

¹¹ Ha nuya möjö hyax'mu pepa Jö, ne unga get'ö ar m'oñho hiñham'u da hñöka ya ts'oki.

¹² Ha nunar tsi Hmu Hesukristo, mi wadi bi unga n'adar m'oñho bi gut'wa yá ts'oki ya meximhai, bi hñuxa hár ñ'ei Jö.

¹³ Bi ndü nuya pa'u di njawa, hönse to'mi da ts'impa gatho yá ñ'uni da ts'em'a ha yá wa.

¹⁴ Ngetho nuna n'adar m'oñhonü, bi umba n'ar hoga te hinda thege nu'u xi t'axk'ö.

¹⁵ Ár Hñö Jö mahyegi damajöni nú'mu bi 'ñenga m'et'o:

16 Nu xta tho nuya payu, gehnu ar nkohi ma ga nko'be, enga ar tsi Hmu:
Ma ga köt'wa ma 'bepate ha yá mui,
ne ga ot'wa ha yá mfeni.

17 Ne bi 'ñenga m'efa:

Hiñham'u ma ga bengá yá ts'oki, ne ga puhni ma ya me'sku.

18 Nu habu xi mpumbabiyu, hiñ'otho ma'ra ya m'oñho da dukwa yá ts'oki.

Ma ga umba ma muihu ga hoñhu Jö

19 Jange tsi kuhu, di pe'supya ar seki ga kuthu har xeni Xa Ar Nsunda, gehnu bi gut'a nú'mu mi nö'ma ár ji ar tsi Hmu Hesukristo.

20 Ga nehü ar 'ra'yo 'ñu tsixju har te, bi xogagihu madeda ar döta xuni dutu bi xoki, gehnu ár ndo'yo.

21 Ne di 'ñehü hár nijö Jö n'ar döta döngamöjö xa pe'sa ár nsu.

22 Ma ga kwathu habu 'bu Jö, hinte di tsuka ma mfenihu, ne di tse ma jamfihu. Ngetho xi nxugagihu ma muihu xi thögagihu ya ts'omfeni, ne xi nsuga ma ndo'yohu har t'axdehe.

23 Hinge te gatho ga benthu. Ma ga umba ma muihu ga ñ'uhü nunar ndo'minu di pe'su, ngetho nu togo bi ñötkagihu hingi kate.

24 Ne n'a ngu n'a ga beñhu ma ñ'ohü, ga nkahu ga pe'su ar mhöte, ne ga pehu ya hoga 'befi.

25 Yo ma ga hehu ga kwathu ha ya mhunts'i ngu xi nzönga 'ra. Nö'ö ga othu, ga humfu ár mui n'a ngu n'a ma kuhu, ngetho di pöhu 'bap'utho ar pa da penga ma tsi Hmu Hesukristo.

Nu'u xa nese da nts'oki

26 Ngetho nu'u xi bö nö'ö majöni, ne di nese da 'yot'a ya ts'oki, hinda ma da t'ot'a man'ar m'oñho da thökwa yá ts'okiyu.

27 Hönse to'ma nunar pa xa ñ'utho da thö'spa majöni, ne ar tsibi nthuni da dut'a gatho nu'u hingi ne da 'yot'a Jö.

28 Nu'u togo ts'okwa yá 'bepate ar Moise, nu'mu yoho wa hñu ya jö'i da damajöni hö bi 'yot'e, hinda k'ont'i da tho.

29 Tengu ár dötahmö ar mfei gi beñhu to'ma nö'ö togo hinda numansubi ár T'u Jö, ne da 'ñenö, hingi ho ár ji nuna bi japabi bi t'axki, ne da ntöxkwí ár Hñö Jö xi nhwégagihu.

30 Di pöhu togo bi 'ñenö: Go di ko'spaga yá ñöni, go ga umga yá njut'i, enga njap'u ar tsi Hmu. Ne man'agi enö: Ar tsi Dada ma da hñö'spa majöni yá bötsi.

31 Ñ'utho da zo n'a ha ya 'ye Jö togo te.

32 Beñhu nuya pa xi thögi, nú'mu ja ngi jwahu bi 'ra'ahu ár hyats'i ar tsi Hmu, xa ga tseta ri muihu ga thohu ya thögi.

33 Mödi ngi thohu ya thögi ne ya nt'utsa, ga tsethu ya jö'i mi theñ'ahu, ne njap'u ga thohwihu mahyegi nu'u ma'ra mi tho ya thögi n'ehe.

34 Ngetho ga hwéju nu'u mi ku har fadi. Ha nuya ri ñohu bi thömp'ahu, ga njohya ga tsethu, gi to'mhu gi hñöñhu ya ñho xa nza'ho ne hinda thege, bi top'ahunu mhets'i.

35 Jange yo ma gi hyehu gi ndö'mhu, ngetho bi top'ahu n'ar döta nthöho.

36 Ngetho mahyoni gi tsethu ya thögi, ne xki jwahu gi 'yothu nö'ö ne Jö, gi hñöñhu nö'ö xi ñöt'ahu.

37 Enga har T'ofö:

Ma to'mhu da tho man'a tsi tui,
ne ngut'a ma da zo nö'ö da ehe.

38 Ha nö'ö togo 'bu xiñho ha ma nthandi, ma da m'ui di ñ'emugi,
ha nu'mu da mengi, hinga numañho.

39 Mödi nuju hinga gekagihu nu'u di penju ga m'ehu. Nuju di pe'su ar ñ'emui, ne hinda m'e ma pahü.

11

Ar ñ'emui

1 Ar ñ'emui gehnu ga pöhu xiñho ma ga höñhu nö'ö di to'mhu, ne di ñ'emuihu ga höñhu nö'ö hindi handathohu.

2 Nunar ñ'emuinu bi ma'xa ma palehu mi 'bu mam'et'o nda numañho Jö.

3 Nunar ñ'emuinu faxkagihu ga pöhu hönse bi mönga Jö, ne bi ho xoge nö'ö di hanthupya. Gathonu ba e habu himi nhekitho 'mu.

4 Nunar ñ'emuinu bi ma'xa ar Abel bi unga n'ar m'oñho mi töpa ár ñho nö'ö bi unga ár jödö Kain. Jange Jö bi damajöni mar hogajö'i, ngetho bi hñömba ár m'oñho. Ne mi tho ya pa, mödi xi du, nhömbatho ár ñ'emui.

⁵ Nunar ñ'emuiñu bi maña ar Enok bi ts'its'i hinge nda nu ar ndöte. Ne himbi thini, ngetho bi zixa Jö. Núm'u hinxki ts'ixtho, Jö bi damajöni mi numañho.

⁶ Ha nu'u hinte pe'sa ar ñ'emui, Jö hingi tsá da numañho, ngetho nö'ö togo ne da hyoni, m'et'o mahyoni da ñ'emui di 'bui, ne go ma da umba ár nthöhö togo honi.

⁷ Nunar ñ'emuiñu bi maña ar Noe bi hyoka ar motsa habu bi k'ont'o' ne gatho yá mēni, nú'mu mi xipa Jö nö'ö ma nda thogi, mödi himi handatho. Nunar jamfinu bi japi bi nheki yá ts'oki ya meximhai, ha nö'ö bi t'embabi mi 'bui xiñho hár nhandi Jö.

⁸ Nunar ñ'emuiñu bi maña ar Abra nu mi ts'ohni, ba ponga hár hnini ndi ma ha n'ar hai nda t'umbabi. Bi 'yota Jö mödi himi pödi habu ndi ma.

⁹ Ar ñ'emui bi mañs'i bi m'u ngu n'ar nzohö har hai xki ñhöt'wabi, nuyü ma yá hai ma'ra. Mi 'buta ha ya ngudutu. Bi njap'u ar Isa ne ar Hakob, nu'u togo bi hñonga ar ñhöt'i n'ehe.

¹⁰ Ngetho mi to'ma ar hnini xi t'ei xiñho, gese Jö togo xi beni hanja da thoki.

¹¹ Nunar ñ'emuiñu bi maña ar Sara togo himi tsá nda ñ'onte. Bi hñonga ar ts'edi nda ndathi, ne bi m'u ár bötsi, mödi xki tho ya jeyē ñ'onte n'ar 'behñö. Ha bi ñ'emui mi tsá nda 'yot'a togo bi ñöt'wabi.

¹² Bi njap'u n'ehe ar Abra. Pontho xki du, bi me'sa ngu ár nzeyē ya tsö nuyá 'beto bi dini, ne ngu ar 'bomu ja har ñontho hingi tsá da 'bede.

¹³ Bi du mi ñ'emui gatho'u, mödi himbi hñonga ar ñhöt'i. Bi hyant'u yap'utho ne mi ñ'emui, mi zengwatho ne mi damajöni'u ma ya nzohö ne thota nuwa har ximhai.

¹⁴ Ngetho nu'u mönga njap'u, nheki xiñho hongá n'ar hai habu da m'ui.

¹⁵ Nu'mu di bemhö nda penga habu ba poñ'u, mi tsá nda mengi.

¹⁶ Ha nuyü mi hoñ'u man'a, mi töte ár nsu bi 'bu mhets'i. Jange Jö hingi ntsá da 'ñembabi ár Dada'u, ne xpa hokwa n'ar hnininu.

¹⁷ Nunar ñ'emuiñu bi maña ar Abra nú'mu mi tsáta Jö. Dama bi netho bi datwa ar Isa nö'ö n'ase ár t'u mi ñ'ehe, mödi xki hñonga ya ñhöt'i,

¹⁸ nu xki wadi xki t'embabi: Nuya ri 'beto xta ñöt'a'i, ma da bonga ha yá bötsi ar Isa.

¹⁹ Mi ñ'emui pe'sa ar ts'edi Jö da guxa nu'u xi du, ngetho pontho bi du ne bi mengi bi nte man'agi, ne bi mengi bi zits'i.

²⁰ Nunar ñ'emuiñu bi maña ar Isa bi xipa ar Hakob ne ar Esau nö'ö ma nda hwékwa Jö m'efa.

²¹ Nunar ñ'emuiñu bi maña ar Hakob nú'mu mi dat'i nda du, bi xipa nö'ö ma nda hwékwa Jö yá bötsi ar Huse, ne bi ndönga Jö mi njwaxa hár ndohö.

²² Nunar ñ'emuiñu bi maña ar Huse nú'mu mi 'bap'utho ár ndöte, bi 'ñenö ma nda bonga Ehipto nuya me Israel, ne bi 'hepabi'u nda gukwa yá ndo'yo.

²³ Nunar ñ'emuiñu bi maña yá dada ar Moise, bi 'ñö hñu nzönö, ngetho bi hyant'u mar nzatho bötsi, ne himbi zu'u nö'ö xki mönga ar ndö.

²⁴ Nunar ñ'emuiñu bi maña ar Moise nú'mu mi ndöta, himbi ne bi t'embabi már t'u ár t'inxu ar ndö me Ehipto.

²⁵ Bi hwahna nda mfei mahyēgiwi ár hnini Jö, himbi ne bi njohya 'ra ya tsi pa ha yá ñho ar ts'oki.

²⁶ Bi hyandi ngu n'ar döta m'ets'i yá nt'utsa ar tsi Hmu Hesukristo, ne himbi nepa yá m'ets'i ya me Ehipto, ngetho xki hñuxa ár da har nthöhö unga Jö.

²⁷ Ar ñ'emui bi mañs'i ba tsop'u Ehipto, himbi zupa ár kwē ar ndö, ngetho bi zetwa ár jamfi Jö togo hingi nheki.

²⁸ Bi mañs'i n'ehe nda du'ma ar baxjwa ne ar nhöxa ji nú'mu nda thohnu togo mi ho ya 'bet'o bötsi, hinte nda japabi'u.

²⁹ Ar ñ'emui bi mañs'i bi thot'u har Thēnga Ñhontho ngu ar 'yoñhai, ha nuya me Ehipto bi tsati nda tho'u n'ehe, ne bi jöt'u xoge.

³⁰ Ar ñ'emui bi mfaxe bi yot'a ya jödo mi kot'a ar hnini Heriko, nu mi wadi bi nthet'a yoto mpa.

³¹ Nunar ñ'emuiñu bi maña nunar ts'o'behñö már thuhu ar Rahab. Himbi duwi gatho nu ma'ra ya me'sku, ngetho bi umba n'ar hoga tsaya nu'u togo bi ma ba thexa ar hai xki ñhöt'i.

³² Tema man'a ga xi'ahü. Ngetho hinda zükagi ga pet'ahü gatho tema bi tho ar Gedeon, ar Barak, ar Sanson, ar Hefte, ar Dabi, njap'u ar Samuel ne ma'ra yá m'ehni Jö.

³³ Nunar ñ'emui bi mañs'i bi dö ma'ra ya ndö, bi 'yot'a ar hoga ts'ut'wi, bi zu ya ñhöt'i, ne bi got'wa yá ne ya 'muhu.

³⁴ Bi mañs'i bi k'ont'a ha ya tsibi xa mi fagi, ne ha ya ndojwai. Bi t'umba ar ts'edi ha yá ngwent'i ne ha ya tuhni, ne bi japi nda 'be ar 'ñu yá ndogu ma'ra ya hai.

³⁵ 'Ra ya 'behñö bi mengi bi hyanda yá mēni xki mengi xki nte man'agi. Ma'ra bi ñhegi bi mfei, himbi ne togo nda ñöni, ne nda mengi nda nte ha n'ar m'ui töte ár nsu.

³⁶ Ma'ra bi tho ya nt'utsa ne ya mfei. Hinge hönse'ö, bi nthöt'a ya bojö ne bi jot'a ha ya fadi.

³⁷ Bi ts'oxa ya nk'ahni, bi nju ya nthegi bi theka made, bi ts'ati. Ma'ra bi tho ndojwaitho, himi ñ'otho habu nda m'ui, hagatho mi 'yotho, hõnse mi hempa yá ximhni ya ðeti, ya t'õxi, xa mi hyoya, xa mi tho ya dumui, mi tho ya mfei.

³⁸ Ar ximhai hinga ndi 'ñepabi nda m'ukwa. Mi 'yo'u ha ya ot'ahai, ha ya t'ohõ, ha ya ñeke ne ya oki ja ha ya ma'ye.

³⁹ Mõdi bi numañho Jõ yá jamfi, himbi hyant'u nda tho gatho nõ'õ xki ñhõt'wabi.

⁴⁰ Ngetho Jõ xki 'yegagihü ma'ra ya ðota njõpi, ne nu'u mahyegi nguju nda hñõnga nunar ñhonu, ne hinga nda hñõnse'u ya njõpi.

12

Hinga hõju ma ðahu xta huxu har tsi Hmu Hesukristo

¹ Ngetho xa xi gokathogihü ra nzeye togo xi ðamajõni mi pe'sa ar ñ'emui, ma ga hehu 'mü gatho ma 'benihü, ne ya ts'oki hingi hegagihü ga 'yohü. Ne ga nixt'ihü hinga tsayahu ga tsoñhü ár ñõni nunar 'ñu di teñhü.

² Hinga hõju ma ðahu xta huxu ar tsi Hmu Hesukristo, togo bi ðu'mi ne bi jwatka ma jamfihu. Himbi jamasu hanga ma nda tho ya nt'utsa, mi handar johya ma nda 'ñepa m'efa, bi netho nda ts'uta har pont'i, ne bi hñúxa hár ñ'ei ár thuxandõ Jõ.

³ Beñhü nõ'õ togo bi me'spa ar tseti ya ts'okte xa mi utsa, ne njap'u hinda went'ahü hingi ne gi pefu.

⁴ Nu'ahü hinxi zõta ar pa gi uñhü ri tehü gi ntsawihü ar ts'oki.

⁵ Hage xka pumhnihu ya mhõ bi hñup'a ri müihü ngu yá bötsi'ihü Jõ, bi t'eñ'ahü njawa: Ma tsi bötsi'ihü, yo gi tsamfu ár njutgu 'ra'ahü ar tsi Hmu, ne yo gi wenthü nu'mü tsu'ahü'õ.

⁶ Ngetho ar tsi Hmu umba ár mfuki nu'u togo mõdi, ne umba ár mfei gatho nu'u embabi yá bötsi.

⁷ Tsethü ar mfuki 'ra'ahü Jõ, ngetho hant'ahü ngu yá bötsi. Hinjo'õ n'ar bötsi togo ár dada hingi umba ár mfuki.

⁸ Ha nu'mü hingi 'ra'ahü ar mfuki ngu nu ma'ra, hingyá bötsi'ihü 'mü, go yá hot'u'ihü.

⁹ Nupya ma ga beñhü xta 'ñehüwa ma dadahu har ximhai, mi febgagihü ne ndi mõhu. Yo'õ hinga othu ár Dada ma hñõhu, ne ga pe'su ar te.

¹⁰ Majõni numa dadahuwa mi tsukagihü 'ra ya tsi pa, ngu mi beñ'u mar ñho. Ha Jõ febgagihü homga ma ñhohü, ne ga pe'su n'ar te xint'axi ngu'õ.

¹¹ Majõni hin'otho n'ar mfei ga johya ga hõñhü, gatho tsotkagihü ma müihü. Ha nu'mü da zo ma mfenihü, m'efa ga pe'su n'ar hogamü, ne da tsá ga othu nõ'õ xiñho.

Nu'u togo hep'u ár nhwëki Jõ

¹² Jange juxu ri 'yehü xi ðatho, ne nuya ri ñõhmuhü xi nzatho.

¹³ Ne hyoju n'ar 'ñu njõntho. Njap'u nuna ri wahu xi wengi hinda k'oxa ar ndo'yo, da mengi da zo xiñho man'agi.

¹⁴ Umba ri müihü gi 'buhwihü n'ar hogam'ui gatho nu ma'ra, ne gi pe'su n'ar mfeni xint'axi. Ngetho nu'u hinte pets'i, hinda ma da hyandwa ár hmi ar tsi Hmu.

¹⁵ Ntsuñhü, yo ma da bõmp'u n'a da hyep'u ár nhwëki Jõ. Ne da müdi da zõt'a ár müi, ne da 'yot'a nõ'õ hingi ho. Ne njap'u da müdi da ts'okwa yá mfeni ma'ra.

¹⁶ Yo ma da m'up'u n'a di 'bengwi ya jõ'i, wa hindi ne da numansu nõ'õ di 'ñe mhets'i. Ngu ar Esau bi thoka nõ'õ mi t'embabi mar 'bet'o t'u, bi pañi nda t'umba n'a mohi ar ñhuni.

¹⁷ Xka põhu himbi t'ekwabi, mõdi m'efa mi nemhõ nda hñõnga ar njõpi, ne himbi tsá. Bi nõ'mahmõ yá gida, ha himbi t'umbabi ar seki.

¹⁸ Nu'ahü hinxka kwathü har t'ohõ mi tsá ngi thañhü, ngu ya me Israel bi tho mam'et'o, ne ngi hyanthü mi põxa ar tsibi, xa mar m'exui, ne mi ja ar 'yomndõhi.

¹⁹ Hinga 'yohü ár ñheti ar k'axt'athuxi, ne hinga 'yohü nunar mhõ mi nzote. Nu'u togo bi 'yode bi 'yadì nda ñhe.

²⁰ Ngetho himi tsá nda zeta nõ'õ mi nsipabi, mi enõ: Nu'u togo nda 'ñexa ár wa har t'ohõ mõdi mar meti, nda tho nk'ahni wa nda nsu'sa n'ar maza.

²¹ Xa mar ðõta ár nsu mi nheki. Gesé ar Moise bi 'ñenõ: Xa di nhwõt'i di ntsu.

²² Nu'ahü xka kwathü har t'ohõ ár thuhu Sion, hár hnini Jõ togo te, har Herusalen mhets'i, pontho xka 'buhwihü nu'u ra nzeye ya enxe.

²³ Xka kwathü hár mhunts'i nu'u ya hmõkabõtsi xi thu'spa yá thuhunü mhets'i, ne xka tsuhü Jõ togo ot'wa ar ts'ut'wi gatho. Ne xka nthõskwihü ya hogajõ'i xi du xi zõnga xiñho hár ñõni.

²⁴ Xka kwathü xka tsuhü gesé ar tsi Hmu Hesukristo, togo 'ñu ar 'ra'yo nkohi. Ne ár ji bi nõ'mi xa ðõta ar ñho ñ'udi, hingi ñhehwi ár ji ar Abel.

²⁵ Jamasuhu yo ma gi fe'sfu ár mhö togo zoju. Ngetho nu'mu himbi k'ont'a nu'u bi me'spa ár mhö togo mi zokwa har ximhai, hanja ga k'onthu nu'mu ga fe'sfu ár mhö Jö bi e mhets'i.

²⁶ Nunar mhö bi japi bi nhwöt'a gatho nuwa har ximhai, nupya xi ñötkagihu xi 'ñenö: Honse man'agi ma ga japa da nhwöt'a hinga honse ar ximhai, xoge mhets'i n'ehe.

²⁷ Nú'mu enö, man'agi, ne da 'ñenö ma da hwönga gatho nö'ö tsä da 'ñöni ne xi thoki. Honse da gohi nu'u hinga tsä da 'ñöni.

²⁸ Jange nu'mu xta höñhu n'ar ts'ut'wi hinga tsä da 'ñöni, ma ga umfu njamödi Jö, ne ga pepabihu ngu ne'ö, ga pe'sfu ar ntsu ne ar ntsuni.

²⁹ Ngetho ma tsi Dadahu ñehewi n'ar tsibi tsöt'a xoge.

13

Njanu da m'ui ya gamfi

¹ Yo ma gi hyehü da the ar mhöte di pe'su n'a ngu n'a nuya di nkuhu.

² Yo ma gi hyehü gi umfu ar tsaya ma'ra ha ri nguhu. Ngetho 'ra mödi hinxi bödi, xi umba ar tsaya ya enxé ha yá ngu.

³ Beñhu ya 'yofadi, hu ri muihu wande gi owihu mahyegi har fadi. Yo gi pumhnihu nu'u xi mfei, ngetho gi pe'sasehu ri ndo'yohu n'ehe.

⁴ Tsuñhu ar nthöti ne suhu dar nt'axi. Ha nu'u 'bengwi nu'u hinxi nthötwi ne nu'u ka yá nthöti, Jö ma da hñö'spa majöni.

⁵ Nzöñhu hinga hyoju ar bojö, ñhogamuihu nö'ö gi pe'su. Ngetho Jö bi 'ñenö: Hinga hek'a'i, hinga pumhni'i.

⁶ Jange hinga tu ma muihu ga eñhu:

Ar tsi Hmu go faxkagi, hinga ntsu.

Te da jakaga ar jö'i.

⁷ Beñhu ri ma'yohu togo bi xi'ahu ár mhö Jö. Hyanthu tengu bi njöpabi yá m'ui, ne temfu yá jamfi.

⁸ Ar tsi Hmu Hesukristo get'ö ngu maham'u, ar pania, ne hiñham'u da mponi.

⁹ Yo ma gi ñehü da ka'ahu ma'ra ya nt'uti hinga o yá 'ñu. Ngetho xiñho gi zeta ri jamfihu hár nhwéki ar tsi Hmu, hinga ha ya ñhuni. Nuyu hinte bi maxa nu'u togo mi jap'u.

¹⁰ Di pe'su n'ar m'oxm'oñho habu nuya möjö mi mpe hár nijö Jö mi 'bu maham'u, hinga tsä da hñöka ar m'oñho da zi.

¹¹ Nunar döngamöjö mi kut'a har nijö ár ji ya meti nda t'unga ngu ar m'oñho, ne nda thökwa yá ts'oki ya jö'i. Ne nuya ndo'yo nuya metiyu nda tsöt'a yap'u habu hinto mi 'bui.

¹² Jange ar tsi Hmu Hesukristo n'ehe, bi tho nthi har hnini, ne njap'u nunár jise bi nö'mi, da hñökwa yá ts'oki ya jö'i.

¹³ Ma ga poñhu 'mu ga thöhu nthi, ne ga enthu ma tehu ga thohu nuya ugi ngu bi tho'ö n'ehe.

¹⁴ Ngetho hindi pe'suwa n'ar hnini hiñham'u da göts'i. Di hoñhu nö'ö man'a xi 'ñep'u.

¹⁵ Nu'mu, ma ga tutwabihu Jö n'ar thuhu ngu n'ar m'oñho, ngetho di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo. Ma ga eñhu nunar m'oñhonu, ponga ha ma nehu mat'wa ár thuhu Jö.

¹⁶ Ne ga othu xiñho hinga pumhnihu ga mfaxu n'a ngu n'a, ngetho nuya m'oñhoyu numañho Jö.

¹⁷ 'Yothu ri ma'yohu, yo ma gi thöthu nö'ö xi'ahu. Ngetho nu'u hinga tsaya su'ahu, pödi ma da thö'spa majöni. Jahup'u ne da njohya da 'yot'e, hinga di tu yá mu, ngetho nunu hinte fax'ahu.

¹⁸ 'Yafu Jö da maxkagihe. Di beñhe hinte tsukagihe ma mfenihe, ngetho di nehe ga othe xiñho gatho.

¹⁹ Honse m'et'o di xi'ahu gi 'yafu ngut'a da tsä ga map'u man'agi.

Nt'edi ya ku ne mhat'wa Jö

²⁰ Jö unga ar hogam'ui, ne bi japi bi mengi bi nte ar tsi Hmu Hesukristo man'agi, nuna ar hoga Ma'yo bi nö'ma ár ji bi du'ma n'ar 'ra'yo nkohi hiñham'u da göts'i.

²¹ Gesé Jö da max'ahu gi 'yothu ya hoga 'befi ngu ne'ö, ne da mpe ha ri muihu da tsä gi 'yothu nö'ö numañho. Da njap'u ngetho tsix'ahu ar tsi Hmu Hesukristo, togo di 'ñepi da t'umba ar nsunda hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

²² Di a'ahu tsi kuhu, gi hñöñhu nunar mhönu hup'a ri muihu, nuna n'a tsi tui xta ot'ahu.

²³ Pöhu, xi nthe ma tsi kuhu Timoteo. Nu'mu ngut'a da thökwa, ga me'be ma ga k'ös'ahé.

²⁴ Zengwagihu gatho ri ma'yohu ne gatho ya ku. Peñ'ahu nzengwa nuya ku me Italia.

²⁵ Dá hyex'atho'ihu ár nhwéki Jö. Dá njap'u.

AR SANTIAGO

Ar he'mi bi 'yot'a ar Santiago

Ar nzengwa

¹ Dar Santiago, ár 'begogi Jö ne ar tsi Hmu Hesukristo, di zengwa'ihu gatho nu'ahu yá 'bet'o'ihu nu'u 'ret'amayoho yá t'u ar Israel ha gatho ya hai xka mfonthu.

Ar hoga mfödi unga Jö

- ² Ma tsi kuhu, njohyahu nú'mu gi thohu tsant'ö ya thogi.
³ Gi pöhu nu'mu nts'at'ahu ri ñ'emuihu, ma da hñuxa ri ts'etihu.
⁴ Umba ri muihu da nheki ri ts'etihu ha nö'ö gi pehu, ne gi ñöxu xiñho, hinte gi k'athu.
⁵ Nu'mu n'a'ahu gi k'athu ar mfödi, 'yafu Jö ne da 'ra'ahu, ngetho nö'ö xa unga nze ye ne hingi ñös'ahu.
⁶ Ñ'emuihu gi 'yafu, hingi yomihu. Ngetho nö'ö togo yomi, ñhehwi nuyá mpunts'i ar döñhontho xa tuxta ar ndöhi, mawa di manu.
⁷ Nu'u togo njap'u, yo di benga ja tema da umba ar tsi Hmu.
⁸ Nö'ö togo yót'a ár mfeni, hingi 'yo n'adar 'ñu.
⁹ Nunar tsi ku hyoya, dá njohya xi numansu Jö.
¹⁰ Ha nö'ö togo pe'sa yá m'ets'i, dá njohya xi hyoma hai Jö, ngetho nö'ö ngu ár ndöni n'ar döni, ma da thotho.
¹¹ Ngetho nu xta böxa ar hyadi ne da pat'i, ar döni da 'yot'i, da dá ár ndöni ne da m'eta ár nzatho. Njap'utho nö'ö togo the ya ñho, da m'eta mameda yá m'ets'i.

Ga tsethu ya ts'ati

- ¹² Nzatho nunar ñ'ohö da tho xiñho nú'mu ts'ati. Ngetho nu xta tho nunar ts'atinu, ma da hñonga ar te ngu ar nthöhö xi ñöt'wa Jö gatho nu'u togo mödi.
¹³ Nu'mu n'a ts'ati da 'yot'a nö'ö hingi ho, yo ma da 'ñenö go tsata Jö, ngetho Jö hingi tsa da ts'ati da 'yot'a nö'ö hingi ho, ne hinto tsat'ö.
¹⁴ N'a ngu n'a ts'ati nú'mu hár mfenise tsits'i da 'yot'a nö'ö ne ár ndo'yo.
¹⁵ Nunar mfeninu, ngu n'ar 'behñö ñ'u, da 'rogi ar ts'oki, ne xta 'yot'e, da 'yonga ar ndöte.
¹⁶ Ma tsi hmöka kuhu, yo gi 'behu ar 'ñu.
¹⁷ Gatho ya hogant'uni xa xiñho, bi e mhets'i, bi pehna ar Dada togo ár me'ti ar ñot'i. Nö'ö hingi mponi, ne hingi pa'ta ár mfeni, ngu mponga ar xudi.
¹⁸ Go bi ne'ö bi jajü da ntehu man'agi har mhö majöni da oxu, ne da nugagihu ngu ar 'bet'o sofo ma da njuxa m'efa.

Nu'u togo ot'a ngu mönga ar hoga mhö

- ¹⁹ Jange tsi kuhu, xojü xiñho ri guhu gi 'yohu, hinge dama gi thöhu, ne hingi mbo ri kwehu ngut'a.
²⁰ Ngetho nö'ö togo mbo ár kwe, hingi pe nö'ö ne Jö da mefi.
²¹ Jange hyehup'u gatho nö'ö hingi ho ne gatho nuya ts'omfeni. Pe'su n'ar hogamui gi hñöñhu ar hoga mhö xi t'ut'ahu. Nunar mhöny tsa da pö'ahu.
²² Ne gi 'yothu nö'ö mönga ar hoga mhö, hinge hönse gi 'yoxthu. Nu'mu hingi 'yothu, gi nts'oksehu.
²³ Ngetho nu'mu n'a da 'yoxa ar mhö, ne hinda 'yo'te, ñhehwi n'a handase ár hmi har ñhe.
²⁴ Nö'ö xi wadi xi hyanda ár hmi ne bi ma, m'efa bi pumhni tengu ár hmi.
²⁵ Ha nö'ö togo huxa ár dá har 'bepate xi hoga ma muihu, hingar döni, umba ár mui teni da 'yot'a nö'ö mö, ne njap'u nzatho gatho nö'ö ot'e.
²⁶ Nu'mu n'a enö xa hongá Jö, ne hingi tsa da got'a ár ne, nts'okse, ne gatho nó'r 'befi hongá Jö, hinter m'ep'u'ö.
²⁷ Nunar thongajö xint'axi ne hinte pe'sa ya jaxt'i hár nthandi Jö ar Dada, gehnu ma ga xi'ahu: Tsoñhu ya tsi hyoyabötsi ne ya 'ranxu tho ar k'at'i, ne gi ntsuñhu hinda jaxt'a ri m'uihu gi mewihu ar ximhai.

2

Hingi hwanthu 'ra

- ¹ Ma tsi kuhu, dá nheki nuna ri ñ'emuihu gi pe'sfu ma tsi Hmuh Hesukristo, yo gi hwanthu togo gi zohu.
² Ngetho nu'mu ha ri mhunts'ihu da zonga n'ar ku di hö ya k'axt'amfo'ye ne ya hoga he, m'efa da zonga man'ar tsi hyoya ku di he 'ra ya tsi njumfo,

³ ne gi numañhohu nuna hõ ar nzaþho he, ne gi 'ñembabihu: Hñuxnu ha ya hoga nthuts'i. Ha gi 'ñembabihu nunar tsi hyoya: 'Bap'utho. Nu'mu gi ne gi hñudi, hñup'u har hai.

⁴ Hage hingi hwanthu njap'u ya ku 'mu, ne gi teñhu ya mfeni hingi ho.

⁵ Ma tsi hmõka kuhu, di ne gi 'yoxu nõ'õ ma ga xi'ahu: Hage hinxi hwahna Jõ nuya hyoya jawa har ximhai da me'sa nzeve ar jamfi, ne da yut'a hár ts'ut'wi xi nõ't'wabi nu'u togo módi.

⁶ Ha nu'ahu xka hyomfu ar hñõ nõ'õ ar tsi hyoya. Hage hingo nu'u pe'sa yá m'ets'i togo ja'ahu gi thohu ar ts'om'ui, ne gehyu togo tsix'ahu ma da 'bap'ahu ha ya ts'ut'wi.

⁷ Ha hinga gehyu togo tsamba ar hoga thuhu bi mhat'ahu n'ehe.

⁸ Nu'mu xa majõni gi othu ngu engar ar 'bepate xa dõta ár nsu, gi teñhu 'mu ngu engar hár T'ofõ Jõ: Mó ri ñ'ohu ngu gi mhõse. Njap'u gi othu xiñho 'mu.

⁹ Ha nu'mu gi hwanthu ri ñ'ohu, gi othu ar ts'oki, ne xka ts'ojwu ar 'bepate, 'ñudi gar ts'oktehu.

¹⁰ Nu'mu n'a umba ár mu da 'yot'a gathu ngu mõnga ha ya 'bepate, ne nu'mu da ts'oka n'a xenitho, da thoxa xoge.

¹¹ Ngetho get'õ togo bi 'ñenõ: Yo gi tsimba ár nthõti ma'ra, get'õ xi 'ñenõ n'ehe: Yo gi ñhote. Ngetho nu'mu hingi tsimba ár nthõti man'a, ha gi hote, njap'u xka ts'okwa yá 'bepate Jõ.

¹² Jange 'buhu ne gi ñõhu ngu nu'u ma da thõ'spa majõni har 'ra'yo 'bepate xi hoga ma muhu.

¹³ Har thõxamajõni hinda ma da m'e'spa ar nhwëki nu'u togo himbi me'sa ar nhwëki. Ha nunar nhwëki tõpa ár nsu ar thõxamajõni.

Ar ñ'emuisse hinter me'õ nu'mu hingi pewi ya hoga 'befi

¹⁴ Ma tsi kuhu, te da maxa n'ar ku da 'ñenõ pe'sa ar ñ'emui ne hinte nheki yá hoga 'befi. Hanja da tsá da mpõ n'a nu'mu hõnse di mpe'sa ar ñ'emui.

¹⁵ Xi'mu n'ar ku ar ñ'õho wa ar 'behñõ, hinte kõ ár dutu, ne hinte pe'sa te da zi hyax'mu,

¹⁶ ha nu'ahu gi 'ñembabihu: Di mõhu ter entho, ñhexu xiñho ne niñõhu, ne hingi umfu tema hongar ár ndo'yo, tema ñho gi umfu 'mu.

¹⁷ Njap'u ar ñ'emui n'ehe, nu'mu hingi pewi ya hoga 'befi, hinter me'õ.

¹⁸ Tsá da 'ñenga n'a: Nu'ge gi pe'sa ar ñ'emui, ha nuga di pe'sa ya hoga 'befi. Utka ri ñ'emui hinte pewi ya hoga 'befi, ne nuga ga ut'a ma ñ'emui di pewi ya hoga 'befi.

¹⁹ Gi jamfi n'ada Jõ 'bui. Xiñho'õ. Njap'u nuya ts'ondõhi jamfi n'ehe, ne xa nhwõt'i ntsu.

²⁰ Xa xka 'be ri mfeni. Ham'u ma gi põdi, nunar ñ'emui, nu'mu hingi pewi ar hoga 'befi, hinter me'õ.

²¹ Ma palehu ar Abra bi nhu hinte ma ts'oki mi tu, ngetho bi 'yot'a ar hoga 'befi nu'mu mi datwa Jõ ar Isa ár t'u, ngu n'ar m'õñho.

²² Ha hingi handi, ar ñ'emui bi mpefi mahyegiwi ya hoga 'befi, ne bi japi bi nxoge nú'mu mi t'ot'a ya hoga 'befi.

²³ Njap'u bi thogi ngu engar hár T'ofõ Jõ habu enõ: Ar Abra bi ñ'emui Jõ ne bi nhu hinte ma ts'oki mi tu, ne bi nsipabi ár ñ'owi Jõ.

²⁴ Hyanthu 'mu, nuya jõ'i numañho Jõ ngetho ot'a ya hoga 'befi, hinga hõnse thandwa ár ñ'emui.

²⁵ Njap'u ar Rahab mar ts'o'behñõ, bi nhu hinte ma ts'oki mi tu, ngetho bi umba ar tsaya yá m'ehni, ne bi ko'sa ha man'ar 'ñu.

²⁶ Ngetho jangu ar ndo'yo, nu'mu k'at'wabi ar hñõ xi du, njap'utho ar ñ'emui n'ehe, nu'mu hingi pewi ya hoga 'befi hinter me'õ.

3

Nõ'õ pe ma nehu

¹ Tsi kuhu, yo xa gi hoñhu gi ñ'utatehu nzeve'ihu, ngetho gi põhu ma da thobgagihu nõ'õ ar pa da thõxamajõni.

² Ngetho gatho di ts'okwabihu Jõ. Nu'mu di 'bu n'a hinte ts'okwa Jõ nú'mu ñõ, nõ'õ xa 'bui xiñho, ne pe'sa ar ts'edi da zõma xoge ár ndo'yo.

³ Nuju di tutwabihu ya bojõ ha yá ne ya fani, ne da 'yotkagihu. Njap'u di ethu gatho ár ndo'yo.

⁴ Nuya motsa n'ehe, mõdi nda dõta ne di ntõxkwi ya 'yomndõhi, t'et'a tsixa n'ar tsi t'ulo nt'e, ne et'a habu da ne nu'u et'i.

⁵ Njap'u ma nehu n'ehe, gehnu n'ar tsi xeni ma ndo'yohu, ne tsá da 'yot'a ya dõta 'befi. Hangu ár dõta ar mboza tsá da tsõ n'ar tsi t'ulo tsibi.

⁶ Ne numa nehu gehnu n'ar tsibi. Ja ñuxhny ya ts'oki jawa har ximhai. Nunar nenyu huxa ha ma ndo'yohu, xi ts'omba ár m'ui gatho nõ'õ xi hyoka Jõ. Gesé ár tsibi ar 'bexui tsõ nunar tsibinu.

⁷ Ngetho gatho ya zu'we ja har ximhaji, ya ts'intu'u, ya k'eño ne nuya zu'we ja har ñhõnthe, xi tsá xi zõnda ar jõi.

⁸ Ha hinjo'o n'ar jõi xi zõnda ár ne. Ngu n'ar hñeni hingi tsá da m'a'mi, xa ñuxa ar 'ñethi hote.

⁹ Getnu di nsundahu Jõ ar Dada, ne getnu di tsañhu ya jõi di hñõxa Jõ.

¹⁰ N'adar ne habu ponga ar nsunda ne ar nts'ani 'mu. Ma tsi kuhu, yo gi njahup'u.

¹¹ Hage n'adar pothe habu ponga ar uthe ne ar júthe.

¹² Tsi kuhu, hage n'ar 'bai ar iuxi tsá da unga ya 'ro njuka ar nziki, wa n'ar 'bai ar obxi da unga ya iuxi.

Ar mfõdi di 'ñe mhets'i

¹³ Nõ'õ togo ja ri mfõdihu ne xiñho ár mfeni, ñ'uhu ri hoga 'befihu da nheki gi pe'su n'ar hogamui, hingi ñ'exu.

¹⁴ Ha nu'mu gi gesehu, ne gi benthu ar tuhni ha ri muihu, yo gi exa ri nsuhu gi eñhu gi pe'su ar hoga mfõdi, ne hingi njap'u.

¹⁵ Ngetho nunar mfõdinu gi teñhu, himbi pehna Jõ. Gehnu ár meçi ar ximhaji, xi bense ya jõi, ne go unga ar ts'ondõhi.

¹⁶ Ngetho nu habu ja ar gese ne ya tuhni, nunu hinte janu ar hogam'ui, hõnse nõ'õ xi nts'otho.

¹⁷ Ha nunar hoga mfõdi di 'ñe mhets'i, m'et'o xint'axi, hingi hongar tuhni, di mõnga ar hogamhõ, ar hogajõ'i. Di hwëka ma'ra, ne ot'a n'ar hoga 'befi, hindi ñ'õnt'utho, gatho umba ár mu ot'a xiñho.

¹⁸ Ne nu'u togo pe'sa ar hogamui ot'a ar hoga 'befi, ma da hñõnga n'ar m'ui ter entho.

4

Ar ntsixkwi ya meximhaji

¹ Habu di 'ñe ya tuhni ne ya nt'utsate gi pe'su. Hage hinga di 'ñe ngetho te gatho gi nehu, ne gathoyu nxint'a ha ri mfenihu.

² Gi hyoju ne hingi pe'su. 'Butho gi ñhohu ne gi ñõ'spabihu yá ñho ma'ra, ne hingi tsá gi tsuhu nõ'õ gi nehu. Xa gi ntuñhu ne gi weñhu, ha hingi tiñhu nõ'õ gi teñhu. Hinte gi pe'su ngetho hingi afu Jõ.

³ Ha nu'mu gi ahu hingi t'a'ahu, ngetho gi ahu ngu ne ri ts'omfenihu.

⁴ Gi ñhëhwihu n'ar jõi ka ár nthõti. Wa hingi põhu nõ'õ togo ntsixkwi ar ximhaji ntoxkwi Jõ. Nu togo ne da ntsixkwi ar ximhaji, hotwa ár xutha Jõ.

⁵ Wa gi beñhu hinter me'õ te mõnga hár T'ofõ Jõ habu enõ: Nunár Hñõ Jõ xi japi 'bu ha ma muihu, xa tuse mõkagihu.

⁶ Ha nõ'õ xa hwëgagihu ár mfa'ts'i, jange enõ njawa: Jõ ntoxkwi ya ñ'ets'i, ne faxa nu'u 'yo nts'a'mtho.

⁷ Yothwu Jõ, yo gi ñhehu da dö'ahu ar ts'ondõhi, ne da 'wege da ma'õ.

⁸ Kwathu gi hyoñhu Jõ, ne da wat'i da hyoñ'ahu n'ehe. Nu'ahu xka 'yothu ar ts'oki, xuju ri 'yehu. Ne nu'ahu gi yot'a ri mfenihu, jafu da t'axka n'agitho.

⁹ Dá du ri muihu gi nzoñhu. Dá the ri thedehu da zo ar ts'oni. Dá the ri johyahu, da zop'ahu ar dumui.

¹⁰ Nts'a'mhu hár nthandi ar tsi Hmu, ne go da 'ñes'ahu ri nsuhu.

Hinga theñhu ya ku

¹¹ Tsi kuhu, yo gi nthentehu n'a ngu n'a. Ngetho nu'u togo ot'a njap'u, pontho thenga ya 'bepate ne embabi hinter me'u. Hingi ne da 'yote, ne go ne'u da hñõ'spa majõni ya 'bepate.

¹² N'ase togo xi unga ya 'bepate, ge'õ togo tsá da unga ar mpohõ, wa da japa ya jõi da m'edi. Xi'ge, togo'i gi 'yapa ár mfei man'a.

Hyoñhu gi 'bet'ohu Jõ

¹³ Ha gi õhupya, nu'ahu gi exu ri nsuhu gi eñhu: Nupya wa xudi da mõhu ha n'ar hnini, ne ga 'buñunu n'a njeje, ga mpahu ne ga tõhu ya bojõ.

¹⁴ Hõnse hingi põhmõhu tema da tho xudi. Ngetho ter me'õ ri tehu. Ha hingi ñhëhwihu ar 'bongui, n'a tsi tui da nheki ne da m'etho man'agi.

¹⁵ Nõ'õ xiñho gi 'ñeñhu: Nu'mu njap'u ne ar tsi Dada ne da hmiju ar te, ga õthu nuna ne nuyu.

¹⁶ Nu'mu hingi eñhu njap'u, gi exa ri nsuhu, ne gatho nõ'õ hingi et'a Jõ m'et'o, hingi ho.

¹⁷ Ha nõ'õ põi da 'yot'a nõ'õ xiñho ne hingi ot'e, ts'okwa Jõ.

5

Ts'ohna nu'u pe'sa ya ñho ne to'ma ya hyoya

¹ Yohupya, nu'ahū gi pe'su nzeɣe ri űhohū, nzoűhū ne xa gi mahū, ngetho xa ma gi thohū ar hyoya ne ar thuhu.

² Nuya ri űhohū xi 'yatho, ne xi zida ya zu'we nuya ri hehū.

³ Nuya ri k'axt'i ne ri t'axbojōhū xi zida ar hai, gehyū ma da damajōni gi njahup'u. Nuya ri űhohū xka kwathū nuya ngōxapayū, pontho xka munsyū ya tsibi, ma gi ntsōt'asehū.

⁴ Nuya 'befi xi 'yot'a ri 'bēgohū, kaxa Jō gi kahū ne hingi juthwū. Ne yá mhafi xi 'yo ar tsi Hmu togo xa pe'sa ar ts'edi.

⁵ Xka 'buhūwa har ximhai ngu xka nehū, ne xka 'yothū ngu xi ne ri mfenihū. Ne xa xka noju, pontho ngu n'ar meűi xi t'ent'i da tho.

⁶ Xka hñu'su ne xka hyohū nunar tsi hogajō'i űhetho.

Pe'su ar ts'eti ne gi 'yafu Jō

⁷ Jange tsi kuhū, pe'su ar ts'eti, to'mhū ar pa da 'ñep'u ar tsi Hmu. Jangu ar wōhi to'mi da da ar 'bet'o 'ye, wa nuna tā m'efa, ne da ndūi da mpot'i, ne ja da nxofo.

⁸ Hō, pe'su ar ts'eti ne tseta ri muihū, ngetho ar tsi Hmu 'bap'utho da ehe.

⁹ Tsi kuhū, yo xa gi ngaxtehū te gatho gi hoꝝu ri kuhū. Nu'mū hin'ō, ma da t'ek'ahū ri mfeihū, ngetho nō'ō togo ma da hñōxa majōni, 'ba ar 'ñu da ehe.

¹⁰ Tsi kuhū, pe'su ngu n'ar nt'uti gi temfu yá ts'eti yá m'ehni ar tsi Hmu bi mömp'u ár mhō. Teñhū hanja bi tho'ya dumūi.

¹¹ Nuju di nuhū nzatho nu'u tho ya thogi. Xka 'yohū tengu mi pe'sa ar ts'eti ar Hob, ne xka pōhū tema ngōts'i bi umba ar tsi Hmu, ngetho xa dōta ár nhwēki ne ár hogamūi.

¹² Honse nō'ō xa di tet'ahū tsi kuhū, hinte gi 'ñethū made, ngu ar mhets'i wa ar ximhai. Nō'ō gi eñhū hō, di njap'u, ha nō'ō gi eñhū hin'ō, hin'ō. Yo ma da thus'a ri mfeihū.

¹³ Nu'mū ja te tup'a ri muihū, 'yafu Jō. Ha nu'mū gi johyahū, tuthwū Jō.

¹⁴ Ha nu'mū gi hñeñhū, zoñhū ya ndō har nijō da 'yapa Jō gi thixū, ne da gos'ahū ar nziki da e pōta ar tsi Hmu.

¹⁵ Nu'mū da t'apa Jō ne di ñ'emūi, go gehnū japi da dixa ar dāthi, ne ar tsi Hmu da guts'i. Ha nu'mū xi 'yot'a n'ar ts'oki, da mpumbabi.

¹⁶ Ndañū ri ts'okihū n'a ngu n'a, mhathwū Jō n'a ngu n'a, ne da tsā gi thixū. Nu ár hoga nt'adi n'ar hogajō'i, xa te gatho tsā da 'yot'e.

¹⁷ Ar Elia mar ñ'ohō mi tho ya ts'omfeni nguju n'ehe. Ne bi zit'a ár mui bi 'yapa Jō hinga nda 'wōi, ne himbi 'wō xoꝝe ar ximhai hñu njeye ne 'rato nzōnō.

¹⁸ Bi mengi bi 'yapa Jō, ne bi 'wōi man'agi, ha nunar hai bi mengi bi unga ár sofo.

¹⁹ Tsi kuhū, nu'mū gi ko'su n'ar ku xki 'bē ar 'ñu majōni,

²⁰ pōhū nō'ō togo da japa n'ar ts'okte da zop'u ár ts'o'ñu, ma da japi da k'ont'a ár pa ndi ma har 'bexui, ne xi mpunga nzeɣe ya ts'oki.

ÁR NDUI AR PEDRO

Ár ndui ar he'mi bi 'yot'a ar Pedro

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pedro, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo. Di ot'ahụ nunar he'minu, nu'ahụ xka mfonthụ ha ma'ra ya hai núnu Mpono, Ngalasia, Nkapadosia, N'asia ne har hai Mbitinia.

² Jö ar Dada xki hwañ'ahụ ya maham'u ngu xki beñ'ö, ne bi hñux'ahụ nda t'axk'a ri m'uihü ár Hñö Jö. Njap'u da tsá gi 'yothü Jö, ne nda xuk'ahü här ji ar tsi Hmu Hesukristo. Dá hñus'a ar nhwëki ne ar hogam'ui t'a'ahü.

N'ar döta ndo'mi

³ Nsunda Jö ár Dada ar tsi Hmu Hesukristo, togo bi hwëgagihü da m'uhü man'agi. Ne xa di 'withü di to'mhü nö'ö xi 'ñep'u, ngetho bi mengi bi nte man'agi ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Ne ma ga höñhünyü mhets'i n'ar ñho hiñham'u da nhwati, hinto da tsá da jaxt'i, ne hinda tho ár nzátho. Gehnü xi t'egagihünyü.

⁵ Ár ts'edi Jö faxa ma ñ'emuihü ga höñhü nunar mpohö xi t'egagihü, ne da t'aju ha ya ngöxapa.

⁶ Ne go gehyü ja'ahü gi njohyahü, mödi 'ra ya tsi pa gi thohü ya nt'utsa, nu'mü njap'u handa xiñho ar tsi Dada.

⁷ Ne njap'u da ts'at'a ri ñ'emuihü, töta ár ñho ar k'axt'abojö t'ent'a har tsibi, ne da 'we gatho nö'ö hingi ho, mödi ma da thotho. Ha nuna ri jamfihünyü ma da t'e'spa ár nsu, ne da nhumañho xta ep'u ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Hinxka hyanthü ha gi möhü, ne gi ñ'emuihü mödi hingi hanthüpya. Nunar jamfinü ja'ahü gi pe'su n'ar johya xa nzátho, hingi tsá ga möñhü tengu'ö.

⁹ Ne gi tsuhü ar mpohö, gehnü gi ñ'emuihü gi tsuhü.

¹⁰ Nuyá m'ehni Jö bi ñ'ani ne bi hñet'u tema ndi bönga nunar mpohö xki ñhöt'ahü, ne bi möñ'u nunar nhwëkinü xki t'ek'ahü.

¹¹ Mi het'u xiñho togo ne ham'u ma nda tho nö'ö xki xipa ár Hñö ar tsi Hmu Hesukristo mi pes'u. Gehnü mi xip'u tema ugi ma nda tho'ö, ne ya döta njöpi nda e m'efa.

¹² Xki t'utwabi'u nehe hinga nda zü nuya ñhoyü, go ma nda zuju. Nö'ö mi möñ'u maham'u, xi xi'ahüpya nu'u togo hömpa ár ts'edi ár Hñö Jö, gehnü xpa e mhets'i. Gathoyü nemhö da bö xiñho ya enxé.

Ts'ónkagihü ga buhü n'ar m'ui xint'axi

¹³ Jange umba ri muihü gi pöhu tema gi pëhü. Da xo ri dahü, ne gi to'mthohü ar nhwëki ma da hö ma tsi Hmuhü Hesukristo xta ehe.

¹⁴ Nupya gar bötsi'ihü Jö gi öhü gatho nö'ö nsi'ahü. Jange yo gi nehü nuya ts'oki ngi öthü maham'u nú'mü hinga ngi pöhu ngi 'yothü ar ñho.

¹⁵ Jangu nö'ö togo bi zoñ'ahü xint'axi ár m'ui, gi njahüp'u n'ehe, dár nt'axi gatho nö'ö gi 'yothü.

¹⁶ Ngetho njanü xi mönga Jö har T'ofö: Dár nt'axi ri m'uihü nguga xint'axigi.

¹⁷ Ha nu'mü gi ndöñhü ngu ri Dadahü togo ot'a ar hoga ts'ut'wi, umba ngu xi 'yot'a n'a ngu n'a, ne hingi hwantho; jange ntsuhü hanja gi 'yohü gatho ya pa gi nehü ar 'ñü di ma mhets'i.

¹⁸ Ngetho bi njuk'ahü har m'ui hinte mar ñho bi zok'a ri dadahü. Ha nunar njut'i bi t'uni bi ts'iñ'ahü, hinga ngu nö'ö thege, ngu ar k'axt'i wa ar t'axbojö.

¹⁹ Gesé ár ji ar tsi Hmu Hesukristo bi nö'mi, ngu n'ar tsi deti t'unga ngu ar m'öñhö, xa 'bui xiñho ne hingar ts'onte.

²⁰ Jö xki bengá nda 'yot'a njap'u nú'mü hinxki hyokta ar ximhai, ne ka xi nheki nuya payü homp'a ri ñhohü.

²¹ Ne nuna ar ugi bi tho ar tsi Hmu Hesukristo, bi ja'ahü gi ñ'emuihü Jö, togo bi ko'spa ár te ne xi umba n'ar döta nsunda. Njap'u gi ñ'emuihü Jö, ne gi to'mbabihiü ár mfats'i.

²² Xi t'axka ri muihü gi öthü nö'ö majöni, ne ár Hñö Jö fax'ahü gi pe'su ar hoga mhöte hindi oxta mañö. Jange mhöhu n'a ngu n'a. Nunar mhötenü di 'ñe ha n'ar hogam'ui xint'axi.

²³ Ngetho xka penju xka m'uhü man'agi. Hinga xka 'ñehüpya ha n'a di the ár te. Xka pöñhü ha n'a hingi the ár te, nú'mü ga pöthwü ár mhö Jö hö ar te ne hiñham'u da thege.

²⁴ Ngetho här T'ofö Jö enö njawa:

Gatho ya jö'i ñhëhwi ya doni,
ne ár nsu ngu ár ndöni.

Xta 'yot'a ar dõni da dâ ár ndõni.

²⁵ Ha nunár mhõ Jõ hññham'u da thege.

Gehnũ ar hoga mhõ xi nsi'ahu.

2

¹ Jange hyehũ n'agitho gatho ya ts'oki, ya nhemhñõ, nõ'õ gi yot'a ri hmihũ, ya hyõkte, ne ya 'yonga 'bede.

² Xa gi hyoñhũ ngu n'ar tsi t'ulo bõtsi ar 'ba di 'ñe mhets'i hinte xi nthõnts'i. Njap'u gi tehũ xiñho ne gi pe'sũ ar mpõho.

³ 'Yothũ njap'u ngetho xka põthwũ ár nhwëki ar tsi Hmu.

Ar tsi Hmu Hesukristo ngu n'ar do pe'sa ar te

⁴ Kwathũ gi hyoñhũ ar tsi Hmu Hesukristo, togo ngu n'ar do pe'sa ar te. Mõdi nunar donũ bi zanda nu'u togo mi hõ ar ngu, ha Jõ go bi hyandi ngu n'ar do xi thahni ne nzatho.

⁵ Gi njahup'u n'ehe, di hñõx'ahũ ar do hõ ar te, n'a ngu n'a gi jafũ da he'sa ár nijõ Jõ. Ne di hñõx'ahũ ar mõjõ pe'sa n'ar m'ui xint'axi, gi ent'a ri tehũ ngu n'ar m'oñho numañho Jõ, gi hõmfũ ár ts'edi ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Jange enga har T'ofõ:

Põhũ di exnũ Nsion ar mudido du'ma ar jõdo xi thahni nzatho.

Nu'u togo da ñ'emui, hinda ma da 'be ár tsa.

⁷ Jange nu'ahu xka ñ'emuihũ, gi hanthũ nzatho'õ. Ha nu'u togo hinxi ñ'emui, ngu enga har T'ofõ:

Nunar do bi zanda ya hongu,

nupya ar mudido du'mba ár jõdo ar ngu.

⁸ Ne enõ n'ehe:

Gehnũ ar do da japi da fe'sa yá wa ne da hwangi.

Ngetho nthewi ar mfets'e hár mhõ Jõ, gehyũ ya me'sku. Njap'u xki thuts'i nda njap'u'u.

Ár hnini Jõ

⁹ Ha nu'ahu yá bõtsi'ihũ Jõ xi hwañ'ahu, yá mõjõ'ihũ ar ndõ mhets'i. Go ge'ahu ár hnini Jõ 'bu xint'axi, ne ár meti'ihũ'õ. Gese'õ bi hwañ'ahu gi xifũ ma'ra tengu ár ts'edi ne ár nsunda nõ'õ togo bi zo'ahu ngi põñhũ har 'bexui, ne gi 'buhupya har hoga hyats'i xa nzatho.

¹⁰ Maham'u hinge ngar hnini'ihũ Jõ, ha nupya hõ, yá hnini'ihũ'õ. Maham'u hinge ngi pe'sfũ ár nhwëki'õ, ha nupya hõ, xka hñõmfũ ár nhwëki.

'Buhũ ngu yá 'bego'ihũ Jõ

¹¹ Tsi kuhũ, di zo'ahu ngu ya nzõhõ ne ngu ya ne'ñu. Di xi'ahu gi hyehũ nuya te gatho ne ri ndo'yohũ, gehyũ ntõxkwi nõ'õ ne ri muhũ.

¹² 'Buhũ n'ar hogam'ui mateda nu'u togo hinxi jamfi, mõdi 'yomp'a ri 'bedehũ eñ'u xi nts'otho nõ'õ gi õthũ. Ne xta ep'u ar tsi Hmu Hesukristo, ma da nsundabi Jõ xta xo yá da, da bõ'u mar ñho nõ'õ ngi õthũ.

¹³ Ngetho gi jamfihũ ar tsi Hmu, 'yothũ gatho nu'u togo pe'sa n'ar nsu. 'Yothũ ar ndõ xi t'exa mañõ,

¹⁴ ne gatho yá mæxte, ngetho xi m'ehni da umbya mfeĩ ya ts'okte, ne da 'ñe'spa yá nsu nu'u ot'a xiñho.

¹⁵ Ne Jõ gi 'yothũ xiñho, ne njap'u gi kothwũ yá ne nu'u ya jõ'i hingi numañho nõ'õ di pehũ.

¹⁶ 'Buhũ wande hinto su'ahu, hõnsẽ hingi jahũ gi ne gi 'yothũ nõ'õ hingi ho. 'Yohũ ngu yá 'bego'ihũ ar tsi Dada.

¹⁷ 'Ñe'sfũ ár nsu gatho. Mõhũ ya tsi ku. Tsufũ Jõ. 'Ñe'sfũ ár nsu ar ndõ n'ehe.

¹⁸ 'Begoñũ, pe'sũ n'ar hogamũ gi 'yothũ ri hmuhũ. Hinge hõnsẽ nu'u togo ya hogajõ'i, 'yothũ nu'u xi ñhembĩ gi tsethũ n'ehe.

¹⁹ Jõ handa xiñho nu'u tho ya mfeĩ hindi 'ñepabi, nuya thogĩ tseti, ot'e da gohwi xiñho Jõ.

²⁰ Tema ñho gi juju nu'mũ gi tsethũ ar mfeĩ ngetho xka nts'oju. Ha nu'mũ gi thohũ ar mfeĩ ngetho gi õthũ nõ'õ xiñho, njap'u hõ, hant'ahu xiñho Jõ.

²¹ Xi ts'oñ'ahu gi tsethũ; ngetho ar tsi Hmu Hesukristo go bi tho'õ ya thogi ma nga thohũmõ, ne njap'u bi utkagihũ ár m'ui ga teñhũ.

²² Nõ'õ hinte ma ts'oki bi 'yot'e, ne hinte mar nhemhñõ bi bõnga hár ne.

²³ Núm'u mi ts'ani, himi ko'sa ar nts'ani. Núm'u mi tho ya ugĩ, hinge mi xipabi nda njapabip'u n'ehe. Mi tsokwa gatho hár 'ye nõ'õ togo ot'a ar hoga ts'ut'wi.

²⁴ Gese bi hñõska ma ts'okihũ hár ndo'yo nú'mũ mi ts'uta har pont'i, ne njap'u nu'u di 'buhũ, hinte tsã te da jaju ar ts'oki. Nupya ga 'buhũ ga õthũ nõ'õ xiñho. Bi tho ar ugĩ'õ, ne njap'u gi pe'sũ ar nzaki.

²⁵ Ngetho ngi ñhehwiḥu 'ra ya tsi deṭi xki mfont'i, ha nupya xka penju xka tsuḥu ar ma'yo su'a ri teḥu.

3

Hanja da m'u ya nthōti

¹ Di zo'ahḥu nu'ahḥu gar 'behñōḥu n'ehe, gi 'yoṭḥu ri dōmehu, ne njap'u nu'mu togo hinxi ñ'emui, da hñōnga ár mhō Jō hant'ahḥu ri hogam'uiḥu, hinge mahyoni gi zohu.

² Hōnse da hyant'a ri hogam'uiḥu xint'axi ne gi tsufu Jō.

³ Nuna ri ñhokihū, hinge xa gi hyoñḥu nō'ō oxta mañō xa di thotho gi ñhoju. Yo xa gi ñhoxu ya hwexkabojo, ne hingi hyehū ya he gi ñ'exu.

⁴ Hyoñḥu nō'ō di 'ñe mbo ri muḥu. Nunar ñhokinū hiñham'u da thege. Gi umba ri muḥu gi 'buhū n'ar hogam'ui, ne gi 'yoṭhwu ar ñho ma'ra. Gehnu numañho Jō.

⁵ Ngetho njap'u mi ñhoka maham'u nu'u ya tsi 'behñō mi 'bu n'ar m'ui xint'axi. Ne mi to'mba ár mfats'i Jō, mi ota gatho nō'ō mi xipa yá dōme.

⁶ Jangu ar Sara mi ota ar Abra, ne mi embabi ár hmu. Ha nu'ahḥu xka ehū di boni yá t'inxu'ihū, nu'mu gi 'yoṭḥu ar ñho ne hiñ'otho te gi tsuḥu.

⁷ Di zo'ahḥu nu'ahḥu gar dōmehu, 'buhwiḥu ri 'behñōḥu gi pe'su n'ar dōta mfōdi, ne gi umfu ar nsu di 'ñepi, ngetho hints'u nzeḃe yá ts'edi. Beñḥu gehnu ri ñ'owihū gi hñōngwi mahyegi yá njōpi Jō, ne njap'u hinte di ja te da k'a'sa da t'a'ahḥu nō'ō gi afu Jō.

Hanja da m'u gatho ya ku

⁸ Hár ngōts'i di xi'ahḥu gi beñḥu n'adar mfeni, di ko ri muḥu gi mhōḥu ngu ya tsi ku, gi pe'su ar nhwēki ne gi ntsixkwiḥu gatho.

⁹ Yo gi ko'spabihū yá ñōni togo ot'ahḥu ar ts'oki, ne hingi ntsants'aniwi ma'ra. Nō'ō gi 'yoṭḥu, tetwathohū Jō, ngetho xi ts'oñ'ahḥu da t'a'ahḥu ar njōpi.

¹⁰ Ngetho ngu enga har T'ofō:

Nō'ō togo ne da mō ár te, ne da hyanda ya hoga pa,
hinda hye ár ne da mōnga nō'ō hingi ho,
ne hinda hyegi da mōnga ya nhemhñō.

¹¹ Dá hye ar ts'oki ne da 'yoṭ'a nō'ō xiñho.

Da hyonga ar hogam'ui, ne xta dini hinda hyegi.

¹² Ngetho ar tsi Hmu handa xiñho nu'u pe'sa n'ar m'ui xint'axi,

ne oxtḥo to'mi tema da 'yapabi.

Ne 'buhtho da umba yá mfeḥi nu'u togo hingi ot'a xiñho n'ehe.

¹³ Ha nu'mu gi oṭḥu nō'ō xiñho, togo tsá te da ja'ahḥu 'mu.

¹⁴ Ne nu'mu ja te da nja'ahḥu ngetho gi oṭḥu xiñho, nzatho'ō. Yo gi jafumasu ne da pi'ahḥu, ne hingi tu ri muḥu.

¹⁵ Nō'ō gi peḥu, nsundahu Jō ar tsi Hmu ha ri muḥu. Ne hyax'mu gi 'buhū xka ñhoju gi thōṭḥu, hingi ñ'exu ne di 'bēnga nt'ek'ei nu'u togo añ'ahḥu teme di bōnga ri ndo'mihū gi pe'su.

¹⁶ 'Buhū hinte di tsu'a ri mfenihū. Ne njap'u nu'u jus'ahḥu ri 'bedehū enō gar ts'okteḥu, da 'be yá tsá xta nu hingi njap'u. Xta nu'ahḥu gi pe'su n'ar hogam'ui, ngetho gi 'buhwiḥu ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁷ Xiñho'ō nu'mu gi thohu ya thogi ngetho gi oṭḥu nō'ō xiñho, nu'mu njap'u ne ar tsi Hmu, hinge gi thohu ya thogi ngetho gi oṭḥu ya ts'oki.

¹⁸ Nunar tsi Hmu Hesukristo bi tho n'agitho ar ndōte, njap'u bi hñōga ma ts'okihū. Ar hogajō'i bi unga ár te bi pokagihū nuju xta oṭḥu ya ts'oki, ne da zixkagihū ma ga 'buhwiḥu Jō. Majōni bi du ár ndo'yo, ha nu ár hñō himbi du, pontho bi mengi bi nte nú'mu mi nanga man'agi ár ndo'yo.

¹⁹ Nunár hñō bi ma ba humbyá hmi nu'u yá hñō ya jō'i bi jot'i.

²⁰ Nu'u maham'u himbi ne bi 'yoḃe, hangu bi do'mahmō Jō, gatho ya pa bi zi'spa ar Noe bi hyoka ar motsa. Himbi k'ont'a nzeḃe ya jō'i, hōnse hñōto bi bongi nda jōt'a har dehe.

²¹ Nunar dehenū bi ñu'sa ar ximḥai, ñhehwi ar xixthe nuya payu. Nunar xixthenū, hinge di nehū ga xuju ma ndo'yohu. Gehnu n'ar nt'udi di uñḥu hár nthandi Jō hinte tsuka ma mfenihū, ne xta mpohu. Gathonu xta hōñḥu ngetho bi mengi bi nte ar tsi Hmu Hesukristo.

²² Gehnu mi wadi bi boxa mhets'i, bi hñuxa hár ñ'eḥi Jō. Ne gatho ya enxe, ya ndō ne ya ts'ut'wi ota nō'ō mōñ'ō.

4

Ngu yá hoga 'bego'ihu Jō, jafu da mpe ya hogant'uni xi 'ra'ahḥu Jō

¹ Ar tsi Hmu Hesukristo bi zeta nuya thogiyu hár ndo'yo, jange pe'su nunar mfeninu n'ehe. Ngetho nu'u togo xi tho ya ugi hár ndo'yo, xi ñ'ehwi ar ts'oki.

² Nuya pa xi 'ñep'u hinda m'u ngu nese, temtho yá ts'onhe ya meximhai. Nupya da 'yot'a gatho ngu ne Jö.

³ Hyehup'u nö'ö ngi othu mi numañho nu'u hingya gamfi. Nu'u 'bengwi ya jö'i, te gatho ne'u, xa ya nti, xa ne da 'be yá mfeni ha ya dango, ne ndönga ya tsita emp'ö, xa xi nts'otho nö'ö ot'u.

⁴ Nuyü 'yotho hingi ñ'owihu ha yá ts'o'befi, ne theñ'ahu.

⁵ Ha ma da datwa majöni nö'ö togo xi ñhoki da umbyá mfei nu'u te, ne nu'u xi du.

⁶ Jange xi nsipabi ar hoga mhö nu'u togo xi dupya, ne da tsá da m'u'u ngu ar hñö di hñöxkwi Jö, mödi bi hñönga ar ndöte ngu ar njut'i ar ts'oki tho gatho ya jö'i.

⁷ Nö'ö ar pa da göxa xoge, 'bap'utho da zoho. Jange hyanthu xiñho tema gi pehu, ne ndö'mhu hingi tsayahü gi zohu Jö.

⁸ Ne gi umba ri muihu m'et'o xa gi mhöhu n'a ngu n'a, ngetho ar mhöte punga nzeýe ya ts'oki.

⁹ Gi nethohu gi uñhu ar tsaya n'a ngu n'a.

¹⁰ Ngu yá hoga 'bego'ihu xi t'ent'a ha ri 'yehü nuya nzeýe ya hogant'uni unga Jö, jafu da mpe ha yá m'ui ma'ra ngu ar nt'uni xi nhwék'ahu.

¹¹ Nu'mü ja n'a togo ñö, dá ñö ngu mönga ár mhö Jö. Ha nu'mü ja n'a togo pepa ma'ra, dá 'yot'e ngu ár döta ár ts'edi Jö xi thembabi. Ne njap'u gatho nö'ö gi pehu da nsundabi Jö, ngetho gi pefu ar tsi Hmu Hesukristo. Jö ár meti ar nsunda ne ar ts'ut'wi hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

Di thohu ya thogi ngetho dar gamfihu

¹² Ma tsi hmöka kuhu, yo gi tu ri muihu nu'mü xta ep'u ya thogi, ne da zu'ahu ngu n'ar tsibi da tsat'ahu ri ñ'emüihu. Yo ma gi 'yöhu xta ep'u thoyoyu.

¹³ Nö'ö gi 'yöthu, njohyahu ngetho gi thohu n'a tsi tui ya ugi ngu bi tho ar tsi Hmu Hesukristo, ne nú'mü xta nheki ár nsunda xa ma gi njohyahu.

¹⁴ Nu'mü nt'utsa'ihu ngetho gi teñhu ar tsi Hmu Hesukristo, xa nzatho'ö, njap'u nheki gi 'buhwihu ár Hñö Jö. Majöni nu'u tsani, ha nu'ahu gi nsundabihu ha ri m'uihu.

¹⁵ Yo ma gi thohu ya thogi ngetho gar hyotehu, gar bëhu, gar ts'oktehu, wa gi ñ'öxtehu tengu yá m'ui ma'ra.

¹⁶ Ha nu'mü gi thohu ya thogi ngetho xka ñ'emüihu, yo ma gi ntsahu. Nsundabihu Jö gi thohuyu.

¹⁷ Ngetho bi zo ar pa da nja ár mfei Jö, ne ma da du'ma m'et'o hár nijö. Ha nu'mü xi ndui xi gutka ma guhu, tema ngöts'i to'ma nu'u hinxi ñ'emüi ár hoga mhö Jö.

¹⁸ Ne enga har T'ofu n'ehe:

Nu'mü xa xi ñhemi da mpoho n'ar hogajö'i, habu di gohmö nö'ö hingi benga Jö, ne ar ts'okte 'mu.

¹⁹ Jange nu'u togo gi thohu ya thogi ngu ne Jö, 'yent'athohu ri tehu ha yá 'ye ar tsi Dada togo bi hyogagihu, ne xa gi umba ri muihu gi 'yöthu ar ñho.

5

Sufu yá tsi deti Jö

¹ Di zo nu'u ya ndö har nijö gi 'buhwihup'u. Di apabiga dar ndöse n'ehe, ne da handwa yá ugi bi tho ar tsi Hmu Hesukristo, ne di to'mi ga 'bu'benü mhets'i xta nheki ár nsunda.

² Suhü ya tsi deti gi 'buhwihup'u yá meti ar tsi Hmu. Yo gi othu ngetho nja'ahu, go gi nesehu. Yo gi homfu yá bojö, njohya gi suhu.

³ Hingi 'yöthu ndöta gi ne gi hyomahaihu nu'u togo gi suhu. Nö'ö gi 'yöthu, 'ñuhu n'ar hogam'ui.

⁴ Ne xta ep'u ar Döngama'yo, ma gi hñöñhu ar nthöhö nsunda hinda ma da thege.

⁵ Mahyegi di xi'ahu nu'ahu gi bötsihu, 'yöthu te da xi'ahu ya ndö har nijö. Gatho'ihu ñ'othu n'a ngu n'a, ne di nhekitho ri hogamüihu, ngetho:

Jö ntöxkwi nu'u ya ñ'exte,

ne hwékwa ár mfats'i nu'u hingya ñ'ets'i.

⁶ Nts'a'mhu hár nthandi Jö togo xa ja ár ts'edi, ne go da 'ñes'ahu ri nsuhu nú'mü xta zonga ar pa xi beñ'ö.

⁷ Tsokwabihu Jö gatho ri dumüihu, nö'ö hingi tsaya su'ahu.

⁸ Zot'a xiñho ri dahü ne yo gi öthu, ngetho ri ñ'unihu ar ts'ondöhi 'yo ngu n'ar 'muhu honi togo da 'yent'a ár ne.

⁹ Noxju gi to'spabihu xi nze ri jamfihu. Gi pöhu nuya thogiyu, bí thopya nzeýe ya ku xoge ár nxidi ar ximhai.

¹⁰ Ne Jö togo ár meti ar nhwéki, bi zokagihu ga 'buhü hár nsunda hingi thege, ngetho di teñhu ar tsi Hmu Hesukristo. Nu xta tho 'ra ya tsi pa gi thohu ya thogi, gese'ö da max'ahu

gi 'buhū n'ar m'ui xint'axi, da zēt'a ri jamfihū, da 'ra'ahū ar ts'edi, ne da zix'ahū xiñho hár 'ñu'ö.

¹¹ Jö go ár meti'ö ar nsunda ne ar ts'ut'wi hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

Ya ngöxanzengwa

¹² Di peñ'ahū nunar he'minu da hñös'ahū ar ku Silbano, togo di handi n'ar ku ota xiñho ar tsi Hmu. Xta ot'ahū n'a tsi tui, di ne ga hup'a ri muihū, ne di dāmajöni gehnu ár nhwēki Jö nõ'ö gi teñhu.

¹³ Ar nijö 'bū Mbabelonia, mahyegi ngu'ahū xi hwahna Jö, peñ'ahū ar nzengwa n'ehe. Ar ku Mörko togo pontho ma t'u zengwa'ihū n'ehe.

¹⁴ Nzengwahū n'a ngu n'a xa gi mhötehu. Gi 'buhū n'ar hogam'ui gatho nu'ahū xka nthexū ar tsi Hmu Hesukristo. Dá njap'u.

ÁR ÑOHO AR PEDRO

Ár ñoho ar he'mi bi 'yot'a ar Pedro

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Simu, t'engagi ar Pedro, ár 'begogi ne ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo. Di ot'ahú nunar he'minú nu'ahú xka tsuhú n'ar nzatho jamfi ngu nõ'ò di pe'sje. Xka tsuhú nunar jamfinú, ngetho xa ar hogajõ'i ma Jõhú ne ma Pohotehú ma tsi Hmuhú Hesukristo.

² Dá hñuxa ar nhwëki ne ar hogam'úi gi hõñhú, ngetho gi põhú Jõ ne ma tsi Hmuhú Hesukristo.

Nuya ku di hñõxa ár m'úi jõ

³ Jõ xa pe'sa ár ts'edi, ne xi 'rakagihú gatho nõ'ò di hoñhú ga 'buhú ne ga pefú xiñho, ngetho nõ'ò togo bi zokagihú xa dõta ár nsunda, gese'ò bi ñ'udi ga põtwabihú.

⁴ Ne xi 'rajú ya nzatho ñhõt'i thota ár mhõdi ne xa dõta. Njap'ú da tsá di hñõx'ahú ár m'úi Jõ, ngetho xka hyehup'ú ar ts'oki jawa har ximhai, t'ot'e tenga yá ts'onhe ya jõ'i.

⁵ Jange nu'ahú xa gi umba ri muñhú gi tètwabihú da mewi ri jamfihú ar hogam'úi, ha nunar hogam'úi di pewi ar hoga mfõdi.

⁶ Nunar hoga mfõdi di pewi ar nts'uni, ha nunar nts'uni di pewi ar ts'eti, ha nunar ts'eti di pewi ar nhwëki.

⁷ Ha nunar nhwëki di pewi ar mhõte n'a ngu n'a, ne nõ'ò gi mhõhú n'a ngu n'a, di pewi gi mõhú gatho nu ma'ra.

⁸ Ngetho nu'mú xa gi pe'suyú, ne gi jafú da xu, hinda ma da m'ep'ú xka põhú ar tsi Hmu Hesukristo, hingi 'buhú njap'útho hinter m'efi ri tehú.

⁹ Ha nu'u togo hingi pe'sa nuya ñhoyú pewi yá jamfi, ot'a ngoda, hingi hongá nõ'ò bi e mhets'i, ne xi pumhni xi nsúkwa yá ts'oki xki 'yot'a mam'et'o.

¹⁰ Jange tsi kuhú, xa gi umba ri muñhú gi ñ'uhú xi ts'oñ'ahú ne xi thañ'ahú, ngetho nu'mú gi 'yothú njap'ú, xi ñhembí gi tahu.

¹¹ Ne njap'ú ma da sok'ahú n'ar dõta ne nzatho goxthi, ne gi kuthú har ts'ut'wi hiñham'ú da thege, ár meti ma Pohotehú ne ma tsi Hmuhú Hesukristo.

¹² Nuga hinga ma ga tsaya ga beñ'ahú gathoyú, mödi xka põhú ne xi zet'a ri jamfihú gi tẽñhú nõ'ò majõni xi nsi'ahú.

¹³ Di beni nupya di 'butho, gehnu ma 'befi ga bemp'ahú gi 'yothuyú.

¹⁴ Ngetho di põdi ngut'a ma ga hekwa nunar ndo'yonú, ngu xi xikagi ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Ma ga umba ma muí n'ehe, nú'mú xka ñ'e'be nunar hainú, nu'ahú hyax'mú gi benthú nuya xta ut'ahú.

Damajõni nu'u togo bi hyandwase ár nsunda ar tsi Hmu Hesukristo

¹⁶ Nuje xta ut'ahé ngu da handwasehe ár ts'edi ne ár 'ñehe ma tsi Hmuhú Hesukristo, hinga ngu engá ya 'bede xi bense yá jõ'i.

¹⁷ Da hanthe nú'mú Jõ ar Dada bi 'ñe'spa ár nsu ne bi umba ar nsunda, núnu habú bi nheki nunar mhõ ndi 'ñe har nsunda mhets'i, mi enõ: Gehnu ma hmõka T'ú, jakagi ga njohya.

¹⁸ Ne nuje da ghe nunar mhõnu ndi 'ñe mhets'i nú'mú ndi 'bú'behe har jõpa t'õho.

¹⁹ Gatho nuya thogiyú xi ñ'udi majõni nõ'ò xki mõnga yá m'ehni Jõ. Jange xiñho gi jafumásu nuya mhõyú, ngu n'ar ñot'i yot'ahú mateda ar 'bexui, gi to'mhú da hats'i ne da yot'ahú ar njõtse põxa 'bú xudi.

²⁰ Hõnse beñhú m'et'o, gatho nõ'ò xi 'yot'a yá m'ehni Jõ har T'ofó, hinda tsá ga bensehú nõ'ò tema ne da mö, go utkagihú Jõ.

²¹ Ngetho nuya te bi mõnga nuya m'ehni'ú, hingar mfenise n'ar jõ'i. Bi t'umbabi nu'u yá 'bego Jõ mi 'bú n'ar m'úi xint'axi, mi mõñ'ú ngu mi xipa ár Hñõ Jõ nda mö.

2

Ya kate m'ehni ne ya kate utate

(Ar Huda 3-13)

¹ Mi 'bú nuya pa'ú ya kate m'ehni har hnini Israel, ngu ma da nja ya kate utate habú gi 'buhú n'ehe. Nuyú ma da kut'a ñ'õntho ya ts'omhõ da hwata ar nijõ. Hinga hõnse'ò, ma da konga ar tsi Hmu togo bi gúka har ts'oki, ne njap'ú ma da nhwati n'agitho.

² Ne nzeyé ma da demba yá ts'o'befi, ne go yá ts'okiyú ma da ts'anga ar 'ñu majõni.

³ Xa ya nzibjõ, ma da gúk'ahú yá nthõhõ di mõnga ya nhemhñõ. Nuyú yanú maham'ú xi t'ekwa yá mfei, ne 'bap'útho ar pa da nhwati.

⁴ Ngetho Jö himbi pumbabi ya enxe bi nts'oki. Bi 'yut'a har tsibi, ne bi 'ñet'a har fadi xi m'exui, t'egi da zonga ár pa ar mfei.

⁵ Ne himbi pumba nuya jö'i mi 'bu mam'et'o, ba pempa ar dö'ye bi go'ma xoge ar ximhai mi 'bu har ts'oki. Hõnse bi 'ye ar Noe mi uta ya jö'i ar hogam'ui, nunu ne ma yoto bi k'ont'wi.

⁶ Ne mba m'empa ar mfei nda nhwata ar hnini Sodoma ne Gomora, hõnse ar 'bospi bi gohi. Ne bi jap'u ngu n'ar nt'udi ma da njapabip'u nu'u ne da m'u n'ar ts'om'ui.

⁷ Ne bi 'yekwa ár te ar Lot togo mar hogajö'i, mi tupa ár müi mi handi hanja mi 'bu nuya ts'ojö'iyu.

⁸ Ngetho nunar hogajö'inu mi 'buhwi'u, jange hyax'mü mi tupa ár hogamui mi handi ne mi o'spa yá ts'o'befi.

⁹ Ja nhekinu, ar tsi Hmu njambödi da maña da tho ar ts'ati nu'u ya hogajö'i, ne da 'yekwatho yá mfei nu'u togo ot'a ar ts'oki, da t'umba nunar pa da thõxamajöni.

¹⁰ Ne töte yá mfei nu'u togo bi denga gatho nö'ö mi ne yá ndo'yo. 'Yo'u har ts'oki ne ot'a gatho nö'ö xints'otho, hingi ne togo da mehni. Xa ya gese ne xi me yá ñö, hingi ntsu da zanga nu'u togo pe'sa yá ts'edi.

¹¹ Nuya enxe mödi töte yá ts'edi ne yá nsunda, tsupi hingi a n'ar mfei da zuhyu nú'mü 'bu'u hár nhandi ar tsi Hmu.

¹² Ha nuya jö'iyu ñõmañ'u nö'ö hingi pödi, ngu ya meti hiñ'otho yá mfeni, xi t'ent'i da tho ne da nhwati. Nuyá ts'okise da zixa har 'bexui.

¹³ Ma da hñõnga yá nthöhö ngu ya ts'okte, ngetho gehyu yá johyayu, zoda ar hyadi ot'a gatho nö'ö ne'u. N'ar m'etsayu, ngetho nú'mü gi ntsixkwihu, ñ'entho ot'u nö'ö hingi ho.

¹⁴ Nuyü hõnse xa hyokwa yá nthöti ma'ra, hingi tsabi ot'a ya ts'oki. Hat'i da zo ha yá 'yeyu nu'u togo hinxi zeta yá ñ'emui. Ha yá müi xi nzöi hyokwa yá meti ma'ra. Yá bötsiyu ar 'bexui.

¹⁵ Xi hye'u ar 'ñu majöni, ne xi demba ár 'ñu ar Balam ár t'u ar Beor, togo xa bi mö ár nthöhö ar ts'oki.

¹⁶ Mödi n'ar meti ndu bi ñö ngu n'ar ñ'ohö, bi zu'i himbi hyegi nda 'yot'a nö'ö mi beni.

¹⁷ Nuya jö'iyu ñhehwi ya pothe hinte unga ar dehe, ne ngu ya gui tuxta ar 'yomndöhi. Xi t'ekwabi da m'u har 'bexui hiñham'u da göts'i.

¹⁸ Ngetho ñö ya mhö ñ'ets'i hinte ya ñho. Njap'u ko'sa nu'u majöni mi ne nda hye nu'u togo 'bu har ts'oki, ne kadi da 'yot'a gatho nö'ö ne yá ndo'yo.

¹⁹ Xipabi'u da xot'a yá nthöt'i, ha gese'u xi nthöt'a har ts'oki. Ngetho nö'ö togo da nthöhö, nu togo bi döhö pontho xi döti, japi da 'yot'a nö'ö ne'ö.

²⁰ Xa majöni di xi'ahu, nu'mü xki k'othmö'u ha ya ts'oki ja har ximhai ngetho xki bötwá ár 'ñu ar tsi Hmu ne ar Pohöte Hesukristo, ne da mengi da zo habu mi ku'u, da m'edi ne yá m'ui töpa ár nts'otho mi 'bu m'et'o.

²¹ Ngetho mar ñhomhö hinxi böhmö'u ar 'ñu tsixa ar hogajö'i, hinge hõnse bi bödi, ne bi mengi bi hyep'u ar döta 'bepate bi t'umbabi.

²² Ne xpa epabi ngu engar ar mhö majöni: Ar 'yo pengi juxa ár ts'odi, ne ar ts'udi xi nsati, pengi da ntõnga har bohäi.

3

Ar pa da nheki ár ts'edi ar tsi Hmu xi 'ñep'u

¹ Ma tsi hmöka kuhu, gehnu ár ñoho ar he'mi di ot'ahu, ne gatho yohoyu di hup'a ri müihu gi pe'su n'ar mfeni xint'axi.

² Di ne gi beñhu nuya mhö bi mönga mam'et'o yá hoga m'ehni Jö, ne nuya 'bepate bi zok'ahu ma tsi Hmuhü ne ma Pohötehu, gehnu bi xi'ahu yá mpote ar tsi Hmu gi 'ñehu.

³ Pöhu m'et'o, nuya ngöxapa ma da e ya thente di 'bu ngu nese'u.

⁴ Di eñ'u: Te bi ja ar ñhöt'i nda e ar tsi Hmu Hesukristo. Ngetho bi the ma palehu, ha nunar ximhai njangutho ngu ar pa bi thoki.

⁵ Nuyü nese da pumhni gehnu ár mhö Jö bi hyoka mam'et'o ar mhets'i ne ar ximhai. Ba ehü har dehe ne oxta har dehe.

⁶ Jange nunar ximhai mi 'bu maham'u, bi hwata ar dehe mi ñuts'i.

⁷ Ha nunar mhets'i ne nunar hai 'bupya, getnu ár mhö Jö ekwi da nzo har tsibi nunar pa da thõxamajöni, ne da t'umba ár mfei ya ts'okte.

⁸ Tsi kuhu, yo gi pumhnihu n'ehe, nunar tsi Hmu handa n'apa ngu 'ret'anthebe ya jeye, ne 'ret'anthebe ya jeye handa ngu n'apatho.

⁹ Ar tsi Hmu hingi hu'sta ar pa da 'yot'a nö'ö xi ñöt'i, ngu benga 'ra. Pe'skagihu ar ts'eti hingi ne togo da m'edi, ne'ö gatho da 'yot'wa yá ntso'mi.

¹⁰ Ha nunar pa da e ar tsi Hmu, ma da zŏ ngu n'ar bĕ tso 'bu nxui. Nu'mú, nuya mhets'i ma da nhwati, da nt'o n'ar dŏta ñuni, ne gatho nŏ'ŏ te janu ma da xut'a har tsibi, ha nu ar ximhai ne gatho nŏ'ŏ te jawa ma da nzo.

¹¹ Nu'mu ma da nhwata gathoyu, yo'ŏ hingi 'buhu n'ar m'ui xint'axi ne gi ñhogajŏ'ihu.

¹² Ne gi ndo'mhu da zŏ ár pa Iŏ, ne xa gi umba ri muihu gi jafu ngut'a da zŏho. Nuya pa'u ar mhets'i ma da nde ne da xut'i, ne gatho nŏ'ŏ te janu ma da mi har tsibi.

¹³ Ha nuju di to'mhu man'ar 'ra'yo mhets'i ne man'ar 'ra'yo ximhai, habu honse ja ar hogam'ui.

¹⁴ Jange tsi kuhu, nu'mu gi to'mhu nuya ñhŏr'iyu, umba ri muihu da diñ'ahu hinte ma jaxt'i gi pe'su, dar nt'axi'ihu ne gi 'buhu n'ar hogam'ui.

¹⁵ Ne pŏhu xiñho, nunar tsi Hmu pe'sa ar ts'eti honi da mpo gatho ya jŏ'i, jangu ma tsi kuhu Pablo xi t'umba ar hoga mfŏdi xi 'yot'ahu.

¹⁶ Gatho nuya he'mi xi 'yot'i, nŏnga nŏ'ŏ xta xi'ahu. 'Rayu xi ñhemi da fŏdi te ne da 'ñenŏ. Jange nu'u hints'u pŏdi ne hingi tse yá mu, pati. Jap'u nu ma'ra ya T'ofu n'ehe, ne da 'yot'a ngu ne'u, ne njap'u honse yá mfeise.

¹⁷ Jange nu'ahu ma tsi hmŏka kuhu, xka pŏhu, jamasuhu yo ma da hya'ahu yá ts'oki ya ts'okte, ne gi hyehup'u ár ts'edi ri jamfihu.

¹⁸ Nŏ'ŏ gi 'yothu, dá hñuts'i gi pŏhu ma tsi Hmuhu ne ma Pohŏtehü Hesukristo, ne dá te ri mfŏdihu hár nhwĕki. Go di 'ñep'u da t'umba ar nsunda nupya ne hiñham'u da ntsaya. Dá njap'u.

ÁR NDUI AR XUWA

Ár ndui ar he'mi bi 'yot'a ar Xuwa

Ar mhô unga ar te

¹ Nô'ô togo mi 'bui nú'mu hinte mi jawa har ximhai, ne hinte mi janu mhets'i, nunar mhönu ungar te, get'ô xta ohe ne xta handasehe, da k'ôthe ne da thañhe.

² Nunar mhö ungar te mi 'buhwi ar Dada, ba e bi njô'i, ne da hanthe, gehnu di dâhe majöni, ne di xi'ahe nunar te hiñham'u da göts'i.

³ Nô'ô xta hanthe ne xta ohe, gehnu di xi'ahe. Njap'u gi pôhu nô'ô di pôje n'ehe, ne ga pe'su n'adar mfeni mahyegiwi Jô ar Dada ne ar Hesukristo ár T'u.

⁴ Jange di ot'a'ihu nuya mhöyu, ne njap'u da nxoge ri johyahü.

Jô gehnu ar hyats'i

⁵ Nunar mhönu di xi'ahe, gese'ô bi xikagihe, enö njawa: Jô gehnu ar hyats'i. Habu 'bu'ô hinte ma 'bexui janu.

⁶ Nu'mu di eñhu di 'buhwihü ar tsi Dada ne di 'yohü har 'bexui, dar nemhñöhü, ne hindi teñhu nô'ô majöni.

⁷ Ha nu'mu ga 'yohü har hyats'i ngu ar tsi Dada 'bu har hyats'i, n'adar mfeni di 'buhü n'a ngu n'a 'mu, ne ár ji ar tsi Hmu Hesukristo ár T'u Jô da xugagihü gatho ma ts'okihü.

⁸ Nu'mu ga eñhu hindi othu ar ts'oki, di nkasehü ne hindi teñhu nô'ô majöni.

⁹ Nu'mu ga datwabihü ma ts'okihü Jô, nô'ô hingi yot'a ár ne, da 'yot'a nô'ô xi mö. Ne di kaxmbenihü da pumgagihü, ne da xuga gatho ma ts'okihü.

¹⁰ Nu'mu di eñhu hinxta othu n'ar ts'oki, pontho di xipabihü ar tsi Dada ar nemhñö, ne hinxta pe'spabihü ár mhö ha ma muihu.

2

Ar tsi Hmu Hesukristo go 'ba made ñöngagihu

¹ Ma tsi bötsi'ihu, di ot'ahü nunar he'minu, ngetho hindi ne gi nts'ojü. Ha nu'mu bi hya'ahü, di 'ñehü togo ñöngagihü hár nthandi Jô. Gehnu ar Hesukristo ngu ma ñöntehe, hinte ma ts'oki xi 'yot'e.

² Bi unse ár te ngu n'ar m'oñho, ne bi mpumgagihü gatho ma ts'okihü. Hinge honse nuju, gatho nu ma'ra 'bukwa har ximhai n'ehe.

³ Njanu da nhekitho ha di pôhu Jô wa hin'ö, nu'mu di othu nô'ô te 'bepkagihü.

⁴ Nu'mu n'a togo da 'ñenö: Nuga di pó ar tsi Hmu, ne hingi ot'a nô'ô xi 'bepkagihü Jô, n'ar kate ne hingi pe'sa nô'ô majöni hár müi.

⁵ Ha nô'ô togo da 'yot'a nô'ô xi 'bepkagihü, majöni xi ñuxa ár mhöte Jô hár müi. Njap'u hö, di pôhu di 'buhwihü'ö.

⁶ Nô'ô togo enö hyax'mu 'buhwi Jô, mahyoni da m'ui ngu bi m'u ar tsi Hmu Hesukristo.

Ar 'ra'yo 'bepate

⁷ Tsi kuhü, hindi ot'a n'ar 'ra'yo 'bepate ga peñ'ahü, honse di bemp'ahü nô'ô xki nsi'ahü har ndui. Nunar 'bepatenü get'ô ngu nuna xka 'yghü.

⁸ Mödi hö, ma ga xi'ahü n'ar 'ra'yo 'bepate gehnu majöni, bi ñ'u'ö ne nupya di 'ñuhü n'ehe. Ngetho ar 'bexui ma da thogi, ne nunar ñot'i majöni fudi ungar hyats'i.

⁹ Nô'ô togo enö 'bu har hyats'i ne utsa ár ku, 'buta har 'bexui'ö.

¹⁰ Nô'ô togo mö ár ku, hyax'mu 'bu har hyats'i, ne hinda ma da nthewi ar mfets'e.

¹¹ Ha nô'ô togo utsa ár ku, 'buta har 'bexui ne ja 'yonutho. Ne hingi pödi habü di ma, ngetho ar 'bexui hingi hegi da hyandi.

¹² Ma tsi bötsi'ihu, di peñ'ahü nunar he'minu, ngetho hár thuhu ar tsi Hmu Hesu xi mpump'a ri ts'okihü.

¹³ Di ot'ahü dadahü, ngetho gi pôhu nô'ô togo mi 'bui nú'mu hinte mi otho. Di ot'ahü bötsithohü, ngetho xka töhu ar ts'ondöhi.

Di ot'ahü ma tsi bötsi'ihu, ngetho xka pôhu ar Dada.

¹⁴ Xta ot'ahü dadahü, xka pôhu nô'ô togo mi 'bui nú'mu hinte mi otho. Xta ot'ahü gi bötsithohü, ngetho xka zeta ri jamfihü, ne xka töhu ar ts'ondöhi ga teñhu ár mhö Jô xka kwathü ha ri muihu.

¹⁵ Yo gi möhu ar ximhai ne nuya te jawa. Nu togo mö ar ximhai, hingi pe'spa ár mhöte Jô ar Dada.

¹⁶ Ngetho gatho nô'ô te ja har ximhai, ngu ya ts'onhe benga ya jö'i ne handi, ne ar ñ'ets'i, hingi pehna Jöyu, go unga ar ximhai.

¹⁷ Ar ximhai ne yá ts'onhe ma da thotho, ha nu'u togo ot'a nö'ö ne Jö, ma da m'u n'ar m'ui hiñham'u da göts'i.

Nö'ö togo ne da bëpa ár nsu ar Hesukristo

¹⁸ Ma tsi bötsi'ihu, di 'buhupya ya ngöxapa. Ngu xka 'yöhu ma nda e n'a togo nda ntöxkwi ar tsi Hmu Hesukritso, ne nupya ja nzeýe togo ntöxkwi. Jange di pöhu xi zo ya ngöxapa.

¹⁹ Xi 'wege xi hyeju, ngetho hinxki jamfi xiñho ngu xta jamfihu. Nu'mu xi jamfihmö xiñho'u, hinxi 'wehmö'u. Ne xi 'wege, njapu da nheki hinga gatho nguju di n'at'wihu ar tsi Hmu.

²⁰ Ha nu'ahu hingi njahup'u, ngetho xi t'ahu ár Hñö Jö, jange gi pöhu xiñho gathoyu.

²¹ Hindi peñ'ahu nunar he'minu ngu nu'u hingi pö nö'ö majöni. Di ot'i ngetho gi pöhu, ha nor nhemhñö hindi 'ñe habu ja nö'ö majöni.

²² Togo ar nemhñö. Ar nemhñö nö'ö togo konga ar Hesu gehnu ar Kristo. Nuyú yá ñ'uni ar tsi Hmu, ngu gatho nu'u togo konga ar Dada ne ár T'u.

²³ Gatho nu'u togo konga ár T'u Jö, hingi pe'sa ar Dada ha yá muí. Nö'ö togo damajöni ár T'u Jö, pe'spa ár Dada n'ehe.

²⁴ Yo ma gi hyehup'u nö'ö xka pöhu ár ndui. Nu'mu hingi hyehup'u, gi 'buhwihu ár T'u ne ar Dada.

²⁵ Ne gehnu ar ñhöt'i bi ñöt'kagihu: ar te hiñham'u da göts'i.

²⁶ Di ot'ahu tengu yá 'befi nu'u ne da ka'ahu.

²⁷ Ha nunár Hñö Jö xi 'ra'ahu ar tsi Hmu, gehnu 'bu ha ri muíhu. Ne hinga mahyoni togo da ut'ahu, ngetho gese'ö go xi ut'ahu, ne mönga majöni. 'Buhwihu ar tsi Hmu ngu xi ut'ahu'ö.

²⁸ Ha nupya ma tsi bötsi'ihu, 'buhwihu n'ar hogam'ui ar tsi Hmu, ne nú'mu xta ñ'udi hinga ntsahu, ne xta pengi hinga 'be ma tsahu ga 'wehu.

²⁹ Nu'mu gi pöhu ar tsi Hmu Hesukristo pe'sa n'ar hogamuí, pöhu n'ehe, gatho nu'u pe'sa ar hogamuí go yá bötsi Jö.

3

Yá bötsigihu Jö

¹ Beñhu tengu xi mökagihu Jö, bi 'ñengagihu yá bötsigihu. Jange nu'u togo hingi jamfi, hingi pöju, ngu himbi bö'ö.

² Ma tsi kuhu, nupya yá bötsigihu Jö, mödi hindi pöhu xiñho tengu nor m'ui ma ga pe'su m'efa. Nö'ö di pöhu hö, nú'mu xta ep'u, ma ga ñhehwihu ngetho ma ga hanthu tengu'ö.

³ Ne gatho nu'u togo di to'mhu da njap'u, hyax'mu di umba ma muíhu da t'axkagihu ngu xint'axi'ö.

⁴ Gatho nu'u togo ot'a ya ts'oki, ts'okwa yá 'bepate Jö, ngetho n'ar ts'oki hinda 'yota ya 'bepate.

⁵ Ne gi pöhu xiñho, ar tsi Hmu ba ekwa bi hñögagihu ma ts'okihu, ne nö'ö hinte ma ts'oki bi 'yot'e.

⁶ Gatho nu'u togo 'buhwi ar tsi Hmu, hingi ot'a ya ts'oki. Ha nu'u ot'atho ya ts'oki, hinxi hyandi ne hinxi bö'ö.

⁷ Ma tsi bötsi'ihu, yo ma gi ñhehu togo da hya'ahu. Pöhu nunar tsi Hmu ar hogajö'i, ne nö'ö togo ne da ñhogajö'i, tembatho ár m'ui'ö.

⁸ Nö'ö togo ot'a ya ts'oki, ár meti ar ts'ondöhi, ngetho ar ts'ondöhi hár nduitho ot'a ya ts'oki. Jange ba e ár T'u Jö da jö'spa ár 'befi ar ts'ondöhi.

⁹ Gatho nu'u togo xi hñonga ar 'ra'yo te unga Jö, xi ñ'ehwi ar ts'oki, ngetho di hñöxa Jö ar Dada. Hingi tsa da gohnutho har ts'oki, ngetho xi umba ár te ar tsi Dada.

¹⁰ Njanu nheki togo yá bötsi Jö ne togo yá bötsi ar ts'ondöhi: Gatho nu'u togo hingi ot'a nö'ö xiñho ne hingi mö ár ku, hingyá bötsi Jö.

¹¹ Ngetho gehnu ar mhö xka 'yöhu ya maham'u: Ga nmmöhü n'a ngu n'a.

¹² Hinga njahu ngu ar Kain, mi tenga ar ts'ondöhi ne bi hyo ár jödö. Bi hyonu ngetho mar nts'oda ár 'befise, ha nuyá 'befi ár jödö mar ñho.

¹³ Ma tsi kuhu, yo gi tu ri muíhu nu'mu da utsa'ihu nu'u hingya gamfi.

¹⁴ Nuju di pöhu xta poñhu har ndöte ndi 'buhu, ne xta thohu har te, ngetho di möhu ma kuhu. Nu togo hingi mö ár ku, pontho xi du.

¹⁵ Gatho nu'u togo utsa ár ku, gehnu ar hyote. Ne di pöhu nuya hyote hingi pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

¹⁶ Ar tsi Hmu Hesukristo bi utkagihu ndana ar mhöte majöni nú'mu mi pokagihu bi unse ár te. Nuju n'ehe ga enthu ma tehu ga homfu yá ñho ma kuhu.

¹⁷ Nu'mu n'a togo pe'sa ya ñho, ne handa ár ñ'ohu hinte pets'i, ne hinte da umbabi, hanja da nheki pe'spa ár mhöte Jö 'mu.

¹⁸ Ma tsi bötsi'ihü, hinga ma ga mhöhü di oxta mañö. Ma ga ñ'u ma mhötehu di othwü ar ñho ma kuhü di ponga ha ma müihu.

¹⁹ Njap'u di pöhu tsixkagihü nö'ö majöni, ne hinte di tuka ma müihu hár nhandi Jö.

²⁰ Ha nu'mü tsuka ma müihu xikagihü hindi 'buhü xiñho hár nhandi'ö, Jö töpa ár mfödi ma müihu, ne pö gathö.

²¹ Ma tsi hmöka kuhü, nu'mü hingi tsuka ma müihu, hinga ntsuhü ga 'buhü hár nhandi Jö.

²² Ne gathö nö'ö te ga afü, ga höñhu, ngetho di othwü yá 'bepate, ne di pëhu nö'ö numañho'ö.

²³ Ne go gehnu ár 'bepate Jö, ga jamfibihü ár T'u Hesukristo, ne ga nmhöhü n'a ngu n'a, jangu xi 'bepkagihü.

²⁴ Nö'ö togo öta ngu xi 'bepkagihü Jö, 'buhwi'ö. Di pöhu xiñho di 'buhwihü, ngetho xi 'rakagihü ár Hñö.

4

Nu'u togo hömpa ár Hñö Jö ne nu'u togo hömpa ár hñö ar ts'ondöhi

¹ Tsi hmöka kuhü, yo gi jamfibihü gathö nu'u togo ñö. Hyanthu m'et'o ha hömpa ár Hñö Jö wa hin'ö, ngetho nzeýe ya kate m'ehni xi nxanga har ximhai.

² Njanu ma gi pöhu ha hömpa ár Hñö Jö wa hin'ö: Gathö nu'u enö, ar tsi Hmu Hesukristo ba e bi njö'i, xi mehna Jö.

³ Ne gathö nuya kongá ar tsi Hmu Hesukristo ba e bi njö'i, hingo xpa pëhna Jö. Nunü ár meti ár ñ'uni ar tsi Hmu xka 'yohü nda ehe, ne di xi'ahü 'bukwapyá har ximhai.

⁴ Ma tsi bötsi'ihü, yá meti'ihü Jö xka ntötehu, ngetho nö'ö togo 'bü ha ma müihu töpa ár ts'edi nö'ö togo 'bukwa har ximhai.

⁵ Nuyü ya meximhaiho ne mönga gathö nö'ö te jawa, ha nuyá mimeximhaiwi öxa nö'ö te möñ'u.

⁶ Nuju yá metigihü Jö, nu'u togo pö Jö öxa nö'ö di xifü. Ne nu'u hingyá meti Jö hinga öxa nö'ö di xifü. Njap'u di pöhu togo mönga majöni ne togo mönga ar nhemhñö.

Jö xa möte

⁷ Ma tsi hmöka kuhü, ma ga nmhöhü n'a ngu n'a, ngetho ar mhöte gor meti Jö, ne gathö nu'u möte gehyü yá bötsi Jö, ne pödi togo'ö.

⁸ Nö'ö togo ütsa ár ku, hinxi bö Jö, ngetho Jö xa möte.

⁹ Njanu bi utkagihü Jö, go ba penkwa har ximhai nö'ö n'ase ár T'u, bi du, ne njap'u bi 'raju ar 'ra'yo te.

¹⁰ Ma ga xi'ahü ndana ar mhöte majöni: Nuju hinga da möhü Jö, go bi mökagihü. Jange ba pëhna ár T'u bi unga ár te ngu n'ar m'öñho, ne njap'u xi mpungagihü ma ts'okihü.

¹¹ Ma tsi hmöka kuhü, nu'mü Jö bi mökagihü njap'u, ma ga nmhöhü n'a ngu n'a n'ehe.

¹² Hintö xi hyanda Jö, ha nu'mü ga nmhöhü n'a ngu n'a, gese'ö 'bü ha ma müihu, ne ár mhöte xi nxoge ha ma müihu.

¹³ Di pöhu di 'buhwihü, ngetho xi 'rakagihü ár Hñö.

¹⁴ Ha nuje xta hanthe ne di ðähe majöni, Jö ar Dada xpa pëhna ár T'u, gehnu ár Pohöte ya meximhai.

¹⁵ Gathö nu'u togo ðamajöni ar Hesu ár T'u Jö, nuyü 'buhwi Jö.

¹⁶ Ne nuju xta pöhu ne xta jamfihü nunar mhöte pe'skagihü Jö. Jö xa möte, ne gathö nu'u togo möte 'buhwi Jö.

¹⁷ Njap'u xi ñuxa ár mhöte ha ma müihu, ne nu xta göxa ar ximhai ga njohyahu hinga ntsuhü, ngetho di hñöxkagihü'ö di 'buhüwa har ximhai.

¹⁸ Nu'mü xa majöni di pe'su ar mhöte, hiñ'otho ar ntsu, ngetho ar mhöte majöni höka ar ntsu. Nö'ö togo ntsu, tsupa ár mfej Jö, ne hinxi ñuxa ár mhöte hár müi.

¹⁹ Nuju di möhü Jö, ngetho m'et'o bi mökagihü'ö.

²⁰ Nu'mü da 'ñenga n'a: Nuga di mö Jö, ha ütsa ár ku, n'ar nemhñö'ö. Ngetho nu'mü hinga mö ár ku togo handi, hanja da mö Jö togo hinxi hyandi.

²¹ Di pe'su nunar 'bepatenü xi 'rakagihü Jö: Nö'ö togo mö Jö, mahyoni da mö ár ku n'ehe.

5

Nunar ñ'emüi tö ar ximhai

¹ Gathö nu'u togo ñ'emüi ar tsi Hmu Hesu ngu ar Kristo, gehnu n'ár bötsi Jö. Ne gathö nu'u togo mö ar dada, mötwa yá bötsi n'ehe.

² Njanu di pöhu di möthwü yá bötsi Jö, nu'mü di möhü'ö ne di othwü nö'ö xi 'bepkagihü.

³ Nu'mü xa majöni di möhü Jö, ga othwü nö'ö xikagihü 'mü, ne nö'ö 'bepkagihü hinga hembü ga othu.

⁴ Ngetho gatho nu'u togo yá bötsi Jö, homahai ar ximhai, ne ar ñ'emui gehnu tö ar ximhai.

⁵ Nu'u ñ'emui ar Hesu ár T'u Jö, gehyu xi dö ar ximhai.

Ár Hñö Jö damajöni

⁶ Ar tsi Hmu Hesukristo ba ekwa har ximhai, bi ñ'udi har dehe ne har ji. Hinge honse har dehe, har ji n'ehe. Ne ár Hñö Jö damajöni, ngetho nunu mönga majöni.

⁷ Ngetho hñu nu'u togo damajöni mhets'i: ar Dada, ar Mhó, ne ár Hñö Jö. Gatho hñuyu n'atho.

⁸ Ne njap'u hñu nu'u togo dawá majöni har ximhai: ár Hñö Jö, ar dehe ne ar ji. Gatho hñuyu n'at'wu mö.

⁹ Nu'mu di ñ'emuibihu nö'ö damajöni ya jö'i, Jö töte ga ñ'emuibihu, ne gesenu xi damajöni togo ár T'u.

¹⁰ Nö'ö togo ñ'emui ár T'u Jö, pe'sase hár mu nö'ö xi damajöni Jö. Ha nö'ö togo hinxi ñ'emui, hoxa Jö ar nemhñö, ngetho himbi ñ'emui nö'ö xi damajöni togo ár T'u.

¹¹ Ne go gehnu ar mhó xi damajöni: Jö xi 'raju ar te hiñham'u da göts'i, ne nunar tenu go unga ár T'u.

¹² Nö'ö togo pe'spa ár T'u Jö hár mu, pe'sa ar te hiñham'u da göts'i. Ha nö'ö togo hingi pe'spa ár T'u, hingi to'ma ar te hiñham'u da göts'i.

Ar hoga mfödi t'umba nu'u togo pe'sa ar te hiñham'u da göts'i

¹³ Di ot'ahu nuya mhöyu, di xi'ahu nu'ahu gi ñ'emuibihu ár T'u Jö, njap'u gi pöhu gi pe'su ar te hiñham'u da göts'i.

¹⁴ Gehnu ar ñ'emui di pe'spabihu, nu'mu ga afu ngu ne'ö, da 'yoxkagihu.

¹⁵ Ha nu'mu di pöhu da 'yoxkagihu nö'ö di apabihu, nu'mu di ñ'emuihu gatho nö'ö xta afu, da 'raju.

¹⁶ Nö'ö togo da hyanda ár ku da 'yot'a n'ar ts'oki hinga nuya da 'be ár te, dá 'yapa Jö, ne nunu hinda hyegi da m'edi, honse nu'mu ar ts'oki hinda thökwa ár te. Ja ya ts'oki di ñepa ar ndöte, nuyu hindi enó da t'apa Jö da mats'i.

¹⁷ Mödi gatho nö'ö hingi ho, ar ts'oki, hinga gatho di ñepa ar ndöte.

¹⁸ Di pöhu gatho nu'u togo 'buhwi Jö ngu ár Dada, hingi 'bu har ts'oki, ngetho ár T'u Jö su, ne ar ts'ondöhi hinte tsa te da japabi.

¹⁹ Di pöhu n'ehe, nuju yá metigihu Jö, ha gatho nuya meximhai o hár 'ye ar ts'ondöhi.

²⁰ Ne di pöhu nunár T'u Jö xpa e xi 'raju ar hoga mfeni, ne njap'u ga pöhu Jö togo majöni. Gehnu di 'buhwihu, ár T'u Hesukristo, nunar Jö majöni togo unga ar te hiñham'u da göts'i.

²¹ Ma tsi böts'i'ihu, yo gi ndöñhu ya tsita emp'ö. Dá njap'u.

ÁR ÑOHO AR XUWA

Ár ñoho ar he'mi bi 'yot'a ar Xuwa

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Xuwa ar dönzia, di peñ'a nunar he'minu tsi 'behñö xi hwañ'a Jö, ne nuya ri bötsi. Xa di mó'ahü ngetho gi teñhü nö'ö majöni, hinge honsega, gatho nu ma'ra xi bö nö'ö majöni n'ehe.

² Di njahep'u ngetho di pe'su ha ma muihu nö'ö majöni, ne hinda ma da hyeju.

³ Jö ar Dada ne ar tsi Hmu Hesukristo ár T'u, da ko yá müi da hwék'ahü yá ñho ne ar hogam'ui, ngetho gi jamfihu nö'ö majöni ne gi pe'su ar mhöte.

Yo ma gi 'wehü gi hyehü ár nt'uti ar tsi Hmu Hesukristo

⁴ Xa xta njohya ngetho xta tinga 'ra ri bötsi tenga nö'ö majöni, ngu xi zogagihü Jö ar Dada ga othu.

⁵ Ha nupya di a'a ar möte, tsi 'behñö gi nku. Hinge ngu ga 'ra'a n'ar 'ra'yo 'bepate. Di bemp'atho nö'ö ndi pe'su maham'u, ga nmhöhü n'a ngu n'a.

⁶ Ne go gehnü ar mhöte majöni, ga othu nö'ö xi 'bepkagihü'ö. Ne njanu xi 'bepkagihü, ga nmhöhü n'a ngu n'a, ngu xka 'yohü maham'u.

⁷ Ngetho nzeýe ya hyate xi nxanga har ximhai, koni ar Hesukristo ba e bi njö'i. Nö'ö togo ot'a njap'u, ar hyate ne ár ñ'uni ar Hesukristo.

⁸ Nsusehü hinto da hya'ahü ne hinda m'e ri 'befihü xka pehü, ne gi hñöñhü xoge ri nthöhöhü da 'ra'ahü Jö.

⁹ Nö'ö togo da 'wege ne hinda ne da demba ár nt'uti ar tsi Hmu Hesukristo, hingi pe'sa Jö hár müi. Ha nö'ö togo temba ár nt'uti, nö'ö hö, pe'sa ar Dada ne ár T'u.

¹⁰ Nu'mü da zoñ'ahü n'ar jö'i, ne hingi xi'ahü nunar nt'uti xi zogagihü ar tsi Hmu Hesukristo, yo gi umfü nseki ha ri nguhu, ne hingi umfü ar tsaya.

¹¹ Ngetho nö'ö togo da 'ñemba nuya jö'iyü da thogi da tsaya, mfaxkwi da 'yot'a yá ts'o'befiyü.

Di beni ma ga tsoñ'ahü

¹² Mödi xa di pe'sa nzeýe te ga xi'ahü, hindi ne ga peñ'ahü ha n'ar he'mi xi t'ot'i. Di beni ma ga tsoñ'ahü ne ga ñhanthu ga ñöwihu, ne xa ga njohyahu.

¹³ Nuyá bötsi ri juhwe xi hwahna Jö n'ehe, zengwa'i. Dá njap'u.

ÁR HÑU AR XUWA

Ár hñu ar he'mi bi 'yot'a ar Xuwa

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Xuwa ar dönzia, di ot'a nunar he'minu, ma tsi hmöka ku Gayo togo di mö'i ngetho gi tenga nö'ö majöni.

² Ma tsi hmöka ku'i, di apa Jö da bonga gatho xiñho nö'ö gi pefi, ne gi pe'sa ar nzaki, ngu 'yo di xu ár ts'edi Jö ha ri müi.

³ Xa da njohya nú'mu mba e ya ku bi xikagi nö'ö majöni ja ha ri müi, ne hanja gi umba ri müi gi tenu.

⁴ Hiñ'otho man'ar johya di töta nö'ö xta ode, nu'u pontho ma bötsi xa umba yá müi tenga nö'ö majöni.

Ar Gayo t'e'spa ár nsu unga nseki hár ngu

⁵ Ma tsi ku'i, xa gi ot'a n'ar hoga 'befi gi faxa ya ku, ne m'et'o nu'u hinga ri mpödi.

⁶ Nuya ku'u xi damajöni har nijö xa gi pe'sar mhöte. Jange di beni xiñho hingi hyep'utho njap'u. Fats'i da ñ'o yá 'ñu, ngu di 'ñepi da mfaxa n'ár 'bego Jö, ne da zonga habu di ma'u.

⁷ Nuya kuyu mpefi ngetho möpa ár thuhu ar tsi Hmu, ne hingi homba yá mfats'i umba nu'u hinga gamfi.

⁸ Nuju dar gamfihu'mu, ma ga faxu nuya kuyu, ne njap'u ga mfaxtehu da nunga nö'ö majöni.

Ar Diotrefe ne da ts'oka ar 'befi

⁹ Nuga xta ot'wa ar nijö, ha nunar Diotrefe togo ot'a ndöta mada ya ku, hingi japamasu nö'ö di xife.

¹⁰ Jange nu'mu xka map'u, ma ga xi'ahu ha ri mhunts'ihu gatho nuya te ot'a nunar Diotrefe. Jusje ya nhemhö. Hinge hont'ö pefi, hingi umba ar seki ya ku, ha nu'u unga ar seki tsui ne enga har nijö.

Ar hoga 'befi ot'a ar ku Demetrio

¹¹ Ma tsi ku'i, yo gi tenga nö'ö hingi ho, tenga nö'ö xiñho. Nö'ö togo ot'a xiñho, gor meti Jö, ha nö'ö togo ot'a nö'ö hingi ho, hinxi bö Jö.

¹² Gatho ya ku damajöni, nunar ku Demetrio ot'a xiñho, ne nö'ö ot'e dase majöni n'ehe. Ha nuje di eñhe, hö njap'u, ne gi pöhu di möñhe majöni.

Ya ngöxanzengwa

¹³ Nuga ndi pe'sa nzeye te nga xi'ahu, mödi hindi ne ga ot'a ha n'ar he'mi ne ar nt'ot'i.

¹⁴ Ngetho di ne ga nthewi ngut'a ne ga ñhandwi ga ñöhu.

¹⁵ Jö da 'ra'a n'ar hogam'ui. Gatho ya ku di mpöhu peñ'a nzengwa. Zengwagihep'u n'a ngu n'a ya ku di mpöhu.

AR HUDA

Ar he'mi bi 'yot'a ar Huda

Ar nzenywa

¹ Nuga dar Huda, ár 'begogi ar tsi Hmu Hesukristo ne ár jödö ar Hakobo. Di peñ'ahü nunar he'minu nu'ahü xi zoñ'ahü da t'axk'ahü Jö ar Dada, ne xi hwix'ahü har tsi Hmu Hesukristo.

² Dá hñuxa ár nhwëki, ár hogam'ui ne ar mhöte 'ra'ahü Jö.

Ya kate utate ne yá ts'ont'uti

(2 Pedro 2:1-17)

³ Tsi kuhü, xa di ne ga peñ'ahü n'ar he'mi habü ga xi'ahü nunar ñ'emüi di pe'sü. Ha di handi m'et'o, mahyoni ga xi'ahü xa gi umba ri müihü gi ñöñhü nunar ñ'emüi n'agitho bi t'akagihü.

⁴ Ngetho xi yut'a ñ'öntho 'ra ya ts'ojö'i jumpa ár nhwëki Jö da 'yot'a nö'ö te gatho ne'u. Nuyü yanü mam'et'o xi t'ent'i da m'edi, ne konga Jö togo ar ndö xoge, ne konga ma tsi Hmuhü Hesukristo.

⁵ Di ne ga beñ'ahü nö'ö mam'et'o xka pöhu: Nú'mü ar tsi Dada ba júka ya me Israel mi njapi nda mpe nts'edi núnu Ehipto, m'efa bi hyo gatho nu'u togo himbi ñ'emüibi.

⁶ Ha nuya enxé himbi su yá nsu xki t'umbabi, bi zop'u yá ngu habü mi 'bu'u, nupya Jö xi got'a har 'bexui, ne xi nthöt'i to'mtho da zonga ar pa da thö'spa majöni.

⁷ Ngu ar Sodoma, ar Gomora ne nu ma'ra ya hnini mi ja ha yá nthet'iyü, nu'u n'ehe mi hyep'u Jö, honse mi ne nda 'yot'a gatho nö'ö mi ne yá ndo'yo, ne ya ndö mi 'bengwi yá mindöwi. Ngu n'ar nt'udi bi t'ent'a har tsibi hiñham'u da göts'i. Njanü utkagihü tengü ár mfei Jö.

⁸ Nuya ts'ojö'iyü ngu 'withötho, ngu nu ma'ra xta möñhü hingi tsupa Jö, tsanga gatho nu'u ja yá ts'edi, ne hyax'mü ts'oka yá ndo'yo.

⁹ Nunar ndö enxé Mige, nú'mü mi nwengwi ar ts'ondöhi togo nda gohwi ár ndo'yo ar Moise, himbi 'yapa n'ar nt'adi. Honse bi 'ñembabi: Ar tsi Dada da zu'a'i.

¹⁰ Ha nuya ts'ojö'iyü tsanga gatho nö'ö hingi pödi. Ha nö'ö pödi, ngu ya meti hiñ'otho yá mfeni, ot'a gatho nö'ö ne'u. Njap'u japa da ts'oka yá te.

¹¹ Hwëkate'u, ngetho xi dembatho ár 'befi ar Kain, ne bi ñ'ent'atho da dö ar bojö ngu ar Balam, nuyü ma da nhwata ngu ar Kore, ngetho xa ya me'sku.

¹² Nuya jö'iyü n'ar m'etsa gi nthöskwihü nú'mü gi ñungwihü mahyegi ya hmöka ku. Hiñ'otho yá tsayu, honse yá ñho. Ñhëhwi ya 'bikui tuxta ar ndöhi, ngu ya 'baiza nú'mü ndöbëhë hinti unga te da ts'i, yo'gi xi du ne yo'gi xi nk'uts'i xi t'emp'u.

¹³ Nuyü, njangu nuya dehe mpunts'i ne tuxa ár fugi bi enga har ñönthe, njap'u nheki yá ts'oki 'be yá tsa, ngu ya tso nixt'i xi t'ent'i da m'e har 'bexui.

¹⁴ Ar Enok ár yoto m'ui yá manga'betö ar Adan, bi 'ñeñ'ö mam'et'o: Hyanthü ba ehny ar tsi Hmu ñ'owü nu'u ra nzeýe ya nthebe ya nthebe nu'u yá meti'ö.

¹⁵ Ne da hñö'spa majöni gatho ya jö'i, ne da hñu'mba yá hmi ya ts'ojö'i da uta gatho nuya ts'oki xi 'yot'e, ne gatho nö'ö xi tsot'wa ár müi Jö mi hoxa ya ts'omhö.

¹⁶ Nuya jö'iyü gatho tsamañ'u ne gatho ñömañ'u, ne da 'yot'a gatho nö'ö ne'u, xa ñ'exase ne ka ya jö'i da zipyá bojö.

Ar ts'ui ne ar humamüi

¹⁷ Ha nu'ahü ma tsi kuhü, beñhü xiñho nuya mhö bi mönga maham'u yá mpote ma tsi Hmuhü Hesukristo.

¹⁸ Nuya mhö bi xi'ahü: Nu ha ya ngöxapa ma da nja ya hyate jö'i, ma da m'u'u ngu xipabi yá ts'omfeni.

¹⁹ Gehyü heka ya ku, temnda yá 'befi ar ximhai, ngetho hinxi me'spa ár Hñö Jö.

²⁰ Hö, tsi kuhü, umba ri müihü da te ri ñ'emüihü, ne zohü ar tsi Dada, di tsix'ahü ár Hñö Jö.

²¹ Yo ma gi hyehü nunar mhöte xi 'rakagihü Jö, ne hyax'mü gi to'mhü ár nhwëki ma tsi Hmuhü Hesukristo da 'ra'ahü ar te hiñham'u da göts'i.

²² Nu'mü gi hyanthü 'ra ya ku hingi ñ'emüi xiñho, faxü da te yá jamfi.

²³ Ma'ra faxü da mpohö, ne njap'u gi tsiñhü hinda ma har tsibi. Ma'ra hwëju, honse ntsuñhü yo ma gi temfü yá ts'oki. Utsahü ar ts'oki ne yá dutu xi ts'onga nuya 'yot'ats'okiü.

Ya ngöxa mhö t'espa ár nsu Jö

²⁴ Jö togo pe'sa ar ts'edi da sugagihü, ne hinda hyegagihü ga 'wehü, xa di johyanü da zixkagihü xint'axigihü här nsunda.

²⁵ Gehnü pe'sa ar mfödi, ne hõnsenu Jö ne ma Pohõtehü. Dá nhut'wabi'ö ár nsunda. Dá nhumansubi ár ts'ut'wi ne ár ts'edi, ne da t'e'spa ár nsupya, ne hiñham'ü da göts'i. Dá njap'ü.

YA NTHANDI Nö'ö bi hyanda ar Xuwa ne bi 'yot'i

Ar tsi Hmu Hesukristo bi 'ñu nö'ö himi födi

¹ Gehnu ar mhö bi 'ñu ar tsi Hmu Hesukristo, xki umba Jö ár Dada nda xipabi yá 'bego gatho nö'ö ma nda tho ngut'a, ne ba pehna n'ár enxe bi xipabi ar Xuwa.

² Gehnu damajöni yá mhö Jö ngu bi mönga ar tsi Hmu Hesukristo, ne gatho te bi hyant'ö.

³ Nzatho nu'u togo da nehe ne da 'yoxa nunar mhö nonga tema da tho m'efa, ne da 'yot'a nuya te möngwa, ngetho 'bap'utho ar pa ma da thogi.

Ar nzengwa m'empa nuya yoto ya nijö

⁴ Nuga dar Xuwa, di peñ'ahü nunar he'minu, nu'ahü gar gamfihu gi mhunsu ha ya yoto nijö 'buhnu har hai Asia. Jö mi 'bui, 'bu nuya payu, ne hiñham'u da göxa ár m'ui, da hwék'ahü yá ñho ne da 'ra'ahü n'ar hogam'ui. Nunar njöpinu go 'ra'ahü Jö, ne nuya yoto ya hñö 'buhnu ñhandwi ár thuxandö,

⁵ ne ar tsi Hmu Hesukristo togo mönga majöni ngu xi nsipabi. Gehnu bi m'et'o bi mengi bi nte bi dö gatho nu'u xi du. Ne gehnu töpa ár ts'edi gatho ya ndö 'bu har ximhai. Gehnu n'ehe togo bi mökagihu, ne bi nö'ma ár ji mi unga ár te, bi gugagihu har ts'oki ndi 'buhu.

⁶ Ne bi hñuxkagihu ngu ya ndö ne ya möjö, ne njap'u ga pefu Jö ár Dada. Xa nsunda'ö, ne pe'sa ar ts'edi hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

⁷ 'Yohu, ar tsi Hmu ma da e ha ya gui, ne gatho ya meximhai ma da hyandi. Nu'u togo bi suts'i ma da hyant'u n'ehe. Gatho ya jö'i 'bu hár nxidi ar ximhai ma da zont'i. Hö, dá njap'u.

⁸ Nuga go da dü'mi ne di jö'sa xoge, ngu ar ndui ne ar ngöts'i, enga njap'u ar tsi Hmu mi 'bu mam'et'o, 'bupya, ne hiñham'u da göxa ár m'ui, gehnu hinter ñhembibi da 'yot'e.

Ngu n'ar t'i bi nheki Nö'ö Togo ba e bi Njö'i

⁹ Nuga dar Xuwa ri kuhu, di thohu mahyegi ya nt'utsa, di 'buhwihu mahyegi hár ts'ut'wi ar tsi Hmu Hesukristo, ne di tsethu nö'ö bi epkagihu. Dá tsokawa har xeni hai o har dehe ár thuhu Mpatmo, ngetho di mömba ár mhö Jö, ne di damajöni togo ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁰ Ha n'ár pa ar tsi Hmu, da nthex'be ár Hñö Jö, ne da o mote ma xutha n'a togo mi ñö nts'edi, ngu ár ñheti n'ar k'axt'athuxi.

¹¹ Ne mi enö:

—Nuga go da dü'mi ne di jö'sa xoge, ngu ar ndui ne ar ngöts'i. 'Yot'a ha n'ar he'mi gatho nö'ö gi hyandi, ne pempa nuya yoto ya nijö 'bu har hai Asia. Gehyu yá thuhu: Ñ'efeso, Ñ'esmirna, Mpergamo, Ntiatira, Nsardi, Mfiladelfia, ne Nlaodisea.

¹² Da ñegi nga handa togo mi zokagi, ne nu nda 'bat'i da handa n'ar k'axt'abojö mfox'yo.

¹³ Ne mateda nuya yoto ya mfox'yoyu, mi nheki n'ár 'bai n'ar ñ'ohö ndi hñöxa Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Nunár he mi tsonga har hai ár ma, ne xki deka hár tiñö n'ar k'axt'abojö ngut'i.

¹⁴ Ár ñö ne yá xtö xa mar nt'axi, ngu ar xi'yo ne ar t'axtse. Nuyá dá mi ñhehwi ya faspí.

¹⁵ Nuyá wa mi ñhehwi ár nt'axi n'ar xiujö nú'mu o har hwifi xa zo. Nu ár mhö mi ñhehwi ár ñheti n'ar döta nzothé.

¹⁶ Mi hö hár ñ'ei yoto ya tsö. Hár ne mi ponga n'ar ndojwai xa mi hente gatho yoho yá ñöni. Nunár hminu xa mi yot'i ngu ar hyadi xa pe'sa ar ts'edi madempa.

¹⁷ Nda handi, da hwanga ha yá wa, to da 'ñenö xta tu. Nö'ö bi hñuxka ár ñ'ei, ne bi 'ñengagi: —Yo gi ntsu. Nuga go di dü'mi ne di jö'sa xoge.

¹⁸ Di te mödi da tu, ha nupya di 'bui, hiñham'u da göxa ma te. Dá njap'u. Di hömpa yá nsoki ar ndöte ne ar 'hexui.

¹⁹ Hñuxa har he'mi gatho nö'ö xka hyandi, nuya thopya ne nuya ma da tho m'efa.

²⁰ Ma ga xi'a tema di bonga nuya yoto ya tsö xka hyanda ha ma ñ'ei, ne nuya yoto ya k'axt'abojö mfox'yo: nuya yoto ya tsö, gehyu nuya yoto ya enxe 'bu ha nuya yoto ya nijö. Ha nuya yoto ya mfox'yo xka hyandi, gehyu nuya yoto ya nijö.

2

Ya mhö m'empa nuya yoto ya nijö: Ar mhö m'empa ar nijö Ñ'efeso

¹ 'Yot'wa nunar enxe 'buhnu har nijö Ñ'efeso, ne 'ñembabi: Njanu xi'ahü nö'ö togo hö yoto ya tsö hár ñ'ei, ne 'yo mateda ya k'axt'abojö mfox'yo:

² Nuga xta pöt'a ri 'befihu, ne xta pödi hanja xka umba ri muihu xka pe'su ar ts'eti. Hinxka 'ñet'a ri xuthahu nu'u togo ot'a ya ts'oki. Xka hñö'sfu majöni nu'u togo eñ'u yá mpote Jö, ne xka pöthu yá nemhñö.

³ Xa xka tsethu ya thogi. Hinxka wenthu xi za'ahu xka mpehu, ngetho xka datkagihu majoni ma thuhu.

⁴ Honse hindi hop'ahu hingi mokagihu ngu ngi moju har ndui.

⁵ Beihu hangu ngi mokagihu. Ntso'mhu ne penju gi 'yothu nuya 'befi ngi othu har ndui. Ngetho nu'mu hingi ntso'mhu, ma ga ehe ne ga hoka ri mfox'yohu habu 'bu.

⁶ Modi gi utsabihuhmo ya ts'o'befi nu'u togo tenga ar Nikola. Nuya ts'o'befiyu di utsaga n'ehe.

⁷ Nu'u togo tu ya gu, da 'yoxa no'o te monga ar Hno Jo xipa ya nijö. Nu'u togo da ntöte, ma ga umba ar seki da dukwa te unga ar 'baiza unga ar te, 'ba mateda ar nzatho hwöhi Jo.

Ar mhö m'empa ar nijö N'esmirna

⁸ 'Yot'wa nunar enxe 'buhnu har nijö N'esmirna, ne 'ñembabi: Nö'o togo du'mi ne jo'sa xoge, gehnu togo bi du ne bi mengi bi nte man'agi, en'ahu njawa:

⁹ Nuga xta pot'a ri 'befihu, ne nuya nt'utsa gi thohu, ne ri ñhoyahu. Modi gi pe'su nzeze ri m'ets'ihu nuya hingi nhekiwa. Di pödi hangu ñoman'u'ihu nuya enö ya xodyo emp'o, gehyu n'ar mhunts'i ar meti ar ts'ondöhi.

¹⁰ Yo gi tshu gatho nö'o ma gi thohu. Pohu nunar ts'ondöhi ma da 'ñe'ahu 'ra har fadi, ne njap'u da ts'at'ahu. 'Ret'a mpa ma gi thohu ya thogi. Zeta ri jamfihu 'butho gi tuhu, ha nuga ma ga 'ra'ahu ar te hiñham'u da göts'i ngu ri nthöhöhu.

¹¹ Nu'u togo tu ya gu, da 'yoxa te monga ar Hno Jo xipa ya nijö. Nö'o togo da ntöte, hinte ma da japa ar ñoho ndöte.

Ar mhö m'empa ar nijö Mpergamo

¹² 'Yot'wa nunar enxe 'buhnu har nijö Mpergamo, ne 'ñembabi: Nö'o togo hö ar ndojwai xa hente gatho yoho ya ñöni, en'ahu njawa:

¹³ Nuga xta pot'a ri 'befihu, ne di pödi habu gi 'buhu, ka 'bup'u ngu ar ndö ar ts'ondöhi. Modi njap'u, nu'ahu xka dahu majoni ne hinxka kongagihu. Hinga 'yothu nuya pa'u ga hyanthu bi thoka ma hoga 'bego ar Antipas, ngi 'buhwihunu habu 'bu ar ts'ondöhi.

¹⁴ Honse hindi hop'ahu 'ra gi temfu ya nt'uti ar Balam mi uta ar Balak. Mi tsixa ya me Israel nda zipa ya ñhuni ya tsita emp'o, ne togatho nda m'engwi, ne njap'u nda dahmo'u.

¹⁵ Ne gi 'ñehup'u 'ra togo temba ya nt'uti nu'u tenga ar Nikola. Nuya nt'utiyu di utsaga.

¹⁶ Jange di xi'ahu gi 'yothwu ar ntso'mi. Ngetho nu'mu hin'o, ma ga ehe ga ntum'e'u ga hö ar ndojwai ponga ha ma ne.

¹⁷ Nu'u togo tu ar gu, da 'yoxa te monga ar Hno Jo xipa ya nijö. Nu'u togo da ntöte, ma ga umba da zi ar thuhme ba kö mhets'i xi t'ögi. Ne ga umba n'ar tsi t'axdo habu huxa n'ar 'ra'yo thuhu, ne hinto man'a di pödi, honse nö'o togo di hö.

Ar mhö m'empa ar nijö Ntiatira

¹⁸ 'Yot'wa nunar enxe 'buhnu har nijö Ntiatira, ne 'ñembabi: Ar T'u Jo togo pe'sa ya da ñhewi ya fapi, ne ya wa ngu ar nt'axi n'ar xiujö o har hwifi, embabi:

¹⁹ Nuga di pot'a gatho ri 'befihu, ri mhötehu, ri ñ'emuihu, ri ts'etihu, ne hanja gi pepkagihupya, töta ngu ngi pepkagihu maham'u.

²⁰ Honse hindi hop'ahu gi 'ñehup'u nunar 'behno ar thuhu ar Hesabel. Ense'o n'ar m'ehni Jo, ne nta nuya ma 'bego togatho da m'engwi, ne da zi ya ñhuni xi m'o'spa ya tsita emp'u.

²¹ Nunar 'behno'u xta umba 'ra ya tsi pa, ha hinxi 'yot'wa ar ntso'mi 'bengwi ya ndo.

²² Pohu nunar 'behno'u ma ga kaxa nt'oxi, ne ma da tho ya thogi nu'u togo 'bengwi, nu'mu hinda 'yot'wa ya ntso'mi n'ehe.

²³ Ma ga hopa gatho ya bötsi, ne njap'u gatho ya nijö ma da bödi, nuga di hëwa ya mfeni ne ya müi ya jö'i, ne di umba ar mfei ngu di 'ñepa n'a ngu n'a.

²⁴ Ha gatho nu ma'ra gi 'buhu har nijö Ntiatira, hinxka tembabihi ya nt'umbi, ne hinxka pohu nö'o en'u xi ñhemi da fötwa ar ts'ondöhi, di xi'ahu, hinga 'ra'ahu man'ar 'befi.

²⁵ Honse di a'ahu, yo ma gi hyehu nö'o xka pohu. Ndo'mthohu ga pengi.

²⁶ Nu'u togo da ntöte ne di pepkatho har ngöts'i, ma ga umba ar ts'edi da me'sa ar nsu hagatho ya hai.

²⁷ Ne ma da hyuxtya t'obojö, ne ma da hwata nuya hnini ngu n'ar ts'oi bohaj. Ma ga umba ar ts'edi ngu xta höni xi 'raka ma Dada.

²⁸ Ne ga umba ar njötsö.

²⁹ Nu'u togo tu ar gu, da 'yoxa te monga ar Hno Jo xipa ya nijö.

3

Ar mhö m'empa ar nijö Nsardi

¹ 'Yot'wa nunar enxe 'buhnu har nijö Nsardi, ne 'ñembabi: Nö'ö togo tsixa nuya yoto ya hñö pepa Jö, ne hö yoto ya tso, enö njawa: Di pöt'a gatho ri 'befihu. Thus'ahu gi tehu, ha nuga di xi'ahu xka tuhu.

² Zot'a ri dahü ne suhü nö'ö tema gi pe'su 'butho da göts'i. Ngetho xta timp'ahu, nuya ri 'befihu hints'u xiñho hár nthandi Jö.

³ Jange beñhu tema xka hñöñhu, tema xka 'yohu, ne gi kwathu xiñho, ne 'yothwu ár ntso'mi. Ngetho nu'mü hingi ndo'mhu, xki thañhu ga tsoho ngu n'ar bë hingi to'mhu ham'u.

⁴ Ha gi 'ñep'u ranu Nsardi togo hinxi jaxt'a yá t'axhe. Ma ga ñ'o'bega'u di he ya t'axhe, ngetho njap'u di 'ñepabi'u.

⁵ Nu'u togo da ntöte, ma da theta ya t'axhe, hinda thökwa yá thuhu har he'mi nonga ar te, ne ma ga mömba yá thuhu hár nthandi ma Dada ne yá enxe.

⁶ Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa te mönga ár Hñö Jö xipa ya nijö.

Ar mhö m'empa ar nijö Mfiladelfia

⁷ 'Yot'wa nunar enxe 'buhnu har nijö Mfiladelfia, ne 'ñembabi: Njanu xi'ahu nö'ö togo xint'axi, gehnu majöni, ne hömpa yá nsoki ar ndö Dabi. Nu'mü kot'ö hinto tsá da xoki, ha nu'mü xok'ö hinto tsá da got'i.

⁸ Nuga di pöt'a ri 'befihu. Mödi tx'uda ri ts'edihu, hinxka komju ma thuhu, ne xka 'yotju ma mhö. Jange nuga xta xok'ahu n'ar goxthi hinto tsá da got'i.

⁹ 'Yohu. Nuya xi mhunts'i, yá meñi ar ts'ondöhi, ne kate eñ'u ya xodyo, ma ga japi da ndandihmó ha ri wahu. Njap'u da bö'u di mö'ahu.

¹⁰ Ngetho xka tsethu xka sukagihu ma mhö, nuga n'ehe ma ga su'ahu xta 'ñep'u ya ts'othogi da zu gatho nu'u 'bu hár nxidi ar ximhai, njap'u da ts'ata gatho ya meximhai.

¹¹ Pöhu, 'bap'utho ar pa ma ga ehe. Kwathu xiñho nö'ö gi pe'su, ne hinto da hñömp'a ri nthöhöhu.

¹² Nu'u togo da ntöte, ma ga huts'i da do'spa ár nijö Jö, hiñham'u ma da njuknu. Ne ma ga ot'wabinu ár thuhu Jö ne ár thuhu ár hñini'ö, gehnu ar 'ra'yo Herusalen di gö mhets'i habu bi 'bu Jö, ne ga ot'wabinu ma thuhu n'ehe.

¹³ Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa te mönga ár Hñö Jö xipa ya nijö.

Ar mhö m'empa ar nijö Nlaodisea

¹⁴ 'Yot'wa nunar enxe 'buhnu har nijö Nlaodisea, ne 'ñembabi: Nö'ö togo ar Njap'u, damajöni xiñho, ne ja ba ponu ar mfeni nda hyoka Jö gatho nö'ö bi hyoki, eñ'ahu njawa:

¹⁵ Nuga di pöt'a ri 'befihu xi ndupatho. Xiñhohmó nu'mü dá ntsetho wa dá mpa.

¹⁶ Ngetho gar ndupathohu, hingar ntse ne hingar mpa, ngu ar dehe ma ga juca ha ma ne, ga tsok'ahu.

¹⁷ Nu'ahu gi ensehu: Hinte di k'athe, xa di pe'se ya ñho. Ha hingi pöhu gar hwékate'ihu, gar hyoyahu, hinte gi pe'su, gar godahu, hinte gi köhu n'ar xeni ar dutu.

¹⁸ Jange di xi'ahu gi tamgagihu ar k'axt'abojö nö'ö xi tho har tsibi, ne hinte gi k'athu. Ne gi tañhu ya t'axdutu, hingi 'be ri tsahu xta thant'ahu hinte gi köhu n'a xeni. Ne xithu ar 'ñethi ri dahü, da xogi ne gi hyanthu.

¹⁹ Nuga di tsüi ne di fei gatho nu'u togo di mödi, jange 'yothwu ár ntso'mi, ne umba ri muihu gi pepkagihu.

²⁰ Pöhu 'mu, nuga di 'ba har goxthi di mafi. Nö'ö togo da 'yotka ma mhö, ne da xoka ar goxthi da thogagi hár ngu, ga kut'i ga ñum'e.

²¹ Nu'u togo da ntöte, ma ga ets'i ga hux'be ngu ar ndö, ngu xta ntötega, ne xta hux'be ma Dada hár thuxandö.

²² Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa te mönga ár Hñö Jö xipa ya nijö.

4

Ar ndöngajö bi ja mañö mhets'i

¹ Da jwadi da handa gathoyu, m'efa da handa n'ar goxthi mi xo mhets'i. Ne da pengi da otwa ár mhö nö'ö togo bi zokagi m'et'o, mi ñehwi ár ñheti n'ar k'axt'athuxi, ne bi 'ñengagi: —Poxa injawa, ne ga ut'a'i tema da tho m'efa xta wa nuya xka hyandi.

² M'efa ár Hñö Jö bi hyexkagi ne bi utkagi n'ar thuxandö mi 'buhnu mhets'i, ne mi huxhnu n'a.

³ Nö'ö togo mi huxnu har thuxandö, mi hyats'i ñehwi n'ar hoga hyasdo ne n'ar hoga thents'ado. Ne hár nthet'i mi kot'atho n'ar 'bejni mi hwexka ngu n'ar hoga k'angdo.

⁴ Hár nthet'i ar thuxandö mi 'bu ma n'atemagoho ya thuxandö. Ne ka mi huxhnu n'atemagoho ya tsi dönzia, mi hö ya t'axhe, ne mi hu'sa ya fündö ma ya k'axt'abojö.

⁵ Har thuxandö mi 'bu madetho mi ponga ya hweji, ya ñuni ne ya ñheti. Ne mi ñhandwi n'ehe yoto ya ñot'i mi zo, gehyu nuya yoto ya hñö pepa Jö.

⁶ Mi ñhandwi nunar thuxandö n'ehe n'ar ñhonthé ngu ar doxito. Ne mi 'bahnu get'u hár nthet'i ar thuxandö goho ya zu'we pe'sa yá te, xa mi ñuxa ya dá habu mi nheki ne mte.

⁷ Nor m'et'o zu'we mi ñehwi n'ar 'muhu, ár ñoho mi ñehwi n'ar boi, ár hñu mi pe'sa ár hmi ngu n'ar jö'i, ár goho mi ñehwi n'ar nxuni nsani.

⁸ Nuya goho ya zu'weyu mi pe'sa yá te, mi tu 'rato yá hwa n'a ngu n'a, ne ha yá hwa xa mi ñuxa ya dá mañö ne mbo. Nuyü parxui hingi tsaya eñ'u:

Xint'axi, xint'axi, xint'axi,

hinter ñhembibi da 'yot'a ma tsi Hmuhu, nö'ö togo mi 'bui, 'bupya, ne hiñham'u da göxa ár te.

⁹ Nuya goho ya zu'weyu mi pe'sa yá te, mi e'spa ár nsu, mi nsundabi ne mi umba njamödi nö'ö togo huxa har thuxandö, hiñham'u da göxa ár m'ui.

¹⁰ Nú'mu mi ot'a njap'uyu, nuya n'atemagoho ya tsi dönzia mi ndandihmö hár wa nö'ö togo huxa har thuxandö, ne mi nsundabi nö'ö togo hiñham'u da göxa ár te. Ne mi pokwa yá fündö ñhant'u har thuxandö, ne mi eñ'u:

¹¹ Ma tsi Hmu'ihe, di 'ñep'a'i da nsunda'i,

da t'es'a ri nsu, ne da fót'a ri ts'edi.

Ngetho go ga hyoka gatho nö'ö te ja,

ne ngu ga nege, njap'u xi nja.

5

Ar m'axa he'mi ne ár T'u Jö ngu ar tsi Ntxöndöni

¹ Nep'u da handa nö'ö togo mi huxa har thuxandö, mi hö hár ñ'ei n'ar m'axa he'mi xki t'ot'a nthi ne mbo, ne xki 'bata yoto ya m'at'i, hinge to gatho nda tsá nda 'yots'e.

² Ne da handa n'ar enxe xa mi pe'sa ár ts'edi, ne xa mi mafi nts'edi mi enö:

—Hage 'bu n'a togo di 'ñepi da 'yo'sa ya m'at'i ne da tunga ar he'mi.

³ Ne hinto mi 'buhnu mhets'i, har ximhai, ne mbor hai togo nda xot'a ar he'mi, himi tsá nda hyanthmö.

⁴ Nuga xa ndi zoni, ngetho hinto bi thini togo ndi 'ñepi nda xot'a ar he'mi, nda nehe, himi tsá nda hyanthmö.

⁵ N'a nuya tsi dönzia bi 'ñengagi:

—Yo gi zoni. Nö'ö togo ar Ndö t'embabi ar 'Muhu, xpa ponga ha yá mëni ar Huda ne ár 'beto ar ndö Dabi, nunu go xi ntöte. Jange di 'ñepabi da 'yo'sa nuya yoto ya m'at'i, ne da xot'a ar he'mi.

⁶ Nep'u da handa n'ar tsi Ntxöndöni mi nhekitho xki tho, mi 'ba madetho ar thuxandö, ne mateda nuya goho ya zu'we mi te, ne mateda ya tsi dönzia. Nunar tsi Ndöniyu mi pe'sa yoto yá ndöni, ne yoto yá dá. Ne nuya dayu, gehyu nuya yoto ya hñö pepa Jö, xi mehna da ma xoge ár nxidi ar ximhai.

⁷ Nu'mú, ba ehnu, ne bi hñonga ar he'mi mi hö hár ñ'ei nö'ö togo mi huxa har thuxandö.

⁸ Nuya goho ya zu'we mi te, ne nuya n'atemagoho ya tsi dönzia, bi ndandihmö hár wa ar tsi Ndöni togo xki wadi xki hñonga ar he'mi. Gathoyu mi hö ya 'bida, ne ya nt'eni k'axt'abojö mi ñuxa ya githni, gehyu yá nsadi ya gamfi.

⁹ Ne mi tu'u n'ar 'ra'yo thuhu, mi embabi'u ar tsi Ntxöndöni:

Nu'ge go di 'ñep'a'i gi hñonga ar 'baxa he'mi ne gi 'yo'spa yá m'at'i tu,

ngetho bi nhöp'a ri ji bi tho'a'i, ne ga tsingagihe yá metigihepya Jö.

Ga jugagihe hagatho ya m'ui, ya hñö, ya hmni, ne hagatho ya hai 'bu hár nxidi ar ximhai.

¹⁰ Ne xka 'ñexkagihe ga pefe Jö, dar ndöhe ne dar möjöhe,

ne ga ndöhe har ximhai.

¹¹ Nep'u da o 'ra ya mhö, ne nda handi mi ra nzeze ya enxe, mi 'bu hár nthet'i ar thuxandö, ne nuya goho ya zu'we mi te, ne nuya tsi dönzia. Nuya enxeyu hinto mi tsá nda mede, ngetho ma ya nthebenthebe ár nzeze.

¹² Ne xa mi mafi mi eñ'u:

Ar tsi Ntxöndöni bi tho,

di 'ñepabi da hñonga ar nsu ngu ar ndö, ya ñho,

ar hoga mfödi, ar ts'edi,

da t'e'spa ár nsu, da t'umba ar nsunda ne ar nsadi.

¹³ Ne gatho nu ma'ra xi hyoka Jö bi ñö n'ehe, nu'u bi 'bu mhets'i, nu'u 'bu har ximhai, nu'u 'bu mbor hai, nu'u 'bu har dehe ne nu'u ya zu'we kunu. Da ode bi 'ñeñ'u:

Dá nsata Jö togo huxa har thuxandö,

ne dá nsata ar tsi Ntxöndöni.

Dá t'e'spa ár nsu, dá t'umba ar nsunda.

Dá mhö pe'sa ar ts'edi hiñham'u da göts'i.

14 Ne nuya goho ya zu'we mi te, mi thödi mi eñ'u:

—Dá njap'u.

Ne nuya n'atemaogoho ya tsi dönzia mi ndandihmö, ne xa mi nts'a'mi mi tsonga yá hmi har hai, mi nsunda nö'ö togo hiñham'u da göxa ár m'ui.

6

Nu'u yoto ya m'at'i

1 Nep'u nu ar tsi Ntxönanöni bi 'yo'sa n'a nuya m'at'iyu. Ne da o n'a nuya goho ya zu'we mi te, bi ñö nts'edi ngu n'ar ñuni, ne bi 'ñengagi:

—Ba e gi hyandi.

2 Nda handi mi 'bahnu n'ar toge mi ntö n'ar t'axfani, ne mi hö hár 'ye n'ar ent'o nda ntuhni. Ne bi t'umba n'ar fuindö, ne habu gatho mi thögi mi töte.

3 Nu mi 'yo'sa ár ñoho ar m'at'i ar tsi Ntxönanöni, da öde bi 'ñengagi ár ñoho nuya zu'we te:

—Ba e gi hyandi.

4 Da handi bi bonga man'ar toge mi ntö n'ar fani mar nthents'i. Ne nu togo mi ntöge, bi t'umba n'ar ndojwai ne ar seki nda hñöka ar hogam'ui har ximhai, ne nda japa ya jö'i nda ñho n'a ngu n'a ha ya tuhni.

5 Nu mi 'yo'sa ár hñu ar m'at'i, ár hñu nuya zu'we te bi 'ñengagi:

—Ba e gi hyandi.

Ne da handa n'ar toge mi ntö n'ar 'bofani, ne mi hö n'ar ts'uti hár 'ye.

6 Ne da o n'ar mhö bi bonga mateda nuya goho ya zu'we mi te, ne mi enö:

—N'a pa ar nthöhö, hönse tsä da thanga n'a hwada ar t'ei ne hñu hwada ar sebada, ha yo gi ts'ojü ar nziki ne ar ixkat'afi.

7 Nu mi 'yo'sa ár goho m'at'i, da öde bi ñö ár goho zu'we te, ne bi 'ñengagi:

—Ba e gi hyandi.

8 Da handi mi 'bahnu n'ar k'axt'afani, ne nu ar toge már thuhu ar Ndöte, ne mi ntengwi ar 'Bexui. Bi t'umbabiyu ar seki nda hyo n'ar goho xeni ya jö'i 'bu xoge ár nxidi ar ximhai, ha ya tuhni, har thuhu, ha ya texte hñeni, ne da hyo ya zate zu'we 'bu har ximhai.

9 Nu mi 'yo'sa ár kut'a m'at'i ar tsi Ntxönanöni, da handa hár wa ar m'oxm'oñho, mi 'bahnu yá pa nu'u ya gamfi xki tho ngetho mi mömba ár mhö Jö, ne mi damajöni mi ñ'emüibi'ö.

10 Ne xa mi mafi nts'edi mi eñ'u:

—Tsi Hmu, xint'axi'i ne majöni. Ham'u da zöhmö ar pa gi 'yotje ar ts'ut'wi, ne gi jot'wa ma jihe nu'u 'bukwa har ximhai.

11 Ne n'a ngu n'a bi t'umba ya t'axhe. Ne bi nispabi nda ntsaya ma'ra ya tsi pa, nda dö'mi nda zo gatho yá mi'begowi ne ma'ra yá kuwi ma nda tho'u n'ehe ngu xki thoyu.

12 Nu nda handi bi 'yo'sa ár 'rato m'at'i, bi nja n'a ra döta nhwöni. Ar hyadi bi boki ngu n'ar 'bohe dumui, ne ar zönö bi thenga xoge ngu ar ji.

13 Da handi ba ho ya tsö mhets'i bi zo har hai, ngu n'ar 'bai'iuxi ho nuya te tu nú'mü 'yo ar 'yomndöhi.

14 Ne ar mhets'i bi m'etho ngu n'ar he'mi bi 'bats'i. Ha nuya t'ohö ne ya xeni hai, gatho bi mponi habu mi 'bu'u.

15 Ha nuya ndö, ne nuya döta, nuya pe'sa ya ñho, nuya ndöndogu, nuya pe'sa yá ts'edi, ya 'bego ne nu'u hingya 'bego, gathoyu bi ñ'önga ha ya oki ne ha ya ndodo ja ha ya t'ohö.

16 Ne mi emba ya t'ohö ne ya ndodo:

—Yöthu ne tsebga gihe, hindi nehe da hyangagihe nö'ö togo huxa har thuxandö. Kobgag-hinda hinda zuje ár kwe ar tsi Ndöni.

17 Ngetho xi zo ar pa da nheki ár kwe Jö, togo tsä da zetü.

7

Nu'u n'anthebe ne yon'ate ne goho ya 'ret'anthebe xki thu'spa ngu ar nthixt'i

1 M'efa da handa goho ya enxé mi 'ba ha ya ñöni ar ximhai. Mi taka nuya goho ya ndöhi hinge nda ñ'o har hai, har dehe, ne hinge nda huönga ár xi n'ar za.

2 Da handa man'ar enxé ba e mahyats'i mi hömpa n'a ngu ar bojö nthixt'i ár meti jö togo te. Ne bi mat'a nts'edi nuya ma goho ya enxé xki t'umba ar seki nda ts'oka ar hai ne ar dehe.

3 Ne bi 'ñembabi:

—Yo gi ts'ojühmö ar hai, ar dehe, ya za. M'et'o ma ga jawahu ga tuthwu nö'ö ngu ar nthixt'i ha ya dö nuyá 'bego ma tsi Hmuhu.

4 Ne da öde bi nhonga hangu ár nzeyé nu'u xki thu'spabi ngu ar nthixt'i: mi tsü n'anthebe ne yon'atemaogoho ya 'ret'anthebe, ha gatho nuya m'ui xki 'ñe ha yá bötsi ar Israel.

⁵ Nu'u xki 'ñe ha yá 'beto ar Huda, mi tsu 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe xki thu'spabi ngu ar nthixt'i, ha yá 'beto ar Rube 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe nu'u xki thu'spabi n'ehe, ha yá 'beto ar Gad 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe nu'u xki thu'spabi n'ehe.

⁶ Ha yá 'beto ar Aser 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe xki thu'spabi, ha yá 'beto ar Neftali 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe, ha yá 'beto ar Manases 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe nu'u xki thu'spabi ngu ar nthixt'i n'ehe.

⁷ Ha yá 'beto ar Simeon 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe xki thu'spabi, ha yá 'beto ar Lebi 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe, ha yá 'beto ar Isakar 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe xki thu'spabi n'ehe.

⁸ Ha yá 'beto ar Sabulon 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe xki thu'spabi, ha yá 'beto ar Huse 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe, ha yá 'beto ar Benjamin 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe nu'u xki thu'spabi ngu ar nthixt'i n'ehe.

Ar Xuwa bi hyanda nzeze ya jö'i mi he ya t'axdutu

⁹ M'efa da handa nzeze ya jö'i, xa mi töta ar nzeze hinto mi tsá nda mede, xki 'ñe ha gatho ya hai, ya m'ui, ya hnini, ne gatho ya hñö. Mi 'ba'u mi ñhandwi ar thuxandö ne ar tsi Ndöni, mi he'u ya t'axdutu, ne mi hö ya denthi'u.

¹⁰ Ne mi mafi nts'edi mi eñ'u:
Jö ma Dadahu togo huxa har thuxandö,
ne nö'ö ñhehwi ar tsi Ndöni,
honseyu go unga ar mpohö.

¹¹ Ne da handa mi 'bahnu gatho ya enxe xa xki got'atho ar thuxandö, ya goho zu'we mi te, ne nuya tsi dönzia. Nuya enxeyu bi ndandihmö hár wa ar thuxandö, ne xa mi ts'a'ma yá hmi 'butho nda zonga har hai, ne bi ndönga Jö.

¹² Mi eñ'u:
Dá njap'u. Dá mhat'wa ár thuhu Jö ma Dadahu, ne dá nsunda, ngetho gehnu ár meti ar mfödi.

Dá t'umba njamödi ne dá t'e'spa ár nsu, ngetho gehnu ar ndö ja ár ts'edi.
Hiñham'u da tsaya da nhu njap'u Jö. Dá njap'u.

¹³ N'a mbi 'yangatho n'a nuya tsi dönzia, ne bi 'ñengagi:
—Xi nuya 'bahnu hö ya t'axhe, togoyu ne ha xpa ehü.

¹⁴ Nuga da thöti ne da embabi:
—Tsi ndada, go gi pöke togoyu.
Ne nö'ö bi 'ñengagi:

—Nuya jö'iyu gehyu xpa k'onga har döta thogi, ne xi xuka yá dutu, ne xa xi t'axki hár ji ar tsi Ndöni.

¹⁵ Jange 'ba ñhandwi ár thuxandö Jö, ne pepabi parxui hár nijö. Ne nu togo hu har thuxandö da hopi da m'uhwi.

¹⁶ Núnu mhets'i hinda ma da me'sa ar thuhu ne hinda ntuthe. Ar hyadi hinda ma da tsöt'i, ne hinda zit'a ar pa.

¹⁷ Ngetho nö'ö ngu ar tsi Ntxöndöni 'bu mateda ar thuxandö, gese'ö ma da su, ne da 'yet'a ha ya pöthe pö ya dehe unga ar te. Ne Jö ma da hñu'mba yá müi, ne da dukwa yá gida.

8

Áryoto m'at'i

¹ Núm'u mi 'yo'sa ár yoto m'at'i nunar tsi Ntxöndöni, xa bi metho, ne ngu made xenimpa hinte bi t'öhnü mhets'i.

² Nep'u da handa yoto ya enxe mi 'ba hár nthandi Jö, ne bi t'umba n'ar k'axt'athuxi n'a ngu n'a.

³ Ne da handi bi zöhnü man'ar enxe, bi m'a bi ñhandwi habu m'oxant'uts'i, ne mi hö n'ar k'axt'abojö nt'uts'i. Bi t'umba nzeze ar githni nda thö'spa ya mhat'ajö xi 'yot'a ya gamfi, ne da datwa Jö har m'oxant'uts'i xi thoka ar k'axt'abojö, mi 'buhnu mi ñhandwa ar thuxandö.

⁴ Hár 'ye ar enxe bi boxa ár 'bifi ar nt'uts'i mi nthöskwi yá mhat'ajö ya gamfi, ne bi zonga habu mi huxa Jö.

⁵ Nunar enxenu bi gu ar nt'uts'i, bi ñu'sa ya despi har tsibi zo har m'oxm'öñho, ne bi pönsa har ximhai. Mi 'yot'a njap'u, bi nja ya ñuni, ya ñheti, ya hwei, ne bi nhwönga ar ximhai.

Ya k'axt'athuxi

⁶ Nuya yoto ya enxe mi hö ya k'axt'athuxi bi ñhoki nda hyuxt'i.

⁷ Nunar 'bet'o enxe bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne bi hyo har ximhai ya ndo ne ya tsibi mi nthöskwi ar ji. Bi zöt'a ar hñu xeni gatho ya 'baiza ja har ximhai, ne bi the bi nzo xoge ar k'angdoni.

⁸ Ar ñoho enxe bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne bi zo har ñhonthé ngu n'ar dõta t'oghõ mi zo, ne n'a hñu xeni ar dehe bi nji.

⁹ Bi du n'a hñu xeni gatho ya zu'we ku har dehe, ne n'a hñu xeni gatho ya motsa 'yo har dehe bi nhwati.

¹⁰ Ar hñu enxe bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne ba ta mhets'i n'a ra dõta tso mi zo ngu n'ar tunza. Bi zo ha n'a hñu xeni ya dõthe ne ha ya pothe.

¹¹ Nunar tsonu már thuhu ar Judoni. N'ar hñu xeni ya dehe bi jugi, ne nzeye ya jõi bi du, ngetho nuya deheyu bi jugi.

¹² Ar goho enxe bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne bi ts'okwa n'a hñu xeni ar hyadi, ar zõnõ ne ya tso, ne bi k'at'a n'ar hñu xeni ar hyats'i 'bu pa ne 'bu xui.

¹³ Da o n'ar mhõ ne da handa n'ar nxuni mi nsanga mada mhet'si, ne mi enga nts'edi: —Hwëkate, hwëkate nu'u 'bu har ximhai, ngetho 'butho da thuxt'a nu má hñu ya k'axt'athuxi.

9

¹ Ar kut'a enxe bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne da handa n'ar tso bi da har hai, ne bi t'umba ár nsoki ar nzonganzafi.

² Nu mi xoka ar nzonganzafi xa ba poxa ar 'bifi ngu n'ar t'u, ne nunar 'bifinu bi japi bi boka ar hyadi ne ar ndõhi.

³ Har 'bifi ba poxkwi ya k'oto, bi nxanga xoge har ximhai, ne bi t'umba ar ts'edi nda ntsate ngu ya penzu.

⁴ Bi nsipabi hinte nda japa ya k'angdoni ne gatho nõ'õ xi nk'angi, hinte nda japa ya za. Hõse nda za nuya jõi hinte mi tu nõ'õ ngu ar nthixt'i ár meti jõ ha yá dẽ.

⁵ Ne bi nsipabi hinge nda hyo, hõse nda japi nda tho ya ugi kut'a nzõnõ. Nu ár ñ'u yá ne nuya k'otoyu, jangu ár ñ'u ár mpuhni n'ar penzu.

⁶ Nuya pa'u ya jõi di hongha hanja da du, ne hinda tsã. Xa di nemhõ da du, ha nunar ndõte ma da ñ'õni.

⁷ Nuya k'otoyu mi ñhẽhwi 'ra ya fani xi ñhoki da ntuhni. Mi hu'sa 'ra ngu ya ntsant'i k'axt'abojõ. Nuyá hmi mi ñhẽhwi ngu ár hmi n'ar jõi.

⁸ Nuyá xtõ mi ñhẽhwi yá xtõ n'ar 'bẽhñõ, ha nuyá ts'i mi ñhẽhwi yá ts'i n'ar 'muhu.

⁹ Mi kõxa ha yá ndo'yo ngu n'ar nthaki bojõ. Nu ár mbuni yá hwa mi ñhẽhwi ár ngani ya bojõ jut'a ya fani nixt'i di ma har tuhni.

¹⁰ Mi tu yá zu ne yá m'ite ngu ya penzu. Nuyá m'ite mi tu ha yá zu, mi pe'sa ar ts'edi nda japa ya jõi nda tho ya ugi kut'a nzõnõ.

¹¹ Nu ár ndõ'u, gehnu ar enxe 'bu har nzonganzafi. Nu ár thuhu har hñõ ebreo Abadon, ha nu har hñõ griego ár thuhu ar Apolion (pontho da 'ñenõ, ar jõi'ste).

¹² Nunar m'et'o dõta thogi xi wahnu, ne xi 'ñep'utho ma yoho.

¹³ Nu mi hyuxt'a ár k'axt'athuxi ar 'rato enxe, da o n'ar mhõ mi ponga mada nu'u goho ya ndõni mi huxa ha yá ñõni ar m'oxant'uts'i xi thoka ar k'axt'abojõ, 'buhnu ñhandwi jõ.

¹⁴ Nunar mhõnu bi 'ñemba ar 'rato enxe:

—Xot'a nuya goho ya enxe thõt'a har dõthe Eufrate.

¹⁵ Ne bi nsot'a nuya goho ya enxe xki t'ent'i tema xenimpa, tema pa, tema zõnõ, tema jeye xki thu'spabi nda hyo n'ar hñu xeni gatho ya jõi 'bu har ximhai.

¹⁶ Da õde hangu ya ndogu mi nto ya fani, mi yonthebe ya 'ret'anthebe ya 'ret'anthebe.

¹⁷ Ne da handa ngu n'ar t'i nuya fani ne yá toge. Nuya toge mi hõ ya nthaka tiñõ mar theni, mar nk'angi ne mar nk'axt'i. Ha nuyá ñõ ya fani mi ñhẽhwi ár ñõ n'ar 'muhu. Ha yá ne mi ponga ar tsibi, ar 'bifi, ne ar k'axt'ado mi zo.

¹⁸ Nuya dõta thogiyu, ar tsibi, ar 'bifi, ne ar k'axt'ado zo mi ponga ha yá ne ya fani, bi the ár hñu xeni ya jõi mi 'bu har ximhai.

¹⁹ Nuya faniyu mi pe'sa ár ts'edi ha yá ne, ne ha yá zu, ngetho yá zu mi hñẽhwi ya k'eñõ mi tu yá ñõ ne mi puhna ya jõi.

²⁰ Ha nu ma'ra ya jõi bi k'ont'i, himbi du ha ya dõta thogiyu. Mõdi njap'u, himbi 'yot'wa yá ntso'mi. Ne himbi hyep'u mi ndõnga nõ'õ mi hokase'u, ne ya ts'ondõhi, ya tsita emp'õ xi thoka ar k'axt'abojõ, ar t'axi, ar k'axt'i xi mpots'i, ya do, ya za. Nuyu hingi tsã da hyandi, hingi õde, ne hingi 'yo.

²¹ Himbi 'yot'wa yá ntso'mi ma ya hyote, ya 'ñete, togatho mi 'bengwi, ne himbi hyep'u ya mfẽ.

10

Ar enxe mi hõ n'ar t'ulo he'mi

¹ Nep'u da handa man'ar enxë ba kö mhets'i, xa mi pe'sa ár ts'edi. Xki go'matho n'ar gui, ne hár ñö mi kot'atho n'ar 'bejni. Ha nu ár hmi mi ñhehwi ar hyadi, nuyá wa mi ñhehwi ya faspi.

² Mi hõ hár 'ye n'ar he'mi mi xogi. Ne bi 'ñexa ár wa ñ'ei har ñhõnthe, ha nu ár wa ngõhõ bi 'ñexa har hai.

³ Ne bi mafi nts'edi ngu ár ngeni n'ar 'muhu. Nu mi mafi bi nheki yoto ya ñuni.

⁴ Nda otwa ár ñheti nuya ñuni, da ñhoki nga ot'i, ha n'ar mhõ ba e mhets'i bi 'ñengagi:

—Hyep'u njap'utho. Yo gi ot'a nõ'õ bi mõnga nuya yoto ñuni.

⁵ Nunar enxë mi 'bã har ñhõnthe ne har hai, bi guxa ár ñ'ei mhets'i.

⁶ Ne bi 'ñet'a made nõ'õ hiñham'u da göxa ár te, bi hyoka mhets'i ne gatho te janu, bi hyoka ar hai ne gatho te jawa, bi hyoka ar dehe ne gatho te kunu. Ne bi 'ñenga njanu:

—Tx'uda ya pa 'bedi da göxa gatho.

⁷ Nu xta hyuxt'a ár k'axt'athuxi ar yoto enxë, ma da tho gatho nõ'õ hõnse Jõ mi pödi tema nda 'yot'e ne ma nda nheki, gatho nõ'õ xki xipa yá m'ehni.

⁸ Nunar mhõ ndi 'ñe mhets'i, bi zokagi man'agi ne bi 'ñengagi:

—Di ma ba hõnga ar he'mi xogi o hár 'ye ar enxë 'bã har ñhõnthe ne har hai.

⁹ Da ma da tsu ar enxë da apa ar he'mi, ne nõ'õ bi 'ñengagi:

—Hñõni ne tsa. Ha ri mui ma da jugi, ha nu ha ri ne ma gi tsã xi ñ'u ngu ar t'afisefi.

¹⁰ Nuga da hõmba ar he'mi hár 'ye ar enxë, ne da tsa. Mi tho ha ma ne mar ñ'u ngu ar t'afisefi, ha mi zonga ha ma mui bi juga ma xefo.

¹¹ Ne nõ'õ bi 'ñengagi:

—Mahyoni gi pengi gi mõnga man'agi nuya tema da tho ha gatho ya hnini, ya hai, ya hñõ ne ya ndõ.

11

Yoho togo damajõni

¹ Bi t'aka n'ar xithi nt'eni ne bi t'engagi:

—Di ma ba emba ár nijõ Jõ, ar m'oxm'oñho, ne hangu 'buhnü mat'a Jõ.

² Ha nunár thi ar nijõ tsop'u, yo gi eni, ngetho xi ndatwa nu'u hingya xodyo, ha nuyü ma da ne'ma ar njõpa hnini hñu njeje made.

³ Ma ga pehna nu yoho ma m'ehni da hye ya he dumui, da mõnga ma mhõ nuya hñu njeje madeyü.

⁴ Nuya m'ehniyu gehyu ngu yo 'bai ya njõmdõni, ne ngu yoho ya mfox'yo 'bahnu hár nthandi Jõ togo ár ndõ ar ximhai.

⁵ Nuyü pongar tsibi ha yá ne, ne njap'u ho yá ñ'uni honi te gatho da japabi. Njap'u ma da du gatho nu'u togo ne te da japabi'u.

⁶ Pe'sa ar ts'edi da got'a mhets'i, hinda 'wõi gatho ya pa di mõmba ár mhõ Jõ. Tsã da japa da nji ar dehe, ne tsã da mehna ya döta thogi har hai gatho nõ'õ da ne'u.

⁷ Nu xta wadi da damajõni'u, ma da ep'u ar ts'ozu'we, xpa pöxa har nzonganzafi da ntunkwiyu, da döhö ne da hyo.

⁸ Yá ndo'yo ma da ts'ohnü madedã ár tãj ar döta hnini habü bi mpont'a ma tsi Hmuhü. Nunar hniniyu pontho ar Sodoma ne ar Ehipto.

⁹ Ne ya jö'i xki 'ñe ha gatho ya hnini, gatho ya m'ui, gatho ya hñõ, ne gatho ya hai, ma da k'õt'watho yá ndo'yo hñupa made, ngetho hinda ma da thegi togo da 'yagi.

¹⁰ Gatho ya meximhai ma da njohya xta duyü, ngetho nuya m'ehniyu xki japi xki tho ya ugi gathoyü. Jange xa ma da njohya, ne da mpehna ya nt'uni n'a ngu n'a.

¹¹ Nepu mi tho hñupa made, bi yut'a ha yá ndo'yo ar hñõ unga ar te ba pehna Jõ, ne bi mengi bi nangi bi m'ai. Gatho nu'u togo bi hyandi xa bi ntsu.

¹² Ne bi nheki n'ar mhõ ndi 'ñe mhets'i, bi 'ñemba nu'u xki mengi xki nte:

—Ba ehü, pöxu injawa.

Ne bi ts'ix'u ha n'ar gui. Ha nuyá ñ'uni bi hyandi hanja bi ma'u.

¹³ Ne bi nja 'mu n'a ra döta nhwõni. Nunar nhwõniyu bi yot'a n'a 'ret'a xeni gatho ar hnini, ne bi du hñun'ate ne 'ret'anthebe ya jö'i. Ha nu ma'ra bi bongi, xa bi ntsu ne bi nsundabi Jõ bi 'bu mhets'i.

¹⁴ Nunár ñoho ar döta thogi xi wadi. Hyanthüpya ba ekwatho ár hñu.

Ár yoto ar k'axt'athuxi

¹⁵ Ar yoto enxë bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne bi nheki 'ra ya mhõnu mhets'i mi eñ'u njawa: Gatho ya ndõ mi ja har ximhai, xi hñõnga ma tsi Dadahü ne ár Kristo, ne go ma da ndõ'õ gatho ya pa.

¹⁶ Ha nuya n'atemagoho ya tsi dönzia mi huxa ha yá thuxandö mi ñhandwi Jö, bi ndandihmö bi me yá hmi har hai mi nsunda Jö.

¹⁷ Mi eñ'u:

Di 'ra'ahe njamödi, tsi Hmu,
hinte ar ñhemb'i te gi 'yot'e.

Nu'ge ngi 'bui, gi 'bupya, ne ma gi 'bu gatho ya pa,
xka ñ'udi ri döta ts'edi,
ne xka du'mi gi ndö.

¹⁸ Bi mbö yá kwé gatho ya meximhai,
nupya ma da nheki ri kwé n'ehe.

Xi zo ar pa gi hñö'spa majöni nuya xi du,
ne gi hwata nu'u togo hwata ar ximhai.

Ha nuya ri m'ehni, ya gamfi ne gatho nuya ri 'bego tsup'a ri thuhu,
nuya döta, nuya t'ulo,
ma gi umba yá nthöhö.

¹⁹ M'efa bi xo ár nijö Jö mhets'i, ne bi nheki mi 'buhnu mbo ar 'bezankohi. Mi yotnu ya hwei, mi nheki ya ñheti, ya ñuni, xa bi da nzeye ya ndo, ne bi nja n'ar nhwöni.

12

Ar 'behñö ne ar zothe

¹ M'efa bi nheki mhets'i n'ar döta nt'udi. Da handa n'ar 'behñö mi he ar hyadi, mi to har zönö, ne mi hu'sa n'ar ntsant'i mi huxa 'ret'amayoho ya tso.

² Mi dathi ne xa mi mafi nts'edi mi tho ya ugi, ngetho ma nda m'u ár bötsi.

³ Bi nheki man'ar nt'udi mhets'i. Nupya da handa mi 'bahnu n'ar thenga zothe mi tu yoto yá ñö, 'ret'a yá ndöni, ne mi hu'sa n'ar ntsant'i n'a ngu n'a yá ñö.

⁴ Ne nunár mazu bi gut'a n'a hñu xeni gatho ya tso mhets'i, ne ba engwa har hai. Ne bi m'a bi ñhandwi ar 'behñö mi dathi, mi ne nda zapa ár bötsi nú'mu nda m'ui.

⁵ Nunar 'behñönu bi m'u ár bötsi mar ts'unt'u, ma da ndö xoge har ximhai di hö n'ar t'objö. Ne bi thömba ár bötsi da hñuxkwi Jö hár thuxandö.

⁶ Ha nunar 'behñö bi ma ba ñ'önga ha ya ot'at'ohö habu xki hyokwabi Jö, ne nda t'ini hñu njeje made.

⁷ M'efa ba njanu n'ar tuhni mhets'i. Ar ndö'enxe Mige ne yá enxe mi ntunkwi ar zothe, mi faxa yá enxe n'ehe.

⁸ Ar zothe ne yá enxe hinte bi za te bi me'u, ne himbi nthegi nda m'uhnu mhets'i.

⁹ Bi t'em'u ar zothe, getnu ar k'eñö mi 'bu mam'et'o, ne ár thuhu ar ts'ondöhi ne ar ts'oxedi, ka ya meximhai. Nunu ne yá ts'o'enxe ba t'enga injawa har ximhai.

¹⁰ N'a nda öta n'ar mhönu mhets'i mi enö:

—Nupya hö, ma da nheki ár mpohö, ár ts'edi ne ár ts'ut'wi ma tsi Dadahu. Ne xi datwa ár nsu ár Kristo da ndö, ngetho xi t'enga nö'ö togo mi hoxa ma kuhu parxui hár nthandi Jö.

¹¹ Ha nuya ku xi döhmö ar ts'ondöhi ngetho xi jamfibi ár ji ar tsi Ntxönandöni, ne xi datwa majöni ár mhö Jö, xki 'yent'a yá te nda tho'u.

¹² Jange njohyahü mhets'i ne gatho ya mengunu. Ha hwékate nu'ahu gi 'buhü har ximhai ne har dehe, ngetho ar ts'ondöhi xpa köp'u xa tsu ar kwé, ngetho pödi tx'uda ya pa pongwabi.

¹³ Nú'mu mba t'enga mhets'i ba 'behna har ximhai nunar zothenü, bi nkuhwi ar 'behñö xki m'u ár tsi ts'unt'u.

¹⁴ Ha nunar 'behñö bi t'umba nuya yoho yá hwa ar döta nxuni, nda nsani nda zop'u ar zothe. Ne nda m'u har ot'at'ohö habu xi hyokwa Jö nda t'ini hñunjeje made.

¹⁵ Ha nunar zothe bi tso hár ne ra nzeye ar dehe ngu n'ar döthe, ne bi 'yemba mote ar 'behñö nda duxhmö.

¹⁶ Ha nunar hai bi máxa ar 'behñö, ngetho bi dut'a gatho ar döthe xki zo ar zothe.

¹⁷ Nunar zothe xa bi utsa ar 'behñö, ne bi ma ba ntunkwi yá 'beto nu'u otwabi nö'ö xi 'bepa Jö, ne damajöni ñ'emüibi ar tsi Hmu Hesukristo.

13

Yoho ya ts'ozu'we

¹ Ndi 'ba har ñönthe, n'a nda handatho ba pöxa har ñhönthe n'ar ts'ozu'we mi tu yoto yá ñö, 'ret'a yá ndöni, ne ha n'a ngu n'a yá ndöni mi hu'sa n'ar ntsant'i. Ne ha n'a ngu n'a yá ñö mi huxa n'ar thuhu mi tsanga Jö.

² Nunar zu'we da handi mi fñehwi n'ar dōta māngamixi. Nuyá wa mar nxaki yá xi ne yá xa, ngu n'ar dōta zu'we ár thuhu ar oso. Nu ár ne mi fñehwi ár ne n'ar 'muhu. Ar zothe bi umba ár ts'edi, ne bi 'ñexa hár thuxandö nda ndöwi.

³ Ne da handa n'a nuyá ñö xki ts'eni 'butho nda du, ha bi k'ont'a ar ndöte ne bi dits'i. Gatho nuya jö'i bi hyandi, xa bi 'yotho ne bi deni.

⁴ Bi ndöñ'u ar zothe togo xki umba ar ts'edi ar ts'ozu'we. Hinge hõnse bi ndõnga ar zothe, bi ndõnga ar ts'ozu'we n'ehe, ne bi 'ñeñ'u:

–Hinjo'o man'a ngu ar ts'ozu'we, ne hinjo'o togo da ntõxkwi.

⁵ Ar ts'ozu'we bi t'umba ar seki n'ehe nda ñ'exase ne nda ñõmañ'ubi Jö. Nunar ts'edinu ma da göxa xta zonga hñu njeje made.

⁶ Ne bi zanga Jö, bi zamba ár thuhu, bi zamba ár nijö habu 'bu'ö, ne bi zanga gatho nu'u bi 'bu mhets'i.

⁷ Bi t'umba ar seki nda ntunkwi ya gamfi ne nda ntöte'ö. Bi t'umba ar seki n'ehe nda ndö ha gatho ya m'ui, ya hnini, ya hñö ne ya hai.

⁸ Bi ndõnga ar ts'ozu'we gatho nu'u ya jö'i himi huxa yá thuhu har he'mi nõnga ar te, ár meti ar tsi Ntxõnandöni, xki thuts'i nda tho nú'mu hinxki thoktho ar ximhai ne ar mhets'i.

⁹ Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa nõ'ö di mö.

¹⁰ Nu'u togo kote, ma da jot'u n'ehe. Ha nu'u togo ju ar ndojwai hote, ma da tho ndojwaitho n'ehe. Ka nhekiwa yá ts'eti ne yá ñ'emui ya gamfi.

¹¹ M'efa da handa man'ar ts'ozu'we bi bõnga har hai, mi tu yoho yá ndöni ngu n'ar deti, ne mi ñö ngu n'ar zothe.

¹² Ne jumpa ár ts'edi ar m'et'o ts'ozu'we hár hmi'ö, ne japa gatho ya meximhai da ndõnga nor 'bet'o ts'ozu'we bi dixa ár nts'eni 'butho nda du.

¹³ Ot'a ya dōta nt'udi, japa da hõ har hai ya tsibi di 'ñe mhets'i ha yá hmi ya jö'i.

¹⁴ Ne ka gatho ya meximhai, ot'a nuya nt'udi xi t'umba ar seki da uta ya jö'i hár hmi nõ'ö man'ar ts'ozu'we. Bi 'bepa ya jö'i nda hyokwa n'ar do fñehwi ár 'bai nunar ts'ozu'we mi 'butho nda du ne bi nte, ne nda 'ñexa ngu yá jö emp'ö.

¹⁵ Bi t'umba ar seki nda japi nda joxa ár hñö ne nda ñö nunar donu fñehwi ár 'bai ar ts'ozu'we, ne nda japi nda tho gatho nu'u togo hinge nda ndöni.

¹⁶ Ne mi japa gatho nda thutwa nõ'ö ngu ar nthixt'i ha yá ñ'ei wa ha yá dē, nuya t'ulo bötsi, ya dōta, nuya pe'sa yá ñho, nuya hyoya, nuya m'ego ne nuya hingi m'ego.

¹⁷ Hinto da tsá da ntai wa da mpá nu'mu hindi pe'spa nõ'ö ngu ar nthixt'i, wa ár thuhu wa ár m'ede ár thuhu.

¹⁸ Ka mahyoniwa ar mfödi da m'etwa ár m'ede ar ts'ozu'we, ngetho nu ár m'ede'ö, ár m'ede n'ar ñ'õho. Gehnu ar m'ede: 'ratonthebe ma hñun'ate ne 'rato.

14

Ar thuhu bi ntu nu'u n'anthebe yon'qtemagoho ya 'ret'anthebe

¹ M'efa da handa ar tsi Ntxõnandöni mi 'bahnu har t'õho Nsion. Ne mi 'bahwi n'anthebe ma yon'qtemagoho ya 'ret'anthebe nuya mi pe'spa ár thuhu'ö ne ár thuhu ár Dada xki t'ot'a ha yá dēyu.

² Ne da o n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i, xa mi nts'edi ngu ár fñeti nzeje ya dehe, ne ngu ár ngani n'ar ñuni. Ha nunar mhõnu da ode mi fñehwi ár m'ei ya me'mda.

³ Ne mi tu'u n'ar 'ra'yo thuhu hár nthandi ar thuxandö, mi fñandwi nuya goho ya zu'we mi te, ne ya tsi dönzia. Ne nunar thuhunu hinto mi tsá nda bödi, hõnse nu'u n'anthebe ne yon'qtemagoho ya 'ret'anthebe xpa ts'inga har ximhai.

⁴ Gehyu nu'u hinxi nts'oka ñ'owi ya 'behñö, ngetho hinto xi m'engwi. Ne teñ'u ar tsi Ntxõnandöni habu gatho di ma. Gehyu ngu ar 'bet'o sofo xi ts'inga har ximhai, yá meti Jö ne yá meti ar tsi Ntxõnandöni.

⁵ Ne hinte bi thimba n'ar nhemhñö xki bõnga ha yá ne, gehyu xint'axi 'bahnu hár thuxandö Jö.

Ar mhö bi mönga nu'u hñu ya enxe

⁶ M'efa da handa man'ar enxe bi nsanga mateda mhets'i. Mi mönga ar hoga mhö hiñham'u da göts'i, ne xipabi gatho ya meximhai, ya hnini, ya m'ui, ya hñö ne ya hai.

⁷ Mi ma nts'edi mi enö:

–Tshu Jö ne nsundahu, ngetho xi zo ar pa da thö'spa majöni ya jö'i. Ne ndöñhunu ngetho bi hyoka mhets'i, ar ximhai, ar fñõthe ne gatho ya pöthe.

⁸ Mi wa'ö, man'ar enxe bi ñö nts'edi n'ehe, ne bi 'ñenö:

–Xi nhwata ar dōta hnini Mbablonia, mi japa nu ma'ra yá mihniniwi nda zipa ár kwe Jö ngu xi zi'ö, ngetho xi nts'okte n'ehe.

⁹ Ar hñu enxe bi ñö nts'edi, ne bi 'ñenö:

—Nu'u togo da ndõnga ar ts'ozu'we wa ar do di hñõts'i, wa xi hñõmba ár nthixt'i hár 'ye wa hár dè,

¹⁰ xa ma da zipa ár kwe Jö, ngu n'ar t'eni da sit'a ya ixkat'afi ne da 'baxki. Ma da t'ent'a har tsibi zo ku ya k'axt'ado xa xi mpa, habu ma da tho ya ugi hár nthandi ya gamfi ne ar tsi Ntxõnandõni.

¹¹ Ne ar 'bifi habu bi tho ya ugi fũnga hiñham'u da göts'i. Hiñ'otho ya tsaya 'bu mpa ne 'bu nxui, gatho nu'u togo da ndõnga ar ts'ozu'we ne ar do di hñõts'i, ne nu'u togo da hñõmba ngu ar nthixt'i ár thuhu.

¹² Ka nhekiwa yá ts'eti ya gamfi, nu'u togo ot'a nõ'õ xi 'bepa Jö ne ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo.

¹³ Da o n'ar mhõ ba e mhets'i, ne bi 'ñengagi:

—'Yot'a njawa: Nzátho gatho nu'u togo da du di njap'u xi ñ'emui ar tsi Hmu. Hõ, njawa engá ár Hñõ Jö, ma da göxa yá 'befi, ha nuyá nthõhõ ma da mewitho.

Ma da njo ar sofo har ximhai

¹⁴ M'efa da handa n'ar t'axgui, ne ka mi huxnu n'a ndi hñõxa Nõ'õ Togo ba e bi Njõ'i. Mi hu'sa n'ar fũindõ xi thoka ar k'axt'abojö, ne mi hõ hár 'ye n'ar t'exu xa mi heki.

¹⁵ Nep'u da handa man'ar enxë xa mi ñõ nts'edi ba ponga hár ngu Jö, ne bi 'ñemba nõ'õ togo mi huxa har gui:

—Ju ri t'exu ne xa ar t'ei, ngetho xi zo ar sofo, ne xi ñõxa ar t'ei.

¹⁶ Ne nõ'õ togo mi huxa har gui, bi gu ár t'exu, ne bi xa xoge ar ximhai ngu nsa n'ar wõt'ei.

¹⁷ Ba ponga man'ar enxë hár ngu Jö, ne mi hõ hár 'ye n'ehe n'ar t'exu xa mi heki.

¹⁸ Bi bonã man'ar enxë har m'õxm'õñho togo engá ar tsibi, ne bi mat'a nts'edi nõ'õ togo mi hõ ar t'exu xa mi heki, ne bi 'ñembabi:

—Ju ri t'exu ne fekwa yá 'ye ya 'bai'obxi, ngetho xi dö.

¹⁹ Nunar enxë bi 'yenga ár t'exu har hai, ne bi meka gatho ya obxi, nep'u bi 'yut'a har nthë'ma'obxi. Njap'u ma da njapa ya jö'i xta zupa ár kwe Jö.

²⁰ Tsonar nthë'ma'obxi mi 'bu nthi ar hnini, ne mi nthë'mi bi bonã ar ji xa mi nzeye, ne mi tsonga ha yá ne ya fani, ne bi ñ'ini bi zonga ár yap'u ngu yoto mpa da ñ'o n'ar jö'i.

15

Ya enxë ba hõ nu'u yoto ya ngõxa ugi

¹ M'efa da handa man'a ar döta nt'udi bi nhekinu mhets'i, xa da 'yõtho. Da handa yoto ya enxë mi hõ ya 'befa ugi, gehyu ma da thi'spa ár kwe Jö.

² Da handnu n'ar ñhõnthe n'ehe, ngu ar doxito mi nthõskwi ya tsibi. Ne mi tõhnu nu'u togo xki dö ar ts'ozu'we ne ar 'baido ndi hñõts'i, himbi ñhegi nda thu'spabi ár nthixt'i, wa ár m'ede ár thuhu. Mi 'bahnyyu mi hõmpa yá 'bida Jö.

³ Ne mi tu'u ar thuhu mi tu ar Moise ár 'bego Jö, ne mi tutwa ár thuhu ar tsi Ntxõnandõni, mi eñ'u njawa:

Ma tsi Hmu'ihe, gar Jö hinte ár ñhembi'i, xa döta ne nsunda gatho nõ'õ gi pefi.

Xiñho ne majõni nuya ri 'ñu.

Gár Ndõ gatho ya hnini har ximhai.

⁴ Ma tsi Hmu'ihe, gatho ya jö'i da zu'a'i.

Da e da ndõmp'a ri thuhu gatho ya hai, ngetho hõnse'i xint'axi'i,

ne nuya payu xi nheki ri ts'ut'wi.

⁵ M'efa da handnu mhets'i bi xo habu xa mar nsunda mi 'bu mbo hár ngu Jö, habu jwata ya nxindo xi t'ot'a yá 'bepate Jö.

⁶ Ka bi bonu nuya yoto ya enxë mi hõ nuya yoto ya mfei, mi he 'ra ya t'axdutu xa mi hwexki, ne xki dö't'a ya tiñõ n'ar k'axt'abojö bõt'i.

⁷ N'a nuya goho ya zu'we mi te, bi umba 'ra n'ar k'axt'abojö nt'eni nuya yoto ya enxë mi 'buhnu. Nuya nt'enyu mi po ár kwe Jö nõ'õ hiñham'u da göxa ár m'ui.

⁸ Nunu hár ngu Jö xa mar nsunda, xa bi ñuxa ar 'bifi bi 'ñu ár nsunda'õ ne ár ts'edi. Hinto mi tsã nda yutnu, m'et'o da göxa gatho ya mfei mi hõ nuya yoto ya enxë.

16

Ya t'eni po ár kwe Jö

¹ Da o n'ar mhõ ndi 'ñe hár ngu Jö, ne bi 'ñemba nuya yoto ya enxë:

—Di ma ba 'bañõhu har ximhai ár kwe Jö po ha ri t'enihi.

² Bi ma ar 'bet'o enxë ba 'bañõ ár t'eni har ximhai. Ne bi ñuxa ya ts'osõsi xa mar ñ'u gatho nu'u ya jö'i bi hñõmba ár nthixt'i ar ts'ozu'we, ne bi ndõmba ar do ndi hñõts'i.

³ Ar ñoho ar enxe bi 'bañö ár t'eni har ñhonthé, ne xoge bi nji ngu ár ji n'ar jö'i xi tho, ne gatho nu'u mi kunu bi du'u.

⁴ Ar hñu enxe bi 'bañö ár t'eni ha ya döthe ne ya pothe, ne gatho yá dehe bi nji n'ehe.

⁵ Ne da ode bi 'ñenga nunar enxe mi su ya dehe:

—Nu'ge ma tsi Hmu'i gi 'bui ne ngi 'bui, xint'axi'i, xka umba n'a ngu n'a nö'ö di 'ñepi, ne xka 'yot'a n'ar hoga ts'ut'wi.

⁶ Xka umba ar ji da zi nu'u togo bi nö'mba ár ji ya gamfi ne nuya ri m'ehni. Gehnu ndi 'ñepabi'u.

⁷ Ne da o n'ar mhö mi ponga har m'oxm'oñho mi enö:

—Ma tsi Hmu'i gar Jö, hinte ar ñhemb'i gi 'yot'e. Nuna ri ts'ut'wi gehnu majöni ne xiñho.

⁸ Ar goho enxe bi 'bañö har hyadi nö'ö mi po hár t'eni, ne ar hyadi bi t'umba ar seki nda tsöt'a ya jö'i.

⁹ Nunar pahyadi bi tsöt'a ya jö'i. Mödi njap'u, nuyü himbi 'yot'wa yá ntso'mi nda nsunda Jö. Nö'ö bi 'yot'u, bi zamba ár thuhu Jö togo pehna nuya ugiyu.

¹⁰ Ar kut'a enxe bi 'bañö ár t'eni hár thuxandö ar ts'ozu'we, ne bi tsoxui gatho ár ndö. Nuya jö'i mi tsase yá jöhne mi tho ar ugi.

¹¹ Bi zambabi'u ár thuhu Jö bi 'bu mhets'i, ngetho xa mi tho ar ugi mar ñ'u yá nts'eni, ne himbi 'yot'wa yá ntso'mi.

¹² Ar 'rato enxe ba 'bañö ár t'eni har döthe Eufrate, ne bi xa ar dehe bi paxt'wa ár 'ñu ya ndö me mahyats'i.

¹³ Ne da handa hñu ya ts'ondöhi ngu ya döta zomfo, bi bongá n'a hár ne ar zothe, man'a hár ne ar ts'ozu'we, man'a hár ne ar kate m'ehni.

¹⁴ Gehyu ya ts'ondöhi ot'a ya nt'udi ha yá nthandi ya ndö 'bu har ximhai, ne da musyu di ñ'owi gatho yá ndogu, da ñhoki da ntuhna ar pa xi hñuxa Jö, togo hinto da ñhuxkwi ár ts'edi.

¹⁵ Ar tsi Hmu bi 'ñenö:

—Ma ga éka ngu n'ar bë tso 'bu nxui. Xa ma da njohya togo xka tsoho ga tini di nuhu ne di he yá dutu, njap'u hinda 'be ár tsa.

¹⁶ Nuya ts'ondöhi ba e gatho ya ndö 'bu hár nxidi ar ximhai, ne bi munsa har xeni ár thuhu N'armagedon har hñö ebreo.

¹⁷ Ar yoto enxe bi 'bañö ár t'eni har ndöhi, ne da o n'ar mhö ndi 'ñe har thuxandö 'bu har nijö mhets'i, ne mi enö:

—Bi wapyá xoge.

¹⁸ N'a bi nhekitho bi nja ya hwei, ya ñheti, ya ñuni, ne bi nhwönga ar hai. Nunar nhwöningu xa mar nts'edi, ar meximhai hiñham'u xki hyanda man'a di njap'u ár nts'edi.

¹⁹ Ne nunar döngahhini bi hege hñu xeni, nu ma'ra ya hnini ja har ximhai bi yot'u xoge. Ha nunar hnini Mbabelonia bi bengá Jö da thi'snu ár kwe.

²⁰ Nuya xeni hai mi k'öxa har dehe bi yui, ha nuya t'ohö bi m'etho.

²¹ Ba ho mhets'i ya ndo ne bi zu ya jö'i, mi tsu ngu madenthebe hwada ár ñhu. Ha nuya jö'i bi zamba ár thuhu Jö mi tho'u nunar mfei bi zu'u, ngetho xa mar nts'edi.

17

Nunar ts'o'behñö bi t'umba ar mfei hiñham'u da göts'i

¹ M'efa ba e n'a nuya yoto enxe mi hö ya t'eni, bi zokagi ne bi 'ñengagi:

—Ba e injawa ne ga ut'a ar njut'i xi thu'spabi ar ts'o'behñö huxa ha nzeyé ya dehe.

² Nunar 'behñönu xi m'engwi ya ndö 'bu har ximhai, ne gatho ya jö'i xi 'be yá mfeni 'butho xi nti ot'wi ya ts'oki.

³ Ár Hñö Jö xki zinga ha ma te, ha nunar enxe bi zixkagi ha ya ot'at'ohö, ne ka da handnu n'ar 'behñö mi 'buhnu mi ntö n'ar thengats'ozu'we. Nunü mi tu yoto yá ñö, 'ret'a yá ndöni, ne xa mi ñuxa ya thuhu mi tsanga Jö.

⁴ Nunar 'behñönu mi he n'ar he mar nk'ants'i ne mar nthents'i, ne mi hö ya k'axt'abojö, ya nzathodo ne ma'ra ngu ya t'axdo xi mhödi. Mi hö hár 'ye n'ar k'axt'abojö t'eni mi ñuxa nö'ö hingi ho, ne nö'ö xi nts'otho 'bengwi ya jö'i.

⁵ Ne mi huxa hár de n'ar thuhu hingi födi te me'ö, enö njawa: Ar döta Mbabelonia, ár nöñö ya ts'o'behñö ne gatho nö'ö hingi ho jawa har ximhai.

⁶ Da handa nunar 'behñö xa xki nti, xki zipa yá ji ya gamfi ne nu'u bi unga yá te mi tenga ar tsi Hmu Hesukristo. Núm'u nda handi, xa da 'yotho.

⁷ Ne nunar enxe bi 'ñengagi:

—Yo'ö gi 'yotho. Nuga ma ga xi'a'i tema di bongá nunar 'behñö ne ar ts'ozu'we tu yoto yá ñö ne 'ret'a yá ndöni muts'i.

⁸ Nunar ts'ozu'we xka hyandi mi 'bui, nep'u bi njo'o, tx'utho 'bedi da bongá har nzonganzafi, ne da t'et'a har tsibi. Gatho nuya meximhai himi huxa yá thuhu har he'mi

nonga ar te, xki thahna nú'mu hinxki thokta ar ximhai, ma da 'yotho xta hyanda nunar ts'ozu'we mi 'bui, nep'u bi njo'o, ne da m'u man'agi.

⁹ Ja mahyoniwa ar mfödi: Nuya yoto yá ñö, gehyu yoto ya t'ohö habu huxa nunar 'behñönu.

¹⁰ Ne da 'ñenö n'ehe, gehyu yoto ya ndö. Kut'a xi m'edi, n'a pe'sta ár ts'edi, ne 'beta man'a da ehe. Ha nu xta ehe, hinda ma da m'ui yapa da ndö.

¹¹ Nunar ts'ozu'we mi 'bui nep'u bi njo'o, gehnu ár hñöto ndö, n'a nuya yoto, ne di ma har tsibi.

¹² Ha nuya 'ret'a ya ndöni xka hyandi, gehyu 'ret'a ya ndö hinxi hñönda yá ts'edi, ne 'ra ma da hñönga yá ndö 'ra ya tsi patho mahyegiwi ar ts'ozu'we.

¹³ Gatho 'ret'a pe'sa n'adar mfeni, ne ma da 'yent'a yá ndö ne yá ts'ut'wi da mepa ar ts'ozu'we.

¹⁴ Gathoyu ma da ntunkwi ar tsi Ntxöndöni, ne ar tsi Ndöni ma da ntöte, ngetho go gehnu ár Hmu gatho ya hmu, ne ár Ndö gatho ya ndö. Ne gatho nu'u togo 'buhwi, xi ts'ohni, xi thahni ne ot'a nö'ö nsipabi.

¹⁵ Ne bi 'ñengagi nunar enxé n'ehe:

—Nuya dehe xka hyandi habu huxa ar ts'o'behñö, gehyu ya hnini, ya m'ui, ya hai ne ya hñö.

¹⁶ Ne nuyá 'ret'a ndöni ar ts'ozu'we xka hyandi, ma da utsa ar ts'o'behñö, ma da hñömba gatho yá ñho, ne ma da zo nthemfotho. Ma da zapa yá ngo ne ma da tsöt'a har tsibi.

¹⁷ Ngetho Jö xi hñu'spa ha yá müi da 'yot'a nö'ö ne'ö. Jange bi me'sa n'adar mfeni da 'yent'a yá ndö ha yá 'ye ar ts'ozu'we, ne njap'u da wadi da tho gatho nö'ö xi mönga Jö.

¹⁸ Ha nunar 'behñö xka hyandi, gehnu ar döta hnini di ndö gatho ya ndö 'bu har ximhai.

18

Ar döta hnini Mbabilonia bi nhwati

¹ M'efa mi tho gathoyu, da handa man'ar enxé ba kö mhets'i xa mi pe'sa ár ts'edi, ne gatho ar ximhai bi ñuxa ár hyats'i xa már nsunda.

² Xa bi mafi nts'edi ne bi 'ñenö:

—Bi nhwata ar döta hnini Mbabilonia. Hönse 'buhnyu ya ts'ondöhi, ne xi 'yot'a yá ngu ya hñö xints'otho, ne ka haxhnyu ya ts'ots'int's'u hinto ne da hyandi.

³ Ngetho ya hnini 'bu har ximhai xi 'yot'wi ya ts'oki, xi zipa ár kwé Jö. Ne gatho ya ndö 'bu har ximhai xi m'engwi, ha nuya ma 'bu har ximhai xi xu yá m'ets'i mi papa ya ñho nunar hnininu.

⁴ Ne da o man'ar mhö ndi 'ñe mhets'i, bi 'ñengagi:

—Nu'ahü ma böts'i'ihu, poñhu ha nunar hnininu, yo ma gi mfa'xkwi yá ts'oki ne da zu'ahü ya ügi xi t'ekwabinu.

⁵ Ngetho yá ts'oki xi zonga ár ñhets'i mhets'i, ne Jö xi beni da umba ar mfei.

⁶ Ko'spabihu te xi ja'ahü nunar hnininu, ne ko'spabihu yo'gi nö'ö tema xi 'yot'ö. Ngu nunar t'eni xi tsit'ahü, ko'spabihu yo'gi.

⁷ Ngu xi 'ñexa ár nsu ne xi njohya, njap'utho umfu ar ügi ne ar ts'oni. Ngetho xi 'ñense: Nuga di huxa ngu n'ar ndö; hindi 'ranxu, ne hinga ma ga nzoni.

⁸ Jange n'apatho ma da epabi ar ügi, ar thuhu, ar ts'oni, ar ndöte, nep'u ma da tsöt'a har tsibi, ngetho xa pe'sa ár ts'edi Jö ar Hmu togo xi hñö'spa majöni.

⁹ Ne gatho nu'u ya ndö 'bu har ximhai xki m'engwi ne xki njohyawü, xa ma da zont'i nú'mu xta hyandwa ár 'bifi di pöxa xta tsöt'i.

¹⁰ Ma da m'ata yap'u ngetho di ntsu, ne ma da 'ñeñ'u:

—Hwëkate'i tsi döta hnini Mbabilonia xi nze'i. Dama bi t'a'a ri mfei.

¹¹ Ha nuya ma 'bu har ximhai, zont'i ne tupyá müi, ngetho hinjo'o togo da damba nuya te pa'u.

¹² Nuya pa ya k'axt'abojö, ya t'axbojö, ya nzathodo, nuya ngu ya t'axdo xi mhödi, ya hoga dutu nzatho, ya hwëxka dutu, ya dutu nk'ants'i ne nthents'i, ya za pe'sa ar hogañuni, nuya thoki xi thökwa yá ts'i ya döta zu'we, nuya nju ya nzathoza xi nthoki, nu'u nju ya thengabojö xi nthoki, ya bojötho, ne ya do hwëxki.

¹³ Mi hox'u gatho ya doni ne ya njots'i mi yuni xi nkuhi, ar githni, ne ar hogañuni ár thuhu ar mira, ar ixkat'afi, ar nziki, ar hoga junt'ei, ar t'ei, ya meti, ya deti, ya fani, ya ntöza, ya 'bego, ne yá pa ya jö'i.

¹⁴ Ne ma da t'emba nunar hnininu:

—Hiñ'otho yá ñho ya 'bajiza ngi tsi. Xi k'at'a nuya xa ngi ts'amankühi ne ngi exa ri nsu ngi tsi, hingi timpya.

¹⁵ Nu'u mi papa gathoyu, ne njap'u xki me'sa ya ñho, ma da m'a yap'u di tsu ár mfei bi zuđi, xa di tu ya mu'i ne di zont'i.

¹⁶ Ne di eñ'u:

—Hwékate nunar dōta hnini mi ñhoki mi he ya hoga dutu nzátho xi nk'ants'i ne xi nthents'i, ne mi ñhoki mi hō ya k'axt'abojō, ya nzátho do, ne ngu ya t'axdo mar mhōdi.

¹⁷ N'apatho bi gōxa nzedá ya ñho.

Gatho nuya e ya dōta motsa, yá máxte, ne nu'u 'yo har dehe ne gatho nu'u mpehnu bi m'ata yap'u.

¹⁸ Nu mi hyanda ar 'bifi mi pots'e, bi ma'u ne mi eñ'u:

—Hiñ'otho man'ar hnini ngunu.

¹⁹ Bi 'yuxya fonthai ha yá ñō mi tho ar dumui, ne xa mi mar ts'oni mi eñ'u:

—Hwékate nunar tsi dōta hnini. Ngetho nuyá ñho xki japi nda boxa mañō gatho nu'u togo pe'sa yá motsa har dehe, ha nupya n'apatho xi nhwati.

²⁰ Njohyahunu mhets'i gamfihu, nu'ahu gár mpotehu ne nu'ahu gár m'ehni'ihu Jō. Ngetho Jō xi hñō'spa majōni gatho nō'ō xi ja'ahu.

²¹ M'efa da handa man'ar enxe xa mi pe'sa ár ts'edi, bi gu n'ar dōta do ngu n'ar juni, bi 'yent'a har ñhontho ne bi 'ñenō:

—Ma da njapabinu ar dōta hnini Mbabilonia, ne hinda ma da thini.

²² Hinda ma da t'ohnu togo da mpe'mda, hinda t'o nu'u togo ja te zunt'i, ne nu'u togo huxt'a ya thūza ne ya k'axt'athuxi. Hinda ma da thinga n'a togo di hoka n'ar nzátho 'befi, hinda ma da t'o ár ngani n'ar juni.

²³ Hinda ma da nhekinū n'ar ñot'i, hinda ma da t'o n'ar ngo nthōti. Nuyá ma, gehyu mi dōtahmō 'bu har ximhai, ne nuyá nt'eteyu, bi hyat'a gatho ya hai.

²⁴ Ha nunar hnininu, ja bi thinu yá ji yá m'ehni Jō, ya gamfi ne gatho nu'u xi tho har ximhai.

19

Ar ndōnga Jō nūnu mhets'i

¹ M'efa da o ra nzeye togo mi ñōnu mhets'i, ne mi eñ'u:

Dár nsunda Jō ma tsi Hmuhu.

Gor meti'ō ar mpoho, ar nsunda, ne ar ts'edi.

² Ngetho nō'ō ot'a ar hoga ts'ut'wi ne majōni.

Gehnu xi umba ár mfei ar ts'o'behñō

togo xi ts'ot'a ar ximhai to gatho 'bengwi,

ne xi got'wabi ár ji yá 'bego xi hyo nunar 'behñōnu.

³ Man'agi bi 'ñeñ'u:

—Dá nsunda Jō, ngetho nunar 'bifi tsōt'i, hiñham'u da göts'i pots'e.

⁴ Nuya n'atemagoho ya tsi dōnzia ne nuya goho ya zu'we mi te, bi ndandihmō ne bi ñ'ani bi me yá hmi har hai. Ne bi nsunda Jō huxa har thuxandō, mi eñ'u:

—Dá njap'u, dá nsunda Jō.

⁵ Bi bongá n'ar mhō har thuxandō mi enō njawa:

Ndōñhu Jō ma tsi Hmuhu,

gatho yá 'bego'ihu,

ya t'ulo ne ya dōta,

togo gi tsufu Jō.

⁶ Ne da o 'ra ya mhō ngu ra nzeye ya jō'i, ngu ár ñheti ya nzotho, ngu ya ñuni, ne mi enō: Dá nsunda Jō, ngetho Jō ma tsi Hmuhu hinjo'o togo da hñuxkwi, go ar ndō'ō.

⁷ Ma ga njohyahū, hō xa ga njohyahū, ne ga umfu ar nsunda,

ngetho xi dat'a ár nthōti ar tsi Ntxōnandōni,

ne nunar 'behñō xi ñhoki.

⁸ Ne xi t'umba ar seki da hye ya hoga dutu xint'axi ne xi nhwexki.

Ngetho nunar hoga dutu, gehnu nuyá hoga 'befi xi 'yot'a ya gamfi.

Ár ngo ar tsi Ntxōnandōni

⁹ M'efa bi 'ñenga ar enxe:

—'Yot'a nuya mhōyu: Nzátho nu'u togo xi ts'ohna hár ngo ar tsi Ntxōnandōni.

Ne bi 'ñengagi:

—Nuya mhōyu gehyu majōni yá mhō Jō.

¹⁰ Nuga da ndandihmō hár wa nga ndōni. Ha nō'ō bi 'ñengagi:

—Hyandi xiñho nō'ō gi pefi, yo gi jap'u. Nuga dar 'begotho ngu'i, ne nu'u ri ku togo damajōni xi jamfi ar tsi Hmu Hesukristo. Ndōnga Jō.

Ngetho nu'u togo dāmajōni togo ar tsi Hmu Hesukristo, gehyu hōmpa ár Hñō Jō mōmba ár mhō.

Ar toge ntō ar t'axfani

¹¹ Nep'u da nu mi xo mhets'i, ne da handa n'ar t'axfani. Nu ár toge mar thuhu Majōni ne ot'a nō'ō te mō, ne hō ar hoga ts'ut'wi hōxa majōni ne ntuhni.

¹² Nuyá dā ar toge mi ñhēhwi ya faspī. Mi huxa hár ñō nzeyē ya fūindō, ne xki t'otnu n'ar thuhu hinto man'a mi pōdi tema mi mō, hōnsenū mi pōdi.

¹³ Mi he n'ar dutu xa xki m'ahna ya jī, ha nu ár thuhu gehnu: ÁR MHÖ JÖ.

¹⁴ Ha nuya ndogu me mhets'i mi he ya hoga dutu xint'axi, ne mi 'bēfa'u mi tēni mi ntō ya t'axfani n'ehe.

¹⁵ Hár ne ar toge 'bet'o, ponga n'ar ndojwai hēnte nuya yoho yá ñōni, da su'sa ya meximhāi. Ne ma da 'yot'a ar ts'ut'wi di hō n'ar t'obojō. Ne da ne'ma ya jō'i ngu nhe'ma ya obxi the'mi, ne da di'spa ár kwē Jō togo hinto tsā da ñhuxkwi.

¹⁶ Hár he ne hár xinthe tu nunar thuhunū: ÁR NDÖ YA NDÖ NE ÁR HMU YA HMU.

¹⁷ Nep'u da handa n'ar enxē mi tō har hyadi, ne bi mafi nts'ēdi bi 'ñemba gatho ya zu'we nsanga mada m'ahets'i:

—Ba ehū, kwathū har dango xi 'yek'ahū Jō.

¹⁸ Tsafū yá ngo ya ndō, ya ndōndogu ne ya jō'i tsēdi, yá ngo ya fani ne yá toge, yá ngo tsant'ō ar jō'i, ya 'bego ne nuya hingya 'bego, ya t'ulo ne ya dōta.

¹⁹ Ne da handa ar ts'ozu'we ne gatho ya ndō 'bū har ximhāi ne yá ndogu, xki mhunts'i nda ntunkwi ar toge ntō ar t'axfani ne yá ndogu ñ'owi n'ehe.

²⁰ Ar ts'ozu'we bi nju, ne bi nju ar kate m'ēhni n'ehe, togo xki 'yot'a ya nt'udi bi hyat'a nu'u bi hñōmba ár nthixt'i ar ts'ozu'we, ne bi ndōnga ar do ndi hñōts'i. Gatho yohoyū bi nju bi t'et'a tetho ha n'ar tsibi ngu n'ar ñhōnthe, habū zō kū ya k'axt'ado xa xi mpa.

²¹ Ha nu ma'ra bi hyo ar ndojwai mi ponga hár ne ar toge, ne gatho ya zu'we nsani bi niñō bi zipa yá ngo'u.

20

'Ret'anthebe njeje

¹ Nep'u da handa n'ar enxē ba kō mhets'i mi hōmpa yá nsoki ar nzonganzafi, ne mi hō hár 'yē n'ar dōnthe bojō.

² Bi gu ar zothe, ge'ō ar k'eñō mi 'bū mam'et'o, get'ō ar ts'ondōhi, ne bi xot'a 'ret'anthebe ya jeje.

³ Ne bi 'yent'a har nzonganzafi, bi got'i xiñho, ne hinge nda hyegi nda ka ya meximhāi. M'et'o da tho 'ret'anthebe njeje, ne da the ma'ra ya tsi pa.

⁴ Nep'u da handa ya thuxandō, mi huxnū nu'u togo bi t'ets'i nda hñōxa majōni. Ne da handwa yá pa nu'u togo xki thekwa yá 'yuga, ngetho mi dāmajōni ar tsi Hmu Hesu ne ár mhō Jō. Gehyu hinxki ndōnga ar ts'ozu'we, hinxki ndōnga ar do ndi hñōts'i. Hinxi hñōñ'u ár nthixt'i ha yá dē wa ha yá 'yē. Ne bi mengi bi nte'u, bi ndōwi ar tsi Hmu Hesukristo 'ret'anthebe njeje.

⁵ Nuyū xi m'et'o xi mengi xi nte. Ha nu ma'ra xki du, m'et'o bi tho 'ret'anthebe njeje, ne ja bi mengi bi nte'u.

⁶ Nzātho ne xint'axi yá m'ui nu'u togo xi t'umba ar seki da m'et'o da mengi da nte. Ar ñoho ndōte hinte da japabi'u. Nuyū ma da t'ets'i ngu yá mōjō Jō ne ar tsi Hmu Hesukristo, ne da ndōwi 'ret'anthebe njeje.

⁷ Nu xta wadi da tho 'ret'anthebe njeje, ar ts'ondōhi ma da sokwa ár fadi.

⁸ Ne ma da bōni da ka ya jō'i 'bū ha gatho ya hāi hár nxidi ar ximhāi, nu'u tōxa ar tsi Hmu. Ma da munsa har dōta tuhni, ne ár nzeyē ya jō'i ñhēhwi ar 'bomu 'bonga har ñōnthe.

⁹ Habū gatho ba pōxa ya jō'i, ne bi hyextar ximhāi, xa bi got'atho habū mi 'bū ya gamfi ne ar hmōka hñini. Jō ba pēhna ar tsibi ba tē mhets'i, ne bi jō'sa goge.

¹⁰ Nunar ts'ondōhi mi ka ya jō'i, bi nju ne bi t'ent'a har ñhōnthe tsibi mi zō mi kū ya k'axt'ado, ka mi kunū ar ts'ozu'we ne ar hyate m'ēhni. Ma da tho nunar uginū parxui ne hiñham'u da gōts'i.

Ar thōxamajōni ot'a nō'ō huxa har t'axthuxandō

¹¹ M'ēfa da handa n'ar dōta t'axthuxandō, ne hár hmi nō'ō togo mi huxhū bi m'ēta ar ximhāi ne ar mhets'i, himbi fōdi habūima.

¹² Ne da handa gatho nu'u togo xki du, ya dōta ne ya t'ulo, mi 'ba'u hár nthandi Jō. Bi ntunga 'ra ya hē'mi, ne man'ar hē'mi bi ntungi, gehnu habū huxa yá thuhu nu'u togo pē'sa ar te hiñham'u da gōts'i. Nuya xki du bi thō'spa majōni, ne bi t'umbi nō'ō ndi 'ñepi, ngu mi huxa ha ya hē'mi, ngetho njap'u xki 'yot'u.

¹³ Ar dōta fihonthe bi da yá jō'i xki dunu, ar ndōte ne ar 'bexui bi da yá jō'i xki du n'ehe, ne bi thō'spa majōni n'a ngu n'a ngu xki 'yot'u.

¹⁴ M'efa ar ndōte ne ar 'bexui bi t'ent'u har fihonthe tsibi. Gehnu ar fihoh ndōte.

¹⁵ Ha gatho nu'u togo himbi thini mi huxa yá thuhu har hē'mi nonga ar te, bi t'ent'u har fihonthe tsibi.

21

N'ar 'ra'yo mhets'i ne n'ar 'ra'yo ximhaji

¹ Nep'u da handa n'ar 'ra'yo mhets'i ne n'ar 'ra'yo ximhaji, ngetho nunar 'bet'o mhets'i ne ar 'bet'o ximhaji bi göts'i, ha nu ar fihonthe bi m'etho.

² Nuga dar Xuwa, da handa ar jōpa hnini, nunar 'ra'yo Herusalen, ba kō'ma Jō mhets'i habu bi 'bu'ō, xa mi nzaṭho ngu n'ar 'behñō xi fihoki da nthōtwi ár dōme.

³ Ne da o n'ar mhō ndi 'ñe mhets'i mi enō:

—Hyandi, nupya ár nijō Jō 'buhwi ya meximhaji, ne nō'ō ma da m'uhwu'u. Nuyū ma da m'ui ngu ár hnini, ne gešē Jō ma da m'ui ngu ár Jō'u.

⁴ Jō ma da dukwa gatho yá gidā ha yá dā'u. Hinda ma da nja ar ndōte, ar ts'oni, ar mhafi, ar ugi, ngetho nuya 'bet'o thogi xi m'edi.

⁵ Ha nō'ō togo mi huxa har thuxandō bi 'ñenō:

—Hyandi, nuga di hoka ma'ra'yo gatho.

Ne bi 'fiengagi n'ehe:

—'Yot'i, ngetho nō'ō xta xi'a'i ma da njap'u ne majōni.

⁶ Ne bi 'fiengagi man'agi:

—Xi tho gatho. Nuga go da du'mi ne di jō'sa xoge, ngu ar ndui ne ar ngōts'i. Nu'u togo tuthe, ma ga umtho ar dehe po har pothe unga ar te hifham'u da göts'i.

⁷ Nu'u togo da ntōte, ma ga hekwabi gatho nuya fihoyu. Ma da nugagi ngu ár Jōgi, ne ga nuga ngu ma bötsi.

⁸ Ha nuya tsuzu, ya me'sku, ya ts'ojō'i, ya hyote, nuya 'bengwi ma'ra ya jō'i, ya 'ñete, nu'u togo ndōnga yá tsita emp'ō, ne gatho nu'u mōnga ya nhemhñō, ma da t'et'a har fihonthe tsibi zo ku ya k'axt'ado xa xi mpa. Gehnu ar fihoh ndōte.

Ar 'ra'yo hnini Herusalen

⁹ N'a mba ep'utho bi zukagi n'a nuya yoto ya enxe mi hō yoto yá t'eni mi fuxa ya ngōxa mfej. Da ñō'be ne bi 'fiengagi:

—Ba e injawa ne ga ut'a'i ár 'behñō xi wadi xi nthōtwi ar tsi Ntxōnandōni.

¹⁰ Ár Hñō Jō xki zinga ha ma te, ha nunar enxe bi zixkagi ha n'ar dōta t'ohō mar fihets'i, ne bi utkagi ar dōta jōpa hnini Herusalen ba kō'ma Jō mhets'i habu bi 'bu'ō.

¹¹ Nunar hnini'ō xa mi hyats'i mi pe'spa ár nsunda Jō. Mi fihewi ngu n'ar hya'sdo xi mhōdi, mi hya'stho ngu n'ar doxito.

¹² Mi jot'a n'ar dōta jōdo xa mar fihets'i, ne mi tu 'ret'amayoho ya goxthi, ha n'a ngu n'a ya goxthi mi 'ba n'ar enxe. Ne xi t'otnu yá thuhu nu'u 'ret'amayoho yá t'u ar Hakob, habu xpa e yá m'ui ya me Israel.

¹³ Hñu ya goxthi fihanda mahyats'i, hñu fihanda mahwif, hñu fihanda mampuni, ne hñu fihanda mak'angi.

¹⁴ Mi pe'sa nunar hnininu 'ret'amayoho ya mudido, ne n'a ngu n'a nuya doyu mi tu yá thuhu nuya 'ret'amayoho yá mpote ar tsi Ntxōnandōni.

¹⁵ Nunar enxe ndi ñō'be, mi hō n'ar k'axt'abojō t'o, ma nda 'yenga ar hnini, yá goxthi ne yá jōdo.

¹⁶ Nunar hnininu, 'ramangutho ár nxidi, ár ma ne ár fihets'i. Ha nunar enxe bi gu ar t'o mi hō, ne bi 'yenga ar hnini. Ne nunár ma bi zu ngu madenthebe ya pa da ñō n'ar jō'i, njap'utho ár fihets'i ne ár nxidi.

¹⁷ Nuya jōdo bi zu yon'atemahñu fihufi ár mpidi. Nuya nt'eniye gehyu ar nt'eni pe'sa ya jō'i, ha nunar enxe bi denthō.

¹⁸ Ar jōdo ma ya hyasdo, ha nu ar hnini xki thoka ar hoga k'axt'abojō mi hwexki ngu n'ar hya'sa doxito.

¹⁹ Nuya mudido mi kuxa hár wa ar jōdo, xki thoki xki thuta tsant'ō ya nzaṭhodo. Nu ar m'et'o mar hya'sdo, nu ár fihoh mar k'angdo, nu ár hñu gehnu n'ar do mi tu yá nhwexki, nu ár goho mar boṭhodo.

²⁰ Nu ár kut'a nzaṭhodo mi tu ya m'ets'i, nu ár 'rato mar thengdo, nu ár yoto mar hya'sa k'axt'ado, nu ár hñōto mar k'ants'ado, nu ár guto mar k'axt'ado, nu ár 'ret'a mar hya'sa boṭhodo, nu ár 'ret'aman'a mar donthido, nu ár 'ret'amayoho mar hya'sa donthido.

²¹ Nuyá goxthi mi 'ret'amayoho ngu ya t'axdo xi mhōdi. N'a ngu n'a ar t'axdo mar goxthi. Ha nu ár 'ñu ar hnini xki thoka ar hoga k'axt'abojō, mi hya'stho ngu n'ar doxito.

²² Núnú har jöpa hnini hinda handa xki juxa n'ar nijö, ngetho ka 'buhnu Jö ar tsi Hmu, hinjo'o togo da ñhuxkwi ár ts'edi, ne ar tsi Ntxöndöni, gehyu ngu ar nijö.

²³ Hingi homba ár ñot'i ar hyadi ne ár ñot'i ar zönö, ngetho hexa ar hyats'i ár nsunda Jö, ne ar tsi Ntxöndöni gehnu 'yotwabi'u.

²⁴ Ne gatho ya jö'i di 'bu hár nxidi ar ximhai, ma da ñ'o har ñot'i'ö, ne gatho ya ndö ma da e da datwa yá nsu ne yá ñho.

²⁵ Nuyá goxthi hinda ma da njot'a 'bu pa, ha nu ar xui hingi födi tengu'ö.

²⁶ Gatho yá nsu ne yá ñho ya hnini ma da thöxnu.

²⁷ Hinte ma nts'otho ma da yutnu, hinda yut'a n'a togo hingi ot'a xiñho wa di mönga ya nhemñö; honse nu'u togo di huxa yá thuhu har he'mi nonga ar te, ár meti ar tsi Ntxöndöni.

22

¹ Nep'u ar enxé bi utkagi n'ar döthe mi po ar dehe unga ar te, xa mar ñhats'i, mi hwexka ngu n'ar doxito. Nunar döthenü ponga hár thuxandö Jö ne ar tsi Ntxöndöni.

² Thota har dö'ñu mateda ar hnini, ne gatho yoho yá ñöni ar döthe 'ba ar 'baiza ungar te. Tat'a zönö unga te da ts'i, 'ret'amayoho ya sofo ar jeye, ha nuyá xi, othe gatho ya meximhai.

³ Hinte janü nö'ö xi t'ent'i da ts'oni. Ha nu ár thuxandö Jö ne ar tsi Ntxöndöni ka 'buhnu, ne gatho yá 'bego pepabi,

⁴ ma da tsá da ñhandwi, ne ár thuhu di tu ha yá dë'u.

⁵ Hinte janü ar xui. Nuya ma da m'uhnu hinda hyonga ár hyats'i n'ar ñot'i, wa ár hyats'i ar hyadi, ngetho Jö ar tsi Hmu da yot'wabi'u. Ne da ndö'u, hiñham'u da göxa yá ndö'u.

'Bap'utho ar pa da e ar tsi Hmu

⁶ Nep'u ar enxé bi 'ñengagi:

—Nuya mhöyu di xi'a'i ma da thogi ne majöni. Jö ar tsi Hmu togo umbabi te da mönga yá m'ehni, xpa pehna ár enxé da uta yá 'bego nö'ö ma da thogi hingar yapa.

⁷ Ar tsi Hmu bi 'ñenö:

—Pöhy, 'bap'utho ar pa ga ehe. Nzatho nu'u togo da 'yot'a nö'ö te möngwa har he'minu, nonga tema da tho m'efa.

⁸ Nuga ar Xuwa, da ots'e ne da handa gathoyu. Nu mi wadi da handi, da ndandihmö hár wa ar enxé togo bi utkagi gatho, ndi ne nga ndömhö.

⁹ Ha nö'ö bi 'ñengagi:

—Ha gi öde. Yo gi jap'u, ngetho nuga ma mi'begowi mahyegi ngu nuya ri ku ya m'ehni, ne ngu nu'u togo ot'a ngu mönga nunar he'minu. Nö'ö gi 'yot'e, ndönga Jö.

¹⁰ Ne bi 'ñengagi n'ehe:

—Yo ma gi 'ñö nuya mhö nonga tema da tho m'efa, huxa nunar he'minu, ngetho 'bap'utho ar pa da thogi ngu möngwa.

¹¹ Nuya ts'om'ui hinda ma da mponga yá m'ui, ne nuya ts'ojö'i di ot'atho nö'ö xints'otho. Nö'ö togo ar hogajö'i ma da njap'utho, ha nö'ö togo xint'axi, dar nt'axitho.

¹² —Hyanthu, 'bap'utho ar pa ga ehe, ne ga umba n'a ngu n'a ár nthöhö ngu yá 'befi xi 'yot'u.

¹³ Nuga da dü'mi ne di jö'sa xoge, ngu ar ndüi ne ar ngöts'i, togo 'bet'o ne 'befa.

¹⁴ Nzatho nu'u togo penga yá dutu, ne di 'ñepi da wat'a har 'baiza unga ar te, ne da yut'a ha yá goxthi ar hnini.

¹⁵ Ha nuya ts'ojö'i ma da go nthi, njangu ya 'ñete, nu'u togo 'bengwi ya jö'i, nuya hyote, nu'u togo ndönga ya tsita emp'ö, ne gatho nu'u togo mödi ne mönga ya nhemñö.

¹⁶ —Nuga ar Hesu, xta peñ'ahu ma enxé xi dat'ahu majöni nuya tema da tho ha ya nijö. Ár 'betogi ar ndö Dabi, di njangu ar njötsö pöxa 'bu xudi xa di yot'i.

¹⁷ Ár Hñö Jö ne ár 'behñö ar tsi Ntxöndöni enö njawa:

—Ba ehe.

Ne gatho nu'u togo öde, dá 'ñenö n'ehe:

—Ba ehe.

Ne gatho nu'u togo tuthe, dá ehe, ne gatho nu'u togo ne, dá e da zi nunar dehe unga ar te t'untho.

¹⁸ Nuga di damajöni, gatho togo da 'yöxa nuya mhö nonga tema da tho m'efa xi t'ot'a har he'minu, ne da hñuts'i, Jö ma da hñu'spa ya ügi nongwa.

¹⁹ Ha nu'u togo da hñökwi nuya mhö huxa har he'minu nonga tema da tho m'efa, Jö ma da hñökwi ár thuhu har he'mi nonga ar te, hinda ma da m'u har jöpa hnini, ne hinda t'umba nuya ñhöt'i huxa har he'minu.

²⁰ Nö'ö togo xi damajöni gathoyu enö njawa:

—Majöni 'bap'utho ar pa ga ehe.

Dá njap'ụ. Ba ehe ma tsi Hmu'i Hesu.

²¹ Ar tsi Hmu Hesukristo da hwék'ahụ ár ñhöt'i gi gathohụ. Dá njap'ụ.